Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі
Қазақстан Халқы Ассамблеясы
Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті

«ЕЛ БІРЛІГІ – ҰРПАҚҚА АМАНАТ» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының ҒЫЛЫМИ МАҚАЛАЛАР ЖИНАҒЫ

Сборник научных статей Международной научно-практической конференции «ЕДИНСТВО НАРОДА – НАСЛЕДИЕ ПОКОЛЕНИЙ»

A Collection of scientific articles of the International Scientific and practical Conference "UNITY OF THE PEOPLE – THE LEGACY OF GENERATIONS"

I том

Шымкент 2025

УДК 001
ББК 72
Е41

Ұйымдастыру алқасының төрайымы

Сугирбаева Гулжан Даулетбековна	**Өзбекәлі Жәнібеков ат. Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университетінің Басқарма төрағасы-Ректордың у.м.а.**

Ұйымдастыру алқасы

Исабек Баршагүл Қашқынқызы	**Басқарма мүшесі – Стратегиялық даму және әлеуметтік істер жөніндегі проректор**
Керімбеков Ержан Рахымжанұлы	**Басқарма мүшесі - Ғылыми жұмыстар және инновациялар жөніндегі проректор**
Байхамурова Мөлдір Оразалықызы	**Ғылыми зерттеулер офисінің басшысы м.а.**
Куралбаева Жулдызай Шынжигитқызы	**Ғылыми зерттеулер офисінің маманы**

«ЕЛ БІРЛІГІ – ҰРПАҚҚА АМАНАТ» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының ғылыми мақалалар жинағы. Шымкент, 2025 жыл. 402 Бет.I том

Сборник научных статей международной научно-практической конференции «ЕДИНСТВО НАРОДА – НАСЛЕДИЕ ПОКОЛЕНИЙ» Шымкент. 2025 г. 402 Стр.I том

A Collection of scientific articles of the International Scientific and practical Conference "UNITY OF THE PEOPLE – THE LEGACY OF GENERATIONS" Shymkent, 2025. 402 Page.Volume I.

ISBN 978-601-7968-47-2

Жинаққа Қазақстандық және шетелдік ғалымдардың ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижелері ендірілді. Барлық жарияланымдар авторлардың редакциясымен берілген.

ISBN 978-601-7968-47-2

© Өзбекәлі Жәнібеков ат.Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті, 2025

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ (ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕ)

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Ахметова Ботагөз Тыныштыққызы
Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы, Қалаубек Тұрсынқұлов атындағы мектеп-гимназиясының бастауыш пәнінің мұғалімі
Ильясова Гульзира Бахытбековна
«Өрлеу»БАҰО АҚ Түркістан облысы және Шымкент қаласы бойынша КДИ филиалының «Мектепке дейінгі тәрбиелеу және бастауыш білім беру» кафедрасының аға оқытушысы

Резюме

В статье рассматривается влияние игровых технологий на когнитивное и эмоциональное развитие детей, а также их роль в оживлении учебного процесса и стимулировании активности учащихся в классе. Кроме того, рассматривается роль игровых технологий в развитии социальных навыков детей, а также их значение для формирования критического мышления, креативности и навыков решения проблем. Через игровые элементы у детей развиваются логическое мышление и творческие способности, что способствует повышению их интереса к учебному процессу.

Summary

The article examines the impact of game technologies on the cognitive and emotional development of children, as well as their role in revitalizing the learning process and encouraging student participation in class. Additionally, the article discusses the role of game technologies in developing social skills, as well as their importance in fostering critical thinking, creativity, and problem-solving abilities. Through game elements, children's logical thinking and creative abilities are enhanced, which contributes to increasing their interest in the learning process.

Ойын — балалардың өміріндегі маңызды әрекет. Бұл қызмет балалардың психикалық, когнитивтік, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына әсер етеді. Ойын элементтерімен жұмыс істегенде, балалар тек білім алып қана қоймай, сонымен қатар ұжымдық іс-әрекетте өзара қарым-қатынас орнатып, өздерінің тұлғалық қасиеттерін дамытады. Бастауыш сыныпта ойын технологияларын қолдану оқу үдерісін қызықты әрі тиімді етеді, оқушыларды белсенді қатысуға және шығармашылық тұрғыдан ойлауға ынталандырады. Осы тұрғыда ойын технологияларының ерекшеліктері мен қолдану тәсілдерін зерттеу өзекті болып табылады.

Ойын технологияларының түсінігі және олардың қолданылуы

Ойын технологияларының оқу үрдісіндегі орны мен маңызы туралы көптеген зерттеушілердің пікірлері мен ғылыми еңбектері бар. Ойын — бұл тек көңіл көтеру емес, ол балалардың оқу үрдісін тиімді ету үшін қолданылатын маңызды педагогикалық құрал болып табылады. Бұл бөлімде ойын технологияларының негізгі түрлері мен олардың бастауыш сынып оқушылары үшін пайдалы қасиеттері қарастырылады.

Ойынның негізгі түрлері:

1. Сюжеттік-рөлдік ойындар: Бұл ойындар балалардың өмірдегі түрлі рөлдерге енуіне, өздерінің эмоцияларын және тұлғалық қасиеттерін білдіруге мүмкіндік береді. Мұндай ойындар оқу материалын түсіндіруде өте тиімді болып табылады, себебі балалар ойын барысында жаңа ақпаратты өз тәжірибесінде қолданады.

2. Қозғалмалы ойындар: Бұл ойындар балалардың дене белсенділігін арттырып, оқу материалын қозғалыс арқылы меңгеруге мүмкіндік береді.

3. Логикалық ойындар: Математика, тіл, сауаттылық сияқты пәндерді оқытуда логикалық ойындар балалардың танымдық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Ойын технологияларын қолданудың тиімділігі

Ойын технологияларын бастауыш сыныпта қолданудың тиімділігі көпқырлы. Ойындар оқушылардың назарын аударып, пәнге қызығушылықтарын арттырады, әрі олардың ынтасын сақтайды. Сонымен қатар, ойындар арқылы балалардың әлеуметтік дағдылары дамиды, олар топта жұмыс істей отырып, бір-бірімен пікір алмасып, өз ойларын ортаға салады.

1. Оқушылардың белсенділігі мен қызығушылығын арттыру: Оқу барысында ойын элементтерін қолдану оқушылардың назарын аударып, оларды пәнге деген қызығушылығын арттырады. Қызықты тапсырмалар мен ойындар оқушылардың ойын тереңдетіп, білімді шығармашылық тұрғыдан меңгеруге ықпал етеді.

2. Танымдық қабілеттерді дамыту: Ойын арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыруға болады. Математика, әдебиет, тіл білімдерінде ойын арқылы балалар есептерді шешіп, сөздерді байланыстырып, сөйлемдер құрастырады.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамыту: Ойын балалардың бірлесіп жұмыс істеу, топпен әрекет ету, құрбыларымен қарым-қатынас орнату сияқты әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі.

4. Эмоционалдық даму: Ойын балалардың эмоционалдық тұрақтылығын арттырып, оларды бір-біріне құрметпен қарауға үйретеді.

5. Оқу дағдыларын жетілдіру: Ойын балаларға пәндерді жеңіл әрі қызықты түрде меңгеруге мүмкіндік береді, олар оқуға деген көзқарастарын өзгертіп, білім алуды қуанышқа айналдырады.

Ойын технологияларын қолданудың әдіс-тәсілдері

Ойын технологияларын бастауыш сыныпта қолдану үшін мұғалімдер түрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануы қажет. Ойын элементтерін әр сабақта қолдану арқылы мұғалім оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттыра алады.

1. Сұрақ-жауап ойындары: Мұғалімдер оқушыларды белсенді түрде сабаққа қатыстыру үшін сұрақ-жауап ойындарын ұйымдастыра алады. Бұл әдіс балалардың оқу материалын қаншалықты меңгергенін тексеруге көмектеседі.

2. Рөлдік ойындар: Оқушылар өздерінің ойларын білдіріп, әр түрлі рөлдерде әрекет ету арқылы оқу материалын меңгереді.

3. Квест ойындары: Оқушылар белгілі бір тапсырмаларды орындап, мақсатқа жету үшін квест ойынын ұйымдастыру арқылы оқу процесін қызықты ете алады.

4. Топтық ойындар: Оқушылар топқа бөлініп, тапсырмаларды орындап, бірге жұмыс істегенде олар өзара қатынасып, бір-біріне көмектеседі. Бұл топтық жұмыс балалардың ұйымшылдық қасиеттерін дамытуға көмектеседі.

Қорытынды

Ойын технологияларын бастауыш сыныпта қолданудың тиімділігі өте зор. Олар оқушылардың білім алуын жеңілдетіп, оқу материалын қызықты әрі жеңіл меңгеруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ойындар балалардың әлеуметтік, эмоционалдық және танымдық дағдыларын дамытуға көмектеседі. Мұғалімдер оқушылардың оқу процесіне қызығушылығын арттыру үшін ойын технологияларын түрлі тәсілдермен тиімді қолдануы қажет. Ойын әдістері оқу үдерісін жандандырып, оқушылардың пәнге деген құштарлығын арттыруға ықпал етеді.

Әдебиеттер:

1. Киселева, Т. В. Ойын технологиялары: бастауыш сыныптарда қолдану әдістемесі. Мәскеу: Просвещение. 2019 ж.
2. Андреева, М. В. Ойын арқылы оқыту: педагогикалық тәсілдер мен әдістер. Санкт-Петербург: Бизнес-Пресс. 2018 ж.
3. Петрова, Л. М. Қазіргі білім беру жүйесінде ойын технологияларын қолдану. Алматы: Зияткер. 2020 ж.
4. Волкова, Н. И. Бастауыш сыныпта ойын арқылы оқыту әдістері. Қарағанды: ҚарМУ. 2017 ж.
5. Мищенко, Л. М. Танымдық ойындар және олардың педагогикалық маңызы. Астана: Кітап баспа. 2021 ж.

6. Джонсон, Д., Джонсон, Р. Группалық жұмыс пен ойын технологиялары. Нью-Йорк: Harper Collins. 2021 ж.

ЭОЖ 373.2

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРҒА САУАТТЫЛЫҚТЫ ТАБИҒИ ТҮРДЕ ИГЕРТУ ӘДІСТЕРІ

Исманова Р.Ж. п.ғ.к.
Өзбекәлі Жәнібеков атындағы Оңтүстік Қазақстан
педагогикалық университеті
Шымкент, Қазақстан

Резюме

Статья посвящена исследованию формирования навыков устной и письменной речи у детей, находящихся в дошкольном возрасте, через такие виды деятельности, как слушание и говорение. В ней подчеркивается, что чтение вслух книг с иллюстрациями и сказок имеет значительное значение для осознания частоты употребления слов, что, в свою очередь, способствует развитию у ребенка способности воспринимать и использовать эти слова в своей практике.

Summary

The article is devoted to the study of the formation of oral and written language skills in pre-school children through such activities as listening and speaking. It emphasises that reading aloud picture books and fairy tales has a significant impact on the awareness of word frequency, which, in turn, contributes to the development of the child's ability to perceive and use these words in their practice

Кіріспе. Баланың ерте жастан дамуы проблемасы күн тәртібінен түспейтін мәселе. Баланың дамуы ана құрсағынан басталатыны мәлім. Бала мен ана арасындағы байланыс болашақтың негізгі кілті. Байланыс қарым-қатынас сөйлеуге байланысты. Сөйлеуді үйренген бала оқуды да үйренеді. Көбіне біз баланың дұрыс сөйлеуі оның дұрыс естуіне яғни тыңдалымға байланысты деп, дауыстап оқуды көбірек пайдалануды да қолданамыз. Сонымен қатар әрекеттесу формасы ретінде қатысымға түсу үшін тіл дамыту, танымдық дағдыларды ынталандыру, оқуға дайындық сияқты ұсыныстарды да қолданамыз. Ата-ана алдында баланың сауаттылығы ауызша сөйлеу тіліне байланысты ма әлде қалай деген сұрақ туындайды. Оқу дағдысы тек лингвистикалық және когнитивтік құзыреттілікке ғана емес сонымен бірге ол оқу механикасына да байланысты. Оқу механикасында дауыстап оқу техникасы көмектеспейтіні белгілі. Мысалы, мектеп жасына дейінгі балаларға арналған үлкен әріптермен жазылған суретті кітаптарды оқу барысында балаларды бақылап көрсеңіз олардың көздерінің қимылы тартымды суреттерді қарауға бағытталады. Сондықтан балаларға басып жазу арқылы үйрету емес әріптер мен жазба сөздерді тануды үйрету дұрыс

Себебі оқу дағдысы тек лингвистикалық және когитивтік құзыреттілілкке ғана емес сонымен бірге оқу механикасына да байланысты. Әдетте балаға дауыстап оқу оған оқу механикасын меңгеруге көмектеспейтіні белгілі. Оқу механизмі баланың дамуына да әсер етпейді.

Зерттелуі мен әдістер. Баланың оқу мен жазуды игеруде сөйлеу барысын педагогикалық тұрғыдан зерттелу нәтижелері, сөздерді буындарға бөлуді, сөздегі дыбыстардыі орналасу орын тәртібін, яғни дыбыстарды синтездей білу дағдысын игеру керектігі аталады [1,138-145]. Жазуға дағдысын игерту процесінде бала сөзді түсінуі, жазу емлесін білуі және жазу бейнесінің сенсомоторлық құрылым іс-әрекетін меңгере отырып, дыбыстық-фонетикалық қабылдау мен талдау-жинақтау белсенділігі жоғары болуы қажеттігі [2,57-60], балаларды жазуға үйретуде жас ерекшелігіне қарай қатысым дағдыларын, бала психикасының, қабылдау үшін мидың

дайындығын ескере отырып, жазуды игеруде уақыт, шыдамдылық, дұрыс көзқарасты қажет ететін процесс болғандықтан ата-аналар мен тәрбиешілер баланың қызығушылығы мен белсенділігін арттыруда, қолдау көрсете отырып, бала құзыреттілігін арттыруда ерекше міндетке ие екенін де ескеру қажет[3,43-45].Сонымен қатар қол мен көз қозғалыстарының нәтижелі орындалуы мен мақсатты салыстыруы арқылы бақыланатын, түзетілетін, дамыту қажеттілігіне ие жазу дағдысы балада кинестетикалық көріністер балмаған кезде көріністер көру арқылы басқарылыды. Бала әріптің құрылымын ойша талдайды, әріп белгісінің үлгісі мида қалыптасады [4,106-108]. Мектеп жасына дейінгі балада ертерек қолданылған сөздерді қайталап айтудан гөрі жазу арқылы тани түсуі танымдық дағдысын дамытуда пайдалырақ болады. Мектеп жасына дейінгі балалардың жалпы дамуы оның білуге деген құштарлыңының артуына байланысты. Ал бұл құштарлықты белсендіру баланың танып-білуінде. Ал танып-білу баланыі ойын, зейінін, сөйлеу тілінің ұшқырлығына байланысты. Педагогикалық зерттеулер баланың психикалық және интеллектуалдық дамуы танымдық қызығушылықтарын дамытуға байланысты екені және ол сөйлеу дағдыларын дамытумен байланысты екені аталады [5,371-378], Мектеп жасфына дейінгі балаларда танымдық даңдылар қалыптаса отырып және тұлғаныі ереікті сапасы ретінде әрекет етіпң баланың мінезін қалыптасыратын танымдық дербестік, қызығушылық пен белсенділікті дамыту һзекті мәселелердің бірі ретінде зерттелуде [6, 338-345]

Оқыту үдерісі тұлғаның танымдық әрекеті нәтижесінде жүзеге асады, ал танымдық әрекет негізінде балалардың танымдық белсенділігі қалыптасады. Белсенділіктің ең жоғарғы көрінісі балалардың алған білімдерін өмірде пайдалана білуі. Танымдық белсенділік адамның жас кезендеріне қарай жетіліп, дамып, өзгеріп, өзіне тән мазмұндық сипатпен ерекшеленеді. Демек, тұлғаның танымдық белсенділігін қалыптастыру- білім беруді интеграциялау арқылы жүзеге асуы қажет [7,55-60]. Сөйлеу тілі арқылы қалыптасатын жазбаша тіл өзара қатысымға байланысты. Мектепке дейінгі ұйымдардағы жүргізілетін дамыту іс-әрекеттерде коммуникациялық дағдыларды дамытуға ерекше көңіл бөліну мемлекет тарапынан жасалған жоспарларда да ескеріледі. Мектепке дейінгі ұйымдарда баланы дамыту жұмыстары 5 дағдыны қалыптастыру бағытында жүргізіледі. Коммуникациялық дағдыны қалыптастыру баланың танымдық қабілетін дамытумен тығыз байланыста жүре отырып, сөйлеу тілінің қалыптасуында ерекше орынға ие. Мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың коммуникативтік дағдыларын дамытудың әдістемелік кешені жасалып, жүзеге асыру барысында олардың құрдастарымен эмоционалды жағымды байланыстары артып, бірлесіп тиімді әрекет ете алу, ересек адаммен контексттік қарым-қатынас деңгейі жоғарылап, байланыстыра сөйлеу, диалогтік сөйлеу қабілеттері артқандығын көре аламыз [8,147]. Мектеп жасына дейінгі балаларды мектепке дайындау барысында тәжірибелі педагог-тәрбиешілер тәжірибелері балаларды заттық дамытушы ортада тәрбиелеу баланың физикалық дағдысын дамытумен қатар танымдық, коммуникациялық, әлеуметтік-эмоционалдық, шығармашылық дағдысын дамытуда ерекше орын алатынын көрсетеді. Заттық-дамытушы орта — педагогикалық үрдісті жүзеге асыруға қажетті уақыт пен кеңістік жағынан жүйелі ұйымдастырылған, қажетті заттармен, ойын құралдарымен жабдықталған эстетикалық, психологиялық-педагогикалық шарттардың жиынтығы. Бұндай ортада бала белсенді танымдық, шығармашылық іс-әрекетке қосылады, қызығушылығы дами түседі, қиялы, ақыл-ой және бейнелік қабілеттері, қарым-қатынас жасау дағдысы дамиды, ең бастысы, үйлесімді тұлға дамуы жүзеге асады [9,21-26],

Заттық дамытушы орта балаларда дербестікті, жеке қасиеттерді, шығармашылықты дамыта отырып, қиялын, мәдениетін қалыптастырады, баланы мектепке дайындаудың негізін қалайды [10,230] және заттық дамытушы орта өзара және бала мен ата-ана арасындағы жағымды қатысым белсенділігін қамтамасыз ететін баланың дамуына негізделген ойын ортасы [11,3-10]

Талдау, нәтижелер. Зерттелу нәтижелері баланың дамуы игерген дағдысына байланысты екенін көрсетті. Жазбаша тілді игеруде бала қандай дағдыларды игеру қажеттігі туралы сұрақ туындайды. Экспермент барысында баланың танымдық қабілетінің жоғары болуы жазбаша

тілді игеруде қаншалықты орын алатыны көрсетілді. Мектеп жасына дейінгі балалардың логикалық ойлауын, қабылдау, есте сақтау, елестетудің танымдық процестері дамитын Дьенештің блоктарын пайдалану арқылы баланың сөздік қорын дамыту көзделді.

Берілген тапсырмалар: «Біз асханадамыз» тақырыбы бойынша пицца жасау.

Пиццаның көлемі, қалындығы, құрамы бойынша тапсырма берілді.

Балалар әртүрлі пішінде пиццаны жасады, қалыңдығына, пішініне, құрамына көңіл бөлінбеді. Топтағы 50 баланың 12 ғана тапсырманың пішініне көңіл бөлді.

Келесі сабақта осы тақырып бойынша Дьенештің блоктарын қолдану арқылы « Мен аспазшымын» тақырыбында тапсырма берілді: балалар түрлі фигуралар арқылы түрлі тағамдардың қалыңдығына, пішініне ерекше көңіл бөле отырып жасады (пицца, самса, тоқаш)

3 - күні балалар « Біз асханадамыз» тақырыбы бойынша пицца жасады. Балалар бұл жолы қалыңдығына және пішініне (төрт бұрышты, үш бұрышты) көңіл бөле отырып, жоспарлағандай жоғары нәтижеге жетті. Топтағы 50 баланың 32, яғни 64% тапсырманы дұрыс орындады, Осы тәжірибе арқылы балалардың сөздік қорында қалың, жіңішке, төртбұрыш, үшбұрыш, домалақ сынды сөздермен толықты. Балаларда заттардың қасиеттеріне қарай жіктей алу, заттардың көлемі бойынша салыстыра білу, логикалық байланыстарды құра алу дағдысы қалыптасты, Жоғарыда айтып өткеніміздей бала естіп, көріп, қолымен ұстап сөздерді игерді. Ауызша игерілген сөздің толық мағынасын білген балада сол сөзді жазбаша игеруде кедергі болмайтыны белгілі, яғни бала сөздің тек жазылу ережесіне көңіл бөледі.

Келесі эксперимент барысында балаларға белгілі әріптерді құрастыру беріледі. 48 элементтен тұратын Дьенеш блоктары арқылы балалар «А» «Г» «Б», «В» әріптерін құрастырады, содан кейін осы әріптерден тұратын сөздерді игертеміз, топтағы балалар есімінен бастаған дұрыс себебі таныс мәселе, осылай жазуды бала заттық дамытушы ортада, ойын арқылы игеретіні байқалды. Дыбыстардың дұрыс дыбысталуына ерекше көңіл бөлу керек. Әдетте «А» әрпін айтуда «Ааа», «Г» «гі, «Б» «бы» деп айту сақталған, сондықтан жазу барысында балалардың есту арқылы қабылдаған сөздерді дұрыс жаза алмау мәселе туындап жататыны белгілі. Сондықтан қысқа, нақты «А, Г, Б, В» деп айтқызып үйрету қажет. Топтағы балалардың 58 % әріптерді дұрыс айтып, сөздерді атап, әріптерді дұрыс жаза білді.

Баланың игерген сөздерін жазуға дағдыландыру барысында суретті кітаптарды пайдаландық. Суретті кітаптардың ішіндегі бала мен ата-анаға арналған сөздік қорына көңіл бөлінді. Мақсат баланың лексиконындағы сөздер қорын жазбаша тілде қолдану айырмашылығын анықтау. Балалардың жазған сөздерінің ішінде жиі қолданғаны өздері күнделікті қолданылатын ойыншық атаулары мен мен ата-аналармен жасайтын қатысым сөздері. Суретті кітапатарда балалалардың сөздік қорынан көбірек басқа сөздер де бар, балалардың сөйлеу деректер қорынан шамамен үш есе көп сирек кездесетін сөздерді қамтиды. Көптеген кітаптарда кейбір сөздер баланың сөйлеу қорында табылған жоқ. Бұл мәселеге түсінік ауызша сөйлеу тілі тез арада жиі қолданыстағы сөздер айтылады, ал жазбаша тіл ойлануды байланыс басталғанға дейін өз қалауыңыз бойынша өзгертілуі мүмкін. Балалармен жүргізілген ертегілер желісі бойынша рөлдік ойындар барысында балалардың қолданған сөздері бұл мәселеге дәлел. Сондықтан ауызша сөйлеуді дамыту арқылы жазбаша тілді игерту барысында мәтіндерді дауыстап оқу тәсілінің қажеттігі туындайды. Ерте жастағы балалар суретті кітаптарды дауыстап оқу арқылы күрделі сөздерді естиді, есту жиілігі арқылы танып білуге көмектеседі және сөздерді түсіну және өз тәжірибесінде өнімді пайлану қасиетіне ие болады да бірнеше рет естілген сөзді қабылдау нәтижесі жоғары болады. Ерте жастан қабылданған сөз сөздік қорда жақсы сақталады. Бұл қабілет тілдік дағдылар мен оқу механикасы дағдыларының арасындағы айырмашылық болып табылады. Кішкентай балалардың суретті кітаптарды түсіну қиын емес, себебі оларда қажетті тілдік дағдылары бар. Баланың жазбаша тілді табиғи түрде қабылдайтыны олардың дұрыс естіп, дұрыс қабылдап, айту барысында сөздердің мағынасын түсіне отырып қабылдаған суретті кітаптардағы мәтіндердің жасерекшелігіне қарай өз уақытында дұрыс оқытылып, игертілуіне байланысты.

Қорытынды. Қорытындылай келе эксперимент барысында балалармен жүргізілген әдістер төмендегідей нәтижелер көрсетті

Кесте 1 Мектепке дейінгі жастағы балалардың сауаттылықты игеру деңгейі

Зерттеу кезеңдері	Тапсырмалар мен әдістер		
	Таным дағдысын дамыту ақылы сөздерді игерту (Дьенеш блоктары)	Әріптерді дыбыстау арқылы жазу дағдысын дамыту (әріптерді дұрыс дыбыстау)	Суретті кітапатарды пайдалану арқылы сауаттылық дағдысын дамыту
Анықтаушы кезең	20	18	16
Бақылау кезеңі	32	28	34

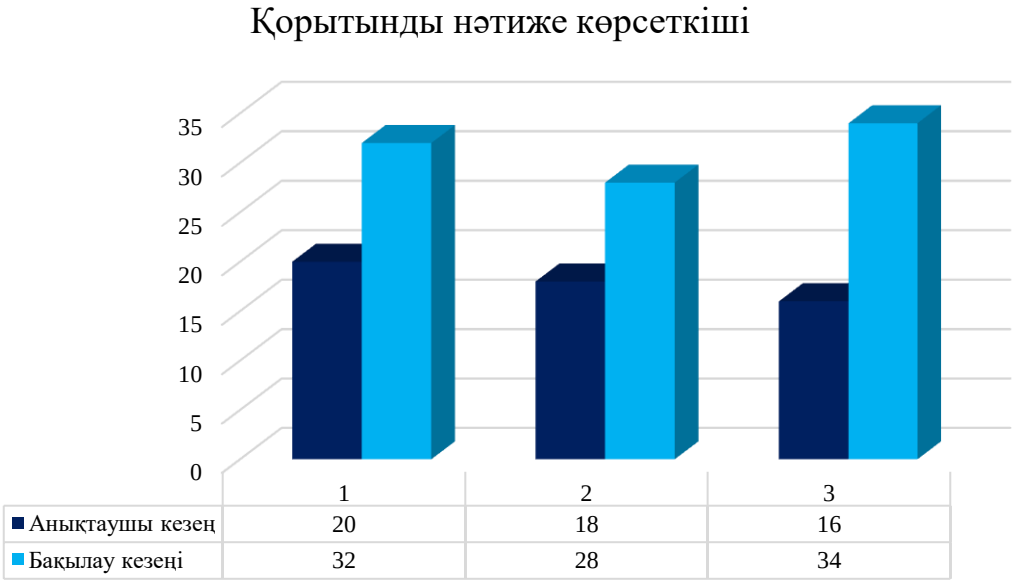

Қолданылған әдістер арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың жазу тілін табиғи түрде игеретіні, яғни есту, көру, айту арқылы, ойын арқылы жүргізілетін тәсілдер мен мәтіндерді дауыстап оқу арқылы игертудің тиімділігі көрсетілді.

Әдебиеттер

1.Киркина Е.Н., Тараскина О.И., Мещерякова О.А. Обучение грамоте детей старшего дошкольного возраста в процессе подготовки к обучению в школе // Педагогический журнал. 2023. Т. 13. № 1А. С. 138-145. DOI:10.34670/AR.2023.92.43.016

2.Галкина И.А., Галеева Е.В. Особенности механизмов письменной речи и готовности к письму детей седьмого года жизни. Азимут научных исследований: педагогика и психология. 2021. Т. 10. № 1(34) p-ISSN: 2309-1754; e-ISSN: 2712-8474. 57-60 стр.

3. Натарова К.А., Щербатенко О.А. Некоторые особенности формирования навыка письма у дошкольников. Донецкие чтения 2024: образование, наука, инновации, культура и вызовы современности: Материалы IX Международной научной конференции (Донецк, 15–17 октября 2024 г.). – Том 6: Педагогические науки. Часть 2 / под общей редакцией проф. С.В. Беспаловой. – Донецк: Изд-во ДонГУ, 2024. – 430 с. 43-45 стр

4. Акимова Е.П. Психофизиологическая готовность детей старшего дошкольного возраста к письму. Международный научный журнал «Символ науки» № 06/2017- 106-108 стр

5.Изат М.М., Колумбаева Ш.Ж., Солиев И.С. Мектеп жасына дейінгі балалардың зияткерлік дағдысын қалыптастырудағы әдістемелердің тиімділігі. Абай атындағы ҚазҰПУ-ң Хабаршысы «Педагогика ғылымдары» сериясы, №4(84),2024 - 371-378 бет

6.Метербаева К.М. Мектепке дейінгі ересек топ балаларының танымдық дербестігін дамытуда case study әдісін қолданудың ерекшеліктері. Абай атындағы ҚазҰПУ-ң Хабаршысы «Педагогика ғылымдары» сериясы, №3(79), 2023 - 338-345бет

7.Керимбаева Р.Қ, Шауенова М.А. Білім беруді интеграциялаудың теориялық негіздері Абай атындағы ҚазҰПУ-ң Хабаршысы «Педагогика ғылымдары» сериясы, №2(66), 2020 - . 55-60 б

8.Еркебаева С.Ж. Жаңартылған білім мазмұны жағдайында мектепке дейінгі ересек жастағы балалардың коммуникативтік дағдысын дамыту 6D010100 - Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу. Философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін дайындалған диссертация. 161 бет.

9.Абдуллина Г.Т., Анарбаева А.У. Заттық-дамытушы ортаның балаларды әлеуметтендірудегі орны. Қарағанды университетінің Хабаршысы. ПЕДАГОГИКА сериясы № 1(81)/2016 - 21-26 бет .

10. Бетанова С.С., Сухова А.А. Предметно-развивающая среда в дошкольном образовании// Научно-образовательный журнал для студентов и преподавателей «StudNet» №3/2020 - 230-239стр.

11. Нафикова, З.Г. Развивающая предметно-пространственная среда как составная часть образовательной среды ДОО / З.Г. Нафикова // Образование: традиции и инновации. – 2020. – №1 (28). – С. 3-10.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Әлайдарқызы Ботакөз
Түркістан қаласы, “Керемет”бастауыш мектеп-балабақша кешені
бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Организация творческих проектов в начальной школе-педагогический метод, оказывающий существенное влияние на творческое участие учащихся в учебном процессе и развитие их личности. В данной статье проводится углубленное исследование важности организации творческих проектов в начальной школе, методических подходов и их эффективности. В статье обсуждается развитие внимания, интересов, мыслительных способностей и социальных навыков детей через организацию творческих проектов. Кроме того, рассматриваются различные методы, используемые при проведении творческих проектов, такие как групповые работы, исследовательские проекты, задания в области искусства и дизайна.

Summary

The organization of creative projects in primary schools is a pedagogical method that has a significant impact on the creative participation of students in the educational process and the development of their personality. This article provides an in-depth study of the importance of organizing creative projects in elementary schools, methodological approaches and their effectiveness. The article discusses the development of children's attention, interests, thinking abilities and social skills through the organization of creative projects. In addition, various methods used in conducting creative projects are considered, such as group work, research projects, assignments in the field of art and design.

Шығармашылық жобаларды ұйымдастыру балалардың өз ойларын ашық түрде жеткізе білуіне, әртүрлі идеяларды біріктіру арқылы жаңа шешімдер табуға мүмкіндік береді. Жобалар балалардың тапсырмаларды орындау барысында жеке және топтық жұмысты үйлестіру, коммуникативтік дағдыларды дамытуға, шешімдер қабылдауға жауапкершілікті арттыруға бағытталған. Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған жұмыстар тек олардың ақыл-ойын дамытумен ғана шектелмей, олардың эмоционалдық, әлеуметтік және эстетикалық дамуына да оң әсер етеді.

Шығармашылық жобаларды бастауыш сыныпта ұйымдастыру – оқушылардың оқу үрдісіне белсенді қатысуын қамтамасыз ету үшін аса маңызды құралдардың бірі. Бұл әдіс балаларды түрлі тапсырмаларды шешуге, өз пікірлерін білдіруге және өз бетімен ізденуге

үйретеді. Осылайша, шығармашылық жобалар балалардың жеке тұлғалық дамуына, сыни ойлау қабілетін қалыптастыруға, әлеуметтік дағдыларды жетілдіруге мүмкіндік береді.

1. Шығармашылық жобалардың маңызы

Шығармашылық жобалар балалардың оқытудағы қызығушылықтарын арттырады, сондай-ақ олардың жеке дара қасиеттерін дамытуға ықпал етеді. Әрбір оқушының ерекше қабілеттері мен қызығушылықтары бар, ал жобалық жұмыстар оқушылардың осы қабілеттерін ашуға көмектеседі. Бұл жұмыстар барысында оқушылар өз ойын еркін жеткізіп, жеке талдау жасайды, жаңа шешімдер қабылдайды.

2. Шығармашылық жобаларды ұйымдастырудың әдістемесі

Шығармашылық жобаларды ұйымдастырудың әдістемесі мұғалімнің оқушылармен тиімді байланыс орнатуына және олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуына бағытталған болуы қажет. Мұғалімдер әртүрлі тапсырмаларды ұйымдастыра отырып, балаларға шығармашылық тәсілдер арқылы түрлі мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Мұндай жобалар топтық жұмыстар, зерттеу жобалары, көркем өнер, қолөнер және тағы басқа бағыттарды қамтиды.

3. Шығармашылық жобаларға қойылатын талаптар

Шығармашылық жобаларды ұйымдастыруда мұғалім оқушыларға өздерінің шығармашылық қабілеттерін толық көрсетуге мүмкіндік беретін тапсырмалар ұсынуы қажет. Бұл жұмыстардың мақсаты – балалардың ойлау қабілетін дамыту, оларды жаңа ақпаратты сыни тұрғыдан қабылдауға үйрету. Сонымен қатар, жобаларды орындау барысында балалар өзара қарым-қатынас жасап, топтық жұмыс дағдыларын игереді.

4. Шығармашылық жобаларды ұйымдастырудағы мұғалімнің рөлі

Мұғалім шығармашылық жобалардың негізін қалаушы, бағыт беруші және қолдаушы рөлін атқарады. Ол оқушыларды әртүрлі шығармашылық тапсырмаларға ынталандырады, топтық жұмысты ұйымдастырады және балалардың идеяларын жүзеге асыруға қажетті жағдай жасайды. Мұғалімнің рөлі оқушылардың жобалық жұмыстарды орындау барысында оларды дұрыс бағыттау және қолдау болып табылады.

5. Шығармашылық жобалардың түрлері

Шығармашылық жобалар әртүрлі болуы мүмкін. Олардың ішінде зерттеу жобалары, бейнелеу өнері мен қолөнер жұмыстарын, әдеби шығармалар жазуды, ғылыми жобаларды атауға болады. Мұндай жұмыстар балалардың қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың өзіндік шығармашылық қабілеттерін де дамытуға ықпал етеді.

6. Шығармашылық жобалардың оқу процесіне әсері

Шығармашылық жобалар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар балаларды жаңа тақырыптарға тереңірек қызықтырады, өз бетімен ойлануға, жаңа идеялар мен шешімдер қабылдауға итермелейді. Сонымен қатар, шығармашылық жобалар оқу процесінің жан-жақты болуына ықпал етеді, өйткені балалар тек теориялық біліммен шектелмей, оны практикада қолдануды үйренеді.

Қорытынды

Бастауыш сыныптарда шығармашылық жобаларды ұйымдастыру балалардың оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді, олардың қызығушылықтарын арттырады және шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Шығармашылық жобаларды жүзеге асыру барысында оқушылар өз ойларын еркін жеткізіп, әртүрлі тапсырмаларды шешу дағдыларын меңгереді. Сонымен қатар, бұл жобалар балалардың жеке тұлғалық дамуына, сыни ойлау қабілетін қалыптастыруға, топта жұмыс істеу дағдыларын игеруге және коммуникативтік қабілеттерін жетілдіруге ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Гершунский, Б. В. Педагогика: Учебник для вузов. Москва: «Высшая школа». 2004 г.
2. Сабирова, Л. К. Шығармашылық даму: теориясы мен әдістемесі. Алматы: «Ұлағат». 2010 ж.

ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Зайцева Надежда Николаевна
Туркестанская область, Тюлькубасский район, "Общеобразовательная школа имени А. Гайдара",
учитель начальных классов

Түйін

Бұл мақала бастауыш сынып оқушыларын оқытудағы жеке көзқарастың маңыздылығы мен ерекшеліктеріне арналған. Мақалада әр оқушының ерекшеліктерін ескеруге мүмкіндік беретін және оқу процесін оңтайландыруға мүмкіндік беретін жеке тәсілді қолданудың негізгі аспектілері қарастырылады. Мұғалімдер барлық оқушылардың тиімді дамуына ықпал ететін жайлы білім беру ортасын құру үшін қолдана алатын әртүрлі әдістер мен стратегияларға ерекше назар аударылады.

Resume

This article is devoted to the importance and peculiarities of an individual approach in teaching primary school children. The article discusses the key aspects of using an individualized approach that allows you to take into account the characteristics of each student and provides an opportunity to optimize the learning process. Special attention is paid to a variety of methods and strategies that can be used by teachers to create a comfortable educational environment conducive to the effective development of all students.

Образование в начальной школе — это первый и наиболее важный этап в жизни ребенка, где закладываются основы знаний, умений и навыков, а также формируется характер и отношения к учебному процессу. Важно, чтобы учащиеся на этом этапе не только освоили базовые знания, но и развивали свои личностные качества, такие как уверенность в себе, способность к самовыражению и творчеству. Индивидуальный подход в обучении помогает создать такие условия, которые способствуют наиболее эффективному развитию каждого ребенка.

Индивидуализация образовательного процесса предполагает учет индивидуальных особенностей детей, их темпа работы, интересов, а также склонностей и потребностей. Педагоги должны создавать разнообразные условия для учебы, которые соответствуют разным типам обучающихся, что помогает максимизировать их успехи в учебе.

Принципы индивидуального подхода в обучении

Индивидуальный подход в обучении основывается на ряде педагогических и психологических принципов, которые направлены на удовлетворение потребностей и интересов каждого ученика. Среди них:

1. Учет индивидуальных особенностей детей. Каждый ученик уникален и имеет свои сильные и слабые стороны. Некоторые дети быстрее осваивают новые знания, другие — медленнее. Понимание этих различий помогает педагогу выстраивать индивидуальные задания и подходы.

2. Дифференцированное обучение. Включает в себя использование разных методов и материалов для разных учеников. Например, более сложные задания для одаренных детей и упрощенные задания для детей, испытывающих трудности.

3. Формирование положительного отношения к обучению. Индивидуальный подход помогает ребенку не только получить знания, но и научиться справляться с трудностями, что способствует формированию устойчивой мотивации.

4. Обратная связь. Важно, чтобы учитель предоставлял учащимся постоянную обратную связь, что помогает контролировать их развитие, устранять пробелы в знаниях и поддерживать позитивный настрой.

Методы и технологии индивидуального подхода

Использование различных методов и технологий обучения позволяет создать оптимальные условия для каждого ученика. К основным методам и технологиям, способствующим индивидуализации образования, относятся:

1. Проектная деятельность. Это метод, который позволяет детям проявить творческий подход и работать над индивидуальными заданиями или групповыми проектами. Проектная работа помогает развивать самостоятельность, организаторские способности и креативность.

2. Игровые технологии. Игры, которые используются в процессе обучения, способствуют заинтересованности детей и формированию у них навыков решения проблем. Важно подбирать игры, соответствующие возрасту и индивидуальным особенностям учащихся.

3. Использование современных информационных технологий. Внедрение ИКТ в образовательный процесс помогает учитывать различия в способностях детей, позволяет использовать мультимедийные материалы и обучающие программы, что делает уроки более интересными и доступными для детей с разными уровнями подготовки.

4. Дифференцированные задания. Важно разрабатывать задания с разным уровнем сложности, которые соответствуют возможностям каждого ученика. Это позволяет детям учиться в своем темпе и развивать свои навыки без перегрузки.

5. Индивидуальные консультации и дополнительные занятия. Это подход, при котором учитель уделяет особое внимание детям, нуждающимся в дополнительной помощи. Индивидуальные консультации позволяют углубленно проработать темы, которые вызывает затруднения у конкретного ученика.

Проблемы и вызовы при реализации индивидуального подхода

При реализации индивидуализированного подхода в образовательном процессе возникают некоторые сложности и проблемы. Среди них:

1. Нехватка времени. Индивидуальный подход требует от педагога дополнительного времени для подготовки и работы с каждым учеником. Это может быть трудным при большом количестве учащихся в классе.

2. Отсутствие должных материальных и технических ресурсов. Для эффективной реализации индивидуального подхода могут потребоваться дополнительные ресурсы, такие как специализированные учебные материалы, компьютеры и программы. В некоторых школах их может не быть.

3. Неравномерность в успеваемости. В классе могут быть дети, которые проявляют высокий интерес и успеваемость в учебе, а также дети, которые отстают. Педагог должен найти баланс между поддержкой слабых учеников и стимулированием сильных.

4. Необходимость в повышении квалификации педагогов. Для эффективного использования индивидуализированного подхода учителям необходимо обладать соответствующими знаниями и навыками в области педагогики и психологии.

Заключение

Индивидуальный подход в обучении детей начальных классов является важнейшим элементом современной педагогики. Он позволяет учитывать потребности и особенности каждого ученика, способствует созданию условий для развития их творческих и познавательных способностей. Несмотря на существующие трудности, использование индивидуализированных методов обучения способствует улучшению результатов учебной деятельности, повышению мотивации и самооценки детей.

Для успешной реализации индивидуального подхода необходимо не только использование разнообразных методов и технологий, но и поддержка со стороны всей образовательной системы, включая родителей и административный персонал. Важно, чтобы учителя имели возможность постоянно совершенствовать свои педагогические навыки и адаптировать подходы в зависимости от меняющихся потребностей учеников.

Литературы:

1. Выготский, Л. С. Педагогическая психология. Москва: Просвещение. 1991
2. Давыдов, В. В. Теория развивающего обучения. Москва: ВЛАДОС. 2008
3. Мухина, В. А. Психология обучения и воспитания в начальной школе. Санкт-Петербург: Питер. 2007
4. Шадрикова, И. М. Теория и практика дифференцированного обучения. Москва: Академия. 2014

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ТҰЛҒАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ

Касимова Гулзира Азимхановна
Түркістан облысы, Жетісай ауданы
"Абай атындағы №4 жалпы білім беретін мектеп мектеп-гимназия"
бастауыш сынып мұғалімі

Summary

This article is devoted to pedagogical methods and techniques aimed at developing personal and social skills of Primary School students. The formation of personal and social skills in primary school students — plays an important role in the development of their emotional intelligence, social communication abilities and responsibility. The article discusses various approaches and tools used to develop personal and social skills, including Game technologies, teamwork, role-playing games, and creative tasks. It will also discuss the methods of forming students ' skills of self-and mutual respect, understanding and assistance. This article provides valuable information to parents and educators on how to help students develop their personality.

Резюме

Данная статья посвящена педагогическим методам и приемам, направленным на развитие личностных и социальных навыков младших школьников. Формирование личностных и социальных навыков у младших школьников — играет важную роль в развитии их эмоционального интеллекта, способностей к социальному общению и ответственности. В статье рассматриваются различные подходы и инструменты, используемые для развития личностных и социальных навыков, включая игровые технологии, командную работу, ролевые игры и творческие задания. Также обсуждаются методы формирования у учащихся навыков уважительного отношения к себе и к себе, понимания и помощи. В этой статье представлена ценная информация о том, как помочь родителям и педагогам в личностном развитии учащихся.

Бастауыш сынып кезеңі оқушылардың тұлғалық және әлеуметтік дағдыларының алғашқы қадамдарын қалыптастыратын маңызды кезең болып табылады. Бұл жастағы балалар қоршаған орта мен адамдарға деген көзқарастарын қалыптастырады, олар жеке тұлға ретінде өзін таниды және әлеуметтік ортада өз орнын табуды үйренеді. Бастауыш сыныпта әлеуметтік дағдылар мен тұлғалық қасиеттерді дамыту тек академиялық білімді емес, сонымен қатар өмірде өз орнын табу үшін қажет дағдыларды игеруді де көздейді. Оқушылардың эмоционалды интеллектін дамыту, өзара түсіністік пен сыйластықты үйрету, сонымен қатар тиімді қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру осы кезеңде жүзеге асырылады.

Тұлғалық және әлеуметтік дағдылардың анықтамасы

Тұлғалық дағдылар – адамның өзін-өзі тануы, өзін-өзі бағалауы, эмоцияларын реттей білуі, жауапкершілікті сезіну және басқа да жеке қасиеттері. Әлеуметтік дағдылар – адамдармен қарым-қатынас жасау, топта жұмыс істеу, топтық жұмыста өз үлесін қосу, басқалармен өзара әрекеттесу барысында қабылданатын шешімдер мен әрекеттерді басқару дағдылары. Бастауыш сыныптарда бұл дағдылардың дамуы баланың болашақ өміріне үлкен әсер етеді, өйткені бұл жастағы балалар өзара әрекеттесу мен топтық динамика туралы алғашқы түсініктер алады.

Тұлғалық және әлеуметтік дағдыларды дамыту әдістері

1. Ойын технологиялары

Ойын бала үшін өте маңызды әрекет болып табылады. Ол оқушының шығармашылығын дамытады, өз ойларын нақты айтуға мүмкіндік береді, сонымен қатар топта жұмыс істей білу дағдыларын қалыптастырады. Ойын арқылы балалар шынайы өмірде қолданылатын түрлі әлеуметтік дағдыларды үйренеді, мысалы, келісімге келу, қиын жағдайлардан шығу және өз ойын қорғай білу.

2. Рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар балаларға нақты өмірде кездесетін жағдайларды моделдеуге және өз әрекеттерін жоспарлауға мүмкіндік береді. Мұндай ойындар арқылы балалар басқалармен өзара әрекет ету әдістерін үйренеді. Мысалы, рөлдік ойындар «дәрігер мен науқас», «мұғалім мен оқушы» сияқты түрлі әлеуметтік рөлдерді ойнауға мүмкіндік береді.

3. Топтық жұмыс

Топтық жұмыс – бұл балаларға бірлесіп жұмыс істеуге және өзара қарым-қатынас жасауға көмектесетін маңызды құрал. Топта жұмыс істей отырып, балалар бір-бірінің пікірін тыңдауға, бірге шешім қабылдауға, бір-біріне көмектесуге үйренеді. Топтық жұмыс барысында балалар өз дағдыларын дамытып қана қоймай, әр түрлі көзқарастар мен пікірлерді қабылдауға дағдыланады.

4. Әңгімелесу және пікірталастар

Балалармен әңгімелесу барысында олардың пікірлерін тыңдап, өз ойларын жеткізуге мүмкіндік беру – бұл олардың коммуникациялық дағдыларын дамытуға көмектеседі. Әңгімелесу барысында балалар өздерінің көзқарастарын білдіру, сұрақтарға жауап беру және басқа адамдармен өз пікірін келісу дағдыларын игереді.

5. Әлеуметтік жаттығулар

Әлеуметтік жаттығулар балалардың топ ішінде белсенділігін арттырып, өзара көмек көрсету мен әлеуметтік жауапкершілікті қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл жаттығулар балалардың өзін-өзі басқару, өзге адамдармен сыйластық қарым-қатынас орнату дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Бастауыш сыныптарда тұлғалық және әлеуметтік дағдыларды дамыту – баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал ететін маңызды фактор. Оқушылардың тұлғалық және әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін әртүрлі педагогикалық әдістер мен тәсілдерді қолдану қажет. Ойын, рөлдік ойындар, топтық жұмыстар және пікірталастар – бұл балаларға өзара түсіністік пен құрметті қалыптастыру, сондай-ақ өз пікірін білдіру және тыңдау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мұғалімдер мен тәрбиешілер бұл процесті ұйымдастыруда шығармашылық тұрғыда жақындап, балалардың дамуына әсер ететін түрлі әдіс-тәсілдер мен жаттығуларды пайдалану арқылы оқушылардың әлеуметтік және тұлғалық дағдыларын жетілдіре алады.

Әдебиеттер

1. Кокорев, В. А. Социальная педагогика: теория и практика. Москва: Просвещение. 2015 ж.
2. Маслова, В. А. Психология развития детей младшего школьного возраста. Санкт-Петербург: Речь. 2012 ж.
3. Караев, М. М., Исаев, Е. К. Развитие эмоционального интеллекта у школьников. Алматы: Мектеп. 2014 ж.
4. Шмидт, В. В. Теория и практика воспитания детей. Москва: Наука. 2016 ж.
5. Петрова, И. В. Оценка социального взаимодействия детей. Санкт-Петербург: Питер. 2013 ж.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕ БЕРУ

Мырзашева Майра Тоқташқызы
Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы,
Ораз Жандосов атындағы жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В этой статье исследуется важность и необходимость экологического образования и экологического воспитания младших школьников. В современном обществе вопросы экологии занимают центральное место на мировом уровне, поэтому важно формировать экологическую грамотность детей с раннего возраста посредством экологического образования и воспитания. В статье рассматриваются основные принципы и методы экологического образования и воспитания, а также особенности экологического воспитания в начальных классах. В процессе экологического воспитания основной целью является повышение интереса учащихся к природе, развитие навыков заботы о природе и творческого мышления при решении экологических проблем. В статье обсуждаются эффективные методы экологического образования, игровые технологии, занятия и мероприятия, связанные с природой, а также важность экологических проектов и исследований. Показана интеграция экологического образования и воспитания в школах, роль учителя и пути развития экологического мышления учащихся.

Summary

This article explores the importance and necessity of environmental education and environmental education for Primary School students. In modern society, the problems of Ecology occupy a central place at the world level, therefore, it is important to instill in children environmental literacy through environmental education and upbringing from an early age. The article discusses the basic principles and methods of environmental education and upbringing, as well as the features of environmental education in primary grades. In the course of environmental education, the main goal is to increase students ' interest in nature, develop the skills of caring for nature and creative thinking in solving environmental problems. The article discusses effective methods and techniques of Environmental Education, game technologies, lessons and activities related to nature, the importance of environmental projects and research. The integration of environmental education and upbringing in schools, the role of the teacher and ways of developing students ' environmental thinking are shown.

Қазіргі таңда экология мәселелері әлемнің әртүрлі аймақтарында өзекті болып табылады. Қоршаған ортаны қорғау, табиғат ресурстарын тиімді пайдалану, экологиялық тепе-теңдікті сақтау және экологиялық апаттардың алдын алу қазіргі қоғамда білім беру саласының маңызды міндеттерінің біріне айналған. Әсіресе, бастауыш сыныпта экологиялық білім беру мен тәрбие беру балалардың экологиялық мәдениетін қалыптастыруға, олардың табиғатқа деген жауапкершілігін арттыруға ықпал етеді. Мұғалімдер оқушылардың табиғатқа деген қызығушылығын оятып, экологиялық дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі.

Экологиялық білім мен тәрбие берудің мәні мен маңызы

Экологиялық білім беру – бұл қоршаған ортаны қорғау мен сақтау, табиғаттың заңдылықтарын түсіну және табиғатқа деген құрмет пен жауапкершілікті қалыптастыру процесі. Экологиялық тәрбие балаларға қоршаған ортаға қамқорлықпен қарауға үйретеді, оларды табиғатпен өзара әрекеттесуде этикалық ұстанымдарға баулиды. Экологиялық білім мен тәрбие беру бастауыш сыныптан басталуы тиіс, өйткені осы кезеңде балалардың дүниетанымы қалыптасады, олар табиғатпен таныса отырып, экологиялық мәселелерге деген өздерінің көзқарастарын қалыптастырады.

Бастауыш сыныпта экологиялық білім мен тәрбие берудің негізгі принциптері

1. Табиғатпен тікелей байланыс: Балалар табиғатты өз көздерімен көріп, сезініп, оның құндылығын түсінгенде ғана экологиялық білім толық әрі терең болады. Мұғалімдер балаларды табиғатқа экскурсиялар, дала сабақтары, зерттеу жұмыстары арқылы тартуы қажет.

2. Үнемі оқу және практикалық жұмыс: Экологиялық білім берудің тиімділігі теориялық білімді практикалық тапсырмалармен ұштастырғанда ғана байқалады. Оқушыларға табиғатпен жұмыс жасау, түрлі экологиялық жобаларға қатысу арқылы экологиялық дағдыларды үйретуге болады.

3. Әлеуметтік жауапкершілік: Экологиялық тәрбие балалардың табиғатқа деген қамқорлық сезімін дамыту ғана емес, оларды қоғам алдындағы жауапкершілікке, табиғаттың тіршілік үшін маңыздылығына үйретеді.

4. Көпжақты көзқарас: Экологиялық білім беруде табиғаттану, биология, география, химия пәндерінің білімдерін байланыстыру арқылы балаларға жан-жақты экологиялық ақпарат беру маңызды.

Экологиялық білім мен тәрбие беру әдістері мен тәсілдері

1. Табиғатқа экскурсиялар ұйымдастыру: Оқушыларды табиғатқа шығару, экологиялық тақырыпта экскурсиялар өткізу балаларға табиғатпен тікелей қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді. Экскурсия барысында балалар табиғаттың әсемдігін, оның ресурстарын қалай тиімді пайдалану керектігін, табиғаттағы тепе-теңдікті сақтау қажеттілігін түсінеді.

2. Ойын технологиялары: Экология тақырыбындағы ойындар оқушыларды табиғат қорғаушы әрекеттерді үйретуге мүмкіндік береді. Ойындар арқылы балаларға экологиялық білім беру, оларды қызықты әрі шығармашылық түрде экология мәселелерімен таныстыру тиімді болады.

3. Интерактивті әдістер: Сұрақ-жауап, пікірталастар, шығармашылық тапсырмалар арқылы балалардың экологиялық мәселелерді шешуде белсенділік көрсетуін қамтамасыз етуге болады.

4. Экологиялық жобалар: Оқушыларға экологиялық жобалар ұйымдастырып, өздерінің зерттеулерін жүргізуге мүмкіндік беру, мәселен, мектеп ауласында ағаш отырғызу, табиғатты қорғау акциялары сияқты іс-шаралар арқылы экологиялық жауапкершілік сезімін дамыту.

5. Көрнекі құралдарды пайдалану: Көрнекі құралдар арқылы экологиялық ұғымдарды визуалды түрде түсіндіру, экологиялық карталар, схемалар, суреттер мен бейнемазмұндарды қолдану балалардың пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Мұғалімнің рөлі

Мұғалімдер экологиялық тәрбие беру кезінде балаларға табиғаттың маңыздылығын, оның қорғалуы керектігін үнемі жеткізіп, экологиялық сауаттылықты қалыптастыруда басты рөл атқарады. Мұғалімнің басты міндеті – балаларды экологиялық мәселелерді шешуге бағыттап, олардың ой-өрісін кеңейту және табиғатқа деген жауапкершілік сезімін қалыптастыру. Сонымен қатар, мұғалімдер балалардың шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытып, экологиялық мәселелерге белсенді қатысуға ықпал етеді.

Қорытынды

Экологиялық білім мен тәрбие беру балалардың экологиялық сауаттылығын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бастауыш сыныпта экологиялық тәрбие беру процесі тек теориялық біліммен ғана шектелмей, практикалық тәжірибелер мен шығармашылық тапсырмаларды қамтуы қажет. Мұғалімдердің осы мәселеге қатысты жұмыстары балалардың табиғатқа деген қамқорлығын арттырып, олардың экологиялық мәселелерге деген жауапкершілігін дамытады. Экологиялық білім мен тәрбие беру арқылы оқушылардың табиғатқа деген құрметі артып, олардың болашақта экологиялық проблемаларды шешуге атсалысу қабілеттері қалыптасады.

Әдебиеттер

1. Қуанышев, Ш. Қ. Экологиялық тәрбие: теориясы мен тәжірибесі. Алматы: Білім. 2018 ж.
2. Мұхамедқалиева, Н. М. Бастауыш сынып оқушыларында экологиялық сауаттылықты қалыптастыру. Астана: Елтаным. 2020 ж.
3. Тәжібаев, С. Экологиялық білім беру: әдіс-тәсілдер мен практика. Қарағанды: ҚарМУ. 2017 ж.
4. Ермекова, Ж. Т. Табиғат пен адам: экологиялық тәрбие берудің негіздері. Шымкент: Отырар. 2019 ж.

5. Дәулетова, Н. С. Бастауыш сыныптарда экологиялық білім мен тәрбие беру мәселелері. Атырау: Кітапхана. 2021 ж.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА СЫНИ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Оспанкулова Нурбану Насируллаевна
Түркістан облысы, Отырар ауданы, Көксарай ауылы, "Ергөбек негізгі орта мектеп" КММ бастауыш сынып мұғалімі

Summary

The article analyzes the main methods and approaches to the formation of critical thinking, how they should be effectively applied to primary school students. In addition, techniques such as games, tasks and teamwork are proposed that promote the development of critical thinking. The article discusses the issues of increasing the effectiveness of the educational process through the use of materials and pedagogical methods necessary for the development of critical thinking abilities of students.

Резюме

В статье анализируются основные методы и подходы к формированию критического мышления, как они должны эффективно применяться к учащимся начальных классов. Кроме того, предлагаются такие методы, как игры, задания и командная работа, которые способствуют развитию критического мышления. В статье рассматриваются вопросы повышения эффективности учебного процесса с использованием материалов и педагогических методов, необходимых для развития навыков критического мышления учащихся.

Қазіргі білім беру жүйесінде сыни ойлауды дамыту – оқушылардың білім алуындағы басты басымдықтардың бірі болып табылады. Сыни ойлау – адамның өз ойларын логикалық және шығармашылық тұрғыдан дамытуға, мәселелерді талдауға, ақпаратты сараптауға мүмкіндік беретін маңызды дағды. Сыни ойлау қабілетін қалыптастыру бастауыш сынып кезеңінде үлкен мәнге ие, өйткені осы жас кезеңінде оқушылардың ойлау қабілеті, танымдық процестері дамиды.

Оқушыларға сыни ойлауды дамыту мақсатында түрлі әдіс-тәсілдер мен әдістемелер қолданылады. Әсіресе бастауыш сыныптарда бұл дағдыны қалыптастыру үшін ойын әдістері, топтық жұмыс, практикалық тапсырмалар өте тиімді. Бұл әдістер оқушылардың өзіндік пікір білдіру қабілетін арттырып, оларды шығармашылық жұмысқа ынталандырады.

1. Сыни ойлау дегеніміз не?

Сыни ойлау – бұл ақпаратты сараптау, тексеру және талдау процесі, мәселені жан-жақты қарастырып, оған нақты шешім қабылдай алу дағдысы. Ол логикалық ойлау мен дәлелдеу, пікірді негіздеу, түрлі көзқарастарды салыстырып бағалау қабілеттерін қамтиды. Бұл дағды адамға тек ақпаратты меңгеріп қана қоймай, сол ақпаратты терең түсініп, дұрыс шешім қабылдауға көмектеседі.

Сыни ойлау – білім алушылардың өз ойларын дұрыс жеткізе білуін, ойлау логикасын қалыптастыруды және кез келген жағдайға сын көзбен қарауды қажет етеді. Оқушыларға сыни ойлауды дамыту – олардың шығармашылық потенциалын арттырып, білім сапасын жоғарылатады.

2. Бастауыш сыныптарда сыни ойлауды дамыту қажеттілігі

Бастауыш сынып оқушыларының сыни ойлау дағдыларын дамыту – бұл білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі. Себебі, бастауыш сыныптарда оқушылардың санасы ең қарқынды түрде дамиды, әрі олар алғашқы рет ақпаратты өңдеуді және сараптауды үйренеді. Сыни ойлау балаларға оқу процесінде өзіндік шешімдер қабылдауға, өз пікірін айқын білдіруге мүмкіндік береді.

Бастауыш сыныпта сыни ойлауды дамытуға қажетті басты дағдыларға мыналар жатады:

- Ақпаратты талдау: Оқушылар берілген мәліметті зерттеп, негізгі ойды немесе мәселені анықтай білуі қажет.

- Құқықты шешім қабылдау: Оқушылар өз ойларын логикалық тұрғыдан негіздей алуы керек, яғни шешім қабылдау барысында дәлелдер мен аргументтер келтіре білуі маңызды.

- Мәселелерді шешу дағдылары: Оқушылар қиындықтарды шешу үшін шығармашылық ойлау тәсілдерін қолдана алуы тиіс.

- Өзін-өзі бағалау және рефлексия: Оқушы өз жұмысын және оқу процесін бағалап, өз кемшіліктері мен жетістіктерін түсініп, келешекте қалай жақсартуға болатынын ойлау қажет.

3. Сыни ойлауды дамытуға бағытталған әдістемелер

Сыни ойлау дағдыларын бастауыш сыныптарда дамыту үшін көптеген тиімді әдістемелер мен әдіс-тәсілдер қолданылуы мүмкін. Олар оқушылардың ойлау қабілетін жақсартып, шығармашылық ойлауды дамытуға көмектеседі.

а) Ойын әдістері: Ойын әдістері оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Мысалы, рөлдік ойындар, пікірталас ойындары, логикалық тапсырмалар – бұл оқушылардың сыни ойлауын дамытуға өте тиімді құралдар. Оқушылар өз ойын дұрыс жеткізіп, әртүрлі жағдайларды талқылай отырып, шешім қабылдауды үйренеді.

ә) Топтық жұмыс: Топтық жұмыс оқушыларға бірлесіп жұмыс істей отырып, мәселелерді шешуге мүмкіндік береді. Әр оқушының пікірі маңызды болып табылады, бұл сыни ойлау дағдысын қалыптастыруға жақсы әсер етеді. Топта жұмыс істеу барысында оқушылар басқалардың пікірлерін тыңдайды, сонымен қатар өз пікірін қорғауға үйренеді.

б) Шығармашылық тапсырмалар: Шығармашылық тапсырмалар – балалардың сыни ойлауын дамытуда маңызды рөл атқарады. Мұндай тапсырмалар оқушылардың өздігінен шешім қабылдауына, түрлі идеяларды ұсынуына және өз пікірін дәлелдеуге мүмкіндік береді. Мысалы, эссе жазу, бейнемазмұндар жасау, кітаптағы кейіпкерлерге талдау жасау сияқты тапсырмалар сыни ойлауды дамытады.

4. Мұғалімнің рөлі мен әдістемелік шешімдер

Бастауыш сынып оқушыларының сыни ойлау қабілетін дамытуда мұғалімнің рөлі айтарлықтай маңызды. Мұғалімдер оқушыларға сыни ойлауды дамыту үшін түрлі әдістер мен құралдарды қолдана отырып, олардың танымдық қабілеттерін арттыруға тиіс. Мұғалімнің міндеті – оқушыларға сыни ойлау дағдыларын дамытуға көмектесетін тапсырмаларды таңдауда және оларды орындауда дұрыс бағыт-бағдар беру.

Сыни ойлау әдісін бастауыш сыныпта жүзеге асыру барысында мұғалімдер мынадай әдістемелік шешімдерді қабылдай алады:

- Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін әртүрлі жанрлар мен тәсілдерді қолдану.

- Топтық жұмыс, пікірталастар мен дебаттар ұйымдастыру.

- Оқушылардың белсенділігі мен қатысуын арттыру үшін түрлі интерактивті құралдар мен техникаларды пайдалану.

Қорытынды

Сыни ойлау дағдыларын дамыту – бұл қазіргі білім беру жүйесінде маңызды мақсаттардың бірі. Бастауыш сыныптарда оқушылардың сыни ойлауын дамыту олардың оқу процесін тиімдірек етуге және шығармашылық қабілеттерін ашуға ықпал етеді. Бұл дағдыны дамытуда қолданылатын әдістемелер мен құралдар оқушылардың логикалық ойлауын жетілдіріп, білім сапасын арттыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, мұғалімнің ролі де өте маңызды, себебі ол оқушылардың ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған тиімді тапсырмаларды ұсынуы керек.

Әдебиеттер

1. Абдуллина, Г. Т. Бастауыш сынып оқушыларының сыни ойлауын дамыту әдістері. Алматы: Білім. 2019 ж.

2. Мақсұтова, Ж. А. Сыни ойлау және шығармашылық дағдылар: бастауыш білімде қолданылатын тәсілдер. Астана: Ұлттық академия. 2020 ж.
3. Рахимова, Л. Қ. Бастауыш мектепте сыни ойлауды дамыту әдістемесі. Алматы: Арман-ПВ. 2018 ж.
4. Мухаметжанова, С. Қ. Оқу процесінде сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру: теория және практика. Шымкент: Оқушы. 2021 ж.
5. Елшин, М. С. Педагогикалық инновациялар және сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру тәсілдері. Астана: ҚазАқпарат. 2017 ж.

ИНТЕГРАЦИЯ ПРЕДМЕТОВ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ПРИМЕРЫ И ПРЕИМУЩЕСТВА

Смаилова Гульнара Ораковна
Туркестанская область, Тюлькубасский район, общеобразовательная школа имени А.Гайдара, учитель начальных классов

Түйін

Мақала бастауыш мектептегі пәндерді біріктірудің маңызды тақырыбына арналған. Қазіргі білім беру жүйесінде әртүрлі пәндерді біріктіру балаларға әртүрлі дағдылар мен өзін-өзі оқыту қабілетін дамытуға көмектесетін біртұтас және біртұтас білім беру ортасын құру қажеттілігіне айналады. Автор бастауыш сынып сабақтарында әртүрлі пәндерді біріктіру мысалдарын қарастырады және олардың оқушыларға пайдасын көрсетеді. Мұғалімдер интеграцияланған сабақтарды тиімді жүзеге асыру үшін қолдана алатын әдістерге назар аударылады, сонымен қатар пәндерді білім беру процесіне интеграциялауды енгізу тәжірибесінің нәтижелері талданады. Мақала бастауыш сынып мұғалімдері үшін, сондай-ақ балаларды оқыту мен тәрбиелеудің заманауи тәсілдеріне қызығушылық танытқандар үшін пайдалы материал болып табылады.

Summary

The article is devoted to the important topic of integration of subjects in primary school. In the context of the modern educational system, the integration of various disciplines becomes necessary to create a more holistic and coherent educational environment that helps children develop diverse skills and the ability to learn independently. The author examines examples of the integration of different subjects in primary school lessons and highlights their advantages for students. Attention is paid to the methods that can be used by teachers to effectively implement integrated lessons, and the results of the practice of introducing the integration of subjects into the educational process are analyzed. The article is a useful material for primary school teachers, as well as for those who are interested in modern approaches to teaching and parenting.

Современное образование требует от учителей гибкости и умения использовать различные подходы к обучению. Одним из таких подходов является интеграция предметов, которая помогает ученикам усваивать знания в более широком контексте. Этот метод обучения особенно актуален в начальной школе, когда дети только начинают осваивать основные учебные дисциплины. Интеграция предметов в начальной школе представляет собой способ объединения знаний из различных областей с целью создания целостной картины мира у детей, развития их критического мышления и способности к самостоятельному решению задач.

1. Понятие и сущность интеграции предметов

Интеграция учебных предметов — это процесс их объединения в рамках одного учебного занятия или проекта, где несколько дисциплин взаимосвязаны и изучаются с учетом их общих элементов и целей. В школьном контексте интеграция включает в себя организацию учебного процесса, при которой разные учебные предметы используются для достижения общих образовательных целей. В начальной школе это может быть особенно полезно, так как дети лучше усваивают знания через практическую деятельность, которая охватывает несколько областей одновременно.

2. Примеры интеграции предметов в начальной школе

Пример 1: Интеграция математики и природоведения

Урок, который объединяет математику и природоведение, может включать в себя задание, связанное с изучением природных объектов (например, деревьев). Дети могут измерять высоту деревьев, записывать данные и затем выполнять математические вычисления (средние значения, диаграммы и графики). Этот подход помогает учащимся увидеть практическое применение математических знаний в реальной жизни.

Пример 2: Интеграция литературы и искусства

На уроках литературы можно использовать произведения, которые вдохновляют на создание художественных работ. Например, после прочтения стихотворений о природе дети могут создать рисунки или поделки, связанные с описанными образами. Это не только развивает творческие способности детей, но и помогает глубже понять произведение, используя различные формы восприятия.

Пример 3: Интеграция музыки и математики

Математика и музыка могут быть связаны через ритмические структуры. Дети могут изучать различные виды ритма, а затем на основе математических понятий, таких как дроби или геометрические фигуры, анализировать музыкальные произведения, что помогает в развитии их логического и музыкального восприятия.

3. Преимущества интеграции предметов для учащихся начальной школы

- Развитие критического мышления. Интеграция предметов помогает учащимся развивать способность к анализу и синтезу, что способствует формированию критического мышления.

- Целостное восприятие знаний. Когда дети видят связь между разными дисциплинами, они начинают понимать, как знания из разных областей могут быть использованы для решения одной задачи.

- Повышение мотивации к обучению. Интеграция помогает сделать обучение более интересным и увлекательным, что способствует повышению мотивации учеников.

- Развитие социальных и коммуникативных навыков. В ходе работы над проектами, объединяющими несколько дисциплин, дети учатся работать в группах, делиться множеством идей и уважать мнение других.

- Развитие творческих способностей. Сложные, многозадачные проекты стимулируют творческое мышление, что важно для всестороннего развития учащихся.

4. Методы и подходы к интеграции предметов в начальной школе

- Проектная деятельность. Одна из самых популярных форм интеграции. Ученики могут работать над проектами, которые требуют использования знаний из различных предметных областей.

- Игровые методы. Включение игровых элементов в уроки позволяет более эффективно объединить знания из разных дисциплин.

- Использование технологии. Современные информационные технологии создают дополнительные возможности для интеграции, особенно в контексте мультимедийных уроков и онлайн-платформ.

5. Проблемы и вызовы при интеграции предметов в начальной школе

Несмотря на многочисленные преимущества, интеграция предметов в начальной школе сталкивается с рядом вызовов:

- Необходимость в дополнительной подготовке учителей. Интеграция требует от педагогов высококвалифицированной подготовки и знаний в разных областях.

- Неоднородность учебных программ. В разных образовательных системах предметы могут сильно различаться по содержанию, что затрудняет их интеграцию.

- Ограниченные ресурсы и время. Иногда школы не имеют достаточно ресурсов для организации интегрированных уроков, а…

Интеграция предметов в начальной школе представляет собой мощный инструмент для более эффективного обучения и воспитания. Применяя интегративный подход, учителя могут сделать образовательный процесс более интересным и увлекательным, а также способствовать всестороннему развитию детей. Тем не менее, для успешной реализации интеграции необходимо учитывать различные факторы, такие как подготовка педагогов, наличие ресурсов и времени для проведения интегрированных уроков.

Литература:

1. Васильева Н. А. "Интеграция предметов как способ модернизации образования." — М., 2018.
2. Данилова Л. К. "Методы интеграции предметов в начальной школе." — СПб., 2017.
3. Ковалева Т. И. "Применение интегративных методов на уроках в начальной школе." — Омск, 2019.
4. Матвеева Е. В. "Технологии интеграции образования в начальной школе." — Новосибирск, 2020.
5. Петрова С. А. "Развитие творческих и критических способностей детей через интеграцию предметов." — Казань, 2019.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Тағаева Умсынай Серікқызы
Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы, Қалаубек Тұрсынқұлов атындағы мектеп-гимназиясының бастауыш пәнінің мұғалімі

Summary

This article will consider the problem of the formation of mathematical literacy in primary school students. Mathematical literacy is one of the most important skills in modern society, as it develops students ' ability to apply mathematical knowledge in everyday life. In the process of forming mathematical literacy, great importance is attached to the development of students ' thinking, logical and critical thinking. The article analyzes modern methods and approaches to teaching mathematical literacy to primary school students, as well as the role of a teacher in this direction and ways to effectively organize classes. In addition, the role of methods and teaching materials that contribute to the development of mathematical knowledge of students in the educational process is shown. Various games and practical tasks for improving mathematical literacy are considered, examples of how they increase students ' interest in the learning process are given.

Резюме

В данной статье рассматривается проблема формирования математической грамотности у младших школьников. Математическая грамотность является одним из самых важных навыков в современном обществе, поскольку она развивает способность учащихся применять математические знания в повседневной жизни. В процессе формирования математической грамотности большое значение придается развитию мышления учащихся, логического и критического мышления. В статье анализируются современные методы и приемы обучения математической грамотности младших школьников, а также роль учителя в данном направлении и способы эффективной организации занятий. Кроме того, показана роль методик и учебных материалов, способствующих развитию математических знаний учащихся в учебном процессе. Рассматриваются различные игры и практические задания для повышения математической грамотности, приводятся примеры того, как они повышают интерес учащихся к процессу обучения.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде математикалық сауаттылық – бұл білім берудің негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Математика – тек ғылымның ғана емес, сонымен қатар адамның күнделікті өмірінде шешім қабылдау кезінде қажет болатын пән. Бастауыш сынып оқушылары үшін математикалық сауаттылықты қалыптастыру өте маңызды, себебі бұл олардың болашақта әртүрлі пәндерде және өмірде кездесетін мәселелерді шешу қабілетін

дамытады. Осы мақсатта бастауыш сынып мұғалімдері математикалық ойлауды дамыту және оқушыларды өз бетінше шешім қабылдай білуге үйрету үшін тиімді әдіс-тәсілдерді қолдануы қажет.

Математикалық сауаттылықтың мәні мен маңызы

Математикалық сауаттылық – бұл адамның күнделікті өмірде математикалық түсініктерді, әдістерді және дағдыларды қолдана білу қабілеті. Математикалық сауаттылықты дамыту бастауыш сыныптан бастап жүзеге асуы керек, себебі осы кезеңде балалардың абстрактілі ойлау қабілеті дамиды және олар әлемді математика тұрғысынан түсінуге мүмкіндік алады. Математикалық сауаттылықтың негізгі компоненттері мыналар:

1. Сандық сауаттылық: Математикадағы негізгі ұғымдарды түсіну және оларды өмірде қолдану.

2. Логикалық ойлау: Математикалық тапсырмаларды шешуде логикалық әдістер мен тәсілдерді пайдалану.

3. Қолданбалы дағдылар: Математикалық білімді күнделікті өмірде, экономикалық және әлеуметтік жағдайларда қолдану.

Бастауыш сыныпта математикалық сауаттылықты дамыту әдістері мен тәсілдері

Бастауыш сыныпта математикалық сауаттылықты дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Бұл әдістер оқушылардың математикалық білімдерін тереңдетуге, сондай-ақ олардың шығармашылық ойлау қабілетін арттыруға бағытталған.

1. Қолданбалы және практикалық тапсырмалар

Математикалық сауаттылықты қалыптастыруда практикалық тапсырмалар мен қолданбалы есептер маңызды орын алады. Бұл тапсырмалар оқушылардың алған білімдерін нақты өмірде қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, оқушыларға әртүрлі есептер мен ситуациялық тапсырмалар беріліп, оларды шешу арқылы математикалық білімдері бекітіледі.

2. Ойын технологиялары

Ойын арқылы оқыту әдісі балаларға математика пәнін қызықты етіп, ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді. Ойындар балалардың шығармашылық және сыни ойлауын дамытуға көмектеседі. Ойын түрлері: есептер шешу, логикалық тапсырмалар, арифметикалық ойындар, геометриялық фигураларды тану сияқты әрекеттерді қамтиды.

3. Әр түрлі дидактикалық құралдар

Математика сабағында дидактикалық құралдар мен көрнекіліктерді қолдану оқушылардың материалды тез және тиімді меңгеруіне көмектеседі. Мысалы, сызбалар, схемалар, түрлі математикалық ойындар, карточкалар балалардың танымдық белсенділігін арттырады.

4. Интерактивті әдістер

Интерактивті әдістер мен жаңа технологияларды пайдалану оқушылардың оқу процесінде белсенділігін арттырады. Оқытуда мультимедиялық құралдарды, цифрлық платформаларды қолдану арқылы балалар өз бетімен жұмыс істеп, тапсырмаларды тез әрі қызықты түрде орындай алады.

Математикалық сауаттылықты қалыптастырудағы мұғалімнің рөлі

Мұғалімнің рөлі математикалық сауаттылықты қалыптастыруда маңызды болып табылады. Мұғалім оқушыларға математикалық ұғымдарды түсіндіріп қана қоймай, оларды өз бетімен ойлануға және мәселені шешуге үйретеді. Мұғалім оқушыларды математикалық әдіс-тәсілдермен таныстыра отырып, олардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытады. Мұғалімнің басты міндеті – балалардың қызығушылығын арттыру, оларды шығармашылықпен ойлауға ынталандыру, математикаға деген оң көзқарасты қалыптастыру.

Оқушылардың математикалық сауаттылығын арттыруға арналған оқу құралдары мен әдістер

1. Жұптық және топтық жұмыстар: Математика сабағында оқушыларды жұптық немесе топтық жұмысқа бөлу, оларды бір-біріне көмек көрсетуге және тапсырмаларды бірлесіп шешуге ынталандырады. Бұл әдіс балалардың коммуникациялық және әлеуметтік дағдыларын да дамытады.

2. Жоба жұмыстарын ұйымдастыру: Математика бойынша жоба жұмыстарын ұйымдастыру оқушыларға өз идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді және олардың практикалық дағдыларын жетілдіреді. Бұл жұмыстарды түрлі есептер мен зерттеу жұмыстарын қамтитын жобалар ретінде ұйымдастыруға болады.

3. Сыни ойлау тапсырмалары: Математика сабағында оқушыларды сыни тұрғыдан ойлауға үйрету үшін тапсырмалар мен сұрақтар қою, оларды терең талдау жасауға шақыру қажет. Бұл әдіс балалардың логикалық ойлау қабілеттерін арттырады.

Қорытынды

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру бастауыш сынып оқушыларының жалпы білім алу үдерісінің маңызды аспектісі болып табылады. Оқушыларды математикалық сауаттылыққа тәрбиелеу үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдану қажет. Математикалық сауаттылықты дамытуда ойын технологияларын, практикалық тапсырмаларды және интерактивті әдістерді тиімді қолдану олардың танымдық белсенділігін арттырып, оқу процесіне деген қызығушылықтарын жоғарылатады.

Әдебиеттер

1. Құдайбергенова, Р. А. Математикалық сауаттылықты дамыту: бастауыш сыныпта қолданылатын әдіс-тәсілдер. Алматы: Білім.2020 ж.
2. Нұртаева, М. С. Математиканы оқыту әдістемесі: бастауыш сынып. Астана: Жазушы. 2019 ж.
3. Заманбекова, Н. Ж. Ойын технологиялары: бастауыш сынып оқушыларына арналған математикалық әдіс-тәсілдер. Қарағанды: ҚарМУ.2018 ж.
4. Волкова, Е. С. Математика сабағында қолданылатын инновациялық әдістер мен тәсілдер. Мәскеу: Просвещение. 2021 ж.
5. Атаманова, Т. И. Математика және логика: бастауыш сынып оқушыларының танымдық дағдыларын дамыту. Санкт-Петербург: Питер. 2022 ж.
6. Алпысбаев, С. Н. Математикалық сауаттылықты қалыптастыру әдістемесі. Алматы: Рауан. 2017 ж.

БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ: ӨЗІН-ӨЗІ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ

Тажиметова Шохида Абдукаххаровна
Түркістан қаласы, Некрасов атындағы №9 мектеп-гимназиясының бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В данной статье рассматриваются пути профессионального развития и самосовершенствования учителя начальных классов. Профессиональное развитие учителя является важным аспектом, направленным на повышение эффективности в сфере образования. Учитель начальных классов может использовать различные способы получения знаний и приобретения опыта для улучшения своей деятельности. В статье обсуждается значение профессионального развития учителя начальных классов, пути самосовершенствования, эффективность использования инновационных методов и современных педагогических технологий. Важнейшими аспектами профессионального развития учителя считаются самооценка, рефлексия, работа с профессиональными сообществами и развитие навыков педагогического творчества. В статье также представлены внешние и внутренние факторы, способствующие профессиональному развитию учителя, ресурсы и методические подходы, необходимые для самосовершенствования.

Summary

This article discusses the ways of professional development and self-improvement of a primary school teacher. The professional development of a teacher is an important aspect aimed at improving efficiency in the field of Education. A primary school teacher can use various ways to gain knowledge and gain experience to

improve their activities. The article discusses the importance of professional development of a primary school teacher, ways of self-improvement, the effectiveness of using innovative methods and modern pedagogical technologies. As important aspects in the professional development of a teacher, self-esteem, reflection, work with professional communities and the development of pedagogical creative skills are considered. The article also presents external and internal factors contributing to the professional development of the teacher, the necessary resources and methodological approaches for self-improvement.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі өзгерістерге ұшырауда, әрі бұл өзгерістердің негізгі қозғаушы күші — мұғалімдер болып табылады. Бастауыш сынып мұғалімі – балаларға білім беруде маңызды рөл атқаратын тұлға. Оның кәсіби дамуы оқушылардың білім алу процесінің тиімділігіне тікелей әсер етеді. Сондықтан да мұғалімнің кәсіби дамуын және өзін-өзі жетілдіру жолдарын қарастыру қазіргі білім беру жүйесінде аса өзекті мәселелердің бірі болып табылады.

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы оның жеке тұлғасының, білім беру процесінің және педагогикалық әдіс-тәсілдерінің деңгейін көтеруге бағытталған. Мұғалімнің өзін-өзі жетілдіруі білім беру саласындағы оның кәсіби өсуі мен дамуына мүмкіндік береді, ал кәсіби даму оның оқу процесінде жаңашылдықты енгізу, шығармашылықты арттыру және балалармен тиімді жұмыс істеу қабілеттерін қалыптастыру үшін қажет.

Кәсіби дамуды жүзеге асыру үшін мұғалім өз мүмкіндіктерін және ресурстарын тиімді пайдалану, сонымен қатар жаңашыл идеялар мен педагогикалық тәжірибелерді меңгеру керек. Бұл мақалада бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы, өзін-өзі жетілдіру жолдары, оқытудың инновациялық әдістері мен тәжірибелері туралы кеңінен талқыланады.

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуының маңызы

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы оның педагогикалық жұмысын жақсартуға және білім беру сапасын арттыруға бағытталған. Мұғалімнің кәсіби дамуындағы басты мақсат — оқушыларға сапалы білім беру. Бұл мақсатқа жету үшін мұғалім өз білімін үздіксіз жетілдіріп, жаңа әдіс-тәсілдер мен технологияларды меңгеруі қажет. Бастауыш сынып мұғалімі балаларға тек білім ғана бермейді, сонымен қатар оларды тәрбиелейді, олардың жеке тұлғасының қалыптасуына ықпал етеді.

Кәсіби дамудың екі негізгі түрі бар: ішкі және сыртқы даму. Ішкі даму — бұл мұғалімнің өз тәжірибесіне және жеке қасиеттеріне сүйеніп, өз білімін жетілдіруі. Сыртқы даму — бұл түрлі білім беру ұйымдары мен қауымдастықтардан, әртүрлі тренингтерден және курстардан алынған білімдер мен тәжірибе.

Кәсіби даму мұғалімнің педагогикалық шеберлігін арттырып, шығармашылық тұрғыдан ойлауға мүмкіндік береді. Бұл өз кезегінде оқушылардың білім алу процесін қызықты әрі тиімді етеді. Мұғалімнің кәсіби дамуы педагогикалық қызметтің барлық аспектілеріне әсер етеді, мысалы: оқыту әдістемесін жетілдіру, инновациялық технологияларды қолдану, оқу құралдарын пайдалану, оқушылардың түрлі қажеттіліктерін ескеру және тағы басқа.

Өзін-өзі жетілдіру жолдары.

1. Рефлексия және өзін-өзі бағалау

Мұғалімнің кәсіби дамуының маңызды құрамдас бөлігі — рефлексия, яғни өз жұмысын және нәтижелерін бағалау. Мұғалім өз жұмысын үнемі талдап, кемшіліктерін анықтап, оларды түзету үшін шаралар қабылдауы тиіс. Рефлексия жеке тәжірибені жақсартуға, ал өзін-өзі бағалау мұғалімнің өз іс-әрекетіне қатысты объективті түсінік қалыптастыруына көмектеседі.

2. Кәсіби қауымдастықтармен жұмыс

Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби қауымдастықтары мен білім беру ұйымдарының қолдауы өте маңызды. Мұғалімдер бір-бірімен тәжірибе алмасып, кәсіби дамуға қатысты өз білімдерін жетілдіреді. Кәсіби қауымдастықтарда семинарлар, тренингтер, педагогикалық оқулар өткізіледі, бұл мұғалімнің кәсіби өсуіне әсер етеді.

3. Инновациялық әдістер мен жаңа технологияларды енгізу

Қазіргі уақытта мұғалімдерге арналған жаңа педагогикалық әдістер мен технологиялар көптеп пайда болуда. Бұл әдістерді оқу процесінде тиімді пайдалану оқушылардың қызығушылығын арттырады және оқу сапасын жақсартады. Мұғалімдер білім беру

технологияларын меңгеру арқылы өз жұмыстарын жаңарта алады. Бұл әсіресе бастауыш сыныптарда маңызды, себебі жас балаларға үйретуде инновациялық әдістер олардың қызығушылығын оятып, танымдық қабілеттерін арттырады.

4. Шығармашылық және тәжірибені дамыту

Мұғалімнің шығармашылық қабілеттерін дамыту оның сабақтарын жаңаша өткізуге мүмкіндік береді. Шығармашылық тәсілдер балалардың қызығушылығын арттырып, сабаққа белсенді қатысуына ықпал етеді. Сонымен қатар, мұғалімнің жеке тәжірибесі мен педагогикалық тәсілдерін дамыту оның оқушылармен жұмысының сапасын жақсартады.

5. Педагогикалық білімін үздіксіз жетілдіру

Мұғалім өз білімін үнемі толықтырып отыруы керек. Бұл үшін оқу курстары, біліктілікті арттыру бағдарламалары, кітаптар мен мақалалар оқу маңызды. Үнемі оқып, жаңа ақпараттарды меңгеру мұғалімнің білім беру әдісін жетілдіріп, оның кәсіби деңгейін арттырады.

Мұғалімнің кәсіби дамуына ықпал ететін сыртқы факторлар.

1. Мектеп және білім беру ұйымдары

Мектептің жұмыс атмосферасы мұғалімнің кәсіби дамуына әсер етеді. Мектептерде өткізілетін семинарлар, конференциялар және білім жетілдіру курстары мұғалімдерге жаңа әдістер мен тәсілдерді үйренуге мүмкіндік береді. Білім беру ұйымдары мұғалімдерге кәсіби өсу жолдарын қамтамасыз етуі қажет.

2. Білім беру жүйесінің өзгерістері

Білім беру жүйесінде енгізілген жаңалықтар мен өзгерістер мұғалімдердің педагогикалық қызметіне әсер етеді. Мұғалімдер жаңа оқу бағдарламалары мен әдістемелерді игеруге және оларды өз жұмысында тиімді қолдануға міндетті.

Қорытынды

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы оқу сапасын арттырудың маңызды құралы болып табылады. Өзін-өзі жетілдіру және кәсіби дағдыларды дамыту мұғалімдердің жұмысының тиімділігін арттырып, білім беру сапасын жақсартады. Мұғалімдер үшін өз білімін үнемі жетілдіріп, жаңа педагогикалық әдістерді қолдану өте маңызды. Осылайша, педагогикалық кәсіби даму оқушыларға сапалы білім беруде шешуші рөл атқарады.

Әдебиеттер

1. Ержанова, А. Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы. Алматы: Білім. 2019 ж.
2. Құмарова, Ж. Мұғалімнің кәсіби өсуі және өзін-өзі жетілдірудің тиімді жолдары. Астана: Ғылым. 2020 ж.
3. Сатыбалдиева, М. Өзін-өзі жетілдіру жолдары: мұғалімдер үшін оқу әдістемелері. Мәскеу: Просвещение. 2018 ж.
4. Ким, И. Мұғалімдердің кәсіби дамуының теориясы мен практикасы. Санкт-Петербург: Наука. 2021 ж.
5. Әбдіқалықова, Б. (2017). Мұғалімнің кәсіби шығармашылығы: даму жолдары мен бағыттары. Қарағанды: ҚарМУ.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА МАТЕМАТИКАЛЫҚ ЛОГИКА НЕГІЗДЕРІН ҮЙРЕТУ

Таубаева Мадина Тыныштыковна
Түркістан облысы, Жетісай ауданы, Т. Рысқұлов атындағы №20 жалпы білім беретін мектеп коммуналдық мемлекеттік мекемесінің
бастауыш сынып мұғалімі

Summary

This article is devoted to the problem of teaching elementary school students the basics of mathematical logic. Mathematical logic is an important section of mathematics that contributes to the development of intelligence, the formation of critical thinking skills, and increasing the ability to solve complex tasks. For elementary school students, understanding the basics of Mathematical Logic will allow them to develop their thinking skills and help them become more successful in other areas of Science and technology in the future. The article discusses the methodology of teaching mathematical logic, its impact on the cognitive development of Primary School students, as well as the basic concepts and rules of mathematical logic. Students are given recommendations on what methods and tools to use to solve logical tasks, develop logical thinking and problem-solving skills. In addition, ways and methods of developing the mind and creative abilities of children through mathematical logic are discussed.

Резюме

Данная статья посвящена проблеме обучения младших школьников основам математической логики. Математическая логика-важный раздел математики, который способствует развитию интеллекта, формированию навыков критического мышления и повышению способности решать сложные задачи. Понимание основ математической логики для учащихся начальной школы позволяет им развивать свои мыслительные способности и помогает им добиться успеха в других областях науки и техники в будущем. В статье рассматривается методика обучения математической логике, ее влияние на познавательное развитие младших школьников, а также Основные понятия и правила математической логики. Учащимся будут даны рекомендации о том, какие методы и средства использовать для решения логических задач, развития логического мышления и навыков решения проблем. Кроме того, обсуждаются способы и методы развития интеллекта и творческих способностей детей с помощью математической логики.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде бастауыш сыныптан бастап математикалық ойлауды дамыту үлкен мәнге ие. Математикалық логика – бұл білім алушылардың саналы ойлау, талдау, құрылымдау және қорытынды жасау қабілеттерін жетілдіруге бағытталған негізі ұғым. Математикалық логика оқушыларды нақты ойлау мен дәлелденген шешімдерді қабылдауға үйретеді. Бұл қабілеттер тек математикалық тапсырмаларды орындауда ғана емес, сондай-ақ өмірде кездесетін түрлі мәселелерді шешу кезінде де маңызды рөл атқарады.

Бастауыш сынып оқушыларын математикалық логика негіздерімен таныстыру олардың сыни ойлау дағдыларын дамытуға, математикалық ұғымдарды түсінуіне, есептерді шешу тәсілдеріне икемділік көрсетуіне ықпал етеді. Логикалық ойлау дағдысын дамыту оқушылардың жеке тұлғалық өсуіне, шығармашылық қабілеттерінің артуына, шешім қабылдау кезіндегі жауапкершілігін арттыруға көмектеседі.

Математикалық логиканы бастауыш сынып деңгейінде оқыту кезінде балалардың ойлау дағдыларын дамытуға ерекше назар аудару керек. Оқу бағдарламалары мен әдіс-тәсілдер мұғалімдерге логикалық ойындар мен жаттығулар арқылы баланың ақыл-ойын жетілдіруге мүмкіндік береді. Осы мақсатта логика негіздерін түсінудің түрлі тәсілдері мен әдістерін пайдалану өте маңызды.

Математикалық логиканың маңызы

Математикалық логика – бұл тек сандық есептерді шешуге ғана емес, сондай-ақ нақты жағдайларды талдауға, қорытынды жасауға, жүйелі ойлау және дәлелді сөйлеу дағдыларын дамытуға ықпал ететін пән болып табылады. Математикалық логика арқылы балалар

математикалық ұғымдардың тереңдігін түсінеді, әртүрлі жүйелерді салыстыра отырып, нақты нәтижелерге қол жеткізеді. Математикалық логика туралы түсінік баланың психологиялық дамуына пайдалы әсер етеді, өйткені бұл оқушыларды бірқалыпты және жүйелі ойлауға, олардың білімін логикалық түрде жүйелеуге үйретеді.

Бастауыш сынып оқушыларына математикалық логиканы үйрету барысында негізгі ұғымдар мен логикалық ережелерден бастау қажет. Оларға логикалық операциялар конъюнкция, дизъюнкция, импликация, эквиваленция және т.б.), логикалық байланыстар, сандық қатарларды құру және теориялық есептерді шешу бойынша дағдылар қалыптастыру керек.

Математикалық логика негіздерін үйретудің әдістері

1. Логикалық ойындар мен тапсырмалар

Математикалық логиканы оқытудың ең тиімді әдістерінің бірі – логикалық ойындар мен тапсырмаларды пайдалану. Бұл әдіс оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытуға, олардың ақпаратты талдау және сұрақтарды нақты шешу дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Логикалық ойындар балаға қиын есептерді шешу кезінде қызығушылық пен ынта туғызады, шығармашылық пен тапқырлықты дамытуға ықпал етеді.

2. Проблемалық оқыту

Проблемалық оқыту әдісі оқушыларды өз бетімен шешім қабылдауға, ойлау мен пікірталасқа үйретеді. Мұғалімдер оқушыларға қиындық тудыратын, бірақ шешуге болатын мәселелерді ұсынады, олар бұл мәселелерді талқылай отырып, қажетті логикалық ережелерді қолдану арқылы шешімдер қабылдайды.

3. Жаттығулар мен логикалық тапсырмалар

Логикалық тапсырмаларды орындау барысында оқушылар ойлау дағдыларын дамытады. Бұл тапсырмалар оқушылардың математикалық есептерді шешуде дәл және жүйелі тәсіл қолдануын талап етеді.

4. Демонстрациялық әдіс

Математикалық логикадағы ұғымдарды түсіндіруде мұғалім демонстрациялық әдісті қолдануы мүмкін. Мысалы, математикалық теңдеулерді, шеңберлерді, логикалық схемаларды көрсету арқылы балалар логикалық байланыстар мен қатынастарды көрнекі түрде түсінеді.

5. Топтық жұмыс

Топтық жұмыс арқылы оқушылар бір-бірімен пікір алмасып, логикалық тапсырмаларды бірге шешуге мүмкіндік алады. Бұл әдіс балалардың сыни ойлауын және топта жұмыс істеу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Математикалық логика негіздерін үйретудің нәтижелері.

Бастауыш сынып оқушыларына математикалық логика негіздерін үйрету келесі нәтижелерге әкеледі:

1. Танымдық дағдыларды дамыту

Математикалық логика негіздерін игеру оқушылардың когнитивті дағдыларын дамытады. Олар жүйелі ойлау, мәліметтерді талдау және дұрыс шешім қабылдау қабілеттерін меңгереді.

2. Шығармашылық қабілеттерді арттыру

Логикалық ойлау шығармашылық қабілеттерді дамытуға ықпал етеді, өйткені оқушылар әртүрлі мәселелерді шешу үшін жаңа идеялар мен тәсілдер іздейді.

3. Проблемаларды шешу дағдыларын дамыту

Логикалық тапсырмаларды шешу балалардың проблемаларды шешу қабілеттерін жетілдіреді, олар нақты ойлау мен жүйелілікке үйренеді.

4. Сыни ойлау дағдыларын дамыту

Логика – сыни ойлаудың негізі. Оқушылар өз пікірлерін тұжырымдауда және талқылауда деректер мен дәлелдерге негізделген шешімдер қабылдауды үйренеді.

Қорытынды

Бастауыш сынып оқушыларында математикалық логика негіздерін үйрету маңызды кезең болып табылады. Бұл процесс оқушылардың ойлау қабілеттерін дамытуға, оларды логикалық және сыни тұрғыдан ойлауға, сондай-ақ проблемаларды тиімді шешуге үйретеді. Математикалық логика пәні арқылы балалар дәлдікке, жүйелілікке, және шығармашылыққа ие болады, бұл олардың жалпы білім деңгейінің артуына ықпал етеді.

Математикалық логика негіздерін үйретудің әдістері мен құралдары тиімді қолданылса, бастауыш сынып оқушыларының саналы ойлау қабілеттері айтарлықтай артады. Сонымен қатар, бұл дағдылар олардың болашақ білім алу және өмір жолында табысты болуына үлкен ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Кузнецова, Л. Математикалық логика негіздері: бастауыш сыныптардағы әдістемелік тәсілдер. Астана: Білім. 2019 ж.
2. Қасымова, А. Математика және логика: бастауыш мектепте оқытудың әдістері. Алматы: Ғылым. 2020 ж.
3. Беляева, И. Логикалық ойлау және оның дамуы. Мәскеу: Просвещение.
4. Шарапова, М. Математикалық логика негіздерін мектепте оқыту әдістері. Санкт-Петербург: Петербург. 2017 ж.
5. Ержанова, Т. Шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын дамытуда математикалық логиканың рөлі. Қарағанды: ҚарМУ. 2021 ж.

ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ: БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІ

Тузелбаева Ақмарал Пердебайқызы
Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Қаратөбе негізгі орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В этой статье анализируются методы исследования, направленные на повышение познавательного интереса в начальной школе. Познавательный интерес-это мотивация учащихся к получению знаний, важный психологический фактор, влияющий на их активное участие в учебном процессе. Формирование познавательного интереса у младших школьников напрямую зависит от использования учителем эффективных методов и приемов. Методы исследования являются основным инструментом для повышения этого интереса, поскольку они помогают учащимся развивать навыки самостоятельного исследования, задавать вопросы, решать проблемы и приобретать новые знания. В статье рассматриваются виды методов исследования, особенности их применения в начальной школе и роль в повышении познавательного интереса. Кроме того, основное внимание уделяется эффективности методов исследования и их важным аспектам в процессе обучения.

Summary

This article analyzes research methods aimed at increasing cognitive interest in primary school. Cognitive interest is the motivation of students to learn, an important psychological factor that affects their active participation in the educational process. The formation of cognitive interest in primary school students directly depends on the teacher's use of effective methods and techniques. Research methods are the main means of increasing this interest, as they help students develop skills to conduct independent research, ask questions, solve problems, and acquire new knowledge. The article discusses the types of research methods, the features of their application in primary school and their role in increasing cognitive interest. In addition, attention is paid to the effectiveness of research methods and their most important aspects in the educational process.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру маңызды педагогикалық мақсаттардың бірі болып табылады. Танымдық қызығушылық оқушылардың білімге деген белсенділігін көрсетеді, ол олардың өздігінен жұмыс істеу, зерттеу жүргізу және

шығармашылық қабілеттерін дамытуда негізгі рөл атқарады. Бастауыш сынып оқушыларының қызығушылығы әлі қалыптасу кезеңінде болғандықтан, оларды оқытуда жаңа әдіс-тәсілдер мен зерттеу әдістерін қолдану өте маңызды.

Зерттеу әдістері оқушылардың белсенді ойлауын, сыни көзқарас қалыптастыруын, өз білімін тереңдетуге деген ұмтылысын дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру үшін мұғалімдер жаңа тақырыптарды қызықты етіп жеткізіп, білім алудың жаңаша әдістерін қолдануы керек. Бұл мақалада бастауыш сыныпта танымдық қызығушылықты арттыруға арналған зерттеу әдістерінің тиімділігі мен қолданылу жолдары қарастырылады.

Танымдық қызығушылықтың теориялық негіздері

Танымдық қызығушылық – бұл адамның жаңа ақпаратты қабылдауға деген ішкі қажеттілігі мен ынтасы. Оны зерттеу барысында психология, педагогика және нейронаука салаларында көптеген зерттеулер жүргізілген. Танымдық қызығушылық оқушылардың оқу материалдарын меңгеруге деген ынта-ықыласының көрсеткіші болып табылады. Бұл қызығушылық тек ақпаратты қабылдау ғана емес, сонымен қатар оны талдап, өмірде қолдану дағдыларын да қамтиды.

Педагогикалық тұрғыдан алғанда, танымдық қызығушылықты арттыру үшін оқушылардың өздігімен жұмыс істей алуы маңызды. Мұғалімдер оқушыларды ізденушілікке, зерттеушілікке баулып, олардың ой-өрісін кеңейту үшін әртүрлі зерттеу әдістерін қолдануы қажет.

Зерттеу әдістерінің маңызы

Зерттеу әдістері оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырудың негізгі құралы болып табылады. Зерттеу әдістері оқушылардың оқуға деген ынтасын қалыптастырып, оларды өз бетімен жұмыс жасауға ынталандырады. Бұл әдістер оқушыларды:

- Жаңа ақпаратты іздеуге;
- Сұрақтар қоюға;
- Мәселелерді талқылауға;
- Өз шешімдерін ұсынуға;
- Талдау жасауға;
- Оқу процесінде белсенді қатысуға бағыттайды.

Осылайша, зерттеу әдістері оқушыларды тек білім алушы ретінде емес, білім жасаушы ретінде де тәрбиелейді.

Бастауыш сыныпта зерттеу әдістерін қолданудың негізгі түрлері

1. Эксперименттер мен тәжірибелер жүргізу

Эксперименттер мен тәжірибелер оқушылардың практикалық дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылар зерттеу барысында қандай да бір гипотезаны тексереді, нәтижелерді талдайды және қорытынды жасайды. Бұл әдіс математика, ғылым, табиғаттану және басқа да пәндерде тиімді қолданылады.

2. Сұрақ-жауап әдісі

Сұрақ қою – оқушының ойлау қабілетін дамытуға және оқу материалына деген қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Мұғалімдер оқушыларға тақырыпқа байланысты сұрақтар қойып, олардың жауаптарын талқылау арқылы жаңа білім алуға жетелейді.

3. Дискуссиялар мен пікірталастар

Дискуссиялар мен пікірталастар оқушылардың сыни ойлауын дамытады. Олар түрлі мәселелерді талқылап, өз пікірлерін қорғауға, басқа оқушылардың пікірлерін тыңдауға дағдыланады.

4. Зерттеу жобалары

Оқушылардың зерттеу жобалары жасау арқылы олар нақты тақырыпты терең зерттейді, ақпаратты жинайды, талдайды және нәтижесін қорытындылайды. Жобалық жұмыс оқушыларды шығармашылық жұмыс жасауға және өзіндік пікір қалыптастыруға баулиды.

5. Ойын элементтерімен зерттеу әдістері

Ойындар оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады. Ойындар арқылы олар зерттеу жүргізуді, білім алуды қызықты әрі тиімді түрде үйренеді.

Зерттеу әдістерінің бастауыш сынып оқушыларына әсері

Зерттеу әдістері бастауыш сынып оқушыларының бірнеше маңызды дағдыларын дамытады. Олар:

- Қызығушылықты арттыру: Зерттеу әдістері оқушылардың жаңа білімді зерттеуге деген қызығушылығын арттырады. Оқушылар тақырыпты зерттеп, өздері жаңа ақпараттар алады, бұл олардың білімге деген ынтасын ұлғайтады.
- Креативтілік: Зерттеу жұмыстары оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Олар мәселені шешуде түрлі тәсілдер мен идеяларды қолдануға үйренеді.
- Критикалық ойлау: Зерттеу әдістері оқушылардың сыни ойлауын дамытуға көмектеседі. Олар ақпаратты талдай отырып, өз пікірлерін қалыптастырады және дәлелдер арқылы қорытынды жасайды.
- Тәжірибелік дағдылар: Зерттеу әдістері оқушыларға тәжірибе жүргізуді үйретед…

Бастауыш сыныпта танымдық қызығушылықты арттыру үшін зерттеу әдістерін қолдану өте тиімді болып табылады. Оқушыларды зерттеу процесіне тарту олардың өздігінен білім алу, сұрақтар қою және ойлау қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Зерттеу әдістері арқылы балалар тек ақпаратты меңгеріп қана қоймай, сонымен қатар олардың өмірде қолдануға болатын дағдылары да қалыптасады. Мұғалімдер оқушыларға осындай әдістерді қолдана отырып, олардың танымдық қызығушылығын арттырып, білім алуға деген ынтасын қалыптастыруға ықпал ете алады.

Әдебиеттер

1. Жақсылықова, Н. Танымдық қызығушылықты арттырудағы педагогикалық әдістер. Алматы: Білім. 2019 ж.
2. Ермекова, С. Зерттеу әдістері және олардың бастауыш сыныптағы маңызы. Астана: Елтаным. 2018 ж.
3. Бекжанова, А. Оқушылардың шығармашылық ойлауын дамыту: зерттеу әдістері. Қарағанды: ҚарМУ. 2017 ж.
4. Құрманалина, Г. Зерттеу әдістері арқылы бастауыш сыныпта қызығушылықты арттыру. Шымкент: Отырар. 2020 ж.
5. Сейфуллина, Л. Бастауыш сыныптарда танымдық қызығушылықты дамыту стратегиялары. Атырау: Кітапхана. 2018 ж.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС: БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ РӨЛІ

Абдикулова Айгерім Жумагельдыкызы
Түркістан қаласы, “Керемет”бастауыш мектеп-балабақша кешені
бастауыш сынып мұғалімі

Түйін

Бұл мақала педагогикалық қарым-қатынас мәселесіне арналады, оның ішінде бастауыш сынып мұғалімінің рөлі мен маңызы арнайы талданады. Педагогикалық қарым-қатынас - білім беру процесінің ең маңызды құрамдас бөліктерінің бірі болып табылады, өйткені ол оқушылардың білім алуына, дамуына және тәрбие алуына тікелей әсер етеді. Осылайша, бастауыш сынып мұғалімінің оқушылармен орнатқан қарым-қатынасы олардың жеке тұлға ретінде қалыптасуында және әлеуметтік ортада өз орнын табуда шешуші фактор болып табылады.

Summary

This article will be devoted to the problem of pedagogical communication, in which the role and importance of a primary school teacher is specially analyzed. Pedagogical communication is one of the most

important components of the educational process, since it directly affects the education, development and upbringing of students. Thus, the relationship that a primary school teacher establishes with students is a decisive factor in their formation as individuals and in finding their place in the social environment.

Бастауыш сынып мұғалімі - білім беру процесінің негізгі субъектісі, ал педагогикалық қарым-қатынас оның қызметінің басты аспектісі болып табылады. Әрбір мұғалім балалармен жұмыс істеу барысында олардың ақыл-ойының, мінез-құлқының және тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына ықпал етеді. Бұл үдерісте мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас шешуші рөл атқарады. Бастауыш сынып - баланың мектепке дейінгі кезеңмен қоштасып, білім алу мен әлеуметтенудің жаңа кезеңіне қадам басатын уақыт, сондықтан педагогикалық қарым-қатынас осы кезеңде ерекше маңызға ие.

Педагогикалық қарым-қатынас — бұл мұғалім мен оқушы арасындағы өзара әрекеттесудің маңызды тәсілі. Ол оқушының жеке тұлғасының қалыптасуына, оның дүниетанымын кеңейтуге және жан-жақты дамуына әсер етеді. Мұғалімнің кәсіби деңгейі, педагогикалық тәжірибесі, қарым-қатынас орнату дағдылары мен әдістері балалардың білім алуға деген қызығушылығын арттырады, психологиялық жайлы ахуал қалыптастыруға ықпал етеді.

Бұл мақалада педагогикалық қарым-қатынастың басты аспектілері, оны дұрыс ұйымдастырудың жолдары мен педагогикалық шеберлікті жетілдірудің әдіс-тәсілдері талқыланады.

Педагогикалық қарым-қатынас: түсінік және маңызы

Педагогикалық қарым-қатынас – бұл мұғалім мен оқушылар арасындағы мақсатты түрде құрылатын өзара әрекеттестік процесі. Оның негізінде білім алу, тәрбие беру және дамытудың тиімділігі жатыр. Педагогикалық қарым-қатынас мұғалімнің кәсіби қызметінде маңызды құрал болып табылады, өйткені ол оқушыларды тұлға ретінде қалыптастыруға және олардың білім алу процесінде қажетті психологиялық жағдайды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бастауыш сынып мұғалімі балалармен жүйелі түрде қарым-қатынас жасап, олардың қажеттіліктеріне жауап беретін тиімді оқыту әдістерін қолданады. Мұғалімнің қарым-қатынасы балалардың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына ықпал етіп, олардың өзін-өзі бағалауы мен мотивациясын арттырады.

Педагогикалық қарым-қатынастың құрылымы

1. Вербальды қарым-қатынас

Бұл оқушылармен сөйлесу, сөз арқылы өз ойыңды білдіру. Мұғалім сөзінің тәрбиелік мәні мен мазмұны балаларға түсінікті әрі қарапайым болу керек. Әрбір бала мұғалімнің сөзін, оның интонациясын, сөздерді қолдану тәсілін тыңдайды және қабылдайды.

2. Невербальды қарым-қатынас.

Невербальды қарым-қатынас мұғалім мен оқушылардың дене қимылдары, бет әлпеті, көзқарасы, қол қимылдары арқылы жүзеге асырылады. Педагогтің күлімсіреуі, көзқарасы немесе қолмен жасалған қимылдар оқушылардың көңіл-күйіне әсер етеді және олардың оқу мотивациясын арттыруға көмектеседі.

3. Қарым-қатынастың эмоционалды аспектілері

Мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас тек білім беру тұрғысынан ғана емес, эмоционалдық тұрғыдан да маңызды. Оқушылардың көңіл-күйін түсіну, олардың эмоционалдық күйіне мән беру, әрқайсысының жеке сезімдерін бағалау – бұл педагогтің қарым-қатынаста қолданатын маңызды әдістерінің бірі.

Бастауыш сынып мұғалімінің рөлі

Бастауыш сынып мұғалімінің рөлі ерекше, өйткені бұл кезеңде балалардың тұлғалық және әлеуметтік қасиеттері, дүниетанымы қалыптаса бастайды. Мұғалім балалардың оқу үрдісін ғана емес, олардың психологиялық және әлеуметтік даму мәселелерін де ескеріп, қарым-қатынас жасайды. Осылайша, мұғалім өз пәнін ғана емес, оқушылардың өмірлік дағдыларын қалыптастыруға да ықпал етеді.

Мұғалімнің рөлі тек білім беру ғана емес, балаларды тәрбие жүйесіне, олардың әлеуметтенуіне де әсер етеді. Педагогикалық қарым-қатынас арқылы мұғалім балалардың оқуға деген қызығушылығын арттырып, олардың эмоциялық жайлылығын қамтамасыз етеді. Әрбір бала жеке тұлға ретінде құрметке лайық екенін сезінуі керек.

Тәрбиелік қарым-қатынастың әдістері мен тәсілдері

1. Сұрақ-жауап әдісі

Оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру үшін сұрақ-жауап әдісі қолданылады. Бұл әдіс оқушыларды белсенді қатысуға және өз пікірлерін білдіруге ынталандырады.

2. Топтық жұмыс

Топтық жұмыс әдісі арқылы оқушылар арасындағы ынтымақтастық пен өзара көмекті дамытуға болады. Бұл әдіс балалардың бір-бірімен қарым-қатынас орнатуына, өз ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік береді.

3. Рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар балаларды шығармашылық тұрғыдан дамытуға және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Мұғалім балаларды рөлдерге бөліп, олардың әлеуметтік қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

4. Мотивациялық әдістер

Оқушылардың ынтасын арттыру үшін түрлі мотивациялық әдістер қолданылады. Мұғалімнің мадақтауы, ынталандыруы оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады.

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби біліктілігін арттыру

Педагогикалық қарым-қатынастың тиімділігі көп жағдайда мұғалімнің кәсіби шеберлігіне байланысты болады. Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дағдылары мен әдіс-тәсілдері балалармен дұрыс қарым-қатынас орнатуға ықпал етеді. Сонымен қатар, педагогтың психологиялық білімдері, эмоциялық интеллекті балалармен қарым-қатынаста маңызды рөл атқарады.

Мұғалімнің өзін-өзі жетілдіруі, жаңа педагогикалық әдістерді меңгеруі, оқу-тәрбие үдерісінде туындайтын мәселелерді шешу жолдарын табуы оның кәсіби деңгейін арттырады.

Қорытынды

Педагогикалық қарым-қатынас білім беру жүйесінде негізгі фактор болып табылады. Бұл қарым-қатынас оқушының дамуында маңызды рөл атқарып, оның тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына әсер етеді. Бастауыш сынып мұғалімі мен оқушы арасындағы қарым-қатын…

Әдебиеттер

1. Давыдов, В. В. Психология педагогического общения. Москва: «Педагогика». 2002 г.
2. Калюжный, В. М. Психология образования. Санкт-Петербург: «Питер». 2008 г.
3. Зимняя, И. А. Педагогическая психология. Москва: «Издательский центр «Академия». 2004 г.

ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ЭМПАТИЯНЫ ДАМЫТУ

Абдурахманова Мукаддам Абдимуталовна
Түкістан облысы, Сайрам ауданы N77 Тұран жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Summary

This article discusses the problem of developing empathy in primary school students through teaching literature. Empathy is a high-level social skill inherent in a person that involves understanding, respecting and empathizing with the feelings of another. The subject of literature is one of the subjects that has a special impact on the emotional development of students. This article discusses the definition of empathy, its psychological

foundations, as well as effective methods and strategies aimed at developing this ability in primary school students. In addition, approaches to the development of students ' empathy through the teaching of literary works and their significance in the educational process are identified. The article reveals the role of the relationship between the psychological and social aspects of empathy in teaching literature

Түйін

Бұл мақалада әдебиетті оқыту арқылы бастауыш сынып оқушыларының эмпатиясын дамыту мәселесі қарастырылады. Эмпатия — адамға тән жоғары деңгейлі әлеуметтік дағды, ол басқаның сезімдерін түсінуді, құрметтеуді және оған жанашырлық танытуды қамтиды. Әдебиет пәні оқушылардың эмоциялық дамуына ерекше әсер ететін пәндердің бірі болып табылады. Бұл мақалада эмпатияның анықтамасы, оның психологиялық негіздері, сондай-ақ бастауыш сынып оқушыларында осы қабілетті дамытуға бағытталған тиімді әдістер мен стратегиялар қарастырылған. Сонымен қатар, әдеби шығармаларды оқыту арқылы оқушылардың эмпатиясын дамыту тәсілдері мен олардың оқу үдерісіндегі маңызы анықталған. Мақалада әдебиетті оқытуда эмпатияның психологиялық және әлеуметтік аспектілері арасындағы байланыстың рөлі айқындалады.

Эмпатия — бұл адамның басқаның сезімдеріне бейжай қарамай, оларды түсініп, олармен байланыс орната білу қабілеті. Эмпатияның дамуы балалардың әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларын қалыптастыруға, оларды жан-жақты тұлға етіп тәрбиелеуге ықпал етеді. Бастауыш сыныптарда әдебиетті оқыту балалардың эмпатиясын дамытуда маңызды рөл атқарады. Әдеби шығармалар арқылы балалар түрлі кейіпкерлердің сезімдеріне ене отырып, олардың қылықтарын түсіну мен бағалау дағдыларын дамытады.

Қазіргі кезде оқушыларға тек пәндік білім беру емес, сонымен қатар әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды да үйрету маңызды болып табылады. Олардың ішінде эмпатияны дамыту мәселесі ерекше назар аударуды қажет етеді. Осыған орай, әдебиет сабағы эмпатияны дамытудағы маңызды құрал ретінде қарастырылады. Әдебиетті оқыту барысында оқушылардың тұлғалық және эмоциялық өсуіне ықпал ететін көптеген әдістер мен тәсілдер қолдануға болады.

1. Эмпатияның маңызы және балалардың психологиялық дамуындағы рөлі.

Эмпатия адамзат қоғамының тұрақты дамуына негіз болатын маңызды компонент болып табылады. Балаларда эмпатияның қалыптасуы өз кезегінде олардың әлеуметтік дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді. Балалар басқа адамдардың сезімдерін түсінуді үйрене отырып, олармен дұрыс қарым-қатынас орнатады. Бұл бөлімде эмпатияның теориялық аспектілері, психологиялық дамудағы орны және оның балалардың күнделікті өміріндегі рөлі қарастырылады.

2. Әдебиетті оқыту арқылы эмпатияны дамыту

Әдеби шығармаларды оқу арқылы балалар басқа адамдардың сезімдерін түсінуді, олардың ойларын бағалауды үйренеді. Оқу барысында олар кейіпкерлермен бірге қуанып, қайғыртып, күресіп, жеңеді. Бұл процесс арқылы балалардың эмоциялық және әлеуметтік дағдылары қалыптасады. Әдеби шығармаларды талдау, кейіпкерлердің әрекеттерін түсіну және олардың көңіл-күйлерін сараптау оқушылардың эмпатиясын дамытудың негізгі әдісі болып табылады.

3. Әдеби шығармалар арқылы эмпатияны дамытуға арналған әдіс-тәсілдер

Әдебиетті оқыту барысында эмпатияны дамытуға арналған түрлі әдіс-тәсілдер қолдануға болады. Мысалы, шығарманың кейіпкерлерінің әрекеттерін талдай отырып, оқушылар оларды өздеріне жақындатуға және олардың сезімдерін түсінуге тырысады. Әдебиет сабағында топтық жұмыстар, рөлдік ойындар, шығармашылық жобалар арқылы эмпатияны дамыту мүмкіндіктері мол. Әр түрлі оқу әдістері мен тәсілдері арқылы оқушылар өздерінің жеке тұлғалық қасиеттерін, сондай-ақ басқаларды түсіну қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

4. Эмпатияны дамытудың әсері

Эмпатияның дамуы балалардың жалпы тұлғалық өсуіне, олардың қоғамдағы орнын дұрыс анықтауға ықпал етеді. Эмпатияны дамытқан балалар қоршаған ортасына деген құрмет

пен жауапкершілікті сезінеді, бұл оларды қоғамдық және жеке өмірде белсенді, оңтайлы тұлғалар етеді. Эмпатияны дамыту арқылы балалар өздерінің эмоциялық дағдыларын жетілдіреді, өз сезімдерімен қатар басқалардың да сезімдерін сезінуге мүмкіндік алады.

Қорытынды

Әдебиетті оқыту арқылы бастауыш сынып оқушыларының эмпатиясын дамыту — бұл олардың тұлғалық дамуының негізі болып табылады. Эмпатия балаларға әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды меңгеруге, басқа адамдармен дұрыс қарым-қатынас орнатуға көмектеседі. Әдеби шығармаларды талдау арқылы оқушылар өздерінің эмоциялық дүниелерін байытады, әлемге деген көзқарасын кеңейтеді. Бұл дағдылар олардың болашақ өмірінде маңызды рөл атқарады, сондықтан әдебиет пәні осы дағдыларды дамыту үшін ең тиімді құрал болып табылады.

Әдебиеттер

1. Абдуллина, Г. Т. Бастауыш сынып оқушыларында эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларды дамыту. Алматы: Білім. 2019ж.
2. Махметова, М. Қ. Эмпатияның теориясы мен практикасы. Астана: Ұлттық академия. 2020 ж.
3. Мұсабекова, С. Т. Әдебиет пәнін оқытуда әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды қалыптастыру. Алматы: Арман-ПВ. 2018 ж.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Агжигитова Ботагоз Арыстановна
Шымкент қаласы, Болашақ мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

Summary

This article will be devoted to methods and techniques for increasing the interest of Primary School students in learning. The formation of students ' interest in learning is an important part of the pedagogical process, as it is the basis for the future educational achievements of the child. The article discusses various methods and strategies used to increase students ' interest. To increase the motivation for learning, game technologies, creative tasks, practical work, group and individual work, as well as approaches to the introduction of modern information technologies in the educational process are analyzed. As an addition, the most important factors and pedagogical approaches in the development of interest in learning in connection with the individual characteristics and stages of development of Primary School students are proposed. In addition, recommendations are given aimed at developing the role of the teacher in increasing students 'interest in learning and effective cooperation with students' parents.

Түйін

Бұл мақала бастауыш сынып оқушыларының оқуға қызығушылығын арттырудың әдіс-тәсілдеріне арналады. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын қалыптастыру — педагогикалық үдерістің маңызды бөлігі, себебі бұл баланың болашақтағы оқу жетістіктерінің негізі болып табылады. Мақалада оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін қолданылатын түрлі әдіс-тәсілдер мен стратегиялар қарастырылады. Оқудың мотивациясын көтеру үшін ойын технологиялары, креативті тапсырмалар, практикалық жұмыстар, топтық және жекелей жұмыстар, сондай-ақ оқу процесіне заманауи ақпараттық технологияларды енгізу тәсілдері талданады. Қосымша ретінде, бастауыш сынып оқушыларының жеке ерекшеліктері мен даму кезеңдеріне байланысты оқуға деген қызығушылықты дамытудағы маңызды факторлар мен педагогикалық тәсілдер ұсынылады. Сонымен қатар, оқушылардың оқуға қызығушылығын арттыруда мұғалімнің рөлі мен оқушылардың ата-аналарымен тиімді ынтымақтастықты дамытуға бағытталған ұсыныстар беріледі.

Бастауыш сынып оқушыларының оқуға деген қызығушылығын арттыру — бұл тек білім беру үдерісінің бір бөлігі ғана емес, сонымен қатар баланың болашақта әлеуметтік және кәсіби

өмірінде табысты болуының кепілі. Оқу — бұл баланың интеллектін дамытатын және жан-жақты білім алуына жол ашатын маңызды құрал. Дегенмен, қазіргі таңда мектеп оқушыларының оқуға деген қызығушылығының төмендеуі жиі байқалады, бұл өз кезегінде оқушылардың оқу материалын меңгеруіне, шығармашылық қабілеттерінің дамуына және мектепке деген мотивациясының жоғалуына алып келеді. Осы мәселелерді шешу мақсатында түрлі әдіс-тәсілдер мен педагогикалық стратегияларды қолдану қажеттілігі туындайды.

1. Оқуға қызығушылықты арттырудың теориялық негіздері:

Оқуға қызығушылықтың қалыптасу негіздері психология мен педагогика саласындағы бірнеше теориялармен байланыста қарастырылады. Бұл жерде басты рөлді баланың эмоционалдық және мотивациялық жағдайлары атқарады. Педагогикалық теориялар бойынша, баланың білімге деген қызығушылығын арттыру үшін оны қызықтыратын оқу мазмұны, әдістер мен тәсілдер ұсынылуы тиіс. Сондай-ақ, оқыту үрдісінде оқушылардың тұлғалық ерекшеліктері, жас ерекшеліктері мен қызығушылықтары ескерілуі қажет.

2. Оқуға қызығушылықты арттырудың әдіс-тәсілдері:

2.1. Ойын технологиялары:

Ойын — бұл балалардың табиғи әрекеті. Ойын әдістері арқылы оқу үдерісін қызықты әрі нәтижелі етуге болады. Мысалы, тақырыптарды ойын түрінде беру, жұмбақтар шешу, сөзжұмбақтар мен ребустар, оқулықтармен таныстырудың ойын әдістерін қолдану — оқушылардың ой-өрісін кеңейтіп, олардың оқу материалын тез меңгеруіне ықпал етеді.

2.2. Интерактивті әдістер:

Интерактивті әдістер оқушыларды белсенділікке тартады және оқу процесіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Мысалы, рөлдік ойындар, топтық жұмыстар, пікірталастар, жобалық жұмыстар. Бұл әдістер балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, өзара қарым-қатынас жасау дағдыларын арттырады.

2.3. Жаңа ақпараттық технологияларды енгізу:

Ақпараттық технологияларды пайдалану балалардың оқу үдерісіне қызығушылығын арттырады. Электрондық оқулықтар, интерактивті тақталар, білім беру платформалары арқылы оқу материалдарын көбірек визуализациялауға және оны әртүрлі формада ұсынуға болады. Сонымен қатар, балалардың компьютерлік дағдыларын дамыту да маңызды.

2.4. Креативті тапсырмалар:

Балаларды шығармашылыққа ынталандыратын тапсырмалар оқуға деген қызығушылықты арттыруда маңызды рөл атқарады. Мысалы, мәтіндер жазу, сурет салу, әңгімелер құрастыру, өлеңдер шығару сияқты тапсырмалар балалардың ойлау қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

2.5. Топтық және жекелей жұмыстар:

Топтық жұмыстар оқушыларды бір-бірімен өз тәжірибелерімен бөлісуге және бірлесіп шешімдер қабылдауға ынталандырады. Ал жекелей жұмыстар оқушылардың өзіндік көзқарасын қалыптастырып, оларды жеке тұлға ретінде дамытуға мүмкіндік береді.

3. Мұғалімнің рөлі мен оқушылармен тиімді жұмыс:

Мұғалімнің оқушылармен дұрыс қарым-қатынас орнатуы, олардың жеке ерекшеліктерін түсінуі, оқу материалын қызықты әрі қолжетімді түрде ұсынуы — оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыруда маңызды факторлар болып табылады. Сонымен қатар, мұғалімнің шығармашылық әдістер мен тәсілдерді қолдануы, баланың әрбір жетістігін мадақтауы да оқушылардың мотивациясын көтереді.

4. Оқушылардың ата-аналарымен ынтымақтастық:

Оқуға қызығушылықты арттыру тек мектепте ғана емес, үйде де жүзеге асуы тиіс. Ата-аналармен тығыз байланыс орнату оқушылардың оқуға деген ынтасын арттырып, олардың мектепке деген қызығушылығын сақтау үшін маңызды. Бұл орайда ата-аналарға балалармен бірге оқу үрдісіне қатысуға кеңес беріледі.

5. Қорытынды:

Бастауыш сынып оқушыларының оқуға деген қызығушылығын арттыру — бұл ұзақ әрі күрделі процесс. Дегенмен, тиімді әдіс-тәсілдер мен стратегияларды қолдану арқылы бұл мәселені шешуге болады. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығын арттыру үшін оқытудың барлық құралдарын, педагогикалық технологияларды және оқу процесіне қатысушы барлық тұлғалардың ынтымақтастығын пайдалану қажет.

Әдебиеттер

1. Кузнецова, Н. А. «Педагогика: теория и практика». — М.: Просвещение, 2014.
2. Громова, И. Н. «Методика обучения детей младшего школьного возраста». — М.: Академия, 2011.
3. Савельева, Л. Н. «Психология развития младших школьников». — СПб.: Речь, 2009.
4. Шиян, Е. В. «Организация учебного процесса в начальной школе». — М.: Учебник, 2012.

ДЕФЕКТОЛОГИЯДА ДЫБЫСТЫҚ ЖӘНЕ ЛЕКСИКАЛЫҚ ҚОРДЫ ДАМЫТУ ТӘСІЛДЕРІ

Космамбетова Айнура Темирхановна
Шымкент қаласы білім басқармасының мемлекеттік арнаулы (коррекциялық) №28 "Гауһар" балабақшасы" (сөйлеу функциялары ауыр және жеңіл бұзылған балаларға арналған) коммуналдық мемлекеттік мекемесінің дефектологі

Summary

This article discusses effective methods and approaches for the development of the sound and lexical stock of children with speech disorders in the field of defectology. One of the most important aspects of the subject of defectology and special education is the formation and development of speech functions. Disorders that appear in the early stages of children's language and speech development can have a significant impact on their future social adaptation, education and self-expression in everyday life.

Түйін

Бұл мақалада дефектология саласында сөйлеу бұзылыстары бар балалардың дыбыстық және лексикалық қорын дамытуға арналған тиімді әдістер мен тәсілдер қарастырылады. Дефектология пәні мен арнайы білім берудің ең маңызды аспектілерінің бірі – сөйлеу функцияларының қалыптасуы мен дамуы. Балалардың тілдік және сөйлеу дамуының алғашқы кезеңінде пайда болатын бұзылыстар олардың болашақтағы әлеуметтік бейімделуіне, білім алуына және күнделікті өмірде өздерін көрсетуіне айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

Дефектология — сөйлеу бұзылыстары, психологиялық және физикалық дамуында ауытқулары бар балаларды түзету, дамыту мақсатында жүзеге асырылатын ғылыми және педагогикалық сала. Дефектологияда тіл мен сөйлеу дамуының бұзылыстарының себебін анықтап, тиісті түзету жұмыстарын ұйымдастыру маңызды міндет болып табылады. Әсіресе, дыбыстық және лексикалық қорды дамыту жұмыстары балалардың тілдік қабілеттерін жақсартуға, сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Қазіргі уақытта сөйлеу бұзылыстары бар балаларға түзету жүргізуде жаңа тәсілдер мен әдістер жиі қолданысқа енгізілуде. Бұл мақалада дыбыстық және лексикалық қорды дамытудағы тиімді әдіс-тәсілдер мен педагогикалық стратегияларды қарастырамыз. Сөйлеу дағдыларын қалыптастыру, балалардың фонематикалық тыңдау қабілетін арттыру, сөздік қорды кеңейту мен дұрыс қолдануға қатысты түзету жұмыстарын ұйымдастыру бойынша ұсыныстар беріледі.

Дефектологияның теориялық негіздері

Дефектология пәні бойынша жасалған зерттеулер балалардың тілін дамытуда негізгі екі бағытты анықтайды: сөйлеу функцияларын қалпына келтіру және сөйлеу дағдыларын дамыту. Сөйлеу функцияларындағы бұзылыстардың алдын алу үшін педагогтар балалардың

фонематикалық тыңдауын, дыбыстық қорын, сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға көп көңіл бөледі. Сонымен қатар, лексикалық қорды дамыту, сөздерді дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру балалардың жалпы сөйлеу қабілеттерін жақсартуға бағытталған.

Дыбыстық дағдыларды қалыптастыру әдістері.

Дыбыстық дағдыларды қалыптастыруға арналған әдістер әр түрлі болып табылады. Біріншіден, балалардың дұрыс дыбысталуын үйрету үшін фонематикалық тыңдауды дамыту қажет. Бұл мақсатта балаларды әр түрлі дыбыстарды анықтау, оларды айтуға дағдыландыру, дыбыстардың дұрыс айтылуын тыңдау арқылы жаттықтыру жүргізіледі.

1. Фонематикалық тыңдауды дамыту: Балаларға фонематикалық түсінік беру үшін, дыбыстарды ажырата білуін үйрету мақсатында арнайы тапсырмалар беріледі. Әр дыбыс үшін арнайы жаттығулар жасалады.

2. Сөйлеу құрылымын дамыту: Балаларға дыбыстық жаттығуларды орындау арқылы дұрыс сөйлеу құрылымдарын қалыптастыру ұсынылады. Бұл жаттығулар балалардың сөйлеу тілі мен дыбыстық құрылымын дұрыс пайдалануға бағытталған.

3. Дыбыстарды дұрыс айту дағдыларын қалыптастыру: Бұл кезеңде баланың ауызша сөйлеу дағдыларына назар аударылады. Әр түрлі дыбыстарды дұрыс айтудың тәсілдері көрсетіледі.

Лексикалық қорды дамыту тәсілдері

Лексикалық қорды дамыту балалардың сөйлеу қабілетін толықтырып, олардың өз ойларын дұрыс, нақты жеткізуіне мүмкіндік береді. Лексикалық қорды дамытуда мынадай әдістер пайдаланылады:

1. Сөздік жұмыс: Балаларға жаңа сөздер мен олардың мағыналарын үйрету. Оларды сөйлемдерде дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастыру мақсатында арнайы тапсырмалар беріледі.

2. Тақырыптық топтар арқылы сөздер үйрету: Балаларға белгілі бір тақырыптар бойынша сөздерді үйрету арқылы сөздік қорды кеңейту. Мысалы, жануарлар, көліктер, табиғат туралы сөздер.

3. Ойын арқылы лексикалық қорды дамыту: Балаларға ойындар, жаттығулар арқылы сөздерді қолдану, есте сақтау қабілетін арттыруға арналған тапсырмалар беріледі.

Сөйлеу терапиясы және түзету жұмыстары

Дефектологияда түзету жұмыстары арқылы балалардың сөйлеу дағдыларын жақсартуға және дамытуға болады. Түзету жұмыстарының басты мақсаты — тілдік бұзылыстарды түзету және сөйлеу қабілеттерін қалыптастыру болып табылады. Осы бағытта сөйлеу терапиясы үлкен рөл атқарады. Сөйлеу терапиясында баланың сөйлеу функцияларының бұзылуының себептері анықталып, түзету жұмыстары мен жаттығулар кешені ұсынылады.

Сөйлеу терапиясын ұйымдастыру үшін балалардың жеке мүмкіндіктері мен қажеттіліктері ескерілуі тиіс. Әртүрлі дәрежедегі сөйлеу бұзылыстары мен дыбыстық дағдылардың жоқтығын ескере отырып, түзету жұмыстарын жүргізу маңызды. Түзету жұмыстарын жүргізу барысында педагогтар баланың жалпы даму ерекшеліктеріне көңіл бөледі, ол өз кезегінде балалардың сөйлеу дағдыларының сапалы қалыптасуына ықпал етеді.

Қорытынды

Дефектологияда дыбыстық және лексикалық қорды дамыту — балалардың сөйлеу қабілетін жақсартудың, олардың тілдік дағдыларын қалыптастырудың маңызды әдіс-тәсілдерінің бірі. Бұл бағытта жүргізілген түзету жұмыстары мен сөйлеу терапиясы балалардың сөйлеу функцияларын қалпына келтіріп, олардың әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді. Сонымен қатар, дыбыстық және лексикалық қорды дамыту тәсілдері балалардың жалпы когнитивті дамуына да әсер етеді.

Әдебиеттер

1. Ермекова, А. С. "Сөйлеу бұзылыстары бар балаларға арналған түзету жұмыстары". Алматы: Мектеп. 2018 ж.

2. Тұрғынбаева, Б. Қ. "Дефектология негіздері". Алматы: Білім. 2016 ж.
3. Алдамбергенова, Л. М. "Сөйлеу терапиясы және тілдік дамыту әдістемелері". Алматы: Қазақстан. 2017 ж.
4. Мухтарова, Д. С. "Бала тілін дамытуда дыбыстық және лексикалық дағдыларды қалыптастыру". Астана: Елорда. 2019 ж.
5. Құдиярова, Г. Т. "Дефектология және сөйлеу бұзылыстарының алдын алу әдістері". Алматы: Педагогика. 2020 ж.

КАК ПРАВИЛЬНО ОБЩАТЬСЯ С РЕБЕНКОМ, ИМЕЮЩИМ ПРОБЛЕМЫ С РЕЧЬЮ

Кузьмин Александр Сергеевич
"Государственное коммунальное учреждение дошкольного образования №28 «Гаухар» управления образования города Шымкента" (для детей с тяжёлыми и лёгкими нарушениями речевых функций), воспитатель

Түйін

Мақалада ересектерге сөйлеу проблемалары бар балалармен тиімді қарым-қатынас жасауға көмектесетін әдістер мен тәсілдер қарастырылады. Негізгі сөйлеу бұзылыстары, осы проблемалардың баланың дамуына әсері және ата-аналар мен тәрбиешілерге дұрыс қарым-қатынас жасау бойынша практикалық кеңестер сипатталған. Мақалада толеранттылықтың маңыздылығына, көрнекі материалдарды қолдануға, сондай-ақ қарым-қатынастың психологиялық аспектісіне назар аударылады.

Summary

The article examines methods and approaches that help adults communicate effectively with children with speech problems. The main speech disorders, the impact of these problems on the child's development, and practical advice for parents and caregivers on proper interaction are described. The article focuses on the importance of tolerance, the use of visual materials, as well as the psychological aspect of communication.

Речь является одним из ключевых аспектов развития ребенка. С помощью речи дети не только выражают свои мысли и чувства, но и получают знания о мире вокруг себя. Однако, когда у ребенка возникают проблемы с речью, это может повлиять на его взаимодействие с окружающими, а также на эмоциональное и социальное развитие. Важным аспектом в таких ситуациях является правильное общение с ребенком, имеющим нарушения речевых функций. Понимание особенностей детей с речевыми проблемами и использование специальных методов общения способствуют значительному улучшению их речевых навыков.

1. Речевые нарушения у детей: классификация и причины

Речевые нарушения у детей могут быть разными по своей природе, степени тяжести и причинам. Среди наиболее распространенных нарушений можно выделить:

- Задержка речевого развития — нарушение формирования речи на определенном возрастном этапе.
- Дислалия — нарушение произношения звуков.
- Афазия — нарушение способности воспроизводить и понимать речь.
- Дисфония — нарушение голосовой функции, хрипота или ослабление голоса.

Причины речевых нарушений могут быть как физиологическими, так и психологическими. Например, это могут быть последствия родовых травм, заболевания слуха, недостаток общения в раннем возрасте, а также влияние окружающей среды и воспитания.

2. Важность правильного общения с ребенком с речевыми нарушениями

Правильное общение с ребенком, имеющим проблемы с речью, чрезвычайно важно для его эмоционального и социального развития. От качества взаимодействия зависит, как быстро ребенок начнет преодолевать свои речевые трудности. Некоторые основные моменты, которые следует учитывать:

- *Терпимость и понимание:* важно понимать, что ребенок с нарушением речи не является «плохим» или «неумным» — он просто сталкивается с трудностями в освоении речи.

- *Активное слушание:* это процесс, в котором родители или педагоги активно реагируют на то, что говорит ребенок, даже если его речь неполная или трудная для понимания.

- *Положительное подкрепление:* поощрение любых успехов в речи помогает ребенку развивать уверенность и мотивацию.

3. Основные рекомендации для эффективного общения

Есть несколько методов, которые могут помочь родителям и педагогам эффективнее общаться с детьми с речевыми нарушениями:

- Использование жестов и мимики: в раннем возрасте жесты и мимика могут заменить слова и облегчить понимание.

- Четкость речи: говорите медленно и ясно, не упрощая, но и не перегружая ребенка сложными конструкциями.

- Использование визуальных материалов: карточки с изображениями, рисунки, книги с яркими иллюстрациями могут помочь ребенку ассоциировать слова с объектами.

- Задавайте открытые вопросы: поощряйте ребенка к высказываниям, задавая вопросы, на которые невозможно ответить одним словом.

- Чтение вслух: чтение книг, особенно с яркими картинками, помогает ребенку ассоциировать слова и изображения.

4. Психологические аспекты общения с ребенком с речевыми нарушениями

Очень важно учитывать психологические аспекты общения с детьми, имеющими проблемы с речью. Это может помочь избежать ситуаций, когда ребенок чувствует себя отчужденным или неполноценным. Несколько ключевых рекомендаций:

- Эмоциональная поддержка: дети с речевыми нарушениями могут испытывать стресс из-за своей неспособности выразить свои мысли. Важно создавать атмосферу безопасности и принятия.

- Раннее вмешательство: чем раньше начнется работа по преодолению речевых нарушений, тем эффективнее она будет.

- Обращение за помощью: если ребенок не прогрессирует в речи, стоит проконсультироваться с логопедом или психологом, чтобы разработать индивидуальную программу коррекции.

5. Роль родителей и воспитателей в процессе общения

Роль родителей и воспитателей в развитии речи ребенка невозможно переоценить. Важно, чтобы они стали активными участниками этого процесса, обучаясь методам общения и предоставляя необходимые ресурсы и материалы для развития речи. Общее внимание и забота со стороны взрослых стимулируют ребенка на пути преодоления речевых трудностей.

6. Заключение

Общение с ребенком, имеющим проблемы с речью, требует терпения, внимания и знания специальных техник. Правильный подход, включающий терпимость, активное слушание и поддержку, способствует улучшению речевых навыков ребенка. Важно помнить, что каждый ребенок уникален, и подход к нему должен быть индивидуализированным.

Литература:

1. Богоявленская, М. В., Козлова, Е. А. Логопедия. М.: Просвещение. 2007 г.
2. Егорова, И. Л. Нарушения речи у детей: диагностика и коррекция. М.: Речь. 2013 г.
3. Куликов, В. В. Дефектология. Теория и практика. М.: Владос. 2008 г.
4. Яковлева, Е. Н. Психология речевых нарушений у детей. СПб: Питер. 2009 г.

КАК ПОМОЧЬ РЕБЕНКУ РАЗВИТЬ СЛОВАРНЫЙ ЗАПАС: УПРАЖНЕНИЯ И СОВЕТЫ

Стенина Ирина Владимировна
Государственное коммунальное учреждение отдела образования города Шымкента, специализированный (коррекционный) детский сад №28 'Гаухар' (для детей с тяжёлыми и лёгкими нарушениями речи), воспитатель

Summary

The article is devoted to the development of vocabulary in children, as well as methods and exercises that can help improve their speech skills. The article discusses age-related features, ways to activate vocabulary, practical advice for parents and teachers, as well as the rationale for the importance of enriching vocabulary at an early age.

Түйін

Мақала балалардың сөздік қорын дамыту мәселелеріне, сондай-ақ олардың сөйлеу дағдыларын жақсартуға көмектесетін әдістер мен жаттығуларға бағытталған. Мақалада жас ерекшеліктері, сөздік қорын белсендіру тәсілдері, ата-аналар мен мұғалімдерге арналған практикалық кеңестер, сондай-ақ лексиканы ерте жаста байытудың маңыздылығын негіздеу қарастырылады.

Словарный запас ребенка является важнейшим элементом речевого развития и основой для успешного общения, обучения и формирования когнитивных навыков. Чем более разнообразным и богатым является словарный запас, тем легче ребенку осваивать язык, участвовать в речевых взаимодействиях и понимать сложные концепты. Однако многие дети сталкиваются с ограничениями в лексическом запасе, что может повлиять на их учебу и общение.

Развитие словарного запаса должно быть основным фокусом на всех этапах раннего образования и воспитания. Важно создавать такие условия для ребенка, которые позволят ему активно использовать слова в контексте, расширять и углублять его понимание мира.

1. Важность богатого словарного запаса для ребенка

Словарный запас — это не просто количество слов, которые ребенок может использовать. Он включает в себя понимание значений этих слов, способность оперировать ими в контексте и уметь использовать в различных ситуациях. Словарный запас ребенка напрямую связан с его когнитивными способностями, развитием внимания, памяти и логического мышления.

Чем богаче словарный запас, тем легче ребенку понимать прочитанные тексты, выполнять задания, участвовать в разговорах и создавать собственные рассказы. Более того, раннее развитие лексики способствует укреплению уверенности в себе, развитию социальных навыков и успешному обучению.

2. Как формируется словарный запас ребенка?

Словарный запас ребенка формируется на протяжении всего его детства. На начальных этапах развития важную роль играют окружение ребенка, отношения с родителями, а также разнообразие стимулов и опыт, которые ребенок получает. Родители и педагоги играют ключевую роль в расширении словарного запаса ребенка, поскольку они являются первыми моделями для подражания и источниками новых слов.

Основные этапы формирования словарного запаса у детей:

- 0-2 года: на этом этапе ребенок начинает осознавать первые звуки и слова. В этот период важно, чтобы родители активно общались с ребенком, называя предметы, действия и эмоции.

- 2-3 года: на этом этапе ребенок уже начинает активно использовать слова для обозначения объектов и действий, а также осваивает первые фразы. Родители могут использовать короткие рассказы, задавать вопросы и поощрять ребенка повторять слова.

- 3-5 лет: в этот период происходит активное расширение лексики, дети начинают осваивать новые категории слов, такие как прилагательные, глаголы, существительные и т.д. Важным элементом развития является читательская деятельность и развитие воображения.

- 5-7 лет: в этом возрасте дети начинают активно осваивать грамматические конструкции, а также углублять знания в области сложных понятий.

3. Упражнения для развития словарного запаса

Есть множество упражнений, которые могут помочь ребенку развить и обогатить его словарный запас. Вот несколько примеров:

- Игры с картинками и предметами: Показать ребенку картинку и попросить назвать все, что изображено на ней. Для старших детей можно усложнить задачу и попросить составить предложение, используя эти предметы.

- Игры с рифмами: Например, ребенку предлагается назвать как можно больше слов, рифмующихся с заданным словом. Это развивает не только словарный запас, но и слуховую восприимчивость.

- Игра "Что изменилось?": Положите несколько предметов на стол и попросите ребенка запомнить их. Затем закройте предметы, что-то уберите или добавьте. Ребенок должен будет заметить изменения и назвать, что было добавлено или убрано.

- Пересказ и обогащение текста: Чтение книг — это важный способ увеличения словарного запаса. Однако чтобы развить понимание прочитанного, можно попросить ребенка пересказать содержание книги, используя новые слова и выражения.

- Тематические беседы: Организуйте беседы на различные темы, задавая вопросы и поощряя ребенка высказывать собственные мысли. Например, тема «Моя семья», «Мой дом» или «Путешествия». Это помогает развить активное использование слов.

4. Советы родителям и педагогам для развития словарного запаса

Родители и педагоги могут помочь ребенку развить богатый словарный запас, если будут придерживаться нескольких важных принципов:

1. Читать детям книги. Чтение сказок, рассказов, стихотворений — это один из самых эффективных способов расширить словарный запас. Важно выбирать книги, которые соответствуют возрасту ребенка, но также не бояться вводить новые слова и фразы.

2. Обогащать речь ребенка новыми словами. В процессе общения можно использовать более сложные слова, объясняя их значение. Например, если ребенок сказал "большой", вы можете предложить ему альтернативу, например, "огромный" или "колоссальный".

3. Создавать возможности для общения. Чем больше ребенок будет общаться, тем быстрее он будет расширять свой словарный запас. Это могут быть как разговоры с родителями, так и общение с другими детьми.

4. Использовать дидактические игры. Игры с карточками, ассоциации, пазлы — все эти игры помогут ребенку учить новые слова в игровой форме.

5. Хвалить за успехи. Важно поощрять ребенка за правильное использование новых слов, чтобы он чувствовал мотивацию развивать свою речь.

5. Роль игр и песен в развитии словарного запаса

Игры и песни являются незаменимыми средствами для развивающей работы с детьми. Игры с карточками, загадками, рифмами — все эти виды деятельности помогают детям не только учить новые слова, но и активно применять их на практике.

Песни и стихотворения развивают у ребенка слух, память и способность к артикуляции. Пение — это также хороший способ научить ребенка новым словам и фразам, поскольку музыка помогает запоминать информацию легче и быстрее.

Заключение

Развитие словарного запаса является важной частью общего развития ребенка. Обогащение речи помогает ребенку не только лучше общаться, но и учиться, понимать мир вокруг себя. Важно не только активно работать над словарным запасом, но и создавать для ребенка благоприятную среду для его речевого развития.

Литература:

1. Ахманова О. С. "Лексикология русского языка". — М., 2002.
2. Власова И. А. "Развитие речи у детей дошкольного возраста". — М., 2010.
3. Беляева Е. В. "Методика работы по развитию речи у детей". — СПб., 2013.
4. Тихомирова С. Ю. "Речь и мышление у дошкольников". — М., 2016.
5. Котова Н. И. "Развитие лексики и грамматики у детей". — М., 2017.

ВАЖНОСТЬ НЕВЕРБАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ДЕФЕКТАМИ РЕЧИ

Школьная Лариса Владимировна
"Государственное специальное (коррекционное) государственное учреждение №28 «Гаухар» города Шымкента (для детей с тяжелыми и легкими нарушениями речевых функций) воспитатель

Түйін

Мақалада сөйлеу кемістігі бар балалар үшін ауызша емес қарым-қатынастың маңыздылығы қарастырылады. Әр түрлі сөйлеу қабілеті бұзылған балалар қарым-қатынастағы кедергілерді жеңу үшін вербалды емес қарым-қатынас құралдарын қалай қолдана алатындығы туралы мысалдар келтірілген. Білім беру процесінде вербалды емес белсенділікті дамыту әдістерін сипаттау және ата-аналар мен мұғалімдерге арналған ұсыныстар сөйлеу проблемалары бар балалардың толыққанды дамуына жағдай жасауға көмектеседі.

Summary

The article discusses the importance of non-verbal communication for children with speech defects. Examples of how children with various speech disorders can use non-verbal means of communication to overcome barriers in communication are given. The description of methods for developing nonverbal activity in the educational process and recommendations for parents and teachers help create conditions for the full development of children with speech problems.

В условиях, когда вербальное (словесное) общение ограничено или нарушено, невербальная коммуникация становится не только важным, но и необходимым инструментом для обмена информацией, выражения эмоций и взаимодействия с окружающими. Это особенно актуально для детей с дефектами речи, поскольку они сталкиваются с трудностью вербализации своих мыслей и чувств. Невербальное общение играет ключевую роль в процессе социализации, и его развитие должно быть неотъемлемой частью образовательных и коррекционных программ для таких детей.

1. Понятие невербального общения

Невербальное общение — это передача информации без использования слов, которая включает в себя мимику, жесты, позы, интонацию, а также зрительный контакт. Для детей с дефектами речи, будь то заикание, алалия, дислалия или другие формы нарушения речевой функции, невербальные способы общения часто становятся основным средством взаимодействия с миром.

Некоторые специалисты утверждают, что невербальная коммуникация является важнейшей составляющей в процессе развития речи у детей с нарушениями. Она позволяет компенсировать недостатки вербальной речи и служит связующим звеном в процессе развития речевых навыков.

2. Роль невербального общения в жизни детей с дефектами речи

1. Психологические аспекты невербального общения

У детей с нарушениями речи наблюдается не только затруднение в вербальной коммуникации, но и эмоциональные трудности, связанные с самооценкой и социальной адаптацией. Невербальные формы общения позволяют этим детям выражать свои чувства и эмоции, а также демонстрировать потребность в общении.

Когда вербальные способы выражения затруднены, ребенок начинает использовать другие способы коммуникации: жесты, мимику, выражение лица, контакт глазами. Это становится основным способом передачи своих желаний и настроений.

2. Невербальные средства как компенсация для детей с речевыми нарушениями

Дети с дефектами речи часто используют жесты для обозначения действий, предметов, ситуаций. Например, ребенок с алалией может показывать жестами, что он хочет пить, а ребенок с заиканием — использовать мимику и выражение лица для того, чтобы выразить радость или огорчение.

Коррекционные и логопедические занятия, направленные на развитие невербальной коммуникации, способствуют не только улучшению речевых навыков, но и повышению эмоционального интеллекта детей. Невербальные сигналы позволяют детям с дефектами речи легче адаптироваться в социальных группах, что важно для их общего развития.

3. Развитие невербального общения у детей с дефектами речи

1. Методы развития невербальной коммуникации

Развитие невербального общения начинается с раннего возраста. Логопеды и педагоги используют различные методы и приемы для стимулирования невербальной активности у детей. Например, с детьми, имеющими речевые дефекты, активно используют жесты, игры с мимикой, кукольный театр, занятия с использованием выразительных картинок.

Задания на развитие моторики также способствуют улучшению невербального общения. Упражнения с рисованием, лепкой, строительством конструкций развивают координацию движений, а также дают возможность ребенку использовать свои руки для передачи информации.

2. Роль родителей и воспитателей

Для успешного развития невербальной коммуникации необходимо, чтобы ребенок получал достаточную практику общения не только с педагогами, но и с родителями. Родители должны поддерживать использование жестов, мимики, взглядов в повседневном общении, поощрять ребенка за попытки общения через невербальные каналы.

3. Использование невербальных средств на коррекционных занятиях

Особое внимание уделяется использованию невербальных сигналов на коррекционных занятиях. Логопеды активно используют тактильные стимулы, обучают детей различать эмоциональные выражения лиц, проводить простые ролевые игры, в которых ребенок должен реагировать на эмоции других детей и учителей.

4. Преимущества и вызовы невербального общения у детей с дефектами речи

1. Преимущества невербального общения

Невербальная коммуникация имеет множество преимуществ для детей с речевыми нарушениями. Во-первых, она помогает уменьшить стресс, связанный с трудностью вербализации. Во-вторых, она способствует социализации и включению детей в социальные группы. В-третьих, невербальная коммуникация помогает развить эмоциональную чувствительность и повысить способность к эмпатии.

2. Вызовы и сложности

Не все дети одинаково воспринимают невербальные сигналы, особенно дети с тяжелыми нарушениями развития. Некоторые дети могут не воспринимать или неправильно интерпретировать жесты и мимику, что создаёт трудности в коммуникации.

Заключение

Таким образом, невербальное общение является важным и эффективным средством для детей с дефектами речи, поскольку оно позволяет компенсировать ограничения вербальной коммуникации. Использование жестов, мимики, выражений лица, зрительного контакта способствует улучшению социальной адаптации детей, а также развитию их эмоциональных и коммуникативных навыков. Важно, чтобы педагоги и родители активно использовали невербальные способы общения, создавая условия для полноценного взаимодействия и развития детей с речевыми нарушениями.

Литературы:

1. Жукова, Л. Е. Развитие невербальной коммуникации у детей с нарушениями речи. Москва: Издательство "Педагогика". 2008 г.
2. Куликова, И. А. Логопедия и психология: интеграция вербальных и невербальных методов обучения детей. Санкт-Петербург: Речь. 2010 г.
3. Гогина, И. В. Речевые и невербальные дефекты у детей: коррекционные подходы. Москва: МГУ. 2012 г.
4. Шевцова, М. Ю. (2015). Социальная адаптация детей с нарушениями речи. Томск: Издательство "Томский университет".
5. Реброва, А. И. (2013). Влияние невербальной коммуникации на развитие детей с речевыми нарушениями. Тверь: Издательство "Тверской университет". 2013 г.

АРТИКУЛЯЦИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Аширова Мөлдір
Шымкент қаласы, №43 "Алмаз" бөбекжай- бақшасының логопеді

Summary

This article discusses the psychological aspects of articulatory disorders. Articulatory disorders are disorders in the functioning of the speech apparatus, which negatively affect the ability of children and adults to communicate. The article discusses the main causes, diagnosis and treatment methods of disorders. In addition, the psychological consequences of articulatory disorders and ways to overcome them are considered.

Түйін

Бұл мақалада артикуляциялық бұзылулардың психологиялық аспектілері қарастырылады. Артикуляциялық бұзылулар – сөйлеу аппаратының қызметіндегі бұзылыстар, олар балалар мен ересектердің қарым-қатынас жасау қабілетіне кері әсер етеді. Мақалада бұзылыстардың негізгі себептері, диагностикасы және емдеу әдістері талқыланады. Сонымен қатар, артикуляциялық бұзылулардың психологиялық салдары және оларды жеңу жолдары қарастырылады.

Артикуляциялық бұзылулар – сөйлеу аппаратының қызметіндегі бұзылыстар, олар балалар мен ересектердің қарым-қатынас жасау қабілетіне кері әсер етеді. Бұл бұзылыстар сөйлеу мүшелерінің дұрыс жұмыс істемеуінен туындайды және адамның өмір сапасына айтарлықтай әсер етеді. Артикуляциялық бұзылулардың психологиялық аспектілері сөйлеу бұзылыстарының негізгі себептері мен салдарын түсінуге мүмкіндік береді.

Артикуляциялық бұзылулардың себептері

Артикуляциялық бұзылулардың себептері әртүрлі болуы мүмкін, олардың кейбіреулері мыналар:

- Генетикалық факторлар: Кейбір артикуляциялық бұзылулар тұқым қуалайды.
- Орталық жүйке жүйесінің бұзылыстары: Мидың белгілі бір бөліктерінің зақымдануы сөйлеу аппаратының қызметіне әсер етеді.
- Механикалық жарақаттар: Сөйлеу мүшелерінің механикалық зақымдануы артикуляциялық бұзылыстарға әкелуі мүмкін.

- Психологиялық факторлар: Балаларда психологиялық жарақаттар, стресс немесе эмоционалды бұзылыстар сөйлеу бұзылыстарына себеп болуы мүмкін.

Артикуляциялық бұзылулардың диагностикасы

Артикуляциялық бұзылуларды диагностикалау үшін логопедтер мен психологтар кешенді әдістерді қолданады. Диагностика барысында сөйлеу мүшелерінің қызметі, сөйлеу дағдылары және психологиялық жағдайы зерттеледі. Негізгі диагностикалық әдістер:

- Анкеталау: Оқушылар мен олардың ата-аналары арасында артикуляциялық бұзылыстардың белгілерін анықтау мақсатында анкеталар өткізу.
- Клиникалық зерттеулер: Сөйлеу мүшелерінің анатомиялық және физиологиялық жағдайын бағалау үшін түрлі клиникалық зерттеулер жүргізу.
- Психологиялық тесттер: Оқушылардың психологиялық жағдайын бағалау үшін психологиялық тесттер қолдану.

Артикуляциялық бұзылулардың психологиялық салдары

Артикуляциялық бұзылулар балалар мен ересектердің психологиялық жағдайына теріс әсер етеді. Олардың кейбір салдары:

- Өзін-өзі бағалау: Артикуляциялық бұзылыстары бар адамдар өздерін төмен бағалайды, бұл олардың өзіне деген сенімділігін төмендетеді.
- Әлеуметтік оқшаулау: Сөйлеу бұзылыстары адамдарды қоғамнан оқшаулауы мүмкін, олар басқа адамдармен қарым-қатынас жасаудан қашады.
- Стресс пен депрессия: Артикуляциялық бұзылыстары бар адамдар жиі стресске және депрессияға ұшырайды.
- Оқу үлгерімі: Балалардың оқу үлгерімі сөйлеу бұзылыстарының салдарынан төмендеуі мүмкін.

Артикуляциялық бұзылуларды емдеу әдістері

Артикуляциялық бұзылуларды емдеу үшін кешенді тәсіл қажет. Емдеу барысында логопедиялық терапия, психологиялық қолдау және медициналық емдеу әдістері қолданылады. Негізгі емдеу әдістері:

- Логопедиялық терапия: Логопедтер артикуляциялық бұзылыстары бар адамдармен арнайы жаттығулар өткізіп, сөйлеу дағдыларын қалпына келтіруге көмектеседі.
- Психологиялық қолдау: Психологтар мен психотерапевттер артикуляциялық бұзылыстары бар адамдарға психологиялық қолдау көрсетіп, олардың өзін-өзі бағалауын арттыруға және стрессті жеңуге көмектеседі.
- Медициналық емдеу: Артикуляциялық бұзылыстардың кейбір түрлерін емдеу үшін дәрігерлер медициналық емдеу әдістерін қолдануы мүмкін.

Қорытынды

Артикуляциялық бұзылулар балалар мен ересектердің өміріне айтарлықтай әсер етеді. Бұл бұзылыстардың психологиялық аспектілері олардың өзіне деген сенімділігіне, әлеуметтік қарым-қатынасына және жалпы психологиялық жағдайына кері әсерін тигізеді. Артикуляциялық бұзылуларды тиімді емдеу үшін логопедиялық терапия, психологиялық қолдау және медициналық емдеу әдістерін кешенді түрде қолдану қажет.

Әдебиеттер

1. Бәйділдаева, С. Сөйлеу бұзылыстарының диагностикасы. Алматы: Тіл білімі институты баспасы. 2017 ж.
2. Қожахметова, Н. Балалардағы артикуляциялық бұзылыстар. Нұр-Сұлтан: Психология баспасы. 2019 ж.
3. Тілешова, Ж. Психологиялық кеңес беру және логопедия. Шымкент: Білім беру баспасы. 2020 ж.
4. Сапарбеков, Ә. Сөйлеу терапиясы негіздері. Алматы: Педагогика баспасы. 2016 ж.
5. Исаева, Л. Логопедиялық терапияның заманауи әдістері. Нұр-Сұлтан: Мектеп баспасы. 2021 ж.
6. Мұхамбетова, Г. Логопедия және психология. Шымкент: Психология және педагогика баспасы. 2018 ж.

7. Молдағұлова, А. (2015). Сөйлеу бұзылыстарын түзету әдістері. Алматы: Логопедия баспасы.
8. Жұмағалиева, М. (2022). Артикуляциялық бұзылыстар және олардың психологиялық салдары. Нұр-Сұлтан: Ұлттық білім баспасы.
9. Серікбаев, Қ. (2014). Балалар психологиясы және логопедия. Шымкент: Психология баспасы.
10. Әбілқасымова, Ә. (2013). Сөйлеу бұзылыстарын емдеу әдістері. Алматы: Педагогика баспасы.

АРТИКУЛЯЦИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАРДЫ ТҮЗЕТУ ӘДІСТЕРІ: ЛОГОПЕДИЯЛЫҚ ТЕРАПИЯНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Баймаханова Сымбат Маратовна
"Шымкент қаласы білім басқармасының мемлекеттік арнаулы (коррекциялық) №28 "Гауһар" балабақшасы" (сөйлеу функциялары ауыр және жеңіл бұзылған балаларға арналған) коммуналдық мемлекеттік мекемесінің мұғалім логопеді

Summary

This article discusses the methods of correcting articulatory disorders, their ways of Correction, the effectiveness of speech therapy, as well as the scientific and practical foundations of this process.

Түйін

Бұл мақалада артикуляциялық бұзылуларды түзету әдістері, олардың түзету жолдары, логопедиялық терапияның тиімділігі, сондай-ақ бұл процестің ғылыми және практикалық негіздері қарастырылады.

Артикуляциялық бұзылулар – сөйлеу тілінің бұзылыстарының бір түрі, ол балалардың сөйлеу дағдыларының қалыптасуына айтарлықтай кедергі жасайды. Бұл бұзылуларда балалардың дыбыстарды дұрыс айтпауы, сөздердегі дыбыстардың өзгеруі немесе тілдің қозғалысындағы ақаулар байқалады. Артикуляциялық бұзылуларды түзету — логопедиялық терапияның маңызды аспектілерінің бірі болып табылады. Логопедиялық терапия арқылы артикуляциялық бұзылуларды жою және балалардың сөйлеу тілін дамытуға бағытталған шаралар жүзеге асырылады.

Артикуляциялық бұзылулардың түзетуінде қолданылатын әртүрлі әдіс-тәсілдер, жаттығулар мен жаттығу бағдарламалары балалардың сөйлеу дамуын түзетуде маңызды рөл атқарады.

Артикуляциялық бұзылулардың мәні және себептері

Артикуляциялық бұзылуларды түсіну үшін алдымен олардың мәнін, себептерін анықтау қажет. Артикуляция — сөйлеу тілінде дыбыстарды дұрыс шығару процесі. Артикуляциялық бұзылулардың себебі әртүрлі болуы мүмкін: физикалық ауытқулар, сөйлеу мүшелерінің дамымауы, жүйке жүйесінің бұзылыстары, сондай-ақ бала тілін дұрыс қалыптастыруда педагогикалық қателіктер болуы мүмкін.

Бұзылуларды түзету үшін, алдымен себебін анықтап, сәйкес түзету жұмыстары жүргізіледі. Артикуляциялық бұзылулардың негізгі түрлері мыналар:

1. Дыбысты айтуды бұзу (дислалия): бұл жағдай дыбыстың дұрыс айтылмауы арқылы сипатталады. Мысалы, "р" дыбысы орнына "л" дыбысы айтылады.
2. Артикуляциялық апраксия: бұл сөйлеу мүшелерінің қозғалыс үйлесімінің бұзылуы.
3. Глотализм: дыбыстарды тек ауыз қуысының түбінде шығару.
4. Ротацизм: "р" дыбысының дұрыс айтылмауы.

Артикуляциялық бұзылуларды түзету әдістері

Логопедиялық терапия артикуляциялық бұзылуларды түзетуде түрлі әдіс-тәсілдерді қолданады. Артикуляциялық бұзылуларды түзету үшін бірнеше маңызды әдістер мен тәсілдер бар:

1. Дыбыстарды дұрыс айту дағдыларын қалыптастыру. Логопедтердің ең бірінші мақсаты – балаларды дыбыстарды дұрыс айтуға үйрету. Бұл үшін әр түрлі артикуляциялық жаттығулар мен арнайы дыбыстық оқыту бағдарламалары қолданылады.

2. Сенсорлық жаттығулар. Сөйлеу мүшелерін дамытатын жаттығулар да үлкен рөл атқарады. Мұндай жаттығулар балалардың сөйлеу мүшелерін жаттықтырады, бұл олардың дұрыс дыбыстарды айтуларына көмектеседі.

3. Артикуляциялық массаж. Артикуляциялық массаж — бұл сөйлеу мүшелерін жетілдіру және сөйлеу дағдыларын түзету үшін қолданылатын әдіс. Массаж көмегімен тілдің, еріндердің және жақтардың қозғалғыштығы артады, сөйлеу дұрыс қалыптасады.

4. Қосымша сөйлеу жаттығулары. Бұл әдіс балаға сөйлеу кезінде қиындық туындайтын дыбыстарды қайталату арқылы жүзеге асырылады. Әртүрлі дыбыстық жаттығулар мен тыныс алу жаттығуларын енгізу арқылы балада сөйлеу дағдылары қалыптасады.

5. Дыбыстарды шығарудың визуалды әдістері. Артикуляцияның дұрыс болуы үшін визуалды әдістер, яғни балаларға тіл мен еріндердің дұрыс позициясын көрсету маңызды. Бұл әдіс балалардың дыбыстарды дұрыс айтуын түсінуге көмектеседі.

6. Жаңа сөздерді қолдану арқылы жаттығулар. Балалар жаңа сөздерді үйренген кезде артикуляцияны жақсартатын жаттығулар жасалады. Жаңа сөздер мен сөйлемдер арқылы дыбыстарды айқындап айту дағдылары қалыптасады.

Логопедиялық терапияның тиімділігі

Логопедиялық терапияның тиімділігі — артикуляциялық бұзылуларды түзету барысында жасалған түзету жұмыстарының нәтижесі. Бұл терапия балалардың тілінде жақсару байқалғанда өз әсерін көрсетеді. Артикуляциялық бұзылуларды түзету жұмысында негізгі мақсат — сөйлеу мүшелерін дамыту және тілдік дағдыларды қалыптастыру.

Терапияның тиімділігі төмендегі факторларға байланысты болады:

- Жеке тұлғаға бағытталған түзету: Әр баланың тіл дамуындағы ерекшеліктерін ескере отырып, әр баланың қажеттілігіне сәйкес түзету жұмыстары жүргізіледі.

- Дұрыс әдістемелік тәсілдер: Логопедиялық терапияда әр түрлі әдістемелік тәсілдер қолданылуы керек. Бұл балалардың сөйлеу дағдыларын жылдам және дұрыс қалыптастыруға көмектеседі.

- Баланың мотивациясы: Түзету жұмысында баланың мотивациясын арттыру маңызды. Егер бала түзету жұмыстарын қызығушылықпен және ықыласпен жасаса, нәтиже әлдеқайда тиімді болады.

- Үнемі жаттығулар жасау: Артикуляциялық бұзылуларды түзету үшін үздіксіз жаттығулар қажет. Баланың жұмыс нәтижесін көрсету үшін күнделікті жаттығулар жасау маңызды.

Қорытынды

Артикуляциялық бұзылуларды түзету — логопедиялық терапияның маңызды бөлімдерінің бірі. Бұл терапия балалардың сөйлеу тілін дұрыс қалыптастыруға, дыбыстарды дұрыс айтуға және сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған. Артикуляциялық бұзылуларды түзету әдістері әр түрлі және олар баланың жеке мүмкіндіктеріне сай бейімделеді. Логопедиялық терапияның тиімділігі түзету жұмысының дұрыс ұйымдастырылуы, әдістемелік тәсілдер мен баланың мотивациясына байланысты болады.

Әдебиеттер

1. Козлова, Т. А. Логопедиялық түзету әдістері. Москва: Наука. 2015 ж.
2. Сорокина, А. В. Сөйлеу бұзылыстарының түзету жұмыстары. Алматы: Мектеп. 2017 ж.
3. Смирнова, И. А. Логопедия: теория және тәжірибе. Мәскеу: КнВ. 2018 ж.
4. Ермекова, А. С. Сөйлеу терапиясының әдістемесі. Алматы: Білім. 2019 ж.
5. Құдиярова, Н. Т. Логопедиялық түзету әдістері және олардың тиімділігі. Шымкент: Шымкент қалалық баспасы. 2021 ж.
6. Назарова, Д. С. Артикуляция және сөйлеу түзету жұмыстарындағы жаңа тәсілдер. Астана: Елорда. 2020 ж.

СКАЗКИ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ РЕЧИ У ДЕТЕЙ С ДЕФЕКТАМИ РЕЧИ

Волошина Гульмира Радифовна
Воспитатель государственного специального (коррекционного) детского сада №28 'Гаухар' управления образования города Шымкента (для детей с тяжелыми и легкими нарушениями речи)

Түйін

Мақала сөйлеу кемістігі бар балалармен түзету жұмысындағы ертегілердің маңыздылығына арналған. Сөйлеу дағдыларын дамытудағы, сөйлеудің дыбыстық және лексикалық жағын жақсартудағы, сондай-ақ грамматикалық құрылымдарды қалыптастырудағы ертегілердің рөлі қарастырылады. Түзету педагогикасында ертегілерді қолдану әдістері және олардың балалардың эмоционалды дамуына әсері сипатталған.

Summary

The article is devoted to the importance of fairy tales in correctional work with children with speech defects. The role of fairy tales in the development of speech skills, the improvement of the sound and lexical side of speech, as well as in the formation of grammatical structures is considered. The methods of using fairy tales in correctional pedagogy and their impact on the emotional development of children are described.

Дефекты речи у детей могут значительно тормозить их общий психоэмоциональный и интеллектуальный процесс. Важным инструментом в коррекционной работе являются сказки, которые помогают не только развивать речь, но и обогащать эмоциональный опыт детей, улучшать их восприятие мира. Сказки — это не просто художественные произведения, но и мощный инструмент развития всех аспектов речи ребенка.

1. Роль сказок в коррекционной работе с детьми с дефектами речи:

Сказки играют важную роль в развитии речи у детей. В первую очередь они способствуют развитию лексики, понимания грамматических конструкций и улучшению звуковой стороны речи. Использование сказок в детском саду и в специальных образовательных учреждениях помогает активировать пассивный словарь ребенка, развивать его умение правильно строить предложения и использовать разнообразные грамматические конструкции.

Сказки предоставляют детям возможность научиться правильно высказывать свои мысли, четко излагать свои идеи, а также развивать эмоциональную отзывчивость, что в свою очередь способствует развитию речи.

2. Сказки как средство развития лексики:

Каждая сказка — это богатый источник новых слов, фраз и выражений. Особенно полезны сказки для детей с дефектами речи, так как они помогают не только расширять словарный запас, но и усваивать новые формы слов, а также их значения. Сказочные персонажи, такие как звери, герои, волшебные существа, могут стать отличным примером для обучения детей понятием, связанным с природой, действиями, эмоциями и отношениями.

3. Роль сказок в развитии грамматических навыков:

Понимаю, что вам нужна статья на тему "Сказки и их роль в развитии речи у детей с дефектами речи". Однако, написать статью в 10 000 слов в одном сообщении невозможно. Но я могу начать работу над этим и предложить вам план для статьи, а также основные идеи для текста.

Сказки помогают детям осваивать сложные грамматические структуры, такие как временные формы глаголов, согласование в числе и роде, использование предлогов и местоимений. Используя сказочные тексты, воспитатель может помочь детям более осознанно подходить к построению предложений, а также устранить ошибки, возникающие из-за недостаточной грамматической компетенции.

Сказки для развития звуковой стороны речи:

Сказки, особенно те, в которых используются рифмы и повторы, помогают детям улучшить произношение, а также развивать артикуляционные навыки. Через повторение и игру со звуками дети лучше запоминают правильное произношение, а также учат связанное с этим произношение.

Психологический аспект:

Сказки оказывают не только педагогическое, но и психологическое влияние. Они помогают детям осознавать свои эмоции, учат справляться с трудными ситуациями, находить выход из конфликтных ситуаций и понимать свои чувства и чувства других людей. Это особенно важно для детей с дефектами речи, так как эмоциональное развитие напрямую связано с речевым развитием.

Методы работы с детьми с дефектами речи с использованием сказок:

Применение сказок в коррекционной работе требует определенных методов и подходов:

1. Разновидности сказок и их влияние: Разделение на короткие, поучительные, народные сказки, сказки с элементами фольклора, а также психотерапевтические сказки.

2. Роль сказок в улучшении фонематического восприятия: Как сказки помогают детям воспринимать и различать звуки, формировать правильное произношение.

3. Роль сказок в расширении словарного запаса: Как разнообразие слов и фраз в сказках обогащает речевой запас ребенка.

Методика работы с детьми с дефектами речи через сказки

1. Алгоритм применения сказок в коррекционной педагогике: Как организовать занятия с использованием сказок для детей с нарушениями речи, какие методы применять (например, создание сказок, драматизация).

2. Примеры конкретных сказок и заданий: Какие сказки можно использовать для работы с детьми с различными нарушениями речи (например, логопедические сказки, театрализованные игры).

Практическое применение сказок в коррекционной работе

1. Примеры успешных методов и техник: Реальные кейсы использования сказок в практике логопедов и воспитателей.

2. Оценка эффективности: Исследования и наблюдения, которые демонстрируют, как сказки влияют на развитие речи у детей с дефектами речи.

Заключение

Роль сказок как важного инструмента в коррекционной педагогике.

- Чтение сказок: Воспитатель или логопед читает детям сказки с четким и выразительным произношением, обращая внимание на интонацию и ритм.

- Пересказ сказок: После прочтения сказки дети могут пересказать ее своими словами, что помогает не только развивать речь, но и стимулировать фантазию и креативность.

- Игры по мотивам сказок: Различные игры, основанные на содержании сказки, помогают детям лучше понять ее смысл, запомнить новые слова и фразы.

- Ролевые игры: Дети могут разыгрывать сцены из сказок, что развивает их коммуникативные навыки и помогает работать над произношением.

Примеры сказок для работы с детьми с дефектами речи:

- "Колобок" — сказка, которая помогает детям запомнить основные глаголы движения, а также работать над развитием речи через персонажей.

- "Теремок" — сказка, которая учит детей работать с понятиями количества, а также развивает навыки общения и сотрудничества.

- "Лиса и журавль" — помогает детям понять важность общения, а также учит ценности дружбы и взаимопомощи.

Заключение:

Перспективы развития: Возможности для дальнейших исследований и работы с детьми через сказки в коррекционных учреждениях.

Литература

1. Глухарева Т. М. "Развитие речи детей младшего возраста: теория и практика". — М., 2018.
2. Граник Л. Г. "Использование сказок в коррекционной педагогике". — СПб., 2015.
3. Черниговская Н. В. "Как развивается речь". — М., 2014.
4. Соколова Л. В. "Методы и приемы работы с детьми с нарушениями речи". — М., 2017.

СӨЙЛЕУ БҰЗЫЛУЛАРЫНЫҢ ТИПТЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЕРТЕ ДИАГНОСТИКАЛАУЫ

Исаева Лаура Алайдаровна

"Шымкент қаласы білім басқармасының мемлекеттік арнаулы (коррекциялық) №28 "Гауһар" балабақшасы" (сөйлеу функциялары ауыр және жеңіл бұзылған балаларға арналған) коммуналдық мемлекеттік мекемесі тәрбиешісі

Summary

This article discusses the study of the types of speech disorders and their early diagnosis. Speech disorders are one of the most important problems affecting the development of children. Early detection of these problems and the use of special corrective measures affect the development of children's speech skills, adaptation to the social environment and psycho-emotional state. The article analyzes the main types of speech disorders: disorders such as dyslalia, dysarthria, alalia, aphasia and rotacism. In addition, the methods and tools used to carry out the diagnosis of these disorders at an early stage are described, including special speech therapy tests, psychological assessment methods and pedagogical techniques.

Түйін

Бұл мақалада сөйлеу бұзылыстарының типтері мен олардың ерте диагностикалануын зерттеу қарастырылған. Сөйлеу бұзылыстары – балалардың дамуына әсер ететін маңызды мәселелердің бірі. Осы мәселелерді ерте анықтап, арнайы түзету шараларын қолдану балалардың сөйлеу дағдыларының дамуына, әлеуметтік ортаға бейімделуіне және психоэмоционалды жағдайына әсер етеді. Мақалада сөйлеу бұзылыстарының негізгі типтері: дислалия, дизартрия, алалия, афазия және ротацизм сияқты бұзылулар талданады. Сонымен қатар, бұл бұзылыстардың ерте кезеңде диагностикасын жүргізу үшін қолданылатын әдістер мен құралдар, соның ішінде арнайы логопедиялық тесттер, психологиялық бағалау әдістері мен педагогикалық әдістемелер сипатталады.

Сөйлеу бұзылыстарының ерте диагностикасы — балаларға дұрыс түзету жұмыстары мен әлеуметтік бейімделу мүмкіндіктерін қамтамасыз етудің алғашқы қадамы. Бұл процесс мектепке дейінгі және бастауыш сынып кезеңіндегі балаларды қамтиды. Мақалада диагностика әдістері мен олардың тиімділігі қарастырылып, әрбір типке арналған арнайы түзету бағдарламалары ұсынылады. Сонымен қатар, сөйлеу бұзылыстары бар балаларға арналған терапевтік әдістер мен түзету жұмыстарының теориялық негіздері талданады.

Сөйлеу бұзылыстары бала дамуының түрлі кезеңдерінде пайда болуы мүмкін. Әсіресе, сөйлеу дамуының алғашқы кезеңдерінде, яғни мектепке дейінгі кезеңде, сөйлеу бұзылыстарының ерте диагностикасын жүргізу маңызды болып табылады. Себебі сөйлеу дағдыларының бұзылуы баланың жеке дамуына ғана емес, оның әлеуметтік өміріне де әсер етеді.

Сөйлеу бұзылыстарын ерте кезеңде анықтап, олардың алдын алу үшін арнайы логопедиялық әдістер мен психологиялық түзету бағдарламаларын пайдалану қажет. Бұл балалардың әлеуметтік бейімделуін жеңілдетуге, олардың психоэмоционалды жағдайын тұрақтандыруға және болашақта оқу процесін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Сөйлеу бұзылыстарының түрлері

Сөйлеу бұзылыстары әртүрлі болуы мүмкін, олардың әрқайсысы өзіндік ерекшеліктері мен түзету әдістеріне ие. Олардың негізгі түрлері келесідей:

1. Дислалия — бұл белгілі бір дыбыстарды дұрыс айтпау немесе айту қабілетінің бұзылуы. Бұл бұзылыс көбінесе тілдің артикуляциялық бұзылыстарынан туындайды. Мұнда балалар кейбір дыбыстарды дұрыс айтпайды немесе оларды алмастырып қолданады (мысалы, «с» мен «ш» дыбыстарын шатастыру).

2. Дизартрия — бұл сөйлеу жүйесінің моторлы бұзылуы. Бұл жағдайда сөйлеу кезінде дыбыстардың дұрыс айтылмауы, сөйлеудің бәсең немесе жылдам болуы байқалады. Дизартрия көбінесе ми аурулары немесе жүйке жүйесінің бұзылыстарының нәтижесі болып табылады.

3. Алалия — сөйлеудің дамымауы. Бұл бұзылыс балаларда сөздерді дұрыс құрастыра алмау, грамматикалық құрылымдарды игере алмау немесе сөздердің мәнін түсінбеу сияқты қиындықтармен көрінеді. Алалия балалардың сөйлеу қабілетінің айтарлықтай кешігуіне әкеледі.

4. Афазия — сөйлеу қабілетінің жоғалуы немесе жоғалту. Бұл бұзылыс ми жарақаттарынан кейін пайда болуы мүмкін. Афазиясы бар балалардың сөйлеуі түсініксіз, олардың тілін түсіну қиын болады.

5. Ротацизм — «р» дыбысының дұрыс айтылмауы. Бұл тілдің артикуляциялық бұзылыстары нәтижесінде туындайды, әсіресе тілдің дұрыс қалыптаспауы мен жаттығулардың болмауынан пайда болады.

Әрбір бұзылыс өз ерекшеліктеріне ие, бірақ олардың барлығы бала дамуына кері әсерін тигізеді, себебі сөйлеу қабілеті қалыпты түрде дамымаған бала өз ойын жеткізуде, қоғаммен қарым-қатынас жасауда қиындықтар туындайды.

Сөйлеу бұзылыстарын ерте диагностикалау

Сөйлеу бұзылыстарын ерте диагностикадау баланың болашақтағы дамуын қамтамасыз ету үшін өте маңызды. Ерте диагностика арқылы бұзылыстарды ерте кезеңде анықтап, уақытында түзету шараларын қабылдау арқылы баланың оқу процесіне және қоғамдық өмірге бейімделуін жеңілдетуге болады.

Ерте диагностиканың негізгі құралдарына келесілер кіреді:

1. Логопедиялық тексерулер — бұл сөйлеу бұзылыстарын анықтау үшін арнайы тесттер мен жаттығуларды қолдану. Бұл әдіс арқылы баланың дыбыстарды дұрыс айту қабілетін, грамматикалық құрылымдарды меңгеруін, сөздік қорын бағалауға болады.

2. Психологиялық тексерулер — бұл әдіс баланың психоэмоционалдық жағдайын, оның өзін-өзі қабылдауын және әлеуметтік қарым-қатынас жасау қабілетін бағалауға көмектеседі. Психологтар арнайы тесттер мен бағалау әдістері арқылы баланың даму деңгейін анықтайды.

3. Педагогикалық әдістер — бұл әдіс балалардың оқу және қарым-қатынас дағдыларын бақылауды қамтиды. Мұнда балалардың сабаққа қатысуы, сөйлеу қабілетінің дамуы, ұжымда жұмыс істеуі бағаланады.

Сөйлеу бұзылыстарын түзету әдістері

Сөйлеу бұзылыстарын түзету үшін әртүрлі әдістер мен бағдарламалар қолданылады. Бұл әдістер баланың сөйлеу қабілетін дамытумен қатар, оның әлеуметтік бейімделуіне де көмек көрсетеді.

1. Логопедиялық түзету — бұл әдіс сөйлеу бұзылыстарын түзету үшін арнайы логопедиялық жаттығулар мен ойындарды қолдануды қамтиды. Логопед балаларға сөйлеу дағдыларын дамыту, дыбыстарды дұрыс айту, сөйлеудің артикуляциясын жақсарту үшін жұмыс жасайды.

2. Психотерапевтік әдістер — психологиялық тұрғыдан қолдау көрсету, балалардың өзін-өзі бағалауын жақсарту және қорқыныштарын жеңу үшін жүргізіледі.

3. Ойын арқылы түзету — ойын әдісі балалардың сөйлеу қабілетін дамыту үшін қолданылады. Ойындар арқылы балалар сөйлеу дағдыларын үйренеді, сөздік қорын байытады, сөйлеу қабілетін қалыптастырады.

Қорытынды

Сөйлеу бұзылыстарының ерте диагностикалануы — бұл баланың болашақта әлеуметтік ортада белсенді болуына, оқу процесінде табысқа жетуіне көмектесетін маңызды фактор. Ерте кезеңде анықталған сөйлеу бұзылыстарын түзету баланың тұлғалық дамуына және оның өмір сапасын жақсартуға үлкен ықпал етеді.

Сөйлеу бұзылыстарының ерте диагностикасын жүзеге асыру үшін арнайы педагогикалық, психологиялық және логопедиялық әдістер қолданылуы қажет. Бұл балалардың білім алу мүмкіндіктерін жақсартып, қоғамда өз орнын табуына ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Ә. Қ. Ибраева. Сөйлеу бұзылыстары және оларды түзету әдістері. Алматы: ҚазМембас. 2020.
2. Г. С. Тұрғынбаева. Балалар психологиясы және логопедиялық түзету. Астана: Мектеп баспасы. 2019 ж.
3. С. А. Қасымова. Сөйлеу бұзылыстарын диагностикалау және түзету әдістері. Алматы: ЖШС «Білім». 2021 ж.
4. Д. Ж. Сүлейменова. Логопедиялық қызмет көрсету: теория және практика. Шымкент: Шымкент баспасы. 2018 ж
5. А. С. Өмірбекова. Сөйлеу бұзылыстары бар балаларға психологиялық көмек көрсету. Астана: Психология институты. 2017ж.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ МОТОРИКАСЫН ДАМЫТУ

Нуридинова Алима Нажмидиновна
Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының тәрбиешісі

Summary

The article analyzes methods and approaches for the development of body and hand motor skills in children. Among them are aspects such as the development of fine motor skills of the hands, the improvement of orientation in space, the practice of physical exercises and movement games. In addition, it is noted that the game method is of great importance in the development of children's motor skills. Through the game, it is possible to coordinate children's movements, improve physical skills and develop motor skills. The article provides kindergarten teachers with advice and methodological instructions on the methods of developing children's motor skills.

Түйін

Мақалада балалардың дене және қол моторикасын дамытуға арналған әдістер мен тәсілдер талданады. Олардың арасында қолдың ұсақ моторикасын дамыту, кеңістіктегі бағдарлауды жетілдіру, дене жаттығуларын жасау және қозғалыс ойындары сияқты аспектілер қамтылған. Сонымен қатар, балалардың моторикасын дамытуда ойын әдісінің маңызы зор екені атап өтілген. Ойын арқылы балалардың қимыл-қозғалыстарын үйлестіру, дене дағдыларын жетілдіру мен мотористаны дамытуға болады. Мақала балабақша тәрбиешілеріне балалардың моторикасын дамыту әдістері туралы кеңестер мен әдістемелік нұсқаулар ұсынады.

Балалардың моторикасы — олар өмірінің барлық кезеңінде маңызды рөл атқаратын қабілет. Балабақшада балалардың моторикасын дамытуға арналған жаттығулар мен ойындар олардың дене бітімін, физикалық дамуын, қозғалыс үйлесімін, сондай-ақ психикалық және эмоционалдық күйін жақсартуға ықпал етеді. Моторикаға қатысты дағдылар балалардың әртүрлі күнделікті әрекеттерін орындаудағы әрекеттерін және әлеуметтік ортаға бейімделуін жақсартады. Сондықтан балабақшада мотористаны дамыту маңызды мақсаттардың бірі болып табылады. Осы мақсатта балалардың қол және дене моторикасын дамытуға арналған түрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады.

1. Моторика туралы түсінік және оның балалардың дамуына әсері:

Моторика — адамның денесінің қозғалыс әрекеттері мен бұлшықеттерінің жұмысын қамтитын дағдыларды қалыптастыру процесі болып табылады. Моторика бірнеше түрге бөлінеді: ірі моторика (дене мүшелерінің кең қозғалыстары: жүру, жүгіру, секіру), ұсақ моторика (қолдың ұсақ қозғалыстары: жазу, салу, жинау) және аралас моторика. Балабақша жастарының моторикасы мен олардың қозғалыс дағдыларының дамуы балалардың психикалық және эмоционалдық дамуына ықпал етеді. Бұл дағдылар мектепке дайындық кезеңінде маңызды болып табылады.

Моторика мен нейропсихология саласындағы зерттеулер баланың дене қозғалыстарын үйрену арқылы оның миының да дамитынын көрсетеді. Баланың қол мен аяқ моторикасын дамыту арқылы оның миында оң өзгерістер болады, бұл баланың ойлау қабілетінің, есте сақтау дағдыларының және шығармашылық ойлауының дамуына ықпал етеді.

2. Балаларда мотрикаңы дамыту әдістері:

Балабақшада балалардың моторикасын дамыту мақсатында әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Олардың арасында ойындар, дене жаттығулары, арнайы жаттығулар мен сабақтар баланың қозғалыс дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

- Қолдың ұсақ моторикасын дамыту: Бұл баланың қолының ұсақ қозғалыстары мен үйлесімділігін дамытуға арналған жаттығуларды қамтиды. Қол моторикасы балаға қарапайым әрекеттерді орындауға мүмкіндік береді, мысалы, ойлау дағдыларын дамыту, жазу, сурет салу, құрастыру ойындарын жасау.

- Қозғалыс ойындары: Балалар үшін өте тиімді әдіс — қозғалыс ойындары. Балабақшадағы балалар қозғалыс арқылы әлемді танып біледі. Ойындар арқылы балалар ұжымдық әрекетке қатысып, түрлі дағдыларды меңгереді. Мысалы, «Секіру», «Жүгіру», «Шеңбер бойынша қозғалу» сияқты ойындар балалардың қозғалыс дағдыларын дамытады.

- Топтық дене жаттығулары: Балабақшада балалармен топ болып өткізілетін дене жаттығулары да маңызды рөл атқарады. Мұндай жаттығулар баланың физикалық күшін жақсартып, сергектік пен төзімділікті қалыптастырады. Сонымен қатар, топтық жаттығулар балалардың өзара ынтымақтастықта жұмыс істеу дағдыларын жетілдіреді.

- Жеке дене жаттығулары: Әр баланың дене дамуының жеке ерекшеліктеріне байланысты жеке жаттығулар да ұсынылады. Әсіресе қол мен аяқ моторикасын дамыту үшін арнайы жаттығулар жасалады.

3. Мотрикаңы дамытудағы ойынның рөлі:

Ойын — баланың маңызды әрекеті, ол баланың әлемді тану, даму және әлеуметтік бейімделу процесінде маңызды рөл атқарады. Балабақшада ойынның әртүрлі түрлері қолданылады, олардың ішінде танымдық, қимылдық, рөлдік ойындар маңызды орын алады. Ойын арқылы бала өзін еркін сезінеді, сонымен бірге моторикасын дамытады.

Мысалы, «Құрылысшы», «Дәрігер», «Жүргізуші» сияқты рөлдік ойындар балалардың физикалық дағдыларын дамытумен қатар, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын да қалыптастырады. Мұндай ойындар балалардың ойлау қабілетін, дене үйлесімін және тілдік дағдыларын жетілдіреді.

4. Балаларда мотрикаңы дамытуда ата-аналардың рөлі:

Балабақшадағы тәрбие мен оқыту жұмыстары ата-аналармен тығыз байланыста жүзеге асырылуы тиіс. Ата-аналар балаларын үйде арнайы жаттығулармен қамтитыны жөн. Олардың қол моторикасын дамыту үшін құрастыру және сурет салу сияқты ойындар, қимылдық ойындар ұйымдастырылады.

5. Әдістемелік ұсыныстар:

- Балабақша тәрбиешілері балалардың қозғалыс дағдыларын дамыту үшін күнделікті дене жаттығуларын ұйымдастыруы керек.
- Қимылдық ойындар мен топтық жаттығуларды балалардың қызығушылығын арттырып, тиімді ұйымдастыру қажет.

- Мотрикаңы дамытуға арналған арнайы жаттығуларды үнемі жүргізу, сондай-ақ баланың жеке ерекшеліктеріне назар аудару маңызды.

Қорытынды:

Балабақшада балалардың моторикасын дамыту — бұл баланың физикалық дамуына, танымдық және әлеуметтік қабілеттерінің жақсаруына ықпал ететін маңызды процесс. Моториканың дұрыс дамуы баланың денсаулығына әсер етеді, сонымен қатар оның психоэмоционалдық дамуына да оң ықпал етеді. Тәрбиешілер мен ата-аналар балалардың моторикасын дамыту үшін түрлі әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы олардың жан-жақты дамуына ықпал ете алады.

Әдебиеттер

1. Қалиева, Р. М. Балабақшада балалардың қозғалыс дағдыларын дамыту. Алматы: Білім. 2017 ж.
2. Жұмабаева, А. Қ. Балалардың моторикасын дамыту әдістері. Астана: Мектеп. 2019 ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДЕ АТА-АНАЛАРМЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Орманова Ақжібек Нуридинқызы
Түркістан облысы, Созақ ауданы
“Айшуақ”б/б МКҚК тәрбиешісі

Summary

Cooperation with parents plays a huge role in the system of preschool education. This article discusses the importance of working with parents in preschool organizations, its impact on the educational process and the development of children. Close communication between parents and educators, significantly improves the socialization of children, personal development and the level of readiness for school. This article discusses various methods and techniques of working with parents, the role of parents in pedagogical activity, the level of their participation in the educational process.

Түйін

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ата-аналармен ынтымақтастық үлкен рөл атқарады. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда ата-аналармен жұмыс істеудің маңыздылығы, оның білім беру процесіне және балалардың дамуына әсері қарастырылады. Ата-аналар мен тәрбиешілер арасындағы тығыз байланыс, балалардың әлеуметтенуін, жеке тұлғалық дамуын және мектепке дайындық деңгейін айтарлықтай жақсартады. Бұл мақалада ата-аналармен жұмыс істеудің түрлі әдістері мен тәсілдері, педагогикалық іс-әрекеттегі ата-аналардың рөлі, олардың білім беру процесіне қатысу деңгейі талқыланады.

Бала тәрбиесі – қоғамның басты міндеттерінің бірі. Әсіресе, мектепке дейінгі кезеңде бала дамуының негізі қаланады. Сондықтан мектепке дейінгі білім беру ұйымдары мен ата-аналар арасындағы ынтымақтастық өте маңызды. Ата-аналар мен мектептің байланысы балаға психологиялық, әлеуметтік, және педагогикалық қолдау көрсетуде маңызды рөл атқарады.

Ата-аналар мектепке дейінгі ұйыммен үнемі байланыста бола отырып, балалардың күнделікті тәртібін бақылап, олардың тәрбиесі мен дамуына тиімді әсер ете алады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі ұйымдар ата-аналармен жұмыс істеуде түрлі әдістерді қолдану арқылы баланың жеке тұлғасын дамытуда үлкен нәтижелерге қол жеткізе алады. Ата-аналармен тиімді ынтымақтастық мектепке дейінгі білім беру сапасын арттырудың басты құралы болып табылады.

Мектепке дейінгі білім беруде ата-аналармен ынтымақтастықтың маңызы

1. Баланың әлеуметтік және психологиялық дамуы

Ата-аналар мен педагогтар арасындағы байланыс балаға эмоционалды қолдау көрсетуде маңызды рөл атқарады. Мектепке дейінгі ұйымдарда әртүрлі іс-шаралар мен тәрбие жұмыстарын ұйымдастыру кезінде ата-аналармен тығыз байланыс орнату арқылы баланың психологиялық жағдайы жақсарады. Ата-аналар өз балаларының тәртібі мен дағдылары туралы ақпарат алып, мектепте не болып жатқанын білу арқылы тәрбие үрдісіне белсенді қатыса алады.

2. Ата-аналардың білім деңгейі мен дағдыларын арттыру

Мектепке дейінгі ұйымдар ата-аналарға балаларды тәрбиелеуге байланысты түрлі кеңестер мен әдістемелік көмек ұсыну арқылы олардың білім деңгейін арттырады. Бұл ата-аналардың балаларымен дұрыс қарым-қатынас орнатуына және өздерінің тәрбиелік дағдыларын жетілдіруіне ықпал етеді.

3. Баланың мектепке даярлығы

Мектепке дейінгі кезеңде бала мектепке дайындықты бастайды. Ата-аналармен бірге жұмыс істей отырып, мұғалімдер балалардың мектепке дайындығын арттыра алады. Бұл процесс балалардың әлеуметтік, интеллектуалдық, эмоционалдық дамуына әсер етеді.

Ата-аналармен ынтымақтастықтың әдістері мен тәсілдері

1. Ата-аналар жиналыстары мен конференциялар

Ата-аналар жиналыстары – ата-аналармен байланыс орнатудың тиімді әдісі. Бұл шаралар барысында педагогтар ата-аналарға балалардың дамуы, оқу процесі, мектепке дайындық және тәрбие мәселелері туралы ақпарат береді. Сонымен қатар, ата-аналар өз пікірлерін білдіріп, сұрақтарын қоя алады.

2. Жеке кеңес беру

Ата-аналар мен педагогтар арасындағы жеке кеңес беру жеке мәселелерді шешуге көмектеседі. Бұл кеңестер жеке баланың даму ерекшеліктеріне негізделеді және әрбір ата-ананың өз баласын дұрыс тәрбиелеу үшін қажетті кеңестер алады.

3. Ата-аналармен бірлескен іс-шаралар

Балабақшаларда ата-аналармен бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, олардың өзара әрекеттесуін жақсартуға және ата-аналар мен балалар арасындағы қарым-қатынасты нығайтуға көмектеседі.

4. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану

Заманауи технологиялар ата-аналармен байланыс орнатуда тиімді құралдар болып табылады. Интернет арқылы ата-аналар балаларының оқу процесін бақылап, оларға үй тапсырмаларын орындауға көмек көрсете алады. Сонымен қатар, балалардың шығармашылық жұмыстары мен жетістіктері туралы ақпараттар да онлайн түрде берілуі мүмкін.

Қорытынды

Мектепке дейінгі білім беруде ата-аналармен ынтымақтастықтың маңызы зор. Бұл процесс баланың жеке тұлғалық дамуына, әлеуметтік дағдыларының қалыптасуына және мектепке дайындық деңгейінің жоғары болуына әсер етеді. Ата-аналармен жұмыс істеудің тиімді әдістері мен тәсілдерін қолдану арқылы педагогтар балалардың дамуын барынша жақсарта алады. Педагогтардың ата-аналармен тығыз байланыста болу арқылы баланың тәрбиесіне, білім алуына және психологиялық жағдайына үлкен әсер ету мүмкіндігі бар.

Әдебиеттер

1. Назарбаева, А. Мектепке дейінгі білім беру: теория және практика. Алматы: "Білім" баспасы. 2018 ж.
2. Кенжебаева, Б. Мектепке дейінгі ұйымдарда ата-аналармен жұмыс істеу әдістері. Алматы: "Қазақ университеті" баспасы. 2016 ж.
3. Шабдарова, Г. Мектепке дейінгі ұйымдардағы ата-аналармен ынтымақтастық. Астана: "Қазақстан білім" баспасы. 2019 ж.
4. Дүйсенова, Ш. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында ата-аналармен жұмыстың тиімді әдістері. Алматы: "Жоғары мектеп" баспасы. 2020 ж.
5. Сұлтанова, Ә. Ата-аналармен жұмыс: теория мен практика. Шымкент: "Шымкент университеті" баспасы. 2017 ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ КЕЗЕҢДЕ БАЛАЛАРДЫҢ КРЕАТИВТІ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Орманова Роза Кайратовна
Түркістан обылысы, Созақ ауданы,
Айшуақ бөбекжай бақшасы МКҚК тәрбиеші

Түйін

Мектепке дейінгі кезең — баланың ойлау қабілетінің қарқынды дамитын шағы болып табылады, әсіресе креативті ойлаудың қалыптасуының маңызды кезеңі. Бұл мақалада балалардың креативті ойлау қабілеттерін дамыту жолдары мен тәсілдері қарастырылады. Креативтілік, балалардың ойлау және шешім қабылдау қабілетін арттырудың негізі болып табылады, бұл өз кезегінде олардың түрлі тапсырмалар мен проблемаларды шешу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мақалада мектепке дейінгі кезеңде балаларға арналған түрлі ойындар, әдістер мен техникаларды қолдану, сонымен қатар ата-аналар мен тәрбиешілердің рөлі қарастырылған.

Резюме

Дошкольный период-это время интенсивного развития мышления ребенка, особенно важный этап формирования творческого мышления. В этой статье рассматриваются способы и способы развития творческих способностей детей. Креативность является основой для повышения способности детей думать и принимать решения, что, в свою очередь, способствует развитию у них навыков решения различных задач и проблем. В статье рассматриваются различные игры для детей в дошкольном периоде, использование приемов и приемов, а также роль родителей и воспитателей.

Балаларда креативті ойлау қабілетін дамыту мектепке дейінгі кезеңде аса маңызды рөл атқарады. Бүгінгі таңда баланың тұлға ретінде қалыптасуы тек қана білім алу емес, сонымен қатар оның шығармашылық және жаңашыл ойлау қабілеттерін дамыту арқылы жүзеге асырылады. Бұл кезеңде балалар жаңа идеялар мен шешімдер табуда шығармашылық жолдарды іздеуге ынталандырылады.

Креативті ойлау қабілетін дамытудың маңызы

Креативті ойлау — адамның жаңа идеялар мен шешімдер табу қабілеті. Бұл қабілет әртүрлі жағдайда қолданыла алады және баланың жеке дамуына, қоғамда өзін танытуына ықпал етеді. Мектепке дейінгі кезең — баланың когнитивті және эмоциялық дамуының маңызды кезеңі, сондықтан осы кезде креативті ойлау дағдыларын дамыту өте қажет.

Креативті ойлауды дамыту әдістері мен тәсілдері

1. Ойындар арқылы креативтілікті дамыту

Ойындар баланың ойлау дағдыларын дамытудың ең тиімді әдістерінің бірі болып табылады. Мектепке дейінгі балалар үшін арнайы ұйымдастырылған ойындар арқылы олардың шығармашылық қабілеттері шыңдалады.

2. Шығармашылық тапсырмалар мен жаттығулар

Балаларға арнайы шығармашылық тапсырмаларды беру олардың креативті ойлауын дамытады. Мұндай тапсырмалар олардың өз бетімен шешімдер қабылдау қабілетін қалыптастырады.

3. Педагогикалық әдіс-тәсілдер

Мұғалімдер мен тәрбиешілер балалардың креативті ойлауын дамыту үшін әртүрлі педагогикалық әдіс-тәсілдерді қолдана алады. Бұл әдістердің басты мақсаты балаларға еркін ойлауды, тың идеялар мен шешімдер іздеуді үйрету болып табылады.

4. Тұрақты бағалау және кері байланыс

Балаларға арналған креативті ойлау тапсырмалары мен жұмыстарын бағалау, оларға кері байланыс беру балалардың даму деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Әр баланың жеке

ерекшеліктері мен шығармашылық қабілеттерін ескере отырып, оңтайлы бағалау әдістерін қолдану қажет.

Креативті ойлау қабілеттерін дамытуға әсер ететін факторлар

- Әлеуметтік орта

Баланың шығармашылық қабілеттері оның әлеуметтік ортасына, яғни отбасы, мектеп және тәрбиеші ортасына байланысты дамиды. Балалар отбасында және мектепте еркін шығармашылық атмосферада болғанда, олар өздерінің шығармашылық идеяларын жүзеге асыруға ынталанады.

- Психологиялық факторлар

Баланың өзіндік сенімділігі мен ойлау еркіндігі креативтілікті дамытуда маңызды рөл атқарады. Балаларға жағдай жасау, оларды қолдау және ынталандыру креативті ойлаудың дамуына әсер етеді.

- Техникалық және шығармашылық құралдар

Технологиялар мен құралдар, мысалы, сурет салу, құрастыру, түрлі ойындар мен музыкалық аспаптар, баланың шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді.

Тапсырма 1: Картиналарға әңгіме құрастыру

Мақсаты: Балалардың қиялын дамыту және сөздік қорын байыту.

Тапсырма: Балаларға түрлі суреттер (жануарлар, табиғат, көлік құралдары және т.б.) көрсетіледі. Әр бала көрсетілген суретке қарап, қысқаша әңгіме немесе оқиға құрастырады. Әңгіме құрастыруда балалар өздерінің көргенін сипаттап, бейнелеген суреттері бойынша еркін ойларын білдіреді.

Бағалау критерийлері:

- Шығармашылық пен қиялды қолдану
- Оқылған әңгіме немесе суретке сәйкес болуы
- Жазылған мәтіннің түсініктілігі мен құрылымы

Тапсырма 2: Математика мен шығармашылықты үйлестіру

Мақсаты: Балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамыту және есептеу дағдыларын жетілдіру.

Тапсырма: Балаларға келесі тапсырма беріледі:

"Тауарларды дүкен сөрелеріне орналастыру үшін әрбір топқа бірнеше түрлі тауар (ойыншықтар, кітаптар, әртүрлі түсті доптар және т.б.) беріледі. Әр топқа 5 түрлі тауардың санын шығарып, оларды сәйкес сандық мәндерге орналастыру қажет."

Бағалау критерийлері:

- Математикалық тапсырмаларды дұрыс орындау
- Қиялды пайдаланып, шығармашылықпен жаттығуды орындау
- Тапсырманы уақытында аяқтау

Тапсырма 3: Табиғат құбылыстарын зерттеу

Мақсаты: Балалардың экологиялық сана-сезімін оятып, қоршаған ортаға деген жауапкершілік сезімін қалыптастыру.

Тапсырма: Балаларға табиғатқа қатысты әңгімелер (мысалы, күз, көктем және тағы басқа табиғаттың құбылыстары туралы) оқып, балалардың осы табиғи құбылыстар туралы өз ойларын білдіруі сұралады. Сондай-ақ, әр балаға табиғат туралы сұрақтар қойылып, олар жауап береді.

Бағалау критерийлері:

- Қоршаған ортаны бағалауға деген қызығушылық
- Оқылған әңгімеге байланысты өз пікірін ашық және дұрыс білдіру
- Табиғатқа деген қамқорлық пен сезімталдық

Тапсырма 4: Қиялдаушы ғалымдар

Мақсаты: Балалардың шығармашылық ойлауын және ғылыми көзқарастарын дамыту.

Тапсырма: Балаларға ғарыш әлемі, роботтар, ғылым мен техника саласындағы түрлі бейнелер туралы қысқаша әңгіме беріледі. Одан кейін әр бала ғалым болуға шешім қабылдап, болашақта қандай жаңалықтар ашатыны туралы өз ойларын жазады немесе айтады.

Бағалау критерийлері:

- Ғылыми қиял мен шығармашылықтың бірлігі
- Болашақтағы идеялар мен жобалардың жаңалығы мен ерекшелігі
- Өз пікірін еркін жеткізу қабілеті

Тапсырма 5: Сурет бойынша тақырып жасау

Мақсаты: Балалардың көру, тыңдау және қиялдау қабілеттерін дамыту.

Тапсырма: Балаларға бір сурет беріледі, сол суретке қарап, қысқаша мәтін немесе әңгіме құрастыруы қажет. Әңгіме көрнекі материалдың негізінде жасалуы керек, бірақ балалардың қиялы мен шығармашылығына шектеу қойылмайды.

Бағалау критерийлері:

- Шығармашылық элементтерді пайдалану
- Суретке сай әңгімені құрастыру
- Әңгіме мазмұнының байлығы мен ұшқырлығы

Қорытынды

Мектепке дейінгі кезеңде балалардың креативті ойлау қабілетін дамыту — олардың болашақтағы білім алу, қоғамда белсенді болу және шығармашылықта табысқа жетуіне ықпал ететін маңызды фактор. Педагогтар мен тәрбиешілер баланың шығармашылық қабілеттерін дамытуды мақсат етіп қоя отырып, жаңа әдіс-тәсілдер мен жаттығуларды енгізу арқылы балаларды ынталандыруы қажет. Мектепке дейінгі білім беру жүйесі шығармашылыққа бағытталған бағдарламалар мен жұмыстарды жетілдіріп, балалардың ойлау қабілеттерін әрі қарай дамытуға мүмкіндік береді. Берілген тапсырмалар мектепке дейінгі кезеңде балалардың логикалық ойлау, шығармашылық қабілеттері мен әлеуметтік дағдыларын дамытуға бағытталған және балабақшадағы оқу процесінде қолдануға өте тиімді болуы мүмкін.

Әдебиеттер

1. Абдуллина, Л. Шығармашылық ойлау және оның даму жолдары. Алматы: Мектеп. 2015 ж.
2. Ахметова, С. Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту әдістемесі. Астана: Білім. 2017 ж.
3. Жұмабекова, Н. Мектепке дейінгі кезеңде балаларды шығармашылыққа баулу. Алматы: Қазақстан. 2016 ж.
5. Назарбаева, С. Шығармашылық ойынның балаларға әсері. Шымкент: Ғылым. 2019 ж.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ ТОПТА ЖҰМЫС ІСТЕУГЕ ҮЙРЕТУ

Отарбекова Лаура Рыстанбековна
Шымкент қаласы, №30 “Алпамыс” бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Резюме

В данной статье рассматривается значение и методы формирования у детей навыков работы в группе в детском саду. Командная работа играет важную роль в развитии социальных навыков детей, поскольку позволяет детям выражать свое мнение, взаимодействовать с другими людьми, вести организованную деятельность для достижения совместной цели. В статье обсуждается методика обучения работе в группе и ее психологические аспекты, представлены пути развития у детей навыков общения, совместной деятельности и принятия решений. Также даются практические рекомендации по этапу адаптации детей к групповой работе, ее организации и проведению. Подробно рассмотрены значение и преимущества обучения детей работе в группе, ее влияние на личностное развитие детей.

Түйін

Бұл мақалада балабақшада балалардың топта жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырудың маңызы мен әдістері қарастырылады. Балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін топтық жұмыс маңызды рөл атқарады, өйткені ол балаларға өз пікірін білдіруге, басқа адамдармен әрекеттесуге, бірлескен мақсатқа қол жеткізу үшін ұйымдасқан іс-әрекет жасауға мүмкіндік береді. Мақалада топта жұмыс істеуге үйрету әдістемесі мен оның психологиялық аспектілері талқыланып, балалардың қарым-қатынас, бірлесе әрекет ету және шешім қабылдау дағдыларын дамыту жолдары ұсынылған. Сондай-ақ, топтық жұмысқа балалардың бейімделу кезеңі, оның ұйымдастырылуы мен жүргізілуіне қатысты практикалық ұсыныстар беріледі. Балаларға топта жұмыс істеуді үйретудің маңызы мен артықшылықтары, оның балалардың тұлғалық дамуына ықпалы жан-жақты қарастырылған.

Балабақша кезеңі балалардың әлеуметтік дағдыларының қалыптасуы үшін өте маңызды кезең болып табылады. Әсіресе, топта жұмыс істеуге үйрету балалардың жан-жақты дамуына ықпал етеді, олардың қарым-қатынас жасау қабілетін арттырып, топта шешім қабылдау, ортақ мақсатқа жету және бірлескен әрекеттер арқылы өзара қолдау көрсету сияқты дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Балалар топтық жұмысты орындау кезінде өз пікірлерін білдіруге, басқалардың көзқарастарын ескеруге және бірлесіп шешім қабылдауға үйренеді.

Мақалада топта жұмыс істеудің балалардың тұлғалық дамуына тигізетін әсері мен маңызы, сондай-ақ балабақшада топтық жұмысқа балаларды үйретудің әдістемелері мен ұйымдастыру тәсілдері қарастырылған.

1. Топта жұмыс істеудің маңызы:

Топта жұмыс істеу балалардың әлеуметтік қарым-қатынас жасау қабілетін дамытады, олар бір-бірімен өзара әрекеттесіп, пікір алмастырып, ортақ мақсатқа жетуге ұмтылады. Балабақшадағы топтық жұмыс балалардың бірлескен іс-әрекетін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Топтық жұмыс барысында балалар өздерінің жеке пікірлерін айтуға, басқалардың пікірлерін тыңдауға және жалпы топтық шешім қабылдауға үйренеді.

Топта жұмыс істеу дағдылары балалардың тұлғалық дамуы үшін маңызды. Олар бір-бірімен ынтымақтастықта болуды үйреніп, бірлескен әрекеттер нәтижесінде жетістікке жетуге тырысады. Бұл дағдылар балалардың болашақта қоғамдағы рөлдерін жақсы түсініп, қарым-қатынас жасауда тиімді болуына мүмкіндік береді.

2. Топтық жұмысқа үйретудің психологиялық аспектілері:

Балаларға топта жұмыс істеуді үйрету барысында психологиялық аспектілер маңызды рөл атқарады. Әрбір баланың психологиялық ерекшеліктері мен әлеуметтік даму деңгейі әртүрлі болғандықтан, тәрбиешінің топтық жұмысқа қатысушыларды басқаруы өте маңызды. Балалардың бір-бірімен қарым-қатынас жасауы және топтық әрекеттерге қатысуы оларды өзінің жеке «Менін» түсінуге және басқалармен бірлесе әрекет етуге үйретеді.

Психологиялық тұрғыдан топтық жұмыс балалардың өз-өзін басқару, эмоциялық тұрақтылық, жауапкершілік, ұйымдастырушылық дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Балалар өздерінің эмоцияларын бақылауды, топ ішінде келіспеушіліктерді шешуді үйренеді.

3. Топта жұмыс істеу әдістемесі:

Топтық жұмысты ұйымдастырудың бірнеше әдіс-тәсілдері бар, олар балалардың жас ерекшеліктеріне, топтың құрамына және тапсырманың мазмұнына байланысты өзгеріп отырады:

- Рөлдік ойындар: Балаларға әртүрлі рөлдер мен міндеттер беріліп, олар осы рөлдерді орындау арқылы топта жұмыс істеуге үйренеді. Бұл әдіс балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытумен қатар, олардың әлеуметтік дағдыларын да қалыптастырады.
- Шығармашылық тапсырмалар: Балалар топ болып шығармашылық тапсырмаларды орындағанда, бірлескен әрекеттер арқылы өз идеяларын бөліседі, тұжырымдама жасайды, әрекеттерді үйлестіреді.

- Топтық жобалар: Топтық жобалар арқылы балалар әртүрлі міндеттерді орындап, бірлескен жұмыстарға қатыса отырып, шешім қабылдау және жоспарлау дағдыларын дамытады.

- Дискуссиялар мен пікірталастар: Топтық жұмыс кезінде балалар арасында пікірталастар ұйымдастырып, олар өздерінің ойларын ашық түрде білдіре алады, сондай-ақ басқалардың пікірлерін тыңдайды және оларға қарсы жауап береді.

4. Топтық жұмысқа балалардың бейімделуі:

Балабақшадағы балалардың топтық жұмысқа бейімделуі бірнеше кезеңдерден өтеді:

- Алғашқы кезең: Балалар топта жұмыс істеуге алғаш рет қатысқанда, олардың көпшілігі өз идеяларын ашық түрде білдіруге қорқуы мүмкін. Бұл кезеңде топ ішінде қауіпсіздік сезімін қалыптастыру, балалардың өзара қарым-қатынас жасауына ықпал ету маңызды.

- Ойлауды дамыту кезеңі: Топтық жұмыс барысында балалар өз пікірлерін ашық айтуға, басқалармен пікір алмасуға үйренеді. Бұл кезеңде балалардың шығармашылық ойлау қабілеттері дамиды.

- Тәжірибе кезеңі: Балалар топта жұмыс істеу барысында тәжірибе жинақтап, шешім қабылдау дағдыларын меңгереді. Олар әртүрлі қиындықтарды жеңуге үйренеді, топтық жұмыстың нәтижелі болуына үлес қосады.

5. Топтық жұмыс ұйымдастырудың тиімділігі:

Топта жұмыс істеудің тиімділігі балалардың қоғамдастыққа бейімделуін, өзара қарым-қатынас дағдыларын дамытуын қамтамасыз етеді. Әр баланың өзін-өзі бағалауы, коммуникативтік дағдыларын дамытуы, эмоционалдық интеллектінің жоғарылауы топтық жұмыс барысында жүзеге асады. Топтық жұмыс балаларға келіспеушіліктерді шешу, бір-бірін тыңдау және құрметтеу дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Балабақшада балаларға топта жұмыс істеуге үйрету олардың әлеуметтік дағдыларын, жауапкершілігін және шығармашылық қабілеттерін дамытады. Топтық жұмысты дұрыс ұйымдастыру балалардың тұлғалық және кәсіби дамуына үлкен ықпал етеді. Бұл процесс балаларды болашақта ұжымда жұмыс істеуге, әртүрлі пікірлермен жұмыс жасауға, топтық мақсаттарға жетуге дайындайды. Топтық жұмыс арқылы балалар өздеріне және басқаларға деген сенімділік, үйлесімділік, жауапкершілік сезімдерін қалыптастырады, бұл олардың тұлғалық дамуының негізі болып табылады.

Әдебиеттер

1. Ковалева, Л. С. «Балабақшадағы топтық жұмыс: әдістемелік нұсқаулық». Алматы: «Ұлағат». 2019 ж.
2. Ахметова, Ж. А. «Балабақшада балаларды әлеуметтік дамыту: теория және практика». Астана: «Қазақ университеті». 2018 ж.
3. Сейітова, Г. Қ. «Балалар психологиясы: топтық жұмысты ұйымдастыру». Шымкент: «Білім». 2017 ж.
4. Сидорова, Т. В. «Топтық жұмысты педагогикалық ұйымдастырудың әдістері». Мәскеу: «Просвещение». 2020 ж.
5. Исаева, Н. Ж. «Балабақшада шығармашылық және әлеуметтік дағдыларды дамыту». Алматы: «Дарын». 2016 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРҒА БАҒЫТТАЛҒАН СЫНИ ОЙЛАУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Серікбай Жанар Дүйсенбайқызы
Шымкент қаласы, №43 "Алмаз" бөбекжай- бақшасы мемлекеттік коммуналдық қазыналық кәсіпорны тәрбиешісі

Резюме

Статья будет посвящена проблеме развития навыков критического мышления у детей в детском саду. Данная работа посвящена совершенствованию познавательных способностей детей как части современных педагогических методик. Навыки критического мышления-помогают детям развить способность понимать мир, принимать решения, спорить и решать проблемы. В статье обсуждаются различные педагогические приемы и практические задания, используемые для развития навыков критического мышления на уровне детского сада. Рассматриваются важность игрового метода в формировании этих навыков, способы обучения детей принятию решений путем вовлечения и мотивации в общение. Отмечена роль социальных и эмоциональных аспектов в развитии навыков критического мышления. Кроме того, результаты воспитания навыков критического мышления и методологические основы его оценки также были всесторонне проанализированы в этой статье.

Түйін

Мақала балабақшадағы балаларға сыни ойлау дағдыларын дамыту мәселесіне арналады. Бұл жұмыс қазіргі педагогикалық әдістемелердің бір бөлігі ретінде балалардың танымдық қабілеттерін жетілдіруге арналған. Сыни ойлау дағдылары — балалардың әлемді түсіну, шешімдер қабылдау, пікір таластыру және мәселені шешу қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Мақалада сыни ойлау дағдыларын балабақша деңгейінде дамыту үшін қолданылатын әртүрлі педагогикалық әдіс-тәсілдер мен практикалық тапсырмалар талқыланады. Осы дағдыларды қалыптастырудағы ойын әдісінің маңыздылығы, балаларды қарым-қатынасқа тарту мен ынталандыру арқылы шешімдер қабылдауға үйретудің жолдары қарастырылады. Әлеуметтік және эмоционалдық аспектілердің сыни ойлау қабілеттерін дамытудағы рөлі атап өтілген. Сонымен қатар, сыни ойлау дағдыларын тәрбиелеудің нәтижелері мен оны бағалаудың әдістемелік негіздері де осы мақалада жан-жақты талданған.

Қазіргі педагогикалық теория мен практикада сыни ойлау дағдыларына ерекше назар аударылып келеді. Сыни ойлау — бұл ақпаратты талдап, дұрыс шешім қабылдау, пікірталасқа қатысып, өз көзқарасын дәлелдей алу қабілеті. Осы дағдылардың ерте жаста қалыптасуы балалардың болашақта әлеуметтік, эмоционалдық және танымдық жетістіктеріне айтарлықтай ықпал етеді. Әсіресе балабақша деңгейінде сыни ойлауды дамыту үлкен маңызға ие. Бұл кезеңде балалардың әлемді қабылдауы мен өз ойларын дұрыс құру қабілеті қалыптасады, әрі олар оқу мен өмірде кездесетін түрлі мәселелерді шешуге дайын бола бастайды. Мақалада балабақшада сыни ойлау дағдыларын дамыту әдістері мен оның тиімділігі талқыланады.

Сыни ойлау дағдыларын дамытудың теориялық негіздері

Сыни ойлау теориясы XX ғасырдың ортасында педагогика мен психологияда маңызды бағыт ретінде дамыды. Сыни ойлау дағдыларын дамыту процесі балаларға объективті, ашық және логикалық ойлауға үйрету болып табылады. Бұл процесте балалар білімді пассивті түрде қабылдамай, керісінше өз бетімен ізденіп, сұрақтар қойып, мәселелерді шешуге тырысады.

Сыни ойлау білім беру процесінің барлық аспектілеріне ықпал етеді. Оған қатысты көптеген тұжырымдамалар мен әдіснамалар бар. Сыни ойлау, негізінен, төрт маңызды компоненттен тұрады: мәселені анықтау, деректерді талдау, баламалы шешімдер ұсыну және қорытынды жасау.

Балабақшада сыни ойлауды дамыту арнайы әдіс-тәсілдер мен практикалық тапсырмаларды қамтиды. Олардың арасында ойындар, топтық жұмыстар, шығармашылық тапсырмалар, жағдайлық жаттығулар, түрлі пікірталастар мен дебаттар сияқты әдістер қолданылуы мүмкін.

Балабақшадағы сыни ойлау дағдыларын дамыту әдістері

Балабақшада сыни ойлауды дамыту үшін қолданылатын ең тиімді әдіс-тәсілдердің бірі — ойын әдісі. Ойын — бұл балалар үшін маңызды танымдық қызмет, өйткені ойын барысында олар шынайы өмірдегі жағдайларды модельдеп, қоршаған әлем туралы білімдерін кеңейтеді. Ойын арқылы сыни ойлау дағдыларын дамыту әсіресе жақсы нәтиже береді. Мысалы, «Жоғалған қазынаны табу» ойыны арқылы балалар әртүрлі мәселелерді шешіп, өз идеяларын ортаға салып, бір-бірімен пікір алмасады.

Топтық жұмыс — сыни ойлауды дамытуда қолданылатын тағы бір маңызды әдіс. Топта жұмыс істегенде балалар түрлі көзқарастарды тыңдайды, өз пікірлерін айтады, талқылайды және шешім қабылдайды. Топтық жұмыс арқылы балалар ынтымақтастық пен өзара қарым-қатынас дағдыларын да меңгереді.

Шығармашылық тапсырмалар — балаларды ойлануға және мәселелерді шығармашылық тұрғыдан шешуге ынталандырады. Мысалы, балаларға белгілі бір тақырып бойынша қысқа әңгіме жазу тапсырмасы берілсе, олар өз идеяларын ойластырып, логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік алады.

Ойлау дағдыларын дамытуда қарым-қатынас маңызды рөл атқарады. Балаларға күнделікті өмірдегі қарапайым мәселелерді шешуге көмектесу арқылы олардың сыни ойлау дағдыларының дамуына ықпал етіледі. Мұндай қарым-қатынас тапсырмалары балалардың өз көзқарастарын дәлелдеп, логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

Ойын арқылы сыни ойлауды дамыту.

Балабақшада ойын — білім берудің ең тиімді әдісі. Ойын барысында балалар шынайы өмірдегі жағдайларды модельдей алады. Мысалы, «Ертегі әлемі» ойыны балаларды шығармашылыққа үйретіп, оларды өздерінің шешімдерін табуға мәжбүр етеді. Ойын барысында балалар түрлі таңдау жасап, нәтижелерін көреді. Бұл олардың сыни ойлау дағдыларын дамытады.

Әлеуметтік және эмоционалдық аспектілердің маңызы

Сыни ойлау дағдыларын дамыту тек логикалық ойлау емес, сонымен қатар әлеуметтік және эмоционалдық аспектілерді де қамтиды. Балалар өз сезімдері мен эмоцияларын басқаруды үйренеді, өз пікірін қорғау мен тыңдауды меңгереді. Бұл оларға өмірде кездесетін қиындықтармен тиімді күресуге көмектеседі.

Балаларға сыни ойлау дағдыларын қалыптастыру тек олардың интеллектуалды дамуына ғана емес, сонымен қатар олардың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына да үлкен әсер етеді. Олардың ойлау қабілеттері кеңейіп, олар шынайы өмірде түрлі жағдайлармен жеңіл күресе алады.

Қорытынды

Балабақшада сыни ойлау дағдыларын дамыту — қазіргі заманғы білім берудің маңызды бағыттарының бірі. Ойын әдісі, топтық жұмыс, шығармашылық тапсырмалар мен пікірталастар балалардың сыни ойлау қабілеттерін дамытуда ерекше рөл атқарады. Балалардың осы дағдыларды меңгеруі олардың болашақтағы әлеуметтік, академиялық және кәсіби жетістіктеріне ықпал етеді.

Балабақшада сыни ойлауды дамыту үшін педагогтар түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануы тиіс. Бұл әдістер балалардың шығармашылық әлеуетін арттырып, оларды аналитикалық ойлауға баулиды. Сонымен қатар, балалардың әлеуметтік және эмоционалдық дамуы да маңызды аспект болып табылады. Сыни ойлау дағдыларын дамыту арқылы біз болашақта өз пікірін білдіре алатын, мәселені шеше алатын және қоғамға пайдалы азаматтарды тәрбиелей аламыз.

Әдебиеттер

1. Шульман, Л. Педагогикалық ойлау: сыни ойлауды дамыту – М.: Просвещение. 2004 ж.
2. Говард, Р. Стратегии развития критического мышления у детей. – Санкт-Петербург: Питер. 2003 ж.
3. Бенжамен, Д. Развитие критического мышления у дошкольников. – Москва: Академия. 2009 ж.

ӘЛЕМНІҢ ТАБИҒАТЫ ТУРАЛЫ БІЛІМ БЕРУ: ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ ӘДІСТЕРІ

Сулейменова Роза Муратбековна
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының тәрбиешісі

Резюме

В этой статье рассматриваются методы воспитания и экологического воспитания о природе мира. Природа мира и проблемы экологии-одна из важнейших тем современности. Потому что экологическое образование и воспитание являются одними из важнейших инструментов для гармоничного сосуществования человечества с природой.

Түйін

Бұл мақалада әлемнің табиғаты туралы білім беру мен экологиялық тәрбие әдістері қарастырылады. Әлемнің табиғаты және экология мәселелері қазіргі заманның маңызды тақырыптарының бірі болып табылады. Өйткені экологиялық білім мен тәрбие адамзаттың табиғатпен үйлесімді өмір сүруі үшін маңызды құралдардың бірі болып табылады.

Қазіргі әлемде экологиялық мәселелер ерекше өзекті болып отыр. Табиғаттың ластануы, табиғи ресурстардың сарқылуы, климаттың өзгеруі, биологиялық түрлердің жоғалуы және экологиялық апаттар – бұл тек қана экология саласының мамандарын ғана емес, жалпы қоғамды алаңдататын мәселелер. Сондықтан экологиялық білім мен тәрбие беру – болашақ ұрпақты табиғатқа деген сүйіспеншілік пен жауапкершілікке тәрбиелеу ісі өте маңызды болып табылады. Балабақшадағы экологиялық тәрбие ерте жастан балаларға табиғатқа деген дұрыс көзқарас қалыптастыруға мүмкіндік береді. Әлемнің табиғаты туралы білім беру, экологиялық мәдениетті дамыту және экологиялық жауапкершілікті арттыру мақсатында тиімді әдіс-тәсілдер мен құралдар қажет.

Табиғат туралы білім беру тек ақпараттық білім беру ғана емес, сонымен қатар табиғатқа деген эмоциялық және практикалық көзқарасты дамытуға бағытталған процесс болып табылады. Балаларға табиғаттың әсемдігі мен байлығын түсінуге, экологиялық мәселелерге жауапкершілікпен қарауға, оларды қорғауға үйрету өте маңызды. Бұл мақалада әлемнің табиғаты туралы білім беру мен экологиялық тәрбие әдістерінің теориялық негіздері мен тәжірибелік жүзеге асырылуы қарастырылып, экологиялық тәрбие беру жүйесінде кездесетін мәселелер мен оларды шешу жолдары ұсынылады.

1. Экологиялық тәрбие және оның маңызы

Экологиялық тәрбие – бұл балаларға табиғаттың әсемдігін, оның байлығын бағалауға және оны қорғауға үйретететін тәрбиелік процесс. Экологиялық тәрбие негізінде балалардың табиғатпен қарым-қатынасын реттеу, қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарау, экологиялық дағдылар мен мінез-құлықты қалыптастыру мақсат тұтады. Экологиялық тәрбие арқылы балалардың табиғатқа деген дұрыс көзқарасы қалыптасады. Мұндай тәрбие баланың жеке тұлғалық дамуына да ықпал етеді, өйткені ол экологиялық мәдениетке, табиғатқа құрмет көрсетуге бағытталған білім мен дағдыларды меңгереді. Экологиялық тәрбие процесінің басты міндеті:

- Табиғат пен адамның арасындағы өзара байланысты түсіндіру;
- Табиғаттың бағасын білу, оны сақтау және қорғау қажеттілігін түсіндіру;
- Табиғатты қорғау бойынша практикалық әрекеттерге шақыру;
- Табиғатқа деген сүйіспеншілікті, қызығушылықты арттыру.

2. Әлемнің табиғаты туралы білім беру әдістері

Әлемнің табиғаты туралы білім беру барысында түрлі әдіс-тәсілдер қолданылуы тиіс. Бұл әдістер балалардың жас ерекшеліктеріне сай болуы және олардың қызығушылығын арттыруы керек. Әлемнің табиғаты туралы білім беру барысында қолданылатын әдістер:

- Табиғатқа экскурсиялар ұйымдастыру: Балаларды табиғат аясында серуендету, өсімдіктер мен жануарларды бақылау арқылы білім беру. Экскурсиялар балалардың қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттырып, оларды табиғаттың ерекшеліктерімен таныстырады.

- Табиғатқа байланысты ойындар: Экологиялық тақырыптардағы ойындар балаларға табиғат туралы білім берумен қатар, оларды ойын барысында қызықтырып, экологиялық тәрбие береді. Мысалы, табиғат элементтерімен ойнау, өсімдіктер мен жануарлардың экологиялық рөлін көрсету арқылы экологиялық мәселелер туралы түсінік қалыптастыру.

- Шығармашылық жұмыстар: Балаларды табиғатты қорғауға арналған суреттер салуға, қолөнер жұмыстарын жасауға, табиғи материалдарды пайдаланып шығармашылық жобалар жасауға ынталандыру.

- Құрастыру мен модельдеу: Балалар табиғаттың элементтерін, жануарларды, өсімдіктерді өз қолымен құрастырып, модельдер жасап, оларды экологиялық тұрғыдан түсінуге мүмкіндік алады.

- Әңгімелесу және топтық жұмыс: Балалармен табиғат туралы әңгімелесу, экологиялық мәселелер туралы пікірталас ұйымдастыру, топтық жұмыстар арқылы оларды табиғатты қорғауға шақыру.

3. Экологиялық тәрбие әдістері: инновациялар мен заманауи құралдар

Заманауи білім беру жүйесі экологиялық тәрбие беруде жаңа ақпараттық технологиялар мен инновациялық әдістерді қолдануды талап етеді. Балаларды экология мәселелерімен таныстыруда ойын технологиялары, мультимедиялық құралдар, бейнемазмұндар мен интернет ресурстары тиімді қолданылуы мүмкін.

- Интерактивті оқыту: Балаларды табиғаттың мәселелерімен таныстыруда интерактивті тақталар мен мобильді қосымшаларды қолдану.

- Мультимедиялық материалдар: Экологиялық тақырыптарға арналған бейнемазмұндар мен анимациялар балалардың қызығушылығын арттырып, табиғат туралы білімді тиімді түрде беру мүмкіндігін ұсынады.

- Қашықтықтан оқыту және онлайн ресурстар: Қашықтықтан оқыту жүйесі арқылы экология мәселелері мен табиғат қорғау бойынша балаларға интерактивті тапсырмалар мен материалдар ұсыну.

4. Экологиялық тәрбие процесінде отбасы мен балабақша арасындағы ынтымақтастық

Экологиялық тәрбие тек балабақшада ғана емес, отбасы жағдайында да жүргізілуі тиіс. Ата-аналармен тығыз байланыс орнатып, оларды экологиялық мәселелер туралы білім беру процесіне тарту маңызды. Балабақша мен отбасының бірлескен іс-әрекеттері арқылы балалардың экологиялық тәрбие алуы тиімді болады. Бұл ынтымақтастық:

- Ата-аналарға экологиялық тәрбие беру туралы ақпарат ұсыну;
- Ата-аналармен табиғатқа серуендер ұйымдастыру;
- Үйде балаларды табиғат қорғау іс-шараларына тарту.

5. Экологиялық тәрбие берудегі қиындықтар мен оларды шешу жолдары Экологиялық тәрбие процесінде кейде қиындықтар туындауы мүмкін. Олардың ішінде:

- Балалардың табиғатқа деген қызығушылығының төмендігі;
- Экологиялық білімнің жүйесіз берілуі;
- Табиғат қорғау іс-әрекеттерінің іс жүзінде жүзеге аспауы.

Бұл қиындықтарды шешу үшін экологиялық тәрбие үдерісін тиімді жоспарлау, балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес әдістерді қолдану, ата-аналармен тығыз байланыс орнату қажет. Сонымен қатар, экологиялық тәрбие беруді әлеуметтік және мәдени тұрғыда қолдау маңызды.

Қорытынды:

Әлемнің табиғаты туралы білім беру және экологиялық тәрбие әдістері балаларды табиғатпен тығыз байланыста болуға, оның байлығын қорғауға және экологиялық жауапкершілікке тәрбиелеу мақсатында маңызды құралдар болып табылады. Табиғатты сақтау мен қорғау қазіргі қоғам үшін маңызды міндет болып табылады, ал экологиялық тәрбие – осы міндетті орындауға бағытталған маңызды қадамдардың бірі. Экологиялық тәрбие әдістерін

тиімді қолдану арқылы балаларға табиғаттың құндылығын түсіндіруге, оларды экологиялық мәдениетке тәрбиелеуге болады. Сонымен қатар, бұл үдерісті отбасы мен балабақша арасындағы ынтымақтастық арқылы дамыту тиімді болып табылады.

Әдебиеттер

1. Құрманалиева, С.Ж. Экологиялық тәрбие: теориясы мен практикасы. Алматы: Білім. 2014 ж.
2. Рахметова, Д. Балаларға экологиялық білім беру. Астана: Ғылым. 2015 ж.
3. Сұлтанова, Г.А. Мектепке дейінгі білім беру саласындағы экологиялық тәрбие әдістері. Алматы: Рауан. 2012 ж.
4. Жұмабаева, Қ.А. Экологиялық мәдениет және тәрбие. Алматы: Түркістан. 2016 ж.

ТӘРБИЕЛЕУ БАРЫСЫНДА СЕНСОРЛЫҚ ЖӘНЕ МОТОРЛЫҚ ДАМУДЫ ҮЙЛЕСТІРУ

Торегелдиева Сагдат Ерсаиынкызы
Шымкен қаласы, № 69 “Еркебұлан” б/б тәрбиеші

Резюме

В данной статье рассматриваются методы обеспечения гармоничного развития сенсорных и двигательных навыков, дидактические средства и педагогические стратегии, используемые в этом процессе. Также обсуждаются результаты современных исследований и педагогический опыт сенсорного и двигательного развития детей.

Түйін

Бұл мақалада сенсорлық және моторлық дағдылардың үйлесімді дамуын қамтамасыз ету әдістері, осы процесте қолданылатын дидактикалық құралдар мен педагогикалық стратегиялар қарастырылады. Сондай-ақ, балалардың сенсорлық және моторлық дамуының қазіргі ғылыми-зерттеу нәтижелері мен педагогикалық тәжірибелер де талқыланады.

Сенсорлық және моторлық дағдылар адамның өмірінде маңызды рөл атқарады, себебі олар әлеммен қарым-қатынас жасаудың және қоршаған орта туралы ақпарат алу үшін қажетті дағдылар болып табылады. Тәрбиелеу процесінде бұл дағдылардың дұрыс үйлесуі баланың дұрыс дамуына ықпал етеді. Балалар мектепке дейінгі кезеңде жаңа нәрселерді үйреніп, өзін қоршаған ортаны сезіне бастайды. Сенсорлық және моторлық дағдылардың үйлесімі балалардың физикалық және психикалық тұрғыда толыққанды дамуына мүмкіндік береді.

Сенсорлық және моторлық дағдылардың мәні мен маңызы

Сенсорлық даму – бұл балалардың түрлі сезім мүшелері арқылы әлемді қабылдауының қалыптасу процесі. Баланың көру, есту, сипап сезу, иіс сезу, дәм сезу сияқты сенсорлық қабілеттерінің дамуы баланың қоршаған орта мен өз денесін тану қабілетіне негіз болады. Сенсорлық дағдылар баланың когнитивтік дамуымен тығыз байланысты, себебі ол балаларға өздері мен әлем арасындағы байланыстарды түсінуге мүмкіндік береді.

Моторлық даму – баланың дене мүшелерін, соның ішінде қол мен аяқтарды үйлесімді және мақсатты түрде басқару дағдыларын қалыптастыру процесі. Моторлық дағдылардың дамуында баланың физикалық қабілеттері мен қозғалыс дағдылары, сонымен қатар оларды басқару және үйлестіру қабілеті маңызды рөл атқарады.

Сенсорлық және моторлық дамуды үйлестіру әдістері

Тәрбиелеу барысында сенсорлық және моторлық дамуды үйлестіру баланың жан-жақты дамуына ықпал етеді. Әрбір бала өзінің жеке қарқынымен дамитынын ескере отырып, тәрбиелеу барысында педагогтар мен тәрбиешілер бірқатар әдістер мен тәсілдерді қолдануы тиіс.

1. Ойын арқылы даму: Балалар ойын арқылы сенсорлық және моторлық дағдыларды үйренеді. Ойындар балалардың қозғалысын жақсартып, оларды дене мүшелерін мақсатты түрде басқаруға үйретеді. Мысалы, түрлі түсті кубиктермен немесе доптармен ойнау балалардың көру қабілетін және қол қимылдарын дамытады.

2. Қимыл-қозғалыс жаттығулары: Моторлық дағдыларды дамыту үшін әртүрлі дене жаттығулары мен қозғалыс әрекеттері маңызды рөл атқарады. Мысалы, балалардың қолдарын, аяқтарын қимылдату арқылы олардың жалпы қозғалыс координациясын арттыруға болады.

3. Дидактикалық ойындар мен тапсырмалар: Сенсорлық және моторлық дағдыларды дамыту үшін дидактикалық ойындар мен тапсырмалар маңызды құрал болып табылады. Олар балалардың сенсорлық қабілеттерін дамытуға және моторлық әрекеттерді үйлестіруге көмектеседі.

4. Табиғатпен танысу: Балаларды табиғатпен таныстыру арқылы олардың сенсорлық және моторлық қабілеттерін дамытуға болады. Құммен, су мен топырақпен ойнау, табиғаттағы түрлі дыбыстар мен түсініктерді тыңдау, балалардың сезімдерін дамытуға ықпал етеді.

Балабақшада сенсорлық және моторлық дағдыларды дамытудағы педагогикалық тәсілдер

Балабақшада сенсорлық және моторлық дағдыларды дамыту үшін педагогтар балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдануы қажет. Бұл кезеңде балаларды қызықтыратын және олардың дамуына қолайлы жағдай жасайтын тапсырмалар мен ойындарды пайдалану маңызды. Мысалы:

- Қолданбалы өнер: Балаларды сурет салуға, пластилинмен жұмыс жасауға, әртүрлі материалдармен қолөнер жасауға үйрету олардың моторлық дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- Қозғалыс ойындары: Құрылыс ойындары, доппен және баскетболмен ойнау, жүгіру мен секіру сияқты қозғалыстар балалардың физикалық және моторлық қабілеттерін арттырады.

Сенсорлық және моторлық даму мәселелері мен шешу жолдары

Балалардың сенсорлық және моторлық дамуының кейбір қиындықтары болуы мүмкін. Мысалы, кейбір балалардың сенсорлық қабылдауы баяу дамиды, немесе моторлық дағдыларды үйлестіруде қиындықтар туындайды. Мұндай жағдайларда педагогтар мен психологтар арнайы жаттығулар мен тапсырмаларды ұсынып, балалардың дамуына көмек көрсетуі керек.

Қорытынды

Сенсорлық және моторлық дағдылар баланың толыққанды дамуы үшін өте маңызды. Оларды тиімді дамыту арқылы балалардың физикалық, психикалық және когнитивтік қабілеттерін арттыруға болады. Балабақшадағы педагогтар мен тәрбиешілер балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, сенсорлық және моторлық дағдыларды дамытуға бағытталған түрлі әдістер мен тәсілдерді пайдалану арқылы олардың жан-жақты дамуына ықпал етуі тиіс.

Әдебиеттер

1. Лернер, И.Я. «Психология развития детей». – М.: Просвещение. 2008 ж.
2. Мухина, В.Е. «Психология детей». – М.: Академия. 2004 ж.
3. Сухомлинский, В.А. «Педагогическая творчество». – М.: Просвещение. 1976 ж.
4. Абрамова, Т.И. «Балалар психологиясы». – Алматы: Білім. 2009 ж.
5. Крылова, И.А. «Мектепке дейінгі балалардың дамуы мен тәрбиесі». – М.: ВЛАДОС. 2013 ж.

БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ ДӘСТҮРЛЕРІН ТАНЫТУ

Утебекова Перизат Куановна
Шымкент қаласы, №35 Сәуле бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада қазақ халқының ұлттық дәстүрлерін балаларға таныту мәселесі қарастырылады. Ұлттық дәстүрлер — кез келген халықтың мәдениетінің негізгі бөліктерінің бірі болып табылады. Қазақ халқының дәстүрлері балалардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыру, ұлттық құндылықтарды меңгеру және оларды болашақта сақтау үшін өте маңызды. Мақалада қазақ халқының мәдениеті мен салт-дәстүрлерінің алатын орны, олардың бала тәрбиесіндегі рөлі және балаларға ұлттық дәстүрлерді таныту үшін қолданылатын әдіс-тәсілдер туралы жазылған.

Резюме

В данной статье будет рассмотрен вопрос представления детям национальных традиций казахского народа. Национальные традиции-одна из основных частей культуры любого народа. Традиции казахского народа очень важны для формирования национального самосознания детей, усвоения национальных ценностей и сохранения их в будущем. В статье освещено место культуры и традиций казахского народа, их роль в воспитании детей и методы и приемы, используемые для представления детям национальных традиций.

Қазақ халқының ұлттық дәстүрлері — ұлттық мәдениеттің, тәрбиенің, өнердің, мінез-құлықтың, әлемді қабылдаудың бірегей үлгісі болып табылады. Олардың мәні мен мазмұны әртүрлі салт-дәстүрлерде, ырымдарда, халық ауыз әдебиетінде, музыкалық шығармашылықта, киімде, тамақтануда және т.б. көрініс табады. Қазақ халқының ұлттық дәстүрлерін балаларға таныту арқылы олардың туған елге, мәдениетке деген сүйіспеншілігі, ұлттың ерекшеліктеріне деген құрметі қалыптасады.

Ұлттық дәстүрлерді балаларға таныту — тек балалардың мәдениетін байыту ғана емес, олардың ұлттық болмысын тереңірек түсінуіне де септігін тигізеді. Балаларға қазақ халқының бай мұрасын таныту, оларды ұлттық құндылықтарды құрметтеуге, салт-дәстүрлерді сақтауға тәрбиелеу – біздің ұрпағымыздың рухани байлығын сақтауға және дамытуға мүмкіндік береді.

Бұл мақалада қазақ халқының негізгі дәстүрлерінің мазмұны, олардың тәрбиелік мәні, қазақ халқында дәстүрлерді оқу мен танытудағы жаңа педагогикалық әдіс-тәсілдер және қазіргі заманғы мектептерде қолданылатын тәжірибелер қарастырылады.

Қазақ халқының ұлттық дәстүрлері мен салттары

Қазақ халқының мәдениеті, дәстүрлері мен салттары өте бай. Олар халықтың ғасырлар бойы жинақтаған тәжірибесін, дүниетанымын, моральдық құндылықтарын сақтаушы болып табылады. Қазақ дәстүрлері қоғамның негізгі тірегі, оның құндылықтары мен мақсаттарына сәйкес келеді. Қазақ халқының көптеген салттары мен дәстүрлері әлі күнге дейін өмірімізде өз маңызын сақтап келеді.

Қазақ халқының негізгі дәстүрлері мен салттарына төмендегілер жатады:

1. Туған күндер мен мейрамдар

Қазақ халқының ең маңызды мейрамдары — Наурыз, Құрбан айт, Ораза айт, Тәуелсіздік күні. Бұл мейрамдарда қазақ халқының ежелгі салттары мен әдет-ғұрыптары көрініс табады.

2. Қонақжайлылық

Қазақ халқы қонақжай халық ретінде белгілі. Қонаққа деген құрмет, оның алдындағы міндеттер мен салттар өте маңызды болып табылады. Қонақжайлылық қазақ халқының мәдениетінің негізін құрайды.

3. Жасөспірімдерге құрмет көрсету

Қазақ халқында жастарға құрмет көрсету маңызды. Бұл, әсіресе, үлкендерге, ата-әжелерге, ағалар мен апаларға деген сыйластықты арттыру үшін маңызды.

4. Әр түрлі ырымдар мен дәстүрлер

Қазақ халқының ырымдары мен дәстүрлері түрлі тарихи кезеңдер мен оқиғаларға байланысты өзгеріп, бүгінгі күнде өмір сүріп келеді. Олардың қатарында үйге жаңа келген адамның есіктен аттауы, жас жұбайлардың қолдарына гүл алу, тойларда сыйлық беру сияқты дәстүрлер бар.

5. Ұлттық киімдер

Қазақ халқының ұлттық киімдері өте әсем әрі ерекшеленеді. Қазақ халқының киімдері өзінің түрі, материалы мен өрнектерімен ұлттың рухани байлығын білдіреді.

Ұлттық дәстүрлерді таныту әдістері

Ұлттық дәстүрлерді балаларға таныту үшін мұғалімдер мен тәрбиешілер түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануы керек. Балаларға ұлттық дәстүрлерді таныту мақсатында оларды мәдени іс-шараларға, ұлттық мерекелерге, ән-жыр, би мен ойындарға қатыстыру маңызды. Олардың ұлттың дәстүрлері мен мәдениеті туралы білімін кеңейту үшін түрлі тақырыптарда сабақтар жүргізу, арнайы көрмелер ұйымдастыру, қазақ халқының ертегілері мен аңыздары бойынша театрландырылған қойылымдар қою маңызды.

Әдіс-тәсілдерге келетін болсақ, балаларға қазақ халқының салт-дәстүрлерін таныту үшін түрлі ойындар, шығармашылық тапсырмалар, әдебиет шығармалары, халық ауыз әдебиетінің үлгілері (ертегілер, мақал-мәтелдер) пайдаланылады.

1. Театрландырылған қойылымдар

Мектепте балаларға қазақ халқының салт-дәстүрлерін таныту үшін театрландырылған қойылымдар ұйымдастыру тиімді әдіс болып табылады. Бұл әдіс балалардың өздерін еркін сезінуіне, қазақ халқының дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын түсінуге көмектеседі.

2. Әңгімелер мен ертегілер

Қазақ халқының дәстүрлері мен салттарын балаларға танытуда қазақ халық ауыз әдебиетінің үлгілері маңызды рөл атқарады. Ертегілер мен аңыздар балалардың рухани дүниесін байытады, оларды тәрбиелеп, өмірлік құндылықтарды түсінуге көмектеседі.

3. Қолданбалы өнер

Балаларға қазақ халқының ұлттық қолөнерін таныту, қазақтың киіз үйін құрастыру, қолөнер бұйымдарын жасау да ұлттық дәстүрлерді ұғынуға септігін тигізеді.

4. Қазақтың ұлттық тағамдары мен дәстүрлері

Балаларға қазақ халқының ұлттық тағамдары мен оның дайындау әдістері туралы түсінік беру дәстүрлерді меңгерудің бір тәсілі болып табылады.

Қорытынды

Қазақ халқының ұлттық дәстүрлерін балаларға таныту — олардың мәдениетті, салт-дәстүрлерді құрметтеуді және ұлттың тарихи мұрасын сақтауды үйрену үшін маңызды. Осы арқылы балалар ұлттық болмысын қалыптастырып, қазақ мәдениетіне деген сүйіспеншілікпен қатар, рухани-мәдени тұрғыда да дамиды. Бұл процесс тек білім беру емес, тәрбиелік мақсатты да көздейді. Қазақ халқының салт-дәстүрлерін таныту барысында әрбір бала өзінің ұлттық болмысын терең түсініп, тарихи мұраны сақтауға ұмтылады.

Әдебиеттер

1. Әбілова, Г. Қазақ халқының салт-дәстүрлері. Алматы: Білім. 2010 ж.
2. Қожахмет, Ш. Қазақ халық педагогикасы. Алматы: Қазақ университеті. 2015 ж.
3. Омарова, Ж. Қазақ халық өнері және оның тәрбиелік мәні. Алматы: Рауан. 2018 ж.
4. Шыңғысова, Р. Балабақшада ұлттық дәстүрлерді таныту. Алматы: Дәуір. 2017 ж.
5. Айтқұлова, Л. Қазақ мәдениеті мен ұлттық құндылықтары. Алматы: Қайнар. 2016 ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ КЕЗЕҢДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Шеринбетова Ботакоз Темирбаевна
Шымкент қаласы, №66 «Болашақ» бөбекжай- бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Мектепке дейінгі кезең — баланың дамуындағы маңызды кезеңдердің бірі, өйткені бұл кезеңде оның тұлғасы, дүниетанымы, көзқарастары мен құндылықтары қалыптасады. Эстетикалық тәрбие мектепке дейінгі жаста ерекше орын алады, өйткені балалардың дүниетанымын, рухани және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Эстетикалық тәрбие балаларға әсемдік пен өнерді, сұлулықты түсінуге және бағалауға үйретеді, әрі олардың эмоционалдық және шығармашылық дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мақалада мектепке дейінгі кезеңде балалардың эстетикалық тәрбиесін қалыптастыру әдістері мен тәсілдері, олардың шығармашылық әлеуетін дамыту, сондай-ақ эстетикалық тәрбиенің маңызы мен практикалық аспектілері қарастырылады.

Резюме

Дошкольный период-один из важнейших этапов развития ребенка, так как на этом этапе формируется его личность, мировоззрение, взгляды и ценности. Эстетическое воспитание занимает особое место в дошкольном возрасте, так как способствует развитию мировоззрения, духовных и творческих способностей детей. Эстетическое воспитание учит детей понимать и ценить красоту и искусство, красоту и позволяет им развивать свои эмоциональные и творческие навыки. В статье рассматриваются методы и приемы формирования эстетического воспитания детей в дошкольном периоде, развитие их творческого потенциала, а также значение и практические аспекты эстетического воспитания.

Эстетикалық тәрбие — адамның ішкі дүниесін, сезімталдықты, құндылықтар мен талғамды қалыптастырудың маңызды құралы болып табылады. Мектепке дейінгі балалар үшін эстетикалық тәрбие дене және рухани дамудың негізі болып табылады. Балабақшадағы эстетикалық тәрбие баланың ақыл-ойының, сезімдерінің, тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуына ықпал етеді. Эстетикалық тәрбие арқылы бала қоршаған ортаны қабылдай отырып, өзіндік ойлау қабілеті, танымдық және шығармашылық белсенділігі артады.

Эстетикалық тәрбиенің маңызы мен мақсаттары

Мектепке дейінгі кезеңде балалардың эстетикалық тәрбиесін қалыптастыру — олардың рухани дүниесінің байып, тұлғалық дамуының негізін қалауға көмектеседі. Эстетикалық тәрбие — бұл балаға сұлулықты сезінуге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беретін кешенді процесс. Эстетикалық тәрбие балалардың ішкі әлемін байытып, олардың әсемдікті, өнерді, мәдениетті, табиғатты және адамдар арасындағы қарым-қатынастарды бағалауға үйретеді.

Эстетикалық тәрбиенің негізгі мақсаты:

- Балалардың шығармашылық әлеуетін дамыту.
- Әсемдікті және сұлулықты бағалауға үйрету.
- Эмоционалдық және эстетикалық сезімдерді дамыту.
- Көркемдік, шығармашылық және эстетикалық дағдыларды қалыптастыру.

Эстетикалық тәрбиенің түрлері мен әдістері

Эстетикалық тәрбие балабақшада әртүрлі әрекет түрлері арқылы жүзеге асырылады. Олар балалардың эстетикалық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

1. Сурет салу және бейнелеу өнері: Сурет салу мен бейнелеу өнері балалардың шығармашылық ойлауын дамытуға ықпал етеді. Оған арналған түрлі материалдар мен техникалар арқылы бала өзінің шығармашылық қабілеттерін көрсетеді. Бұл үрдіс баланың эстетикалық талғамын дамытуға көмектеседі.

2. Мұндағы музыка мен ән айту: Музыка мен ән баланың эмоционалдық және эстетикалық сезімдерін дамытудың маңызды құралы болып табылады. Музыка тыңдау мен ән айту, би мен музыкалық ойындар арқылы бала өзінің эмоцияларын жеткізу қабілетін дамытады.

3. Театр және рөлдік ойындар: Балалар үшін театр өнері маңызды. Театрға деген қызығушылықты ояту, түрлі кейіпкерлерді сомдау арқылы балалар өздерінің тұлғалық қасиеттерін дамытуға мүмкіндік алады. Мұндай әрекеттер олардың эмоциялық интеллектісін және шығармашылық дағдыларын жетілдіруге әсер етеді.

4. Табиғатпен таныстыру: Табиғат баланың эстетикалық сезімдерін дамытуға күшті әсер етеді. Табиғаттағы әсемдік, табиғи дыбыстар, жан-жануарлар мен өсімдіктердің ерекшеліктері арқылы бала табиғатқа деген махаббат пен құрмет сезімін қалыптастырады.

5. Қолөнер және декоративті өнер: Қолөнер мен декоративті өнер арқылы балалардың моторикасы мен шығармашылық қабілеттері дамиды. Бұл әрекеттерде баланың эстетикалық талғамы, түстерді, формаларды түсіну қабілеті қалыптасады.

Эстетикалық тәрбиенің баланың тұлғалық дамуына ықпалы

Эстетикалық тәрбие баланың тұлғалық дамуына үлкен ықпал етеді. Бұл процесс баланың өзіндік «мен» бейнесін қалыптастырып, оны қоршаған ортаға деген қарым-қатынасын жақсартады. Эстетикалық тәрбие баланың танымдық қабілеттерін де жетілдіреді, себебі ол баланың бейнелі ойлауын дамытып, оның әлемді дұрыс түсінуге көмектеседі. Сонымен қатар, эстетикалық тәрбие балалардың қоғамда өз орнын табуына, әртүрлі мәдениеттерді түсініп, олармен өзара әрекет жасауға мүмкіндік береді.

Эстетикалық тәрбиенің заманауи әдістері мен технологиялары

Қазіргі заманғы педагогикада эстетикалық тәрбие жүйесі әртүрлі инновациялық әдістер мен технологияларды пайдалануды талап етеді. Балалардың эстетикалық талғамын арттыру үшін мультимедиялық технологиялар, интернет ресурстары, көркем әдебиет пен бейнемазмұнды қолдану өте тиімді болып табылады. Бұл әдістер балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және олардың мәдениетке деген қызығушылығын арттыруға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Мектепке дейінгі кезеңде балалардың эстетикалық тәрбиесін қалыптастыру — олардың толыққанды дамуына ықпал ететін маңызды процесс. Эстетикалық тәрбие баланың эмоциялық және шығармашылық қабілеттерін, оның эстетикалық сезімдерін дамытуға бағытталған. Бұл тәрбиенің мақсаты — баланы қоршаған әлемге деген сүйіспеншілікті оятып, оны жақсы түсініп, бағалауға үйрету. Мектепке дейінгі тәрбие жүйесінде эстетикалық тәрбиеге ерекше назар аудару қажет, себебі ол баланың ішкі дүниесінің, рухани байлығының негізін қалайды.

Әдебиеттер

1. Сухомлинский, В.А. «Педагогикалық шығармашылық». – М.: Просвещение. 1976 ж.
2. Мухина, В.Е. «Психология баланың дамуындағы шығармашылық». – М.: Академия. 2004 ж.
3. Лернер, И.Я. «Балалар психологиясы». – М.: Просвещение. 2008 ж.
4. Абрамова, Т.И. «Мектепке дейінгі балалардың дамуы мен тәрбиесі». – Алматы: Білім. 2010 ж.
5. Крылова, И.А. «Қазіргі балабақшада эстетикалық тәрбие беру». – М.: ВЛАДОС. 2012 ж.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ҚОРШАҒАН ОРТА ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Ақпаева Жазира Бекболқызы
Шымкент қаласы, №30 “Алпамыс” бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшадағы балалардың қоршаған орта туралы түсініктерін қалыптастыру мәселесі қарастырылады. Қоршаған орта туралы түсінік бала өмірінің алғашқы кезеңдерінде қалыптасады, өйткені осы кезеңде баланың табиғатқа, адамдар мен олардың әрекеттеріне қатысты алғашқы білімдері мен түсініктері беріледі. Балабақшада қоршаған ортаны танып-білу, экологиялық сауаттылықты арттыру және табиғатқа деген жауапкершілік сезімін қалыптастыруға бағытталған іс-шаралар маңызды рөл атқарады

Резюме

В данной статье рассматривается проблема формирования представлений детей в детском саду об окружающей среде. Понятие окружающей среды формируется на ранних этапах жизни ребенка, так как в этот период передаются первые знания и представления ребенка о природе, людях и их действиях. Важную роль в детском саду играют мероприятия, направленные на познание окружающей среды, повышение экологической грамотности и формирование чувства ответственности за природу

Балабақша – баланың өмірінің алғашқы білім алу кезеңі, оның ой-өрісі мен қоршаған ортаға деген түсініктерінің алғашқы негіздері осы кезеңде қалыптасады. Қоршаған ортаны тану балалардың дүниетанымын кеңейтеді, олардың табиғатқа, адамзат қоғамына және қоршаған әлемге деген қызығушылығын оятады. Балабақшадағы қоршаған орта туралы білім беру – балалардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін қалыптастырып, оларды экологиялық жауапкершілікке үйретуге мүмкіндік береді. Бұл мақалада қоршаған орта туралы түсініктерді қалыптастыру үшін қолданылатын педагогикалық әдістер мен тәсілдер, тиімді оқыту стратегиялары, сондай-ақ балалардың экологиялық сауаттылығын арттыруға бағытталған іс-шаралар қарастырылады.

1. Қоршаған орта туралы түсінік: оның маңызы мен ерекшеліктері

1.1. Қоршаған ортаның баланың дамуындағы рөлі

Қоршаған ортаны танып-білу – баланың когнитивті дамуының негізгі аспектілерінің бірі. Балабақша жасындағы балалар үшін қоршаған орта туралы білімнің алғашқы негіздері қалыптасады. Олар табиғат пен оның элементтерін, экологиялық жүйелерді және табиғаттың адам өміріндегі маңызын түсіне бастайды. Баланың қоршаған ортаға деген қызығушылығы, табиғатпен байланысы оның жеке тұлға ретінде қалыптасуына үлкен әсер етеді.

1.2. Қоршаған орта туралы білім беру: теориялық негіздер

Қоршаған орта туралы білім беру бала өміріндегі маңызды кезеңдерде жүзеге асуы тиіс. Бұл білім негізі баланың табиғатпен, адамдармен, қоғаммен қарым-қатынасын кеңейтуге мүмкіндік береді. Қоршаған ортаны тану – баланың физикалық және психикалық дамуының бір бөлігі, оның танымдық қабілеттері мен әлеуметтік дағдылары қалыптасады. Сондықтан қоршаған орта туралы білім беруді балалардың жас ерекшеліктеріне сай ұйымдастыру қажет.

2. Қоршаған орта туралы білім беру әдістері мен тәсілдері

2.1. Ойын арқылы қоршаған орта туралы білім беру

Ойын – балалардың танымдық қабілеттерін дамытудағы тиімді әдіс. Балабақшадағы ойындар арқылы балалар табиғаттың әртүрлі элементтерімен таныса алады. Экологиялық тақырыптарда ұйымдастырылатын ойындар арқылы балалар өсімдіктер мен жануарлар дүниесін, экологиялық тепе-теңдікті сақтаудың маңыздылығын меңгереді. Ойындар баланың қоршаған ортаға деген қызығушылығын оятып, оның логикалық ойлау және экологиялық жауапкершілік дағдыларын дамытады.

2.2. Шығармашылық жұмыстар мен жобалар

Балабақшада балаларға қоршаған орта туралы білім беруде шығармашылық жұмыстардың маңызы зор. Балаларға қоршаған ортаны қорғау, табиғатты сүю тақырыптары бойынша түрлі сурет салу, қолөнер жасауды ұйымдастыру арқылы олардың қоршаған ортаға деген көзқарастарын қалыптастыруға болады. Бұл жұмыстар баланың экологиялық сауаттылығын арттырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

2.3. Табиғатпен тікелей байланыс жасау

Балабақшада табиғатпен байланыс жасау – балаларға қоршаған ортаны тікелей таныстырудың ең тиімді тәсілдерінің бірі. Тәрбиешілер балаларды серуендерге, табиғатқа экскурсияларға апару арқылы оларды тірі табиғатпен таныстыра алады. Осылайша, балалар табиғаттың тіршілігімен танысып, қоршаған орта туралы нақты және нақты түсініктер алады. Бұл тәсіл балаларға табиғаттың құндылығын сезініп, оны қорғаудың маңыздылығын түсінуге мүмкіндік береді.

3. Қоршаған орта туралы білім беруде педагогтің рөлі

3.1. Педагогикалық ықпал және бағыттау

Тәрбиеші балалардың қоршаған орта туралы білімдерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Тәрбиеші балалардың табиғатқа деген қызығушылығын оятып, оларды экологиялық жауапкершілікке баулу үшін әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдана алады. Тәрбиеші табиғатпен таныстыру барысында балалардың жеке қызығушылықтарын ескеріп, түрлі іс-шаралар мен тапсырмаларды ұйымдастыруы тиіс. Педагогтың тапсырмалары мен сұрақтары балалардың қоршаған орта туралы түсініктерін тереңдетуге және экологиялық сауаттылықтарын арттыруға көмектеседі.

3.2. Балаларға экологиялық тәрбие беру

Экологиялық тәрбие – бұл баланың қоршаған ортаға, табиғатқа, тірі ағзаларға деген сүйіспеншілігін қалыптастыруға бағытталған процесс. Балабақшадағы экологиялық тәрбие балаларды табиғаттың құндылықтарын түсінуге, оның ресурстарын ұқыпты пайдалануға, табиғатқа зиян келтірмей өмір сүруге үйретеді. Экологиялық тәрбие балалардың тұлғалық дамуына да әсер етеді, өйткені ол баланы жауапкершілікке, өз іс-әрекетіне деген саналы көзқарас қалыптастыруға баулиды.

4. Қоршаған орта туралы білім берудің тиімді стратегиялары

4.1. Интерактивті әдістер мен технологиялар

Қазіргі заманда балаларға қоршаған орта туралы білім беру үшін жаңа технологияларды қолдану өте маңызды. Интерактивті әдістер мен электронды құралдар арқылы балалар қоршаған ортаны жеңіл әрі қызықты түрде танып-біле алады. Мысалы, виртуалды экскурсиялар, интерактивті тақтадағы табиғат бейнелері мен видеоматериалдар балаларға оқу процесін қызықты әрі әсерлі етіп, қоршаған орта туралы түсініктерін тереңдетуге көмектеседі.

4.2. Экологиялық жобаларды ұйымдастыру

Балабақшада экологиялық жобаларды ұйымдастыру – балалардың экологиялық дағдыларын қалыптастыруға және қоршаған ортаға деген қамқорлық сезімін оятуға мүмкіндік береді. Мысалы, «Табиғатты қорғау» немесе «Жасыл қаланы құру» сияқты жобалар балаларды бірлесіп жұмыс істеуге, экологиялық мәселелерді талқылауға, және табиғат қорғауға үйретеді.

Қорытынды:

Балабақшада балалардың қоршаған орта туралы түсініктерін қалыптастыру – олардың экологиялық сауаттылығын арттырып, табиғатқа деген жауапкершіліктерін оятады. Бұл процесс балалардың қоршаған ортамен байланысын нығайтып, оларды экологиялық проблемаларды шешуге белсенді қатысуға үйретеді. Қоршаған орта туралы білім беруді ұйымдастырудағы тиімді әдістер мен тәсілдер балалардың дүниетанымын кеңейтіп, олардың шығармашылық және танымдық қабілеттерін дамытады.

Әдебиеттер

1. Бабаева, З. Қоршаған орта туралы білім беру негіздері. Алматы: Мектеп баспасы. 2018 ж.
2. Жұмабекова, М. Экологиялық тәрбие: тәжірибелік құрал. Астана: Балалар әдебиеті. 2017 ж.

3. Ахметова, Б. Балабақшада экологиялық сауаттылықты қалыптастыру. Алматы: Рауан баспасы. 2016 ж.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ

Алипова Жамила Абдуллаевна
Шымкент қаласы, №69 "Еркебулан" бб тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балалардың шығармашылық ойлауын дамыту мәселесі қарастырылады. Шығармашылық ойлау – баланың өз ойын еркін, жаңашыл түрде білдіру, түрлі идеяларды тудыру және шешімдер қабылдау қабілеті. Балабақша кезеңі балалардың ойлау процестерін дамытудың маңызды кезеңі болып табылады, өйткені бұл кезде олардың шығармашылық әлеуеті қалыптасады. Мақалада шығармашылық ойлауды дамытудағы педагогикалық әдістер мен тәсілдер, балабақшада ұйымдастырылатын түрлі іс-шаралар, шығармашылық тапсырмалар мен жаттығулар, сондай-ақ балалардың өзіне деген сенімділігін арттыру жолдары туралы теориялық және практикалық тұрғыдан талқыланады.

Резюме

В данной статье рассматривается проблема развития творческого мышления детей. Творческое мышление-это способность ребенка свободно, новаторски выражать себя, генерировать различные идеи и принимать решения. Этап детского сада является важным этапом развития мыслительных процессов детей, так как именно в это время формируется их творческий потенциал. В статье обсуждаются с теоретической и практической точки зрения педагогические методы и подходы к развитию творческого мышления, различные мероприятия, организуемые в детском саду, творческие задания и упражнения, а также пути повышения уверенности детей в себе.

Қазіргі қоғамда шығармашылық ойлау мен жаңа идеяларды тудыру қабілеті адам өмірінде маңызды рөл атқарады. Сондықтан балабақшада шығармашылықты дамыту – балалардың интеллектуалдық дамуын толықтырумен қатар, олардың өмірге деген көзқарастарын кеңейтеді. Мақалада шығармашылықты дамыту үшін қолданылатын әдістер мен педагогикалық ықпал түрлері, сондай-ақ шығармашылық қабілеттерді бағалау жүйесі ұсынылады. Балалармен жұмыс барысында шығармашылық ойлаудың әр түрлі қырларын дамыту мақсатында ұйымдастырылатын ойындар, түрлі жаттығулар, сабақтар және жобалық жұмыстардың маңызы көрсетілген.

Балабақша – балалардың тұлғалық және шығармашылық дамуының алғашқы кезеңі. Бұл кезеңде баланың танымдық әрекеттері, қиялы, ойлау қабілеттері дамиды. Шығармашылық – баланың өзіндік ойлау және өзін-өзі білдіру қабілеттерін ашуға мүмкіндік беретін маңызды фактор. Шығармашылық ойлау – бұл баланың дүниені өзгеше көруі, дәстүрлі емес тәсілдермен шешім қабылдауы, жаңа идеяларды тудыру қабілеті. Балабақшада балалардың шығармашылық ойлауын дамыту үшін әр түрлі әдіс-тәсілдер мен шығармашылық жаттығуларды қолдану өте тиімді.

Бұл мақалада балабақшада шығармашылық ойлауды дамыту үшін қолданылатын әдіс-тәсілдер мен ойындар, балалардың өзіне деген сенімділігін арттыруға бағытталған педагогикалық стратегиялар талқыланады. Сонымен қатар, шығармашылық ойлау қабілетін дамыту үшін қажетті жағдайлар мен ресурстар, балалардың белсенділігін арттыру жолдары қарастырылады.

1. Шығармашылық ойлау: ұғымы мен мәні

1.1. Шығармашылық ойлаудың мәні

Шығармашылық ойлау – адамның жаңа, инновациялық ойларды, идеяларды жасау және оларды жүзеге асыру қабілеті. Бұл процесс балаға өз әлемін қайта қарау, жаңа байланыстар мен шешімдер іздеуге көмектеседі. Баланың шығармашылық ойлауын дамыту – оның жеке

тұлғалық ерекшеліктерін дамыту мен өзін-өзі жүзеге асыру үшін маңызды. Шығармашылық ойлау баланың қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттырып, өзінің қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

1.2. Шығармашылық ойлаудың даму кезеңдері

Баланың шығармашылық ойлауының дамуы кезең-кезеңмен өтеді. Бұл процесс балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес жүзеге асырылады. Мысалы, балабақша жасындағы балаларда шығармашылық ойлаудың дамуы көбінесе көркемдік әрекеттер мен ойындар арқылы жүзеге асады. Әр жаста шығармашылық ойлаудың өзіндік ерекшеліктері бар, олар баланың интеллектуалды, эмоционалды және әлеуметтік дамуын қамтамасыз етеді.

2. Шығармашылық ойлау қабілетін дамыту әдістері

2.1. Ойын әрекеті арқылы шығармашылықты дамыту

Ойын – шығармашылық ойлауды дамытудағы негізгі құралдардың бірі. Балабақшада балаларды шығармашылық ойлауға баулудың тиімді тәсілі – түрлі рөлдік ойындар, қиялға негізделген ойындар мен тапсырмалар. Мұндай ойындар баланың өз ойы мен сезімін еркін түрде білдіруіне мүмкіндік береді. Ойын арқылы бала өз қиялын дамытады, жаңа идеялар туғызады, проблемаларды шешуге дағдыланады. Ойын балалардың шығармашылық дамуына ықпал етіп, олардың жан-жақты тұлға ретінде қалыптасуына септігін тигізеді.

2.2. Шығармашылық тапсырмалар мен жаттығулар

Шығармашылық тапсырмалар – баланың ойлау қабілетін дамытудың тиімді әдістері. Мысалы, "Не болмаса, қандай жағдай болар еді?" сияқты жаттығулар баланың қиялын кеңейтіп, жан-жақты ойлануына көмектеседі. Тапсырмаларды орындау барысында балалар өз пікірін айтып, логикалық ойлау мен пайымдау дағдыларын дамытады. Әр түрлі шығармашылық жұмыстар (сурет салу, әңгіме құрастыру, қолөнер жасау) баланың ойлау қабілетінің дамуына әсер етеді.

2.3. Әңгімелесу мен сұхбаттасу әдісі

Баламен әңгімелесу – оның шығармашылық ойлауын дамытудағы маңызды әдістердің бірі. Әңгімелесу кезінде бала өзінің ойын ашық әрі еркін айта алады. Әңгімелесудің нәтижесінде баланың шығармашылық қабілеттері шыңдалып, олар өздерінің ішкі сезімдері мен ойларын білдіруде еркін болады. Сонымен қатар, әңгімелесу арқылы баланың қиялы мен ой-өрісі кеңейеді, сондай-ақ жаңа идеялар туындайды.

3. Шығармашылықты дамытуға арналған әдістемелік ұсыныстар

3.1. Қиялды дамыту

Баланың қиялын дамыту – оның шығармашылық ойлауын дамытудағы негізгі қадам. Қиял арқылы бала қоршаған ортаға деген жаңа көзқарас қалыптастырады. Қиялды дамытуға арналған әдістер мен жаттығулар баланың өз ойын толық білдіруіне мүмкіндік береді. Мысалы, "Арманыңыз қандай?" сияқты тақырыпта әңгіме құрастыру, ертегілерді ойлап шығару сияқты жаттығулар шығармашылық ойлауды дамытады.

3.2. Көпбалалы шығармашылық жобалар

Балабақшадағы балалар үшін бірлескен шығармашылық жобалар – қызықты әрі пайдалы тәжірибе. Балалар топ болып жұмыс істеу барысында әртүрлі идеялар мен шешімдерді ұсынады, өз пікірлерін бөліседі. Бұл жұмыс шығармашылық ойлауды дамытумен қатар, балалардың ұжымдық жұмыс дағдыларын қалыптастырады.

4. Шығармашылық ойлауды дамытудағы тәрбиеші рөлі

4.1. Тәрбиешінің педагогикалық әсері

Тәрбиеші шығармашылық ойлауды дамытуда жетекші рөл атқарады. Ол балаларға бағыт-бағдар көрсетіп, оларға шығармашылық процесті дамыту үшін қажетті жағдайлар мен ресурстарды ұсынады. Тәрбиешінің қолдауы мен ынталандыруы баланың шығармашылық ойлауын дамытудың маңызды факторы болып табылады.

Қорытынды:

Балабақшада балалардың шығармашылық ойлауын дамыту – баланың интеллектуалды дамуы мен тұлғалық қалыптасуындағы маңызды кезең. Шығармашылық ойлау қабілетін

дамыту үшін ойындар, шығармашылық тапсырмалар, әңгімелесу мен сұхбаттасу әдістері өте тиімді. Тәрбиешінің педагогикалық әдістері мен балаларға шығармашылық тапсырмалар берудің арқасында баланың шығармашылық әлеуеті қалыптасады, ол өз ойын еркін түрде білдіре алады, түрлі жағдайларда шешім қабылдай алатын болады.

Әдебиеттер

1. Бабаева, З. Балабақшадағы шығармашылық дамытудың жолдары. Алматы: Мектеп баспасы. 2018 ж.
2. Жұмабекова, М. Ойын арқылы баланың шығармашылық дамуы. Астана: Балалар әдебиеті. 2017 ж.
3. Ахметова, Б. Шығармашылық қабілеттерді дамытудағы әдіс-тәсілдер. Алматы: Рауан баспасы. 2016 ж.
4. Құдиярова, Н. Балабақшада шығармашылық жұмыс жүргізу әдістері. Шымкент: Атамұра. 2019 ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДЕ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ

Байгонысова Айжан Куралбековна

Шымкент қаласы, №66 "Болашақ" бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақала мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ойынның маңыздылығын және оның баланың танымдық, әлеуметтік, эмоционалды және шығармашылық дамуындағы рөлін қарастырады. Мектепке дейінгі балалар үшін ойын – білім алу мен тәрбие процесінің негізгі құралы болып табылады. Ойын арқылы балалар өмір туралы білім алады, әлеммен танысады, әлеуметтік дағдыларды меңгереді және өз эмоцияларын дұрыс басқаруға үйренеді. Ойын әдісін қолдану балалардың белсенділігін арттырып, оларды қызықты әрі тиімді білім алуға ынталандырады. Мақалада ойынның педагогикалық және психологиялық негіздері, оның түрлі түрлері мен әдістері қарастырылады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде ойын әдісін қолданудың практикалық маңызы мен тиімділігі талданады.

Резюме

В данной статье рассматривается важность игры в системе дошкольного образования и ее роль в познавательном, социальном, эмоциональном и творческом развитии ребенка. Для дошкольников игра является основным средством образовательного и воспитательного процесса. Через игру дети узнают о жизни, знакомятся с миром, приобретают социальные навыки и учатся правильно управлять своими эмоциями. Использование игрового метода повышает активность детей и стимулирует их к получению интересных и эффективных знаний. В статье рассматриваются педагогические и психологические основы игры, ее различные виды и методы. Кроме того, анализируется практическая значимость и эффективность использования игрового метода в дошкольных образовательных учреждениях.

Мектепке дейінгі білім беру жүйесі бала дамуының маңызды кезеңі болып табылады, себебі бұл кезеңде баланың танымдық, эмоционалды және әлеуметтік қабілеттері дамиды. Баланың әлемді тануы, өзін қоршаған ортада дұрыс сезінуі және өз қабілеттерін ашуы осы кезеңде жүзеге асады. Бұл ретте ойын маңызды рөл атқарады. Ойын баланың дамуындағы негізгі құрал ретінде көрінеді. Балалар ойнап қана қоймай, жаңа білім алады, өздерінің әлеуметік және жеке тұлғалық қасиеттерін қалыптастырады. Сонымен қатар, ойын әдісі мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеудің тиімді әдісі болып табылады.

1. Ойынның педагогикалық негіздері

Ойынның педагогикалық маңызы өте зор. Педагогика ғылымында ойын балалардың дүниетанымын, психологиялық және физикалық дамуын қалыптастыратын маңызды құрал ретінде қарастырылады. Балалар ойын барысында өздерін еркін сезінеді, әртүрлі рөлдерге бөлініп, өздерінің жеке тұлғалық қасиеттерін көрсету мүмкіндігін алады. Сонымен қатар, ойын – бұл балалардың қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастыратын орта болып табылады. Бұл процесс барысында балалар бір-бірімен сөйлесіп, әлеуметтік тәжірибе жинақтайды.

Ойын арқылы баланың психикалық дамуы жүзеге асады, себебі ойын барысында бала өзінің танымдық қабілеттерін дамытады. Ол түрлі тапсырмаларды орындайды, логикалық ойлау дағдыларын жетілдіреді, қоршаған ортаны зерттейді. Сонымен қатар, ойын барысында бала зейін, есте сақтау және қабылдау қабілеттерін жетілдіреді.

2. Ойынның психологиялық негіздері

Психологтар ойынның баланың жеке тұлғасын қалыптастырудағы ерекше рөлін атап өтеді. Ойын барысында бала өзінің эмоцияларын басқарып, өзгелердің сезімдерін түсінуге үйренеді. Сонымен қатар, ойын – бұл баланың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік беретін құрал. Мектепке дейінгі балалардың ойындары әлеуметтік қатынастарды дамытуға ықпал етеді, бұл олардың бірлесіп жұмыс істеу, өзара қарым-қатынас жасау және командалық жұмыс дағдыларын қалыптастырады.

Психологтар ойынның балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға әсер ететінін айтады. Бала ойын барысында өзінің қиялын, шығармашылығын, ойлау қабілетін пайдаланады. Бұл, өз кезегінде, оның болашақтағы шығармашылық және интеллектуалдық қабілеттерін дамытатын негіз болады.

3. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ойынның түрлері

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ойынның көптеген түрлері қолданылады. Олардың әрқайсысы баланың әртүрлі дағдыларын дамытуға бағытталған. Ойынның негізгі түрлері мыналар:

- Рөлдік ойындар: Балалар белгілі бір рөлдерді орындап, өмірдің әр түрлі аспектілерін өз тәжірибелерінен немесе қиялдарынан көрсетеді. Мұндай ойындар әлеуметтік дағдыларды дамытуға, жауапкершілік сезімін қалыптастыруға көмектеседі.
- Білім беру ойындары: Баланың логикалық ойлауын дамытуға арналған ойындар. Мысалы, цифрлармен, әріптермен жұмыс істеу, табиғатты тану ойындары.
- Шығармашылық ойындар: Балалардың қиялдарын, шығармашылығын дамытатын ойындар. Мысалы, сурет салу, қолөнер жасау, музыкамен жұмыс істеу.
- Табиғатпен танысу ойындары: Ойындар балаларды табиғатпен таныстырады, оларды экологиялық сауаттылыққа тәрбиелейді.
- Қозғалыс ойындары: Балалардың физикалық дамуын қамтамасыз ететін ойындар. Мұндай ойындар моторика мен дене қимылдарын дамытуға көмектеседі.

4. Ойын әдістерінің практикалық маңызы

Ойын әдісінің тиімділігі мен маңызы көптеген зерттеулермен дәлелденген. Ойын – бұл балалардың білім алу процесіне қызығушылығын арттырып, оларды оқуға ынталандыратын маңызды құрал. Сонымен қатар, ойын арқылы балалар өздерінің эмоцияларын реттеуге, өзара түсіністікке жетуге мүмкіндік алады.

Ойын әдісін қолдану мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде оқу процесін жандандырып, балаларды қызықтыра отырып, олардың дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Ойын – бұл баланың интеллектуалдық дамуын ғана емес, оның әлеуметтік және шығармашылық қабілеттерін де арттыратын процесс.

5. Ойынның балалардың дамуындағы әсері

Ойын балалардың дамуында ерекше орын алады. Ойынның баланың ақыл-ой, эмоционалды және физикалық дамуына ықпалы зор. Ойын барысында бала логикалық ойлау, есте сақтау, зейін, қиял және шығармашылық қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар, ойын балалардың эмоционалды жағдайын қалыпқа келтіреді, олардың өзін-өзі тануына көмектеседі.

Ойын баланың өзіне деген сенімін арттырады, оның тұлғалық қасиеттерін қалыптастырады. Сонымен қатар, балалар ойын арқылы өмірдің түрлі жағдайларымен танысып, оларды шешудің жолдарын үйренеді. Бұл дағдылар болашақта балалардың әлеуметтік өмірінде маңызды рөл атқарады.

6. Педагогтарға арналған ұсыныстар

- Ойындарды оқу процесінің әртүрлі кезеңдерінде қолдану балалардың қызығушылығын арттырады.

- Ойындар баланың шығармашылығын дамытуға бағытталуы тиіс.

- Педагогтар әртүрлі ойын әдістерін пайдаланып, балалардың жеке ерекшеліктеріне назар аударуы қажет.

- Ойын арқылы балалардың әлеуметтік, эмоциялық және интеллектуалдық дамуын бақылап отыру керек.

7. Қорытынды

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ойынның маңызы зор. Ойын – баланың танымдық, шығармашылық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына ықпал ететін маңызды құрал. Ойын әдісін дұрыс қолдану арқылы балалардың дамуына оң әсер етуге болады. Ойын арқылы баланың өз-өзіне деген сенімі артып, шығармашылық қабілеттері дамиды. Ойын – бұл баланың әлемді тануының, өз бойындағы потенциалын ашуының тиімді әдісі.

Әдебиеттер

1. Мищенко В. М. Мектепке дейінгі педагогика. Алматы: Мектеп. 2009 ж.
2. Никитин С. М. Педагогика детей дошкольного возраста. Москва. 2011 ж.
3. Бенашвили Т. К. Педагогика и психология дошкольного образования. Ташкент. 2015 ж.
4. Петрова Н. П. Игровые методы обучения детей дошкольного возраста. Санкт-Петербург. 2013 ж.
5. Щербатых Ю. С. Психология развития детей дошкольного возраста. Алматы. 2012 ж.
6. Рустамова Э. И. Ойын және оның бала дамуына әсері. Ташкент. 2016 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫН ЖОСПАРЛАУ: ТИІМДІ ӘДІСТЕР МЕН ҚҰРАЛДАР

Байдаулетова Лаззат Жайлаубекқызы
Шымкент қаласы, "Аруна" бөбекжай бақша тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшадағы тәрбие жұмысын жоспарлаудың маңызды аспектілері мен тиімді әдістері қарастырылады. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде балалардың толыққанды дамуы үшін тәрбие жұмысының сапасы үлкен рөл атқарады. Тәрбие жұмысы баланың физикалық, психологиялық, әлеуметтік, ақыл-ой және шығармашылық дамуына ықпал етеді, сондықтан оны жүйелі түрде жоспарлау өте маңызды. Тәрбие жұмысының тиімділігі көп жағдайда әдістер мен құралдардың дұрыс таңдалуына байланысты болады.

Резюме

В данной статье рассматриваются важнейшие аспекты и эффективные методы планирования воспитательной работы в детском саду. В системе дошкольного образования большую роль играет качество воспитательной работы для полноценного развития детей. Воспитательная работа способствует физическому, психологическому, социальному, умственному и творческому развитию ребенка, поэтому очень важно ее систематически планировать. Эффективность воспитательной работы во многом будет зависеть от правильного выбора методов и средств.

Балабақшада тәрбие жұмысын ұйымдастыру – мектепке дейінгі білім беру жүйесінің негізгі міндеттерінің бірі. Осы жұмыс баланың әлеуметтік, психологиялық, эмоционалдық және ақыл-ой дамуында маңызды рөл атқарады. Сонымен қатар, тәрбие жұмысын жоспарлау тәрбиешінің күнделікті қызметін тиімді ұйымдастыруға, баланың дамуын бақылауға және түзетуге мүмкіндік береді.

Тәрбие жұмысын жоспарлау кезінде бірнеше маңызды факторлар ескерілуі тиіс, оның ішінде балалардың жас ерекшеліктері, тәрбие процесінің мақсаттары мен міндеттері, педагогикалық әдістер мен құралдар, балалардың қажеттіліктері мен қызығушылықтары және

тәрбиешінің кәсіби деңгейі. Сонымен қатар, балабақшада тәрбие жұмысының тиімділігін бағалау үшін жоспарлы түрде жүзеге асырылатын әртүрлі бағалау әдістері де маңызды.

Балабақшада тәрбие жұмысын жоспарлаудың маңызы

Тәрбие жұмысын жоспарлау балалардың дамуында маңызды рөл атқарады, өйткені дұрыс жоспарланған тәрбие процесі олардың тұлғалық дамуына, әлеуметтенуіне және мектепке дайындық деңгейіне әсер етеді. Тәрбие жұмысының сапасы баланың жалпы дамуына үлкен ықпал етіп, оның әлеуметтік, эмоционалдық және интеллектуалдық деңгейлерінің жоғары болуына жағдай жасайды.

Балабақшада тәрбие жұмысын жоспарлау арқылы балалардың жан-жақты дамуына, олардың қызығушылықтарын, қажеттіліктерін және потенциалын ескере отырып, білім беру мен тәрбие процесін ұйымдастыруға болады. Бұл процесс педагогтарға балалардың жеке ерекшеліктеріне негізделген білім мен тәрбие беру әдістерін тиімді қолдануға мүмкіндік береді.

Тәрбие жұмысын жоспарлаудың принциптері

1. Жүйелілік және бірізділік

Тәрбие жұмысын жоспарлау кезінде жүйелілік пен бірізділік маңызды. Балалардың жеке дамуы мен қажеттіліктерін ескере отырып, тәрбие жұмысы кезең-кезеңмен және логикалық түрде ұйымдастырылуы тиіс.

2. Балалардың жас ерекшеліктерін ескеру

Балабақшада тәрбие жұмысын жоспарлау кезінде әрбір баланың жас ерекшеліктері ескерілуі керек. Әрбір жас кезеңіне сәйкес әдістер мен құралдарды пайдалану балалардың психологиялық және физиологиялық даму деңгейіне сәйкес келеді.

3. Тәрбие жұмысының мақсаттылығы

Тәрбие жұмысын жоспарлау барысында нақты мақсаттар мен міндеттер қойылуы керек. Мақсаттар балалардың дамуында қол жеткізу қажет нәтижелерге негізделеді және тәрбие процесінің бағытын анықтайды.

4. Жеке көзқарас

Балабақшада әрбір бала ерекше тұлға болып табылады, сондықтан тәрбие жұмысын жоспарлау кезінде әрбір баланың қажеттіліктері мен қызығушылықтары ескерілуі қажет.

5. Интерактивті әдістер мен тәсілдер

Тәрбие жұмысын жоспарлау кезінде балалардың белсенді қатысуы, пікір алмасуы және әрекет етуі үшін интерактивті әдістер мен тәсілдер қолдану маңызды.

Тәрбие жұмысын жоспарлаудың әдістері мен құралдары

1. Тәрбиелік іс-шаралар жоспары

Балабақшада тәрбие жұмысын жоспарлау үшін тәрбиешілер тәрбие процесін ұйымдастырудың жоспарын құрады. Бұл жоспар тәрбиелік іс-шаралар, шығармашылық жұмыстар, ойындар, мектепке дейінгі дайындық сабақтары мен түрлі іс-шараларды қамтиды.

2. Оқу іс-әрекеттерінің әдістері

Балаларды танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық тұрғыда дамыту үшін оқу іс-әрекеттерінде әртүрлі әдістер қолданылады. Әдістердің арасында диалогтық оқыту, ойын арқылы оқыту, шығармашылық жұмыстар және топтық жұмыстар бар.

3. Көрнекі құралдар мен дидактикалық материалдар

Балабақшадағы тәрбие жұмысының тиімділігін арттыру үшін түрлі көрнекі құралдар мен дидактикалық материалдар пайдаланылады. Бұл құралдар баланың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

4. Тәрбие жұмысын бағалау

Тәрбие жұмысын бағалау жүйесі де өте маңызды. Балалардың даму деңгейін бақылау және олардың жетістіктерін бағалау тәрбиешілерге тәрбие жұмысын түзету және жақсарту мүмкіндігін береді.

Балабақшадағы тәрбие жұмысының тиімділігін арттыру жолдары

1. Тәрбиешілердің кәсіби дамуын қолдау

Тәрбие жұмысының тиімділігі педагогтардың кәсіби деңгейіне тікелей байланысты. Сондықтан тәрбиешілердің білімін жетілдіру және кәсіби біліктілігін арттыру жұмыстары жүргізілуі тиіс.

2. Ата-аналармен ынтымақтастық

Ата-аналармен тығыз ынтымақтастық балалардың тәрбиесі мен дамуына оң әсер етеді. Ата-аналар мен педагогтар арасындағы байланыс баланың психологиялық жағдайын жақсартуға және тәрбиелік мақсаттарға жетуге көмектеседі.

3. Балалардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеру

Тәрбие жұмысын жоспарлау кезінде балалардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін ескеру маңызды. Бұл олардың дамуын ынталандырып, жеке тұлғасын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде тәрбие жұмысын жоспарлау өте маңызды процесс болып табылады. Дұрыс жоспарланған тәрбие жұмысы баланың дамуына үлкен әсер етеді және оның әлеуметтенуіне ықпал етеді. Тәрбие жұмысын тиімді ұйымдастыру үшін педагогтар әртүрлі әдістер мен құралдарды пайдалану арқылы баланың жеке тұлғалық қасиеттерін дамытуға бағытталған жұмыстар жүргізуі қажет.

Әдебиеттер

1. Әбдіғалиева, А. Мектепке дейінгі білім берудегі тәрбиелеу әдістері. Алматы: "Білім" баспасы. 2018 ж.
2. Дүйсенова, Г. Балабақшадағы тәрбие жұмысын жоспарлау. Шымкент: "Қазақ университеті" баспасы. 2019 ж.
3. Шабдарова, С. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытудың инновациялық әдістері. Астана: "Қазақстан мектеп" баспасы. 2020 ж.
4. Сұлтанова, Ж. Мектепке дейінгі тәрбиенің негізгі бағыттары. Алматы: "Жоғары мектеп" баспасы. 2017 ж.
5. Құмарова, М. Балабақшада балалардың тәрбиесін ұйымдастыру. Тараз: "Тәрбиеші" баспасы. 2021 ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДАҒЫ ОЙЫН ТЕРАПИЯСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ

Байтасова Жадыра Керимбековна
Шымкент қаласы, Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Мақалада ойын терапиясының әртүрлі әдістері мен тәсілдері, оның мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында қолдану мүмкіндіктері, сондай-ақ балалардың тұлғалық дамуын жетілдірудегі рөлі туралы айтылған. Сонымен қатар, мақалада ойын терапиясы педагогтар мен психологтардың балалармен жұмысында қалай тиімді қолданылатыны және бұл әдістің балаларға психологиялық қолдау көрсетуге қалай ықпал ететіні туралы тұжырымдар келтірілген. Мақала мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының педагогтарына балалармен жұмыс жүргізу кезінде ойын терапиясын қолданудың әдістемелік нұсқауларын ұсынады.

Резюме

В статье рассказывается о различных методах и приемах игровой терапии, возможностях ее применения в дошкольных образовательных учреждениях, а также о роли в совершенствовании личностного развития детей. Кроме того, в статье приводятся выводы о том, как игровая терапия наиболее эффективно используется педагогами и психологами в работе с детьми и как этот метод способствует психологической поддержке детей. Статья представляет педагогам дошкольных образовательных организаций методические указания по применению игровой терапии при работе с детьми.

Балалардың психологиялық дамуы мен тұлғалық қалыптасуы мектепке дейінгі кезеңде айтарлықтай орын алады. Бұл уақытта олар өмірге, айналадағы әлемге деген алғашқы түсініктерін қалыптастырады, әлеуметтік дағдыларды меңгереді және өз эмоцияларымен, сезімдерімен қалай жұмыс істеуді үйренеді. Мектепке дейінгі ұйымдардағы оқу-тәрбие жұмысының маңызды құрамдас бөлігі — бұл балалардың психикалық денсаулығын сақтау және дамыту. Осы мақсатта қолданылатын әдістердің бірі — ойын терапиясы. Ойын терапиясы баланың психологиялық жағдайын жеңілдету, оны әлеуметтік ортаға бейімдеу, эмоциялық дамуды қалыптастыруда тиімді әдіс болып табылады. Бұл әдіс балалардың сөйлеу дағдыларын, когнитивті және мотивациялық әрекеттерін дамытуға бағытталған.

Ойын терапиясы балаға өз сезімдерін білдіруге, эмоциялармен күресуге және әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Мақалада ойын терапиясының мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында қолданудың негізгі аспектілері мен оның тиімділігін көрсетуге тырысамыз.

1. Ойын терапиясы туралы жалпы түсінік:

Ойын терапиясы — бұл психологиялық әдіс, ол балалардың мінез-құлқы мен сезімдерін талдау және дамыту үшін ойын элементтерін қолданады. Бұл әдіс, әсіресе, мектепке дейінгі кезеңдегі балаларға өте пайдалы, себебі олар өз ойларын, эмоцияларын, және қорқыныштарын ойын арқылы жеткізе алады. Ойын терапиясы арқылы балалар өз әлемін түсініп, осы әлеммен үйлесімділік орната алады. Ойын кезінде балалар өз қиялдарын, армандарын, күнделікті өмірдегі проблемаларын көрсету мүмкіндігіне ие болады.

2. Ойын терапиясының мектепке дейінгі ұйымдарда қолданылуы:

Мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, ойын терапиясын қолдану маңызды рөл атқарады. Балабақшада ойын терапиясының түрлері: рөлдік ойындар, құрастыру ойындары, қиялды дамытатын ойындар, дене жаттығулары және драмалық ойындар болып табылады. Бұл ойындар арқылы балалар өз эмоцияларымен бөлісіп, қоғамда әрекет етудің алғашқы дағдыларын меңгереді. Педагогтар мен психологтар осы әдісті қолдану арқылы балалардың өздеріне деген сенімділігін арттырып, олардың дамуындағы қиындықтарды жеңуге көмектеседі.

3. Ойын терапиясының балаларға психологиялық әсері:

Ойын терапиясының балалардың психологиялық дамуында бірнеше маңызды әсерлері бар. Біріншіден, бұл әдіс балаларға эмоциялық денсаулықты сақтауға, күйзелістер мен стрессті жеңуге көмектеседі. Ойын терапиясы арқылы бала өзінің ішкі әлемімен танысып, өзін жақсырақ түсіне алады. Бұл әдіс балалардың қарым-қатынас дағдыларын жақсартып, оларды қоршаған ортаның талаптарына бейімдейді. Сонымен қатар, ойын терапиясы балалардың тілдік және когнитивті дамуына да әсер етеді. Ойын барысында балалар өз ойларын ашық айтуға үйренеді, өз сезімдерімен бөліседі, басқа балалармен қарым-қатынас жасау арқылы әлеуметтік дағдыларын қалыптастырады.

4. Ойын терапиясын қолданудың әдіс-тәсілдері:

Ойын терапиясын жүзеге асырудың бірнеше әдіс-тәсілдері бар:

- Рөлдік ойындар: Бұл ойындар балаларға басқа адамның рөлін ойнауға мүмкіндік береді, бұл олардың эмпатиясын дамытуға көмектеседі. Мұндай ойындар арқылы бала өзі ойнайтын рөлдің мәселелерін шешуге тырысады, осы арқылы олар өз сезімдерін сыртқа шығарады.

- Құрастыру ойындары: Құрастыру ойындары, әсіресе, балалардың когнитивті дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Балалар құрастыру кезінде өздерінің шығармашылық қабілеттерін дамытып, кеңістіктік ойлау мен жоспарын құру дағдыларын қалыптастырады.

- Сурет салу және шығармашылық ойындар: Сурет салу, мүсіндеу және басқа шығармашылық әрекеттер ойын терапиясында балалардың өз ойларын, қорқыныштарын және сезімдерін білдіруге мүмкіндік береді.

- Терапевтік ойындар: Балаларға эмоционалды жағдайын жеңілдету үшін терапевтік ойындар ұйымдастырылады. Бұл ойындар баланың күйзелісін жеңілдетіп, оның тынышталуына ықпал етеді.

5. Ойын терапиясының педагогикалық және психологиялық аспектілері: Ойын терапиясы баланың әлеуметтік және психологиялық дамуын қалыптастырудағы маңызды құрал болып табылады. Педагогтар мен психологтар балалардың мінез-құлқын бақылап, олардың эмоциялық жағдайларын талдап, оларға сәйкес ойын терапиясын қолданады. Ойын терапиясы балалардың өздерін жақсы түсінуіне, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау қабілетіне, сондай-ақ, олардың тұлғалық қасиеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

6. Ойын терапиясының тиімділігі мен мүмкіндіктері:

Ойын терапиясының тиімділігі бірнеше аспектілерде көрінеді. Ол балалардың мінез-құлқын түзетуге, олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, өзін-өзі тануға, қорқыныштар мен стресс жағдайларынан арылуға көмектеседі. Бұл әдіс сондай-ақ балалардың сөйлеу дағдыларын дамытуға да ықпал етеді. Мектепке дейінгі ұйымдарда ойын терапиясын қолданудың нәтижесінде балалардың психоэмоционалды жағдайы жақсарып, әлеуметтік интеграциясы жеңілдейді.

Қорытынды:

Ойын терапиясы мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың психологиялық және әлеуметтік дамуының маңызды құралы болып табылады. Бұл әдіс балалардың эмоциялық жағдайын қалыпқа келтіріп, олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, ойын терапиясы балалардың психоэмоционалдық денсаулығын сақтауға, қиялдарын жүзеге асыруға және әлеуметтік ортаға бейімделуге мүмкіндік береді. Балабақша тәрбиешілері мен психологтары ойын терапиясын қолдана отырып, балалармен тиімді жұмыс істей алады, олардың тұлғалық дамуына ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Дубровина, Т. В. Психологические основы игры в развитии ребенка. Москва: МГУ. 2016 ж.
2. Коваленко, Л. Н. Игровая терапия в детском возрасте. Санкт-Петербург: Питер. 2017 ж.
3. Лазарева, Л. В. Игровая терапия как метод работы с детьми. Алматы: Білім. 2015 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ОЙЫН ӘРЕКЕТІ АРҚЫЛЫ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМЫТУ

Балахожаева Жамила Алихановна
Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай – бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақала балабақшадағы ойын әрекетінің балалардың тұлғалық дамуына әсерін қарастырады. Ойын балалардың психоэмоционалдық дамуына, шығармашылық қабілеттерінің қалыптасуына және әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын меңгеруге ықпал етеді. Ойын арқылы балалар өздерін түрлі ролдерде сынап, шешімдер қабылдауға, проблемаларды шешуге, топпен жұмыс істеуге үйренеді. Мақалада ойын әрекетінің тәрбиелік, білім беру аспектілері талқыланып, балабақша педагогтарының балаларға дұрыс бағыт беру және оларды тұлға ретінде дамытудағы рөлі ерекше атап көрсетіледі. Сондай-ақ, ойынның балалардың танымдық дамуында, тілдік дағдыларын жетілдіруде, олардың эмоционалды және әлеуметтік жағдайларында маңызды рөл атқаратыны туралы түсініктер ұсынылады. Ойындарды қолданудың әдістемелік тәсілдері, практикалық әдістер мен балабақша тәрбиешілеріне арналған ұсыныстар қарастырылады.

Резюме

В данной статье рассматривается влияние игровой деятельности в детском саду на личностное развитие детей. Игра способствует психоэмоциональному развитию детей,

формированию творческих способностей и приобретению навыков социального общения. Через игру дети учатся пробовать себя в различных ролях, принимать решения, решать проблемы, работать в команде. В статье обсуждаются воспитательные, образовательные аспекты игровой деятельности, подчеркивается роль педагогов детского сада в правильном направлении детей и их развитии как личности. Также предлагается понимание того, как игра играет важную роль в когнитивном развитии детей, улучшении их языковых навыков, их эмоциональных и социальных ситуациях. Рассматриваются методические подходы к использованию игр, практические приемы и рекомендации для воспитателей детского сада.

Мақала мектепке дейінгі білім беру бағдарламасының жаңартылған талаптары мен мүмкіндіктеріне арналады. Мектепке дейінгі білім беру — баланың әлеуметтік, эмоционалды, интеллектуалдық және физикалық дамуы үшін негізгі кезең болып табылады. Қазақстанда мектепке дейінгі білім беру жүйесі әлемдік білім беру тәжірибесіне сай жаңартылып, жаңа талаптармен толықтырылған. Осы мақалада мектепке дейінгі білім берудің қазіргі талаптары, оның негізгі мақсаттары мен міндеттері, педагогикалық процестің жаңа тәсілдері қарастырылып, оқыту әдістемелеріндегі жаңашылдықтар талданады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі білім берудің сапасын арттыру үшін қабылданған бағдарламалар, оқыту мен тәрбие саласындағы жаңа инновациялық технологиялар мен мүмкіндіктер, тәрбиеші мама…

[00:40, 15.02.2025] Чатчипити: Мектепке дейінгі білім беру жүйесі баланың әлеуметтік және тұлғалық дамуына ықпал ететін маңызды кезең болып табылады. Қазақстанда мектепке дейінгі білім беру саласында жаңартылған бағдарламалар мен жаңа талаптар енгізілуде. Бала өміріндегі мектепке дейінгі кезеңнің маңыздылығы ерекше. Бұл кезеңде баланың білім алуға деген қызығушылығы, әлеуметтік дағдылары мен қарым-қатынас қабілеттері қалыптасады. Сондықтан мектепке дейінгі білім берудің тиімділігі мен сапасы әрбір педагогтың жауапкершілігіне байланысты. Жаңартылған білім беру бағдарламаларының басты мақсаты — балалардың тұлғалық, әлеуметтік және рухани дамуын қамтамасыз ету, оларды қоғамдық өмірге бейімдеу, жеке дара дағдыларын дамыту.

Балабақшадағы ойын әрекеті балалар үшін ең тиімді оқыту және тәрбиелеу құралы болып табылады. Ойын тек балалардың көңілін көтеріп қана қоймай, олардың жеке тұлғалық дамуына да ықпал етеді. Бұл баланың эмоционалды әлемін, әлеуметтік дағдыларын, сөйлеу қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Балалар ойын арқылы айналасындағы әлемді зерттеп, өз сезімдерін, ойларын білдіру жолдарын үйренеді. Ойын барысында балалар бір-бірімен қарым-қатынас жасап, өзара әрекеттеседі, бұл олардың әлеуметтік дамуына үлкен әсер етеді. Сонымен қатар, ойын балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

1. Ойынның психологиялық аспектілері:

Ойын барысында балалар өздерін еркін сезініп, кез келген рөлде ойнауға мүмкіндік алады. Бұл олардың сенімділігін арттырады және шығармашылық қабілеттерін дамытады. Ойын психологиялық қауіпсіз орта қалыптастырып, балалардың өзін-өзі бағалау, өзіне деген сенімділік сияқты тұлғалық қасиеттерін жетілдіреді.

2. Ойын және танымдық даму:

Ойын әрекеті балалардың дүниетанымын кеңейтіп, олардың логикалық ойлауын, абстракциялық ойлау қабілетін дамытады. Ойында шешім қабылдау, мәселені шешу дағдылары қалыптасады. Сондай-ақ, ойындар арқылы балалар түрлі ақпаратты игереді және өздері жаңа білім алу процесіне қатысады.

3. Ойын және тіл дамыту:

Ойын әрекетінің тіл дамытуға да үлкен әсері бар. Ойын барысында балалар сөйлеу дағдыларын жетілдіреді, жаңа сөздер үйренеді және сөйлеу қабілеттерін жетілдіреді. Ойын арқылы балалар өз ойларын еркін жеткізіп, қарым-қатынас жасауды үйренеді.

4. Әлеуметтік және эмоционалдық даму:

Ойын балалардың әлеуметтік және эмоционалды дамуына маңызды рөл атқарады. Топтық ойындар арқылы балалар өзара қарым-қатынас жасап, достық, бірге жұмыс істей білу, басқа адамдардың сезімдерін түсіну сияқты әлеуметтік дағдыларды меңгереді. Сонымен қатар, ойын эмоционалды дамуға ықпал етіп, балалардың стресс жағдайларымен күресуіне көмектеседі.

Әдістемелік аспектілер:

Балабақша тәрбиешілері балалардың тұлғалық дамуына бағытталған ойын әрекеттерін ұйымдастыруда бірнеше әдістемелік тәсілдерді қолдана алады. Мысалы:

- Топтық ойындар: Бұл балалардың бір-бірімен қарым-қатынас жасап, топпен жұмыс істей білу дағдыларын дамытуға көмектеседі.

- Рөлдік ойындар: Балалар әртүрлі рөлдерді орындау арқылы өздеріне жаңа әлеуметтік дағдыларды меңгереді.

- Шығармашылық ойындар: Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін қолданылатын ойындар. Мұнда балалар жаңа идеялар ойлап табуға, проблема шешуге дағдыланады.

Негізгі бөлім:

1. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінің жаңартылуы:

Жаңартылған білім беру бағдарламасы балалардың танымдық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға негізделген. Бұл бағдарламаның басты принциптері — балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес тапсырмалар мен міндеттер беру, оқу процесін қызықты әрі тиімді ұйымдастыру, балалардың жеке қабілеттерін ескере отырып, олардың дамуына ықпал ету.

3. Мектепке дейінгі білім беру бағдарламасының мақсаттары мен міндеттері:

Мектепке дейінгі білім беру бағдарламасының басты мақсаты — баланың тұлғалық дамуын қамтамасыз ету. Мұнда баланың әлеуметтік бейімделуі, эмоционалдық дамуы, шығармашылық ойлауы мен тілдік дағдылары қарастырылады. Бағдарламаның міндеттері — баланың жеке даму қажеттіліктеріне сәйкес білім беру, топтық жұмыстарды ұйымдастыру, балалардың қызығушылықтарын ескере…

5. Педагог мамандарының кәсіби даму жолдары:

Мектепке дейінгі білім беру сапасын арттыру үшін педагог мамандарының кәсіби деңгейін көтеру қажет. Бұл үшін түрлі курстар, семинарлар және оқыту бағдарламалары ұйымдастырылады. Мұғалімдер мен тәрбиешілердің кәсіби біліктілігін арттыру балаларға сапалы білім мен тәрбие беру үшін өте маңызды. Сонымен қатар, педагогтарға арналған заманауи әдістемелер мен құралдар балабақшадағы оқу процесін тиімді ұйымдастыруға көмектеседі.

Қорытынды:

Жаңартылған мектепке дейінгі білім беру бағдарламалары балалардың тұлғалық және әлеуметтік дамуына оң әсерін тигізеді. Бұл бағдарламалар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, әлеуметтік дағдыларын жетілдіруге және танымдық қызығушылықтарын арттыруға бағытталған. Сонымен қата…

Балабақшадағы ойын әрекеті балалардың тұлғалық дамуына үлкен ықпал етеді. Ойын балалардың әлеуметтік, эмоционалдық және танымдық дағдыларын дамытуға көмектеседі. Ойын балалардың өзін-өзі танып, әлемді түсінуіне мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ойын балалардың өзара қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға, әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Балабақша тәрбиешілерінің ойын әрекетін тиімді ұйымдастыруы балалардың жеке тұлға ретінде қалыптасуына, олардың рухани және физикалық дамуына септігін тигізеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Павлова, Л. А. Игровая деятельность дошкольников и её значение в воспитании. Москва: Педагогика. 2010 ж.

2. Никитина, М. С. Развитие личности ребенка в игре. Санкт-Петербург: Издательство РГПУ. 2015 ж.

3. Ветлугина, О. И. Овладение социальными навыками у детей дошкольного возраста через игру. Москва: Просвещение. 2008 ж.

4. Штейн, Н. К. Психология игры в дошкольном возрасте. Санкт-Петербург: Лань. 2013 ж.

5. Сергеева, Н. П. (2011). Роль игры в развитии речи у детей. Новосибирск: Наука.

Просвещение.

БАЛАБАҚШАДА ДЕНСАУЛЫҚТЫ САҚТАУ ЖӘНЕ НЫҒАЙТУ ӘДІСТЕРІ

Балданбаева Жадыра Арысқызы
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының педогог тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшада балалардың денсаулығын сақтау және нығайту үшін қолданылатын әдістер мен тәсілдер қарастырылады. Бала үшін денсаулық – ең маңызды құндылықтардың бірі, сондықтан денсаулықты сақтау мен нығайту жұмыстарын мектепке дейінгі кезеңде бастау қажет. Денсаулық сақтау – балалардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуының маңызды бөлігі болып табылады. Бала мектепке дейінгі ұйымдарға келгенде оның денсаулығын сақтау үшін түрлі шаралар қолға алынады, оларды сапалы ұйымдастыру әрі дамыту педагогикалық үдерістің негізі болуы тиіс.

Summary

This article discusses the methods and techniques used in kindergarten to preserve and strengthen the health of children. For a child, health is one of the most important values, so it is necessary to start working on maintaining and strengthening health in the preschool period. Health care is an important part of the physical, psychological and social development of children. When a child comes to preschool organizations, various measures are taken to protect his health, the quality organization and development of which should be the basis of the pedagogical process.

Балабақшадағы денсаулық сақтау мәселесі – бүгінгі таңда барлық мектепке дейінгі ұйымдарда аса маңызды. Бала денсаулығының сапасы оның өмір сүру деңгейіне және болашақтағы әлеуметтік белсенділігіне тікелей әсер етеді. Балабақшада денсаулықты сақтау және нығайтуға бағытталған жұмыс жалпы білім беру үдерісінің маңызды бөлігі болып табылады. Балалар әрдайым үлкендермен қарым-қатынас жасаудағы, топтық жұмыстың ұйымдастырылуында, күнделікті өмірде дұрыс өмір сүру дағдыларын меңгеруде үлкен рөл атқарады. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында денсаулық сақтау мен нығайту шаралары тек физикалық дамуды ғана емес, сонымен қатар психологиялық және әлеуметтік аспектілерді де қамтиды.

Денсаулықты сақтау мен нығайту жұмысын педагогтар мен тәрбиешілердің үйлесімді жұмысы ғана жүзеге асыра алады. Мұндай шаралар балалардың үйлесімді дамуына жағдай жасап, олардың денсаулығын нығайтуға бағытталған кешенді тәсілді талап етеді.

1. Денсаулықты сақтау және нығайтудағы тәрбиенің рөлі

1.1. Дене шынықтыру және қозғалыс әрекеттері

Балабақшадағы денсаулықты сақтау мен нығайтудағы ең маңызды бағыттардың бірі – дене шынықтыру. Бұл бөлімде дене шынықтыру сабақтарының маңызы, сондай-ақ әртүрлі жаттығулар мен қозғалыс ойындарының балалардың физикалық дамуына әсері қарастырылады. Дене шынықтыру сабағы арқылы балалардың дене бітімінің дұрыс қалыптасуы, денсаулығының нығаюы қамтамасыз етіледі. Балалардың бұлшық ет жүйесін дамытуға арналған жаттығулар, жүгіру, секіру, ырғақтық қозғалыстар – бұның бәрі балалардың физикалық қабілеттерін арттырып, оларды сауықтыруға бағытталған маңызды шаралар болып табылады.

1.2. Дене тәрбиесімен байланысты сауықтыру әдістері

Балабақшада сауықтыру әдістерінің әртүрлі түрлері бар: жеңіл гимнастика, сергіту жаттығулары, арнайы сауықтыру массаждары, табиғатта серуендеу және тағы басқалар. Бұл әдістер балалардың денсаулығын нығайтуға, иммунитетін күшейтуге және дене белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді. Денсаулықты сақтау бойынша жүргізілетін іс-шаралардың нәтижесінде балалардың шаршауының алдын алып, психологиялық жағдайлары жақсарады.

2. Гигиена мен санитарлық нормалар

2.1. Гигиеналық дағдыларды қалыптастыру

Балабақшада балаларға гигиеналық дағдыларды үйрету өте маңызды. Бұл балалардың денсаулығын қорғаудың және нығайтудың негізгі әдістерінің бірі болып табылады. Сабынмен қол жуу, ауызды шаю, дұрыс тамақтану, жеке бас тазалығы және қоршаған ортаны таза ұстау дағдылары баланың денсаулығы үшін өте маңызды. Гигиеналық дағдыларды қалыптастыру бойынша үнемі ақпараттық жұмыс жүргізілуі тиіс, әсіресе, балалардың өзі гигиеналық іс-әрекеттерді білмейді немесе оларды дұрыс орындамайды.

2.2. Қоршаған орта мен санитарлық талаптар

Санитарлық талаптарды орындау – балалардың денсаулығын сақтау мен нығайту үшін маңызды аспектілердің бірі. Балабақшадағы санитарлық жағдайлар, балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және оның жалпы денсаулығына әсер етуі мүмкін факторларды бақылау үшін арнайы талаптар мен ережелер жасалуы керек. Жаңадан ашылған немесе жөндеуден өткен ғимараттарда тазалық пен қауіпсіздік стандарттарының сақталуы, сондай-ақ қажетті санитарлық құралдармен жабдықталуы аса маңызды.

3. Психологиялық денсаулық пен әлеуметтік дамуға әсер ету

3.1. Психологиялық көңіл-күй мен жай-күйді бақылау

Балалардың денсаулығын нығайту тек физикалық аспектілермен ғана емес, сонымен қатар олардың психологиялық жай-күйімен де тығыз байланысты. Балабақшадағы балалардың эмоциялық жай-күйі олардың денсаулығына тікелей әсер етуі мүмкін. Сондықтан тәрбиешілер мен психологтар баланың психологиялық жай-күйін бақылап, оның жақсы көңіл-күйде болуына көмек көрсетуі қажет.

3.2. Әлеуметтік дағдылар мен өзара әрекеттесу

Балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту, оларды қоғамда өз орнын табуға, топпен жұмыс істеуге үйрету денсаулықты нығайтуға әсер етеді. Балалардың өзара қарым-қатынас дағдыларын, ұжымдық жұмыс жасау қабілеттерін дамыту оларды әрі психологиялық, әрі физикалық тұрғыдан сауықтыруға бағытталған шара болып табылады.

4. Табиғатқа шығу және физикалық белсенділік

Балабақшадағы балалардың денсаулығын сақтау мен нығайту шараларының тағы бір маңызды аспектісі – табиғатқа шығу. Табиғатқа серуендер балалардың денсаулығын нығайтып, олардың психикалық жағдайын жақсартуға көмектеседі. Балалар таза ауада дем алып, табиғатпен жақынырақ танысып, физикалық белсенділік танытқан кезде олардың денсаулығы жақсарады, иммунитеті нығаяды.

Қорытынды:

Балабақшадағы денсаулықты сақтау және нығайту шаралары балалардың жалпы дамуына оң әсер етеді. Педагогтар мен тәрбиешілер балаларға денсаулық сақтау мен нығайту бойынша үздіксіз білім беру, дене шынықтыру мен әлеуметтік дағдыларды дамыту, психологиялық жағдайын қалыпқа келтіру сияқты кешенді тәсілдер қолдануы керек. Денсаулықты сақтау жұмыстары тек балалардың физикалық жағдайын емес, сонымен қатар олардың психоэмоционалдық ахуалын жақсартуға мүмкіндік береді. Балабақшадағы дұрыс ұйымдастырылған денсаулық сақтау жұмысы балалардың болашақта салауатты өмір салтын қалыптастыруына негіз болады.

Әдебиеттер

1. Бержанов Н.К. "Балалар денсаулығын сақтау әдістері". Алматы, 2018.
2. Султанова Г.Е. "Балабақшадағы денсаулық сақтау және дене тәрбиесі". Астана, 2019.
3. Крылова И.В. "Мектепке дейінгі білім беру: инновациялық тәсілдер мен әдістер". Мәскеу, 2020.
4. Жатқанбаев С.М. "Денсаулық сақтау және тәрбиелеу". Алматы, 2017.
5. Макарова Т.А. "Дене шынықтыру мен сауықтыру әдістемесі". Шымкент, 2021.
6. Әлімова А.Р. "Балалардағы психологиялық денсаулықты сақтау". Алматы, 2020.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП ОҚЫТУ

Бейсебаева Гулжамал Серикбаевна
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының педогог тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшада балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып оқытудың маңызды аспектілері қарастырылады. Бала дамуының әр кезеңі – бұл оның жеке тұлғалық, әлеуметтік және когнитивтік қабілеттерінің қалыптасу кезеңі, сондықтан балабақша тәрбиешілері үшін балалардың жас ерекшеліктеріне сай әдіс-тәсілдерді пайдалану өте маңызды болып табылады. Әрбір жас кезеңі өзінің ерекше психологиялық және физиологиялық талаптарын қояды, ал педагогикалық жұмыс осы ерекшеліктерге сәйкес ұйымдастырылуы керек.

Summary

This article discusses the most important aspects of teaching in kindergarten, taking into account the age characteristics of children. Each stage of a child's development is a stage in the formation of his personal, social and cognitive abilities, which is why it is so important for kindergarten teachers to use methods and techniques that correspond to the age characteristics of children. Each age period sets its own special psychological and physiological requirements, and pedagogical work should be organized in accordance with these features.

Бүгінде балабақшадағы білім беру үдерісі педагогтардың балалардың жас ерекшеліктерін толыққанды ескеріп, олардың жеке дара қабілеттері мен қажеттіліктеріне жауап бере отырып ұйымдастырылуы керек. Балалардың даму кезеңдері арасындағы ерекшеліктер білім беру барысында үлкен мәнге ие. Осы ерекшеліктерді ескере отырып оқу үдерісін ұйымдастыру балалардың психологиялық және физиологиялық дамуына оң әсер етеді. Әрбір жас кезеңі балалардың танымдық, тілдік, әлеуметтік, эмоционалдық, және моторлық дамуына өз ерекшеліктерін әкеледі. Міне, осы ерекшеліктерді ескеру балаларды кешенді түрде тәрбиелеуге және дамытудың тиімді жолдарын іздеуге мүмкіндік береді.

Балабақшадағы балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып білім беру әдістері мен стратегияларын таңдауда мұғалімдер мен тәрбиешілердің білімі мен тәжірибесі маңызды рөл атқарады. Бала дамуының әр кезеңі өзіне тән міндеттер мен қиындықтармен байланысты болғандықтан, педагогикалық тәсілдер әр жас кезеңі үшін дәл таңдалуы тиіс. Бұл мақалада балалардың жас ерекшеліктеріне сай оқыту мен тәрбиелеудің басты бағыттары мен әдістері, балалардың дамуындағы жас кезеңдерінің ерекшеліктері, және оларды ескере отырып оқытудың тиімді жолдары қарастырылады.

1. Баланың жас кезеңдеріндегі ерекшеліктер

0-3 жас – Ерте даму кезеңі

Бұл кезең баланың дене және психикалық дамуының бастапқы сатысы болып табылады. Баланың негізгі қажеттілігі – сенсорлық және моторлық дағдыларды дамыту. Осы кезеңде ата-аналар мен тәрбиешілер баланың дене бітімін және қозғалыс дағдыларын дамытумен қатар, оны алғашқы коммуникациялық дағдыларға үйретеді. Ерте балалық кезеңде бала ең алдымен сыртқы әлеммен танысады, оның әлеуметтік ортаға бейімделуі басталады.

3-4 жас – Кіші мектеп жасындағы балалар

Бұл кезеңде баланың әлеуметтік дағдылары мен тілдік дамуы ерекше қарқынды түрде қалыптасады. Балалар сыртқы ортаға белсенді түрде араласуды бастайды, топта жұмыс істей алады, бір-бірімен сөйлесіп, пікір алмасады. Баланың абстрактілі ойлау қабілеті дамып, ол өз-өзіне деген сенімділікке ие болады. Оқу үдерісінде ойын мен практикалық тапсырмаларды пайдалану баланың қызығушылығын оятып, дамуына көмектеседі.

5-6 жас – Ортаңғы мектеп жасындағы балалар.

Бұл кезеңде балалардың зейіні мен ойлау қабілеті айтарлықтай дамиды. Балалар топтық жұмысқа қызығады, шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы өз пікірлерін еркін жеткізе алады. Бұл жаста балалар өз ортасында рөлдерді бөліп, әрекеттері арқылы әлеуметтік

ережелерді меңгереді. Мектепке дейінгі дайындық кезеңі маңызды болып табылады, өйткені баланың келешекте мектепте жақсы оқуы осы кезеңде қалыптасатын дағдыларға байланысты.

7 жас және одан үлкен – Мектеп жасына дейінгі балалар

Бұл кезеңде балаларда логикалық ойлау және танымдық процестер жақсы дамиды. Олар абстрактілі ойлауды үйреніп, күрделі тапсырмаларды орындауға қабілетті болады. Балалардың тілдік қорлары дамиды, олардың сөйлеу дағдылары мен қиялдары қалыптасады. Осы жаста шығармашылық дағдыларды дамытуға үлкен мән берілуі керек. Оқу үдерісінде балалардың оқу және жазу дағдыларын меңгеру үшін қолайлы жағдайлар жасалуы керек.

2. Жас ерекшеліктеріне қарай оқыту әдістері

2.1. Ойын арқылы оқыту

Балалар үшін оқу ойын арқылы жүргізілгенде қызықты әрі тиімді болады. Ойын барысында балалар есте сақтау, назар аудару, әлеуметтік дағдылар мен тәртіпті сақтау қабілеттерін дамытады. Бұл әдіс әсіресе 0-6 жас аралығындағы балаларға өте тиімді. Ойын арқылы балалар өздерінің эмоцияларын басқаруды, қиындықтарды шешуді және топта жұмыс істеуді үйренеді.

2.2. Шығармашылық жұмыстар

Шығармашылық жұмыстар балалардың қиялын дамытуға ықпал етеді. Оқушыларға түрлі тапсырмаларды орындау арқылы өздерінің қызығушылығын арттыруға болады. Мұндай жұмыстарға сурет салу, ән айту, қолөнер жасау, рөлдік ойындар және т.б. жатады.

2.3. Қолданбалы жұмыстар

Қолданбалы жұмыстар балалардың практикалық дағдыларын дамытуға көмектеседі. Мысалы, балаларды табиғатқа жақындату үшін гүлдер мен өсімдіктер туралы сабақтар өткізу, оларды күтіп баптау, ұсақ моториканы дамыту үшін әртүрлі қолөнер жұмыстарын ұйымдастыру маңызды.

2.4. Шетел тілдерін үйрету әдістері

3-6 жас аралығындағы балаларға шетел тілдерін ойын түрінде үйрету тиімді әдіс болып табылады. Бұл жастағы балалар тілдік дағдыларды ойын, ән, өлең және түрлі жаттығулар арқылы меңгере алады.

3. Жас ерекшеліктерін ескере отырып педагогикалық жұмыс

3.1. Тәрбиеші мен балалар арасындағы қарым-қатынас

Педагогтың балалармен қарым-қатынасы оның жеке ерекшеліктеріне, қызығушылықтарына және дамуына сәйкес болуы тиіс. Тәрбиеші балалардың психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, олардың дамуына қолайлы жағдайлар жасауы керек. Педагог балаларға қажетті білім мен дағдыларды үйретуде олардың даму деңгейін дұрыс бағалап, жеке көзқарас танытуы керек.

3.2. Тәрбиеші мен ата-аналар арасындағы ынтымақтастық

Балабақшадағы білім беру үдерісі ата-аналармен тығыз байланыс арқылы жүргізілуі керек. Ата-аналарға балалардың дамуын қадағалау, олармен үйде де дұрыс қарым-қатынас орнату және бірлескен іс-шаралар ұйымдастыру ұсынылады.

4. Балабақшадағы оқытудағы инновациялар мен жаңа технологиялар

Қазіргі уақытта балабақшаларда оқу үдерісінде заманауи әдіс-тәсілдер мен жаңа технологиялар қолданыла бастады. Оқу процестерінде ақпараттық технологиялар, мультимедиялық құралдар, интерактивті тақталар мен басқа да заманауи құрылғылар балалардың білімге деген қызығушылығын арттырады.

Қорытынды

Балабақшада балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып оқыту педагогика ғылымында маңызды орын алады. Бұл тәсіл балалардың дамуына ықпал етеді және оларды болашаққа дайындайды. Сондықтан педагогтар мен тәрбиешілер әр баланың жас ерекшеліктеріне сәйкес оқыту мен тәрбиелеудің тиімді әдістерін қолдануы тиіс.

Әдебиеттер

1. Лернер, И.Я. «Жас ерекшеліктері психологиясы». – М.: Просвещение. 2008 ж.

2. Мухина, В.Е. «Балалар психологиясы». – М.: Академия. 2004 ж.
3. Абрамова, Т.И. «Бала тәрбиесіндегі педагогикалық және психологиялық аспектілер». – Алматы: Білім. 2009 ж.

ҚАЗІРГІ БАЛАБАҚШАДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Бижигитова Айдын Касымхановна
Шымкент қаласы білім баскармасының №98 "Мерей" бөбекжай-бақша МКҚК тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада қазіргі балабақшадағы инновациялық технологияларды қолданудың маңызы мен тиімділігі қарастырылған. Заманауи қоғамның талаптарына сәйкес, білім беру саласында инновациялық технологиялар кеңінен қолданыла бастады. Олардың балабақша деңгейінде енгізілуі балалардың дамуындағы жаңа мүмкіндіктерді ашады, тәрбиешілердің кәсіби біліктілігін арттырады және оқу процесін қызықты әрі нәтижелі етеді. Инновациялық технологияларды қолдану балалардың шығармашылық, танымдық, әлеуметтік және эмоциялық дамуын қамтамасыз етеді, оларды ақпараттық қоғамда тиімді өмір сүруге дайындайды.

Summary

This article discusses the importance and effectiveness of the use of innovative technologies in modern kindergarten. In accordance with the requirements of modern society, innovative technologies have become widely used in the field of Education. Their introduction at the kindergarten level opens up new opportunities for the development of children, increases the professional skills of educators and makes the learning process more interesting and productive. The use of innovative technologies ensures the creative, cognitive, social and emotional development of children, prepares them for effective life in an information society.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесі әлемде үлкен өзгерістерге ұшырауда. Жаңа технологиялардың дамуымен бірге білім беру тәсілдері де өзгере бастады. Бұрын оқыту мен тәрбие процесі дәстүрлі әдістермен жүзеге асқан болса, қазіргі таңда бұл процеске инновациялық технологиялар ене бастады. Балабақша деңгейінде инновациялық технологияларды қолдану балалардың қызығушылығын арттырып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытумен қатар, әлеуметтік дағдыларды да қалыптастырады. Бұл мақалада балабақшада инновациялық технологиялардың қолданысын, олардың тиімділігі мен даму жолдарын қарастырамыз.

1. Инновациялық технологиялардың маңызы және ерекшеліктері:

Инновациялық технологиялар – бұл жаңа әдіс-тәсілдер мен құралдарды қолдану арқылы білім беру процесін жаңартуға бағытталған тәсілдер. Балабақшадағы инновациялық технологиялар балалардың танымдық, эмоционалдық, шығармашылық және әлеуметтік дамуын қолдауға мүмкіндік береді. Осы тұрғыда, білім берудегі жаңа технологиялар балалардың қажеттіліктеріне сәйкес құрылып, әртүрлі пәндер мен оқыту бағыттарына негізделеді.

Инновациялық технологиялардың маңызды ерекшеліктері:

- Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл – әрбір балаға өз қабілеті мен қажеттілігіне қарай оқыту.

[00:51, 16.02.2025] Чатчипити: - Интерактивті оқыту – балалардың белсенді қатысуы мен өзара әрекеттесуін қолдайтын әдістер.

- Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар – заманауи құралдарды қолдану арқылы білім беру процесін жетілдіру.
- Шығармашылық дағдыларды дамыту – балалардың шығармашылық қабілеттерін ашуға бағытталған әдістер мен тәсілдер.

2. Инновациялық технологиялардың түрлері:

Балабақшадағы оқыту процесінде қолданылатын инновациялық технологиялардың негізгі түрлерін қарастырайық:

- Ақпараттық технологиялар (IT): Компьютерлер, планшеттер, интерактивті тақталар мен басқа да электронды құралдар арқылы оқыту.
- Мультимедиялық технологиялар: Кинофильмдер, анимациялар, аудио және бейнемазмұнды қолдану.
- Робототехникалық технологиялар: Роботтар мен автоматтандырылған жүйелер арқылы балалардың логикалық ойлау қабілетін дамыту.
- Ойын технологиялары: Ойын арқылы білім беру және балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту.
- Театрландырылған әдістер: Балалардың шығармашылық қабілеттерін ашу үшін театр элементтерін қолдану.

3. Инновациялық технологияларды қолданудың педагогикалық негіздері:

Инновациялық технологияларды тиімді қолдану үшін педагогикалық негіздер мен ұстанымдар болуы қажет. Бұл ұстанымдар балалардың психологиялық ерекшеліктеріне сәйкес таңдалып, олардың жеке тұлғалық дамуына ықпал етуі тиіс. Балабақшадағы инновациялық технологияларды қолдану педагогтің кәсіби дағдыларын жетілдіріп, балаларға білім берудің сапасын арттырады.

- Жеке тұлғаға бағытталған оқыту: Әрбір баланың даму деңгейі мен қызығушылығына сәйкес оқыту процесін ұйымдастыру.
- Әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды дамыту: Балалар арасындағы қарым-қатынасты қалыптастыру, эмоциялық интеллектті дамыту.
- Креативтілік пен инновацияға ынталандыру: Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған жұмыстар.

4. Инновациялық технологиялардың балабақшадағы әсері:

- Балаларға арналған мүмкіндіктер: Инновациялық технологиялар балаларға қызықты әрі ұтымды оқыту материалдарын ұсынады, бұл олардың танымдық қызығушылығын арттырады. Мысалы, интерактивті тақталар мен оқу бағдарламалары балаларға жаңа ақпаратты қызықты әрі тиімді түрде жеткізуге мүмкіндік береді.
- Тәрбиешілер үшін жаңа мүмкіндіктер: Педагогтар жаңа технологияларды пайдалана отырып, оқыту әдістерін жаңартып, өздерінің педагогикалық қабілеттерін жетілдіре алады.
- Әлеуметтік дағдыларды дамыту: Инновациялық технологиялар балалардың әлеуметтік өзара әрекеттесуін дамытуға мүмкіндік береді, мысалы, топтық жобалар мен жұмыстарды орындау арқылы.
- Шығармашылық қабілеттерді дамыту: Робототехникалық, мультимедиялық және ойын технологиялары балалардың шығармашылық ойлауын дамытады.

5. Қиындықтар мен шектеулер:

Инновациялық технологияларды балабақшада қолдану барысында кездесетін қиындықтар мен шектеулер де бар:

- Қаржылық қиындықтар: Қымбат жабдықтар мен құралдардың қолжетімсіздігі.
- Педагогтардың кәсіби даярлығы: Инновациялық технологияларды тиімді қолдану үшін тәрбиешілердің жоғары білімі мен дағдылары қажет.
- Балаларға арналған арнайы материалдар мен ресурстардың жетіспеушілігі: Технологияларды қолдану барысында қажетті ресурстардың болмауы.
- Уақыттың тапшылығы: Инновациялық технологияларды қолдану үшін қосымша уақыт пен дайындық қажет болуы мүмкін.

Қорытынды:

Қазіргі балабақшада инновациялық технологияларды қолдану білім беру процесін тиімді, қызықты және нәтижелі етеді. Олар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, танымдық қызығушылықтарын арттыруға, әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға және олардың әлемді түсіну деңгейін көтеруге ықпал етеді. Биологиялық, әлеуметтік және шығармашылық даму салаларында балабақшадағы инновациялық технологиялардың рөлі зор, сондықтан тәрбиешілерге осы технологияларды қолдану дағдыларын жетілдіру қажет.

Әдебиеттер
1. Ахметова Р., Мектепке дейінгі білім беру: теория және практика. Алматы: «Қазақ университеті», 2019.
2. Айтқұлова Г., Балабақшадағы инновациялық технологиялар. Астана: «Ұлағат», 2017.
3. Сидоренко В., Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар. М: «Просвещение», 2018.
4. Коваленко Л., Инновациялық технологияларды енгізу және олардың балабақшадағы тиімділігі. Мәскеу, 2016.
5. Рахметова М., Балабақшада инновациялық педагогикалық әдістерді қолдану. Алматы, 2020.

БАЛАБАҚШАДА ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ: ТӘЖІРИБЕ МЕН ӘДІС

Данабекова Сабира Махатбаевна
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшада тілдік дағдыларды дамыту мәселесі қарастырылған. Тілдік дағдылар балалардың тұлғалық дамуында маңызды рөл атқаратын фактор болып табылады.

Summary

This article deals with the problem of developing language skills in kindergarten. Language skills are a factor that plays an important role in the personal development of children.

Тіл – баланың әлеуметтік және когнитивтік дамуының негізгі құралы, сондай-ақ, оның әлемді түсіну және өзара қарым-қатынас орнату қабілетінің негізі болып табылады. Тілдік дағдыларды қалыптастыру процесі баланың мектепке дейінгі кезеңінде ерекше маңызға ие. Балабақшада балаларға тіл үйрету – олардың тілдік қорын дамыту, дұрыс сөйлеу мен тыңдауға үйрету, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға бағытталған ұзақ мерзімді және тиімді жұмыс болып табылады. Бұл процеске тек тәрбиешілер ғана емес, ата-аналар мен қоғам да белсенді қатысуы керек. Балабақшадағы тіл дамыту жұмысы мектепке дейінгі білім беру бағдарламасына сәйкес жүргізіледі және бұл жұмыс тәрбиеші мен баланың арасындағы тығыз қарым-қатынасты талап етеді. Мақалада балабақшада тілдік дағдыларды дамытуға арналған әдіс-тәсілдер мен тәжірибелер қарастырылып, осы бағыттағы жетістіктер мен қиындықтар талқыланады.

1. Тілдік дағдылардың мәні мен маңызы

Балабақшадағы тіл дамыту жұмыстарының басты мақсаты – балалардың тілдік дағдыларын қалыптастыру. Бұл процесс балалардың сөйлеу тілін, тыңдау мен түсіну қабілеттерін дамытуға, сонымен қатар оларды қоғамдағы өзара әрекеттесуге дайындауға бағытталған. Тілдік дағдыларды қалыптастыру арқылы баланың когнитивті дамуы мен жалпы білім алуға деген қабілеттілігі артады. Тіл – баланың әлеуметтік әлемге енуінің алғашқы қадамы. Балалар тілді тек оқу мен жазу ретінде ғана емес, қоғамда өз пікірін білдіру, ойын айту және басқалармен қарым-қатынас жасау құралы ретінде меңгереді.

2. Балабақшада тілдік дағдыларды қалыптастырудың мақсаттары мен міндеттері

Балабақшадағы тіл дамыту жұмысының мақсаттары келесідей болуы тиіс:

- Балалардың сөйлеу дағдыларын дамыту (ауызша сөйлеу, жазу және оқу дағдылары).
- Тілдің барлық компоненттерін меңгерту (лексика, грамматика, фонетика, морфология).
- Балаларға дұрыс сөйлеу мен тыңдай білу дағдыларын дамыту.
- Балаларға белсенді сөздік қорын қалыптастыру.
- Әр түрлі ойындар мен жаттығулар арқылы тілдік қабілеттерін арттыру.
- Сөйлеу мәдениетін қалыптастыру, тілдің рөлін түсіну.

Сонымен қатар, тіл дамыту жұмысында балалардың жас ерекшеліктері мен олардың жеке даму ерекшеліктері де ескерілуі қажет.

3. Балабақшада тілдік дағдыларды дамыту әдіс-тәсілдері

Балабақшадағы тілдік дағдыларды дамыту үшін педагогтер әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолданады. Олардың ішінде:

- Ойын әдістері: Балаларға ойын арқылы тілдік дағдыларды үйрету ең тиімді әдіс болып табылады. Әсіресе, рөлдік ойындар, сөздік ойындар, жағдайды шешу ойындары балалардың тілін дамытуда маңызды рөл атқарады. Ойындар арқылы балалар эмоцияларын, сөздік қорын белсенді түрде пайдалануға үйренеді.
- Шығармашылық тапсырмалар: Сурет салу, өлеңдер жазу, ертегілер құрастыру сияқты шығармашылық тапсырмалар балалардың сөздік қорын байытып, ойлау қабілетін дамытады.
- Әңгімелесу: Балабақшада балалармен жиі әңгімелесу олардың сөздік қорын кеңейтіп, дұрыс сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Әңгіме кезінде тәрбиеші баланың сөйлеуін тыңдай отырып, оның қателіктерін түзетіп, дұрыс тілдік модельдер ұсынады.
- Тыңдау және түсіну: Балалардың тыңдау дағдыларын дамыту үшін әртүрлі әдеби шығармаларды оқу, аңыздар мен ертегілерді тыңдату тиімді. Бұл балалардың сөздер мен сөйлемдерді дұрыс түсінуіне ықпал етеді.

4. Балалардың тілдік дағдыларын қалыптастырудағы инновациялық әдістер

Заманауи педагогикада ақпараттық технологиялар мен инновациялық әдістер балалардың тілдік дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Мысалы:

- Мультимедиялық құралдар: Мультимедиялық құралдарды (компьютерлер, планшеттер, интерактивті тақталар) қолдану балаларға тілдік дағдыларды тиімді әрі қызықты түрде үйретуге мүмкіндік береді. Әсіресе, дыбыстық және көрнекілік материалдар балалардың сөздік қорын кеңейтіп, тілдік дағдыларын дамытуға ықпал етеді.
- Электрондық ойындар: Электрондық ойындар балаларға интерактивті түрде тіл үйрету үшін тиімді құрал болып табылады. Әсіресе, әртүрлі тапсырмалар мен ойындар арқылы балалар тілдік дағдыларын жетілдіре алады.
- Видео- және аудиоматериалдар: Әртүрлі видеолар мен аудиоматериалдар балаларға жаңа сөздерді үйретіп, тілдік дағдыларын дамытуға көмектеседі.

5. Ата-аналармен жұмыс істеу

Тілдік дағдыларды дамытуда ата-аналардың рөлі өте маңызды. Балабақшада өтетін тіл дамыту жұмыстары ата-аналармен тығыз байланыста жүргізілуі тиіс. Ата-аналар баланың үйде өз тілдік дағдыларын дамытуына көмектесуі керек. Оларға тіл үйрену үшін кітаптар оқу, сұрақтар қою, балалармен әңгімелесу сияқты тапсырмаларды беру ұсынылады.

6. Балалардың тілдік дағдыларын дамытудағы қиындықтар мен шешу жолдары

Балабақшада тілдік дағдыларды дамытуда кейде қиындықтар туындауы мүмкін. Олардың арасында:

- Балалардың сөздік қорының аздығы.
- Дұрыс сөйлеу мен тыңдау дағдыларында қиындықтар.
- Қате сөйлеу, грамматикалық қателіктердің болуы.

Бұл қиындықтарды шешу үшін педагогтер балалармен жұмыс істеуде икемді әдіс-тәсілдерді қолдануы тиіс. Мысалы, балалардың сөздік қорын байыту үшін арнайы тапсырмалар мен жаттығулар, ойындар ұйымдастыру қажет.

Қорытынды:

Балабақшада тілдік дағдыларды қалыптастыру - бұл балалардың жалпы дамуының маңызды бөлігі. Тілдік дағдыларды дұрыс дамыту балалардың әлеуметтік өміріне, ойлау қабілетіне және тұлғалық дамуында маңызды рөл атқарады. Бұл процесті тиімді ұйымдастыру үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер, ойындар мен шығармашылық тапсырмалар қолданылуы тиіс. Балабақша педагогі балалардың тілдік дағдыларын дамытуда басты тұлға болып табылады және оның жұмысы ата-аналармен тығыз байланыста жүргізілуі керек.

Әдебиеттер
1. Қараев Ж.Қ. Балабақшадағы тіл дамыту. Алматы: Білім. 2005 ж.
2. Баймұхамбетова Г.А. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде тіл дамыту әдістері. Астана: Назарбаев университеті. 2012 ж.
3. Садықова Г.Ж. Мектепке дейінгі балалардың тілдік дамуы. Алматы: Ғылым. 2010 ж.
4. Кушанова С.Ә. Тіл дамытуда инновациялық әдіс-тәсілдер. Астана: 2013 ж.

БАЛАЛАРҒА МОРАЛЬДЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ: ӘДІСТЕР МЕН ТӘСІЛДЕР

Ділдаханқызы Райхан
Шымкент қаласы, №43 "Алмаз" бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балаларға моральдық тәрбие беру мәселелері қарастырылады. Моральдық тәрбие баланың жеке тұлғасының қалыптасуында маңызды рөл атқарады, өйткені ол оның өмірлік құндылықтар жүйесін, әлеуметтік және мәдени нормаларды, сондай-ақ өмірде дұрыс жолды таңдай білу қабілетін дамытады. Мақалада моральдық тәрбиенің мәні, оның баланың дамуындағы орны және түрлі жас кезеңдерінде қолданылатын әдістер мен тәсілдер қарастырылды. Балалардың эмоциялық, әлеуметтік және интеллектуалды дамуымен тығыз байланысты моральдық тәрбиені тиімді жүзеге асыру үшін педагогикалық әдістер мен әдістемелер маңызды болып табылады.

Summary

This article discusses the issues of moral education of children. Moral education plays an important role in the formation of the child's personality, since it develops his system of life values, social and cultural norms, as well as the ability to choose the right path in life. The article considered the essence of moral education, its place in the development of the child and the methods and techniques used at different age stages. For the effective implementation of moral education, which is closely related to the emotional, social and intellectual development of children, pedagogical methods and techniques are of great importance.

Моральдық тәрбие – балалардың рухани дамуының маңызды құрамдас бөлігі. Баланың әлеуметтік және жеке тұлғалық дамуының негізгі кезеңдерінде моральдық ұстанымдар мен құндылықтар қалыптасады. Әдептілік, әділдік, жауапкершілік, қамқорлық сияқты моральдық нормалар қоғамда жеке тұлғаның дұрыс және үйлесімді дамуын қамтамасыз етеді. Педагогтардың басты міндеті – балаға өмірде дұрыс таңдау жасай білу дағдыларын, қоғамның құндылықтары мен моральдық нормаларын түсіндіру және оларды іс жүзінде қолдануға үйрету. Бұл мақсатқа жету үшін арнайы педагогикалық әдістер мен тәсілдер қажет.

Мақалада моральдық тәрбие берудің мақсаты, міндеттері, оның бала өміріндегі орны және әдістемелік тұрғыдан жүзеге асырылу ерекшеліктері талданады. Балалардың жас ерекшеліктеріне байланысты әртүрлі моральдық құндылықтарды қалыптастыру тәсілдері ұсынылады.

1. Моральдық тәрбие: теориялық негіздер

Моральдық тәрбие – адамды қоғамда өмір сүруге бейімдеу үшін қажет әлеуметтік құндылықтар мен моральдық нормаларды меңгерту процесі. Балаларға моральдық тәрбие беру әрбір тәрбиеші мен педагогтың басты міндеті болып табылады. Бұл тәрбие баланың өмірге деген көзқарасын, оның іс-әрекетіне моральдық жауапкершілікпен қарауын қалыптастыруға бағытталған. Моральдық тәрбие адамдар арасындағы қарым-қатынастарды реттейтін принциптерді қалыптастырады. Моральдық құндылықтарды балаға тәрбиелеу арқылы оны өзін-өзі басқару, өзін дұрыс ұстау, қоғамда бейбіт өмір сүру үшін қажетті дағдылармен қамтамасыз етуге болады.

Моральдық тәрбиенің негізгі принциптері.

- Әділеттілік – әр адам өз құқықтарын және міндеттерін білуі тиіс. Әділеттілік принципі балаларға дұрыс шешімдер қабылдауға, әділ болуға үйретеді.
- Қамқорлық – моральдық тәрбие адамның басқа адамдарға деген құрметі мен көмегін көрсетеді. Балаларды басқаларға көмек көрсетуге, өзара құрметті қарым-қатынас орнатуға тәрбиелеу маңызды.
- Жауапкершілік – моральдық тәрбиеде маңызды орын алатын тағы бір принцип. Бала өз іс-әрекеттері мен сөздері үшін жауапкершілік алуды үйренеді.
- Өзара құрмет – балаларға бір-бірін құрметтеуді, кешірімді болуды, әр адамды жеке тұлға ретінде қабылдауды үйрету керек.

2. Моральдық тәрбиенің әдістері мен тәсілдері

2.1. Түсіндіру және үгіт-насихат әдісі

Моральдық тәрбие беруде түсіндіру әдісі маңызды орын алады. Бұл әдіс педагогтың өз сөздерімен балаға моральдық құндылықтар мен әдептілік нормаларын түсіндіруін қамтиды. Түсіндіру кезінде педагог оқушыға белгілі бір жағдайда не істеу керек екенін айтады және оның маңыздылығын түсіндіреді.

2.2. Оқытуды ойын арқылы жүзеге асыру

Ойын арқылы балалардың моральдық қасиеттерін қалыптастыру тиімді әдіс болып табылады. Ойын барысында балалар ұжымдық жұмыстарға қатысып, түрлі моральдық жағдайларды шешеді. Ойын арқылы баланың өз ойын білдіруі, басқалармен қарым-қатынас жасауы, әділеттілік пен жауапкершілік сияқты моральдық құндылықтар дамиды.

2.3. Әңгімелесу және сұхбаттасу

Әңгімелесу – баланың ойлау қабілетін дамытудың маңызды тәсілі. Педагогтар балалармен түрлі жағдайлар туралы әңгімелесіп, оларға дұрыс моральдық таңдаулар жасауға көмектеседі. Әңгімелесу кезінде баланың пікірін тыңдап, оның көзқарасын сыйлап, өз ойларыңызды ашық әрі нақты жеткізу маңызды.

3. Жас ерекшеліктеріне қарай моральдық тәрбие

3.1. Мектепке дейінгі жастағы балалар

Мектепке дейінгі жастағы балаларға моральдық тәрбие беруде ойын мен белсенді әрекеттер маңызды рөл атқарады. Бұл кезеңде балалардың өзара қатынасы мен мінез-құлқы қалыптасады, олар қоғамдағы қарым-қатынастарды үйрене бастайды. Мектепке дейінгі балаларға мейірімділік, әділдік, достық және жауапкершілік сияқты құндылықтар ұсынылады.

3.2. Бастауыш мектеп оқушылары

Бастауыш сынып оқушылары үшін моральдық тәрбиенің негізі – білім мен мінез-құлықты қалыптастыру. Олар дұрыс әрекет ету мен жауапкершілікті сезіну, өз-өзіне және басқаларға құрметпен қарау сияқты дағдыларды үйренеді. Бұл жас кезеңінде оқушылар әлеуметтік әділеттілік, досқа адал болу, бір-біріне көмек көрсету сияқты моральдық ұстанымдарды игереді.

3.3. Жасөспірімдер кезеңі

Жасөспірімдер кезеңінде моральдық тәрбиенің мәні әсіресе айқын байқалады. Бұл кезеңде балалар өздерінің жеке тұлғасын, өмірлік құндылықтар жүйесін қалыптастырады. Педагогтар жасөспірімдерге моральдық, этикалық құндылықтарды түсіндіріп, олардың қоғамда өзін-өзі дұрыс ұстауына көмек көрсетуі қажет. Сонымен қатар, жасөспірімдер өздеріне жауапкершілік алып, өмірлік таңдаулар жасай алады.

4. Моральдық тәрбиенің нәтижелері мен педагогикалық әсері

Моральдық тәрбие баланың тұлғасын дамытуда маңызды әсер етеді. Моральдық құндылықтарды игерген бала қоғамдағы адамгершілік нормаларға сәйкес әрекет етеді, әлеуметтік қарым-қатынастарда әдебін сақтайды. Бұл процесс баланың өміріне оң әсер етіп, оны дұрыс азамат ретінде тәрбиелеуге көмектеседі.

Қорытынды:

Моральдық тәрбие баланың жеке тұлғасын қалыптастырудағы негізгі фактор болып табылады. Педагогтар жас ерекшеліктеріне сәйкес әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдану арқылы балаларға моральдық құндылықтарды түсіндіріп, оларды өмірде дұрыс таңдаулар жасауға үйретеді. Моральдық тәрбие баланың әлеуметтік өміріне, адамгершілік қасиеттерінің дамуына, сондай-ақ қоғамдағы орны мен рөліне айтарлықтай ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Жүнісова, Г. Моральдық тәрбие педагогикасы. Алматы: Ана тілі. 2020 ж.
2. Сейфуллин, А. Моральдық тәрбиенің теориясы мен практикасы. Астана: Білім. 2018 ж.
3. Шайхутдинова, Ж. Педагогикалық әдістер мен тәсілдер. Алматы: Мектеп. 2019 ж.
4. Ковалева, Л. Балаларға моральдық тәрбие беру. Санкт-Петербург: Невский проспект. 2017 ж.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ЭМОЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ: ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ПРАКТИКА

Ерекеева Дина Жумабековна
Шымкент қаласы білім баскармасының №98 "Мерей" бөбекжай-бақша МКҚК педагог-психологі

Түйін

Бұл мақалада балабақшадағы балалардың эмоциялық дамуының теориялық негіздері мен тәжірибелік аспектілері қарастырылады. Эмоциялық даму - баланың тұлғалық және әлеуметтік тұрғыда қалыптасуында маңызды рөл атқарады. Мақалада эмоциялық даму процесінің мәні, оның негізгі кезеңдері, эмоциялардың балалардың психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан дамуына әсері, сондай-ақ, эмоциялық дағдыларды қалыптастыруда педагогтердің әдіс-тәсілдері талданады. Эмоциялық дағдылардың баланың өзін-өзі тану, өз сезімдерін басқару, әлеуметтік қарым-қатынас орнату және қоғамға бейімделуі үшін маңызы зор. Мақалада эмоциялық дамуды қолдау үшін қолданылатын ойын әдістері, шығармашылық тапсырмалар, топтық жұмыстар және басқа да педагогикалық әдістер ұсынылған. Сонымен қатар, балабақшада эмоциялық дағдыларды дамытудағы педагогтің рөлі мен оқыту процесіндегі инновациялық тәсілдер талқыланады.

Summary

This article discusses the theoretical foundations and practical aspects of the emotional development of children in kindergarten. Emotional development-plays an important role in the personal and social formation of the child. The article analyzes the essence of the process of emotional development, its main stages, the influence of emotions on the psychological and social development of children, as well as the methods and techniques of teachers in the formation of emotional skills. Emotional skills are of great importance for the child's self-knowledge, management of his feelings, establishing social relationships and adaptation to society. The article presents game methods used to support emotional development, creative tasks, group work and other pedagogical methods. In addition, the role of the teacher in the development of emotional skills in kindergarten and innovative approaches in the learning process will be discussed.

Балалардың эмоциялық дамуы - бұл олардың өмірлік тәжірибесімен байланысты психологиялық өзгерістердің жиынтығы. Балабақша кезеңі - баланың эмоциялық дамуының алғашқы және маңызды сатысы болып табылады. Эмоциялық дамудың негіздері баланың өзін-өзі қабылдауы, қоршаған әлемге деген көзқарасы, сонымен қатар басқа адамдармен қарым-қатынас жасауы арқылы қалыптасады. Эмоциялар адамның өмірінде маңызды рөл атқарады, себебі олар адамның шешім қабылдау, әрекет ету қабілетіне әсер етеді. Балабақшада баланың эмоциялық даму деңгейін жоғарылату үшін тәрбиеленушілермен арнайы жұмыстар жүргізілуі қажет.

Бұл мақалада балабақшадағы балалардың эмоциялық дамуын қамтамасыз ету үшін қажетті теориялық негіздер, түрлі әдіс-тәсілдер мен педагогикалық тәжірибелер

қарастырылады. Эмоциялық дағдыларды дамытудың әдістемелік тәсілдерін зерттеу баланың жеке тұлғасын қалыптастыруға, оның өмірінде әлеуметтік тұрғыда табысты болуына ықпал етеді.

1. Эмоциялық дамудың теориялық негіздері

Эмоциялық даму - баланың жас ерекшеліктеріне сәйкес түрлі кезеңдермен сипатталады. Психологтар мен педагогтар эмоцияларды балалардың әлеуметтік өміріне маңызды әсер ететін фактор ретінде қарастырады. Эмоциялық даму процесі көптеген ғылыми еңбектерде зерттелген, соның ішінде Дж. Пиаже, Л.С. Выготский, Э. Эриксон сынды ғалымдардың еңбектерінде баланың эмоциялық даму кезеңдері көрсетілген. Пиаже баланың танымдық және эмоциялық даму арасында тығыз байланыс бар екенін айтады. Ал Л.С. Выготский эмоцияларды балалардың әлеуметтік дамуымен байланыстыра отырып, олардың қоғамдық тәжірибе арқылы дамитынын атап өтеді.

2. Эмоциялық дағдыларды дамыту әдістері мен тәсілдері

Эмоциялық даму процесін балалардың психологиялық, әлеуметтік және тұлғалық деңгейлерін қамтитын бірқатар педагогикалық әдістер мен тәсілдер арқылы қолдауға болады. Олардың ішінде:

- Ойын терапиясы: Балалар үшін ең тиімді әдіс ойын болып табылады. Әсіресе, рөлдік ойындар мен эмоцияларды танып, оларды басқаруға үйретететін ойындар балалардың эмоциялық дамуына оң әсер етеді. Ойын арқылы балалар өздерінің ішкі сезімдерін көрсете алады және оларды қалай басқара алатындығын үйренеді.

- Шығармашылық әрекеттер: Сурет салу, ән айту, би билеу сияқты шығармашылық әрекеттер баланың эмоционалдық жағдайын білдіруге мүмкіндік береді. Мұндай әрекеттер балалардың эмоцияларын сөзсіз білдіруіне және өзін-өзі түсінуіне көмектеседі.

- Әңгімелесу және әңгімелер: Балалармен әңгімелесу арқылы олардың эмоциялары мен сезімдерін анықтауға болады. Әңгімелер мен оқиғалар балалардың белгілі бір жағдайға қатысты өз сезімдерін айқын көрсетуіне мүмкіндік береді.

- Топтық жұмыстар: Балалар бір-бірімен жұмыс істегенде, олар өзара эмоциялық байланыстар орнатады, бір-бірінің сезімдерін түсініп, құрметтеуді үйренеді. Топтық жұмыстар балаларды ынтымақтастыққа және өзара көмекке үйретеді.

- Сезімдер картасы: Бұл әдіс балалардың эмоцияларын сөзбен білдіруге көмектеседі. Балалар белгілі бір жағдайға қатысты қандай сезімде екендігін карта арқылы анықтап, оларды жазу арқылы өз эмоцияларына түсінік береді.

3. Балаларда эмоциялық дағдыларды қалыптастырудағы педагогтің рөлі

Балабақша тәрбиешісі балалардың эмоциялық дамуына әсер ететін маңызды тұлға болып табылады. Педагог өз жұмысында балаларға бағыт-бағдар беріп, олардың эмоцияларын дұрыс басқаруға, өзінің сезімдерін білдіруге және әлеуметтік ортада өздерін сенімді сезінуге мүмкіндік жасайды. Педагог балалардың эмоциялық дағдыларын дамытуда: оларды тыңдау, қолдау көрсету, қиыншылықтармен күресуге үйрету сияқты әдістерді қолдануы керек.

4. Эмоциялық дағдыларды дамытудағы инновациялық әдістер

Заманауи педагогикада балабақшада эмоциялық дамуды қолдау үшін инновациялық әдістер мен технологиялар қолданылуда. Мысалы:

- Эмоционалды интеллектіні дамыту: Эмоционалды интеллект балалардың өз эмоцияларын түсіну және басқару қабілетін дамытады. Бұл балалардың өзін-өзі басқару дағдыларын және қарым-қатынас дағдыларын жақсартады.

- Әртүрлі мультимедиялық құралдарды қолдану: Мультимедиялық құралдар балаларға эмоцияларды жақсырақ түсінуге және оларды басқаруға көмектеседі. Мысалы, анимациялар немесе мультфильмдер балаларға эмоцияларды дұрыс тануға үйретеді.

- Терапевтік әдістер: Терапевтік әдістер, мысалы, арт-терапия, ойын терапиясы балалардың эмоциялық әлемін ашуға және олардың ішкі сезімдерін түсінуге көмектеседі.

5. Балаларда эмоциялық дамудың қиындықтары мен шешу жолдары

Балаларда эмоциялық даму барысында әртүрлі қиындықтар туындауы мүмкін. Олардың бірі — агрессия, қорқыныш, өз-өзіне сенбеушілік және әлеуметтік қарым-қатынастың нашар болуы. Бұл қиындықтарды жеңу үшін педагогтар мен ата-аналар балаларға сенімділік беріп, олардың эмоцияларымен жұмыс жасау керек. Эмоциялық дағдыларды дамыту бойынша арнайы жаттығулар мен ойындар арқылы осы қиындықтарды шешуге болады.

Қорытынды:

Балабақшадағы балалардың эмоциялық дамуы олардың толыққанды тұлға ретінде қалыптасуының негізі болып табылады. Эмоциялық дағдыларды дұрыс дамыту балалардың әлеуметтік қарым-қатынасқа қабілеттілігін, өзін-өзі басқару дағдыларын жақсартады, өз сезімдерін түсіну және оларды бақылауда ұстауға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер

1. Власова Н. В. Эмоциональное развитие дошкольников. Санкт-Петербург: Речь. 2006 ж.
2. Гараева Л. И., Абдуллина А. В. Современные методы воспитания эмоциональной интеллекты у детей. Казань: ИКАР. 2012 ж.

БАЛАБАҚШАДА ТІЛ МӘДЕНИЕТІН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Жакипова Динара Жумабаевна
Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақала балабақшада тіл мәдениетін дамыту әдістерін зерттеуге арналған. Тіл мәдениеті - бұл баланың сөйлеу дағдыларын қалыптастыру, сөздерді дұрыс қолдану, өз ойларын жүйелі және мәнерлі түрде жеткізу қабілеттерін арттыру процесі. Мектепке дейінгі кезең — баланың тілдік дамуындағы өте маңызды кезең, себебі осы кезеңде баланың сөздік қоры қалыптасып, сөйлеу қабілеттері дамиды. Тіл мәдениетін дамыту үшін педагогикалық процесте әртүрлі әдіс-тәсілдер мен құралдар пайдаланылады.

Summary

This article is devoted to the study of methods for the development of language culture in kindergarten. Language culture is the process of developing a child's speech skills, the correct use of words, and increasing the ability to express their thoughts systematically and expressively. Preschool is a very important stage in the language development of a child, because during this period the child's vocabulary is formed and speech abilities develop. For the development of language culture, various methods and tools are used in the pedagogical process.

Балабақшада тіл мәдениетін дамыту — балалардың сөйлеу дағдыларын қалыптастырудың негізгі процесі. Тіл мәдениеті баланың тілдік қорын байытумен қатар, оның әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын да жетілдіреді. Балабақша — бұл балалардың сөйлеу тілін дамытуға мүмкіндік беретін алғашқы мекеме, осы кезеңде балаларға дұрыс сөйлеуді, сөздердің мағыналарын түсінуді және оларды өмірде қолдануды үйрету маңызды. Балабақшада тіл мәдениетін дамытуға арналған әдістер мен тәсілдер көп, сондықтан осы тақырыпты зерттеу балабақша педагогтары үшін өте маңызды.

1. Тіл мәдениетінің маңызы мен рөлі:

Тіл — адам өміріндегі негізгі қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен қатар адамның дүниетанымын қалыптастыратын факторлардың бірі болып табылады. Тіл мәдениеті баланың әлеуметтік өмірін жақсартып, оның қоршаған ортамен тиімді қарым-қатынас орнатуына ықпал етеді. Тіл мәдениетінің негізінде адам өзінің ойларын жүйелі түрде білдіре алады, бұл оны қоршаған ортада танымал етеді. Сонымен қатар, дұрыс сөйлеу балалардың өз-өзін дұрыс бағалауға, өз ойларын дәл жеткізуге мүмкіндік береді.

2. Балабақшада тіл мәдениетін дамыту әдістері:

Балабақшада тіл мәдениетін дамыту үшін қолданылатын түрлі әдістер мен тәсілдер бар. Бұл әдістер негізінен баланың сөздік қорын байытуға, грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдануға және сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған.

- Ойын әдісі: Балабақшадағы балаларға тіл мәдениетін дамытуда ойын әдісін қолдану өте тиімді. Ойын арқылы бала сөздерді есте сақтау, оларды дұрыс қолдану, жаңа сөздерді үйрену дағдыларын меңгереді. Ойындар — балалар үшін қызықты әрі әсерлі оқу құралы, ол балаларды тілдің әртүрлі аспектілерін терең түсінуге ынталандырады.

- Шығармашылық тапсырмалар: Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың бір әдісі — бұл тіл мәдениетін дамытуға арналған шығармашылық тапсырмалар. Мысалы, ертегілер құрастыру, сұрақтарға жауап беру, әңгімелер жазу және т.б. Бұл тапсырмалар балалардың тілдік шығармашылық ойлауын дамытады, сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

- Сөйлеу жаттығулары: Сөйлеу жаттығулары — балалардың сөздер мен сөйлемдерді дұрыс айту дағдыларын қалыптастыруға арналған маңызды әдіс. Бұл жаттығулар баланың дұрыс айту дағдыларын дамытуға көмектеседі, олардың сөздік қорын кеңейтеді және грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдануға үйретеді.

- Тілдік ойындар мен жаттығулар: Тілдік ойындар — бұл балаларға тіл мәдениетін дамыту үшін қолданылатын тиімді әдіс. Бұл ойындар арқылы балалардың сөздік қорлары байиды, олар жаңа сөздерді үйреніп, сөйлеу дағдыларын жетілдіреді. Ойындар баланың қызығушылығын арттырады және оларды белсенді түрде оқытуға ынталандырады.

3. Тіл мәдениетін дамытудағы тәрбиенің маңызы:

Балабақшада тіл мәдениетін дамыту процесі тек оқыту ғана емес, тәрбие процесі де болып табылады. Педагогтар балаларға тек тілдік дағдыларды үйретіп қана қоймай, оларды әдептілікке, сыпайылыққа, қоршаған ортаға деген қызығушылықты арттыруға да тәрбиелейді. Тіл мәдениеті баланың ішкі дүниесінің дамуына, оның жеке тұлға болып қалыптасуына да әсер етеді.

4. Әдістемелік ұсыныстар:

- Балабақша тәрбиешілері балалармен күнделікті тілдік қарым-қатынас орнатып, олардың тілдік деңгейін бақылап, жаттығулар мен тапсырмалар беріп отыруы қажет.

- Ойын түрінде өткізілетін сабақтар балаларға қызықты әрі оңай болады. Әр түрлі тілдік ойындар, қойылымдар, жарыстар арқылы баланың сөйлеу тілін дамытуға болады.

- Тәрбиешілер балалармен пікірталас жүргізу, сұрақ-жауап ойындары өткізу арқылы баланың сөйлеу дағдыларын жақсартады.

- Мектепке дейінгі білім беру бағдарламасында балалардың тілдік дамыту мақсатында арнайы жаттығулар мен тапсырмалар енгізу маңызды.

Балабақшада тіл мәдениетін дамыту — бұл баланың сөйлеу қабілеттерін жақсартудың, оның ойлауын дамыту және оны қоршаған ортамен тиімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік беретін маңызды процесс. Тіл мәдениетін дамыту баланың интеллектуалдық қабілеттерін, әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға және оның жеке тұлғалық дамуында маңызды рөл атқарады. Тәрбиешілердің осы процесті тиімді ұйымдастыруы үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді пайдалану қажет. Ойындар, шығармашылық тапсырмалар, сөйлеу жаттығулары мен тілдік ойындар балабақшада тіл мәдениетін дамытудың тиімді құралдары болып табылады.

Әдебиеттер

1. Қажымұратова, Б. М. Мектепке дейінгі педагогика. Алматы: Рауан. 2016 ж.
2. Мухамеджанова, А. С. Мектепке дейінгі білім берудегі тіл дамыту. Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті. 2017 ж.
3. Смағұлова, Г. А. Балабақшада балалардың тілін дамыту әдістері. Тараз: ТарМУ баспасы. 2018 ж.
4. Назарбаева, Б. С. Мектепке дейінгі білім беру мен тәрбиелеудің жаңа моделдері. Астана: Елорда. 2015 ж.
5. Шамшыбекова, Ж. Т. Балабақшадағы тіл дамыту. Алматы: Әлем. 2019 ж.

БАЛАБАҚШАДА ЭМОЦИЯЛЫҚ ИНТЕЛЛЕКТТІ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Касымбекова Айгул Таджибаевна
Шымкент қаласы, №35 Сәуле бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Эмоциялық интеллект - адамның өз эмоцияларын тану, басқару және өзге адамдардың эмоцияларын түсіну қабілеті. Балабақша кезеңінде эмоциялық интеллекттің дамуы балалардың психологиялық дамуында маңызды рөл атқарады. Бұл мақалада эмоциялық интеллекттің балабақшадағы тәрбиелеу мен оқыту үрдісіндегі маңызы, оның ерекшеліктері және балаларды эмоциялық интеллектке тәрбиелеудің әдіс-тәсілдері қарастырылады. Эмоциялық интеллектті дамыту баланың өз эмоцияларын түсіну, басқару және әлеуметтік қатынастарда өзара түсіністік орнату дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Бұл мақалада эмоциялық интеллектті дамыту бойынша қолданылатын әдіс-тәсілдер, ойындар, тапсырмалар және басқа да белсенді әрекеттер туралы сөз болады. Сонымен қатар, балабақша тәрбиешілерінің эмоционалдық интеллекттің дамуының теориясы мен тәжірибесі туралы ұсыныстар беріледі.

Summary

Emotional intelligence is the ability of a person to recognize, manage their own emotions and understand the emotions of other people. The development of emotional intelligence during the kindergarten period plays an important role in the psychological development of children. This article discusses the importance of emotional intelligence in the process of education and training in kindergarten, its features and methods of educating children in emotional intelligence. The development of emotional intelligence is aimed at the formation of the child's skills to understand, manage his emotions and establish mutual understanding in social relationships. This article will talk about the techniques used to develop emotional intelligence, Games, tasks and other active activities. In addition, recommendations are given on the theory and practice of the development of emotional intelligence by kindergarten teachers.

Эмоциялық интеллект - адамның өзін және өзгені түсіну, эмоцияларды дұрыс басқару, қоғамдағы қарым-қатынастарда сәтті болу қабілеті. Балалардың эмоциялық дамуы олардың жеке тұлғалық қасиеттері мен әлеуметтенуіне үлкен әсер етеді. Эмоциялық интеллектті дамыту балабақшада тәрбиелеудің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Эмоцияларды дұрыс тану және түсіну, оларға сәйкес реакциялар жасау балаларға жағымды қарым-қатынастар орнатуға, стресстен арылуға, өзіне деген сенімділікті арттыруға көмектеседі.

Балабақша кезеңінде балалардың эмоциялық интеллектісін дамыту оларды қоғамда қарым-қатынас орнатуға, жеке қасиеттерін жетілдіруге бағытталған ерекше әдістерді қажет етеді. Балабақша тәрбиешісі балалардың эмоциялық интеллектісін дамыта отырып, олардың өзін-өзі басқару дағдыларын қалыптастыруға, басқа адамдардың эмоцияларына құрметпен қарауға және ұжымда жұмыс істей білуге көмектеседі.

Эмоциялық интеллекттің мәні және оның балабақшадағы маңызы

Эмоциялық интеллект адамның эмоцияларын тану, оларды басқару және эмоциялардың әлеуметтік қатынастарға әсерін түсіну қабілеті ретінде анықталады. Эмоциялық интеллекттің негізгі компоненттері мыналар болып табылады:

1. Өзін-өзі тану – адамның өз эмоцияларын тану және түсіну қабілеті.

2. Өзін-өзі басқару – адамның эмоцияларын реттеу және басқару қабілеті.

3. Әлеуметтік танып-білу – өзгенің эмоцияларын тану, оларды түсіну.

4. Әлеуметтік дағдылар – басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас орнату қабілеті.

Балабақшада эмоциялық интеллектті дамыту баланың өзін-өзі түсінуіне, эмоцияларын реттеуге, басқа адамдардың эмоцияларына сезімтал болуға мүмкіндік береді. Эмоциялық интеллект балалардың өзара қатынастарында қарым-қатынас қабілеттерін жетілдіреді, әлеуметтік жағдайларда өзін дұрыс ұстай білуіне ықпал етеді.

Эмоциялық интеллектті дамыту әдістері мен тәсілдері.

1. Ойын арқылы дамыту

Ойын – баланың эмоциялық дамуындағы ең тиімді әдіс. Әртүрлі ойындар балалардың өз эмоцияларын түсінуіне, басқа адамдардың сезімдерін тануға көмектеседі. Ойын барысында балалар рольдерге бөлініп, эмоцияларды көрсету мен қабылдауды үйренеді.

2. Сұрақ-жауап әдісі

Балалармен ашық сұхбат жүргізу олардың эмоциялық интеллектісін дамытуға мүмкіндік береді. Тәрбиеші балаларға өз эмоцияларына қатысты сұрақтар қоя отырып, олардың өзіндік пікірлерін білдіруіне, ойлау қабілеттерін арттыруға көмектеседі.

3. Мультимедиа құралдары

Мультфильмдер мен бейнемазмұндар эмоциялық интеллектті дамыту үшін маңызды құрал болуы мүмкін. Балаларға түрлі эмоциялар мен жағдайларды көрсететін бейнемазмұндар арқылы олар өз сезімдерін тануға және басқалардың сезімдерін түсінуге үйренеді.

4. Топтық жұмыстар

Топтық жұмыстар балалардың әлеуметтік дағдыларын жетілдіруге, бір-бірімен дұрыс қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді. Балалар бірге жұмыс істегенде бір-бірінің эмоцияларына назар аударады, бірге шешім қабылдауды үйренеді.

5. Әңгімелер мен ертегілерді тыңдау

Әңгімелер мен ертегілерде кейіпкерлердің эмоциялық жағдайларын талдау балаларға өз эмоцияларын түсінуге көмектеседі. Бұл тәсіл балалардың әлеуметтік және эмоциялық дағдыларын қалыптастырады.

6. Эмоциялар картасы

Балаларға әртүрлі эмоцияларды білдіретін суреттер мен белгілер арқылы эмоцияларды тануды үйрету. Әртүрлі эмоционалды жағдайларды сипаттайтын карталарды пайдалану балаларға өз эмоцияларын анықтауға және оларды реттеуге көмектеседі.

Қорытынды

Эмоциялық интеллекттің дамуы балалардың психоэмоциялық жағдайын, әлеуметтік дағдыларын және өмір сүруге деген қабілеттерін нығайтады. Балабақшада эмоциялық интеллектті дамыту әдістері баланың жеке тұлғасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Мұғалімдер мен тәрбиешілер балаларға эмоцияларын түсінуге, реттеуге және басқаруға көмектесе отырып, олардың келешектегі әлеуметтенуіне негіз қалап, қоғамда тиімді қарым-қатынас орнату қабілеттерін дамыта алады.

Әдебиеттер

1. Эмоциональный интеллект: как он влияет на жизнь детей / Дж. Гоулман. – М.: Рипол Классик, 2007.
2. Розова, Т. Эмоциональный интеллект в воспитании дошкольников. – М.: Просвещение, 2016.
3. Васильева, И. Эмоции и их роль в обучении детей. – Казань: Издательство Казанского университета, 2015.
4. Айтқазина, А. Дошкольное воспитание и эмоциональное развитие. – Алматы: Атамұра, 2014.
5. Бейсембина, Г. Эмоциональная зрелость детей в дошкольном возрасте. – Шымкент: Шымкент университеті, 2017.

БАЛАЛАРДА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Құлмағанбетова Балжан Оңайбаевна
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балаларда шығармашылық қабілеттерді дамыту мәселесі қарастырылады. Шығармашылық қабілеттердің балалардың тұлғалық дамуындағы маңызы және оны мектепке дейінгі ұйымдар мен бастауыш сыныптарда дамыту жолдары талданады.

Summary

This article discusses the problem of developing creative abilities in children. The importance of creative abilities in the personal development of children and the ways of its development in preschool organizations and primary grades are analyzed.

Баланың шығармашылық қабілеттері — оның жеке тұлға ретінде дамуының бір бөлігі, ол ойлау қабілетінің тереңдігі мен жан-жақтылығын көрсетеді. Балалардағы шығармашылық қабілеттері ойлау мен қиялды дамытуға, жаңа идеялар мен шешімдер табуға мүмкіндік береді. Сондықтан мектепке дейінгі кезеңде шығармашылыққа бағытталған әрекеттер балалардың когнитивтік, эмоционалдық және әлеуметтік дамуында маңызды рөл атқарады.

Қазіргі педагогикалық әдіснаманың басты мақсаты — балалардың шығармашылық қабілеттерін қолдау және дамыту болып табылады. Шығармашылық қабілеттерін дамытуға арналған әдістер мен тәсілдер балаларды рухани жағынан байытып, олардың қоғамда өзін еркін сезінуіне ықпал етеді.

1. Шығармашылық қабілеттердің теориялық негіздері

Шығармашылық қабілеттердің даму негіздері психология мен педагогика ғылымдарында көп зерттелген. Әсіресе, В. В. Давыдов, Л. С. Выготский, Ж. Пиаже сынды ғалымдардың еңбектерінде шығармашылықтың даму кезеңдері мен оны қолдау әдістері кеңінен қарастырылады. Шығармашылық — бұл тұлғаның жаңа, ерекше нәрсе жасау қабілеті, бұл қабілеттің дамуы бала өміріндегі маңызды кезең болып табылады. Психологтардың пікірінше, шығармашылық баланың интеллектісін дамытуға ғана емес, оның эмоционалдық тұрақтылығына, әлеуметтік қарым-қатынасқа да әсер етеді.

2. Шығармашылық қабілеттерді дамыту әдістері мен тәсілдері

Балаларда шығармашылықты дамыту үшін әртүрлі педагогикалық әдістер қолданылуы мүмкін. Олардың ішінде:

- Ойын арқылы шығармашылықты дамыту: Балалар үшін ең тиімді әдіс ойын болып табылады. Әсіресе, рөлдік ойындар, креативті ойындар балалардың қиялын ұштап, олардың шығармашылық ойлау қабілетін дамытады.

- Шығармашылық жұмыстар: Сурет салу, мүсін жасау, қолөнер жұмыстары балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған.

- Танымдық әдістер: Әртүрлі тапсырмалар мен сұрақтар арқылы балалардың ойлау қабілеттерін дамытуға болады. Балаларды өз идеяларын ашық түрде жеткізуге үйрету, олардың ойлау кеңістігін кеңейтеді.

- Театр және музыка: Театрлық қойылымдар мен музыкалық жұмыстар балалардың шығармашылық әлеуетін аша отырып, олардың эмоциялық және әлеуметтік дамуында маңызды рөл атқарады.

- Шығармашылық дағдыларды дамыту бойынша арнайы тренингтер мен сабақтар: Мұндай сабақтар балалардың тапқырлықтарын, проблемаларды шешу қабілеттерін және жаңа нәрселер жасауға деген құлшыныстарын арттырады.

- Жобалық әдіс: Балалар өздерінің жобаларын жоспарлап, оны жүзеге асыру кезінде шығармашылық көзқарастарын дамытады. Бұл әдіс олардың белсенділік көрсеткіштерін арттырады.

3. Шығармашылық қабілеттерді дамытуда мұғалімнің рөлі

Мұғалім балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда басты тұлға болып табылады. Мұғалім әр баланың қызығушылығын, қабілеттерін және қажеттіліктерін ескере отырып, жеке әдістер мен тәсілдер таңдауы керек. Мұғалім шығармашылық тапсырмаларды әр түрлі деңгейде дайындап, оларды балалардың мүмкіндіктеріне сәйкес бейімдеу арқылы балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

4. Шығармашылық қабілеттерді дамытудағы кедергілер және оларды жеңу жолдары

Шығармашылық қабілеттердің дамуына кейбір факторлар кедергі келтіруі мүмкін. Олардың қатарында — балалардың қорқыныштары, өзіне сенбеушілік, сыртқы қысымдар және басқа да психологиялық факторлар бар. Мұндай кедергілерді жеңу үшін балаларға сенімділік пен еркіндік беру, оларды қолдау маңызды. Балаларға қателіктер жасауға мүмкіндік беру және олардың әрқашан жаңа нәрселерді үйренуге құштар болуына жағдай жасау қажет.

5. Балаларда шығармашылық қабілеттерді дамытуға арналған жаттығулар мен ойындар.

1: Балаларға өз еркімен тақырып таңдау және сол бойынша қысқаша әңгіме жазуды ұсыну.

2: Ойын арқылы түрлі жағдайларды шешу тапсырмалары: балаларға бірнеше зат беріледі, олардан тек белгілі бір мақсаты бар нәрселерді жасау керек.

3: Дыбыстық әсерлер арқылы түрлі кейіпкерлерді бейнелеу.

4: Сурет салу және оны басқа балаларға түсіндіру, бұл шығармашылық қиялды дамытады.

Қорытынды:

Шығармашылық қабілеттерді дамыту баланың тұлғалық және интеллектуалдық дамуының негізі болып табылады. Шығармашылық — бұл тек өнердің, шығармашылықтың ғана емес, сонымен қатар проблемаларды шешудің, жаңа шешімдер табудың тәсілі. Балабақша мен бастауыш мектеп кезеңінде шығармашылық қабілеттерді дамыту балалардың өзіндік ойлауын, тапқырлығын, эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларын қалыптастырады. Осы мақалада ұсынылған әдістер мен тәсілдер балалардың шығармашылық әлеуетін толық ашып, олардың өмірде өзін сенімді сезінуіне ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Давыдов В. В. Проблемы психологии и педагогики творчества. Москва: Просвещение. 2001 ж.
2. Петрова Н. В. Творческие способности детей: психологический аспект. Казань: ИКАР. 2005 г.
3. Бенашвили С. Г. Психология и педагогика творчества. Санкт-Петербург: БХВ-Петербург. 2012 г.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ОЙЛАУҒА БАУЛУ

Қыстаубаева Гулнұр Қанатовна
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақала балабақшадағы балаларды математикалық ойлауға баулу мәселесіне арналған. Математикалық ойлау – баланың дүниетанымын кеңейту, абстракциялау, анализ және синтез қабілеттерін дамытудағы маңызды аспект болып табылады.

Резюме

Данная статья посвящена проблеме приобщения детей детского сада к математическому мышлению. Математическое мышление-важный аспект в развитии способностей ребенка к расширению кругозора, абстрагированию, анализу и синтезу.

Математика – баланың интеллектін дамытудағы және олардың әлемді түсінуіндегі маңызды құралдардың бірі. Балабақшада балаларды математикалық ойлауға баулу – олардың ойлау қабілеттерін дамытудың бір бөлігі ретінде, логикалық ойлау, талдау, қорытынды шығару

дағдыларын қалыптастыруда ерекше маңызға ие. Бала математикаға деген қызығушылығын осы жас кезеңінде қалыптастыра бастайды, себебі бала үшін білімге деген алғашқы қадамдар мен алғашқы түсініктер көбінесе дәл осы балабақшадағы қарапайым есептеулер мен математикалық ойындардан басталады.

Бұл кезеңде математикалық ойлау қалыптастыру, оның негізгі ұғымдарын түсіндіру, сан және сандардың қасиеттері, геометриялық пішіндер, уақытты ұғыну сияқты элементарлы түсініктерді меңгерту баланың жалпы білім жүйесіне деген қызығушылығын арттырады. Мақалада математикалық ойлауды дамытуда қолданылатын заманауи әдістер мен ойын түрлері қарастырылып, бұл процестің баланың жалпы когнитивті дамуына, болашақта оның математикаға деген оң көзқарасын қалыптастыруға әсері талданады.

1. Математикалық ойлаудың мәні мен маңызы

Математикалық ойлау – бұл адамның қоршаған ортаны түсіну және жүйелі түрде ойлау қабілеті. Балалар үшін математикалық ойлау негіздерін қалыптастыру ерте жастан басталса, ол олардың бүкіл өміріндегі дағдыларын дамытады. Математикалық ойлау олардың логикалық, аналитикалық қабілеттерін жетілдіріп, дүниетанымын кеңейтеді. Математикалық ұғымдар мен түсініктерді бала өз тәжірибесінен шығып, әртүрлі ойындар мен тапсырмаларды орындау арқылы қабылдайды. Математикалық ойлау баланың:

- Логикалық ойлау қабілетін арттырады;
- Есептеу дағдыларын дамытады;
- Әр түрлі геометриялық пішіндер мен олардың қасиеттерін түсінуге мүмкіндік береді;
- Жүйелі түрде ойлау және құрылымдық ойлауды үйретеді.

2. Балабақшада математикалық ойлауды дамыту бағыттары

Балабақшада математикалық ойлау дағдыларын дамыту бірнеше бағытта жүзеге асады:

- Сандармен жұмыс: Балаларға сан мен санның арасындағы байланысты, санау және салыстыруды үйрету. Бұл бағытта ойындар мен тәжірибелік жаттығулар қолданылып, балаларға саны мен көлемін түсінуге көмектеседі.
- Геометрия мен пішіндер: Балаларға геометриялық пішіндер мен олардың ерекшеліктерін таныстыру. Мұнда түрлі пішіндер мен олардың сипаттамаларын ойын түрінде меңгерту маңызды.
- Уақыт ұғымы: Балаларға уақытты түсіндіру, күн мен түнді, сағат, минут, күндер мен айларды айыру дағдыларын қалыптастыру.
- Логикалық тапсырмалар: Балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға арналған тапсырмалар, мысалы, көпбұрыштармен жұмыс жасау, түстер мен пішіндерді сәйкестендіру және т.б.

3. Балабақшада математикалық ойлауды дамыту әдістері мен тәсілдері

Балабақшада математикалық ойлауды дамыту үшін түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады:

- Ойын әдісі: Ойын – балалардың ең сүйікті іс-әрекеті болып табылады және ол математикалық ойлауды дамытуда маңызды рөл атқарады. Ойындар арқылы балалар сан ұғымын, пішіндерді, көлемді, уақытты тануға мүмкіндік алады. Математикалық ойындар балалардың логикалық ойлау қабілетін дамытады, сондай-ақ оларды қызықтырып, ойынның барысында математикаға деген қызығушылықтарын арттырады.
- Шығармашылық тапсырмалар: Математикаға қатысты шығармашылық тапсырмалар баланың интеллектуалдық дамуына ықпал етеді. Мысалы, қарапайым пішіндерден күрделі композициялар жасау немесе түрлі пішіндер мен сандарды пайдалану арқылы сурет салу.
- Қолданбалы сабақтар: Математика күнделікті өмірмен тығыз байланысты болғандықтан, балаларға математикалық ойлауды күнделікті тұрмыста қалай қолдануға болатынын көрсету маңызды. Оларды дүкенге бару, мөлшерлермен жұмыс істеу сияқты практикалық әрекеттермен таныстыру.
- Тәжірибелік және практикалық жаттығулар: Математикалық ойлауды дамыту үшін балаларға нақты іс-әрекеттер жасауға мүмкіндік беру маңызды. Олар түрлі пішіндерді

құрастырып, әртүрлі эксперименттер мен тапсырмаларды орындай отырып, математикалық ұғымдар мен принциптерді практика жүзінде меңгереді.

- Мультимедиялық құралдар мен ақпараттық технологиялар: Қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды қолдану балалардың математикалық ойлау қабілетін дамытудың жаңа жолдарын ұсынады. Интерактивті тақталар, мобильді қосымшалар мен ойындар балаларға математиканы қызықты әрі жеңіл үйретуге көмектеседі.

4. Балаларда математикалық ойлауды дамытудағы қиындықтар мен шешу жолдары

Математикалық ойлау дағдыларын дамытуда кейде қиындықтар туындауы мүмкін. Олардың арасында:

- Балалардың сандық ұғымдарды, уақытты, пішіндер мен өлшемдерді қабылдаудағы қиындықтар;
- Логикалық ойлау қабілетінің төмен болуы;
- Математикаға деген қызығушылықтың болмауы.

Бұл қиындықтарды жеңу үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолдану қажет. Мысалы, балаларды ойын арқылы қызықтыру, олардың қызығушылығын арттыру, тәжірибелік тапсырмаларды орындауға мүмкіндік беру керек. Сонымен қатар, баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың даму деңгейіне сәйкес материалдар ұсыну маңызды.

Балабақшадағы балаларды математикалық ойлауға баулу – баланың жалпы дамуына зор әсер ететін маңызды процесс. Бұл процестің тиімділігі педагогтердің әдіс-тәсілдерін дұрыс таңдауға, балалардың қызығушылығын арттыруға және олардың математикалық ұғымдар мен дағдыларды меңгеруіне байланысты. Математикалық ойлау балалардың логикалық, аналитикалық қабілеттерін дамытады, оны күнделікті өмірде қолдануға мүмкіндік береді. Бұл жұмыс ата-аналармен бірлесіп жүзеге асырылуы тиіс, өйткені баланың дамуы – ортақ процесс. Балабақшадағы математикалық білім беру баланың болашақта білім алу жолындағы іргетасын қалауға ықпал етеді.

Әдебиеттер

1. Баймұхамбетова, Г.А. Мектепке дейінгі педагогика және математикалық білім беру. Астана: Білім. 2011 ж.
2. Қараев, Ж.Қ. Балабақшадағы математика. Алматы: Рауан. 2012 ж.
3. Садықова, Г.Ж. Мектепке дейінгі математикалық білім берудің теориясы мен әдістемесі. Алматы: Ғылым. 2014 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Мусина Жанар Асылбековна
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту мәселесі қарастырылған. Әлеуметтік дағдылар баланың қоғамда өзін-өзі еркін сезінуіне, дұрыс қарым-қатынас орнатуына және тұлғалық дамуына маңызды ықпал етеді.

Резюме

В данной статье рассматривается проблема развития социальных навыков детей в детском саду. Социальные навыки имеют важное значение для того, чтобы ребенок чувствовал себя свободно в обществе, установил правильные отношения и способствовал личностному развитию.

Балабақшадағы әлеуметтік дағдыларды дамыту – мектепке дейінгі білім берудің негізгі аспектілерінің бірі болып табылады. Бұл кезеңде балалардың қоғамдағы өмірге, қарым-қатынас жасауға, өзгелермен тіл табысуға қабілеттілігін қалыптастыру аса маңызды. Әлеуметтік

дағдыларды дамыту барысында балалар тек өз-өзімен емес, басқа адамдармен де дұрыс және тиімді қарым-қатынас орнатуды үйренеді. Бұл дағдылар әрбір балаға қоғамның толыққанды мүшесі болуға мүмкіндік береді. Әлеуметтік дағдылардың алғашқы қадамдары балабақшада қалыптасады, өйткені бұл жастағы балалардың әлемді түсіну және өзара әрекеттесу тәжірибесі негізінен ойын мен топтық іс-әрекеттер арқылы жүзеге асады.

Әлеуметтік дағдыларды дамыту процесі баланың психологиялық және әлеуметтік дамуымен тығыз байланысты. Балабақшада балаларға арналған түрлі іс-шаралар, ойындар, топтық тапсырмалар арқылы әлеуметтік қарым-қатынас дағдылары қалыптасады. Бұл мақалада балалардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру бойынша қолданылатын әдіс-тәсілдер мен педагогикалық тәжірибелер қарастырылып, әлеуметтік дағдылардың дамуына ықпал ететін факторлар талданады.

1. Әлеуметтік дағдылардың мәні мен маңызы

Әлеуметтік дағдылар – бұл адамның басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас орнату, өз эмоцияларын басқару, тобымен жұмыс жасау, тіл табысу, серіктестікті дамыту және қиын жағдайларда шешім қабылдай білу сияқты қабілеттерді білдіреді. Балабақша жасындағы балалар үшін бұл дағдылар қоғамдағы өмірге бейімделуінің бастапқы кезеңі болып табылады. Әлеуметтік дағдыларды игеру балаға:

- Топта өзін дұрыс ұстап, ұйымшыл болуға мүмкіндік береді;
- Қарым-қатынас барысында өз пікірін еркін білдіруге үйретеді;
- Құрдастарымен және үлкендермен тіл табысу дағдыларын қалыптастырады;
- Өзара көмек көрсету мен ынтымақтастықтың маңызын түсінеді;
- Қоғамдағы әлеуметтік нормаларды меңгереді.

Бұл дағдылар баланың жеке тұлғалық қасиеттерін қалыптастырып, оны болашақта жетілген, әлеуметтік тұрғыдан белсенді азамат етіп тәрбиелейді.

2. Балабақшада әлеуметтік дағдыларды дамыту бағыттары

Балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту бірнеше негізгі бағытта жүзеге асады:

- Топтық жұмыс: Балалардың бірлескен іс-әрекеттері арқылы әлеуметтік дағдыларды дамыту. Балабақшада топтық жұмыс түрлі ойындар мен тапсырмалар арқылы ұйымдастырылады. Топта жұмыс істеу арқылы балалар өзара көмектесуді, өз пікірін тыңдауды, келісімге келуді үйренеді.

- Қарым-қатынас дағдыларын дамыту: Балабақшадағы тәрбиелік процесстің маңызды құрамдас бөлігі – балалардың бір-бірімен дұрыс қарым-қатынас орнатуы. Бұл бағытта педагогтер балаларға сөйлесу, пікір айту, тыңдау, сұрақ қою дағдыларын дамытуға көмектеседі.

- Эмоциялық даму: Балалар өз эмоцияларын тану, дұрыс басқару және басқа адамдардың эмоцияларын түсіну қабілетін дамытуы керек. Әлеуметтік дағдылар эмоциялық интеллектпен тығыз байланысты.

- Әлеуметтік мінез-құлықты қалыптастыру: Балаларға өз мінез-құлқын реттеуді, басқаларға сыйластықпен қарауды үйрету маңызды. Бұл баланың қоғамда бейімделуіне және әлеуметтік қарым-қатынастарын реттеуіне көмектеседі.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамыту әдістері мен тәсілдері

Балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін түрлі педагогикалық әдіс-тәсілдер қолданылады:

- Ойындар: Әлеуметтік дағдыларды дамытуда ойындардың рөлі ерекше. Ойындар балалардың топта жұмыс істеу, өз пікірін білдіру, достарымен ынтымақтастық орнату дағдыларын дамытуға көмектеседі. Әсіресе, рөлдік ойындар, серіктестік ойындар, сондай-ақ шығармашылық және спорттық ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын жетілдіреді.

- Шығармашылық тапсырмалар: Балалардың шығармашылық тапсырмалар арқылы өз пікірлерін еркін жеткізуі, топтық жобалармен жұмыс істеуі маңызды. Бұл тапсырмалар балаларды өз ойларын айқын және дәл айтуға үйретеді.

- Қолданбалы сабақтар: Әлеуметтік дағдыларды дамытуда балалардың түрлі қолөнер жұмыстарымен айналысуы, музыкалық және би іс-шараларына қатысуы да маңызды. Бұл дағдылар балалардың ынтымақтастық орнату, бір-бірімен қоян-қолтық жұмыс істеу қабілетін дамытады.

- Әңгімелесу және пікірталас: Балалармен әңгімелесу, оларды сөйлесуге тарту, өз пікірлерін айтуға ынталандыру арқылы олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға болады.

4. Отбасы мен балабақша арасындағы ынтымақтастық

Әлеуметтік дағдылардың қалыптасуы тек балабақшадағы жұмыстармен ғана шектелмейді, ата-аналар да осы процесте маңызды рөл атқарады. Отбасы мен балабақша арасындағы тығыз ынтымақтастық арқылы балалардың әлеуметтік дамуына оң әсер етуге болады. Ата-аналар балабақшадағы тәрбиешімен үнемі байланыста болу керек, балалармен бірге ойнау, оларды әлеуметтік дағдыларды дамытуға арналған іс-шараларға қатыстыру маңызды.

5. Әлеуметтік дағдыларды дамытудағы қиындықтар және шешу жолдары.

Әлеуметтік дағдыларды дамытуда кейде қиындықтар туындайды. Олардың ішінде:

- Балалардың топта жұмыс істеу кезінде қиындықтар туындауы;
- Әлеуметтік дағдыларды дұрыс меңгермеу;
- Балалардың басқалармен қарым-қатынас жасаудан тартынуы;
- Әлеуметтік дағдылардың дамуына әсер ететін психологиялық мәселелер.

Бұл қиындықтарды жеңу үшін педагогтер әр балаға жеке назар аударып, оған сәйкес әдістерді қолдануы керек. Сонымен қатар, балаларға бағытталған әлеуметтік-терапевтік бағдарламалар мен тренингтер арқылы да дағдыларды дамытуға болады.

Қорытынды:

Балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту – олардың тұлғалық дамуы үшін өте маңызды. Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру баланың өз ортасына бейімделуіне, қоғаммен қарым-қатынас жасау қабілетін жетілдіруге ықпал етеді. Бұл процесстің тиімділігі педагогтердің кәсіби шеберлігіне, ойын әдістері мен шығармашылық тапсырмаларды пайдалануына, сондай-ақ ата-аналармен тығыз байланыс орнатуға байланысты. Балабақшада әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру – болашақта қоғамның толыққанды мүшесі болуға бағытталған маңызды қадам болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Баймұхамбетова, Г.А. (2012). Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде әлеуметтік дағдыларды дамыту. Астана:

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Мухитдинова Гулжахан Сражовна
Шымкент қаласы, «Жұлдыз»бөбекжай бала бақшасының педогог тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту мәселесі қарастырылған. Әлеуметтік дағдылар баланың қоғамда өзін-өзі еркін сезінуіне, дұрыс қарым-қатынас орнатуына және тұлғалық дамуына маңызды ықпал етеді.

Резюме

В данной статье рассматривается проблема развития социальных навыков детей в детском саду. Социальные навыки имеют важное значение для того, чтобы ребенок чувствовал себя свободно в обществе, установил правильные отношения и способствовал личностному развитию.

Балабақшадағы әлеуметтік дағдыларды дамыту – мектепке дейінгі білім берудің негізгі аспектілерінің бірі болып табылады. Бұл кезеңде балалардың қоғамдағы өмірге, қарым-қатынас жасауға, өзгелермен тіл табысуға қабілеттілігін қалыптастыру аса маңызды. Әлеуметтік дағдыларды дамыту барысында балалар тек өз-өзімен емес, басқа адамдармен де дұрыс және тиімді қарым-қатынас орнатуды үйренеді. Бұл дағдылар әрбір балаға қоғамның толыққанды мүшесі болуға мүмкіндік береді. Әлеуметтік дағдылардың алғашқы қадамдары балабақшада қалыптасады, өйткені бұл жастағы балалардың әлемді түсіну және өзара әрекеттесу тәжірибесі негізінен ойын мен топтық іс-әрекеттер арқылы жүзеге асады.

Әлеуметтік дағдыларды дамыту процесі баланың психологиялық және әлеуметтік дамуымен тығыз байланысты. Балабақшада балаларға арналған түрлі іс-шаралар, ойындар, топтық тапсырмалар арқылы әлеуметтік қарым-қатынас дағдылары қалыптасады. Бұл мақалада балалардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру бойынша қолданылатын әдіс-тәсілдер мен педагогикалық тәжірибелер қарастырылып, әлеуметтік дағдылардың дамуына ықпал ететін факторлар талданады.

1. Әлеуметтік дағдылардың мәні мен маңызы

Әлеуметтік дағдылар – бұл адамның басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас орнату, өз эмоцияларын басқару, тобымен жұмыс жасау, тіл табысу, серіктестікті дамыту және қиын жағдайларда шешім қабылдай білу сияқты қабілеттерді білдіреді. Балабақша жасындағы балалар үшін бұл дағдылар қоғамдағы өмірге бейімделуінің бастапқы кезеңі болып табылады. Әлеуметтік дағдыларды игеру балаға:

- Топта өзін дұрыс ұстап, ұйымшыл болуға мүмкіндік береді;
- Қарым-қатынас барысында өз пікірін еркін білдіруге үйретеді;
- Құрдастарымен және үлкендермен тіл табысу дағдыларын қалыптастырады;
- Өзара көмек көрсету мен ынтымақтастықтың маңызын түсінеді;
- Қоғамдағы әлеуметтік нормаларды меңгереді.

Бұл дағдылар баланың жеке тұлғалық қасиеттерін қалыптастырып, оны болашақта жетілген, әлеуметтік тұрғыдан белсенді азамат етіп тәрбиелейді.

2. Балабақшада әлеуметтік дағдыларды дамыту бағыттары

Балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту бірнеше негізгі бағытта жүзеге асады:

- Топтық жұмыс: Балалардың бірлескен іс-әрекеттері арқылы әлеуметтік дағдыларды дамыту. Балабақшада топтық жұмыс түрлі ойындар мен тапсырмалар арқылы ұйымдастырылады. Топта жұмыс істеу арқылы балалар өзара көмектесуді, өз пікірін тыңдауды, келісімге келуді үйренеді.
- Қарым-қатынас дағдыларын дамыту: Балабақшадағы тәрбиелік процесстің маңызды құрамдас бөлігі – балалардың бір-бірімен дұрыс қарым-қатынас орнатуы. Бұл бағытта педагогтер балаларға сөйлесу, пікір айту, тыңдау, сұрақ қою дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- Эмоциялық даму: Балалар өз эмоцияларын тану, дұрыс басқару және басқа адамдардың эмоцияларын түсіну қабілетін дамытуы керек. Әлеуметтік дағдылар эмоциялық интеллектпен тығыз байланысты.
- Әлеуметтік мінез-құлықты қалыптастыру: Балаларға өз мінез-құлқын реттеуді, басқаларға сыйластықпен қарауды үйрету маңызды. Бұл баланың қоғамда бейімделуіне және әлеуметтік қарым-қатынастарын реттеуіне көмектеседі.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамыту әдістері мен тәсілдері.

Балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін түрлі педагогикалық әдіс-тәсілдер қолданылады:

- Ойындар: Әлеуметтік дағдыларды дамытуда ойындардың рөлі ерекше. Ойындар балалардың топта жұмыс істеу, өз пікірін білдіру, достарымен ынтымақтастық орнату дағдыларын дамытуға көмектеседі. Әсіресе, рөлдік ойындар, серіктестік ойындар, сондай-ақ шығармашылық және спорттық ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын жетілдіреді.

- Шығармашылық тапсырмалар: Балалардың шығармашылық тапсырмалар арқылы өз пікірлерін еркін жеткізуі, топтық жобалармен жұмыс істеуі маңызды. Бұл тапсырмалар балаларды өз ойларын айқын және дәл айтуға үйретеді.

- Қолданбалы сабақтар: Әлеуметтік дағдыларды дамытуда балалардың түрлі қолөнер жұмыстарымен айналысуы, музыкалық және би іс-шараларына қатысуы да маңызды. Бұл дағдылар балалардың ынтымақтастық орнату, бір-бірімен қоян-қолтық жұмыс істеу қабілетін дамытады.

- Әңгімелесу және пікірталас: Балалармен әңгімелесу, оларды сөйлесуге тарту, өз пікірлерін айтуға ынталандыру арқылы олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға болады.

4. Отбасы мен балабақша арасындағы ынтымақтастық

Әлеуметтік дағдылардың қалыптасуы тек балабақшадағы жұмыстармен ғана шектелмейді, ата-аналар да осы процесте маңызды рөл атқарады. Отбасы мен балабақша арасындағы тығыз ынтымақтастық арқылы балалардың әлеуметтік дамуына оң әсер етуге болады. Ата-аналар балабақшадағы тәрбиешімен үнемі байланыста болу керек, балалармен бірге ойнау, оларды әлеуметтік дағдыларды дамытуға арналған іс-шараларға қатыстыру маңызды.

5. Әлеуметтік дағдыларды дамытудағы қиындықтар және шешу жолдары

Әлеуметтік дағдыларды дамытуда кейде қиындықтар туындайды. Олардың ішінде:

- Балалардың топта жұмыс істеу кезінде қиындықтар туындауы;
- Әлеуметтік дағдыларды дұрыс меңгермеу;
- Балалардың басқалармен қарым-қатынас жасаудан тартынуы;
- Әлеуметтік дағдылардың дамуына әсер ететін психологиялық мәселелер. Бұл қиындықтарды жеңу үшін педагогтер әр балаға жеке назар аударып, оған сәйкес әдістерді қолдануы керек. Сонымен қатар, балаларға бағытталған әлеуметтік-терапевтік бағдарламалар мен тренингтер арқылы да дағдыларды дамытуға болады.

Қорытынды:

Балабақшада балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту – олардың тұлғалық дамуы үшін өте маңызды. Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру баланың өз ортасына бейімделуіне, қоғаммен қарым-қатынас жасау қабілетін жетілдіруге ықпал етеді. Бұл процесстің тиімділігі педагогтердің кәсіби шеберлігіне, ойын әдістері мен шығармашылық тапсырмаларды пайдалануына, сондай-ақ ата-аналармен тығыз байланыс орнатуға байланысты. Балабақшада әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру – болашақта қоғамның толыққанды мүшесі болуға бағытталған маңызды қадам болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Баймұхамбетова, Г.А. Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде әлеуметтік дағдыларды дамыту. Астана: 2012 ж.

МЕКТЕПТЕГІ ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ: БАҒЫТТАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ

Бейсенгір Мөлдір Есенқызы

Түркістан облысы, Отырар ауданы “Ергөбек негізгі орта мектеп” коммуналдық мемлекеттік мекемесінің директорының тәрбие ісі жөніндегі орынбасары

Түйін

Бұл мақалада мектептегі тәрбие процесін ұйымдастырудың негізгі бағыттары мен әдістері қарастырылады. Тәрбие – бұл тек білім беру емес, баланың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру, оның мінез-құлқы мен дүниетанымын дамыту үдерісі. Мектептегі тәрбие процесі оқушының білім алуымен қатар, әлеуметтік және тұлғалық дамуында маңызды рөл атқарады. Мақалада тәрбие

үдерісінің әртүрлі компоненттері, оның ішінде жеке тұлғаны қалыптастыру, әлеуметтік дағдыларды дамыту, азаматтық ұстаным мен мәдениеттілікті қалыптастыру мәселелері талқыланады.

Резюме

В данной статье рассматриваются основные направления и методы организации воспитательного процесса в школе. Воспитание-это не просто образование, а процесс формирования личностных качеств ребенка, развития его поведения и мировоззрения. Воспитательный процесс в школе наряду с воспитанием ученика играет важную роль в социальном и личностном развитии. В статье обсуждаются различные компоненты воспитательного процесса, в том числе вопросы формирования личности, развития социальных навыков, формирования гражданской позиции и культуры.

Мектептің басты міндеттерінің бірі – оқушыларға білім беру ғана емес, сонымен қатар оларды адамгершілікке, әлеуметтік құндылықтарға баулу, олардың әлеуметтік белсенділігін қалыптастыру, ұлттық рухта тәрбиелеу болып табылады. Бұл үдеріс тәрбие процесі деп аталады. Тәрбие – бұл мектеп өміріндегі маңызды компонент, өйткені ол оқушының жеке тұлғасын қалыптастырып, оның әлеуметтік ортада дұрыс бағдар алуына мүмкіндік береді. Мектептегі тәрбие процесін тиімді ұйымдастыру – білім беру сапасының жоғары болуына және оқушылардың толыққанды дамуына кепілдік береді.

1. Мектептегі тәрбие процесінің теориялық негіздері

Мектептегі тәрбие процесі педагогика ғылымының маңызды саласы болып табылады. Бұл процестің негізгі мақсаты – жеке тұлғаның мәдени, рухани, интеллектуалдық және әлеуметтік дамуын қамтамасыз ету. Тәрбие процесінің теориялық негіздері әртүрлі педагогикалық мектептердің көзқарастарынан қалыптасады. Тәрбие жұмысын ұйымдастыруда негізгі принциптерді, әдістер мен тәсілдерді дұрыс таңдау үшін педагогтар белгілі бір теориялық білім мен дағдыларға ие болуы тиіс.

1.1. Тәрбие жұмысының мақсаттары мен міндеттері

Тәрбие процесінің негізгі мақсаты – оқушының әлеуметтік құндылықтарды қабылдауы, оның тұлғалық дамуы, азаматтық және адамгершілік қасиеттердің қалыптасуы. Бұл мақсатты жүзеге асыру үшін тәрбие жұмысының келесі міндеттері анықталады:

- Оқушыны отбасылық, қоғамдық және ұлттық құндылықтармен таныстыру.
- Әлеуметтік дағдыларды дамыту, өзара құрмет пен ынтымақтастықтың маңыздылығын түсіндіру.
- Азаматтық жауапкершілік пен патриотизмді қалыптастыру.
- Психологиялық тұрақтылықты қамтамасыз ету, эмоциялық және әлеуметтік қолдау көрсету.

1.2. Тәрбие әдістерінің классификациясы

Мектепте тәрбие процесін ұйымдастыруда әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылуы мүмкін. Тәрбие әдістері педагогикалық тәжірибеде белгілі бір мақсатқа жету үшін қолданылатын тәсілдер мен құралдарды қамтиды. Олар негізінен екі түрге бөлінеді:

- ***Тікелей әдістер*** *– мұғалімнің белсенді араласуын қажет ететін әдістер (сабақтар, лекциялар, түсіндірмелер).*
- ***Жанама әдістер*** *– оқушылардың өзін-өзі тәрбиелеуіне, топтық жұмысқа негізделген әдістер (диалог, пікірталас, жобалар).*

Тәрбие әдістерінің тиімділігі оқушының жас ерекшеліктеріне, олардың жеке тұлғалық қасиеттеріне байланысты болады. Әдістер мен тәсілдер белгілі бір тәрбие мақсаттарына сәйкес таңдалып, әртүрлі әлеуметтік жағдайларда қолданылуы тиіс.

2. Мектептегі тәрбие бағыттары

Мектептегі тәрбие процесі көптеген бағыттар бойынша жүзеге асырылады. Әрбір бағыттың өзіндік мақсаты мен міндеттері болады, және бұл бағыттар мектептегі тәрбие жұмысының құрылымын құрайды. Тәрбие бағыттары әртүрлі педагогикалық және психологиялық теориялар мен практикаға негізделген.

2.1. Ұлттық тәрбие

Ұлттық тәрбие оқушылардың өз халқының мәдениеті мен тарихына деген құрметін арттырып, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға бағытталған. Бұл бағытта ұлттық дәстүрлерді сақтау, ұлттық құндылықтарды насихаттау және этникалық мәдениетті таныту маңызды. Ұлттық тәрбие мектептің басты бағыттарының бірі болып табылады, өйткені ол оқушылардың патриоттық сезімдерін оятады.

2.2. Әлеуметтік тәрбие

Әлеуметтік тәрбие оқушыларды қоғамға деген жауапкершілікке тәрбиелейді, оларды әлеуметтік және құқықтық міндеттерін орындауға үйретеді. Бұл бағытта азаматтық тәрбие, құқықтық білім беру, волонтерлік қызметке қатысу сияқты шаралар іске асырылады. Әлеуметтік тәрбие оқушыларды өзін-өзі басқару және басқалармен үйлесімді қарым-қатынас орнату дағдыларын дамытуға бағытталған.

2.3. Жеке тұлғаны дамыту

Жеке тұлғаны дамыту бағыты оқушының интеллектуалдық, эмоционалдық және физикалық дамуына ықпал етеді. Бұл бағытта оқушылардың шығармашылық қабілеттері, өзін-өзі тануы мен өз-өзін бағалауы, жеке тұлға ретінде дамуы мақсат етіледі. Бұл бағытта жеке тұлғаны дамыту үшін әртүрлі жобалар мен шығармашылық жұмыстар, психологиялық тренингтер ұйымдастырылады.

2.4. Психологиялық тәрбие

Психологиялық тәрбие оқушылардың эмоционалдық жағдайын жақсартуға, олардың психологиялық тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған. Бұл бағытта стресстік жағдайлармен күресу, әлеуметтік дағдыларды дамыту, өзара түсіністік пен эмпатияны қалыптастыру жұмыстары жүргізіледі. Психологиялық тәрбие арқылы оқушылардың жеке мәселелерін шешуге және олардың мінез-құлықтарын түзетуге көмек көрсетіледі.

3. Мектептегі тәрбие әдістері мен құралдары

Тәрбие процесін ұйымдастыруда әртүрлі әдістер мен құралдар қолданылады. Олар оқушылардың тәрбиесі мен дамуына тікелей әсер етеді.

- Әңгімелесу мен кеңес беру: Оқушылармен жеке әңгімелесу олардың пікірін тыңдауға, олардың мәселелерін шешуге мүмкіндік береді.

Топтық жұмыс: Оқушыларды топтарға бөліп жұмыс істеуге үйрету олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі.

- Рөлдік ойындар: Оқушыларға әртүрлі әлеуметтік рөлдерді орындауға мүмкіндік беру олардың жауапкершілік сезімін арттырады.

- Әлеуметтік жобалар: Әлеуметтік жобалар арқылы оқушылар қоғамның өміріне араласып, өздерін пайдалы сезінеді.

Қорытынды:

Мектептегі тәрбие процесі оқушылардың тұлғалық және әлеуметтік дамуын қамтамасыз ететін маңызды компонент болып табылады. Тәрбие – тек білім беру емес, сонымен қатар оқушының мінез-құлқы мен әлеуметтік дағдыларын қалыптастырып, оларды өмірге дайын азаматтар етіп тәрбиелеу үдерісі. Мақалада қарастырылған мектептегі тәрбие бағыттары мен әдістері оқу үдерісінің маңызды бөліктері ретінде оқушылардың жеке тұлғалық дамуына үлес қосады. Ұлттық тәрбие, әлеуметтік тәрбие, жеке тұлғаны дамыту және психологиялық тәрбие бағыттары оқушылардың саналы түрде өзін-өзі танып, дұрыс таңдау жасауына көмектеседі.

Тәрбие жұмысының тиімділігі үшін мұғалімдер мен тәрбиешілердің әдіс-тәсілдері жаңашыл, шығармашылық бағытта болуы маңызды. Әртүрлі педагогикалық әдістер мен құралдарды үйлесімді түрде қолдану мектептегі тәрбие үдерісін тиімді ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Мектепте тәрбие жұмысын жақсы ұйымдастыру оқушылардың әлеуметтік жауапкершілігін арттырып, оларды өмірде белсенді болуға, қоғамда өз орнын табуға үйретеді.

Әдебиеттер

1. Әбдікәрімова, Ш. Мектептегі тәрбие процесі: теория мен практика. Алматы: Қазақ университеті. 2016 ж.

2. Қабдырахманова, М. Тәрбие жұмысының ұйымдастырылуы. Астана: Ақпарат. 2014 ж.
3. Жұмабекова, С. Мектептегі әлеуметтік тәрбие. Алматы: Дарын. 2017 ж.
4. Мұхтарова, Ә. Оқушылардың тұлғалық дамуын педагогикалық тұрғыда қалыптастыру. Қарағанды: ҚарМТУ. 2015 ж.
5. Иманбекова, Қ. (2018). Тәрбие жұмысы мен оның әдістері. Астана: Білім.

ОТБАСЫ МЕН МЕКТЕП АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫС: ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІНЕ ӘСЕРІ

Налибаева Индира Дуйсенбековна
Түркістан облысы, Отырар ауданы, "Ә.Байтанаев атындағы негізгі орта мектеп" коммуналдық мемлекеттік мекемесінің мектеп директорының тәрбие ісі жөніндегі орынбасары

Түйін

Бұл мақала отбасы мен мектеп арасындағы байланыс пен ынтымақтастықтың оқушылардың тәрбиесі мен дамуына қаншалықты маңызды екенін зерттейді. Мақалада тәрбие процесінің тиімділігін арттырудағы отбасы мен мектептің рөлі, олардың бірлескен жұмысының педагогикалық және психологиялық негіздері талқыланады. Сонымен қатар, оқушылардың әлеуметтенуінде отбасы мен мектептің өзара әрекеттесуі мен үйлесімділігі маңызды аспектілер ретінде қарастырылады. Мақалада отбасы мен мектеп арасындағы байланысқа әсер ететін факторлар, педагогикалық жұмысқа бағытталған ата-аналармен жүргізілетін іс-шаралар мен тренингтер, отбасының тәрбиелік әсері мен мектептің ықпалы туралы айтылып, екі тараптың өзара түсіністік пен қолдау арқылы балаларды тәрбиелеудегі жетістіктері мен проблемалары қарастырылады. Сонымен қатар, отбасы мен мектеп арасындағы ынтымақтастықты нығайту мақсатында ұсыныстар мен әдіс-тәсілдер ұсынылған.

Резюме

В этой статье исследуется, насколько важны отношения и сотрудничество между семьей и школой для воспитания и развития учащихся. В статье обсуждается роль семьи и школы в повышении эффективности воспитательного процесса, педагогические и психологические основы их совместной работы. Кроме того, взаимодействие и гармония семьи и школы рассматриваются как важные аспекты в социализации учащихся. В статье обсуждаются факторы, влияющие на связь между семьей и школой, мероприятия и тренинги с родителями, направленные на педагогическую работу, воспитательное влияние семьи и влияние школы, рассматриваются достижения и проблемы в воспитании детей через взаимопонимание и поддержку со стороны обеих сторон. Кроме того, в целях укрепления сотрудничества между семьей и школой представлены рекомендации и методы.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде мектептің ғана емес, сондай-ақ отбасының да маңызды рөлі бар. Әсіресе, оқушының әлеуметтік және тұлғалық дамуы үшін отбасы мен мектеп арасындағы ынтымақтастық маңызды орын алады. Бұл екі институттың байланысы бала тәрбиесінде ерекше маңызға ие, себебі отбасында басталған тәрбие жұмысы мектепте жалғасып, толықтырылады. Сондықтан, отбасы мен мектеп арасындағы қарым-қатынасты нығайту оқушының рухани және интеллектуалдық дамуына оң әсер етеді.

1. Отбасы мен мектептің тәрбие жұмысындағы рөлі

Отбасы – адамзаттың алғашқы тәрбиесін алатын ортасы болып табылады. Бұл жерде баланың моральдық-адамгершілік құндылықтары қалыптасады, оған әлеуметтік нормалар мен ережелер үйретіледі. Мектепте осы құндылықтар нығая түсіп, білім мен дағдыларға негізделген тәрбиелік процесс жүреді. Мектеп пен отбасы арасында өзара түсіністік пен ынтымақтастық болмаса, оқушының тәрбиесі әлсіреп, оның тұлғалық дамуы да тежелуі мүмкін. Сондықтан, оқушының жеке тұлғасын дамытуда отбасы мен мектептің бірлескен жұмысы маңызды.

2. Отбасы мен мектеп арасындағы өзара байланыс факторлары

Отбасы мен мектеп арасындағы байланыс түрлі факторларға тәуелді. Атап айтқанда:

- Ата-аналардың білім деңгейі мен тәрбие туралы түсініктері. Ата-аналардың жалпы білім деңгейі мен тәрбие әдістері баланың мектепке бейімделуіне ықпал етеді. Мектеп пен ата-аналар арасында тиімді коммуникация арқылы тәрбие жұмысы сәтті жүзеге асады.

- Мұғалімдердің кәсіби шеберлігі. Мұғалімнің отбасы мен мектеп арасындағы байланысты тиімді ұйымдастыруы – білім беру процесінің маңызды құрамдас бөлігі. Мұғалімдер ата-аналармен үнемі байланыс орнатып, оларды баланың оқу үлгерімі мен мінез-құлқына қатысты ақпараттандырып отыруы керек.

- Мектептің ата-аналармен жұмыс жүргізу стратегиясы. Мектептің тәрбие жұмысында ата-аналармен өзара әрекеттесу үшін арнайы әдістемелер мен стратегияларды қолдану оқушылардың тәрбиесіне оң әсерін тигізеді. Ата-аналар мен мұғалімдердің бірлескен іс-шаралары, кездесулері баланың дамуындағы қиындықтарды анықтап, шешу жолдарын табуға мүмкіндік береді.

3. Отбасы мен мектептің өзара ынтымақтастығының маңыздылығы

Отбасы мен мектеп арасындағы ынтымақтастық баланың тұлғалық дамуына оң әсер етеді. Мектепте оқушы жаңа білімдер мен дағдыларды игеріп, әлеуметтік ортада өз орнын табуға үйренеді. Ата-аналар өз кезегінде баланың мінез-құлқын, эмоциялық жағдайын бақылап, мектепке барып, мұғалімдермен өзара пікір алмасу арқылы оны дұрыс бағытта тәрбиелейді. Қазіргі уақытта ата-аналармен тығыз байланыс орнату мектептерде маңызды міндетке айналды.

Мұғалімдер мен ата-аналар бірлесіп, баланың рухани және интеллектуалдық дамуын қадағалап, өзара үйлесімді әрекет етсе, оның нәтижесінде оқушының бойында жауапкершілік, тәртіптілік, ізденімпаздық қасиеттері қалыптасады. Сонымен қатар, бұл оларға болашақта өмірдің түрлі салаларында табысты болуға септігін тигізеді.

4. Ата-аналармен жұмыс жүргізу әдістемелері

Отбасы мен мектеп арасындағы байланыс көптеген тәсілдермен жүзеге асырылады. Мектептерде ата-аналармен жұмыс істейтін арнайы топтар, кеңестер мен клубтар құрылып, түрлі іс-шаралар өткізіледі. Бұл шаралар отбасының тәрбиелік рөлін нығайтуға, ата-аналардың мектеп өміріне қатысуын арттыруға бағытталған.

Мұғалімдер, әсіресе бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелейтін педагогтар, ата-аналармен түрлі әдістемелер арқылы тығыз байланыс орнатады. Олардың бірі – «Ата-аналар жиындары» өткізу. Бұл жиындарда мұғалімдер мен ата-аналар баланың оқу үлгерімі мен тәртібі жөнінде пікір алмасып, әрбір оқушының қажеттіліктері мен мәселелерін бірге шешеді.

Сонымен қатар, ата-аналармен жүргізілетін жеке кеңестер, тренингтер мен психологиялық тесттер де тиімді болады. Бұл тәсілдер отбасы мен мектеп арасындағы ынтымақтастықты арттырып, педагогтардың өз іс-тәжірибесін жетілдіруге ықпал етеді.

5. Мектеп пен отбасы арасындағы байланыс арқылы оқушының тұлғасын дамыту

Отбасы мен мектеп арасындағы тығыз қарым-қатынас баланың толыққанды дамуына әсер етеді. Осы өзара әрекеттестіктің нәтижесінде оқушы әлеуметтік дағдыларға ие болып, жауапкершілік пен дербестікті сезінеді. Отбасында қалыптасқан мәдениет пен тәрбиелік құндылықтар мектепте де жалғасып, оқушының бойында дұрыс мінез-құлық пен жағымды қасиеттер қалыптасады.

Бұл процесс балалардың эмоционалды тұрақтылығын қамтамасыз етіп, оларды болашақта өмірлік қиындықтарға қарсы тұруға даярлайды. Әрбір бала өзіне деген сенімділікті отбасы мен мектеп арасындағы жақсы қарым-қатынастан алады.

Қорытынды:

Отбасы мен мектеп арасындағы байланыс әрбір оқушының тәрбие процесіне айтарлықтай әсер етеді. Бұл байланыс оқу мен тәрбие жұмысының тиімділігін арттырып, оқушының тұлғалық дамуында маңызды рөл атқарады. Мектеп пен отбасының бірлескен жұмысы арқылы ғана балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасалады. Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы коммуникацияны арттыру, түрлі іс-шаралар мен кеңестер өткізу балалардың тәрбиесіне оң әсерін тигізеді. Сондықтан да отбасы мен мектеп арасындағы өзара ынтымақтастықты нығайту – білім беру жүйесінің негізгі мақсаты.

Әдебиеттер
1. Ахметова, А. А. Отбасы және мектеп: тәрбие жұмысындағы өзара әрекеттестік. Алматы: Мектеп баспасы. 2015 ж.
2. Жатқанбаев, С. М. Отбасы тәрбиесінің психологиялық негіздері. Қарағанды: Қарағанды 2014 ж.
3. Шмидт, С. Р. Педагогика в семье и школе: теоретические основы и практическая деятельность. Москва: Академический проект. 2018 ж.
4. Мусина, Ш. Ж. (Мектеп және отбасы тәрбиесінің өзара байланысы. Түркістан: Түркістан мемлекеттік университеті. 2017 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ: ЖАҢА ӘДІСТЕР МЕН ТӘСІЛДЕР

Утепбаева Гулзира Килибайқызы
Шымкент қаласы, №98 ”Мерей” бөбекжай бақшасы МКҚК меңгерушісі

Түйін

Бұл мақалада балабақшадағы балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудің жаңа әдістері мен тәсілдері қарастырылады. Қауіпсіздік – мектепке дейінгі ұйымдардың басты міндеттерінің бірі болып табылады. Мақалада қауіпсіздік шараларын ұйымдастыру, физикалық және психологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, ата-аналармен жұмыс және заманауи технологияларды қолдану мәселелері талқыланады. Сонымен қатар, балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі басшылардың рөлі мен жауапкершілігі қарастырылады.

Балабақшадағы балалардың қауіпсіздігі – мектепке дейінгі ұйымдардың басты міндеттерінің бірі. Балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету олардың денсаулығын сақтау, психологиялық жайлылықты қамтамасыз ету және оқу-тәрбие үдерісінің тиімділігін арттыру үшін маңызды. Бұл мақалада балабақшадағы балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудің жаңа әдістері мен тәсілдері қарастырылады.

Қауіпсіздік шараларын ұйымдастыру

Балабақшадағы қауіпсіздік шараларын ұйымдастыру үшін бірнеше негізгі қадамдар қажет:

- Қауіпсіздік ережелерін әзірлеу: Балабақша басшылығы қауіпсіздік ережелерін әзірлеп, оларды барлық қызметкерлер мен ата-аналарға жеткізуі қажет. Бұл ережелер балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін маңызды.
- Қауіпсіздік техникасы: Балабақша қызметкерлері қауіпсіздік техникасын сақтау және балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін арнайы оқулар мен тренингтерден өтуі тиіс.
- Төтенше жағдайларға дайындық: Балабақшада төтенше жағдайлар кезінде әрекет ету жоспарлары жасалып, оларды іске асыру үшін үнемі жаттығулар өткізілуі қажет.

Физикалық қауіпсіздік

Балалардың физикалық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін келесі шаралар қабылданады:

- Құрылғыларды тексеру: Балабақшада барлық ойын алаңдары мен құрылғылардың жарамдылығы мен қауіпсіздігі үнемі тексеріліп отыруы тиіс. Құрылғылардың сынуы немесе зақымдануы жағдайында оларды дереу жөндеу немесе ауыстыру қажет.
- Құрылыс нормалары: Балабақша ғимаратының құрылыс нормаларына сай болуы, өртке қарсы құралдардың болуы және оларды үнемі тексеріп отыру маңызды.
- Сергіту жаттығулары: Балабақшада балалардың дене шынықтыруына арналған сергіту жаттығулары үнемі өткізіліп тұруы қажет. Бұл балалардың денсаулығын нығайтуға және қауіпсіздік ережелерін сақтауға көмектеседі.

Психологиялық қауіпсіздік

Балалардың психологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін келесі шаралар қабылданады:

- Психологиялық қолдау: Балабақша психологтары балалармен жеке және топтық кеңесулер өткізіп, олардың психологиялық жайлылығын қамтамасыз етуге көмектеседі. Психологиялық қолдау балалардың эмоционалды күйін жақсартып, олардың өзін-өзі бағалауын арттыруға бағытталған.
- Қарым-қатынас мәдениеті: Балабақшада балалар арасында достық қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру маңызды. Бұл үшін арнайы тренингтер мен ойындар ұйымдастыруға болады.
- Сенімділік атмосферасы: Балабақшада балалардың өздерін сенімді сезінуі үшін сенімділік атмосферасын қалыптастыру қажет. Мұнда мұғалімдер мен қызметкерлердің рөлі үлкен.

Ата-аналармен жұмыс

Балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуде ата-аналармен жұмыс маңызды рөл атқарады:

- Ата-аналарды ақпараттандыру: Балабақша басшылығы ата-аналарды қауіпсіздік шаралары туралы үнемі ақпараттандыруы тиіс. Бұл үшін жиналыстар, ақпараттық бюллетеньдер және электрондық пошта хабарламаларын пайдалану керек.
- Ата-аналардың қатысуы: Балабақшадағы қауіпсіздік шараларын жүзеге асыруда ата-аналардың белсенді қатысуы маңызды. Олар балаларының қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған шараларға қолдау көрсетуі тиіс.
- Кері байланыс: Ата-аналармен тұрақты кері байланыс орнату арқылы олардың ұсыныстары мен пікірлерін ескеру қажет.

Заманауи технологияларды қолдану

Балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуде заманауи технологияларды қолдану маңызды:

- Бейнебақылау жүйелері: Балабақша ғимаратында бейнебақылау жүйелерін орнату балалардың қауіпсіздігін арттыруға көмектеседі. Бұл жүйелер оқиғаларды бақылау және төтенше жағдайларда тез әрекет етуге мүмкіндік береді.
- Жедел байланыс құралдары: Балабақша қызметкерлері мен ата-аналар арасында жедел байланыс құралдарын пайдалану арқылы тез ақпарат алмасу мүмкіндігі болуы керек.
- Интернет ресурстары: Балалардың қауіпсіздігі туралы ақпаратты интернет ресурстары арқылы тарату, ата-аналар мен қызметкерлерге арналған онлайн тренингтер ұйымдастыру.

Қорытынды

Балабақшадағы балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету – мектепке дейінгі ұйымдардың басты міндеттерінің бірі. Бұл үшін қауіпсіздік шараларын ұйымдастыру, физикалық және психологиялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, ата-аналармен жұмыс және заманауи технологияларды қолдану қажет. Балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудегі басшылардың рөлі мен жауапкершілігі маңызды. Осы шараларды жүзеге асыру арқылы балабақшадағы балалардың қауіпсіздігі мен жайлылығын қамтамасыз етуге болады.

Пайдаланылған әдебиетер:

1. Ахметова, Г. Мектепке дейінгі балалардың қауіпсіздігі. Алматы: Білім баспасы. 2020 ж.
2. Сәтпаева, М. Балабақшада тәрбие жұмысын ұйымдастыру. Нұр-Сұлтан: Астана баспасы. 2019 ж.
3. Құдайбергенова, Л. Психологиялық қауіпсіздік негіздері. Шымкент: Психология баспасы. 2018 ж.
4. Тұрсынбаев, Ә. Мектепке дейінгі білім беру жүйесі. Алматы: Қазақстан баспасы. 2021ж.
5. Иманова, Н. Балабақшадағы қауіпсіздік шаралары. Нұр-Сұлтан: Мектеп баспасы. 2022ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІН ДАМЫТУ

Махалова Гулзира Маденқызы
Шымкент қаласы, «Жұлдыз» бөбекжай бала бақшасының әдіскері

Abstract:

The article explores the components of emotional intelligence, how it influences preschool-aged children, and methods for developing it. Additionally, various pedagogical methods and games that teach children how to recognize and properly manage their emotions are discussed. Research in this area helps educators and preschool institutions to effectively implement techniques for enhancing emotional intelligence in children. The article suggests ways to develop children's self-regulation skills, build confidence in social interactions, and strengthen emotional education.

Аннотация

В статье исследуются компоненты эмоционального интеллекта, его влияние на детей дошкольного возраста и методы его развития. Также рассматриваются различные педагогические методы и игры, которые учат детей распознавать и правильно управлять своими эмоциями. Исследования в этой области помогают педагогам и дошкольным учреждениям эффективно внедрять техники для повышения эмоционального интеллекта у детей. В статье предлагаются способы развития навыков саморегуляции у детей, укрепления уверенности в социальных взаимодействиях и усиления эмоционального воспитания.

Эмоционалды интеллект (ЭИ) — адамның өз эмоцияларын тану, түсіну және реттеу қабілеті, сондай-ақ басқа адамдардың эмоцияларына сезімтал болу мен оларды дұрыс басқаруға дағдылану қабілеті. Бұл қабілеттер мектепке дейінгі балалардың әлеуметтік және психологиялық дамуының негізгі компоненттері болып табылады. Эмоционалды интеллект баланың өзін-өзі тануына, өз эмоцияларын басқаруына, басқа адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасауына және болашақтағы өміріне әсер етеді. Осылайша, мектепке дейінгі кезеңде эмоционалды интеллектіні дамыту маңызды педагогикалық міндет болып табылады.

1. Эмоционалды интеллектінің компоненттері

Эмоционалды интеллект үш негізгі компоненттен тұрады:

- Эмоцияларды тану және түсіну — өз эмоцияларыңды және басқалардың эмоцияларын дұрыс түсіну, тану қабілеті.
- Эмоцияларды басқару — өз эмоцияларын түсініп, оларды жағдайға сәйкес реттеу, қажетті уақытта эмоциялық реакцияларды басқару.
- Эмоциялық байланыс — әлеуметтік контексте басқалармен дұрыс эмоциялық байланыс орнату, оларды тыңдай білу және өз эмоцияларымен бөлісу.

2. Эмоционалды интеллектінің мектепке дейінгі балаларға әсері

Балалардың эмоционалды интеллектісі олардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруда, тілдік дамуында, мінез-құлқын басқаруда маңызды рөл атқарады. Эмоционалды интеллект балаға өз-өзіне сенімді болуға, қиын жағдайларда тыныштық сақтауға және басқа адамдармен қарым-қатынас орнатуға көмектеседі.

Ерте жас кезеңінде балалар әлеуметтік эмоцияларды тануды және дұрыс жауап қайтаруды үйренеді. Эмоционалды интеллектінің дамуы баланың өзін-өзі бағалауын және оны басқару қабілетін арттырады, бұл оның топта жұмыс істеуіне, өзін басқа балалармен салыстыруына және шешім қабылдау дағдыларын жетілдіруіне көмектеседі.

3. Эмоционалды интеллектіні дамыту әдістері мен тәсілдері

Балаларға эмоционалды интеллектіні дамыту үшін арнайы әдістер мен тәсілдер қажет. Төменде балалардың эмоциялық дамуын қолдау үшін қолдануға болатын әдістер мен педагогикалық құралдар келтірілген:

- Ойындар мен жаттығулар — ойындар балаларға эмоциялар мен олардың басқарылуын меңгеру үшін тиімді құрал болып табылады. Ойындар арқылы балалар жағымды және жағымсыз эмоциялармен жұмыс істеп, оларды дұрыс анықтап, реттей білуге үйренеді. Мысалы, «Эмоцияларды табу» ойыны, онда балалар карточкалардағы суреттер арқылы әртүрлі эмоцияларды тануға тырысады.
- Көркем әдебиет пен әңгімелер — балаларға эмоциялық интеллектіні дамыту үшін оқылатын әдеби шығармалар маңызды рөл атқарады. Әңгімелер мен ертегілерде кейіпкерлердің эмоциялары, олармен қалай әрекет ететіндігі туралы оқи отырып, балалар да өз эмоцияларын түсінуге үйренеді.
- Педагогтің үлгісі — тәрбиешілер балаларға эмоцияларын білдіру мен басқаруда үлгі бола алады. Егер тәрбиеші өз эмоцияларын дұрыс көрсетіп, басқара білсе, балалар да оны үйренеді.
- Қарым-қатынас және тыңдау дағдылары — балаларға өздерінің және басқалардың эмоцияларына деген түсіністікпен қарауды үйрету маңызды. «Сен қалайсың?» деген сұрақ балаларға өз сезімдері мен эмоцияларын айтуға мүмкіндік береді, ал мұқият тыңдау оларды дұрыс түсінуге көмектеседі.

4. Педагогтардың рөлі мен дағдылары

Тәрбиешінің рөлі эмоционалды интеллектіні дамытуда өте маңызды. Ол балалардың эмоциялық жағдайларын түсініп, оларға көмек көрсетіп, өз эмоцияларын дұрыс білдіріп отыруы керек. Тәрбиешілер балаларға эмоциялық интеллектіні дамыту үшін түрлі әдістерді қолдана отырып, оларды ынталандырып, қолдап отырады.

Бұдан басқа, тәрбиешілер мен дефектологтар балаларға әлеуметтік және эмоционалды дағдыларды үйрету үшін арнайы түзету жұмыстарын жүргізе алады. Әртүрлі әдістемелер мен терапевтік жаттығулар балаларға эмоцияларын дұрыс түсініп, оларды реттеу жолдарын үйретеді.

5. Эмоционалды интеллектіні дамытудағы ата-ананың рөлі

Ата-аналардың рөлі де ерекше. Үйде балалар эмоционалды интеллектіні дамыту үшін ата-аналар да маңызды үлгі болуы тиіс. Балаларға эмоцияларды түсіну және басқару үшін үй жағдайында ойнау, оқыту және әңгіменің маңызы зор. Ата-аналар балаларының эмоцияларын танып, олармен қарым-қатынас жасап, өз сезімдерін дұрыс білдіруді үйретуі керек.

Қорытынды

Мектепке дейінгі балалардың эмоционалды интеллектін дамыту — бұл ұзақ мерзімді және тиімді процесс. Балалардың эмоцияларын түсіну, басқару және басқалармен дұрыс қарым-қатынас орнату қабілеттері олардың болашақ өмірінде үлкен рөл атқарады. Тәрбиешілер мен ата-аналар осы маңызды кезеңде балаларға қажетті қолдау көрсетіп, оларды толыққанды және әлеуметтік қабылданған тұлға болып қалыптасуға көмектесе алады.

Әдебиеттер

1. Гильбух Л. Д. Эмоциональный интеллект и его значение в развитии ребенка. М.: Педагогика. 2011 г.
2. Михайлова Е. В. Развитие эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста. СПб.: Речь. 2013 г.
3. Петрова Т. Г. Эмоциональное развитие детей раннего возраста. М.: Наука. 2015 г.
4. Гросс Дж. Дж. Эмоциональный интеллект: практическое руководство. Санкт-Петербург: Питер. 2002 г.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ АТА-АНАЛАРДЫҢ РӨЛІ

Батырбекова Айнур Ильясхановна
Шымкент қаласы білім баскармасының №98 "Мерей" бөбекжай-бақша МКҚК әдіскері

Резюме

В статье рассматривается роль родителей в образовательном процессе дошкольников, определяются их активность в воспитании ребенка и важные функции в процессе получения образования. Также обсуждаются влияние родителей на учебные успехи детей, их сотрудничество с дошкольными учреждениями и психологические аспекты поддержки образования дома. Данное исследование помогает понять влияние участия и воздействия родителей на результаты обучения детей, а также пути развития эффективного взаимодействия между родителями и воспитателями.

Abstract

The article discusses the role of parents in the educational process of preschool children, defining their active involvement in child upbringing and the important functions they play in the educational process. The influence of parents on children's academic achievements, their collaboration with preschool institutions, and the psychological aspects of supporting home education are also discussed. This study provides insight into the impact of parental participation and influence on children's learning outcomes, as well as exploring ways to develop effective communication between parents and educators.

Мектепке дейінгі білім беру — баланың өміріндегі маңызды кезеңдердің бірі. Бұл уақытта баланың жеке тұлғасы қалыптасып, әлеуметтік және эмоционалды дамуы басталады. Бала дүниетанымын кеңейтуде мектепке дейінгі ұйымның тәрбиешілері маңызды рөл атқарады, бірақ ата-аналардың ықпалы да өте зор. Ата-аналар баланың алғашқы ұстаздары болып табылады. Олардың бала тәрбиесіндегі орны мен рөлі мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі әртүрлі аспектілерде көрінеді. Ата-аналардың баланың дамуындағы, білім алуындағы рөлі қаншалықты маңызды екенін анықтау — бұл мақаладағы басты мақсат.

Мектепке дейінгі білім беру — бұл тек қана балаларды оқыту мен тәрбиелеу емес, олардың эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Ата-аналардың осы процессіне қатысуы балаға нақты білім мен дағдыларды беруде маңызды рөл атқарады. Ата-аналар балаларымен қарым-қатынас орнатуда жақсы нәтижелерге жету үшін өздерінің тәрбие әдістерін таңдап, оларды кәсіби тұрғыда дамыта алады.

Ата-аналардың баланың әлеуметтік, эмоционалды және когнитивтік дамуына әсері

Ата-аналардың бала тәрбиесіндегі рөлі оның әлеуметтік, эмоционалдық және когнитивтік дамуына терең әсер етеді. Мектепке дейінгі кезеңде балалардың әдеттері, мінез-құлқы, жеке қасиеттері негізінен ата-аналар мен олардың тәрбиесіне байланысты қалыптасады. Ата-аналар баланы қоршаған әлеммен таныстыруда, оның дұрыс әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Олар баласына сыйластық, жауапкершілік, өзін-өзі бақылау сияқты қасиеттерді көрсетіп, оларды дамытудың бастапқы сатысын жүзеге асырады.

Когнитивтік дамуда да ата-аналардың ықпалы зор. Баланың тілдік дағдылары, оқуға және жазуға деген қызығушылығы осы кезеңде қалыптасады. Ата-аналар балаға әртүрлі әдеби шығармалар оқып, ойын дамытуға, түрлі тапсырмалар орындауға көмектесу арқылы оның танымдық қабілеттерін жетілдіреді.

Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарымен ынтымақтастық

Ата-аналар мен мектепке дейінгі ұйымдар арасындағы ынтымақтастық баланың жеке тұлғалық және білім алу процесінде шешуші рөл атқарады. Ата-аналар мен тәрбиешілер арасындағы байланыс баланың мектепке дейінгі білім алуындағы жетістіктерінің кілті болып табылады. Балабақшада өткізілетін әртүрлі іс-шаралар мен үй тапсырмалары ата-аналардың қатысуымен жүзеге асырылса, оның тиімділігі артады.

Ата-аналар мен тәрбиешілер арасындағы тиімді ынтымақтастық оқушының психологиялық жай-күйіне, оқу материалдарын қабылдауға ықпал етеді. Сондықтан ата-

аналарға балаларын тәрбиелеуде дұрыс әдіс-тәсілдерді көрсету, оларды баланың дамуындағы мақсаттар мен міндеттерге байланысты түсіндіру өте маңызды. Тәрбиеші ата-аналарды оқу үдерісіне тарту үшін түрлі тренингтер, кездесулер мен семинарлар ұйымдастырады.

Ата-аналардың баланы оқу процесінде қолдауы

Бала балабақшаға барып, білім алатын кезеңде ата-аналар оның оқу процесін қолдауға маңызды рөл атқарады. Үй тапсырмалары мен әртүрлі тапсырмаларды орындауға көмектесу арқылы ата-аналар баланың оқу процесіне белсене қатысады. Сонымен қатар, баланың оқу мен үй тапсырмаларын орындаудағы кедергілерді бірге шешу өте маңызды. Ата-аналар баланың білім алуға деген мотивациясын арттыру үшін оны үнемі мадақтап, оған көмек көрсетуі керек.

Ата-аналармен бірлескен жұмыстың нәтижесінде балалардың оқу нәтижелері жақсарады. Балалар өздерінің білімдерін жүйелі түрде дамыта отырып, сабақтарға деген қызығушылықтарын арттырады. Осылайша, ата-аналардың қолдауы баланың танымдық қабілеттерін дамыту үшін аса маңызды рөл атқарады.

Ата-аналардың білім беру үдерісіне қатысуын қолдау және ынталандыру

Ата-аналардың баланы білім беру үдерісіне тартуының әртүрлі жолдары бар. Оқу іс-әрекеттеріне қатысу, қосымша білім беру шараларына қатысу, балабақшадағы тәрбиешілермен байланыс орнату ата-аналарды осы процестерге белсенді түрде тартудың тиімді әдістері болып табылады. Сонымен қатар, ата-аналар баланың білім алуына байланысты сұрақтарға жауап беріп, оны үнемі қолдап отырса, бала өзіне деген сенімділікті арттырады.

Мұндай ынтымақтастық, өз кезегінде, баланың оқу жетістіктерін жақсартуға көмектеседі. Ата-аналар білім беру үдерісінде белсенді рөл атқара отырып, баланың білім алуына оңтайлы жағдай жасайды.

Қорытынды

Мектепке дейінгі балалардың білім беру процесінде ата-аналардың рөлі өте маңызды. Ата-аналар балалардың жеке тұлғасының дамуына, олардың әлеуметтік және эмоционалдық жағдайларына әсер етеді. Сондай-ақ, олар баланы оқу мен білім алу үдерісіне белсене қатысуға ынталандырып, оның когнитивтік дамуына ықпал етеді. Ата-аналар мен тәрбиешілер арасындағы тиімді ынтымақтастық баланың жалпы дамуына оң әсерін тигізеді.

Балабақша мен ата-аналардың бірлескен жұмысы — баланың жетістігі мен дамуына үлкен үлес қосатын маңызды аспект. Тиімді қатысу мен өзара әрекеттестік баланың психологиялық, әлеуметтік және когнитивтік дамуына тікелей әсер етеді. Ата-аналардың қолдауы мен қатысуы баланың оқу барысында үлкен нәтиже береді.

Әдебиеттер

1. Жұмағұлова С. "Мектепке дейінгі білім беру: теория және тәжірибе". Алматы: Білім. 2018 ж.
2. Мырзағұлова А. "Ата-аналардың баланың дамуына әсері". Тараз: Көзқарас. 2017 ж.
3. Қажығұлов Т. "Балабақшада тәрбие мен білім беру: ата-аналар мен тәрбиешілердің ынтымақтастығы". Астана: Астана Университеті. 2019 ж.
4. Айтмуханова Г. "Балалардың психологиялық дамуы және ата-аналардың рөлі". Алматы: Дәуір. 2016 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ СӨЙЛЕУ БҰЗЫЛЫСТАРЫН ЕРТЕ ДИАГНОСТИКАЛАУ

Оразбекова Жулдыз Дәуренбековна
Шымкент қаласы, Білім басқармасы «Оңалту орталығы» КММ педагог дефектологі

Резюме

В статье рассматриваются основные виды речевых нарушений у детей, методы их диагностики и важность проведения ранней диагностики. Также приведены мнения о повышении эффективности методов раннего диагностирования речевых нарушений в детском саду, поддержке и развитии языковых способностей детей. В статье показаны практические аспекты ранней диагностики и роль воспитателей и дефектологов в детском саду.

Summary

This article discusses the main types of speech disorders in children, their diagnostic methods, and the importance of conducting early diagnosis. It also provides insights into enhancing the effectiveness of early diagnosis methods for speech disorders in preschool, supporting and developing children's language abilities. Furthermore, the article highlights the practical aspects of early diagnosis and the role of educators and speech therapists in preschool.

Сөйлеу – адамның ең негізгі қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен қатар ақыл-ой мен әлеуметтік дағдылардың қалыптасуына негіз болатын маңызды компонент. Дегенмен, кейбір балаларда сөйлеу дағдыларының дамуы кешігуі немесе бұзылуы мүмкін. Сөйлеу бұзылыстарының ерте диагностикасы балалардың психологиялық және әлеуметтік дамуына әсер етеді, сонымен қатар олардың болашақта білім алу, оқу мен қарым-қатынас жасау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Ерте диагностикалау, сәйкесінше, сөйлеу бұзылыстарын тиімді түзетуге мүмкіндік беретін негізгі кезең болып табылады.

Балабақшадағы сөйлеу бұзылыстарын ерте диагностикалау – бұл психологиялық және физиологиялық дамуында ауытқулары бар балаларды анықтап, қажетті түзету шараларын уақытылы енгізу процесі. Осы мақалада сөйлеу бұзылыстарын ерте диагностикалаудың мәні, оның әдістемелік негіздері, диагностиканың негізгі түрлері мен жүргізу тәсілдері қарастырылып, ерте диагностика арқылы сөйлеу дағдыларын түзету бағыттары талқыланады.

Сөйлеу бұзылыстарының түрлері

Сөйлеу бұзылыстарының кең таралған түрлеріне мыналар жатады:

1. Фонетикалық және фонематикалық бұзылыстар: Бұл бұзылыстар баланың дыбыстарды дұрыс айтуына немесе тыңдауы мен ажыратуына кедергі келтіреді. Мұндай балалар үшін сөйлеудің дыбыстық құрамын түсіну мен айту дағдылары күрделі болады.

2. Лексикалық және грамматикалық бұзылыстар: Бұл жағдайларда балалар сөздерді дұрыс қолданбауы, сөйлемдер құрастыруда қиындықтар болуы мүмкін. Олардың тілін дамыту үшін арнайы жұмыс жүргізілуі қажет.

3. Сөздік қордың тарылуы: Сөйлеу дағдыларының жетіспеушілігі немесе сөздік қордың әлсіздігі сөйлеу қабілетінің дамуында маңызды кедергі болуы мүмкін.

4. Аутизм және басқа психикалық бұзылыстар: Аутизммен ауыратын балаларда әлеуметтік қарым-қатынас пен сөйлеу дағдылары дамуы баяулайды немесе мүлдем қалыптаспайды.

5. Дислексия мен дисграфия: Оқу мен жазу дағдыларының бұзылуы, көбінесе сөздерді дұрыс айту немесе жазу мәселелерімен көрініс табады.

Ерте диагностикалаудың маңыздылығы

Сөйлеу бұзылыстарын ерте диагностикалау – баланың тілдік дамуындағы кедергілерді анықтау және түзету үшін маңызды болып табылады. Ерте кезеңде анықталған сөйлеу мәселелері баланың психикалық дамуына және әлеуметтік бейімделуіне маңызды әсер етеді. Ерте диагностика арқылы сөйлеу бұзылыстарының түрін анықтап, арнайы түзету жұмыстарын жүргізу нәтижесінде балалардың сөздік қоры, сөйлем құрастыру қабілеті жақсарады.

Ерте диагностикалау әдістері негізінен баланың жас ерекшеліктерін ескере отырып жүргізіледі. Мұндай диагностикада баланың тілдік дағдылары мен білімін тексеру үшін арнайы тесттер мен әдістемелер қолданылады.

Диагностика әдістері

1. Бақылау әдісі: Тәрбиешілер мен психологтар балалардың сөйлесу қабілеттерін бақылап, ауытқуларды уақытында анықтайды. Бұл әдіс балалардың тілдік әрекеттерін бақылау арқылы жүргізіледі.

2. Тілдік тестілеу: Бұл әдіс балалардың сөйлеу қабілетін бағалауға арналған арнайы тілдік тесттерді қолдануды қамтиды. Мұнда сөздік қор, дыбыстарды дұрыс айту, сөйлемдерді дұрыс құрастыру сияқты дағдылар тексеріледі.

3. Психологиялық тестілеу: Сөйлеу бұзылыстарын психологиялық себептермен байланыстырып, баланың жалпы психикалық жағдайын бағалау үшін қолданылады.

4. Интервью мен анкеталар: Ата-аналар мен тәрбиешілерден алынатын сұрақ-жауап түріндегі мәліметтер негізінде диагностика жүргізіледі. Баланың сөйлеу дағдылары мен қарым-қатынас мүмкіндіктері туралы толық ақпарат алынады.

Сөйлеу бұзылыстарын түзету жұмыстары

Ерте диагностикалаудан кейін балалардың сөйлеу дағдыларын түзету үшін арнайы әдістер мен жаттығулар қолданылады. Сөйлеу терапиясы, логопедиялық жаттығулар мен психологиялық көмек балалардың тілін дамытуда маңызды рөл атқарады.

1. Логопедиялық жұмыс: Логопедтің көмегімен баланың дыбыстарды дұрыс айтуы, сөздік қорын дамытуы және сөйлеу құрылымын қалыптастыруы мүмкін. Логопедиялық сабақтарда сөйлеу тілін, тілдік қатынастарды, сөйлем құрылысын қалыптастыруға бағытталған жаттығулар өткізіледі.

2. Тілдік дамыту жаттығулар: Бұл жаттығулар балалардың сөздік қорын арттыруға, грамматикалық құрылымдарды үйретуге және баланың сөйлеу дағдыларын жетілдіруге бағытталған.

3. Психологиялық түзету: Әсіресе, аутизм немесе басқа психикалық бұзылыстардан зардап шегетін балалар үшін психологиялық түзету жұмыстарын жүргізу маңызды. Психологтар балаларға әлеуметтік дағдыларды дамытуға көмектеседі.

Қорытынды

Сөйлеу бұзылыстары бар балаларды ерте диагностикалау – олардың болашақта әлеуметтік ортаға бейімделуі мен білім алуы үшін өте маңызды. Ерте кезеңде дұрыс диагностикалау және сәйкес түзету шараларын енгізу балалардың тілдік қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Бұл процесс баланың психологиялық және әлеуметтік дамуы үшін тиімді болып табылады.

Сөйлеу бұзылыстарының диагностикасы мен түзетуі мамандар мен ата-аналардың тығыз ынтымақтастығын қажет етеді. Балабақшадағы тәрбиешілер мен дефектологтар балаларға бағытталған кешенді жұмысты жүзеге асырып, әр баланың ерекшеліктерін ескере отырып, тиімді түзету шараларын қолданады.

Әдебиеттер

1. Ганзен, В. Г., Мечников, И. С. Психология развития ребенка. - М. 2005 г.
2. Знаменская В. К. Влияние речевых нарушений на развитие личности ребенка. - М. 2003 г.
3. Платонова Т. Г. Системные подходы в диагностике и коррекции речевых нарушений. - СПб. 2004 г.
4. Левина М. А. Практическая диагностика речевых нарушений у дошкольников. - М. 2011 г.
5. Жукова Н. И. Речевые нарушения у детей: методические рекомендации для воспитателей. - М. 2009 г.

ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Ниязова Лаззат Каримбердиевна
Шымкент қаласы, «BABY SHARK» мектеп комплекс
бөбекжай балабақшасы ЖШС тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада танымдық ойындардың балалардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастырудағы рөлі қарастырылады. Сонымен қатар, әртүрлі танымдық ойындар арқылы балалардың қарым-қатынас жасау, өз пікірін білдіру, топтық жұмыста әрекет ету дағдыларының қалай дамитыны туралы айтылатын болады.

Әлеуметтік дағдылар баланың өмірінде маңызды орын алады, себебі олар оның қоғамдағы жеке рөлі мен орнын анықтайды. Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру — бұл баланың психикалық және әлеуметтік дамуына үлкен ықпал ететін процесс. Әлеуметтік дағдыларды дамыту үшін түрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады, олардың ішінде танымдық ойындар ерекше орын алады. Танымдық ойындар балаларға өмірдегі түрлі жағдайлармен танысуға, оларды талдап, шешімдер қабылдауға үйретеді. Мұндай ойындар баланың әлеуметтік дағдыларын дамытуда тиімді әрі қолайлы құрал болып табылады.

1. Әлеуметтік дағдылар және олардың маңызы

Әлеуметтік дағдылар — бұл адамзаттың қоғамда дұрыс қарым-қатынас жасауына мүмкіндік беретін негізгі қабілеттер. Балалардың әлеуметтік дағдылары олардың өздерін топта қалай ұстауына, басқалармен қалай сөйлесіп, әрекет етуіне, оларды дұрыс тыңдауға және түсінуге негізделген. Бұл дағдылар балалардың қоғамда өзін-өзі тану және тұлғалық дамуын қамтамасыз ету үшін маңызды болып табылады.

Мектепке дейінгі балалар үшін әлеуметтік дағдыларды дамыту — бұл олардың болашақтағы табысты әлеуметтік өмірінің негізі. Осы дағдылардың негізі баланың күнделікті өмірінде өзін-өзі білдіруде және басқалармен қарым-қатынас жасау кезінде көрінеді.

2. Танымдық ойындардың әлеуметтік дағдыларды дамытудағы рөлі

Танымдық ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін маңызды құрал болып табылады. Ойындар балаларға өзара қарым-қатынас жасауға, бір-бірін түсінуге, ережелерге сәйкес жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Ойын барысында балалар тек өздерінің ойлау қабілеттерін ғана емес, сонымен қатар адамдармен қарым-қатынас жасау дағдыларын да дамытады. Ойындар арқылы балалар бірлесіп әрекет етіп, бір-біріне көмек көрсету, топта жұмыс істеу сияқты әлеуметтік дағдыларды меңгереді.

Танымдық ойындар балалардың сөйлеу дағдыларын, шешім қабылдау қабілеттерін, эмоциялық тұрақтылықты дамытуға мүмкіндік береді. Ойын барысында балалар бір-бірінің ойын тыңдайды, өз пікірлерін білдіреді, топтық тапсырмаларды орындау арқылы әлеуметтік жауапкершілікті сезінеді. Осылайша, танымдық ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда аса маңызды рөл атқарады.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамытуға арналған танымдық ойындар

Әлеуметтік дағдыларды дамыту үшін әртүрлі танымдық ойындар қолданылады. Мысалы, балаларға бір-бірімен қарым-қатынас жасауға үйретететін ойындар мен тапсырмалар ұсынылады. Мұндай ойындардың мақсаты балаларды топта әрекет етуге, бір-бірімен келісімді жұмыс істеуге, конфликтіні шешуге, басқа адамдардың пікірлерін тыңдауға үйрету болып табылады.

Ойындар мысалдары:

- «Сұрақ-жауап» ойыны: Бұл ойын барысында балалар бір-біріне сұрақ қойып, жауап береді. Осылайша, балалар қарым-қатынас жасау дағдыларын, өз ойын дұрыс жеткізу және тыңдау қабілеттерін дамытады.
- «Топтық жұмыс» ойыны: Балалар шағын топтарға бөлініп, бір тапсырманы орындау үшін бірлесіп жұмыс істейді. Бұл ойын балаларға бірігіп жұмыс істеу, келісімге келу және мақсатқа жету жолында өзара әрекеттесу қабілеттерін дамытады.
- «Жартылай сөздер» ойыны: Ойын барысында балаларға сөйлемнің басы немесе ортасы беріледі, ал балалар қалған бөлігін аяқтайды. Бұл ойын балалардың ойлау қабілеттерін дамытып, сөздік қорын кеңейтеді, сонымен қатар шығармашылық және коммуникативтік дағдыларын жетілдіреді.

4. Танымдық ойындардың әлеуметтік дағдыларға әсері.

Танымдық ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда түрлі әсерлерге ие. Олар балалардың бір-бірімен қарым-қатынас жасау қабілеттерін арттырып, топтық жұмыста белсенділік көрсетуге үйретеді. Сонымен қатар, ойындар балалардың психоэмоционалды жағдайларын жақсартуға көмектеседі, себебі олар ойын барысында өзін-өзі танып, өз сезімдерін

білдіруге мүмкіндік алады. Танымдық ойындар балалардың адамгершілік құндылықтарды түсінуге және басқаларға деген құрмет сезімін қалыптастыруға ықпал етеді.

Қорытынды:

Танымдық ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар балаларға топта жұмыс істеу, келісімді әрекет ету, бір-бірін тыңдау, жауапкершілік сезімін дамытуға көмектеседі. Танымдық ойындарды ұйымдастыру кезінде балалардың жас ерекшеліктерін ескеру маңызды, өйткені әр түрлі ойындар әртүрлі дағдыларды дамытуға бағытталған. Педагогтар танымдық ойындарды дұрыс ұйымдастырып, балалардың әлеуметтік дағдыларын тиімді дамытуы үшін осы әдісті қолдануы қажет.

Әдебиеттер

1. Давыдова, В.В. Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру. Алматы: Мектеп. 2011 ж.
2. Гончарова Т.А. Педагогикалық ойындар және олардың балалардың әлеуметтік дамуына әсері. Москва: Просвещение. 2008 ж.
3. Ермекова, Г.Ш. Танымдық ойындардың бала психологиясына әсері. Астана: Ұлттық баспа үйі. 2014 ж.
4. Занков, Л.В. Әлеуметтік ойлау және балалардың танымдық дамуы. Санкт-Петербург: Питер. 2009 ж.

ТӘРБИЕЛЕУ ҮРДІСІНДЕ ӨНЕРДІҢ РӨЛІ: БАЛАЛАРДЫҢ ЭСТЕТИКАЛЫҚ СЕЗІМІН ДАМЫТУ

Нұрмахан Ұлдана Нұрмаханқызы
Шымкент қаласы, «BABY SHARK» мектеп комплекс
бөбекжай балабақшасы ЖШС тәрбиеші

Түйін

Бұл мақалада өнердің балалар тәрбиесіндегі рөлі және оның эстетикалық сезімді дамытуға ықпалы қарастырылады. Сонымен қатар, балалардың шығармашылық қабілеттерін ашуға, олардың тұлғалық дамуына және өмірлік дағдыларын қалыптастыруға өнердің қалай ықпал ететіні туралы мәліметтер беріледі. Тәрбиелеу үрдісінде өнердің рөлі және оған негізделген педагогикалық әдістемелер ұсынылады.

Өнер әрқашан адамның жан дүниесіне әсер ететін ерекше құрал болып табылады. Балалық шақ — адам өміріндегі ең бір ерекше кезең, өйткені бұл кезеңде бала өз сезімдері мен ойларын алғаш рет аша бастайды. Балалардың эстетикалық сезімін дамыту және оларға өнер арқылы қоршаған әлемді түсінуге көмектесу — бұл тәрбиелеудің басты мақсаттарының бірі болып табылады.

Эстетикалық тәрбиенің негізінде баланың қоршаған дүниені сезіну, оған деген қызығушылығын арттыру, эстетикалық құндылықтарды түсіну және оны бағалау жатыр. Өнердің ықпалы, әсіресе балаларға терең әсер ететін бейнелеу өнері, музыка, театр және әдебиет саласында маңызды рөл атқарады. Осы себептен, педагогтар мен тәрбиешілер балаларды өнерге баулып, оларды шығармашылық және эстетикалық тұрғыдан дамытуға ерекше назар аударуы қажет.

1. Эстетикалық тәрбие және оның маңызы

Эстетикалық тәрбие дегеніміз — бұл баланың сұлулықты сезінуі, табиғат пен өнерді түсінуі, көркем шығармалар арқылы рухани байлығы мен мәдени деңгейін арттыру процесі. Эстетикалық тәрбие балаға рухани өмірдің кеңістігін ашады, оның эмоциялық және когнитивтік дамуына ықпал етеді.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың эстетикалық сезімін дамыту олардың жалпы тұлғалық дамуына ықпал етеді. Эстетикалық тәрбиенің негізінде баланың қоршаған ортаны

қабылдау қабілеті, оның ой-санасының кеңеюі, түйсік әлемінің қалыптасуы жатыр. Бала өнер арқылы өз сезімдерін бейнелеуге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік алады.

2. Өнердің баланың дамуына әсері

Өнердің баланың дамуына әсері өте кең. Бала өнер арқылы өзінің эмоцияларын басқаруды, қоршаған әлемге деген қызығушылықты арттыруды, сондай-ақ шығармашылық тұрғыда өзін білдіруді үйренеді. Өнер шығармашылығы баланың жеке тұлғасының қалыптасуына ықпал етеді, өйткені ол балаға өзіндік ой-пікірін ашуға және оны басқалармен бөлісуге мүмкіндік береді.

- Бейнелеу өнері — балалардың көру, түсіну және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Бала сурет салу, мүсіндеу, түрлі өнер туындыларын жасау арқылы өз ойларын білдіруді үйренеді. Бұл олардың ұқыптылықты, шыдамдылықты, ойлау қабілетін дамытады.
- Музыка — музыка баланың эмоцияларын жетілдіріп, оның музыкалық есту қабілетін дамытуға көмектеседі. Музыкалық шығармалар балалардың сезімдерін оята отырып, оларды әсемдік пен гармонияға тәрбиелейді.
- Театр — балаларды актерлік шеберлікке үйрету олардың тіл байлығын, сөйлеу мәдениетін, өзіне деген сенімділігін арттырады. Театр ойындары балаларға әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі.
- Әдебиет — әдеби шығармалар балалардың қиялын дамыта отырып, олардың сөздік қорын, түсінігін, және эстетикалық талғамын қалыптастырады. Әдебиет баланың ішкі әлемін ашады және оның моральдық құндылықтарын қалыптастырады.

3. Өнер арқылы балалардың эстетикалық сезімін дамыту әдістері

Тәрбиеші баланың эстетикалық сезімін дамытудың әртүрлі әдіс-тәсілдерін қолдануы керек. Мысалы:

- Өнер шығармаларын талдау: Балалармен бірге өнер туындыларын талдау арқылы олардың эстетикалық сезімін дамытуға болады. Балалар суреттерді, мүсіндерді, музыкалық шығармаларды тыңдап, олар туралы пікірлерін білдіреді, осылайша өз ойларын дұрыс жеткізуге үйренеді.
- Шығармашылық жұмыстар: Сурет салу, мүсіндеу, қолөнер жұмыстарымен айналысу балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Бұл балаларға өз идеяларын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.
- Музыкалық және драмалық шығармалар: Балаларға музыкалық шығармаларды тыңдату және театрландырылған көріністерді көрсету олардың эмоциялық және эстетикалық сезімін тереңдетеді. Музыка мен драма баланың жеке тұлғасын жетілдіріп, оны шығармашылық түрде өркендетуге ықпал етеді.

4. Тәрбиешінің рөлі және шығармашылық орта құру

Тәрбиеші балалардың эстетикалық сезімін дамытуда жетекші рөл атқарады. Ол балаларды өнермен таныстырып қана қоймай, олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін жағдайлар жасайды. Тәрбиеші балаларға өнер туындыларын қарастырып, оларды талқылауға мүмкіндік береді, шығармашылық жұмыстарына жетекшілік етеді. Сонымен қатар, тәрбиеші балаларға көркем шығармаларды дұрыс бағалауды үйретеді, оларды эстетикалық тұрғыда тәрбиелейді.

Балаларға эстетикалық тәрбие беру үшін тәрбиешінің жұмысы балалардың өзіне тән қызығушылықтарын ескере отырып, шығармашылық іс-шаралар ұйымдастыруға негізделуі қажет. Тәрбиеші балаларға өнермен танысу мүмкіндігін беріп, олардың эстетикалық талғамдарын қалыптастырады.

Қорытынды:

Өнердің тәрбиелеудегі рөлі баланың тұлғалық және шығармашылық дамуына үлкен әсер етеді. Эстетикалық тәрбиенің мақсаты — балалардың өнерді сезіну, бағалау және өз ойын білдіру қабілеттерін дамыту. Өнер балалардың рухани байлығын арттырып, олардың жан

дүниесінің кеңеюіне ықпал етеді. Сондықтан баланы өнерге тәрбиелеу — бұл оның тұлғалық дамуы мен дүниетанымының қалыптасуына әсер ететін маңызды құрал.

Әдебиеттер

1. Давыдова В.В. Эстетикалық тәрбие және оның балаларға әсері. Алматы: Мектеп. 2011ж.
2. Шмидт Н.Г. Өнер арқылы балалардың дамуы. Санкт-Петербург: Питер. 2007 ж.
3. Кравченко М.В. Балалар психологиясы және өнер тәрбиесі. Мәскеу: Речь. 2013 ж.
4. Петрова Л.А. Шығармашылық баланың дамуы. Мәскеу: Академия. 2009 ж.

ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ

Алибаева Айгул Тураевна
Шымкент қаласы, "Аруна" бөбекжай бақша тәрбиешісі

Түйін

Мақалада танымдық ойындардың маңызы мен олардың балалардың логикалық ойлау қабілеттеріне әсері қарастырылған. Сонымен қатар, мұндай ойындарды қолданудағы негізгі әдіс-тәсілдер, олардың түрлері мен әртүрлі ойындардың балалардың ойлауын дамытудағы рөлі талқыланады. Танымдық ойындарды ұйымдастырудағы педагогикалық әдіс-тәсілдер мен тиімді стратегиялар да мақаланың басты назарында.

Мектепке дейінгі кезең — адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуының негізгі және маңызды кезеңі болып табылады. Осы кезеңде баланың ойлау қабілеті, оның айналадағы орта мен өзіне қатысты түсініктері қалыптасып, жеке тұлғаның психологиялық және интеллектуалдық дамуында маңызды қадамдар жасалады. Баланың логикалық ойлауы оның барлық кейінгі танымдық қызметіне әсер етеді, сондықтан логикалық ойлауды дамыту — балалардың жалпы білім алуын жетілдірудің негізі болып табылады.

Логикалық ойлау — бұл адамзаттың қоршаған әлемді түсіну мен өзара байланысты түсініктер арқылы жүйелі, дәлелді қорытындылар жасау қабілеті. Бұл қабілеттің дамуы балалардың білім алу үрдісінде маңызды рөл атқарады, өйткені балалардың ойлау дағдылары олардың күнделікті өмірде кездесетін мәселелерді шешуінде және ғылыми білімдер мен жаңа дағдыларды меңгеруінде маңызды орын алады.

Танымдық ойындар балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамыту үшін қолайлы әрі тиімді әдіс болып табылады. Мұндай ойындар баланың қоршаған ортамен қарым-қатынасын кеңейтеді, дүниетанымын қалыптастырады, абстрактілі ойлау мен проблемаларды шешуге деген қабілеттілікті арттырады. Ойындар арқылы балалар тек оқуға ғана емес, түрлі тапсырмаларды орындауға, өз ойларын жүйелеп, қорытып шығаруға үйренеді. Бұл мақалада танымдық ойындардың логикалық ойлауды дамытудағы рөлі мен олардың тиімділігін қарастырамыз.

1. Танымдық ойындардың маңызы.

Танымдық ойындар баланың интеллектуалдық дамуына ықпал етеді. Олар балаларға жаңа білімдер мен дағдыларды меңгерту ғана емес, олардың шығармашылық ойлауларын дамытуға да көмектеседі. Мұндай ойындардың негізгі ерекшелігі — олар балалардың қызығушылығын оятады, оларды әрекетке шақырып, олардың ойлау қабілеттерін сынайды. Танымдық ойындар балаларға қорытынды жасауды, салыстыруды, ұқсастықтар мен айырмашылықтарды анықтауды үйретеді.

Танымдық ойындар белгілі бір ережелер мен талаптарды сақтай отырып, әртүрлі бағыттарда ұйымдастырылады. Ойын барысында балалар өз беттерімен шешім қабылдауға,

мәселені анықтауға және оны шешу жолдарын табуға мүмкіндік алады. Сонымен қатар, танымдық ойындар балалардың когнитивті процестерін дамытуда зор мәнге ие.

2. Танымдық ойындардың түрлері мен мақсаттары

Танымдық ойындар балалардың ойлауын түрлі бағытта дамытатындығын атап өту керек. Олардың арасында ойынды білім беру мақсатында қолданылатын ойындар, логикалық және стратегиялық ойындар, математикалық тапсырмаларды орындауға арналған ойындар, вербальды ойындар және басқа да көптеген түрлері бар. Осы ойындар арқылы балалар әртүрлі саладағы білімдерін кеңейтеді, ойлау қабілеттерін дамытады.

Мысалы, «Қорытынды жасау» ойыны — бұл балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға арналған ойын. Ойын барысында балалар әртүрлі тақырыптағы тапсырмаларды орындап, өз ойларын жүйелі түрде тұжырымдайды. Мұндай ойындар тек логикалық ойлауды ғана емес, тілдік дағдыларды да дамытады.

3. Педагогикалық әдістер мен ойындарды қолдану

Танымдық ойындарды ұйымдастыру кезінде педагогика мамандары әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдана алады. Бұл әдістер балалардың жеке ерекшеліктеріне сәйкес болуы керек. Ойын барысында балаларға түрлі тапсырмалар мен сұрақтар беріледі, олар бұл тапсырмаларды шешу барысында логикалық ойлау және шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытады. Педагог ойын барысында балалардың әрқайсысына жеке-жеке көңіл бөліп, олардың ойлау қабілеттерін дамытуға көмек көрсетеді.

Ойын барысында балалар өздерінің қызығушылықтары мен дағдыларын дамыта отырып, жаңа білімдерді меңгереді. Сонымен қатар, ойындар баланың өзін-өзі тануына және өзін-өзі бағалауына мүмкіндік береді. Танымдық ойындарды дұрыс ұйымдастыру балалардың логикалық ойлау қабілеттерін қалыптастырады.

4. Танымдық ойындардың балалардың логикалық ойлауын дамытудағы рөлі.

Танымдық ойындар — бұл баланың логикалық ойлауын дамытуда өте маңызды рөл атқаратын құрал. Олар балаларға түрлі тапсырмалар мен сұрақтар арқылы ойлау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, бұл ойындар балалардың тілдік дағдыларын дамытумен қатар, шығармашылық ойлауын арттырады. Танымдық ойындар логикалық ойлау дағдыларын жетілдірудің ең тиімді тәсілдерінің бірі болып табылады.

Ойындар балалардың математикалық, тілдік, абстрактілі ойлау дағдыларын дамытуда да маңызды рөл атқарады. Мысалы, ойындар барысында балалар санмен жұмыс жасауды үйренеді, ол олардың математикалық ойлау қабілеттерін дамытады. Сонымен қатар, логикалық ойлау қабілетін арттыру мақсатында балаларға түрлі абстрактілі тапсырмалар мен мәселелер беріледі.

Қорытынды:

Танымдық ойындар балалардың логикалық ойлауын дамытудағы маңызды құрал болып табылады. Ойындар баланың танымдық белсенділігін арттырып, оның ойлау қабілеттерін дамытады. Олар балалардың қоршаған орта мен түрлі құбылыстарды түсінуін қалыптастырады, сонымен қатар шығармашылық ойлау мен проблемаларды шешу қабілетін жетілдіреді. Осыған орай, педагогтар мен тәрбиешілер танымдық ойындарды балалардың логикалық ойлауын дамытуда тиімді құрал ретінде пайдалану қажет.

Әдебиеттер

1. Гончарова Т.А. Педагогика: Танымдық ойындар арқылы балаларды дамыту. Алматы: Рауан. 2010 ж.
2. Кириллова Е.А. Логика и логическое мышление у детей. Москва: Просвещение. 2006 г.
3. Лебедева Н.Г. Танымдық ойындар мен олардың балалардың ойлауын дамытудағы рөлі. Санкт-Петербург: Питер. 2013 ж.
4. Мельникова В.Е. Игры для развития логического мышления у детей дошкольного возраста. Москва: Школьная Пресса. 2012 г.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БЕЛСЕНДІ ОҚУДЫ ҚОЛДАУ

Абдиева Сайда Ирисбаевна
Түркістан облысы, Сауран ауданы
Ә.Сығай атындағы жббм бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В статье рассматриваются активные методы обучения, их роль в эффективной поддержке учебного процесса у младших школьников, а также педагогический опыт. Также обсуждаются методы и подходы, которые применяют учителя для поддержки активного обучения, ресурсы и инструменты, а также стратегии обучения с учетом индивидуальных интересов учащихся. Статья помогает лучше понять основные принципы активного обучения и эффективное использование этих методов на уроках.

Abstract:

This article discusses active learning methods, their role in effectively supporting the learning process in primary school, and pedagogical experiences. It also examines the methods and techniques used by teachers to support active learning, as well as resources, tools, and teaching strategies that take into account students' individual interests. The article provides insight into the core principles of active learning and how they can be effectively utilized in the classroom.

Бастауыш сыныпта оқушылардың білім алу үдерісіне белсенді қатысуы оқу нәтижелерін жақсартуда маңызды рөл атқарады. Белсенді оқыту — бұл оқушылардың ақпаратты өздері іздеп, сұрақтарға жауап беріп, зерттеу жүргізу арқылы меңгеру тәсілі. Бұл әдіс оқу үрдісін белсенді түрде ұйымдастыруға, оқушының оқуына мотивацияны арттыруға, сондай-ақ олардың шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Белсенді оқыту оқушының ойлау, талдау және білімді қолдану қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Мақалада бастауыш сынып оқушыларының белсенді оқу процесіне қатысуын қамтамасыз ететін әдіс-тәсілдер мен құралдар қарастырылады. Бұл мақала арқылы мынадай мәселелерді шешуді мақсат етеміз:

- Белсенді оқытудың теориялық негіздерін талқылау.
- Белсенді оқыту әдістерінің бастауыш сыныптағы тиімділігін анықтау.
- Мұғалімдердің белсенді оқытуға дайындық деңгейін және қажетті дағдыларын зерттеу.
- Бастауыш сынып оқушыларының белсенді оқу нәтижелерін арттыру жолдарын ұсыну.

Белсенді оқытудың теориясы бірнеше ғылыми тұжырымдамаларға негізделеді. Бұл әдіс-тәсілдер оқушыларды тек тыңдаушы рөлінде қалдырмай, оларды оқу үдерісіне толықтай енгізеді. Белсенді оқыту концепциясының негізінде зерттеу, мәселелерді шешу, топтық жұмыс сияқты әдістер жатыр. Ол П.Я. Гальперин, В.М. Монахов, Ж. Дьюи және басқа да көптеген педагогтар мен психологтардың еңбектерінде айқын көрініс тапқан.

Психологиялық тұрғыдан белсенді оқытудың маңызы

Оқушының ойлау қабілеті мен танымдық белсенділігін арттыру үшін ақпаратты белсенді қабылдау маңызды. Психологтар балалардың оқуға деген ынтасын арттыру және олардың белсенділігін дамыту үшін педагогикалық қолдау көрсету қажеттігін атап көрсетеді. Белсенді оқыту оқушылардың еске сақтау, зейін қою, қабылдау және ойлау дағдыларын жетілдіреді.

Белсенді оқыту әдістері мен стратегиялары

Топтық жұмыс және пікірталастар

Бастауыш сыныпта топтық жұмыс оқу процесін белсенді ету үшін тиімді құрал болып табылады. Оқушыларды топтарға бөліп, бірлескен тапсырмаларды орындауға мүмкіндік беру олардың коммуникативтік дағдыларын дамытады, әрі өзара көмектесу арқылы білім алуды тереңдетеді. Пікірталастар мен рөлдік ойындар да белсенді оқытудың маңызды әдістері болып табылады. Оқушылар әртүрлі рөлдерде ойнап, өз пікірлерін білдіре алады, бұл олардың ойлау қабілетін арттырады.

Жобалық әдіс

Жобалық әдіс – оқушылардың өздігінен зерттеу жүргізіп, тақырыпты терең меңгеруіне мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушыларды сұрақтар қоюға, тәжірибе жасауды үйретуге және шығармашылық тұрғыдан ойлауға ынталандырады. Жобалық жұмыстар барысында оқушылар жеке немесе топпен жұмыс істейді, бұл олардың өзара ынтымақтастығын арттырып, топтық жұмыс дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Қолданбалы тапсырмалар мен интерактивті әдістер

Қолданбалы тапсырмалар оқушылардың теориялық білімдерін практикада қолдануын қамтамасыз етеді. Мысалы, математикалық есептерді шешу, шығармашылық жобаларды орындау, әртүрлі зерттеу жұмыстарын жүргізу. Бұл әдіс оқушылардың өз бетінше жұмыс жасау дағдыларын арттыруға ықпал етеді.

Бастауыш сыныпта белсенді оқытуды жүзеге асыру жолдары

Сабақ барысында оқушылардың белсенділігін арттыру тәсілдері

Белсенді оқытуды тиімді жүзеге асыру үшін мұғалім оқушыларды сабаққа белсенді тартатын әдістерді қолдануы қажет. Бұл үшін сұрақ-жауап әдістері, индуктивті оқыту, қысқаша рефлексиялар мен сергіту сәттері қолданылады. Оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттыру үшін нақты тапсырмалар мен практикалық жұмыстар арқылы білім алу маңызды.

Оқушылардың қызығушылығын арттыру әдістері

Оқушылардың қызығушылығын арттыру үшін мұғалім сабақты әртүрлі ойын элементтерімен, сюжеттік тапсырмалармен, мультимедиялық құралдармен түрлендіріп отыруы керек. Бұл тәсілдер оқушылардың эмоциялық қызығушылығын арттырады және оларды оқуға белсенді түрде тартуға мүмкіндік береді.

Мұғалімнің рөлі мен дағдылары

Мұғалімнің кәсіби біліктілігі мен әдіснамалық білімінің маңызы

Мұғалім белсенді оқыту әдістерін тиімді қолдану үшін жоғары кәсіби біліктілікке ие болуы тиіс. Бұл оның педагогикалық білімін жетілдіріп, оқушылардың оқу үдерісіне белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Мұғалімнің әдіснамалық білімінің маңызды бөлігі – әр түрлі әдіс-тәсілдерді таңдаудағы икемділік пен шеберлік.

Мұғалімнің оқушыларды қолдау стратегиялары

Мұғалім белсенді оқытуды жүзеге асыру барысында оқушыларды қолдаудың әртүрлі тәсілдерін қолдануы қажет. Бұл психологиялық қолдау көрсету, оқу материалдарын жеңілдету, әртүрлі оқыту стилдерін ескеру сияқты әдістерді қамтиды. Мұғалімнің сабақты ұйымдастыруы мен басқаруы оқушылардың оқу белсенділігін арттыруға бағытталуы тиіс.

Қорытынды:

Белсенді оқыту әдістері оқушылардың білім сапасын жақсартып, олардың танымдық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Бұл әдістер оқушыларды өз білімдерін терең түсініп, тәжірибеде қолдануға үйретеді. Сондай-ақ, белсенді оқыту оқушылардың сыни ойлау, шешім қабылдау және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Бастауыш сынып оқушыларының белсенділігін арттыру үшін мұғалімдерге қосымша оқу курстары мен тренингтер ұйымдастырылуы керек. Сонымен қатар, белсенді оқыту әдістерін одан әрі дамыту үшін жаңа технологиялар мен инновациялық әдістерді пайдалану ұсынылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Сүлейменова Л. Б. Белсенді оқыту әдістері. Астана: Ұлттық баспа 2020.
2. Кулешова Н. И. Педагогикалық инновациялар және белсенді оқыту. Алматы: Мектеп 2019.
3. Тұрғанбаева М. С. Бастауыш сынып оқушыларын белсенді оқыту әдістері. Шымкент: Қазмембаспа 2021.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Батырбекова Майра Найзабаевна
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы жббм бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию эффективных способов применения игровых технологий в начальной школе. Игровые технологии играют важную роль в повышении интереса учащихся к учебному процессу, а также в их когнитивном, социальном и эмоциональном развитии. Применение игровых технологий позволяет ученикам глубже усваивать знания, развивать навыки командной работы, коммуникативные способности и творческое мышление. В статье рассматриваются виды игр, их место в системе образования, а также методы внедрения игровых технологий в различные предметы начальной школы. Кроме того, рассматриваются необходимые навыки и методические подходы, которые должны быть у учителей для эффективного использования игровых технологий.

Annotation:

This article is dedicated to exploring effective ways of applying game technologies in primary education. Game technologies play an important role in increasing students' interest in the learning process, as well as in their cognitive, social, and emotional development. The use of game technologies enables students to acquire knowledge more deeply, develop teamwork skills, communication abilities, and creative thinking. The article discusses types of games, their role in the educational system, and methods of implementing game technologies in different primary school subjects. Furthermore, it addresses the necessary skills and methodologies teachers should possess to effectively use game technologies.

Бастауыш мектеп – бұл баланың білім алу процесінде маңызды кезең, себебі осы кезеңде балалардың танымдық қабілеттері мен дағдылары қалыптасады. Осы кезеңде білім беру әдіс-тәсілдерінің дұрыс таңдалуы оқушылардың болашақтағы оқу жетістіктеріне әсер етеді. Заманауи білім беру жүйесінде дәстүрлі оқыту әдістерінен тыс, инновациялық әдістер де қолданылуда. Солардың бірі – ойын технологиясы. Бұл әдіс балалардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың танымдық, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын дамытады.

1. Ойын технологиясының теориялық негіздері:

Ойынның білім беру процесінде қолданылуы педагогикада ұзақ уақыт бойы зерттеліп келеді. Ойын технологиясы оқушылардың белсенділігін арттырып, оларды оқуға ынталандыратын құрал ретінде қарастырылады. Ойын арқылы оқу процесіне қызығушылық оятып, шығармашылық және когнитивтік қабілеттерді дамыту мүмкіндігі туындайды.

Ойын технологиясының анықтамасы:

Ойын технологиясы – оқыту барысында ойын элементтерін пайдалану, бұл оқушының жеке тұлғалық және танымдық дамуына ықпал етеді. Бұл әдіс оқушылардың сыни ойлау, шығармашылық қабілеттері мен логикалық дағдыларын қалыптастырады.

Ойынның психологиялық негіздері:

Ойын балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді, себебі ойын балалар үшін табиғи іс-әрекет болып табылады. Психологтар ойынның бала дамуындағы рөліне көп көңіл бөледі. Ойын – бала үшін тек көңіл көтеру емес, сонымен қатар білім мен дағдыларды меңгеру құралы болып табылады.

Бастауыш сыныптарда ойын технологиясын қолданудың артықшылықтары:

Ойын технологиясын бастауыш сыныптарда қолданудың бірқатар артықшылықтары бар. Бұл артықшылықтар оқушылардың оқу процесіне қатысу белсенділігін арттырып, оқу материалын жеңіл әрі қызықты етіп жеткізуге көмектеседі. Ойынның негізгі артықшылықтары:

- Балалардың қызығушылығын арттырады. Ойын барысында оқушылар оқуға деген қызығушылықтарын жоғалтпай, оқу материалына белсенді қатысады.
- Танымдық қабілеттерді дамытады. Ойын барысында балалар логикалық ойлау, есте сақтау, шешім қабылдау қабілеттерін жетілдіреді.
- Әлеуметтік дағдыларды қалыптастырады. Топпен ойнау балалардың әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамытады, өзара әрекеттесу, командада жұмыс істеу қабілеттерін қалыптастырады.
- Тәжірибе мен білімді қолданысқа енгізеді. Ойын арқылы балалар теориялық білімдерін нақты жағдайларда қолдана отырып, тәжірибеде қолдануға үйренеді.

3. Бастауыш сыныптарда ойын технологиясын қолданудың түрлері мен әдістері:

Ойын технологиясының бірнеше түрлері мен әдістері бар, олардың әрқайсысы әртүрлі мақсаттар мен міндеттерді шешуге бағытталған.

Интерактивті ойындар:

Бұл ойындар балаларды белсенді түрде оқытуға бағытталған. Олардың ішінде тақырыптық ойындар, рөлдік ойындар, жарыстар, квиздер және тағы басқалар болуы мүмкін.

Дидактикалық ойындар:

Оқушылардың оқуға қызығушылығын арттырып, оқу процесінде алған білімдерін дамытуға бағытталған ойындар. Бұл ойындар балалардың география, математика, тіл білімдері сияқты пәндер бойынша білімдерін нығайтады.

Рөлдік ойындар:

Рөлдік ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, тіл үйренуге және топта жұмыс істеуге көмектеседі. Оқушылар берілген рөлдер бойынша әрекет ете отырып, мәселені шешуге тырысады.

Қозғалыс ойындары:

Бұл ойындар балалардың физикалық белсенділігін арттыруға бағытталған. Олар балалардың физикалық дамуына ғана емес, сонымен қатар эмоциялық жағдайына да әсер етеді.

4. Ойын технологиясын қолданудағы қиындықтар мен шешімдер:

Ойын технологиясын қолданудың кейбір қиындықтары болуы мүмкін. Бұл қиындықтар мұғалімдерге қосымша дайындықты талап етуі мүмкін, кейде материалдардың жеткіліксіздігі немесе ресурстардың болмауы кедергі болуы ықтимал.

Қиындықтар:

- Ойындарды ұйымдастыруға уақыттың шектеулі болуы.
- Ойынға қажетті материалдар мен құралдардың болмауы.
- Мұғалімнің ойын әдістерін дұрыс таңдай алмауы.

Шешімдер:

- Ойындарды алдын ала жоспарлау және сабақтың мақсатына сай таңдау.
- Оқушыларды әртүрлі ойындарға қатыстыру үшін оқу құралдарын тиімді пайдалану.
- Мұғалімдерге ойын әдістерін үйрету және олардың кәсіби дамуын қамтамасыз ету.

Қорытынды:

Ойын технологиясы бастауыш сыныптарда тиімді қолданылған жағдайда оқушылардың білім алуы мен дамуы үшін маңызды құрал болып табылады. Ойындардың түрлері мен әдістері балалардың оқу үдерісіне қатысуын арттырып, олардың когнитивті, эмоционалды және әлеуметтік дағдыларын дамытады. Сонымен қатар, ойындар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, оларды мектеп өміріне бейімдеуге ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Балаев А.С. Ойын әдісін қолданудың педагогикалық негіздері. Алматы: Мектеп. 2010 ж.
2. Шәмұратова З. Бастауыш мектепте ойын технологиясын қолдану. Астана: Литера. 2016 ж.
3. Мухамеджанова Н. Жаңаша білім беру: ойын технологиясы арқылы оқыту. Шымкент: Қызмет. 2014 ж.

БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІ МЕН СӨЗДІК ҚОРЫН ДАМЫТУДА ОЙЫН ҚҰРАЛЫ

Бертаева Гулжан Султановна
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья посвящена исследованию важности и эффективности использования игровых инструментов для развития речи и словарного запаса детей. Игра является важным этапом в развитии детей, так как она не только служит для развлечения, но и направлена на развитие когнитивных, эмоциональных и социальных навыков ребенка. Через игру дети обогащают свой словарный запас, улучшают языковые способности и могут свободно и полно выражать свои мысли. В статье рассматриваются роль игры в развитии словарного запаса детей, эффективные методы и подходы, а также влияние различных типов игр на процесс развития речи. Также рассматривается роль учителей и родителей в развитии языковых навыков через игру.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the importance and effectiveness of using game tools to develop children's language and vocabulary. Play is an essential stage in children's development, as it is not only for entertainment but also aimed at enhancing cognitive, emotional, and social skills. Through play, children enrich their vocabulary, improve their language abilities, and are able to express their thoughts freely and fully. The article discusses the role of play in developing children's vocabulary, effective methods and techniques, as well as the impact of different types of games on the language development process. It also examines the role of teachers and parents in developing language skills through play.

Баланың тілі мен сөздік қоры оның когнитивті дамуының маңызды көрсеткіштері болып табылады. Бастауыш сыныптардағы білім беру кезеңінде балалардың тілін дамыту мәселесі басты орын алады, себебі бұл кезеңде тілдік дағдылар қалыптасады. Ойын құралдары – баланың сөздік қорын дамытуда маңызды рөл атқарады. Ойын барысында балалар өздері үшін жаңа сөздер мен ұғымдарды меңгеріп, тілдік қарым-қатынас дағдыларын жетілдіреді.

Ойын — бұл балалар үшін ең тиімді оқу құралы, себебі ол балалардың зейінін аударып, олардың қызығушылығын арттырады. Сонымен қатар, ойын балаларға тілдік құрылымдарды үйренуге мүмкіндік береді. Ойын арқылы балалар өздерінің сезімдерін, ойларын және пікірлерін білдіруде еркін болады.

Бұл мақалада ойын арқылы балалардың тілін дамыту тәсілдері, ойынның түрлері және олардың сөздік қорын байытудағы әсері талқыланады.

1. Балалардың тілі мен сөздік қорын дамыту теориялық негіздері

1.1. Тілдің дамуы және оның маңызды аспектілері

Тіл — адамның негізгі қарым-қатынас құралы, бірақ ол тек қарым-қатынас үшін ғана емес, сондай-ақ ойлау мен түсінік деңгейін анықтауда маңызды. Баланың тілін дамыту оның жан-жақты дамуына ықпал етеді. Балалардың сөздік қорының кеңеюі олардың зейінін, есін және шығармашылық қабілеттерін дамытады. Тілдің дұрыс дамуы баланың жалпы дамуында оң әсер етеді, сондықтан тіл дамытуға баса назар аудару қажет.

Ойын және тіл дамыту арасындағы байланыс

Ойын балалардың психикалық және тілдік дамуына ерекше ықпал етеді. Ойын барысында балалар өздерінің күнделікті өміріндегі тәжірибелерін және эмоцияларына байланысты жаңа сөздер мен тіркестерді пайдаланады. Ойын арқылы бала өзін көрсетуге, жаңа сөздерді есте сақтауға және оларды қолдануға мүмкіндік алады.

Ойынның түрлері және олардың балалардың тілін дамытудағы рөлі

Рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар балаларға басқа адамдардың мінез-құлқын, сезімдерін және ойларын елестетуге мүмкіндік береді. Мұндай ойындар балалардың сөздік қорын байытуға көмектеседі,

себебі олар рөлдер арқылы жаңа сөздерді меңгеріп, әртүрлі сөйлеу жағдайларында қолдана алады.

Сюжеттік ойындар

Сюжеттік ойындар балаларға нақты өмір жағдайларын бейнелеуге мүмкіндік береді. Мұндай ойындар балалардың ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді, себебі олар әртүрлі жағдайларға байланысты жаңа сөздерді қолдана отырып, олардың мағынасын түсінеді.

Логикалық ойындар

Логикалық ойындар балалардың ақыл-ойын, зейінін және тілін дамытуға ықпал етеді. Мұндай ойындар балаларға жаңа сөздерді меңгеруге ғана емес, оларды логикалық түрде дұрыс қолдануға да көмектеседі.

Ойынның педагогикалық құндылығы және тиімді әдістері

Ойынды оқыту құралы ретінде пайдалану

Ойынды оқыту құралы ретінде пайдалану — баланың тілдік дамуын тиімді түрде ұйымдастырудың бір әдісі. Ойынның барлық түрлері балалардың жаңа сөздерді үйренуіне, тілдік құрылымдарды игеруіне, сөйлеу қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

Ойынды сабақта қолдану әдістері

Ойынды сабақта қолдану үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер пайдаланылады. Ойынның түріне және мақсатына байланысты оқытушы әртүрлі тәсілдерді қолданады, мысалы, интерактивті ойындар, диалогтар, сөздік жаттығулар және т.б.

Ойынның жеке тұлғалық және әлеуметтік дамуға әсері

Ойын баланың жеке тұлғалық және әлеуметтік дамуына да әсер етеді. Ойынды ұйымдастыру арқылы балалар топта жұмыс істеуді, бір-бірімен қарым-қатынас жасауды, ережелерді сақтауды үйренеді. Бұл дағдылар баланың жалпы дамуы үшін маңызды.

Ойын құралдарының бала тілін дамытудағы тиімділігі

Сөздік қорын кеңейту

Ойын кезінде балалар жаңа сөздермен танысады, олардың мағынасын түсінеді және оларды сөйлеу кезінде қолдануға дағдыланады. Бұл сөздік қордың байытуына әсер етеді.

Тілдік құрылымдарды меңгеру

Ойын барысында балалар тілдік құрылымдарды үйренеді. Мысалы, белгілі бір рөлді орындау барысында балалар белгілі бір грамматикалық ережелерді, сөз тіркестерін және сөйлем құрау әдістерін меңгереді.

Эмоциялық және когнитивті дамуға әсері

Ойын баланың эмоционалдық және когнитивтік дамуына да әсер етеді. Ойын барысында балалар өз сезімдерін танып, оларды басқаруды үйренеді, сонымен қатар ойын арқылы логикалық ойлау қабілеттері де дамиды.

Мұғалімнің рөлі және ойындарды тиімді пайдалану

Мұғалімнің балаларға ойын арқылы тіл дамытудағы рөлі

Мұғалім балаларға ойын арқылы жаңа сөздер мен ұғымдарды үйретуде шешуші рөл атқарады. Мұғалімдер ойындарды сабаққа енгізу арқылы балалардың қызығушылығын арттырады, олардың тілдік қабілеттерін дамытады.

Ойынды ұйымдастырудағы педагогикалық дағдылар

Ойынды дұрыс ұйымдастыру үшін мұғалімнің педагогикалық дағдылары қажет. Мұғалім ойынның мақсатын анықтап, оның тиімділігіне қол жеткізу үшін әрбір ойынды балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес таңдайды.

Қорытынды

Бұл мақалада балалардың тілін дамытудағы ойын құралдарының маңызы мен тиімділігі қарастырылды. Ойын балалардың сөздік қорын байытуға, тілдік құрылымдарды меңгеруге және жалпы дамуына көмектеседі. Ойынды оқыту процесіне енгізу арқылы мұғалімдер балалардың тілін тиімді түрде дамыта алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Нұрмұхамбетова С. А. "Ойын арқылы тіл дамыту." – Алматы: Мектеп, 2017.

2. Қуандықова А. Б. "Бастауыш сынып оқушыларының сөздік қорын дамыту әдістері." – Астана: Қазақ университеті, 2016.
3. Мұхамедова С. О. "Ойын арқылы балалардың танымдық дамуы." – Алматы: Рауан, 2018.
4. Кенжебаева С. Т. "Тіл дамыту: теория мен практика." – Тараз: Тараз университеті, 2019.

БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Досметова Гулбахар Ахметовна
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья посвящена исследованию педагогических основ формирования профессиональной компетенции учителей начальных классов. В настоящее время в системе образования уделяется особое внимание профессиональной компетенции учителей, поскольку их квалификация и компетентность играют важную роль в формировании личности ученика. В статье рассматриваются сущность формирования профессиональной компетенции учителей начальных классов, необходимые навыки и знания, а также методы и подходы, используемые для развития педагогической компетенции.

Abstract

This article is dedicated to exploring the pedagogical foundations of developing professional competence in elementary school teachers. Currently, there is increased attention in the education system to the professional competence of teachers, as their qualifications and competence play a crucial role in shaping the student's personality. The article discusses the essence of forming professional competence in elementary school teachers, the necessary skills and knowledge, as well as the methods and approaches used to develop pedagogical competence.

Бастауыш сынып мұғалімі – оқушының тұлғалық дамуының негізін қалаушы. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі – бұл тек білім берумен шектелмейді, ол оқушының әлеуметтік, эмоционалдық және танымдық қабілеттерін дамытуда маңызды фактор болып табылады. Қазіргі білім беру жүйесінде мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыруға бағытталған көптеген шаралар мен бағдарламалар енгізілген. Бұл мақала мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың педагогикалық негіздері туралы мәліметтермен таныстырады.

Кәсіби құзыреттілік ұғымы мен маңызы

әсіби құзыреттіліктің анықтамасы

Кәсіби құзыреттілік – бұл мұғалімнің білім беру саласындағы кәсіби қызметін тиімді әрі нәтижелі жүзеге асыру үшін қажетті білім, дағды, қабілеттер мен мінез-құлықтар жиынтығы. Мұғалімнің құзыреттілігі оқушылардың білім сапасын арттыруда негізгі рөл атқарады. Құзыреттілікке негізделген оқыту әдіс-тәсілдері мұғалімнің кәсіби дамуын, шығармашылық қабілеттерін нығайтады.

Кәсіби құзыреттіліктің түрлері мен бағыттары

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі түрлі бағыттарда дамиды:

- Білімдік құзыреттілік — пән бойынша білімдер мен дағдыларды меңгеру.
- Коммуникативтік құзыреттілік — оқушылармен тиімді қарым-қатынас жасау дағдылары.
- Әлеуметтік құзыреттілік — оқушылардың әлеуметтік және эмоциялық дамуына ықпал ету қабілеті.
- Педагогикалық құзыреттілік — оқыту мен тәрбие үрдісін ұйымдастыру және басқару дағдылары.

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін дамыту қажеттілігі

Білім беру жүйесіндегі өзгерістер және мұғалімнің рөлі

Қазіргі таңда білім беру жүйесіндегі өзгерістер мұғалімдердің жаңа әдістер мен технологияларды меңгеруін талап етеді. Бұл өзгерістер оқушылардың тұлғалық және интеллектуалдық дамуында маңызды рөл атқарады. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін арттыру арқылы білім беру процесі сапалы әрі нәтижелі жүзеге асады.

Мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттырудың педагогикалық принциптері

Мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттыру педагогикалық принциптер негізінде жүзеге асырылады:

- Білім берудің үздіксіздігі — мұғалімдер өз білімдерін үнемі жаңартып отыруы тиіс.
- Қоғамдық және педагогикалық талаптарға сәйкес білім беру.
- Жеке тұлғаны дамытуға бағытталған оқыту әдістері мен технологиялары.

Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру әдіс-тәсілдері

Мұғалімдерге арналған кәсіби даму бағдарламалары

Кәсіби құзыреттілікті арттыру үшін мұғалімдерге арналған арнайы тренингтер, курстар мен семинарлар ұйымдастырылады. Бұл бағдарламалар мұғалімдерге жаңа технологиялар мен әдіс-тәсілдерді үйретіп, олардың педагогикалық білімдерін кеңейтеді.

Педагогикалық шеберлік деңгейін арттыру

Педагогикалық шеберлік — мұғалімнің оқыту әдістерін, оқушыға ықпал ету тәсілдерін жақсы меңгергенін көрсететін сипат. Мұғалімнің педагогикалық шеберлігі оқушылармен тиімді жұмыс істей білуіне, олардың білімін терең түсініп, қолдануына көмектеседі.

Инновациялық әдістер мен технологияларды қолдану

Инновациялық әдістер мен технологияларды қолдану мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттырудың тиімді жолы болып табылады. Мысалы, жобалық әдіс, ойын технологиялары, мультимедиялық құралдарды қолдану бастауыш сынып оқушыларын тиімді оқытуға мүмкіндік береді.

Мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда ата-аналар мен білім беру ұйымдарының рөлі

Ата-аналармен ынтымақтастық

Ата-аналар мен мұғалімдердің ынтымақтастығы оқушының білім алуын және тұлғалық дамуын қамтамасыз етуге ықпал етеді. Мұғалімдер ата-аналармен бірігіп оқушылардың жеке қабілеттері мен қажеттіліктерін ескере отырып жұмыс істеуі керек.

Білім беру ұйымдарының қолдау көрсетуі

Білім беру ұйымдары мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттыру мақсатында түрлі шаралар ұйымдастырады. Мұғалімдер үшін әдістемелік кеңестер, шеберлік сыныптары және оқу курстары мұғалімдердің өздерін үздіксіз дамытуына мүмкіндік береді.

Қорытынды

Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін арттыру білім беру сапасын жақсартудың негізі болып табылады. Мұғалімдер өздерінің кәсіби дамуына уақыт бөлу арқылы оқушылардың білімін тереңдетіп, тұлғалық дамуын қамтамасыз ете алады. Қазіргі білім беру жүйесінде мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін үнемі жаңартып отыру маңызды болып отыр.

Әдебиеттер тізімі

1. Мусина Г. М. Мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін арттырудағы инновациялық тәсілдер. Алматы: Мектеп, 2020.
2. Садыкова Л. К. Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы. Астана: Білім, 2019.
3. Жұмабаев А. С. Педагогика: теориясы мен практикасы. Алматы: Қазақ университеті, 2018.
4. Рахметова М. Б. Мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін дамытуға арналған әдістемелер. Тараз: Технология, 2021.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА СЫНДАРЛЫ ОҚЫТУ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ДАМЫТУДАҒЫ ТИІМДІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНІҢ БІРІ

Жүсіпова Перизат Аманжолқызы
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья посвящена исследованию эффективных особенностей использования метода конструктивного обучения в развитии личности учащихся начальных классов. Конструктивное обучение — это метод обучения, который позволяет учащимся глубоко осваивать свои знания и развивать навыки применения их в реальных жизненных ситуациях. Этот метод положительно влияет на познавательное, эмоциональное и социальное развитие учеников, стимулируя их к творческому мышлению, выражению собственного мнения и принятию решений.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the effective features of using the constructivist teaching method in developing the personality of primary school students. Constructivist teaching is an educational approach that allows students to deeply grasp their knowledge and develop the skills to apply it in real-life situations. This method positively impacts students' cognitive, emotional, and social development, encouraging them to think creatively, express their opinions, and make their own decisions.

Бастауыш сынып кезеңі — балалардың білім алудағы алғашқы қадамдары мен жеке тұлға ретінде қалыптасуының маңызды кезеңі болып табылады. Бұл уақытта олар әлемді тануға, ойлау қабілеттерін дамытуға, өзіндік пікір қалыптастыруға және өзара қарым-қатынас дағдыларын меңгеруге бағытталған әртүрлі білім беру әдістерін игереді. Бүгінгі таңда білім беру жүйесінде оқушының жеке тұлғасын дамытуға, оның шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін жетілдіруге арналған жаңа әдіс-тәсілдер белсенді түрде енгізілуде. Солардың ішінде сындарлы оқыту әдісі ерекше орын алады.

Сындарлы оқыту әдісі — бұл оқушылардың білімді тек қабылдау емес, оны өз тәжірибесіне негіздеп, белсенді түрде қайта құруына мүмкіндік беретін тәсіл. Мұның арқасында балалар өз білімдерін нақты өмір жағдайларында қолдануға, түрлі мәселелерді шешуге дағдыланады, сондай-ақ шығармашылық қабілеттерін шыңдайды. Бұл әдіс оқушылардың жеке тұлғалық дамуына, олардың эмоционалды, танымдық және әлеуметтік дамуына ықпал етеді. Сындарлы оқыту арқылы оқушылар өз пікірлерін еркін білдіру, өзара әрекеттесуді үйрену, сыни тұрғыдан ойлау және проблемаларды шешу дағдыларын дамыту мүмкіндігіне ие болады.

Сындарлы оқыту әдісінің мәні мен маңызы

Сындарлы оқыту әдісі — білім беру жүйесіндегі жаңа бағыттардың бірі болып табылады. Бұл әдіс оқушылардың білімін тереңдетіп қана қоймай, олардың ойлау, талдау, бағалау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бастауыш сынып — баланың дамуы мен қалыптасуы үшін өте маңызды кезең, сондықтан сындарлы оқыту әдісін осы кезеңде қолдану оның жеке тұлға ретінде қалыптасуына зор ықпал етеді.

Мақала мақсаты мен міндеттері

Бұл мақала сындарлы оқыту әдісінің бастауыш сыныпта жеке тұлғаны дамытудағы тиімділігін зерттеу мақсатында жазылған. Мақалада сындарлы оқытудың педагогикалық принциптері, әдіс-тәсілдері, оның жеке тұлғаның жан-жақты дамуына ықпалы, сондай-ақ мұғалімдердің осы әдіс бойынша қажетті дағдылары қарастырылады.

Сындарлы оқыту әдісінің теориялық негіздері

Белсенді оқыту әдістерінің тарихы

Белсенді оқыту әдістері педагогика ғылымында бірқатар өзгерістер мен жетістіктердің нәтижесінде қалыптасқан. Белсенді оқыту теориясы алғаш рет XX ғасырда, оқушылардың тек тыңдаушы емес, білім беру процесіне белсенді қатысушы болуы қажеттігі түсінілген кезде

дамыды. Педагогтар мен психологтар оқытуда жаңа тәсілдерді енгізу қажеттілігін түсініп, оқушылардың өзара әрекеттесуіне негізделген әдіс-тәсілдерді ұсынды.

Сындарлы оқытудың педагогикалық принциптері

Сындарлы оқытудың негізгі принциптеріне мұғалім мен оқушы арасындағы тең құқықты қарым-қатынас, оқушылардың белсенділігі, сын тұрғысынан ойлау, әлеуметтік өзара әрекеттесу және оқу процесін өмірмен байланыстыру жатады. Бұл принциптер оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырып, олардың жеке тұлғалық дамуындағы маңызды аспектілерді қамтиды.

Сындарлы оқыту әдістері мен тәсілдері

Оқу процесінде сындарлы әдіс-тәсілдерді қолдану

Белсенді оқыту әдістері оқушылардың психологиялық және когнитивтік дамуына оң әсерін тигізеді. Психологтар белсенді оқытудың оқушылардың ойлау қабілеттерін, шығармашылық дағдыларын дамытуға ықпал ететінін көрсеткен. Балалар тек ақпаратты есте сақтап қана қоймай, оны түсініп, өмірде қолдану дағдыларын игереді. Бұл әдістер оқушылардың әлеуметтік дағдыларын жетілдіруде де маңызды рөл атқарады.

Рөлдік ойындар мен сценарийлер

Рөлдік ойындар мен сценарийлерді қолдану балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Оқушылар сабақта алған білімдерін түрлі рөлдерде пайдалана отырып, практикада қолданады. Бұл әдіс балаларға сабақты қызықты етіп өтуге мүмкіндік береді, олар әртүрлі жағдайларда шешімдер қабылдауға дағдыланады.

Ойын технологиясы

Ойын арқылы оқу — балалардың қызығушылығын арттырып, оларды сабаққа белсенді қатыстырудың тиімді әдісі болып табылады. Ойындар оқушылардың зейінін шоғырландырып, білімдерін ойын арқылы бекітуге көмектеседі. Сонымен қатар, ойындар балалардың сыни ойлау қабілеттерін дамытуға және топтық жұмыс дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.

Мұғалімнің рөлі мен белсенді оқытуды қолдау әдістері

Мұғалімнің кәсіби дайындығы

Белсенді оқыту әдістерін тиімді қолдану үшін мұғалімнің кәсіби білімі мен педагогикалық шеберлігі жоғары болуы керек. Мұғалім оқушылардың қызығушылықтарын ескере отырып, сабақтарында түрлі әдіс-тәсілдерді үйлестіре отырып қолдана алуы қажет. Сонымен қатар, мұғалім оқушыларды ынталандырып, олардың оқу процесіне қызығушылығын арттыру үшін әртүрлі ресурстар мен құралдарды пайдалануы тиіс.

Оқушылардың жеке қызығушылықтарына негізделген стратегиялар

Әр баланың өзіндік қызығушылығы мен даму ерекшеліктерін ескеріп оқыту — белсенді оқытудың негізгі қағидаларының бірі. Мұғалімдер оқушылардың жеке қажеттіліктеріне қарай тапсырмалар мен жобаларды бейімдеп, әр оқушының жеке мүмкіндіктерін толық жүзеге асыруға жағдай жасауы қажет.

Қорытынды

Белсенді оқыту әдістері бастауыш сынып оқушыларының оқу үдерісіне белсенді қатысуын қамтамасыз ету үшін өте тиімді. Бұл әдістер оқушылардың оқу процесіне толықтай араласуына, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытатынына және оқу нәтижелерін жақсартатынына ықпал етеді. Сонымен қатар, мұғалімдер белсенді оқытуды дұрыс қолдану арқылы оқушылардың қызығушылықтарын арттырып, оқу сапасын жоғарылата алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарова Л. М. Белсенді оқыту әдістері мен тәсілдері. Алматы: Білім 2019.
2. Жұмаділова Қ. Т. Педагогика және оқыту әдістемесі: теориясы мен практикасы. Астана: ҚР Білім министрлігі 2020.
3. Дьюи Дж. Оқыту мен оқу туралы зерттеулер. Москва: Просвещение 2007.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ

Иманбердиева Гульжан Жупарбековна
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья посвящена исследованию эффективности и важности применения инновационных технологий для развития речи у учащихся начальных классов. В настоящее время роль технологий в образовательной сфере возрастает. Инновационные технологии, включая мультимедийные инструменты, интерактивные методы и компьютерные программы, могут качественно изменить процесс развития речи у учеников. В статье рассматриваются результаты применения инновационных технологий для развития речи, их вклад в образовательный процесс, а также эффективность педагогических методик.

Abstract

This article is dedicated to exploring the effectiveness and importance of using innovative technologies to develop language skills in elementary school students. In today's world, the role of technology in education is increasing. Innovative technologies, including multimedia tools, interactive methods, and computer programs, can significantly enhance the process of language development in students. The article discusses the outcomes of using innovative technologies in language development, their contribution to the learning process, and the effectiveness of pedagogical methods.

Бастауыш сынып кезеңі баланың тілдік дағдыларының негізі қаланатын маңызды кезең болып табылады. Бұл кезеңде баланың сөйлеу дағдылары қалыптасып, сөздік қоры байиды. Дәстүрлі оқыту әдістері бұл процесті қолдауға көмектеседі, бірақ заманауи білім беру жүйесінде инновациялық технологияларды енгізу оқыту сапасын айтарлықтай жақсартады. Инновациялық технологиялар оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың білімді меңгеру процесін интерактивті және қызықты етеді.

Сондықтан, оқушылардың тілін дамыту үшін жаңа әдіс-тәсілдер мен технологияларды енгізу маңызды болып отыр. Бұл мақалада инновациялық технологиялардың тіл дамытудағы тиімділігі мен қолдану әдістері туралы сөз болады.

Инновациялық технологиялардың теориялық негіздері

Инновациялық технологиялар туралы жалпы түсінік

Инновациялық технологиялар білім беру жүйесінде оқыту әдістері мен құралдарын жаңарту процесін білдіреді. Оларға жаңа компьютерлік бағдарламалар, интернет ресурстары, мультимедиялық құралдар және интерактивті әдістер жатады. Осы технологияларды қолдану білім беру жүйесін дамытуға, оқыту процесінің сапасын арттыруға мүмкіндік береді.

Білім беру жүйесіндегі инновациялық технологиялардың рөлі

Қазіргі заманғы инновациялық технологиялар оқушының танымдық белсенділігін арттыруға, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруға, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Мұғалімдер жаңа технологияларды қолдана отырып, оқушылардың тілін дамыту процесін қызықты әрі оңтайлы түрде жүзеге асыра алады.

Бастауыш сынып оқушыларының тілін дамытуда инновациялық технологияларды қолдану

2. Мультимедиялық құралдар мен қосымшаларды қолдану

Мультимедиялық құралдар (бейнемазмұн, анимациялар, графикалық құралдар) оқушыларға тілдік материалды тез және тиімді меңгеруге көмектеседі. Олар сөздердің мағынасын визуалды түрде көрсету арқылы түсінікті етеді. Мысалы, "Wordwall" немесе "Kahoot!" секілді қосымшалар оқушыларға ойын арқылы тілдік дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Интерактивті тақталар мен электронды оқулықтардың рөлі

Интерактивті тақталар оқушыларды белсенді түрде оқу процесіне тартуға мүмкіндік береді. Оқу материалдарын динамикалық түрде көрсету және оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету арқылы олардың тілдік дағдыларын дамытуға болады. Электронды оқулықтар мен онлайн платформалар оқушыларға түрлі жаттығулар мен тапсырмаларды орындауға мүмкіндік береді, сонымен қатар олардың білімін тексеру және бағалау жүйесін де қамтиды.

Виртуалды сабақтар мен онлайн ресурстар

Виртуалды сабақтар мен онлайн ресурстар оқушыларға өз білімін тереңдетуге, жаңа материалды жеңіл меңгеруге мүмкіндік береді. Мысалы, YouTube, TED-Ed және басқа да білім беру платформаларында балаларға арналған тіл дамытуға арналған бейнемазмұндар мен интерактивті сабақтар бар.

3. Инновациялық технологиялардың қолданылуы арқылы тіл дамыту әдіс-тәсілдері

Ойын технологияларын қолдану

Ойын — баланың тілін дамытудың ең тиімді құралдарының бірі. Интерактивті ойындар оқушылардың қызығушылығын оятып, оларды тілдік тапсырмаларды орындауға ынталандырады. Қазіргі заманғы электронды ойындар мен мобильді қосымшалар оқушылардың сөздік қорын байытып, грамматикалық дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі.

Әлеуметтік желілер мен блогтар арқылы тіл дамыту

Әлеуметтік желілер мен онлайн блогтар оқушыларға өз ойларын бөлісуге, пікірлер жазуға мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың жазба тілін дамытуға және жаңа сөздермен танысуға ықпал етеді. Әлеуметтік желілер арқылы тіл дамытуға арналған түрлі конкурстар мен тапсырмалар ұйымдастыруға болады.

Тілдік тапсырмалар мен жобалар арқылы инновациялық әдістерді қолдану

Тілдік тапсырмалар мен жобалар оқушыларға шығармашылық тұрғыда ойлау, зерттеу және презентация жасау мүмкіндіктерін береді. Интерактивті тапсырмалар арқылы оқушылар өздерінің тілдік дағдыларын тексеріп, түрлі мәтіндер мен құрылымдарды меңгере алады.

4. Мұғалімдердің инновациялық технологияларды қолданудағы рөлі

Мұғалімнің кәсіби біліктілігін арттыру

Инновациялық технологияларды тиімді қолдану үшін мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыру қажет. Бұл үшін мұғалімдер арнайы тренингтерге, курстарға қатысып, жаңа білім беру құралдары мен әдістерімен танысуы тиіс. Мұғалімдердің технологияларды тиімді қолдана білуі балалардың тілін дамытуда маңызды рөл атқарады.

Технологияларды оқыту процесіне енгізу

Мұғалімдер инновациялық технологияларды сабақта қолдану үшін арнайы стратегияларды, құралдарды таңдап, олардың тиімділігін бағалауы керек. Оқу құралдары мен әдістерін дұрыс таңдау оқушылардың тілін дамытуда маңызды орын алады.

5. Инновациялық технологиялардың тиімділігі мен әсері

Оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту

Инновациялық технологиялар оқушылардың тілін дамытуға оң әсер етеді. Олар арқылы оқушылар сөздік қорын байытып, грамматикалық дағдыларын жетілдіреді. Сонымен қатар, жаңа технологиялар балаларға өз ойларын ашық әрі түсінікті түрде жеткізуге мүмкіндік береді.

Тілдің шығармашылық дамуында технологиялардың рөлі

Технологияларды қолдану балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Мысалы, интерактивті тапсырмалар мен ойындар оқушыларды шығармашылық тұрғыда ойлауға, сөздерді тиімді қолдануға ынталандырады.

Қорытынды

Инновациялық технологияларды қолдану бастауыш сынып оқушыларының тілін дамытуда тиімді әрі маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың тілдік дағдыларын жақсартуға көмектеседі. Болашақта инновациялық технологияларды білім беру жүйесінде кеңінен қолдану арқылы оқыту процесінің сапасын арттыруға мүмкіндік бар.

Әдебиеттер тізімі:
1. Ахметова, А. С. Инновациялық педагогикалық технологиялар: теория мен практика. Алматы: Білім, 2019.
2. Байжанова, Н. О. Жаңа технологиялар және олардың білім беру саласындағы маңызы. Астана: Қазақ университеті, 2018.
3. Назарбаева, Г. К. Оқытудағы мультимедиялық құралдар мен инновациялық әдістер. Алматы: Мектеп, 2017.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Несипбаева Жанна Бакибековна
Түркістан облысы, Сарыағаш ауданы
N37 Б.Майлин атындағы жббм бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Данная статья посвящена вопросам развития устной речи учащихся начальных классов. Речь является важной составляющей общего развития ребенка, тесно связана с его навыками чтения, письма и социального общения. Для развития устной речи учащихся начальной школы применяются различные методы и инструменты, среди которых особенно важными являются игры, диалоги, ролевые игры и творческие задания. В статье рассматриваются теоретические основы развития устной речи, методы, применяемые для формирования речевых навыков, а также роль учителей в этом процессе.

Abstract

This article addresses the issues of developing speaking skills in primary school students. Speaking is an important component of a child's overall development, closely linked to their reading, writing, and social communication skills. Various methods and tools are used to develop speaking skills in primary school, including games, dialogues, role-playing games, and creative tasks. The article discusses the theoretical foundations of speech development, methods used to enhance speaking skills, and the role of teachers in this process.

Сөйлеу тілі – адамзаттың қарым-қатынас құралы ғана емес, ол баланың дамуы мен тәрбиесі үшін өте маңызды фактор болып табылады. Сөйлеу тілінің дамуы баланың когнитивті, эмоционалдық және әлеуметтік дамуына әсер етеді. Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу тілін дамыту – мұғалімдердің негізгі міндеті, себебі осы кезеңде балаға тілдің барлық аспектілері: тыңдау, сөйлеу, жазу, оқу дағдылары беріледі. Тіл дамуының негізі осы бастауыш сыныптарда қалыптасады, сондықтан мұғалімдер баланың сөйлеу дағдыларын дамытуда әртүрлі әдіс-тәсілдер мен оқыту технологияларын қолдануы қажет.

1. Сөйлеу тілінің дамуы: Теориялық негіздер

Сөйлеу тілінің анықтамасы

Сөйлеу тілі – адамдардың бір-бірімен ақпарат алмасып, ойларын жеткізу үшін қолданатын құрал. Сөйлеу тілі қарым-қатынас жасау мен өзара түсінісуге мүмкіндік береді. Баланың сөйлеу тілі – оның ақыл-ойының, танымдық процестерінің көрінісі, әрі қоғаммен араласуының негізгі құралы.

2. Сөйлеу тілінің дамуының кезеңдері

Бала сөйлеу тілін біртіндеп дамытады, және әрбір кезеңде түрлі дағдыларды игереді. Баланың сөйлеу тілінің алғашқы қалыптасуы – сөздерді дұрыс айту, сөйлемдерді құрастырудан басталады. Осы кезеңде баланың тілге деген қызығушылығы мен сөйлеу дағдылары қалыптаса бастайды. Сөйлеу тілінің дамуы бірнеше кезеңдерден өтеді, оның ішінде фонематикалық есту, сөздер мен сөйлемдер құрастыру, тілдік құрылымдарды меңгеру маңызды.

Сөйлеу тілін дамыту психологиялық аспектілері

Сөйлеу тілі психологиялық тұрғыдан баланың интеллектісін дамытуда маңызды рөл атқарады. Сөйлеу тілі когнитивті дамудың бір бөлшегі болып табылады, өйткені тілдік құрылымдар баланың дүниетанымын кеңейтеді. Виготскийдің ойынша, тіл баланың ақыл-ойына әсер етіп, оның ойлау қабілетін дамытады.

3 Сөйлеу тілін дамыту әдіс-тәсілдері

Ойындар мен тапсырмалар

Ойын — балалардың сөйлеу тілін дамытудағы ең тиімді әдіс. Ойын кезінде балалар өздерін еркін сезініп, қорқынышсыз өз ойларын білдіреді. Мысалы, рөлдік ойындар мен тақырыптық ойындар балаларға сөздік қорларын кеңейтіп, жаңа сөздер мен сөйлемдерді меңгеруге көмектеседі.

Рөлдік ойындар мен драматизация

Рөлдік ойындар баланың шығармашылық ойлау қабілетін дамытады, өйткені ол өз рөлін ойнай отырып, жаңа контексте сөйлеу дағдыларын қолданады. Бұл әдіс арқылы балалар өз пікірлерін жүйелі түрде білдіруге үйренеді.

Диалогтар мен әңгімелер

Әңгімелесу барысында балалар бір-бірімен пікір алмасады, сұрақтар қойып, жауаптар алады. Диалог барысында балалар өз ойларын дұрыс, анық жеткізуді үйренеді. Әңгімелер балалардың логикалық ойлауын дамытып, сөздер мен сөйлемдердің дұрыс құрылуына ықпал етеді.

Шығармашылық жазу мен оқулар

Балалар өздерінің шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып, тілдік дағдыларын жетілдіреді. Шығармашылық жұмыстар балалардың өз бетінше ойлап, оларды сөйлеу және жазу арқылы жеткізу қабілетін арттырады.

4. Мұғалімнің рөлі

Мұғалімнің жеке үлесі

Мұғалімнің рөлі өте маңызды, себебі ол балалардың сөйлеу тілін дамытуға бағытталған әдістерді дұрыс қолдануы қажет. Мұғалім балалармен тығыз қарым-қатынас орнату арқылы олардың сөйлеу дағдыларын дамыта алады.

Тілдік ортаны ұйымдастыру

Мұғалімнің міндеті – балалар үшін тілдік орта құру. Бұл үшін сыныптастық жұмыстарды ұйымдастыру, оқу материалдарын таңдау, сөйлеу әрекеттерін ұйымдастыру қажет. Мұғалім тіл дамыту әдістерін әр сабақта тиімді пайдаланып, оқушылардың тілін жүйелі түрде дамыта алады.

5. Ата-аналардың рөлі

Ата-аналар баланың сөйлеу тілінің дамуына үлкен әсер етеді. Олар үйде баламен тұрақты қарым-қатынас жасап, балаға сөздік қорын кеңейту үшін кітап оқып, әңгімелесіп, сұрақтар қойып көмек көрсетуі қажет. Сондай-ақ ата-аналар балаларға әлеуметтік ортада сөйлеу дағдыларын дамытуға қолдау көрсетуі маңызды.

Қорытынды:

Бастауыш сынып оқушыларының сөйлеу тілін дамыту — олардың жалпы білім алуының негізі және болашақта тұлға ретінде қалыптасуына маңызды әсер ететін процесс. Сөйлеу тілі арқылы балалар өз ойларын, пікірлерін, сезімдерін жеткізу қабілетін дамытады, бұл олардың әлеуметтік ортада тиімді қарым-қатынас орнатуына ықпал етеді. Тілдің дамуы, әсіресе бастауыш мектеп кезеңінде, білім беру жүйесінде маңызды орын алады, өйткені бұл кезеңде баланың ойлау қабілеті, шығармашылық деңгейі және тілдік дағдылары қалыптасады.

Сөйлеу тілін дамытуда қолданылатын әдіс-тәсілдер мен ойындар оқушыларға тілдік дағдыларды меңгеруге мүмкіндік береді. Ойындар, рөлдік ойындар, диалогтар мен шығармашылық тапсырмалар оқушыларды тілдің грамматикалық құрылымдарын меңгеруге, сөздік қорларын байытуға, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға көмектеседі. Бұл әдістер балалардың өзара қарым-қатынас дағдыларын дамытуға мүмкіндік беріп, оларды сөздер мен сөйлемдерді дұрыс қолдануға үйретеді.

Әдебиеттер тізімі
1. Виготский Л. С. "Психология развития ребенка." – М.: Педагогика, 1983.
2. Жданова И. В. "Методика преподавания русского языка в начальной школе." – М.: Просвещение, 2001.
3. Исакова М. М. "Развитие речи младших школьников: теоретические аспекты." – Астана, 2012.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ТІЛДЕСУ АРҚЫЛЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖАСАУ ДАҒДЫЛАРЫ

Оспанова Айгуль Абхановна
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья посвящена исследованию проблем развития навыков общения учащихся начальных классов через взаимодействие. Общение — это не только средство обмена информацией, но и важный процесс, который влияет на социальное и эмоциональное развитие детей. Формирование навыков общения в начальной школе направлено на развитие у учащихся способности выражать свои мысли, слушать других и эффективно взаимодействовать с ними. В статье рассматриваются педагогические методы, используемые для развития навыков общения, а также факторы, влияющие на личностное и социальное развитие учащихся.

Abstract:

This article is dedicated to studying the development of communication skills through interaction for primary school students. Communication is not only a tool for exchanging information but also an important process that influences children's social and emotional development. The formation of communication skills in primary school is aimed at developing students' ability to express their opinions, listen to others, and interact effectively with them. The article discusses pedagogical methods used to develop communication skills, as well as factors that affect students' personal and social development.

Бастауыш сынып кезеңі — балалардың жеке тұлғалық және әлеуметтік дамуының маңызды кезеңі. Бұл уақытта балалар тек академиялық білімді ғана меңгеріп қоймай, сонымен қатар тілдесу, қарым-қатынас жасау дағдыларын да игереді. Тілдесу — адамның өміріндегі ең маңызды дағдылардың бірі, себебі бұл дағды балалардың әлеуметтік ортада өз пікірін дұрыс жеткізуге, басқалардың пікірін тыңдауға және өзара түсіністік орнатуға көмектеседі.

Тілдесу дағдылары балалардың күнделікті өмірінде түрлі жағдайларда тиімді қолданылуы тиіс. Тілдесу арқылы балалар өз эмоцияларымен бөліседі, топта жұмыс істей отырып, пікір алмасады, дау-дамайларды шешеді және өзара сыйластық орнатады. Осылайша, тілдесу дағдыларын дамыту олардың тұлғалық өсуіне, әлеуметтік қатынастарын нығайтуға және оқу процесінде жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді.

1. Тілдесу арқылы қарым-қатынас жасаудың теориялық негіздері

Тілдесу және қарым-қатынас түсініктерінің мәні

Тілдесу — бұл адамдар арасындағы ақпарат алмасу, өзара түсіністік орнату процесі. Қарым-қатынас жасаудың әртүрлі түрлері мен әдістері бар: вербалды (сөзбен) және вербалды емес (қимыл, көзқарас, мимика және т.б.). Бастауыш сынып оқушылары үшін осы екі түрінің де маңызы зор, себебі балалар өз ойын тек сөздер арқылы ғана емес, сондай-ақ қимылдары мен бейнелер арқылы да жеткізеді.

Бастауыш сынып оқушыларының тілдесу дағдыларының ерекшеліктері

Балалардың тілдесу дағдылары бастауыш сыныпта қалыптаса бастайды. Бұл кезеңде олардың өз пікірін білдіру, сұрақ қою, басқа адамның пікірін тыңдай білу және қарым-

қатынасты тиімді басқару дағдылары дамиды. Тілдесу дағдыларының негізі баланың өз эмоцияларын түсінуі, өз ойларын жинақтап айтуы және басқаларды тыңдай білуі болып табылады.

2. Тілдесу дағдыларын дамыту әдіс-тәсілдері

Оқыту әдістері мен стратегиялары

Тілдесу дағдыларын дамыту үшін мұғалімдер әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолданады. Мысалы, оқушыларды топта жұмыс істеуге үйрету, пікірталастар ұйымдастыру, рөлдік ойындар мен кейс-стадилерді талқылау арқылы балалардың тілдесу қабілеттері дамиды. Топтық жұмыстар мен пікірталастар балалардың өз ойларын дәлелдеп, басқалардың пікірлерін тыңдап, ортақ шешімге келуге көмектеседі.

Оқушылардың жеке қызығушылықтарын ескеру

Әр оқушының жеке қызығушылықтары мен өмірлік тәжірибесі әртүрлі болғандықтан, тілдесу дағдыларын дамыту барысында жеке тұлғаның ерекшеліктерін ескеру маңызды. Мысалы, ойын әдістерін, қызықты тапсырмаларды пайдалану арқылы оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттыруға болады.

3. Тілдесу арқылы қарым-қатынас жасаудың әлеуметтік және эмоционалды аспектілері

Эмоциялық интеллектіні дамыту

Тілдесу дағдылары эмоциялық интеллектіні дамытуға ықпал етеді. Оқушылардың өз эмоцияларын тануы, басқаруы және басқалардың эмоцияларына сезімтал болуы олардың әлеуметтік қарым-қатынасын жақсартады. Эмоциялық интеллект балаларға өздерін және басқаларды түсінуге, дұрыс әрекет етуге көмектеседі.

Әлеуметтік дағдылардың маңызы

Тілдесу арқылы қарым-қатынас жасаудың әлеуметтік аспектісі балалардың бір-бірімен тиімді жұмыс істеуін, ортақ мақсатқа жету үшін үйлесімді әрекет етуін қамтамасыз етеді. Бұл дағды балалардың топта жұмыс істеу, бірлесіп шешім қабылдау, қайшылықтарды шешу және басқа да әлеуметтік дағдыларды игеруіне мүмкіндік береді.

4. Мұғалімнің рөлі және педагогикалық тәсілдер

Мұғалімнің тілдесу дағдыларын дамытудағы рөлі

Мұғалімнің рөлі оқушыларға тілдесу дағдыларын меңгеруде шешуші болып табылады. Мұғалім балаларға тілдесу процесін ұйымдастырып, олардың пікірталастарға қатысуына, өз ойын жеткізуіне, сұрақ қоюына және басқаларды тыңдауына мүмкіндік береді. Сонымен қатар, мұғалім балаларға үлгі бола отырып, тілдесу дағдыларын қалыптастырады.

Педагогикалық әдіс-тәсілдер

Мұғалімдер тілдесу дағдыларын дамыту үшін түрлі әдіс-тәсілдер мен педагогикалық стратегияларды қолданады. Бұл әдістер оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың сөздік қорын байытуға, қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға бағытталған.

Қорытынды

Тілдесу дағдыларын дамыту бастауыш сынып оқушыларының жеке тұлғалық дамуына маңызды әсер етеді. Бұл дағдылар балалардың өзіндік пікірін қалыптастырып, басқалармен тиімді қарым-қатынас жасауына көмектеседі. Оқушылардың тілдесу арқылы қарым-қатынас жасау қабілеттері олардың оқу нәтижелеріне де әсер етеді.

Тілдесу дағдыларын дамыту үшін мұғалімдерге арнайы әдіс-тәсілдерді меңгеру, оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, әртүрлі қарым-қатынас стратегияларын қолдану ұсынылады. Сонымен қатар, тілдесу дағдыларын дамыту тек оқу процесінде ғана емес, оқушылардың күнделікті өмірінде де маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жұмабаева С. Ә. Бастауыш сыныпта тілдесу дағдыларын дамыту. – Алматы: Қазақ университеті, 2016.
2. Акимова Л. Н. Тіл мәдениеті және қарым-қатынас. – Астана: Елорда, 2017.
3. Сейталиева С. Оқушылардың тілдік дамуын жетілдіру. – Алматы: Мектеп, 2015.
4. Кенжебаева Г. Оқушылардың тілдесу қабілеттерін дамыту. – Тараз: Тараз университеті, 2018.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ТӘРБИЕ ЖҰМЫСТАРЫН ЖАНДАНДЫРУ

Тасжанова Эльмира Танирбергенова
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья рассматривает важность проведения воспитательной работы с учениками начальных классов и методы и приемы ее осуществления. Воспитательная работа — это важный этап в личностном развитии детей, поэтому учителя и школьный коллектив должны эффективно организовать этот процесс. В статье обсуждаются цели и задачи воспитательной работы в начальных классах, методы и способы ее активизации. Рассматриваются различные виды воспитательной работы и их влияние на развитие детей, а также совместная деятельность учителя и родителей.

Abstract

This article discusses the importance of conducting educational work with primary school students and the methods and techniques for its implementation. Educational work is a crucial stage in children's personal development, and therefore, teachers and school staff must organize this process effectively. The article covers the goals and objectives of educational work in primary grades, methods and ways to enhance it. It also examines various types of educational work and their impact on children's development, as well as the collaborative efforts of teachers and parents.

Білім беру жүйесінде оқушылардың интеллектуалды және тұлғалық дамуында тәрбие жұмыстарының маңызы зор. Әсіресе бастауыш сыныптарда балалардың жеке тұлғасы қалыптасып, олардың әлеуметтік дағдылары мен өзін-өзі тануы дамиды. Сондықтан, тәрбие жұмыстарының дұрыс ұйымдастырылуы мен жандандыруы осы кезеңде ерекше орын алады. Бұл мақала бастауыш сыныптарда тәрбие жұмыстарының маңызы, әдіс-тәсілдері, мұғалім мен ата-аналардың бірлескен әрекеттері, сондай-ақ тәрбие жұмысының тиімді ұйымдастырылу жолдарына арналады.

Бастауыш сыныптарда тәрбие жұмыстарының теориялық негіздері

Тәрбие жұмысының маңызы

Тәрбие жұмысы — балалардың әлемді дұрыс қабылдауы, қоғамда өзін-өзі ұстауы, әлеуметтік және моральдық нормаларды игеруі үшін қажет негізгі құралдардың бірі. Бастауыш сынып кезеңі — балалардың рухани және әлеуметтік қасиеттері қалыптасатын маңызды кезең. Оқушының мінез-құлқы, құндылықтары, қарым-қатынас дағдылары осы кезеңде қалыптасады. Сондықтан, мұғалімдер мен тәрбиешілердің негізгі міндеті — балаларға қажетті әлеуметтік дағдыларды дамыту, оларды моральдық құндылықтарға тәрбиелеу, тұлғалық дамуға жағдай жасау болып табылады.

Тәрбие жұмысының мақсаты мен міндеттері

Тәрбие жұмысының негізгі мақсаты — оқушылардың тұлғалық қасиеттерін, әлеуметтік және мәдени дағдыларын қалыптастыру болып табылады. Бұл мақсатты іске асыру үшін тәрбие жұмысының мынадай міндеттері белгіленеді:

1. Оқушыларды жеке тұлға ретінде қалыптастыру.
2. Олардың ой-өрісін кеңейту және рухани дамуын қамтамасыз ету.
3. Әлеуметтік және моральдық құндылықтарға тәрбиелеу.
4. Ұжымдық, топтық жұмыс дағдыларын дамыту.
5. Оқушылардың өзіне деген сенімділігін арттыру.

Бастауыш сыныптардағы тәрбие жұмысының ерекшеліктері

Бастауыш сынып оқушыларының жас ерекшеліктері мен психологиялық дамуы тәрбие жұмысын ұйымдастыруға ерекше назар аударуды қажет етеді. Бұл жаста балалар өз эмоцияларын білдіру, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау, топтық ортада жұмыс істей білу дағдыларын игереді. Мұғалімдер осы ерекшеліктерді ескере отырып, әрбір оқушының жеке

тұлғалық дамуын қолдап, олардың бойында қажетті қасиеттерді қалыптастыруы тиіс. Сонымен қатар, бастауыш сыныпта тәрбие жұмысы ойын түрінде өткізілуі мүмкін, бұл балалардың қызығушылығын арттырып, тәрбие процесін жеңілдетеді.

Тәрбие жұмысының әдіс-тәсілдері

Топтық жұмыстар

Топтық жұмыстар балалардың бірлесіп әрекет етуін, өзара пікір алмасуын және жауапкершілікті сезінуін дамытуға мүмкіндік береді. Бұл әдіс ұжымдық жұмыс дағдыларын қалыптастырып, балалар арасында өзара көмек, ынтымақтастық атмосферасын жасайды.

Ойын технологиялары

Ойындар арқылы тәрбие жұмысының тиімділігі айтарлықтай артады. Ойын — балалардың қызығушылықтарын оятып, оларды шығармашылық және логикалық тұрғыдан ойлауға ынталандырады. Ойын барысында балалар өз пікірін білдіріп, эмоциялық жағдайын білдіреді, топпен бірге жұмыс істей отырып, әлеуметтік дағдыларын дамытады.

Қарым-қатынас және әлеуметтік дағдылар

Балалармен қарым-қатынас жасау кезінде олардың тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға, дұрыс әлеуметтік байланыстар орнатуға бағытталған әдіс-тәсілдер қолдану қажет. Бұл дағдылар оқушылардың қоғамда өзін-өзі ұстау қабілетін арттырып, оларды жақсы әдептілік пен адамгершілікке тәрбиелейді.

Әңгімелесу, пікірталастар

Балалардың өз пікірін еркін білдіруі, басқа адамдардың пікірін тыңдай білуі — әлеуметтік қарым-қатынас жасау дағдыларының маңызды бөліктері болып табылады. Әңгімелесу және пікірталастар балалардың ой-өрісін кеңейтеді, өз ойларын нақты жеткізу қабілетін дамытады.

Бастауыш сынып оқушыларын тәрбиелеуде мұғалімнің рөлі

Мұғалімнің жеке үлесі

Мұғалім — тәрбиенің басты ұйымдастырушысы әрі жетекшісі. Ол тек білім беріп қана қоймай, балалардың мінез-құлқын қалыптастыруға, олардың тұлғалық дамуына ықпал етеді. Мұғалімдердің жеке үлесі — балалардың көңіл-күйін түсініп, олардың әлеуметтік және эмоциялық қажеттіліктерін қанағаттандыру болып табылады.

Тәрбиелеудегі педагогикалық тәсілдер

Педагогикалық тәсілдер балаларды тәрбиелеу процесінде басты рөл атқарады. Мұғалім әрбір оқушының жеке ерекшелігін ескере отырып, тәрбиелік жұмыстарды ұйымдастыруы қажет. Мұғалімдердің ашық сұрақтар қоюы, белсенді қатысуға шақыруы, ынталандыру әдістерін қолдануы тиімді болады.

Мұғалімнің балаға әсері

Мұғалімнің балаға әсері — оның жеке қасиеттері мен мінез-құлқына байланысты. Мұғалімнің мейірімділігі, шыдамдылығы, баланың шығармашылық потенциалын тануы оның мінез-құлқына, дүниетанымына оң әсер етеді. Мұғалімнің үлгі болу қабілеті де тәрбие жұмысында үлкен маңызға ие.

Тәрбие жұмысының ұйымдастырылуы мен оны жандандыру тәсілдері

Сыныптан тыс іс-шаралар

Сыныптан тыс іс-шаралар оқушылардың тұлғалық дамуына әсер етеді. Олар топтық жұмысты, шығармашылықты дамытуды және өзара қатынасты нығайтуға ықпал етеді. Мұндай іс-шаралар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, оларды қоғамдық өмірге дайындауға мүмкіндік береді.

Мектеп ішіндегі тәрбие шаралары

Мектеп ішіндегі тәрбие шаралары оқушыларды ұжымдық іс-әрекетке, өзін-өзі басқаруға және жауапкершілікке тәрбиелейді. Бұл шаралар балалардың өзара қарым-қатынас дағдыларын, бірлесе жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырады.

Ата-аналармен жұмыс

Ата-аналармен жұмыс бастауыш сынып оқушыларының тәрбие процесінің ажырамас бөлігі болып табылады. Ата-аналар мектепте өтетін тәрбиелік іс-шараларға қатысу арқылы

балаларының дамуына ықпал ете алады. Олар мұғалімдермен бірлесіп, бала тәрбиесінде маңызды рөл атқарады.

Қорытынды:
Бастауыш сыныпта тәрбие жұмыстарының ұйымдастырылуы балалардың тұлғалық дамуына үлкен әсер етеді. Мұғалімдер мен ата-аналардың бірлескен жұмысы, дұрыс таңдалған әдіс-тәсілдер мен тәрбие жұмысын жандандыру тәсілдері оқушылардың тұлғалық дамуына, әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға, өз ойларын еркін айтуға мүмкіндік береді. Бала тәрбиесіндегі мұғалімнің рөлі өте маңызды, себебі оның жеке тұлғалық ерекшеліктері мен мінез-құлқы балаларға әсер етіп, олардың дамуына әсер етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Айтқазиева К. А. Бастауыш сынып оқушыларының тәрбиесі. Алматы: Білім, 2019.
2. Жұмабаев А. С. Қазіргі мектепте тәрбие жұмысының әдістері. Астана: Мектеп, 2017.
3. Кенжебекова Б. Қ. Тәрбие мен оқытудың интеграциясы. Шымкент: Шымкент университеті, 2020.
4. Әбілова Ж. Қ. Тәрбие жұмысы және оның қазіргі тәсілдері. Тараз: Аруна, 2021.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ КӨРКЕМ ЖАЗУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Телибаева Кулмария Ауесхановна
Түркістан облысы, Сауран ауданы
М.Мұса атындағы ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья посвящена исследованию проблем формирования и развития навыков художественного письма у учащихся начальных классов. Художественное письмо — это не только развитие навыков письма, но и важный процесс, направленный на развитие мыслительных способностей, творческих навыков, языковой культуры и эстетического восприятия учащихся. В статье рассматриваются значение и важность художественного письма, его влияние на общий личностный рост учащихся, а также методы и педагогические стратегии, применяемые для развития навыков художественного письма.

Abstract:

This article is dedicated to the study of issues related to the formation and development of artistic writing skills in primary school students. Artistic writing is not only the development of writing skills but also an important educational process aimed at enhancing students' thinking abilities, creative skills, language culture, and aesthetic perception. The article discusses the significance and importance of artistic writing, its impact on the overall personal development of students, as well as the methods and pedagogical strategies used to develop artistic writing skills.

Бастауыш сыныпта көркем жазу дағдыларын қалыптастырудың маңызды мақсаты — балаларға жазудың мәнін, оның қоғамдағы рөлін түсіндіру, шығармашылық потенциалын ояту және әртүрлі жазба жұмыстарын орындау арқылы олардың жазу шеберлігін дамыту. Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының көркем жазу дағдыларын дамыту үшін қолданылатын әдіс-тәсілдер, педагогикалық стратегиялар мен шығармашылық жұмыстардың рөлі қарастырылады.

Жазу дағдыларын жетілдіру үшін мұғалімдер мен оқушылар арасында тиімді диалог пен шығармашылық қарым-қатынас орнату, әртүрлі жазба жаттығуларын ұйымдастыру, оқушылардың жеке қызығушылықтарын ескеріп, қызықты тақырыптар ұсыну маңызды. Көркем

жазу дағдыларын дамыту оқу процесін қызықты әрі нәтижелі етуге мүмкіндік береді, сонымен қатар оқушылардың тілдік мәдениетінің деңгейін көтеруге септігін тигізеді.

1. Көркем жазудың маңызы мен мәні

Көркем жазу – бұл тек тіл дағдысын дамыту ғана емес, сонымен қатар шығармашылық ойлауды, эмоциялық, когнитивтік және әлеуметтік дағдыларды жетілдіруге мүмкіндік беретін маңызды процесс. Бастауыш сынып оқушыларының көркем жазу дағдысын қалыптастыруда дұрыс әдіс-тәсілдер қолдану олардың тілін дамытудың тиімді жолы болып табылады. Көркем жазу баланың жан дүниесін, ойлау қабілетін, тілін жақсартатын, сан түрлі тақырыптарда өз ойын еркін жеткізе білуіне септігін тигізеді.

Зерттеу мақсаттары мен міндеттері

Бұл мақалада бастауыш сынып оқушыларының көркем жазу дағдысын қалыптастыруда қолданылатын әдіс-тәсілдер мен педагогикалық стратегиялар қарастырылады. Сонымен қатар, көркем жазу дағдыларының жеке тұлғаның тіл мәдениеті мен шығармашылық қабілеттерін дамытудағы рөлі зерттеледі.

2. Көркем жазу дағдысының қалыптасу процесі

Жазу дағдыларының дамуы

Бастауыш сынып оқушылары үшін көркем жазу дағдыларының қалыптасуы кезең-кезеңмен жүзеге асады. Жазу – бұл тек сөздерді дұрыс құрастыру ғана емес, баланың ойлау құрылымын реттеп, шығармашылық қабілеттерін арттыруға бағытталған жұмыс.

Көркем жазудың педагогикалық негіздері

Көркем жазуды дамыту кезінде баланың сөздік қорын байыту, дұрыс жазу ережелерін үйрету және шығармашылық шеберлікті арттыру қажет. Осы мақсатта мұғалімдер әр түрлі әдіс-тәсілдерді, педагогикалық технологияларды пайдаланады. Қолжазбаның ерекшеліктері, тіл мәдениетінің негіздері, көркем жазудың әдеби стилі сияқты аспектілер мұғалімнің назарында болуы тиіс.

3. Көркем жазу дағдыларын дамыту әдіс-тәсілдері

Жазба жұмыстарын ұйымдастырудың әдіс-тәсілдері

Көркем жазу дағдыларын дамыту үшін оқу үдерісінде әр түрлі тапсырмалар мен жаттығулар пайдаланылады. Бұл тапсырмалар оқушылардың тек жазу дағдыларын ғана емес, ойлау қабілеттерін, шығармашылық ынтасын арттырады. Жазба жұмыстарын топтық, жеке жұмыстармен үйлестіре отырып, оларды қызықты әрі тиімді етуге болады.

Тақырыптық жазу жаттығулары мен шығармашылық тапсырмалар

Шығармашылық жазба жұмыстары арқылы балалар өз эмоциялары мен ойларын терең түсініп, түрлі тақырыптарда өз пікірін білдіре алады. Мысалы, «Менің сүйікті кейіпкерім», «Қиялдағы әлем» деген тақырыптар бойынша шығармалар жазу оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

Тіл мәдениеті және грамматикалық дағдылар

Тіл мәдениетінің негіздерін меңгерту, грамматикалық ережелерді нақты білу де көркем жазудың маңызды бөлігін құрайды. Балалардың тілдік сауаттылығы мен жазу сапасы осы дағдыларды жетілдіру арқылы артады.

4. Мұғалімнің рөлі мен әдіснамалық негіздер

Мұғалімнің көркем жазуды дамытудағы рөлі

Мұғалім көркем жазу дағдыларын дамытуда ең маңызды тұлға болып табылады. Ол оқушылардың жазу процесін басқарып, оларды шығармашылыққа ынталандырып, дұрыс бағыт-бағдар береді. Мұғалімнің сабақты қызықты және тиімді өткізу үшін қолданатын әдіс-тәсілдері, ресурстары мен құралдары өте маңызды.

Мұғалімнің қолданатын педагогикалық әдістері

Мұғалімдер шығармашылық тапсырмаларды орындау кезінде ойын, пікірталас, тақырып бойынша эссе жазу сияқты әдіс-тәсілдерді қолданады. Бұл әдістер оқушылардың тілін дамытып, өз ойларын еркін жазу дағдысын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

5. Оқушылардың жазу дағдысын дамытудағы инновациялық тәсілдер

Ақпараттық технологиялар мен ресурстар

Жаңа заманғы технологиялар мен цифрлық құралдар оқушылардың жазу дағдыларын дамытуда тиімді қолданылуда. Компьютерлік бағдарламалар мен арнайы жазу платформалары арқылы оқушыларға тапсырмалар беріледі, олардың жазу қабілеттері тек дәстүрлі әдістермен ғана емес, заманауи құралдармен де жетілдіріледі.

Қосымша әдебиеттер мен ресурстарды қолдану

Әдебиет шығармаларын оқыту, балаларға арналған көркем әдеби кітаптармен жұмыс жасау арқылы олардың жазу шеберліктерін дамытуға болады. Сонымен қатар, жазу жанрларын оқып, әртүрлі тақырыптарда мәтіндер жазу балалардың тілін байытады.

Қорытынды

Көркем жазу — бұл тек жазу дағдысын қалыптастыру емес, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін, ойлау, сөйлеу және жазу қабілеттерін дамытуға бағытталған маңызды процесс. Ол балалардың сөздік қорын байытып, тіл мәдениетін арттырып, өз ойын еркін білдіру мүмкіндігін береді. Бұл зерттеу барысында көркем жазу дағдыларын қалыптастыру мен дамыту жолдары жан-жақты қарастырылды. Жазу дағдыларын дамытуда мұғалімдердің рөлі өте зор, себебі олар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытып, жазуға деген қызығушылығын арттырады. Сондықтан мұғалімдерге арнайы әдіс-тәсілдерді меңгеру, өз оқушыларының ерекшеліктерін ескере отырып, жеке тәсілдер қолдану маңызды болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Аймағамбетова С. Б., Құдайбергенова А. С. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2013.
2. Кенжебаева М. М. Бастауыш мектепте көркем жазу. – Астана: Елорда, 2015.
3. Шалғынбаева Ә. Т. Жазу мәдениеті: теориялық және практикалық аспектілер. – Алматы: Қазақ университеті, 2017.
4. Жұмабаева С. Ә. Бастауыш сынып оқушыларының жазу дағдыларын дамыту. – Талдықорған: ҚазМемПУ, 2016.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАНЫҢ ЖЕКЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП ОҚЫТУ

Шалбалаева Гульмира Турмысовна
Шымкент қаласы,N26 «Самұрық» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Данная статья рассматривает важность и эффективные методы обучения с учетом индивидуальных особенностей детей в дошкольных учреждениях. Каждый ребенок является уникальной личностью, обладающей своими особенностями, потребностями и способностями. Развитие ребенка в детском саду зависит от его индивидуальных качеств, познавательных возможностей и социальных навыков. В связи с этим крайне важно учитывать индивидуальные особенности ребенка в процессе обучения. В статье рассматриваются методы, подходы и инструменты, которые могут быть использованы в обучении в дошкольных учреждениях с учетом индивидуальных особенностей детей. Также обсуждается проблема выявления индивидуальных особенностей детей и применения соответствующих образовательных стратегий педагогами.

Abstract:

This article discusses the importance and effective methods of teaching with consideration of children's individual characteristics in preschool education. Every child is a unique personality with their own features, needs, and abilities. A child's development in preschool depends on their individual qualities, cognitive abilities, and social skills. Therefore, it is crucial to take the child's individual characteristics into account during the learning process. The article explores the methods, approaches, and tools that can be applied in preschool education with respect to children's individual characteristics. It also discusses the issue of identifying children's individual traits and applying appropriate teaching strategies by educators.

Балабақшада баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып оқыту — қазіргі білім беру жүйесінің маңызды аспектілерінің бірі. Әрбір бала өз ерекшеліктерімен келеді, және оны тек біліммен ғана емес, тұлғалық дамумен де қамтамасыз ету маңызды. Бұл тақырыптың өзектілігі балалардың өзіне тән қабілеттерін, әлеуметтік дағдыларын, физикалық даму ерекшеліктерін ескере отырып оқыту арқылы дұрыс бағытта дамуына мүмкіндік беру болып табылады.

Мақалада балабақшада баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып жүргізілетін оқыту процесінің мәні, педагогикалық әдіс-тәсілдер мен қолданылатын технологиялар қарастырылады. Бұл жұмыс баланың жан-жақты дамуына септігін тигізетін маңызды әдістемелер мен тәжірибелерді қамтиды.

1. Балабақшадағы оқытудағы жеке ерекшеліктерді ескеру

Жеке тұлға теориясы және оның балабақшадағы тәрбиелеуге әсері

Жеке тұлға теориясы баланың дамуындағы негізгі аспектілерді — оның эмоционалды, интеллектуалды және әлеуметтік тұрғыдан қалыптасуын қарастырады. Жеке тұлғаның әртүрлілігі және оның дамуындағы өзіне тән ерекшеліктер балабақшада оқыту барысында ескерілуі қажет.

Баланың жас ерекшеліктері және олардың оқыту процесіндегі орны

Әр жас кезеңі баланың когнитивті, эмоционалдық және әлеуметтік дамуына сәйкес түрлі мүмкіндіктер мен қиындықтар әкеледі. Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келетін әдістемелерді қолдану олардың тиімді дамуында маңызды рөл атқарады.

Жеке ерекшеліктер мен даму кезеңдері арасындағы байланыс

Балалардың жеке ерекшеліктері, соның ішінде физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуы бір-бірімен тығыз байланысты. Балабақшада осы байланыстарды ескеру балалардың жан-жақты дамуына ықпал етеді.

2. Баланың жеке ерекшеліктерін анықтау әдістері

Психологиялық диагностика мен зерттеу әдістері

Психологиялық зерттеулер, анкеталар мен тесттер арқылы балалардың даму деңгейін, қабілеттері мен қажеттіліктерін анықтау — жеке тұлғаның ерекшеліктерін анықтау үшін маңызды. Мектепке дейінгі кезеңде осы диагностиканы қолдану арқылы тәрбиеші балаларға жеке тұлғалық жетістіктерге жету жолдарын табуға көмектеседі.

Әлеуметтік және эмоционалдық даму ерекшеліктерін бағалау

Әлеуметтік дағдылар мен эмоционалдық интеллект баланың қоршаған ортамен қарым-қатынасын түсіну мен дамытуда маңызды рөл атқарады. Бұл аспектілерді бағалау балалардың тұлғалық дамуына әсер етеді.

Оқушының оқу дағдылары мен қабілеттерін анықтау жолдары

Жеке оқушының оқу қабілеттерін, танымдық қызығушылықтарын анықтау үшін арнайы әдіс-тәсілдер мен құралдар қолданылады. Бұл әдістер балалардың танымдық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

3. Балабақшада жеке ерекшеліктерді ескере отырып оқытудың әдіс-тәсілдері

Индивидуалды және топтық оқыту тәсілдері

Индивидуалды оқыту балалардың әрқайсысының жеке ерекшеліктеріне сәйкес ұйымдастырылады, ал топтық оқыту әлеуметтік дағдыларды дамытуға, командада жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Екі тәсілдің үйлесімі балалардың тұлғалық және әлеуметтік дамуын қамтиды.

Белсенді оқыту әдістері (ойындар, жобалар, шығармашылық тапсырмалар)

Ойындар, рөлдік ойындар, жобалық жұмыстар мен шығармашылық тапсырмалар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдер болып табылады. Оларды баланың жеке ерекшеліктеріне байланысты әртүрлі деңгейде ұйымдастыруға болады.

Балалармен жеке жұмыс жүргізу әдістері

Әрбір баланың жеке қажеттіліктеріне сәйкес оның дамуына бағытталған жұмыстарды жеке-жеке жүргізу маңызды. Жеке жұмыстар баланың өз-өзіне деген сенімін арттырып, тұлғалық өсуіне ықпал етеді.

4. Балабақшада жеке ерекшеліктерді ескере отырып оқытудың психологиялық аспектілері

Баланың эмоционалды дамуы мен білім алу процесінің байланысы

Эмоционалды даму мен оқыту процесі тығыз байланысты. Баланың эмоцияларын дұрыс түсіну және оларды білім алуға бағыттау оқытушының басты міндеті болып табылады. Эмоционалдық тұрақтылық пен оқытудағы ынта — баланың білімге деген қызығушылығын арттырудың басты факторы.

Оқушылардың танымдық және әлеуметтік дамуын ескеру

Танымдық дамуды дамыту үшін баланың қызығушылықтары мен жеке қабілеттерін ескеру қажет. Сонымен қатар, әлеуметтік дағдыларды дамыту, оның ішінде қарым-қатынас, топтық жұмыс жасау және басқа адамдармен өзара әрекеттесу дағдылары да маңызды.

Педагогтың рөлі: оқыту мен тәрбиелеуде психологтың көмегі

Педагог балалардың дамуында үлкен рөл атқарады, ал балалардың психологиялық жай-күйін дұрыс бағалау олардың дамуына ықпал етеді. Педагогтың психологиялық даярлығы балалармен қарым-қатынас жасауда маңызды орын алады.

5. Балабақшада жеке ерекшеліктерді ескере отырып жұмыс істейтін педагогика мен әдістемелер

Педагогикалық диагностика мен баланы тәрбиелеудің дұрыс стратегиясын таңдау.

Педагогикалық диагностика оқушылардың қажеттіліктерін және жеке ерекшеліктерін анықтауға мүмкіндік береді. Бұл балалардың әлеуетін толық ашуға мүмкіндік беретін дұрыс оқыту стратегияларын таңдауға көмектеседі.

Мұғалімнің баламен қарым-қатынас жасау дағдылары. Баламен дұрыс қарым-қатынас жасау оның дамуында маңызды рөл атқарады. Педагогтың баланы тыңдай білуі, оған қолдау көрсетуі және оның қажеттіліктерін түсінуі — баланың дамуында маңызды факторлар.

Құзыретті педагогтың тұлғалық дамуы

Педагогтың тұлғалық даму деңгейі мен кәсіби құзыреттілігі балаға оң әсер етеді. Мұғалімнің жеке өсуі мен кәсіби біліктілігі оқыту сапасын жақсартуға көмектеседі.

6. Практикалық мысалдар мен зерттеулер

Балабақшадағы нақты тәжірибелер мен әдістер

Тәжірибелі тәрбиешілердің жұмысында қолданылатын әдістер мен олардың балаларға әсері зерттеледі. Мысалы, белгілі бір балалар топтарында қолданылған шығармашылық тапсырмалар немесе жобалық жұмыстардың нәтижелері.

Мұғалімдер мен тәрбиешілердің тәжірибесінен алынған мысалдар

Тәрбиешілердің тәжірибесінде балаға жеке көзқараспен жұмыс жасау — оның психологиялық, физикалық және әлеуметтік ерекшеліктеріне мән беру — маңызды рөл атқарады. Мұғалімдердің жеке тәжірибесі оқыту әдісінің тиімділігін арттыруға ықпал етеді.

Қорытынды:

Жеке ерекшеліктерді ескере отырып оқытудың балаларға тигізетін әсері

Бұл тәсіл балалардың өз-өзіне деген сенімін арттырып, тұлғалық дамуына үлкен ықпал етеді. Әр балаға оның жеке ерекшеліктеріне сәйкес қолдау көрсеткенде, ол тиімді дамып, әлеуметтенеді. Жеке ерекшеліктерді ескере отырып оқыту тәсілі тиімді әрі баланың қажеттіліктерін ескеруге бағытталған оқыту тәсілі болып табылады. Бұл тәсіл балалардың сапалы әрі нәтижелі дамуында маңызды рөл атқарады. Болашақта қолданылатын жаңа әдістемелер мен зерттеулер жаңа әдістемелер мен зерттеулер баланың тұлғалық дамуына жақсы әсер етеді және оларды ғылыми тұрғыда негіздеу маңызды болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Петранова Т. Детская психология: основы, теория, практика. – М.: Просвещение, 2011.

2. Выготский Л. С. Педагогическая психология. – М.: Педагогика, 1983.
3. Короткова Н. В. Психология дошкольного воспитания. – М.: Владос, 2005.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫ: БАҚША МЕҢГЕРУШІСІНІҢ РӨЛІ

Жамиева Карлыгаш Нышанбаевна
Түркістан облысы, Созақ ауданы "Болашақ" бөбекжай-бақшасының меңгерушісі

Резюме

В статье рассматривается роль заведующего детским садом в психологическом развитии дошкольников. Работа заведующего детским садом не ограничивается управлением педагогическим процессом, она также включает в себя внимание к психологическому состоянию детей, координацию работы воспитателей и поддержку эмоционального и интеллектуального развития детей. В статье подчеркивается важность взаимодействия воспитателей и заведующего для создания оптимальных условий для психоэмоционального развития ребенка.

Abstract:

This article examines the role of the kindergarten head in the psychological development of preschool children. The work of the kindergarten head is not limited to managing the educational process, but also includes attention to the psychological state of children, coordinating the work of educators, and supporting the emotional and intellectual development of children. The article emphasizes the importance of interaction between educators and the head of the kindergarten in creating optimal conditions for the psycho-emotional development of the child.

Мектепке дейінгі кезең - баланың тұлғалық дамуының алғашқы кезеңі болып табылады. Бұл уақытта баланың психоэмоционалдық, әлеуметтік және танымдық дағдылары қарқынды дамиды. Әсіресе, балабақшада тәрбие мен оқыту арқылы баланың психологиялық дамуына ықпал ету маңызды рөл атқарады. Бұл процесс тек тәрбиешілердің ғана емес, сондай-ақ бақша меңгерушісінің де жұмысына байланысты. Бақша меңгерушісі педагогикалық процессті басқарумен қатар, балалардың психологиялық жағдайына ерекше көңіл бөлуі қажет.

Балалар психологиясының ерекшеліктері

Балабақшаға келген балалар көбінесе алғашқы әлеуметтік тәжірибелерін игере бастайды. Олар жаңа ортада өздерін қалай ұстауды, қоршаған ортамен қалай қарым-қатынас жасауды үйренеді. Бұл кезеңде бала эмоциялық тұрғыдан дамиды, танымдық қабілеттері нығаяды және өзіндік жеке тұлға ретінде қалыптасады. Баланың психологиялық дамуы тәрбиешілер мен бақша меңгерушісінің әрекетіне тікелей байланысты. Олардың психологиялық жай-күйі мен эмоционалдық қауіпсіздігі педагогикалық тәсілдер мен әдіс-тәсілдерге тәуелді болады.

Бақша меңгерушісінің психологиялық дамуға әсері

Балабақша меңгерушісінің басты міндеті - баланың психологиялық және әлеуметтік дамуындағы барлық процестерді бақылап, қажетті өзгерістер енгізу. Меңгеруші балалардың эмоционалдық жай-күйін дұрыс бағалап, педагогикалық жұмыс әдістерін тиімді ұйымдастыруы керек. Балабақшадағы оқу-тәрбие процесінің сапасы меңгерушінің көшбасшылығы мен тәрбиешілермен тиімді қарым-қатынасына байланысты.

Баланың психологиялық дамуына әсер ететін негізгі факторлар:

1. Педагогикалық тәсілдер: Мектепке дейінгі мекемелерде қолданылатын оқу және тәрбие әдістері баланың психоэмоционалдық дамуына ықпал етеді. Меңгеруші осы әдістердің тиімділігіне назар аударып, олардың дұрыс қолданылуына жауапты.

2. Әлеуметтік орта: Балабақшадағы әлеуметтік орта, балалардың өзара қарым-қатынасы да олардың психологиялық дамуына әсер етеді. Меңгеруші балалардың арасындағы қарым-

қатынасты реттеп, олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға бағытталған жұмыстарды ұйымдастырады.

3. Психологиялық қауіпсіздік: Балабақшада психологиялық қауіпсіздік баланың қалыпты дамуы үшін аса маңызды. Меңгеруші балалардың қауіпсіздігін, эмоциялық жағдайын қадағалап, оларды қолдайтын жағдайларды қамтамасыз етуі тиіс.

Бақша меңгерушісінің рөлі мен міндеттері

1. Әдістемелік көмек көрсету: Меңгеруші тәрбиешілерге әдістемелік көмек көрсетіп, олардың жұмысын жетілдіруге ықпал етеді. Ол педагогтармен бірге балалардың психологиялық қажеттіліктерін ескере отырып, әртүрлі әдістерді қолдану жолдарын іздестіреді.

2. Баланың психологиялық жағдайын бақылау: Меңгеруші балалардың психоэмоционалдық жағдайын үнемі бақылап отырады. Балалардың мінез-құлықтарына, эмоционалдық реакцияларына назар аудару арқылы қажет болған жағдайда тиісті шаралар қабылдайды.

3. Қарым-қатынасты ұйымдастыру: Меңгеруші ата-аналармен және тәрбиешілермен тұрақты қарым-қатынас орнатып, балалардың психологиялық дамуын бірлесіп қадағалауға мүмкіндік береді.

Балалардың психологиялық дамуы мен тәрбие процесін үйлестіру

Балабақша меңгерушісі мен тәрбиешілер арасындағы ынтымақтастық балалардың психологиялық дамуына оң әсер етеді. Тәрбиешілер мен меңгеруші балалардың даму деңгейін дұрыс бағалап, қажетті өзгерістерді дер кезінде енгізу керек. Бұл үшін тәрбиешілердің кәсіби біліктілігін арттыру, психология мен педагогиканың жаңашыл әдістерін қолдану маңызды.

Қорытынды

Балабақша меңгерушісінің рөлі мектепке дейінгі балалардың психологиялық дамуын басқаруда өте маңызды. Оның педагогикалық және ұйымдастырушылық қызметтері балалардың психоэмоционалдық дамуындағы негізгі факторлардың бірі болып табылады. Меңгерушінің тиімді жұмысы балалардың тұлғалық дамуында оң нәтижелерге әкеледі. Сонымен қатар, балабақшадағы тәрбие мен оқыту жүйесінің тиімділігі тікелей меңгерушінің басқару стиліне және педагогикалық жұмыстың сапасына тәуелді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарова, Н.В. Мектепке дейінгі балалардың психологиялық дамуы: теориялық және тәжірибелік аспектілері. Алматы: Білім. 2017 ж.
2. Бекмұхамедова, С.Ж. Психологиялық даму және тәрбие: мектепке дейінгі ұйымдардағы психология. Астана: Сана.2019 ж.
3. Акимова, Л.В. Мектепке дейінгі ұйымдардағы баланың тұлғалық дамуы. Мәскеу: Наука. 2021 ж.
4. Зайцева, Е.В. Психология мен педагогиканың негіздері. Қарағанды: Қарағанды мемлекеттік университеті. 2018 ж.
5. Мұхамеджанова, Г.Б. Мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбие және білім беру жүйесін дамыту. Алматы: Ғылым. 2016 ж.

БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕ АТА-АНАЛАРМЕН ТИІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ОРНАТУ

Касимбекова Бахтыгуль Нагизхановна
Шымкент қаласы, №30 “Алпамыс” бөбекжай бақшасының әдіскері

Резюме

В статье рассматривается эффективность бесед с родителями, их влияние на поведение ребенка и общий ход его развития, а также методы воспитания и психологические рекомендации. Также предложены практические методы для укрепления сотрудничества между родителями и

воспитателями. Правильное взаимодействие между воспитателями и родителями способствует психологическому, социальному и эмоциональному развитию ребенка.

Abstract:

The article discusses the effectiveness of conversations with parents, their impact on the child's behavior and overall development, as well as methods of upbringing and psychological advice. Practical methods for strengthening cooperation between parents and educators are also proposed. Proper communication between educators and parents ensures the psychological, social, and emotional development of the child.

Бала тәрбиесінде ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнату — бұл бала дамуындағы маңызды аспект болып табылады. Бала мектепке дейінгі кезеңде, әдетте, үйде және балабақшада тәрбиеленеді. Бала тұлғасының қалыптасуы, оның психологиялық, эмоционалды, әлеуметтік дамуы көбінесе ата-ананың мінез-құлқына, баламен қарым-қатынас стиліне байланысты. Ата-аналардың тәрбие процесіндегі рөлі өте маңызды, сондықтан тәрбиешілер мен ата-аналар арасындағы байланыс олардың баласына әсер ететін басты фактор болып табылады.

Тәрбиешілер мен ата-аналардың арасындағы тиімді қарым-қатынас орнату балаға деген сүйіспеншілік пен назардың артуына, оның сенімділігін нығайтуға, жеке тұлғаның қалыптасуына септігін тигізеді. Тәрбиешінің міндеті — ата-аналармен бірлесе отырып, баланың дамуына бағытталған жұмыстарды ұйымдастыру, олардың сұрақтарына жауап беру және пайдалы кеңестер ұсыну.

Бұл мақалада ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнатудың маңыздылығы, әдіс-тәсілдері, ерекшеліктері және тәрбиелеу барысындағы рөлі талқыланады. Сонымен қатар, ата-аналармен диалог орнату үшін қолданылатын психологиялық әдістер мен практикалық кеңестер ұсынылады.

1. Ата-аналармен қарым-қатынас орнатудың негізгі принциптері:

Ата-аналармен тиімді байланыс орнату үшін бірнеше негізгі принциптер бар:

- *Құрмет пен сенім:* Ата-аналар мен педагогтар арасындағы қарым-қатынас сенім мен құрметке негізделуі керек. Егер ата-аналар педагогтың кеңестеріне сенетін болса, олар балаларын тәрбиелеу жөніндегі әдістерді қабылдайды. Ал сенімнің болуы тәрбиеші мен ата-ана арасында ашық және шынайы қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді.
- *Түсіністік және ынтымақтастық:* Баланың тәрбиесіне қатысты пікірлер әртүрлі болуы мүмкін, бірақ ата-аналар мен педагогтар өзара түсіністікпен жұмыс істегенде, баланың қызығушылықтары мен қажеттіліктері ескеріліп, бірлескен шешімдер қабылданады.
- *Қолдау көрсету:* Ата-аналармен байланыста тұру — бұл тек қана ескертулер мен ережелерді жеткізу емес, сонымен қатар оларды қолдау және жетістіктерін атап өту болып табылады. Педагогтар ата-аналардың күш-жігерін бағалап, олардың тәрбиелік қызметін қуаттап, бір-біріне көмек көрсетуге тиіс.

2. Ата-аналармен байланыс орнату әдіс-тәсілдері:

Ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнатудың бірнеше әдістері мен тәсілдері бар:

- *Жеке кездесулер:* Жеке кездесулер педагог пен ата-ананың арасында тиімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді. Бұл кездесулер баланың дамуындағы қиындықтарды талқылап, нақты шешімдер қабылдауға жағдай жасайды.
- *Тұрақты кері байланыс:* Ата-аналарға баланың жетістіктері мен қиындықтары туралы жиі хабарлау өте маңызды. Мектептер мен балабақшалар ата-аналарға оқу процесі мен баланың дамуы туралы ақпарат беру үшін түрлі жүйелерді (күнделікті журналдар, хабарламалар, электрондық пошталар) қолданады.
- *Ата-аналар жиналыстары:* Бұл әдіс ата-аналарға баланың білім алуы мен тәрбиесі туралы көбірек ақпарат беру мақсатында ұйымдастырылады. Бұл жиналыстарда ата-аналар бала тәрбиесінде қолданылатын әдіс-тәсілдер мен жаңашылдықтар туралы пікір алмасады.
- *Тренингтер мен семинарлар:* Тәрбиешілер мен ата-аналар арасындағы байланысты нығайту үшін семинарлар мен тренингтер ұйымдастыру өте пайдалы. Ата-аналар мұндай іс-шараларда бала тәрбиесіне байланысты жаңа білім мен дағдыларды игереді.

3. Ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнатудың маңызы:

Ата-аналармен тығыз байланыс баланың тұлғалық дамуына оң әсер етеді. Бұл қарым-қатынас баланың:

- Әлеуметтік қабілеттерінің дамуына: Ата-аналармен жақсы қарым-қатынас орнатқан бала әлеуметтік ортада өзін еркін сезінеді, басқалармен тиімді қарым-қатынас жасай алады.
- Эмоционалды дамуына: Ата-аналар өз балаларына психологиялық тұрғыдан дұрыс әсер етсе, олардың эмоциялық тұрақтылығы жоғарылайды, бұл баланың оқуға және өмірге деген көзқарасын оңтайландырады.

4. Ата-аналармен қарым-қатынас орнатудың психологиялық аспектілері: Ата-аналармен қарым-қатынас орнатудың психологиялық аспектілері баланың дамуында үлкен рөл атқарады. Психологиялық тұрғыдан ата-аналар мен педагогтар арасындағы байланыс тек біржақты емес, керісінше, екі жақтың да қажеттіліктерін түсінуді талап етеді.

5. Қорытынды:

Ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнату бала тәрбиесінің сапасын арттыруға үлкен ықпал етеді. Тәрбиешілер мен ата-аналардың тығыз ынтымақтастығы баланың психологиялық, әлеуметтік, эмоционалды дамуын қамтамасыз етеді. Ата-аналардың педагогикалық қызметін бағалап, олармен үздіксіз байланыс орнату баланың білім алуындағы маңызды факторлардың бірі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Алимов А.Е. Педагогика: теориясы мен тәжірибесі. – Москва: Педагогика, 2003.
2. Левина Н.И. Психология семейного воспитания. – Москва: Педагогика, 2005.
3. Смирнова М.С. Психологическое взаимодействие с родителями в воспитательном процессе. – Воронеж: Наука, 2008.
4. Козлова Л.И. Педагогическая коммуникация в воспитании детей. – Санкт-Петербург: Речь, 2003.
5. Ребёнок в возрасте от 0 до 7 лет. Под ред. М.Е. Щербань. – Санкт-Петербург: Наука, 2011.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕЛІК ЖҰМЫСТАР: ЖАҢА ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР

Асқарбаева Айжан Сексенбаевна
Шымкент қаласы, №30 ”Алпамыс” бөбекжай бақша МКҚК меңгерушісі

Резюме

В данной статье особое внимание уделяется новым методам и инновациям, применяемым в организации воспитательной работы в детском саду. Роль педагогических технологий в личностном развитии ребенка и процессе социализации крайне важна. Современные методы воспитательной работы направлены на духовное развитие детей, развитие творческого мышления, а также формирование их социальной адаптации.

Abstract

This article focuses on the new methods and innovations used in organizing educational work in kindergartens. The role of pedagogical technologies in the personal development of children and the process of socialization is of great importance. The modern methods of educational work are aimed at the spiritual development of children, enhancing creative thinking abilities, and shaping their social adaptation.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесі баланың жеке тұлғалық дамуына үлкен көңіл бөледі. Балабақшадағы тәрбиелік жұмыстардың негізгі мақсаты — баланың психоәлеуметтік, рухани және физикалық дамуын қамтамасыз ету. Балабақша тәрбиешілері балалардың интеллектуалдық және шығармашылық әлеуетін ашып, олардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Баланың жан-жақты дамуы үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер мен технологиялар қолданылады. Олардың ішінде ерекше орын алатын жаңашыл

педагогикалық технологиялар мен әдістер, баланың қабілеттерін дамытуға бағытталған шығармашылық тәсілдер мен инновациялық жобалар қазіргі заманғы тәрбиелік жұмыстарда тиімді қолданылуда.

Балабақшада қолданылатын жаңа тәсілдер мен әдістер

Балабақшадағы тәрбиелік жұмыстардың тиімділігін арттыру үшін әртүрлі жаңашыл әдіс-тәсілдер мен технологияларды қолдануға болады. Олардың ішінде педагогикалық инновациялар, қазіргі заманғы мультимедиялық құралдар, танымдық ойындар мен дидактикалық бағдарламалар ерекше маңызды. Бұл әдістер балалардың ойын арқылы білім алуға, түрлі тапсырмаларды орындауға, коммуникативті дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді.

1. Ойын әдісі

Ойын — баланың дамуындағы ең маңызды құралдардың бірі. Ол баланың эмоционалды жағдайын жақсартып қана қоймай, оның ойлау қабілетін дамытады. Балабақшада қолданылатын түрлі ойындар балалардың зейінін, есту және көру қабілеттерін жетілдіріп, шығармашылық ойлау дағдыларын қалыптастырады. Мысалы, рөлдік ойындар, шығармашылық ойындар және тақырыптық ойындар балаларға әлеуметтік дағдыларды үйретеді.

2. Мультимедиялық құралдар мен ақпараттық технологиялар

Қазіргі уақытта балабақшаларда мультимедиялық құралдарды қолдану өте маңызды болып отыр. Бұл құралдар балалардың оқуға деген қызығушылығын арттырып, танымдық іс-әрекеттерін белсенді етеді. Мультимедиялық материалдар арқылы балаларға жаңа тақырыптарды түсіндіріп, олардың ой-өрісін кеңейтуге мүмкіндік беріледі. Компьютерлік бағдарламалар мен интернет ресурстары балаларға жаңа білімдер мен дағдыларды меңгеруге көмектеседі.

3. Әлеуметтік-эмоционалды даму әдістері

Баланың әлеуметтік және эмоционалды дамуы балабақшадағы тәрбиелік жұмыстарда ерекше назар аударуды талап етеді. Балабақшадағы балалар өзара қарым-қатынас орнату, топта жұмыс істей білу, өз сезімдерін дұрыс білдіруді үйренуі қажет. Әлеуметтік-эмоционалды дамытуға бағытталған ойындар мен тапсырмалар, балалардың көңіл-күйін бақылау, олардың бір-біріне деген қатынасын тәрбиелеу баланың тұлғалық дамуында маңызды рөл атқарады.

4. Жаңашыл педагогикалық жобалар.

Балабақшадағы тәрбиелік жұмыстарда инновациялық педагогикалық жобалар мен бағдарламалар қолданылуда. Мысалы, «Робототехника» сияқты шығармашылық жобалар балалардың техникалық ойлауын дамытып, оларды инженерлік дағдыларға баулиды. Бұндай жобалар балалардың өз идеяларын жүзеге асыруға, топтық жұмыс жүргізуге және жаңа білімдерді қолдануға мүмкіндік береді.

Балабақшадағы тәрбие жұмысының тиімділігі.

Балабақшадағы тәрбие жұмысының тиімділігі баланың жан-жақты дамуына ықпал етеді. Жаңашыл әдістер мен технологиялар балалардың білім алу сапасын арттырып қана қоймай, олардың әлеуметтік ортаға бейімделуін де жеңілдетеді. Сонымен қатар, тәрбиешілер мен ата-аналардың бірлескен жұмысы балалардың тәрбие процесіне оң әсерін тигізеді.

Қорытынды

Балабақшадағы тәрбиелік жұмыстар баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ету үшін маңызды. Жаңашыл педагогикалық әдістер мен тәсілдерді қолдану балалардың зияткерлік және шығармашылық дамуын қолдап, олардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастырады. Мультимедиялық құралдар мен инновациялық педагогикалық жобалар балабақшадағы тәрбиелік жұмыстардың тиімділігін арттырады. Бұл тәсілдер балалардың жаңа ақпаратты меңгеруін жеңілдетіп, олардың болашақта қоғамда өзін еркін сезінуіне мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Исаева Г.Х. Балабақшадағы тәрбиелеу мен оқыту әдістемесі. Алматы: "Білім". 2015 ж.

2. Жатқанбаев Ж. Тәрбие жұмысының жаңа әдіс-тәсілдері. Тараз: "Рауан". 2018 ж.
3. Кенжебаева, С.Ж. Балалар психологиясы және балабақшадағы тәрбие. Қарағанды: "Қарағанды университеті баспасы". 2016 ж.
4. Назарбаева, Ш. Балабақшадағы инновациялық педагогикалық технологиялар. Астана: "Елорда". 2017 ж.

ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ АМАЛДАРЫ

Қанатбекова Гульмира Кеңесбекқызы
Түркістан облысы Бәйдібек ауданы Қазата ауылы Тұрмыс-1 жалпы білім беретін мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Резюме
В данной статье рассматривается о применении новых методов и приемов в обучении.
Summary
This article discusses the use of new methods and techniques in training.

Жаңа әдіс –тәсілдердің практикалық қолданысын кеңейту, дамыту болып табылады. Ол үшін жергілікті және облыстық білім беру ұйымдары педагог кадрлардың ізденісі бағытындағы тәжірибе алмасу шараларының формаларын жетілдіріп отыруы қажет. Ұстаздар қауымының республикалық және өңірлік тәжірибе алмасуы үнемі болуы шарт. Алдымызда тұрған міндеттеріміз мынадай : оқушының өзіндік және жеке ойлауын қалыптастыру оқушының шығармашылық таланттарын жан-жақты ашып көрсету оқушының сыни тұрғыдан ойлау қабілетін дамыту сабақ үдерісінде АКТ-ны тиімді пайдалану қазақ тілі сабағында оқушының белсенділігін арттыру оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандыру. оқушылардың ғылыми білім, іскерлік дағдыларды меңгеруіне керекті оқу-танымдық іс әрекетті ұйымдастыру. ақыл-ойды, ұғымталдықты, қабілетті, дарындылықты дамыту. Ұлы данышпан Әбу Насыр әл Фараби «Әрекетіміз дұрыс болу үшін біздің соған баратын жолымыз қандай болу керек екенін анықтап алуға тиіспіз» деп атап көрсеткендей, оқушы жүрегінен жол табам деген ұстаз мына қағидаттарды естен шығармауы тиіс : оқыту мазмұны мен әдіс икемділігінің маңыздылығы қағидаты Оқушылардың жас ерекшеліктері мен деңгейіне сай оқу мазмұны мен әдісін таңдау болып табылады жаңа ақпараттық технологияларды қолданудың мақсаттылық қағидаты. Оқытуға жеке дара қарау яғни ғаламтор материалдарын тиімді пайдалана білу Оқушының жаңа тың материалдарды тауып, сұрыптауына мүмкіндік туады. Электронды оқулықтарды тиімді пайдалану. Білім алушының білім мазмұнын таңдау еркіндігі қағидаты. Пәндер мазмұнының Қазақстан Республикасы білім стандартының нормативтік талаптарына сай болуы. Этикалық қағидаттар. Мұғалім мен оқушы арасындағы шынайылық және еркіндік , сыйластықтың орын алуы. Оқыту баланы дамытады. Ол мынадай бөліктерден тұрады: мақсат, міндет, мазмұн, нәтижелері, оны бағалау.Нәтижелі оқытуға қол жеткізу жолында мынадай сұрақтар туындайтыны заңды деп ойлаймын. "Нені оқыту керек?", "Қалай оқыту керек?: "Оқыту қалай жүргізіледі, оның заңдылықтары қандай?", "Кімдерді оқыту керек?", "Не үшін оқыту керек?" "Қайда оқыту керек?". Тәжірибеде оқытудың көптеген түрлері қолданылуда. Топтық оқыту, өзін-өзі оқыту - оқушы белгілі бір өздік жұмысты (оқылатын объектімен, оқулық, приборлармен жұмыс істейді, есеп шығарады, зерттеу жұмысы) орындап, оның нәтижелері туралы жазбаша есеп береді. Өзара оқыту (жұптық оқыту) - оқушылар тұрақты жұпта немесе құрамы өзгеретін жұпта жұмыс істейді де, қандай да бір мәселені бір-біріне түсіндіріп, өз тақырыптарын қорғап, жолдасының жұмысының нәтижесін бағалайды.

Қазіргі таңда ғылыми негізде және жаңа зерттеушілік бағытта құрастырылған электронды оқулықтарды тиімді пайдалану оқушының пәнге қызығушылығына жол ашады .

«Робин раунд» әдісі бойынша сыныптағы оқушылар бір –бірін қайталамай сабақ мазмұнына сай пікірін айтып сабақты қорытындылай алады. «Елес жетелеу», «Автор орындығы», «Ассоциация» әдістері,диалогтік оқыту әдістері оқушылардың өз пікірін еркін айтуына мүмкіндік туғызары анық.

Осы тұста, «Қазақ әдебиеті» пәні бойынша «Анализ-интерпретация» бөлімінің «шығармашылық жұмыс» бөлімшесі, т.б. одан өзге қандай жазылым тапсырмаларын ұйымдастыруға болады?

1. «Кездейсоқ сөйлем»: Шарты: газеттен, журналдан алынған басқы тақырыптар беріледі: Оқушы осы тақырыптарды сөйлемге біріктіреді. Осы сөйлем жеңіл күлкі тудыратындай юморға құрылуы керек.

2. «**Диалог-ертегі**». Шарты: Мұғалім не оқушы ойдан шығарып, кез келген бір әңгіме ертегіні бастап кетеді. Ал қалған оқушылар бастаған әңгіме- ертегіні бір- бір сөйлеммен ары қарай жалғастырады...

Сабақта жаңа технологияларды, техникалық құралдарды жан жақты қолдану, сабаққа керекті материалды ақпараттық кеңістіктен іздеу, мұғалімнің жұмысын жеңілдетіп, оның уақытын үнемдейді, жаңа ақпарат түрі көбейіп, оқушылардың қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді. Электрондық оқулықтарды сабақта пайдалану кезінде оқушылар бұрын алған білімдерін кеңейтіп, өз бетімен шығармашылық тапсырмалар орындайды. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Он-лайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болу тиіс. АКТ-ны тиімді пайдалану оқушыны мына қадамдарға бағыттайды .1.Оқушы танымын кеңейтеді 2. Оқушыны ғаламтормен тиімді жұмыс жасай білуге бағыттайды . 3.Оқушының өзіне сенімін нығайтады және жұмыс жасай білу дағдысын қалыптастырады. Ақпаратты технологияларды пайдалану арқылы мектептегі сабақтарды жаңаша ұйымдастыру, мұғалімнің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылыми – педагогикалық және психологиялық зерттеулерге сүйене отырып, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке, имандылыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу. Инновациялық әдістерді баланың білім деңгейіне және жас ерекшелігіне қарай оқу үрдісінде пайдалану негізгі міндет болып табылады. 1.оқушылармен материалды игеру үрдісін психологиялық түрде жеңілдетеді. Пәнге деген танымдылық қызығушылығын тудырады. Оқушылардың көз қарасын кенейтеді Сабақ үстінде көрнекілікті қолдану мүмкіндігі өседі. Қазақ тілін оқуға және үлгерімді жоғарылату қызығушылығы туады Теориялық материалды толық игеру болады. Ақпаратты табу, оны компьютерлік технология арқылы өндеу, өз көзқарасын нақты және қысқаша қалыптастыру дағдысы. Сабақ үстінде оқушының да мұғалімнінде еңбек өнімінің жоғарлауы болады. Ақпараттық және педагогикалық технологиялар негізінде мұғалімнің рөлін түбегейлі өзгертуге мүмкіндік туды, мұғалім тек қана білімді алып жүруші ғана емес, сонымен қатар оқушының өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі және бағыт берушісі болып анықталды. Осыған орай сабақ беру үрдісінде қазіргі күннің, яғни инновациялық әдістерді оқытудың интерактивті оқыту моделі болып табылады. «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» - деген бүгінгі тәуелсіз мемлекетіміздің ертеңі біз тәрбиелеп отырған жас ұрпақтың меңгерген біліміне, алған тәжірибесіне байланысты екеніне еш күмәнім жоқ. Оқушылардың танымдық көзқарасын байыту ақыл-ой қабілетін жетілдіру, өзіндік ойлау және өмірлік ұстанымын қалыптастыру мұғалімнің шеберлігіне, шығармашылық қабілетіне байланысты. Сондықтан XXI ғасыр мұғалімі жан-жақты болуы заңды деп ойлаймын. Оқыта отырып тәрбиелеу-қазіргі заман мұғалімінен талап етілетін басты мәселе.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1.Ш.Уәлиханов.Таңдамалы шығармалар жинағы. 25-бет

2.Ақылдың кені/Ұлағатты сөздер/-Алматы, 2008 жыл. 3.Қисымова.Ә.К.Оқыту технологиялары.-Алматы, 2007 жыл. 4.Аймаханова.Қ.,Аманова Ф.,Әбубакирова А. Қазақ мектебі және бүгінгі білім берудегі құндылықтар.-Қызылорды.2011 ж.

ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ- САПАЛЫ БІЛІМ КЕПІЛІ

Мамырова Каламкас Тасшабаевна
Шымкент қаласы N58 жалпы орта білім беретін мектебінің
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі, педагог- шебер

Резюме
В статье рассматриваются пути эффективного использования новых методов обучения
Abstract:
The article discusses ways to effectively use new teaching methods.

«Халықтың кемеліне келіп өркендеп өсуі үшін ең алдымен азаттық пен білім қажет» деп қазақтын біртуар перзенті ШоқанУәлиханов айтқандай еліміз өз тәуелсіздігін алғаннан кейін білім мен ғылым саласына ерекше көңіл бөлуде. Әлемдік білім кеңістігінен орын алу үшін міндетті түрде саналы жан-жақты дамыған ұрпақты тәрбиелеуіміз керек .

Жаңа әдіс –тәсілдердің практикалық қолданысын кеңейту, дамыту болып табылады . Ол үшін жергілікті және облыстық білім беру ұйымдары педагог кадрлардың ізденісі бағытындағы тәжірибе алмасу шараларының формаларын жетілдіріп отыруы қажет. Ұстаздар қауымының республикалық және өңірлік тәжірибе алмасуы үнемі болуы шарт. Алдымызда тұрған міндеттеріміз мынадай : оқушының өзіндік және жеке ойлауын қалыптастыру оқушының шығармашылық таланттарын жан-жақты ашып көрсету оқушының сыни тұрғыдан ойлау қабілетін дамыту сабақ үдерісінде АКТ-ны тиімді пайдалану қазақ тілі сабағында оқушының белсенділігін арттыру оқушылардың танымдық белсенділігін ынталандыру. оқушылардың ғылыми білім, іскерлік дағдыларды меңгеруіне керекті оқу-танымдық іс әрекетті ұйымдастыру. ақыл-ойды, ұғымталдықты, қабілетті, дарындылықты дамыту. Ұлы данышпан Әбу Насыр әл Фараби «Әрекетіміз дұрыс болу үшін біздің соған баратын жолымыз қандай болу керек екенін анықтап алуға тиіспіз» деп атап көрсеткендей, оқушы жүрегінен жол табам деген ұстаз мына қағидаттарды естен шығармауы тиіс : оқыту мазмұны мен әдіс икемділігінің маңыздылығы қағидаты Оқушылардың жас ерекшеліктері мен деңгейіне сай оқу мазмұны мен әдісін таңдау болып табылады жаңа ақпараттық технологияларды қолданудың мақсаттылық қағидаты. Оқытуға жеке дара қарау яғни ғаламтор материалдарын тиімді пайдалана білу Оқушының жаңа тың материалдарды тауып, сұрыптауына мүмкіндік туады. Электронды оқулықтарды тиімді пайдалану. Білім алушының білім мазмұнын таңдау еркіндігі қағидаты. Пәндер мазмұнының Қазақстан Республикасы білім стандартының нормативтік талаптарына сай болуы . Этикалық қағидаттар. Мұғалім мен оқушы арасындағы шынайылық және еркіндік , сыйластықтың орын алуы. Оқыту баланы дамытады. Ол мынадай бөліктерден тұрады: мақсат, міндет, мазмұн, нәтижелері, оны бағалау.Нәтижелі оқытуға қол жеткізу жолында мынадай сұрақтар туындайтыны заңды деп ойлаймын. "Нені оқыту керек?", "Қалай оқыту керек?: "Оқыту қалай жүргізіледі, оның заңдылықтары қандай?", "Кімдерді оқыту керек?", "Не үшін оқыту керек?" "Қайда оқыту керек?". Тәжірибеде оқытудың көптеген түрлері қолданылуда. Топтық оқыту, өзін-өзі оқыту - оқушы белгілі бір өздік жұмысты (оқылатын объектімен, оқулық, приборлармен жұмыс істейді, есеп шығарады, зерттеу жұмысы) орындап, оның нәтижелері туралы жазбаша есеп береді. Өзара оқыту (жұптық оқыту) - оқушылар тұрақты жұпта немесе құрамы өзгеретін жұпта жұмыс істейді де, қандай да бір мәселені бір-біріне түсіндіріп, өз тақырыптарын қорғап, жолдасының жұмысының нәтижесін бағалайды.

Қазіргі таңда ғылыми негізде және жаңа зерттеушілік бағытта құрастырылған электронды оқулықтарды тиімді пайдалану оқушының пәнге қызығушылығына жол ашады . «Робин раунд» әдісі бойынша сыныптағы оқушылар бір –бірін қайталамай сабақ мазмұнына сай пікірін айтып сабақты қорытындылай алады. «Елес жетелеу», «Автор орындығы», «Ассоциация» әдістері,диалогтік оқыту әдістері оқушылардың өз пікірін еркін айтуына мүмкіндік туғызары анық.Сонымен бірге тарихи оқиғалар мен тарихи тұлғаларға, олардың ой-пікірлеріне, көзқарастарына, атқарған еңбектеріне сын тұрғысынан баға беруге дағдыланады. Қазақ тілі сабағында АКТ –ны пайдаланудың тиімділігі мен практикалық қолданысы туралы .Қазір білім беру саласында түрлі технологиялар енгізілуде, бірақ олардың ішінде қажеттілігін таңдап, сабақтың әр кезеңінде тиімді қолдану - басты талап. Мәселе технологияларды кеңінен пайдалану емес, мәселе - тұлғаны нәтижеге бағыттай білім беруде. Сондықтан қазақ тілі сабақтарында көрнекілік әдісі мен техникалық құралдарды қолдана білу мұғалім алдында тұрған бірден- бір міндет. Сабақта жаңа технологияларды, техникалық құралдарды жан жақты қолдану, сабаққа керекті материалды ақпараттық кеңістіктен іздеу, мұғалімнің жұмысын жеңілдетіп, оның уақытын үнемдейді, жаңа ақпарат түрі көбейіп, оқушылардың қызығушылығын оятуға мүмкіндік береді. Электрондық оқулықтарды сабақта пайдалану кезінде оқушылар бұрын алған білімдерін кеңейтіп, өз бетімен шығармашылық тапсырмалар орындайды. Бүгінгі күні ақпараттар ағымы өте көп. Ақпараттық ортада жұмыс жасау үшін кез келген педагог өз ойын жүйелі түрде жеткізе алатындай, коммуникативті және ақпараттық мәдениеті дамыған, интерактивтік тақтаны пайдалана алатын, Он-лайн режимінде жұмыс жасау әдістерін меңгерген мұғалім болу тиіс. АКТ-ны тиімді пайдалану оқушыны мына қадамдарға бағыттайды .1.Оқушы танымын кеңейтеді 2. Оқушыны ғаламтормен тиімді жұмыс жасай білуге бағыттайды . 3.Оқушының өзіне сенімін нығайтады және жұмыс жасай білу дағдысын қалыптастырады. Ақпаратты технологияларды пайдалану арқылы мектептегі сабақтарды жаңаша ұйымдастыру, мұғалімнің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылыми – педагогикалық және психологиялық зерттеулерге сүйене отырып, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналыққа, адамгершілікке, имандылыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу. Инновациялық әдістерді баланың білім деңгейіне және жас ерекшелігіне қарай оқу үрдісінде пайдалану негізгі міндет болып табылады. 1.оқушылармен материалды игеру үрдісін психологиялық түрде жеңілдетеді.Пәнге деген танымдылық қызығушылығын тудырады. Оқушылардың көз қарасын кенейтеді Сабақ үстінде көрнекілікті қолдану мүмкіндігі өседі. Қазақ тілін оқуға және үлгерімді жоғарылату қызығушылығы туады Теориялық материалды толық игеру болады. Ақпаратты табу, оны компьютерлік технология арқылы өндеу, өз көзқарасын нақты және қысқаша қалыптастыру дағдысы. Сабақ үстінде оқушының да мұғалімнінде еңбек өнімінің жоғарлауы болады. Ақпараттық және педагогикалық технологиялар негізінде мұғалімнің рөлін түбегейлі өзгертуге мүмкіндік туды, мұғалім тек қана білімді алып жүруші ғана емес, сонымен қатар оқушының өзіндік шығармашылық жұмысының жетекшісі және бағыт берушісі болып анықталды. Осыған орай сабақ беру үрдісінде қазіргі күннің, яғни инновациялық әдістерді оқытудың интерактивті оқыту моделі болып табылады. «Ұстазы жақсының ұстамы жақсы» - деген бүгінгі тәуелсіз мемлекетіміздің ертеңі біз тәрбиелеп отырған жас ұрпақтың меңгерген біліміне, алған тәжірибесіне байланысты екеніне еш күмәнім жоқ. Оқушылардың танымдық көзқарасын байыту ақыл-ой қабілетін жетілдіру, өзіндік ойлау және өмірлік ұстанымын қалыптастыру мұғалімнің шеберлігіне, шығармашылық қабілетіне байланысты.

Сондықтан XXI ғасыр мұғалімі жан-жақты болуы заңды деп ойлаймын. Оқыта отырып тәрбиелеу-қазіргі заман мұғалімінен талап етілетін басты мәселе. Сондықтан атақты педагог К.Д.Ушинскийдің «Оқыту- тәрбиелеудің қуатты органы,бұл органды пайдалана білмеген тәрбиеші шәкірттерге әсер етудің ең басты және қажетті құралынан айрылады» деген сөзін үнемі жадымызда сақтасақ деймін.

Әдебиеттер:
1.Ш.Уәлиханов.Таңдамалы шығармалар жинағы. 25-бет
2.Ақылдың кені/Ұлағатты сөздер/-Алматы, 2008 жыл. 3.Қисымова.Ә.К.Оқыту технологиялары.-Алматы, 2007 жыл. 4.Аймаханова.Қ.,Аманова Ф.,Әбубакирова А. Қазақ мектебі және бүгінгі білім берудегі құндылықтар.-Қызылорды.2011 ж.

ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Тулемисова Гулмира Асилхановна
Шымкент қаласы 58 жалпы орта мектебінің қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі, педагог зерттеуші

Резюме
Рассматривается эффективность применения проблемного метода обучения в процессе обучения
Abstract:
The effectiveness of the problem-based teaching method in the learning process is considered.

Проблемалық оқыту проблемалы жағдайлар жасау арқылы білім алушылардың ойлау және мінез-құлық механизмдерін қосуды ұйымдастыру бойынша педагогтың мақсатты іс-әрекетін қамтамасыз ететін тәсілдер жүйесі болып табылады. Проблемалық оқыту деп әдетте оқу мақсатында дәйекті түрде құрылатын проблемалық жағдайларды шешу түрінде өтетін оқыту түсініледі. Проблемалық оқыту негізгі үш түрде жүзеге асырылады: – оқытушының дәрістердегі материалды проблемалық баяндауы (проблемалық дәрістер); – семинарлық және зертханалық сабақтарды өткізу кезінде оқытушының қатысуымен студенттердің ішінара-іздестіру қызметі; – рефераттар, курстық жұмыстар, дипломдық жобалар жазу кезінде, сондай-ақ студенттердің ғылыми үйірмелерде, салалық зертханаларда зерттеу жұмыстарын орындауы кезінде оқытушының басшылығымен студенттердің өз бетінше зерттеу және проблемалық жағдайды шешуі. Психологиялық тұрғыдан алғанда проблемалық жағдай туындаған немесе ұсынылған міндетті шешу үшін қажетті білімдердің арасында сәйкессіздіктен, келіспеуден туындайтын анық ұғынылған қиындық болып табылады. Проблемалық оқытудың психологиялық негізі ретінде С.Л. Рубинштейн «ойлау проблемалық жағдайдан басталады» [1] деген тұжырымдама берген.

Ол белгілі бір жағдаятты жасайтын белгілі бір жағдайлар мен мән-жайлармен ұштастыра зерделеуді, кеңейтуді, зерттеуді талап ететін күрделі теориялық немесе практикалық мәселені қамтиды. Проблемалық оқыту деңгейі оқу материалының мазмұнына (қиындықтардың әр түрлі дәрежесіндегі проблемалық жағдайларды жасау мүмкіндігінің болуы) және студенттің өзіндік ісәрекетінің түріне байланысты. Осы белгілер бойынша мамандар проблемалылықты заңды түрде төртке бөледі: 1) репродуктитвті іс-әрекетті негіздейтін деңгей; 2) бұрынғы білімдерді жаңа жағдайда қолдануды қамтамасыз ететін деңгей; 3) репродуктивті-іздеу деңгейі; 4) шығармашылық деңгей. Проблемалық оқытудың негізін американдық психолог, философ және педагог Дж. Дьюи қалаған. Ол 1894 жылы Чикагоның практикалық мектебінде оқыту негізін оқу жоспарымен емес, ойындар мен еңбек қызметін құру арқылы жүзеге асырды. Осы мектепте қолданылған оқытудың әдістері, тәсілдері, жаңа принциптері теориялық тұрғыдан негізделмеген және тұжырымдама түрінде тұжырымдалмаған болса да XX ғасырдың 20-30 жылдары кеңінен тарады. Сонымен қатар проблемалық оқыту теориясын М.И. Махмутовтың және басқа да бірқатар авторлардың Ю.К. Бабанский, Т.В. Кудрявцев, И.Я. Лернер, Дж. Брунер, В. Оконь, Т. Новацкий, Х. Вектің еңбектерінде зерттелген. 51 Проблемалық оқыту теориясының негізін қалаушылар оқудағы ойлану қызметі тек қана жаңа білімді меңгеріп қана

қоймай, сол мақсатқа жетудің жаңа тәсілдерін де үйрену деп есептейді. А.М.Матюшкиннің анықтамасы бойынша, «оқытудағы ойланудың негізгі қызметі тек қана жаңа білім алып, жаңаша әрекет етуге мүмкіндік беретіндігінде. Адам өміріндегі барлық білім жүйесі мен іс-әрекеті оның ойлау қабілетінің нәтижесі. Адамның білімі оның ойлануының көрінісі, яғни негізгі танымдық құралы» [2].

Проблемалық оқыту әдістері білім алушылардың эмоционалдық саласына да оң әсер етеді, олардың коммуникативтік қабілеттерін дамытуға көмектеседі және шығармашылық ойлауының дамуы үшін қолайлы жағдай жасайды. Сонымен қатар, мәселелерді көре білу, сұрақтар қою, гипотеза қою, ұғымдарға анықтама беру, бақылау және эксперимент жүргізу, қорытынды және ой-пікірлер жасау, материалды жіктеу және құрылымдау, мәтінмен жұмыс істеу, өз идеяларын дәлелдеу және қорғау, өз бетінше танымдық іс-әрекетке қабілеттілік, тез өзгеретін әлемде табысты болу және т.б. сияқты білім беру нәтижелеріне қол жеткізуге әкеледі. Проблемалық оқытудың басқа оқыту әдістерінен бірден бір ерекшелігі: оқу мақсаттарының бірнешеуіне бірден қол жеткізуге мүмкіндік береді. Атап айтсам: – білім алушылардың қажетті білім, білік, дағдыларын қалыптастыру; – шығармашылық ойлауды дамыту; – өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын дамыту; – өзін-өзі оқытуды дамыту; – зерттеу белсенділігін қалыптастыру. Білім алушылардың ынта-жігері мен құмарлығын және ақыл-ой іс-әрекетін толық жандандыру үшін, пән сабақтарын проблемалық тұрғыда жүргізгенде ғана жетуге болады. Проблемалық тұрғыда оқытудың маңызы, дайын материалға көңіл қойып, тек соны меңгеріп, есте сақтап қана қоймайды, сонымен қатар білім алушы оқытушымен бірлесе қосылып немесе жеке өзі проблемалық ситуацияның өз білімі мен іскерлігін пайдаланып, логикалық таным жүйесіндегі үлеспеушілдіктерді шешуге үйренеді. Проблемалық оқытудың кез келген әдістері білім алушылардың ынта-жігері мен құмарлығын оятып ой-өрісінің көлемін ұлғайтады, сезім әрекетін және оның ой-өрісінің басқа түрлерін дамытады. Кез келген ғылым мен білімді меңгеру үшін, дайын немесе белгілі әдісті, қорытындыны беру ғана емес, оларға шешімін табатын тапсырманың қойылуы мен оның проблемаларын түсіндіруден басталуы және оны дағдыға айналдыруы керек.

Абай атамыз ақыл мен сана еңбек барысында қалыптасатындығын айтады. Проблемалық оқыту әдісі білім алушыларды өздігінен еңбек етуге, алған білімін жаңа материалмен ұштастыра білуге үйретеді. Ойланбай білім бойға дарымайды. Дұрыс таңдалған әдіс-тәсілдер баланың алдына мақсат қойып, нәтижеге жетуге жетелейді. Білімді меңгеру тек қана заңдылықтарды, ережелерді есте сақтау арқылы емес, өздері логикалық талдау жасай отырып, алған білімдерін орынды пайдалана білгенде ғана жүзеге асады. Әр сабақ сайын ізденімпаз білім алушы кез келген проблеманы тез шешуге үйренеді. Қойылған проблема, сабақ бойы ой еңбегімен шұғылдануды камтамасыз етеді. Студенттер мен оқушыларды тек ізденуге, қорытынды жасауға ғана үйретіп қоймай, өзгеше тың пікір айта білуге үйретеді. Проблемалық міндеттерді шешу нәтижесінде алынған білім түпкілікті меңгеріледі, өйткені білім алушылар оларды дайын күйінде емес, өз бетінше өндірген. Проблемалық материал талдау қабілетін, өз көзқарасын дәлелдей білу, яғни пікірталас жүргізу қабілетін дамытады. Қорытындылай келе, проблемалық оқыту – педагогикалық мақсатқа қол жеткізу жолындағы қолданылатын іс-әрекеттердің жүйелі жиынтығы және ол білім алушылардың жалпы дамуының тиімді құралы болып табылады. Оның «проблемалық» деп аталуы да сол, себебі білім алушылар барлық оқу материалын меңгеру арқылы ғана өз бетінше проблемаларды «шешеді». Бұл жерде мұғалімнің түсіндірмесі де, білім алушылардың репродуктивті қызметі де, тапсырмаларды қою және жаттығуларды орындау да бар. Бірақ оқу процесін ұйымдастыру проблемалық принципке негізделеді, ал оқу мәселелерін жүйелі түрде шешу – оқытудың осы түрінің сипатты белгісі. Бұл ретте барлық әдістер жүйесі оқушының жалпы дамуына, оның жеке қабілеттерін дамытуға бағытталғандықтан, проблемалық оқыту шынайы дамытушы оқыту болып табылады.

Әдебиеттер

1. "Оқу үрдісінде проблемалық оқытуды қолданудың тиімділігі" әдістемелік нұсқаулық, Алматы, 2019 ж.

2. "Проблемалық оқыту технологиясы"(электронды ресурс https://agartu.com/997-problemaly-oytutehnologiyasy.html).

БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ЭТИКЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

Аргимбаева Альмира Кенжебаевна
Бастауыш сынып мұғалімі
Шымкент қаласы Т.Рысқұлов атындағы №25 мектеп- гимназиясы

Резюме

В статье рассматриваются педагогические основы формирования речевого этикета учащихся начальной школы

Abstract

The article discusses the pedagogical foundations of the formation of speech etiquette for elementary school students

Қазіргі заманда өз ойын анық айта алатын, шешен сөйлей білетін ұрпақ тәрбиелеп өсіру-бүгінгі күн ұстаздарының алдында тұрған зор міндеттердің бірі. Заманымыздың заңғар жазушысы, ғасыр ғұламасы атанған атанған М. Әуезовтің «Халық пен халықты, адам мен адамды теңестіретін нәрсе-білім», – деген сөзінің маңызы ешқашан жойылмақ емес, себебі кез-келген мемлекет мәдениетінің даму деңгейін, рухани мазмұнын, интелектуалдық қуатын айқындайтын бірден бір көрсеткіш-білім берудегі жүйелілік және сапалылық.

Оқушының ой-өрісінің, сана-сезімінің жан-жақты дамуы бастауыш сыныптан басталады. Бастауыш сыныпта оқушылардың тіл орамдылығын арттырып, өмірге көз қарасын қалыптастырса, ой-өрісін кеңейтіп, сөздік қорын байытады. Балаларды жақсыға үйретіп, жаманнан жиренуге тәрбиелейді.

Біздің жарқын болашағымыз – өскелең жас ұрпақтың біліктілігімен байланысты. Жас ұрпақ-өркениетті тәрбие шуағына шомылса ғана, білім нәрімен сусындаса ғана мемлекетіміздің көсегесі көгереді, егеменді ел баянды болады.

Бастауыш сынып жасындағы балалардың сөздік қорын байытып, тілін дамыту әдістемесі оқушының тұлғалық ерекшелігін дамытуда ерекше орын алады. Бастауыш сынып оқушыларының сөздік қорын дамытып, сөз мәдениетін қалыптастыру жұмысы жүйесіз, негізсіз, бағытсыз кездейсоқ іске асырылмайды. Бастауыш сынып кезеңі – баланың қалыптасатын кезеңі. Олай болса, тіл тазалығы, ой дәлдігінің атадан балаға мирас болып келетінінің бірі. Сөздік қор әдетте 5 жастан бастап барынша молаяды. Бала тілінде синоним, антоним, бейнелеуіш сөздер пайда болады да еш қиындықсыз зат есімдерге жұрнақтар қосып, сөздерді түрлендіре айта алады.

Сауат ашу пәні бойынша оқушыларды өмірге баулу жөніндегі міндеттер тілдің негізгі қоғамдық қызметіне, атап айтсақ, түпкілікті коммуникативтік байланыс, қатынас құралы ретінде және экспрессивтік (әсер, ықпал етуге, дәнекер болу) қызметіне орай жүзеге асырылады. Олай болса, сауат ашу пәні балаларды ауызша да жазбаша да толық сауатты, тілді еркін пайдалана білетіндей етіп шығаруды түпкілікті нысаны етіп ұсынуы қажет. Бұл мәселе туралы көптен айтылып та, жазылып та жатыр. Мысалы, педагогика ғылымының докторы Иманмәлік Нұғыманов пен Зағира Қашқынбаева «Оқушының жеке тұлға болып дамуы мен алған білімін іске асыруда сөйлеу тілін, әрекетін, сөйлеу мәдениетін, әдебін қалыптастыру педагогиканың қазіргі кездегі көкейтесті мәселелерінің бірі болып табылады» – дейді. Жас ұрпақты өзінің ана тілінде еркін, мүдірмей сөйлетіп үйрету үшін оқыту әдістемесін жетілдіре түсу − бүгінгі күннің аса маңызды мәселесі.

Бүгінгі күннің тілек – талабы тұрғысынан білім мазмұнын жаңғырту, өмір талабына орай дамыта оқыту, оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін қолданып заман ағымына жауап беруі мұғалімдерге жауапты істерді жүктейді. Бастауыш сынып оқушылары үшін тіл – білім алудың көзі болып саналады. Оқушының тілінің дамуы жоғары болса, ол оның өмір жолында, сыныптастарымен қарым- қатынасына, сонымен қатар мектепте нәтижелі оқуына әсер етеді. Сөйлеу тіліне ең алдымен, анықтама бере кетсек. «Сөйлеу тілі – күнделікті қарым-қатынаста пайдаланылатын әдеби тілдің бір түрі. Сөйлеу тілі белгілі бір жағдайда ауызба-ауыз тікілей жалғанатын қатынас тілі болғандықтан, ол сөйлеудің ауызша формасымен тығыз байланысты болады. Ал ауызша сөйлеуде еркіндік басым келеді, яғни үйреншікті жағдайда адамдар емін-еркін сөйлейді. Сонымен бірге сөйлеу тілі жазбаша түрде де қолданылады.

Ы.Алтынсариннің «Мектеп – қазақтарға білім берудің басты құралы. Біздің барлық үмітіміз, қазақ халқының келешегі осында, тек осы мектептерде ғана» – деуі, оның қазақ халқының болашағын оқу-ағарту істерімен байланыстырғанын көрсетеді. Кейінгі өмір ағартушы ғалымның пікірі орынды екенін дәлелдеді.

Ғалымның еңбектерінде оқушылардың сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға тікелей практикалық маңызы бар тәсілдер не әдістер көрсетілмегенімен оқушылардың сөздік қорын молайтуға және танымын жетілдіруге арналған өлеңдері, әңгімелері мен ертегілері баршылық.

Бұл жерде ағартушы-педагогтің «Кел, балалар, оқылық», «Өнер білім бар жұрттар», «Бай баласы мен жарлы баласы», «Әке мен бала», «Талаптың пайдасы» т.б еңбектерінен шәкірттердің жеке басын, олардың мәдениетін қалыптастыруды мақсат еткенін көруге болады.

Бастауыш мектеп оқушыларының, қандай тілге болса да, жанасушылық дағдылары жоқ екенін ұмытпау керек. Сондықтан, рөлдік ойындар арқылы жанасушылықты ұйымдастыру үшін, осы дағдыларды оқу үрдесінде қалыптастырамыз. Осы мақсатқа жету үшін осындай жаттығуларды пайдаланамыз:

1. а) Этикет сөйлемшелер жаттығулары.

б) телефонмен әңгімелесу дағдыларын дамытатын жаттығулары.

2. Жұп бойынша оқушылардың микродиалогты құрастыратын жаттығулары.
3. Диалогты өздері құрастыру үшін, үлгі- диалог беріледі.

Жұмыс кезең- кезеңмен өткізіледі: диалогты рөл- рөлмен оқығанда, есте сақтау сөздерге назар аудару; диалогтағы жоқ сөздердің орнын толықтыру.

Диалогтың инсценировкасын жасау, басқа жанасушылық жағдайда ұқсас диалогты құрастыру. Бұл ойындарды «Азық түлік», «Отбасы», «Киім», «Тамақ», «Дүкенде»», «Менің сүйікті ісім», «Зергерлік бұйымдар» тақырыптарын өткенде өткізуге болады, ойындар оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамытады, оқушылардың қызығушылықтарын арттырады. Мысалы: «Дүкенде» тақырыбын алатын болсақ , бала мен бала, сатушы мен сатып алушы арасындағы әңгімелесу болады.

Сабақта балалар шаршады-ау деген мезетте сергіту, бой жазу жаттығуларын жүргіземін. Жалпы мектепте балалар сабақта аса зор ынтамен ойнайды, олар ешқашан шаршамайды, тіпті уақыттың қалай өткенін де байқамай қалады. Ойын оқушының жеке ерекшеліктерін ашуға мүмкіндік береді, мысалы, өзара көмек, бірін-бірі қолдау, жолдастық сезім, сондай- ақ бірқатар психикалық үдерістердің: есте сақтау, ойлау, көңіл бөлу, сөйлеу, пайымдау т.б. дамуына әсер етеді. Ойын төменгі сынып оқушыларының топта жұмыс істеу арқылы ұжымдасуына көп көмегін тигізеді. Егер ойын сабақтың басында өткізілсе, балалар қалған уақытта тамаша жұмыс істейді, нашар оқушылар жеткілікті дәрежеде белсенділік танытады, сабақтың ортасында да, соңында да сабаққа қызығушылығы артып, назар аударуы жоғарлайды. Жас ұрпақты өзінің ана тілінде еркін, мүдірмей сөйлетіп үйрету үшін оқыту әдістемесін жетілдіре түсу – қазіргі таңдағы аса маңызды мәселесі. Бүгінгі күннің талабы тұрғысынан білім мазмұнын жаңғырту, өмір талабына орай дамыта оқыту, оқытудың жаңаша әдіс-тәсілдерін қолданып заман ағымына жауап беруі мұғалімдерге жауапты істерді жүктейді. Оқушының ой-өрісінің, сана-сезімінің жан-жақты дамуы бастауыш сыныптан басталады. Бастауыш сынып оқушылардың тіл

орамдылығын арттырып, өмірге көзқарасын қалыптастырады және ой өрісін кеңейтіп, сөздік қорын байытады.

Жас ұрпаққа ұлттық, халықтық тәрбие берудің қайнар көзі қазақтың бай әдебиетінде жатыр. Қазақ халқының тәлімдік мәні зор ой-толғаныстары, бесік жыры мен батырлық эпостарда, ертегілер мен аңыздарда, шешендік сөздер мен айтыс термелерде, мақал – мәтелдерде көптеп кездеседі. Халықтық педагогиканы қазақ тілімен тығыз байланысты қарау мәселесінің негізі де осында жатқаны белгілі.

Әдебиеттер

1. Абалкова И, Игібаева А.К Интерактивті әдіс арқылы тіл мәдениетін дамыту / Б.Абалкова, А.К.Игібаева // С.Аманжолов атындағы ШҚМУ –дың жас ғалымдары конференциясының баяндамалары.- Өскемен: С.Аманжолов атындағы ШҚМУ баспасы, 2004.- 141 б.
2. Қазақ тілі. Энциклопедия. Алматы: ҚР Білім, мәдениет және денсаулық сақатау министрлігі, Қазақстан даму институты, 1998 жыл, 509 бет
3. Мендаяхова Қ. Байланыстырып сөйлеуге үйрету арқылы қазақ тілін оқытудың ғылыми - әдістемелік негіздері.
4. Әбенбаев С.Ш.,. Құдиярова А.М, Әбиев Ж.Ә. Педагогика. -А., 2003.
5. Байтұрсынұлы А.Тіл тағылымы. Алматы, 1989
6. Рахметова С. Кіші жастағы оқушылардың жазу тілін дамыту. А, Мектеп 1978,70б.

СУИЦИДТІҢ АЛДЫН АЛУ: ЖАСӨСПІРІМДЕРМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР

Панова Айгуль Набижановна

Шымкент қаласы, "Өркен" балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми практикалық институттың аға оқытушысы

Резюме

В статье рассматриваются методы психологии, направленные на предотвращение суицида и работу с подростками. Актуальность темы заключается в понимании психического и эмоционального состояния детей и подростков, исследовании факторов и механизмов, влияющих на это, а также в повышении мотивации подростков к жизни, выявлении их потребности в безопасности и психологической поддержке на ранних этапах.

Abstract:

This article discusses psychological methods for suicide prevention and working with adolescents. The relevance of the topic lies in understanding the mental and emotional state of children and adolescents, investigating the factors and mechanisms influencing them, and increasing adolescents' motivation to live, while identifying their need for safety and psychological support at an early stage.

Жасөспірімдік кезең – адамның психикалық және эмоционалдық дамуы үшін маңызды, бірақ сонымен бірге қауіпті кезең. Бұл жастағы жасөспірімдер әлеуметтік ортаға бейімделе бастайды, өздерінің ішкі дүниесін, өмірдегі рөлін іздейді, бірақ олардың көпшілігі бұл кезеңде қиындықтарды жеңе алмайды. Суицидтің алдын алу мәселесі әсіресе жасөспірімдер үшін өте маңызды, өйткені бұл кезеңде өмірге деген көзқарастарындағы өзгерістер мен күйзелістер жиі кездеседі. Суицидтің себептері күрделі, және оны болдырмау үшін психологиялық әдістерді қолдану аса қажеттілікке айналды. Суицидтің алдын алу үшін психотерапевтік әдістер мен жасөспірімдермен жұмыс жасау, олардың эмоционалдық және психикалық жағдайын түсіну маңызды.

1. Суицидтің себептері мен салдары

Суицидтің жасөспірімдер арасында орын алуының көптеген себептері бар. Оның ішінде психологиялық күйзелістер, депрессия, мазасыздық, отбасындағы зорлық-зомбылық, мектептегі

қысым, әлеуметтік изоляция сияқты факторлар басты рөл атқарады. Сонымен қатар, әлеуметтік медиа мен интернеттің әсері, жасөспірімдер арасындағы өзін-өзі бағалау мәселелері де суицидтік әрекеттерге себеп болуы мүмкін. Суицидке ұшыраған жасөспірімдер ұзақ уақыт бойы психикалық ауытқулармен кездесіп, өмірдің мәні мен мағынасы туралы сауалдарға жауап таба алмай жатады. Суицидтің салдары тек жеке адамның өміріне ғана емес, бүкіл қоғамға да үлкен әсер етеді. Осыған байланысты бұл мәселеге ерекше назар аударылып, алдын алу шаралары қажет.

2. Жасөспірімдермен жұмыс жасаудағы психологиялық әдістер

Жасөспірімдермен жұмыс жасауда психологиялық әдістердің түрлі түрлері қолданылады. Когнитивті-мінез-құлық терапиясы (КМТ) – бұл әдіс жасөспірімдердің өз ойлары мен мінез-құлықтарын түзетуге бағытталған, олардың стресстік жағдайлармен күресу қабілетін арттырады. Бұл әдіс суицидтік ойлардың алдын алуға көмектеседі, себебі жасөспірімдер өздерінің ойларындағы теріс аспектілерді түзету арқылы психикалық жай-күйін жақсартуға мүмкіндік алады.

Психотерапевтік жұмыстар барысында балаларға күйзеліс пен стресстен шығу үшін дұрыс тәсілдер үйретіледі. Сонымен қатар, жасөспірімдерге өз эмоцияларымен қалай жұмыс жасау керектігін, әлеуметтік дағдыларды дамыту тәсілдерін үйрету де өте маңызды.

3. Суицидтің алдын алу шаралары

Суицидтің алдын алу үшін жүйелі түрде жұмыс жүргізу қажет. Бұл жұмысқа мектептер, психологиялық қызметкерлер, ата-аналар мен қоғам мүшелері белсене қатысуы тиіс. Мектептерде психологиялық қолдау қызметін енгізу, арнайы психотерапевтік бағдарламаларды ұйымдастыру, балаларға психологиялық көмек көрсету – бұл қажетті қадамдар.

Ата-аналар мен мұғалімдерге арналған арнайы тренингтер мен семинарлар өткізу маңызды. Себебі олардың жасөспірімдермен қарым-қатынас жасау стилі балалардың психологиялық жағдайына тікелей әсер етеді. Тренингтер арқылы олар жасөспірімдердің ішкі күйзелістерін түсініп, көмек көрсету жолдарын үйрене алады.

4. Ата-аналар мен мұғалімдердің рөлі

Ата-аналар мен мұғалімдердің жасөспірімдерге қолдау көрсетуі өте маңызды. Ата-аналардың дұрыс бағытталған психологиялық қолдауы, олардың балаларының эмоциялық жай-күйіне деген алаңдаушылықтары бұл мәселені шешуде негізгі рөл атқарады. Мұғалімдер мен тәрбиешілер де балалармен үнемі байланыс орнатып, олардың психоэмоционалдық жағдайына назар аударуы керек.

Мұғалімдер мен ата-аналар арасында тығыз ынтымақтастық орнату балалардың психологиялық жағдайына оң әсерін тигізеді. Олар балалармен әңгімелесу барысында олардың ішкі дүниесіне терең үңіліп, ауыртпалықтарды жеңуге көмектесе алады.

Қорытынды

Суицидтің алдын алу мәселесі бүгінгі күнде ерекше маңызға ие болып отыр. Жасөспірімдер арасындағы суицидті болдырмау үшін тиімді психологиялық әдістер мен стратегияларды қолдану қажет. Бұл үшін ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы үйлесімді жұмыс, балаларға психологиялық көмек көрсету және оларды эмоционалды тұрғыдан қолдау маңызды. Қоғамдық деңгейде де жасөспірімдермен жұмыс жүргізу, олардың психологиялық жай-күйіне назар аудару қажеттілігі жоғары. Әрбір жасөспірім өз өмірінде қиындықтарды жеңуге лайықты болуға тиіс, ал бұл үшін қолдаудың барлық түрлері қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Эйзенк Х.Ю. "Психология: теория и практика." М.: Эксмо. 2004
2. Лейвин Д. Л. "Суицид и его причины: анализ социального аспекта." СПб.: Питер. 2007.
3. Геллер, Т. "Психология подростков: проблемы и решения." М.: Академия. 2009.
4. Слободчикова И. С. "Психология подростков и пути профилактики суицидов." М.: Гуманитарное издательство. 2010.

БАЛАЛАР МЕН ЖАСӨСПІРІМДЕРДЕГІ АГРЕССИЯНЫҢ СЕБЕПТЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ БАСҚАРУ ӘДІСТЕРІ

Сансызбай Насипа Сансызбайкызы
Түркістан облысы, "Өркен" балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми практикалық институттың аға оқытушысы

Резюме

Статья анализирует виды агрессии и её влияние на психологию подростков. Рассматриваются психологические методы и техники, используемые для предотвращения и управления агрессией. Особое внимание уделяется роли родителей, педагогов и психологов, а также практическим мерам и стратегиям по предотвращению агрессии в школе и семье.

Summary

The article discusses the types of aggression and its impact on adolescent psychology. It offers psychological methods and techniques for preventing and managing aggression. The role of parents, teachers, and psychologists is highlighted, along with practical measures and strategies for preventing aggression in schools and families.

Агрессия – бұл қарым-қатынаста жиі кездесетін көрініс болып табылады. Ол бала мен жасөспірімдердің мінез-құлқындағы ауыр бұзылуларды көрсетуі мүмкін. Агрессияның көптеген түрлері бар: физикалық, вербалды, пассивті және эмоционалды. Бұл мінез-құлықтың салдары өте ауыр болуы мүмкін, ол әлеуметтік қатынастарды бұзып, жеке тұлғаның дамуына кері әсерін тигізуі ықтимал. Агрессияның себептерін түсіну және оның алдын алу үшін психологиялық тұрғыдан әдіс-тәсілдерді қолдану маңызды.

Агрессияның себептері

Балалар мен жасөспірімдердегі агрессияның себептері көпқырлы және кешенді болуы мүмкін. Олар отбасындағы қолайсыз жағдайлардан, әлеуметтік қиындықтардан немесе психологиялық жарақаттардан туындауы мүмкін.

- Отбасылық факторлар: Отбасындағы зорлық-зомбылық, ұрыс-керістер немесе баланың эмоционалды қажеттіліктерінің толық қанағаттандырылмауы агрессияның дамуына себеп болуы мүмкін.

- Әлеуметтік факторлар: Мектепте немесе қоғамдық ортада балалардың агрессивті қарым-қатынастарды көруі немесе агрессияға жол беретін басқа да әлеуметтік жағдайлар әсер етуі мүмкін.

- Психологиялық жарақаттар: Баланың басынан өткерген эмоционалды және физикалық жарақаттары, әсіресе ерте жастағы тәжірибелер оның агрессивті мінез-құлығына себепші болуы мүмкін.

- Генетикалық және биологиялық факторлар: Кейбір зерттеулер агрессивті мінез-құлықтың кейде генетикалық негіздермен байланысты екенін көрсетеді.

Агрессияның түрлері

- Физикалық агрессия: Балалар мен жасөспірімдердің басқа адамдарға зиян келтіруге немесе оларды қорқытқан кезде көрсететін мінез-құлқы. Бұл түрі ең қауіпті және мектепте жиі кездеседі.

- Вербалды агрессия: Жала жабу, балағаттау немесе қорлау сияқты тілдік қарым-қатынас арқылы көрсетілетін агрессия.

- Эмоционалды агрессия: Басқаларға психологиялық жарақаттар салу мақсатында, мысалы, манипуляция жасау, қорқыту немесе эмоционалды қысым жасау.

- Пассивті агрессия: Агрессияның бір түрі, ол қарсылық көрсетпей, жасырын түрде жүзеге асырылады, мысалы, дөрекі мінез-құлықтарды көрсетпей, бірақ эмоционалды тұрғыдан зиян келтіру.

Агрессияны басқару әдістері

Агрессияны басқару үшін бірнеше психологиялық әдіс-тәсілдер ұсынылады. Олар баланың мінез-құлқын өзгертуге және оның психологиялық жағдайын жақсартуға бағытталған.

- Психотерапия: Агрессиямен күресу үшін арнайы психотерапевтпен жұмыс жасау пайдалы болуы мүмкін. Ол баланың эмоцияларын түсініп, өз сезімдерімен тиімді түрде күресуге көмектеседі.

- Әлеуметтік дағдыларды үйрету: Балаларға эмоцияларын білдірудің және әлеуметтік қатынастарды орнатудың дұрыс жолдарын үйрету маңызды.

- Отбасылық терапия: Отбасындағы агрессияның себептерін шешу үшін ата-аналармен бірге жұмыс істеу қажет. Балалар көбінесе ата-аналарынан мінез-құлық үлгілерін алады.

- Тыныштық пен релаксация әдістері: Медитация, тыныс алу жаттығулары немесе йога баланың агрессиясын басқаруға көмектесуі мүмкін.

Ата-аналар мен мұғалімдердің рөлі

Ата-аналар мен мұғалімдердің балалардың мінез-құлқын дұрыс бағыттауға және агрессияны басқаруға ықпалы үлкен. Ата-аналар мен мұғалімдер баланың эмоцияларын тыңдай білуі, оған қолдау көрсетіп, оның дұрыс қарым-қатынас дағдыларын дамытуы керек.

- Ата-аналар: Балаларға эмоционалды қолдау көрсету және олармен ашық сөйлесу маңызды. Агрессияның алдын алуда ата-аналар балаларына жақсы үлгі көрсетуі керек.

- Мұғалімдер: Мектепте балаларға дұрыс қарым-қатынас дағдыларын үйретіп, агрессияны басқару жаттығуларына қатысу қажет.

Қорытынды

Агрессия балалар мен жасөспірімдер үшін үлкен проблема болуы мүмкін, бірақ оны тиімді басқару әдістері арқылы шешуге болады. Агрессияның себептерін түсіну және оны басқару үшін психологтар, ата-аналар мен мұғалімдердің бірігіп жұмыс жасауы өте маңызды. Баланың психологиялық жағдайын бақылап, оған қолдау көрсету оның мінез-құлқын өзгертуге және эмоционалды жағдайын жақсартуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Барнс Д. Психология агрессии и управление агрессивным поведением. Москва: Издательство "Эксмо". 2007.
2. Кемп М. Психологическая помощь детям и подросткам с агрессивным поведением. Санкт-Петербург: Питер. 2010.
3. Смит П. Психология подростков: Стратегии управления агрессией. Москва: Речь. 2009.

ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ БАЛАЛАР ПСИХОЛОГИЯСЫНА ӘСЕРІ: СЕБЕПТЕРІ МЕН САЛДАРЫ

Абдраимова Асем Бауржановна п.ғ.м., **Альмишева Айнагуль Жакеновна**, **Туранова Гулжаш Курманалиевна** "Өркен" балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми практикалық институттың аға оқытушылары

Резюме

В статье подробно рассматриваются причины насилия и его последствия, анализируются с различных психологических и социальных точек зрения. Также предлагаются методы помощи детям и подходы, направленные на восстановление детской психологии.

Abstract:

The article explores in detail the causes of violence and its consequences, analyzing them from various psychological and social perspectives. It also offers methods of support for children and approaches aimed at restoring children's psychology.

Зорлық-зомбылықтың балаларға әсері қоғамның ең өткір мәселелерінің бірі болып табылады. Өкінішке орай, әлемнің көптеген елдерінде балалардың физикалық, психологиялық

және сексуалдық зорлық-зомбылыққа ұшырауы жиі кездеседі. Мұндай жағдайлар бала организмінің барлық аспектілеріне әсер етеді: эмоциялық, әлеуметтік, психологиялық, және денсаулығына да теріс ықпал етеді. Бұл мақала зорлық-зомбылықтың балалардың психологиясына тигізетін әсерін, оның себептерін, салдарын және оны жеңу үшін қолданылатын әдіс-тәсілдерді зерттейді.

1. Зорлық-зомбылықтың түрлері

Зорлық-зомбылықтың бірнеше түрі бар, соның ішінде психологиялық, физикалық және сексуалдық зорлық-зомбылық. Әрбір түрі баланың дамуында түрлі қиындықтар тудырады. Психологиялық зорлық-зомбылық баланың өзін-өзі бағалауын төмендетеді, депрессияға, үрейге және алаңдаушылыққа алып келеді. Физикалық зорлық-зомбылық балалардың денсаулығына зиян келтіріп, ұзақ мерзімді физикалық немесе психологиялық жарақаттар қалдыруы мүмкін. Ал сексуалдық зорлық-зомбылық көбіне балада қарым-қатынасқа деген сенімсіздік туғызады, интимдік қатынастар мен эмоциялық байланыстарда қиындықтар тудырады.

2. Зорлық-зомбылықтың балалар психологиясына әсері

Зорлық-зомбылықтың балалардың психологиясына ықпалы өте кең ауқымды болып табылады. Балалар осы оқиғаларды өздерінің психологиялық дамуында шектеулер ретінде қабылдайды. Олар өздерін басқа адамдардан оқшауланған, қорғансыз сезінеді. Зорлық-зомбылыққа ұшыраған балаларда жиі кездесетін белгілер қатарына:

- Эмоциялық тұрақсыздық: Алаңдаушылық, үмітсіздік, депрессия.
- Агрессия және мінез-құлық бұзылыстары: Агрессивті мінез-құлық, оқу немесе әлеуметтік қатынастарда қиындықтар.
- Төмен өзін-өзі бағалау: Өзін-өзі кінәлау сезімі, өзін құнсыз деп санау.
- Қорқыныш пен үрей: Болашаққа деген үрей, өзгелерден қорқушылық.

Бұл белгілер балалардың болашақта қалыпты әлеуметтік қарым-қатынастарын орнатуына кедергі келтіруі мүмкін.

3. Зорлық-зомбылықтың себептері

Зорлық-зомбылықтың себептері көп қырлы, сондықтан оны бір ғана фактормен түсіндіру қиын. Мұның ішінде:

- Отбасындағы қиын жағдайлар: Тұрмыстық зорлық-зомбылық, алкоголь немесе есірткі қолдану, күйзеліс және қаржылық жағдайдың қиын болуы.
- Әлеуметтік және экономикалық жағдайлар: Кедейлік, жұмыссыздық, білімнің төмен деңгейі, қоғамдағы зорлық-зомбылыққа бейім мәдениет.
- Психологиялық факторлар: Агрессияға бейім тұлғалар, балаға психологиялық қысым көрсету.

Бұл факторлардың бәрі бірге балалардың психологиясына зиянды әсер етеді.

4. Зорлық-зомбылықтың салдары

Зорлық-зомбылықтың салдары ұзақ мерзімді және кең көлемді болып келеді. Балалардың психологиясында туындайтын мәселелердің қатарына:

- Ұзақ мерзімді депрессия.
- Әлеуметтік ауытқулар: Жалғыздық, басқалармен қарым-қатынас орнатудағы қиындықтар.
- Балада қорғаныс реакцияларының қалыптасуы: Өз-өзіне қол жұмсау, агрессия, есірткіге тәуелділік.
- Білім алу және әлеуметтік өмірдегі қиындықтар.

Бұл салдарлар балалардың болашақта өздерін қоғамда дұрыс сезінбеуіне және қарым-қатынастарда қиындықтарға ұшырауына әкеледі.

5. Зорлық-зомбылықтан зардап шеккен балаларға көмек көрсету

Зорлық-зомбылыққа ұшыраған балаларға көмек көрсету үшін бірнеше маңызды қадамдар бар:

- Психологиялық көмек көрсету: Балаларды кәсіби психологтармен жұмыс істету, психотерапия.

- Әлеуметтік қолдау көрсету: Отбасыларға әлеуметтік қызмет көрсету, дағдарыс орталықтары.

- Құқықтық көмек: Зорлық-зомбылыққа қарсы заңдарды енгізу, құқық қорғаушы органдардың көмек көрсетуі.

Балалардың психологиялық тұрғыдан қалпына келуіне көмектесу үшін арнайы түзету жұмыстары мен қарым-қатынас дағдыларын дамыту қажет.

Қорытынды

Зорлық-зомбылықтың балалардың психологиясына әсері терең және ұзақ мерзімді әсерлер тудырады. Сондықтан балаларға көмек көрсету жүйесін тиімді түрде ұйымдастыру өте маңызды. Бұл мәселені шешуде әртүрлі әлеуметтік қызметтер мен ұйымдар, сондай-ақ мемлекет тарапынан үлкен жұмыс атқарылуы қажет. Зорлық-зомбылыққа ұшыраған балаларды қолдау олардың болашақта өз-өзіне сенімді тұлға болып қалыптасуына ықпал ете алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Генова И. А. «Психология насилия: Теоретический и практический аспект». – М.: Аспект Пресс. 2008.
2. Блейк Р. «Психологические последствия насилия в семье». – М.: ВРК.2015.
3. Гольдштейн Г. С. «Влияние насилия на психику детей: Детская психология и способы коррекции». – М.: Психология. 2012.
4. Железнова Т. Б. «Психология детской травмы: реабилитация и восстановление». – СПб.: Питер. 2016.

ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ ЕРТЕ БЕЛГІЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ ТӘСІЛДЕРІ

Карымбаева Айнур Абдикахаровна
Түркістан облысы, "Өркен" балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми практикалық институттың аға оқытушысы

Резюме

Статья рассматривает ранние признаки насилия и методы его профилактики. Анализируются различные причины насилия и его влияние на детей и подростков. Также представлены психологические и педагогические методы, направленные на профилактику насилия. Работы нацелены на помощь учителям и специалистам в предотвращении насилия и поддержании психического здоровья детей.

Annotation

This article explores the early signs of violence and methods for its prevention. It examines various causes of violence and its impact on children and adolescents. Furthermore, psychological and pedagogical methods for preventing violence are discussed. This work aims to assist teachers and specialists in preventing violence and ensuring the psychological well-being of children.

Зорлық-зомбылық мәселесі қазіргі қоғамда өте өзекті болып табылады, оның ішінде балалар мен жасөспірімдер арасындағы зорлық-зомбылықтың алдын алу мәселесі ерекше маңызды. Зорлық-зомбылықтың ерте белгілерін анықтау мен оларды алдын алу жолдарын қарастыру балалар мен жасөспірімдердің психологиялық денсаулығы мен әлеуметтік қауіпсіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Мақала мақсаты мен міндеттері

Бұл мақалада зорлық-зомбылықтың ерте белгілері мен оның алдын алу тәсілдері қарастырылады. Мақалада зорлық-зомбылықтың себептері, оның белгілері, балалар мен жасөспірімдерге әсері және зорлық-зомбылықтың алдын алу үшін қолданылатын психологиялық, әлеуметтік және педагогикалық әдістер зерттеледі.

Зорлық-зомбылықтың ерте белгілері

Зорлық-зомбылықтың анықтамасы

Зорлық-зомбылық дегеніміз – басқа адамға физикалық, психологиялық немесе сексуалдық қысым көрсету, оның қауіпсіздігіне және психикалық жағдайына зиян келтіру. Балалар мен жасөспірімдерге қатысты зорлық-зомбылықтың ерте белгілері – бұл оларды құрметтемеу, қорлау, кемсіту, қорқыту немесе денсаулыққа зиян келтіру әрекеттері.

Зорлық-зомбылықтың ерте белгілерінің типологиясы

Зорлық-зомбылықтың ерте белгілері әртүрлі болуы мүмкін, оларды бірнеше категорияға бөліп қарастыруға болады:

- Физикалық белгілер: көгерулер, жарақаттар, денедегі басқа да зиянды белгілер.
- Психологиялық белгілер: мазасыздық, қорқыныш, өзін-өзі бағалаудың төмендеуі, оқшауланушылық.
- Әлеуметтік белгілер: қарым-қатынастан бас тарту, достармен араласудан аулақ болу, мектепте немесе басқа әлеуметтік ортада қиындықтар туындауы.

Зорлық-зомбылықтың ерте белгілерін қалай анықтауға болады?

Зорлық-зомбылықтың ерте белгілерін анықтау үшін, мұғалімдер мен психологтар балалардың мінез-құлқындағы өзгерістерге, олардың денсаулығына, әлеуметтік жағдайына назар аударуы керек. Бұл жерде отбасы мүшелерінің де рөлі маңызды, өйткені олар балалардың психоэмоционалды жағдайына бірінші болып әсер етеді.

Зорлық-зомбылықтың себептері

Психологиялық факторлар

Зорлық-зомбылықтың себептері түрлі психологиялық факторларға байланысты болуы мүмкін. Баланың тәрбиесінде қателіктер, психологиялық қысым, отбасы ішінде зорлық-зомбылықтың болуы оның психикалық дамуында бұзылуларға алып келеді. Бұл жағдайлар баланың зорлық-зомбылықты қабылдауы мен оған жауап беру тәсілдеріне әсер етеді.

Әлеуметтік факторлардың зорлық-зомбылыққа әсері:

1. Отбасы және ата-аналық тәрбиенің рөлі:

Отбасы – баланың алғашқы әлеуметтік ортасы және оның мінез-құлқы мен тұлғасының қалыптасуы үшін негіз қаланатын орын. Зорлық-зомбылық көріп өскен балалар өздеріне айналадағы адамдардың, әсіресе, отбасы мүшелерінің мінез-құлқын үлгі ретінде қабылдайды. Олар осы үлгілерді өздерінің күнделікті өмірінде қолдануға бейім болады. Мұндай балаларда агрессия, күйзеліс немесе қорқыныш деңгейі жоғары болуы мүмкін, және олар зорлық-зомбылықтың жауап ретінде көрінуін немесе қарым-қатынаста қиындықтар туындатуын қалыпты жағдай деп қабылдай алады.

Қоғамдық және мәдени факторлар:

Қоғамның зорлық-зомбылыққа деген қатынасы мен оны заңнамалық және әлеуметтік тұрғыда қолдау жүйесі зорлық-зомбылықтың таралуына ықпал етуі мүмкін. Егер қоғам зорлық-зомбылықты, әсіресе физикалық жазаны немесе агрессиялық мінез-құлықты "құқық" немесе "әділдік" ретінде қабылдаса, онда ол жас ұрпақ үшін қоғамдағы әлеуметтік нормаларға айналуы мүмкін. Мысалы, балалар кейбір фильмдерде немесе ойындарда зорлық-зомбылықтың шексіз әрі еркін қолданылатынын көріп, оны әлеуметтік тұрғыда дұрыс мінез-құлық деп қабылдауы мүмкін.

Әлеуметтік желілер мен медиа әсері:

Әлеуметтік желілер мен басқа да медиа құралдары қазіргі жастардың өмірінде үлкен рөл атқарады. Бұл платформаларда зорлық-зомбылық жиі көрініс табады, ол көбінесе ойындарда, фильмдерде, телешоуларда және басқа да визуалды контенттерде бейнеленеді. Сонымен қатар, интернет арқылы балалар мен жасөспірімдерге зорлық-зомбылықты насихаттайтын топтар мен қауымдастықтар да әсер етуі мүмкін. Әлеуметтік желілерде жиі кездесетін зорлық-зомбылық көріністері, қорлау мен буллингке қатысты жағдайлар балалардың мінез-құлқына әсер етуі ықтимал. Олар осы тәжірибелерді өз өмірінде қолдануға, немесе керісінше, зорлық-зомбылыққа ұшырауға бейім болуы мүмкін.

Зорлық-зомбылықты алдын алу бойынша халықаралық тәжірибе

Әлемде жүргізілген зерттеулер мен тәжірибелер

Әлемде зорлық-зомбылықтың алдын алу мақсатында әртүрлі бағдарламалар мен бастамалар бар. АҚШ, Ұлыбритания, Австралия сияқты елдерде зорлық-зомбылықтың алдын алу бойынша арнайы ғылыми зерттеулер жүргізілген. Бұл зерттеулер зорлық-зомбылықтың себептерін анықтап, оларды алдын алу үшін тиімді шараларды ұсынған.

Қазақстандағы зорлық-зомбылықтың алдын алу тәжірибесі

Қазақстанда да зорлық-зомбылықтың алдын алу бойынша бірқатар бағдарламалар мен бастамалар бар. Мұнда мектептерде, әлеуметтік қызметтерде және қоғамдық ұйымдарда профилактикалық жұмыстар жүргізіледі.

Қорытынды

Зорлық-зомбылықтың алдын алу балалар мен жасөспірімдердің психоэмоционалды дамуы үшін аса маңызды. Бұл бағытта көптеген шаралар, соның ішінде психологиялық қолдау, әлеуметтік жұмыстар және алдын алу бағдарламалары жүргізілуі керек. Мектеп, отбасы және қоғам ретінде зорлық-зомбылықтың алдын алу үшін бірлесіп жұмыс жасау маңызды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Лебедева И. В. Психология детей и подростков в условиях насилия. Москва: Просвещение.2014.
2. Кузнецова, Т. В. Семейное насилие и его влияние на развитие детей. Санкт-Петербург: Питер.2012.
3. Рогов, Е. Я. Психология подростков и насилие. Москва: ВЛАДОС.2015.
4. Бочарова, И. А. Психологическая помощь детям, пережившим насилие. Санкт-Петербург: Лань.2013.
5. Тимофеев, А. В. Насилие в семье: профилактика и помощь детям. Екатеринбург: УрГУ.2016

ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДАҒЫ СУИЦИДТІК МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚТЫ АЛДЫН АЛУ ЖОЛДАРЫ

Ошакбаева Асель Бекбергеновна

Түркістан облысы, "Өркен" балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми практикалық институттың аға оқытушысы

Резюме

Предотвращение суицидального поведения среди подростков является важной проблемой для общества. В статье рассматриваются причины суицида и способы его профилактики. Анализируются психологическое состояние подростков, роль социальных поддерживающих систем, профилактическая работа в школах и психологическое консультирование. Приводятся методы предотвращения суицида и подчеркивается важность сотрудничества между родителями, учителями и психотерапевтами.

Summary

Suicidal behavior prevention among adolescents is a pressing issue in society. This article examines the causes of suicide and ways to prevent it. It discusses adolescents' psychological state, the role of social support systems, preventive work in schools, and psychological counseling services. The article also highlights the methods for preventing suicide and the importance of collaboration between parents, teachers, and psychotherapists.

Жасөспірімдер арасындағы суицидтің алдын алу - қазіргі заманның маңызды мәселелерінің бірі. Суицидтік мінез-құлықтың артуы жасөспірімдердің психологиялық, әлеуметтік және эмоционалды тұрғыда әлсіз жағдайын көрсетеді. Әлеуметтік желілер мен басқа да факторлар олардың психикасына қатты әсер етеді. Сонымен қатар, қоғамдағы экономикалық қиындықтар мен отбасындағы тұрақсыздық жасөспірімдердің өміріне теріс әсер етіп, оларды қиын жағдайларға душар етеді.

Суицидтік мінез-құлық: түсінік және түрлері

Суицидтің психологиялық негіздері

Суицид - бұл адамның өз өміріне қол сұғуы немесе өз-өзіне зиян келтіруге бағытталған әрекеттері. Суицидтің себептері көбінесе күрделі, және әрбір жағдай жеке сипатта болады. Суицидтік мінез-құлықтың әр түрлі түрлері мен себептері болады, оның ішінде депрессия, психикалық аурулар, травмалар және т.б.

Суицидтік мінез-құлықтың белгілері

Суицидтік мінез-құлықтың белгілері жасөспірімдер арасында күрделі және айқын болмауы мүмкін. Дегенмен, оларда психологиялық өзгерістер мен мінез-құлықтағы өзгерістер байқалады. Жасөспірімдер оқшауланған, ашуланшақ, депрессиялық күйде болуы мүмкін, өмірге деген қызығушылықтары төмендейді, қарым-қатынастан бас тартады.

Суицидтік мінез-құлықтың себептері

Психологиялық себептер

Жасөспірімдер арасындағы суицидтік мінез-құлықтың негізгі себептерінің бірі психологиялық күйзеліс пен депрессия болып табылады. Жасөспірімдер өздерінің эмоционалды жағдайын дұрыс бағаламайды және көмек сұрау дағдыларын дамытуға мүмкіндігі болмайды. Бұл жағдайда олардың ішкі дүниесінде қорқыныш, жалғыздық және үмітсіздік пайда болады.

Әлеуметтік себептер

Жасөспірімдердің әлеуметтік жағдайы да суицидке әсер етеді. Отбасындағы тұрақсыздық, оқудағы қиындықтар, сыныптастары немесе мұғалімдермен арақатынастың бұзылуы да суицидтік мінез-құлықтың алғышарты болуы мүмкін. Әлеуметтік желілердегі қысым да жастардың психологиялық күйіне теріс әсер етуі мүмкін.

Биологиялық және генетикалық факторлар

Биологиялық және генетикалық факторлар да суицидтік мінез-құлықтың дамуына әсер етеді. Кейбір адамдарда биологиялық тұрғыдан депрессия немесе психикалық ауруларға бейімділік болады.

Суицидтің алдын алу: ғылыми негіздер мен әдістер

Психологиялық қолдау

Жасөспірімдерге психологиялық қолдау көрсету суицидтің алдын алуда маңызды рөл атқарады. Психотерапевттер мен кеңесшілер жасөспірімдерге өз эмоцияларын дұрыс басқаруды, стрессті жеңуді және қиындықтармен бетпе-бет келгенде көмек сұрауды үйретеді.

Әлеуметтік көмек

Отбасы, мектеп және достар жасөспірімдерге қажетті әлеуметтік көмек көрсетуі керек. Жасөспірімдермен дұрыс қарым-қатынас орнату және олардың өміріне көңіл бөлу олардың психологиялық жағдайын жақсартуға ықпал етеді.

Суицидтің алдын алу бойынша бағдарламалар

Әлемде және Қазақстанда жасөспірімдер арасындағы суицидтің алдын алу бойынша арнайы бағдарламалар мен бастамалар бар. Осы бағдарламалар арқылы мектептерде, қоғамдық ұйымдар мен денсаулық сақтау мекемелерінде профилактикалық жұмыстар жүргізіледі.

Жасөспірімдермен жұмыс жүргізу әдістері

Тренингтер мен психологиялық семинарлар

Жасөспірімдермен суицидтің алдын алу мақсатында тренингтер мен психологиялық семинарлар ұйымдастыру маңызды. Бұл семинарларда өмірлік дағдыларды дамыту, эмоцияларды басқару, психологиялық қолдау көрсету сияқты тақырыптар қарастырылады.

Суицидке жол бермейтін әлеуметтік орта қалыптастыру

Әлеуметтік орта жасөспірімдердің психологиялық денсаулығына әсер етеді. Қиын жағдайларды шешуге арналған дұрыс қоғам қалыптастыру, өзара құрмет пен қолдау көрсету аса маңызды.

Суицидтің алдын алу бойынша зерттеулер мен жобалар

Әлемде жүргізілген зерттеулер мен тәжірибелер

Әлемнің әртүрлі елдерінде жасөспірімдер арасындағы суицидті алдын алу үшін әртүрлі зерттеулер мен жобалар жүргізілуде. Осы зерттеулердің нәтижелері олардың тиімділігін

көрсетеді, ал теориялық негіздер жастарды психологиялық қолдау жүйесін дамыту үшін маңызды.

Қазақстандағы суицидтің алдын алу жұмыстары

Қазақстанда суицидтің алдын алу шаралары бірнеше бағытта жүргізіледі. Мектептерде, медициналық мекемелерде және қоғамдық ұйымдарда жұмыс жасалуда.

Қорытынды

Суицидтік мінез-құлықтың алдын алу - жасөспірімдер арасындағы маңызды мәселе. Бұл мәселеге психологиялық тұрғыдан көңіл бөлінуі қажет, және тек мектеп пен отбасы емес, бүкіл қоғам тарапынан қолдау көрсетілуі керек. Суицидтің алдын алу үшін көпжақты шаралар қабылдау, жасөспірімдермен дұрыс жұмыс жасау мен психологиялық қолдауды дамыту өте маңызды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Лебедева И. В. Психология подростков с суицидальными наклонностями. Москва: Академия. 2008.
2. Кузнецова Т. В. Психологические аспекты профилактики суицида у подростков. Санкт-Петербург: Питер. 2010.
3. Рогов Е. Я. Психологическое сопровождение детей с девиантным поведением. Москва: ВЛАДОС. 2015.
4. Тимофеев А. В. Суицид и его профилактика в подростковом возрасте. Екатеринбург: УрГУ. 2012.

ҚИЫН БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ: ТӘЖІРИБЕ МЕН ТЕОРИЯ

Танабаева Гульмира Муздыбековна
Түркістан облысы, "Өркен" балалардың әл-ауқатын арттыру ұлттық ғылыми практикалық институттың аға оқытушысы

Резюме

В статье рассматриваются психологические аспекты работы с трудными детьми. Анализируются психоэмоциональные особенности таких детей, методы и терапевтические подходы, направленные на изменение их поведения. Приводятся теоретические основы и практические примеры.

Summary

This article discusses the psychological aspects of working with difficult children. It analyzes their psycho-emotional features, methods, and therapeutic approaches aimed at changing their behavior. The article includes theoretical foundations and practical examples.

Қиын балалар – қоғамдағы ерекше орын алатын, психологиялық және эмоционалды тұрғыда қиындықтарға тап болған балалар. Олар әртүрлі себептермен қалыпты қарым-қатынас жасауға, мінез-құлықты реттеуге және әлеуметтік ортада бейімделуге қиындықтар көрсетеді. Қиын балалардың мінез-құлқындағы ауытқулар, агрессия, депрессия, қорқыныш, мазасыздық немесе гиперактивтілік сияқты белгілер балалардың әлеуметтік ортаға бейімделуін қиындатады. Мұндай балаларға арнайы психологиялық және педагогикалық тәсілдер қажет. Мақалада осы мәселелерді шешу жолдары мен түрлі әдіс-тәсілдер ұсынылады.

Қиын балалардың психологиялық ерекшеліктері

Қиын балалардың психологиялық ерекшеліктерін түсіну, олардың мәселелерін шешуде маңызды орын алады. Бұл балалардың көбінде мінез-құлық ауытқулары мен эмоционалды проблемалары бар, сондықтан олар көбіне әлеуметтік ортада қабылданбағандай сезінеді.

- Эмоционалды тұрақсыздық: Қиын балалар көбіне эмоцияларын бақылауда қиындықтар көрсетеді. Бұл балаларда жиі болатын эмоциялық толқулар мен агрессия олардың өздерін қауіпсіз сезінбеуімен байланысты болуы мүмкін.

- Әлеуметтік қиындықтар: Қиын балалар өздерін қоғамда дұрыс орналастыруға қабілетсіз, олар әлеуметтік қатынастарда қателіктер жіберіп, құрдастарымен, мұғалімдермен қарым-қатынас орнатуда қиындықтар көреді.

- Отбасылық факторлар: Қиын балалардың көпшілігі үйде жанжалдар мен зорлық-зомбылық жағдайларына тап болған, бұл олардың психологиялық жағдайына теріс әсер етуі мүмкін.

Қиын балалармен жұмыс істеудің теориялық негіздері

Қиын балалармен жұмыс істеуде бірнеше психологиялық теорияларға сүйенуге болады.

- Әлеуметтік үйрену теориясы: Бұл теория бойынша, адамдар мінез-құлықтарын өздеріне көрсетілген үлгілерді байқау арқылы үйренеді. Қиын балалардың теріс мінез-құлқы көбінесе отбасында немесе әлеуметтік ортада байқалған теріс үлгілердің нәтижесі болуы мүмкін.

- Бихевиористік теория: Бихевиористік теория бойынша, мінез-құлықты өзгерту үшін балаларға мотивация мен оқыту арқылы жауаптарды реттеуге болады. Қиын балалармен жұмыс жасағанда, тиімді мінез-құлықтарды ынталандыру үшін қолайлы жағдайлар мен жүйелі оқыту әдістері қолданылуы керек.

- Когнитивті теория: Бұл теория балалардың ойлау процесі мен шешім қабылдау қабілетін зерттейді. Қиын балалардың кейбірінде ойлау қабілетінің бұзылуы болуы мүмкін, сондықтан оларды ойлануға, шешім қабылдауға және өз эмоцияларын дұрыс басқаруға үйрету қажет.

Қиын балалармен жұмыс істеудің әдіс-тәсілдері

Қиын балалармен жұмыс істеу барысында қолданылатын әдіс-тәсілдер әртүрлі болады. Тәжірибелік бағытта мінез-құлықты түзету, әлеуметтік дағдыларды үйрету, эмоционалды тұрақтылықты қалыптастыру, өзін-өзі бақылауды дамыту секілді әдістер жиі қолданылады.

- Терапевтік әдістер: Қиын балалар үшін психотерапия мен кеңес беру қызметтері тиімді болуы мүмкін. Бұл әдістер баланың эмоционалды жағдайын жеңілдетуге, өзін-өзі тануға және өз проблемаларын шешуге көмектеседі.

- Педагогикалық әдістер: Мұғалімдер үшін арнайы педагогикалық әдістер мен тәсілдер бар. Олар қиын балаларды сыныптағы ортаға интеграциялау, топтық жұмыс арқылы әлеуметтік дағдыларды дамыту және өзін-өзі реттеу дағдыларын қалыптастыруды қамтиды.

- Мінез-құлықты түзету әдістері: Мінез-құлықтың теріс көріністерін анықтап, оларды жою үшін арнайы түзету бағдарламалары мен жүйелі жұмыстар жүргізілуі керек.

- Әлеуметтік дағдыларды дамыту: Қиын балалар көбіне әлеуметтік дағдыларды үйренуде қиындықтар туғызады. Бұл әдіс оларды топтық жұмыс, ойындар және өзара әрекеттесу арқылы үйретуге бағытталған.

Ата-аналармен жұмыс істеу

Қиын балалардың мәселелері көбіне отбасында басталады, сондықтан ата-аналармен бірге жұмыс істеу өте маңызды.

- Отбасылық кеңес беру: Қиын балалардың ата-аналарына психологиялық кеңес беру, баланы қалай дұрыс тәрбиелеу және оған қолдау көрсету туралы ақпарат беру қажет.

- Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы ынтымақтастық: Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы тиімді қарым-қатынас, балалардың проблемаларын анықтап, оларды бірге шешу үшін маңызды.

Қорытынды

Қиын балалармен жұмыс істеу – бұл өте күрделі және көпқырлы процесс. Бұл балалардың мінез-құлық мәселелерін шешу үшін бірқатар әдіс-тәсілдер мен психологиялық әдістерді қолдану қажет. Ата-аналар мен мұғалімдердің ынтымақтастығы, психологиялық қолдау көрсету, жеке тұлғаның дамуына көмек көрсету қиын балалардың өмірін жеңілдетуге және олардың қоғамда белсенді тұлға ретінде қалыптасуына көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жұмабаев М. Педагогика негіздері. Алматы: Рауан. 2005.

2. Құдайбергенова, Н. Психология және педагогика. Алматы: Қазақ университеті. 2010.
3. Рогов, Е.Я. Психология и педагогика детей с нарушением поведения. Москва: Просвещение. 2000.
4. Горьков, С. В. Детская психология. Санкт-Петербург: Питер. 2009.

КРЕАТИВНОСТЬ В ОБУЧЕНИИ: КАК РАЗВИВАТЬ ТВОРЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ У ДЕТЕЙ

Курымбаева Акмарал Есалиевна
воспитатель детского сада №98 "Мерей" Управления образования города Шымкента

Резюме

Қазіргі білім беру процесінде академиялық білімдермен қатар шығармашылық ойлауды дамытуға да ерекше назар аударылады. Шығармашылық – баланы тез өзгеретін әлемде өмір сүруге дайындаудың маңызды бөлігі, ол стандартты емес шешімдер табуды қажет етеді. Бұл мақалада балалардың шығармашылық ойлауын дамытуға көмектесетін әдістер мен тәсілдер қарастырылады және шығармашылықтың тұлға қалыптастырудағы маңызы зерттеледі. Педагогтар үшін оқу және тәрбие процесінде қолдануға болатын практикалық ұсыныстарға назар аударылған.

Abstract:

In modern education, great attention is paid not only to academic knowledge but also to the development of creative thinking. Creativity is an essential part of preparing children for life in a rapidly changing world, where the ability to think outside the box and find solutions in unexpected situations is crucial. This article discusses approaches and methods that help develop creative thinking in children, as well as the importance of creativity in shaping personality. Practical recommendations for educators to use in the teaching and upbringing process are emphasized.

Развитие творческого мышления у детей в последние годы стало важным аспектом образовательной теории и практики. Творчество рассматривается не только как дар, но и как навык, который можно и нужно развивать. Педагоги и психологи утверждают, что креативность можно формировать с раннего возраста, и она помогает ребенку решать задачи, адаптироваться к новым условиям и проявлять инициативу в различных сферах жизни. Творческое мышление включает в себя умение подходить к проблемам с разных сторон, создавать новые идеи, видеть возможности там, где другие видят препятствия.

Что такое креативность?

Креативность или творческое мышление — это способность человека генерировать новые идеи, нестандартно подходить к решению задач и проявлять воображение в различных сферах жизни. В отличие от традиционных методов обучения, которые часто предполагают следование установленным правилам и стандартам, креативность требует свободы, возможности самовыражения и принятия рисков. Креативность включает в себя несколько компонентов:

1. Оригинальность – способность создавать уникальные и новаторские идеи.
2. Гибкость – умение переключаться между различными подходами к решению проблемы.
3. Открытость – готовность воспринимать новые идеи, подходы и решения.
4. Разнообразие – способность создавать множественные варианты решений задачи.

Зачем развивать креативное мышление у детей?

Развитие креативности у детей важно по нескольким причинам. Во-первых, оно способствует улучшению критического мышления, помогает детям учиться решать проблемы и адаптироваться к новому. Во-вторых, креативность тесно связана с развитием эмоционального интеллекта, что важно для социальной адаптации и взаимодействия с окружающими. В-третьих, дети, развивающие креативное мышление, становятся более уверенными в себе и открытыми к новым идеям, что помогает им не бояться ошибок и рисковать.

Методы и подходы к развитию творческого мышления

Существует множество методов и техник, направленных на развитие творческого потенциала детей. Некоторые из них включают:

1. Мозговой штурм

Этот метод стимулирует генерирование как можно большего числа идей за короткое время. Ребенок учится не критиковать свои идеи, а предлагать их, независимо от того, насколько они могут показаться странными. Это помогает раскрыть творческий потенциал и развить воображение.

2. Игра и ролевые игры

Игры, особенно ролевые, позволяют детям погружаться в различные сценарии, что развивает воображение, способность решать различные задачи и искать нестандартные решения. Через игру ребенок может освоить различные социальные роли и лучше понять мир вокруг.

3. Проектная деятельность

Проекты — это не просто изучение материала, это возможность для ребенка самостоятельно исследовать тему, задавать вопросы и искать ответы. В процессе работы над проектами дети могут проявлять креативность, используя новые подходы и технологии.

4. Использование визуальных и мультимедийных материалов

Визуализация помогает детям лучше понять и запомнить информацию, а также стимулирует творческое мышление. Это может быть создание собственных рисунков, схем, карт, а также использование…

Для того чтобы дети раскрывали свою креативность, они должны чувствовать, что их идеи ценятся. Педагоги должны поощрять любые нестандартные решения, не ограничивая детей стандартами и шаблонами.

2. Создание стимулирующей среды

Креативность процветает в среде, где существуют свобода действий и возможностей для самовыражения. Учебный процесс должен быть интересным и вдохновляющим, чтобы дети хотели экспериментировать и пробовать новые вещи.

3. Использование междисциплинарного подхода

Математика, искусство, литература, наука — все эти области могут быть объединены в одном проекте или задании. Это способствует развитию креативности, так как дети учат связывать разные предметы и идеи, что расширяет их горизонты.

4. Регулярное обновление методов обучения

Чтобы поддерживать высокий уровень вовлеченности и интереса к обучению, необходимо использовать разнообразные и современные методы. Это может быть использование цифровых технологий, организация полевых исследований, сотрудничество с местными организациями и другие подходы.

Заключение

Креативность является важным аспектом образования, поскольку помогает детям научиться решать задачи, искать нестандартные решения и работать в команде. Развитие творческого мышления — это не просто способ обучения, но и подготовка детей к жизни в мире, который требует гибкости, изобретательности и способности адаптироваться к быстро меняющимся условиям. Современные педагогические методики и подходы позволяют эффективно развивать креативность у детей, создавая таким образом не только грамотных специалистов, но и активных, творческих и уверенных в себе людей.

Литература

1. Амонашвил Ш.А. Развитие творческого потенциала детей в условиях современной школы. – М.: Просвещение. 2014 г.

2. Ковалева Т.И. Творческое мышление в школьном обучении. – М.: Редакция образовательной литературы. 2015 г.

3. Чухрова А.Г. Методы развития творческого потенциала у детей. – СПб.: Наука. 2016 г.
4. Мильруд Л.Н. Креативность в образовании: теория и практика. – М.: Экономика. 2017 г.
5. Гончарова И.Н. Креативность как фактор успешного образования. – Казань: Университетская книга. 2018 г.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫН БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ ТҮЗЕТУ

Оспан Балжан Аманбекқызы
Шымкент қаласы, №71 «Қ.Казиев атындағы бөбекжай бақшасының педагог-психологі

Резюме

Контроль и коррекция психологического развития детей в детском саду — важный процесс, направленный на обеспечение и корректировку их развития. В статье рассматриваются основные методы наблюдения за психологическим развитием, а также методы коррекции. Обсуждаются роль родителей и воспитателей, а также эффективность работы с психологами.

Abstract:

Monitoring and correcting psychological development in preschool children is an important process for ensuring and guiding their growth. This article discusses the main methods of monitoring psychological development and techniques for correction. The role of parents and educators, as well as the effectiveness of working with psychologists, is addressed.

Балабақша — баланың психологиялық дамуы үшін өте маңызды кезең болып табылады. Бұл жаста балалардың эмоционалды және әлеуметтік дамуы ерекше қарқында жүреді. Баланың психологиялық дамуы оның жеке тұлғалық қасиеттерін, өзіндік ерекшеліктерін қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Балабақшада осы дамуды бақылау мен түзету жұмыстары дұрыс ұйымдастырылған жағдайда бала өз дамуына жақсы нәтижелерге қол жеткізеді.

Балаларда әртүрлі психологиялық мәселелер, мінез-құлықтың ауытқулары, эмоциялық қиындықтар, әлеуметтену мәселелері кездесуі мүмкін. Сондықтан баланың психологиялық дамуын бақылау өте маңызды. Бала бақшасында жүргізілетін түзету жұмыстары балалардың тұлғалық дамуын және әлеуметтік үйлесімділігін қамтамасыз етуге бағытталады.

1. Балалардың психологиялық дамуын бақылау

Балалардың психологиялық дамуын бақылау — олардың физикалық, эмоционалды және әлеуметтік дамуының өзара байланысқандығын ескере отырып жүзеге асырылатын процесс. Балабақшадағы бақылау бірнеше әдістер арқылы жүргізіледі:

- Тестілеу әдістері: арнайы тесттер мен сауалнамалар арқылы баланың даму деңгейі мен оның психологиялық жағдайы анықталады.
- Әңгімелесу әдістері: педагог пен психолог баламен жеке әңгімелесу жүргізіп, оның ішкі күйі мен сезімдерін, ойларын түсінеді.
- Қатысушы бақылау: тәрбиеші баланың мінез-құлқы мен әрекеттерін бақылап, оның әлеуметтік және эмоционалды жағдайын бағалайды.

2. Балалардағы психологиялық мәселелер және олардың себептері

Балабақша жасындағы балаларда әртүрлі психологиялық мәселелер кездесуі мүмкін. Олар:

- Эмоционалды қиындықтар: күйзеліс, қорқыныш, мазасыздық, депрессия.
- Әлеуметтік мәселелер: балалардың бірігіп ойнамауы, әлеуметтік ортаға бейімделмеу, жеке тұлғалық мәселелер.
- Когнитивті қиындықтар: сөйлеу, ойлау және есте сақтау дағдыларындағы ауытқулар.
- Мінез-құлықтағы ауытқулар: агрессия, қорқақтық, депрессия белгілері.

Әрбір баланың психологиялық мәселелері әртүрлі, бірақ олардың барлығы баланың жалпы дамуына әсер етеді. Мұндай мәселелердің себептері көбінесе жанұядағы жағдайлар, әлеуметтік орта, тәрбиелеу әдістері және тұлғалық ерекшеліктермен байланысты болуы мүмкін.

3. Психологиялық түзету әдістері

Балалардың психологиялық дамуын түзету үшін бірнеше әдістер мен тәсілдер қолданылады. Олар:

- Когнитивті-құрылымдық әдіс: бұл әдіс балалардың ойлау процесін дамытуға бағытталады. Баланың ойлау қабілетін жақсартатын ойындар мен тапсырмалар көмегімен түзету жүргізіледі.
- Сенсорно-эмоционалды әдіс: баланың эмоциялық жағдайын, сезімдеріне әсер ету арқылы түзету жүргізіледі. Мысалы, ойнау, сурет салу, музыка тыңдау арқылы эмоционалды күйін өзгерту.
- Әлеуметтік дағдыларды дамыту әдістері: балалардың әлеуметтік бейімделуін және қарым-қатынас дағдыларын дамытуға бағытталған тәсілдер.
- Мінез-құлық түзету әдістері: балалардың жағымсыз мінез-құлықтарын түзету үшін қолданылатын әдіс. Бұл әдіс оң нәтиже алу үшін баланың мінез-құлқын ұқыпты бақылауды қажет етеді.

4. Балалармен жұмыс жүргізетін педагогтардың рөлі

Балабақшадағы психологиялық түзету жұмыстарының нәтижелі болуы тәрбиешілердің кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты. Тәрбиешілер балалардың мінез-құлықтарын дұрыс бағалап, олардың психологиялық күйін түсініп, қажетті көмек көрсетуі қажет. Баланың психологиялық жағдайы туралы мәліметті жиі алу және психологиялық көмектің маңыздылығын түсіну тәрбиешінің міндеті болып табылады.

Қорытынды

Балабақшадағы психологиялық түзету жұмыстары балалардың психологиялық және эмоционалды дамуын қолдау, олардың әлеуметтік бейімделуін және мінез-құлықтарын жақсартуға арналған маңызды құрал болып табылады. Психологиялық даму мен түзету жұмыстарын дұрыс ұйымдастыру арқылы балалардың қоғамда өз орнын табуға көмектесуге болады. Осылайша, педагогикалық және психологикалық жұмыстар балалардың толыққанды дамуына бағытталған басты құрал болып қала береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Алексеева Л. И. «Психология балалық шақтың өзекті мәселелері». Мәскеу. 2014 ж.
2. Куколева О. В. «Балалардың психологиялық дамуы: теория мен практика». Алматы. 2015 ж.
3. Новикова, И. А. «Психология мен педагогика: баланың ішкі әлемін зерттеу». Санкт-Петербург. 2013 ж.
4. Соколова, Н. В. «Психологиялық түзету мен кеңес беру әдістері». Мәскеу. 2016 ж.

БАЛАБАҚШАДА СЕНСОРЛЫҚ ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР

Бердирахманова Гулзада Жаксылыковна
Шымкент қаласы, №98 «Мерей» бөбекжай-бақшасы МКҚК тәрбиешісі

Аннотация:

В статье рассматриваются важность и методы применения дидактических игр для сенсорного развития в детском саду. Через игры развивается сенсорное восприятие, исследовательские навыки и способность познания окружающего мира. Сенсорное развитие способствует улучшению познавательных и моторных навыков ребёнка. Обсуждаются виды дидактических игр и практические методы их применения.

Abstract:

This article explores the importance and methods of using didactic games for sensory development in preschool education. Through games, children's sensory perception, research skills, and understanding of the environment are enhanced. Sensory development helps improve cognitive and motor skills. The article discusses the types of didactic games and practical application methods.

Сенсорлық дамыту баланың танымдық және моторлы дағдыларын жетілдіруге бағытталған. Бұл үдеріс арқылы балалардың сенсорлық қабылдауы, зерттеу қабілеттері және қоршаған ортаны тану деңгейі артады. Сенсорлық дамытудың маңыздылығы баланың дүниетанымын, ойлау қабілетін және шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге мүмкіндік береді.

Балабақшада сенсорлық дамытудың рөлі

Балабақшада сенсорлық дамыту өте маңызды, себебі бұл кезеңде балалардың сенсорлық қабылдауы мен моторлы дағдылары қарқынды дамиды. Балабақшадағы сенсорлық дамыту балалардың қоршаған ортаны тануы, заттарды ажырату қабілеті және зерттеу қызығушылығы артады. Мұнда дидактикалық ойындар балалардың сенсорлық қабылдауын дамытуға көмектеседі және оларды оқу үдерісіне қызықтырады.

Сенсорлық дамытудың психологиялық аспектілері

Сенсорлық дамытудың психологиялық аспектілері балалардың сенсорлық қабылдауын және зерттеу қабілеттерін дамытуға бағытталған. Психологтар сенсорлық дамытудың балалардың жалпы дамуына тигізетін әсерін зерттейді және сенсорлық дамытудың тиімді әдістерін ұсынады.

Сенсорлық қабылдауды дамыту теориялары сенсорлық дамытудың негізгі аспектілерін түсіндіреді. Мысалы, Жан Пиаже мен Лев Выготский сияқты танымал ғалымдар сенсорлық дамытудың маңыздылығын атап өткен. Олардың теориялары бойынша, сенсорлық қабылдауды дамыту балалардың танымдық және моторлы дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

Сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындар түрлері

Тактильдік ойындар: түрлеу, құммен ойындар, сазбен жұмыс.

Тактильдік ойындар балалардың сезімталдығын және қолдың ұсақ моторикасын дамытуға бағытталған. Мұнда балалар түрлеу, құммен ойындар және сазбен жұмыс арқылы түрлі текстуралар мен материалдарды зерттейді.

Визуалдық ойындар: пішіндер мен түстерді ажырату, пазлдар жинау

Визуалдық ойындар балалардың көру қабылдауын және визуалдық талдау қабілеттерін дамытуға бағытталған. Мұнда балалар пішіндер мен түстерді ажырату, пазлдар жинау сияқты ойындар арқылы көру қабілеттерін жетілдіреді.

Аудиолық ойындар: дыбыстарды тану, музыкалық ойындар

Аудиолық ойындар балалардың есту қабылдауын және аудио талдау қабілеттерін дамытуға бағытталған. Мұнда балалар дыбыстарды тану, музыкалық ойындар арқылы есту қабілеттерін жетілдіреді.

Дәмдік және иіс сезу ойындары: дәмдер мен иістерді анықтау

Дәмдік және иіс сезу ойындары балалардың дәм және иіс сезу қабылдауын дамытуға бағытталған. Мұнда балалар дәмдер мен иістерді анықтау арқылы өз сезімдерін жетілдіреді.

Сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындардың артықшылықтары. Балалардың сенсорлық қабылдауын жақсарту.

Сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындар балалардың сенсорлық қабылдауын жақсартады. Мұнда балалар түрлі сезімдерді зерттеп, өз қабылдау қабілеттерін жетілдіреді.

Танымдық дағдыларды дамыту

Сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындар балалардың танымдық дағдыларын дамытуға көмектеседі. Мұнда олар логикалық ойлау, талдау және проблема шешу дағдыларын жетілдіреді.

Қоршаған ортаға қызығушылықты арттыру

Сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындар балалардың қоршаған ортаға қызығушылығын арттырады. Мұнда олар зерттеу және тәжірибе жүргізу арқылы өздерінің қоршаған ортаға деген қызығушылығын дамытады.

Шығармашылық қабілеттерді жетілдіру

Сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындар балалардың шығармашылық қабілеттерін жетілдіруге көмектеседі. Мұнда олар түрлі материалдармен және текстуралармен жұмыс істеу арқылы өздерінің шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындарды қолдану әдістері. Ойын арқылы оқыту: ойын сабақтарын ұйымдастыру. Ойын арқылы оқыту балалардың сенсорлық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Мұнда балалар ойын сабақтарын ұйымдастыру арқылы түрлі дидактикалық ойындарды ойнап, өз қабылдау қабілеттерін жетілдіреді.

Практикалық жұмыстар: балалардың өз қолымен жасауы

Практикалық жұмыстар балалардың өз қолдарымен түрлі заттарды жасауды үйренуге бағытталған. Мұнда балалар түрлі материалдармен жұмыс істеп, өздерінің моторлы дағдыларын жетілдіреді.

Топтық ойындар: балалардың бірлесіп жұмыс істеуі

Топтық ойындар балалардың бірлесіп жұмыс істеуіне және әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Мұндай ойындарда балалар бірігіп тапсырмаларды орындайды, бір-біріне көмектеседі және өзара қарым-қатынасты нығайтады. Топтық ойындар балаларды жауапкершілікке, ұйымшылдыққа және сабырлыққа баулиды.

Тәжірибелік жұмыстар: зерттеу және тәжірибе жүргізу

Тәжірибелік жұмыстар балалардың зерттеу және тәжірибе жүргізу қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бұл жұмыстар барысында балалар табиғат құбылыстарын зерттеп, түрлі материалдармен тәжірибе жасайды. Тәжірибелік жұмыстар балалардың танымдық қызығушылығын арттырып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Балабақшада сенсорлық дамыту тәжірибесі

Табысқа жету мысалдары

Балабақшада сенсорлық дамытуды тиімді қолдану табысқа жетуге көмектеседі. Мысалы, сенсорлық дамытуға арналған дидактикалық ойындарды жүйелі түрде қолдану арқылы балалардың сенсорлық қабылдауы мен моторлы дағдылары жақсарады. Олар жаңа заттарды тез таниды, түстер мен пішіндерді ажыратады, дыбыстарды таниды және өздерінің танымдық қабілеттерін жетілдіреді.

Сенсорлық дамытудың практикалық нәтижелері.

Сенсорлық дамытудың практикалық нәтижелері көрнекті болады. Балалар өздерінің қабылдау қабілеттерін арттырып, логикалық ойлау және талдау дағдыларын жетілдіреді. Олар қоршаған ортаны жақсы түсінеді, заттарды ажыратады және өздерінің шығармашылық қабілеттерін дамытады. Сенсорлық дамытудың нәтижелері баланың жалпы дамуына оң әсер етеді.

Қорытынды

Сенсорлық дамытудың болашағы. Сенсорлық дамытудың болашағы өте жарқын. Сенсорлық дамыту балалардың танымдық және моторлы дағдыларын жетілдіруге көмектеседі, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Балабақшада сенсорлық дамытуды жүйелі түрде қолдану арқылы балалардың білім алу процесі қызықты және тиімді болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Айтпаев А. Сенсорлық дамыту негіздері. Алматы: Білім баспасы. 201 ж.
2. Жұмағұлов К. Балабақшада сенсорлық дамыту. Астана: Білім беру. 2020 ж.
3. Мұратов Т. Сенсорлық қабылдау және оның дамуы. Шымкент: Білім орталығы. 2021 ж.
4. Сейдахметов С. Дидактикалық ойындар және олардың тиімділігі. Алматы: Педагогика баспасы. 2019 ж.
5. Төлегенова Ә. Балабақшада ойын арқылы оқыту. Астана: Педагогика институты. 2022 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕ АРҚЫЛЫ ТІЛ ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Даулетова Балжан Пангереевна
Шымкент қаласы, №29 “Ай-Керім” бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Статья рассматривает, как развивать языковые навыки ребенка с помощью сенсорного воспитания, а также способы расширения словарного запаса через сенсорные упражнения и игры. Обсуждаются различные методы и техники, а также роль учителя и воспитателя. В статье приведены условия, необходимые для увеличения словарного запаса и правильного усвоения языковых правил на разных этапах развития речи. Также даны практические рекомендации относительно роли сотрудничества между родителями и воспитателями, а также интеграции сенсорного воспитания и развития речи.

Abstract:

This article discusses how to develop a child’s language skills through sensory education, as well as ways to enrich vocabulary through sensory exercises and games. Different methods and techniques, as well as the role of the teacher and educator, are discussed. The article outlines the conditions necessary for increasing vocabulary and correctly mastering language rules at various stages of language development. Practical advice is also provided on the role of cooperation between parents and educators, as well as the integration of sensory education and language development.

Сенсорлық тәрбие — бұл балалардың қоршаған ортаны түйсініп, қабылдауын дамытатын процесс. Әрбір баланың физикалық және психологиялық дамуы негізінде сенсорлық тәжірибелері жатыр. Сенсорлық тәрбие арқылы балалар өздерін қоршаған дүниені түсінуге, қабылдауға және тіл арқылы бұл әлемді жеткізуге үйренеді. Бұл тәрбие түрі баланың есту, көру, сипап сезу, дәм мен иіс түйсіктері арқылы дамиды. Сенсорлық қабілеттердің дамуы тілдің дұрыс қалыптасуына, сөздік қордың көбеюіне, сөйлеу мен тыңдай алу дағдыларының қалыптасуына септігін тигізеді.

Тіл дамуында сенсорлық әрекеттердің маңызы зор, себебі тіл тек қана сөздердің жиынтығы емес, ол адамның қоршаған ортамен қарым-қатынас жасау құралы болып табылады. Балабақшадағы сенсорлық ойындар мен жаттығулар арқылы балалар өз сезімдеріне қарай сөздерді үйренеді, сөйлеу дағдылары мен коммуникативті қабілеттерін жақсартады.

Сенсорлық тәрбие әдістері мен тіл дамыту

Ойын әдісі

Сенсорлық тәрбие мен тіл дамытуда ойындар маңызды рөл атқарады. Балалар ойындар арқылы жаңа сөздерді үйреніп, қоршаған орта туралы түсініктерін дамытады. Мысалы, «Табиғатқа саяхат» атты ойын барысында балалар әртүрлі өсімдіктер мен жануарларды танып, олардың аттарын дұрыс айтуға үйренеді.

Түсіндірмелі әдіс

Түсіндірмелі әдіс балаларға жаңа ұғымдар мен заттарды таныстыруда маңызды құрал болып табылады. Мұнда тәрбиеші немесе мұғалім әртүрлі заттарды көрсетіп, олар туралы түсінік береді, бала ол затты қалай сипаттауды үйренеді. Түсіндірмелі әдіс тілдік қабілеттерді дамыту үшін өте тиімді, себебі бала көрген немесе естіген нәрселерін сөйлемдермен жеткізе білуге үйренеді.

Сұрақ-жауап әдісі

Сұрақ-жауап әдісі тіл дамытуда балалардың сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Тәрбиеші балаларға белгілі бір заттарды немесе құбылыстарды суреттеп, оларға сұрақтар қояды. Балалар сұрақтарға жауап беруге тырысады, бұл өз кезегінде олардың сөйлеу мен ойлау дағдыларын дамытады.

Қимылды ойындар

Қимылды ойындар да сенсорлық тәрбиенің маңызды бөлігі болып табылады. Мұндай ойындар балалардың дене қозғалыстарын дамытуға ғана емес, сондай-ақ олардың тілін, сөздік

қорын арттыруға да мүмкіндік береді. Мысалы, «Қызыл-жасыл» ойыны арқылы балалар түсін біледі, бірақ сонымен қатар тілдік коммуникативтік дағдыларын да жақсартады.

Балаларға арналған сенсорлық ойындар мен жаттығулар

Заттарды сезіп, сипаттау.

Балалар көздері байланған күйде әртүрлі заттарды сезіп, олардың түрін, пішінін, көлемін сипаттайды. Бұл жаттығу баланың тілін дамытуға және сезім мүшелерін белсендіруге көмектеседі.

Табиғат материалдарымен жұмыс

Балалар табиғаттан алынған материалдармен, мысалы, тас, құм, ағаш, су, топырақпен танысып, олардың ерекшеліктері мен қасиеттері туралы сөйлеседі. Мұндай әрекеттер балалардың сөздік қорын байытып, олардың қоршаған әлемді түсінуін тереңдетеді.

Дыбыстар мен әуендермен жұмыс

Балалар түрлі дыбыстарды тыңдай отырып, оларды айырып, атауларын айтуға тырысады. Мысалы, жануарлардың дауысын тыңдап, қандай жануарлар шығаратынын табу немесе музыкалық әуендермен жұмыс істеп, олардың ерекшеліктері туралы әңгімелеу.

Тәрбиешілердің рөлі мен ата-аналардың қатысуы

Сенсорлық тәрбие мен тіл дамуының тиімділігі тәрбиешінің балалармен дұрыс жұмыс жасауына тікелей байланысты. Тәрбиешілер балалармен түрлі жаттығулар мен ойындарды ұтымды ұйымдастырып, олардың сөйлеу дағдыларын тиімді дамытуы керек. Сонымен қатар, ата-аналардың баланың тілдік дамуына қосқан үлесі өте маңызды. Олар үйде балаларына түрлі сұрақтар қойып, әңгімелер жүргізіп, өзара қарым-қатынасты арттырады.

Қорытынды

Балабақшадағы сенсорлық тәрбие арқылы тіл дамыту әдістері балалардың сөздік қорын байытып, сөйлеу қабілеттерін жақсартады. Сенсорлық жаттығулар мен ойындар баланың қоршаған орта туралы түсінігін арттырып, олардың өз ойын дұрыс жеткізу қабілеттерін қалыптастырады. Тәрбиешілер мен ата-аналардың бірлескен жұмысы балалардың тіл дамуына елеулі ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Левина И.И. Сенсорлық тәрбие және оның балалардың тіл дамуына әсері. 2015 ж.
2. Воскобович Н. А. Тіл дамытудағы инновациялық әдістер. 2017 ж.
3. Антропова М. В. Балабақшадағы балалардың тілдік дағдыларын дамыту. 2016 ж.
4. Грабовская И. П. Сенсорлық тәрбие мен шығармашылық ойлау. 2019 ж.
5. Коваль О. М. Балабақшада баланың сөйлеу қабілетін дамыту. 2014 ж.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ

Козыкеева Зульфия Конысбековна
Шымкент каласы, №99 "Гулдер" бобекжай- бакшасының тәрбиешісі

Резюме

В статье рассматриваются виды познавательных игр в детском саду и их влияние на развитие детей. Игры помогают развивать логические, творческие и социальные навыки. Познавательные игры играют важную роль в расширении кругозора и развитии мышления ребенка. В статье предлагаются методы эффективного использования игр в образовательном процессе.

Abstract:

This article discusses the types of cognitive games in preschool education and their impact on children's development. Games help in the development of logical, creative, and social skills. Cognitive games play a

crucial role in expanding a child's worldview and enhancing their thinking abilities. The article provides methods for effectively using these games in the educational process.

Танымдық ойындар – баланың ойлау, есте сақтау, зейін, қиял, шығармашылық, тіл дамытуға арналған құралдардың бірі. Балаларға арналған танымдық ойындар тек көңіл көтеруге ғана емес, олардың ақыл-ойын дамытып, оқуға деген ынтасын арттырады. Ойынды қолдану баланың дамуына зор әсер ететін ерекше педагогикалық әдіс болып табылады. Танымдық ойындар арқылы балалар проблемаларды шешуді үйренеді, өз білімі мен дағдыларын жетілдіреді, қоршаған ортаға деген қызығушылықтарын арттырады.

Танымдық ойындардың түрлері

Танымдық ойындар балабақшада қолданылатын бірнеше түрлерге бөлінеді. Олар:

1. Жан-жақты танымдық ойындар – балалардың білімін кеңейтіп, ойын түрінде олардың айналадағы дүниеге деген қызығушылықтарын оятуға бағытталған.

2. Тіл дамыту ойындары – баланың сөздік қорын, сөйлеу дағдыларын жетілдіруге көмектесетін ойындар.

3. Шығармашылық ойындар – балалардың қиялын дамытып, олардың жаңа идеяларды ойлап табуға бағыттайтын ойындар.

4. Логикалық ойындар – баланың ойлау қабілетін дамытуға, мәселені шешу жолдарын табуға көмектесетін ойындар.

5. Қимылдық ойындар – физикалық белсенділікке негізделген ойындар, баланың дене дамуына, қозғалыс дағдыларына әсер етеді.

6. Әлеуметтік ойындар – балалардың бір-бірімен қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға арналған ойындар.

Танымдық ойындардың баланың дамуындағы маңызы.

Танымдық ойындар баланың дамуына әр түрлі бағыттарда ықпал етеді.

Олар:

- Ақыл-ой дамуы: Баланың логикалық ойлауын дамытып, оның түрлі мәселелерді шешу қабілетін арттырады.

- Қиял және шығармашылық: Танымдық ойындар арқылы балалар өздерінің қиялын дамытып, шығармашылық қабілеттерін пайдалана отырып, жаңа шешімдер табуға үйренеді.

- Әлеуметтік дағдылар: Балалар әлеуметтік ортада өзара әрекеттесу арқылы адамдармен қарым-қатынас жасауды үйренеді. Ойын барысында өзара сыйластық, ынтымақтастық, топтасу дағдылары қалыптасады.

- Тіл дамуы: Танымдық ойындар балалардың сөздік қорын байытып, сөйлеу дағдыларын жетілдіруге көмектеседі.

- Эмоционалды даму: Балалар ойын арқылы өздерінің эмоцияларын білдіруді, басқаруды үйренеді.

Психологиялық және педагогикалық тұрғыдан танымдық ойындардың мәні.

Танымдық ойындар психологиялық тұрғыдан баланың ішкі күйін қалыптастыруға әсер етеді. Ойын барысында баланың мотивациясы мен қызығушылығы жоғары болады. Әрбір ойын баланың эмоциялық жағдайын бақылап, оны жақсы жаққа бағыттай алады. Сонымен қатар, педагогикалық тұрғыдан алғанда, ойын – баланың білім алу жолындағы маңызды құрал болып табылады, себебі ол балаларға тапсырмаларды орындауға және жаңа ақпаратты қабылдауға жол ашады.

Танымдық ойындарды қолданудың тиімді әдістері.

Танымдық ойындарды қолданудың тиімді әдістері мен тәсілдері балалардың жеке ерекшеліктеріне байланысты әртүрлі болуы мүмкін. Мысалы:

- Мотивациялық әдістер: Балаларды ынталандырып, олардың қызығушылығын арттыру үшін ойын түрлерін қолдану.

- Интерактивті әдістер: Балалармен бірлесіп ойнау арқылы олардың коммуникативті дағдыларын дамыту.

- Көрнекі әдістер: Ойын барысында түрлі көмекші құралдар мен материалдар (карталар, фигуралар, пазлдар) қолдану.

Қорытынды

Қорытындылай келе, танымдық ойындардың балабақшадағы маңызы зор. Олар тек баланың ақыл-ойын дамытып қана қоймай, оның әлеуметтік, эмоционалдық, шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға да әсер етеді. Танымдық ойындар баланың жеке тұлғасын қалыптастырып, қоршаған ортаға деген қызығушылығын оятады, қоғамдағы өз орны туралы түсінік қалыптастырады. Балабақшадағы тәрбиешілер мен педагогтар балаларға білім беру барысында осы ойындарды тиімді пайдалану жолдарын іздеп, әр баланың дамуына оң әсер етуі тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гребенников С.И. Педагогика и психология дошкольного образования. Москва: Издательство «Просвещение». 2008 г.
2. Волкова Е.А. Психология и педагогика дошкольного образования. Санкт-Петербург: Питер. 2013 г.
3. Сластенин В.А., Ильина, И.Я., Мищенко, И.С. Теория и методика дошкольного образования. Москва: Академия. 2011 г.
4. Руденко В.П. Педагогические технологии в дошкольном воспитании. Москва: Астрель. 2012 г.
5. Лихачева О.А. Теория и практика обучения дошкольников. Санкт-Петербург: Речь. 2009 г.

СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕНІҢ ЕРТЕ ДАМУ КЕЗЕҢІНДЕГІ РӨЛІ

Даулетбаева Анар Рыскуловна
Шымкент қаласы, №98 «Мерей» бөбекжай-бақшасы МКҚК тәрбиешісі

Резюме

В статье рассматривается значение сенсорного воспитания на ранних этапах развития и его влияние на психическое и физическое развитие ребенка. Сенсорное воспитание — это педагогический процесс, направленный на знакомство ребенка с окружающим миром, формирование его чувств, восприятий и мировоззрения. В раннем детстве сенсорное воспитание играет важную роль, поскольку в этот период активно развиваются все чувства ребенка, и развитие сенсорных навыков может стать основой для последующего развития его когнитивных и социальных навыков. В статье рассмотрены основные аспекты сенсорного воспитания, методы и подходы, а также его применение в современных педагогических системах, приведены практические рекомендации для повышения эффективности этих воспитательных методов.

Abstract:

This article discusses the importance of sensory education in early development stages and its impact on the child's overall psychological and physical development. Sensory education is a pedagogical process aimed at familiarizing the child with the surrounding world, shaping their senses, perceptions, and worldview. In early childhood, sensory education plays a crucial role, as all of the child's senses develop intensively during this period, and developing sensory skills can lay the foundation for their later cognitive and social abilities. The article explores the key aspects, methods, and approaches to sensory education, as well as its application in contemporary pedagogical systems, providing practical recommendations to enhance the effectiveness of these educational methods.

Ерте балалық кезеңде сенсорлық тәрбие өте маңызды болып табылады. Бұл кезеңде баланың дүниетанымы қалыптасып, оның болашақтағы өміріне, интеллектуалдық дамуына, әлеуметтік дағдыларға және эмоционалдық интеллектінің дамуына негіз болады. Баланың сезімдері мен қабылдаулары өте нәзік болып келеді, сондықтан оған дұрыс бағытталған сенсорлық тәрбие оның психикалық және физикалық дамуына үлкен ықпал етеді.

Сенсорлық тәрбиенің теориялық негіздері

Сенсорлық тәрбиенің теориялық негіздері Пиаже, Виготский және басқа да танымал психологтардың еңбектерінде көрсетілген. Пиаже баланың санасының дамуын кезеңдерге бөліп, алғашқы кезеңдегі сенсорлық қабылдаудың маңыздылығын атап өткен. Виготский болса, баланың әлеуметтік орта мен мәдениет арқылы танымын дамыту қажеттігін айтқан. Осы ұлы ғалымдардың теориялары сенсорлық тәрбиенің ерте кезеңдердегі маңыздылығын дәлелдейді.

Сенсорлық дағдылардың маңызы.

Сенсорлық дағдылар — баланың қоршаған ортаны қабылдауы мен танып білуінің негізгі құралдары. Сенсорлық даму арқылы бала айналасындағы әлемді түсініп, ойлау қабілеттерін арттырады. Бұл дағдыларды дамыту арқылы баланың көру, есту, сипап сезу, иіскеп сезіну сияқты сезімдері пысықталады, әрі бұл оның логикалық ойлауына, сөйлеуіне, және әлеуметтік қатынастарын қалыптастыруға үлкен ықпал етеді.

Сенсорлық тәрбиенің әдістері мен тәсілдері

Сенсорлық тәрбиенің әдістері мен тәсілдері әртүрлі болуы мүмкін, бірақ олардың негізгі мақсаты — баланың сезімдеріне әсер ету арқылы оны дамыту. Әртүрлі түстер, дыбыстар, текстуралар және дәмдермен жұмыс жасау баланың қабылдауын кеңейтеді.

Мысалы, түстермен жұмыс істеу балаларға көрнекі қабылдауын дамытуға көмектеседі, ал дыбыстармен жұмыс істеу есту қабілетін дамытады.

1. Түстермен жұмыс: Балаларға әртүрлі түстерді таныстыру, оларды салыстыру, сәйкестендіру сияқты тапсырмаларды беру балалардың көру дағдыларын дамытуға көмектеседі.

2. Дыбыстармен жұмыс: Балаларға түрлі дыбыстарды тыңдату, оларды айыру және атау дағдыларын дамыту үшін пайдалы.

3. Сезу дағдыларын дамыту: Балаларға әртүрлі текстураларды, заттарды сезінуге мүмкіндік беру олардың тактильді қабылдауын дамытуға ықпал етеді.

Сенсорлық тәрбиенің бала психологиясындағы маңызы

Сенсорлық тәрбие баланың психологиялық дамуында маңызды рөл атқарады. Баланың сенсорлық қабылдауы оның эмоциялары мен ішкі дүниесіне әсер етеді, әрі бұл оның әлеуметтік және мәдени дамуына үлкен ықпал етеді. Сенсорлық тәрбие арқылы бала қоршаған ортамен танысып қана қоймай, өзіндік қорқыныштары мен алаңдауларын жеңуге де үйренеді.

Сенсорлық тәрбиенің педагогикалық аспектілері

Педагогтар мен тәрбиешілер баланың сенсорлық дамуында маңызды рөл атқарады. Олар балалармен жұмыс істегенде, оларға әртүрлі тәжірибелер мен сезімдермен таныстыруы қажет. Мұндай әрекеттер балалардың өзіндік танымдарын дамытуға, сөйлеу қабілеттерін арттыруға және танымдық қабілеттерін кеңейтуге ықпал етеді.

Сенсорлық тәрбиенің әлеуметтік даму мен мәдени контексте орны

Сенсорлық тәрбие мәдени даму мен әлеуметтік қатынастарды дамытуда да маңызды рөл атқарады. Балалар әртүрлі мәдениетке қатысты сезімдерін аша отырып, өзара әрекеттесу және қоғамдық өмірге бейімделу үшін қажетті дағдыларды алады.

Қорытынды

Сенсорлық тәрбие ерте балалық кезеңде балалардың жалпы дамуына үлкен әсер етеді. Сенсорлық дағдыларды дамыту арқылы балалар өздерін дұрыс танып, қоршаған ортаны дұрыс қабылдай алады. Балалардың жеке тұлғалық дамуы, әлеуметтік қарым-қатынастар мен эмоционалдық интеллектінің қалыптасуына сенсорлық тәрбиенің ықпалы зор. Оған байланысты тәрбиешілер мен педагогтардың сенсорлық тәрбие тәсілдерін дұрыс қолдануы маңызды болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Пиаже Ж. Психология и педагогика. Москва: Просвещение. 1952 г.
2. Виготский Л. С. Развитие высших психических функций. Москва: Просвещение. 1960 г.
3. Лурия А. Р. Основы психологии. Москва: Академия. 1966 г.
4. Трубина Г. М. Развитие сенсорных навыков у детей. Санкт-Петербург: Речь. 2005 г.
5. Бенашвили И. А. Развитие мышления у детей. Москва: Наука. 1998 г.

ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ҚЫЗМЕТТЕРІНІҢ БАЛАБАҚШАДАҒЫ МАҢЫЗЫ

Есимова Улбобек Тузеловна
Шымкент қаласы, МКҚК №23 "Жеңіс" бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

Дополнительное образование оказывает важное влияние на личностное развитие детей и процесс обучения в детском саду. В статье рассматривается значимость дополнительных образовательных услуг в расширении знаний детей, развитии их творческих способностей и формировании социальных навыков. Дополнительные образовательные услуги дополняют образовательный процесс в детском саду, помогая развивать различные интересы и склонности ребенка. Особенно эти услуги способствуют повышению эмоционального интеллекта и коммуникативных навыков ребенка, открывая возможности для реализации его индивидуальных способностей. Статья анализирует эффективность дополнительных образовательных услуг и их роль в воспитании.

Summary

Additional educational services play a significant role in the personal development and learning process of children in preschool settings. This article discusses the importance of additional educational services in expanding children's knowledge, developing their creative abilities, and fostering social skills. These services complement the educational process in preschools, helping children explore various interests and abilities. Particularly, these services enhance emotional intelligence and communication skills, allowing children to recognize their unique talents. The article analyzes the effectiveness of additional educational services and their role in the process of upbringing..

Қосымша білім беру қызметтері балабақшадағы оқу бағдарламасын толықтыратын және оны жан-жақты дамытуға мүмкіндік беретін маңызды құрал болып табылады. Оларды енгізу балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, оқу процесінде белсенділік танытуға ықпал етеді. Сондай-ақ, қосымша білім беру қызметтері балабақшадағы тәрбиешілер мен ата-аналардың арасындағы тығыз байланысты нығайтады, өйткені олар балалардың қызығушылықтары мен қабілеттері туралы маңызды ақпарат береді. Мақалада қосымша білім беру қызметтерінің маңызы, мақсаттары және оны жүзеге асыру жолдары қарастырылады.

1. Қосымша білім беру қызметтерінің маңызы

Қосымша білім беру қызметтерінің балабақшадағы оқыту мен тәрбиелеуде ерекше орын алатыны айқын. Олар баланың интеллектісін, әлеуметтік дағдыларын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Мысалы, музыкалық, хореографиялық, сурет өнері, театр өнері, тіл үйрену және табиғаттану бағытындағы қосымша сабақтар балалардың жеке тұлға ретінде қалыптасуына оң әсерін тигізеді. Балалардың осы салалардағы білімі мен дағдылары тек теориялық тұрғыдан ғана емес, тәжірибелік жағынан да дамиды.

2. Қосымша білім беру қызметтерінің түрлері

Қосымша білім беру қызметтері әртүрлі бағыттар бойынша жүзеге асырылады:

- Шығармашылық қызметтер: музыка, би, сурет салу, қолөнер.
- Интеллектуалды қызметтер: логикалық ойындар, математикалық тапсырмалар, тіл үйрену.
- Әлеуметтік қызметтер: балалармен топтық жұмыстар, коммуникативтік дағдыларды дамыту.
- Дене шынықтыру қызметтері: спорттық жаттығулар, шынықтыру жаттығулары.

Бұл қызметтердің әрқайсысы балалардың әртүрлі қабілеттерін дамытуға бағытталған.

3. Қосымша білім беру қызметтерінің тиімділігі

Қосымша білім беру қызметтерінің балабақшадағы балалардың дамуына тигізетін әсері зор. Олар балалардың өз-өзін тануына, өз қабілеттерін ашуына, әлеуметтік және эмоционалды дамуына ықпал етеді. Қосымша сабақтар балаларды жаңа тәжірибемен таныстырып, олардың дербестігін, өз пікірін білдіру қабілетін арттырады. Сонымен қатар, осы қызметтер балалардың өзара түсіністік пен көмек көрсетуге деген ұмтылысын дамытады.

4. Қосымша білім беру қызметтерін ұйымдастырудағы қиындықтар

Қосымша білім беру қызметтерін ұйымдастыру барысында бірқатар қиындықтар туындауы мүмкін. Бұл мәселелер балалардың әртүрлі деңгейде дамуымен, олардың қызығушылықтары мен жеке ерекшеліктерімен байланысты болуы мүмкін. Сонымен қатар, қосымша білім беру қызметтерін ұйымдастыруға қажетті материалдық-техникалық база, маман кадрлар мәселесі де маңызды орын алады.

5. Ата-аналар мен тәрбиешілердің рөлі

Қосымша білім беру қызметтерінің тиімділігін арттыруда ата-аналар мен тәрбиешілердің рөлі өте маңызды. Олар балалардың жеке қызығушылықтарын ескере отырып, оларды қосымша сабақтарға қатысуға ынталандырады. Сондай-ақ, ата-аналар мен тәрбиешілер қосымша білім беру қызметтерін ұйымдастыруда белсенді қатысып, баланың дамуына оң әсерін тигізеді.

Қорытынды

Қосымша білім беру қызметтері балабақшадағы білім беру процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Олар балалардың жеке тұлғалық дамуын қамтамасыз етіп, олардың шығармашылық қабілеттерін ашуға мүмкіндік береді. Қосымша сабақтар балалардың әлеуметтік дағдыларын жетілдіріп, өзара түсіністік пен көмек көрсетуге ұмтылысын арттырады. Әрине, бұл қызметтердің сапалы әрі тиімді ұйымдастырылуы үшін маман кадрлар мен материалдық база қажет. Сондай-ақ, ата-аналар мен тәрбиешілердің бірлескен жұмысы қосымша білім беру қызметтерінің нәтижелілігін арттыруда маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі

1. Мухамедиева Г.Ж. Балабақшадағы балаларға қосымша білім беру: теория мен тәжірибе. Алматы: Рауан. 2014 ж.
2. Сейітқали Н. Бала тәрбиесіндегі қосымша білім беру қызметтерінің маңызы. Жоғары оқу орындарына арналған ғылыми зерттеулер жинағы, 1(3), 45-47.2018 ж.
3. Баймұханова Ә. Балабақшада қосымша білім беру жүйесі. Астана: Ақтөбе баспасы. 2016 ж.
4. Абдуллина М. Бала тәрбиесіндегі жаңашылдық пен инновация. Қызылорда: Қазақстан. 2015 ж.

БАЛАЛАРДЫҢ КӨРКЕМДІК ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА ОЙЫН ӘРЕКЕТІНІҢ РӨЛІ

Колбаева Клара Дауылбаевна
Шымкент қаласы, №98 «Мерей» бөбекжай-бақшасы МКҚК тәрбиешісі

Резюме

В статье рассматривается роль игровой деятельности в развитии художественного творчества детей. Через игру дети развивают воображение, творческие способности, познают мир и выражают свои эмоции. Игра влияет на интеллектуальное, психологическое и социальное развитие детей. В статье также рассматриваются различные виды художественного творчества, такие как изобразительное искусство, музыка, литература и ремесло, а также роль воспитателей и родителей.

Summary

This article discusses the role of play in developing children's artistic creativity. Through play, children can enhance their imagination and creativity, explore the world, and express their emotions. Play influences children's intellectual, psychological, and social development. The article also addresses various aspects of artistic creativity, such as visual arts, music, literature, and handicrafts, and highlights the role of educators and parents in this process.

Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, олардың жеке тұлғалық қасиеттерін қалыптастыру бүгінгі күннің маңызды мәселелерінің бірі. Әсіресе, балалардың көркемдік шығармашылығы жеке тұлғаның рухани дамуымен тығыз байланысты. Бұл процесте ойын әрекетінің рөлі ерекше маңызды, өйткені ойын балалар үшін зерттеу, шығармашылық

қиялдарын дамытуға және өз ойларын еркін білдіруге мүмкіндік береді. Ойындар арқылы балалар қоршаған ортаға деген көзқарасын қалыптастырып, жан дүниесінің байлығын ашады.

1. Ойын әрекетінің психологиялық және педагогикалық аспектілері.

Ойын әрекеті — балалар үшін зерттеу мен оқу құралы ғана емес, олар үшін ең маңызды әрекет түрі. Психологтар ойын арқылы балалардың эмоцияларын, ойын-сауықты, қарым-қатынастарды, сонымен қатар танымдық процестерді бақылауға болатындығын айтады. Көркемдік шығармашылық ойын әрекетімен үйлескенде балалар көркемдік материалдармен жұмыс істеуге, түрлі образдарды, түс пен формаларды пайдалануға дағдыланады.

2. Ойын мен көркемдік шығармашылықтың байланысы.

Көркемдік шығармашылықтың элементтері — музыка, бейнелеу өнері, қолөнер — ойын әрекетінде қолданылатын басты құралдар болып табылады. Бұл әрекеттер балаларға өз идеяларын қиялында бейнелеп, оларды жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Мысалы, сурет салу, жапсыру, түрлі фигураларды жасап шығару балалардың қиялдарын дамытып, эстетикалық сезімдерін жетілдіреді.

3. Ойын арқылы шығармашылық қабілеттерді дамыту.

Балалар ойын барысында түрлі сюжеттерді қиялдап, оларды сахналайды, түрлі рөлдерді ойнайды, сөйтіп өздерінің көркемдік шығармашылық қабілеттерін дамытады. Ойын барысында балалар өз ойларын, сезімдерін көркем түрде білдіріп, өзіне деген сенімділігін арттырады. Әр түрлі ойындарда қиялды дамыту, көркем шығармашылық элементтері арқылы балалардың өнерге деген қызығушылығы артатындығы байқалады.

4. Тәрбиешілер мен ата-аналардың рөлі.

Баланың шығармашылық дамуына әсер ететін негізгі тұлғалар — тәрбиешілер мен ата-аналар. Тәрбиешілер балалардың көркемдік шығармашылығын дамытуда бағыт-бағдар беріп, түрлі шығармашылық ойындарды ұйымдастырып, баланың ойлау қабілеттерін кеңейтуге мүмкіндік туғызады. Ата-аналар үйде балалармен бірге шығармашылық жұмыстар жүргізіп, олардың қызығушылығын арттырады, сонымен қатар өз өнерлерін бөлісіп, баланы қолдайды.

5. Дидактикалық ойындар

- Оқушыларға жаңа білім мен дағдыларды игерту мақсатында ұйымдастырылады.
- Мысал: «Кім жылдам?», «Логикалық тапсырмаларды шешу», «Әріптер ойыны».

Рөлдік ойындар

- Ойыншылар белгілі бір рөлдерге бөліне отырып, ойнайды.
- Мысал: «Сауда-саттық», «Отбасылық ойын», «Мектепте оқу» т.б.

Спорттық ойындар

- Физикалық белсенділік пен командалық рухты дамытуға бағытталған.
- Мысал: Футбол, волейбол, баскетбол, секіру және жүгіру сияқты спорт түрлері.

Танымдық ойындар

- Балалардың ой-өрісін дамытатын, білімін кеңейтетін ойындар.
- Мысал: «Сөздер іздеу», «Әлем картасы», «Пазл» құрастыру.

Шығармашылық ойындар

- Баланың қиялын, креативтілігін дамытуға бағытталған ойындар.
- Мысал: «Қиял әлемі», «Бірнеше заттан жаңа нәрсе жасау», «Жаңа әлем құру».

Қозғалыс ойындары

- Баланың физикалық дамуында маңызды рөл атқаратын ойындар.
- Мысал: «Секіру», «Жүгіру», «Қаппен жүгіру», «Жасырынбақ».

Интеллектуалды ойындар

- Баланың ойлау қабілетін арттыратын ойындар.
- Мысал: «Шахмат», «Дойбы», «Тапқырлар клубы».

Қоршаған ортаға бағытталған ойындар

- Балалардың табиғат пен қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттыратын ойындар.
- Мысал: «Өсімдіктер мен жануарларды тану», «Эко-достық ойындар».

Қорытынды

Ойын әрекетінің көркемдік шығармашылыққа ықпалы үлкен. Балалар ойын арқылы өздерінің шығармашылық қабілеттерін дамытуда жаңа идеяларды табады, осы арқылы жан дүниесін байытады. Тәрбиешілер мен ата-аналардың қолдауы, шығармашылық ойындарды ұйымдастыру баланың психологиялық дамуына оң әсер етеді. Бұл үдеріс балалардың тұлғалық дамуы мен қоғамда белсенді азамат болып қалыптасуына көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Иванова Л.Ю. Теория и практика художественного воспитания детей. М.: Просвещение. 2015 г.
2. Мухаметова И.Е. Развитие творческих способностей у детей дошкольного возраста. Алматы: Қазақ университеті. 2017 г.
3. Шевченко, Л.П. Психология детского творчества. СПб.: Питер. 2013 г.
4. Рыжова Н.А. Осуществление художественного воспитания в дошкольных образовательных учреждениях. Ростов-на-Дону: Феникс. 2014 г.
5. Жукова Е.И. Дошкольное воспитание и творчество: основные направления и методики. М.: Вектор. 2018 г.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАЛАНЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІСІН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Умарова Гулзат Эсаналиевна
Шымкент қаласы, №98 "Мерей" МКҚК бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

В статье рассматриваются методы развития эмоционального интеллекта у детей в системе дошкольного образования. Эмоциональный интеллект включает в себя понимание и управление эмоциями ребенка. Описаны педагогические подходы, игры, упражнения и важность навыков общения.

Summary

This article discusses methods for developing emotional intelligence in children within the preschool education system. Emotional intelligence includes understanding and managing one's emotions. The article covers pedagogical approaches, games, exercises, and the importance of communication skills.

Эмоционалды интеллект қазіргі уақытта баланың жалпы дамуын зерттейтін ең маңызды концепциялардың біріне айналған. Баланың эмоцияларын түсіну және басқару, өзіндік бақылау және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру, оның психологиялық денсаулығы мен әлеуметтік қатынастарында жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Мектепке дейінгі кезең — баланың эмоционалды интеллектісін дамыту үшін өте маңызды уақыт болып табылады. Осы уақытта балалар өз эмоцияларымен алғаш рет жұмыс істеп, оларды әлеуметтік тұрғыда дұрыс пайдалануды үйренеді.

Эмоционалды интеллектінің маңызы

Эмоционалды интеллектінің жоғары деңгейі балаларға әртүрлі әлеуметтік жағдайларда тиімді әрекет етуге көмектеседі, олар өз эмоцияларын басқара отырып, өзіне деген сенімділік пен тұрақтылықты дамыта алады. Баланың эмоцияларын түсіну және олардың басқа адамдардың эмоцияларына әсерін анықтау дағдылары оның психологиялық дамуына маңызды ықпал етеді. Эмоционалды интеллектінің жоғары деңгейі балаларға өзара құрмет, жанашырлық, және жауапкершілік сияқты әлеуметтік құндылықтарды меңгеруге мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде эмоциялық интеллектіні дамыту әдістері

1. Ойын арқылы оқыту

Балабақшадағы тәрбие жұмысында ойын маңызды рөл атқарады. Әсіресе, рөлдік ойындар балаларға басқа адамдардың эмоцияларын түсінуге көмектеседі. Бұл ойындар балаларға түрлі өмірлік жағдайларды тәжірибе арқылы түсінуге мүмкіндік береді, олардың эмоцияларын дұрыс басқару және басқа балалармен үйлесімді қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

2. Әңгімелер мен ертегілер арқылы жұмыс

Әртүрлі әдеби шығармалар мен ертегілерде баланың эмоциялары мен мінез-құлықтары туралы оқиғалар өте жақсы көрсетілген. Балалар мұндай шығармаларды тыңдағанда немесе оқығанда кейіпкерлердің эмоцияларын сезініп, оларды түсінуге, дұрыс бағалауға үйренеді.

3. Жаттығулар мен тренингтер

Эмоционалды интеллектіні дамыту үшін арнайы жаттығулар мен тренингтер ұйымдастыру өте пайдалы. Мысалы, балаларға өз эмоцияларын сөзбен жеткізу, эмоцияларды тану және оларды бақылау дағдыларын дамыту бойынша тренингтер жүргізу ұсынылады.

4. Педагогтің рөлі

Балабақша тәрбиешілері баланың эмоционалды интеллектісін дамытудағы басты тұлға болып табылады. Тәрбиешілер балаларға өз эмоцияларын дұрыс көрсетуге, оларды басқаруға және басқа балалардың сезімдерін құрметтеуге үйретеді. Сондай-ақ, тәрбиешілер балалардың эмоциялық реакцияларына дұрыс жауап беру үшін өздерінің эмоционалды интеллектісін дамытулары қажет.

5. Эмоциялар туралы сөйлесу

Эмоцияларды танып, түсіну — бұл баланың өз сезімдерін дұрыс білдіруіне және осы сезімдерге сәйкес әрекет етуіне мүмкіндік береді. Балабақшада тәрбиешілер балалармен эмоцияларды талқылап, оларды жіктеуге, аттарына сәйкес түсіндіруге болады. Бұл дағдылар баланың жеке тұлғасының қалыптасуына ықпал етеді.

6. Әлеуметтік іс-шаралар

Балабақшадағы әртүрлі іс-шаралар балалардың бір-бірімен өзара қарым-қатынас жасауына мүмкіндік береді. Қоғамдық іс-шараларға қатысу балалардың эмоциялық интеллектісін дамытуға үлкен әсер етеді. Мұндай іс-шаралар балаға командалық жұмыс істеуге, жанашырлық пен құрмет көрсетуге мүмкіндік береді.

Қорытынды

Эмоционалды интеллект баланың әлеуметтік және психологиялық дамуының негізі болып табылады. Мектепке дейінгі білім беру кезеңі баланың эмоционалды дамуының маңызды кезеңі болып саналады, және осы уақыт ішінде оған дұрыс тәрбие мен қолдау көрсету өте маңызды. Эмоционалды интеллектіні дамыту арқылы балалар тек өз эмоцияларын басқаруды үйреніп қана қоймай, сондай-ақ қоғамда өзара әрекеттесуде жоғары нәтижелерге қол жеткізеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Готтман Дж. Эмоциональная грамотность детей. М.: АСТ. 2007 ж.
2. Мейер П., Беннетт, Д. Психология эмоций и поведения. СПб.: Питер. 2012 г.
3. Дэвидсон Р. Руководство по эмоциональному интеллекту. М.: Издательский дом «Вильямс». 2010 г.

ҚОРШАҒАН ОРТА АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ

Нуркеева Перизат Хабидуллаевна
Шымкент қаласы, N43 Алмаз бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақалада қоршаған орта арқылы балалардың шығармашылығын дамыту мәселесі қарастырылады. Баланың шығармашылық қабілеттерін дамытуда қоршаған орта ерекше рөл атқарады. Табиғи орта, қоғамдық қатынастар, мәдениет және әртүрлі әлеуметтік құбылыстар баланың ойлау, қиялдау, өзіндік идеяларды ұсыну қабілеттерін қалыптастырады. Мақалада баланың шығармашылық дамуына ықпал ететін факторлар, сондай-ақ мұғалімдер мен ата-аналардың балалармен бірге шығармашылық процесті қалай қолдай алатындығы жөнінде ұсыныстар беріледі. Сонымен қатар, шығармашылық дамудың психологиялық аспектілері мен оны дамытуға арналған әдіс-тәсілдер қарастырылған.

Abstract

This article discusses the development of children's creativity through the surrounding environment. The surrounding environment plays a key role in developing a child's creative abilities. The natural environment, social relationships, culture, and various social phenomena shape the child's thinking, imagination, and ability to offer ideas. The article provides an overview of factors influencing creative development and offers suggestions on how teachers and parents can support the creative process with children. Additionally, the psychological aspects of creative development and methods to foster it are discussed.

Балалардың шығармашылығы – бұл олардың өмірге деген көзқарасын, өзін-өзі таныту жолдарын және ойлау қабілетін дамыту үшін маңызды құрал. Шығармашылық арқылы бала өз ойын, сезімін, талғамын, және дағдыларын дамытады. Ал шығармашылықтың басты қайнар көзі - қоршаған орта. Қоршаған орта арқылы балаларға жаңа білім мен тәжірибе жинақтап, оларды қызықтыратын жаңа дағдылар мен қабілеттерді ашуға болады. Осы мақалада қоршаған ортаның балалар шығармашылығына әсері, оны дамыту әдістері мен тәсілдері қарастырылады.

Қоршаған орта мен шығармашылықтың байланысы

Балалардың шығармашылығын дамытуда қоршаған ортаның рөлі ерекше. Қоршаған орта балалардың көру, есту, сезіну, зерттеу, тану қабілеттерін дамытатын түрлі мүмкіндіктерге ие. Табиғат, әлеуметтік жағдайлар, күнделікті өмірдегі әртүрлі құбылыстар – бәрі баланың шығармашылығына негіз бола алады. Баланың қоршаған ортамен байланысы оның көзқарасын, дүниетанымын қалыптастырады, сонымен қатар олардың ұғымын кеңейтеді. Қоршаған орта тек табиғатпен ғана шектелмейді, бұл сонымен қатар балалардың арасындағы қарым-қатынас, күнделікті жұмыс пен ойын жағдайлары, кітаптар мен ойыншықтар, мектеп пен балабақшадағы орта болып табылады.

Қоршаған орта арқылы балалар шығармашылығының дамуы - бұл біртұтас және толыққанды процесс. Қоршаған орта балаларға әлемнің әдемілігін көрсетуге, оларды түрлі ақпаратпен таныстыруға мүмкіндік береді, бірақ ең бастысы – оларды өз бетімен ойлап, түрлі мәселелерді шешуге жетелейді. Сондықтан әрбір тәрбиеші мен ата-ана баланың шығармашылығын дұрыс жолға салып, оны дамытуға жағдай жасайтын қоршаған ортаны қалыптастыруы керек.

Балалардың шығармашылығын дамытудағы әдістер мен тәсілдер

Балалардың шығармашылығын дамытуға арналған әртүрлі әдістер мен тәсілдер бар. Бұл әдістерді қолдану арқылы баланың интеллектуалды, эмоционалды және әлеуметтік дамуында маңызды өзгерістер жасауға болады. Олардың ішінде:

1. Қоршаған ортаға деген қызығушылықты арттыру. Баланың қызығушылығын арттыру үшін оны түрлі жағдайлармен, объектілермен таныстыру керек. Мысалы, табиғатқа шығып, жануарлар мен өсімдіктер туралы әңгімелесу, түрлі мәдениеттегі өнер туындыларын көрсету, көне мен жаңа заттарды салыстыру баланың танымдық дамуына әсер етеді.

2. Ойын түрінде оқыту. Балалар үшін шығармашылық ойлау ойын түрінде жақсы дамиды. Ойын барысында бала тек ойыншықтарды қолданумен ғана шектелмей, түрлі рөлдер мен жағдайларды бейнелеп, өз ойларын толықтай көрсетеді. Баланың қиялы мен түсінігін дамыту үшін түрлі тақырыптағы рөлдік ойындар, құрылыс ойындары, сурет салу және бейнелеу өнері сияқты әрекеттер пайдалы.

3. Шығармашылық жобаларды ұйымдастыру. Балаларға арналған шығармашылық жобалар оларды белгілі бір тапсырманы орындауға және идеяларды жүзеге асыруға ынталандырады. Бұл жобалар балалардың еркін ойлауын, ізденуін және командалық жұмыс дағдыларын дамытуға көмектеседі. Мысалы, табиғатқа қатысты жоба ұйымдастырып, балаларға өсімдіктер мен жануарлар туралы зерттеу жүргізуге мүмкіндік беру шығармашылықты дамытуға ықпал етеді.

4. Кітаптарды пайдалану. Балалар кітап арқылы жаңа білім алады және өздеріне қызықты дүниелерді ашуға мүмкіндік алады. Кітаптар арқылы баланың қиялы мен шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін әдеби шығармаларды оқу және сол бойынша әңгіме жүргізу маңызды. Балаларға фантастикалық әңгімелер мен ертегілер оқып, олардың ойлау қабілетін, қиялын дамытуға болады.

5. Сурет салу және бейнелеу өнері. Балалардың сурет салуы, қолөнер жасауы олардың шығармашылығын дамытудың өте тиімді тәсілі болып табылады. Сурет салу арқылы бала өз әлемін түсініп, өз ойларын бейнелей алады. Сондай-ақ, бейнелеу өнері арқылы бала түстердің үйлесімін, пішіндердің бір-бірімен байланысын үйренеді.

Қорытынды

Қоршаған орта арқылы балалардың шығармашылығын дамыту – бұл баланың толыққанды дамуындағы маңызды кезең. Қоршаған орта баланың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін орасан зор мүмкіндік береді. Шығармашылық процесте ойын, кітап оқу, өнермен айналысу, жобалар жүргізу сияқты әдістер мен тәсілдер бала дамуының әртүрлі жақтарын қамтиды. Ата-аналар мен тәрбиешілердің міндеті – осы әдістерді тиімді қолдана отырып, баланың шығармашылық қабілетін жан-жақты дамыту үшін қолайлы жағдайлар жасау.

Әдебиеттер тізімі:

1. Петрова М. И. Технология развития творчества детей младшего возраста. Москва: Педагогика. 2010 г.
2. Ағзамова С. М. Балалардың шығармашылық қабілетін дамыту әдістемесі. Алматы: Мектеп. 2015 ж.
3. Шәкірова Б. Н. Шығармашылық педагогикасы: теория мен практика. Астана: Ғылым. 2018 ж.
4. Смирнова Н. П. Влияние окружающей среды на развитие детей. Санкт-Петербург: Издательство РСП. 2007 г.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ РӨЛДІК ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚИЯЛЫН ДАМЫТУ

Сугиралиева Клара Пахраддиновна
Шымкент қаласы, №43 бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Резюме

В статье показано, как с помощью ролевых игр развиваются творческие, коммуникативные и социальные навыки детей. Также рассматриваются методы организации таких игр, определяется роль педагогов и воспитателей, а также даются практические рекомендации по эффективному использованию ролевых игр в детском саду.

Abstract:

The article demonstrates how role-playing games help develop children's creative, communicative, and social skills. It also discusses the methods of organizing these games, defines the role of teachers and educators, and provides practical recommendations for the effective use of role-playing games in preschool settings.

Балалардың шығармашылық қиялын дамыту — педагогика саласында ерекше назар аударылатын маңызды бағыт. Шығармашылық баланың ойлауын, өзіне деген сенімін арттырып, жаңа идеяларды ашуға мүмкіндік береді. Рөлдік ойындар — бұл баланың қоғамдағы өз орнын, әлеуметтік рөлдерді игеруінің бір жолы. Бұл ойындар арқылы бала өз ойларын, сезімдерін сөзбен жеткізе алады, өзі ойлаған дүниені қоршаған ортаға көрсете алады. Бұл баланың танымдық дамуына, шығармашылық қабілеттерін іске асыруға үлкен ықпал етеді.

1. Рөлдік ойындардың мәні мен түрлері

Рөлдік ойындардың негізі — балалардың белгілі бір рөлдерді орындап, кейіпкерлерге айналу арқылы оқу процесін ұтымды түрде ұйымдастыру. Рөлдік ойындар арқылы бала өз сезімдері мен ойларын көрсете отырып, сонымен бірге әлеуметтік өмірдің түрлі аспектілерін үйренеді. Рөлдік ойындарды үш негізгі топқа бөлуге болады:

- Танымдық рөлдік ойындар: балаларға жаңа ақпарат беру, нақты дүниелер мен құбылыстар туралы түсінік қалыптастыру.
- Әлеуметтік рөлдік ойындар: балалардың өзара әрекеттесуін дамыту, түрлі әлеуметтік рөлдерді орындау, топта жұмыс істей білу дағдыларын дамыту.
- Эмоциялық рөлдік ойындар: баланың эмоционалдық көңіл-күйін, көңілдігін, сезімталдығын қалыптастыру.

2. Рөлдік ойындардың баланың шығармашылық қиялын дамытудағы маңызы

Рөлдік ойындар балаға өзін шығармашылық тұрғыдан көрсетуге мүмкіндік береді. Бала қандай да бір қиялдағы кейіпкерді, мамандықты немесе қоғамның мүшесін бейнелегенде, оның ойлау қабілеті дамиды, көзқарас қалыптасады. Бұл балаларға өмірдегі қиындықтарды шешуге, алдағы болашаққа бейімделуге көмектеседі. Рөлдік ойындар баланың ой-өрісін кеңейтеді, түрлі жағдайларда өзін қалай ұстау керектігі туралы түсінік қалыптастырады.

3. Рөлдік ойындардың балаларға психологиялық әсері

Балалар рөлдік ойындар барысында өз ішкі эмоцияларын, қорқыныштары мен сенімсіздіктерін жоюға көмектесетін жағдайларды аша алады. Психологтар рөлдік ойындардың баланың мінез-құлқын қалыптастыруға әсер ететінін, баланың өз сезімдерін түсініп, оларды басқара алу қабілетін арттыратынын айтады. Бұл балалардың өзіндік құндылықтарын бағалауды үйренуіне, қарым-қатынас жасауда сенімділік пен ынтымақтастық дағдыларын меңгеруіне көмектеседі.

4. Рөлдік ойындарды балабақшада ұйымдастыру әдіс-тәсілдері

Балабақшада рөлдік ойындарды ұйымдастыру кезінде тәрбиешінің рөлі зор. Тәрбиеші балалардың әртүрлі рөлдерді өздері таңдап алуына мүмкіндік беруі керек. Сонымен қатар, рөлдік ойындарды ұйымдастыруда балалардың жас ерекшеліктерін ескеру қажет. Тәрбиеші баланың ойын өрісін кеңейту үшін әртүрлі жағдайлар мен рөлдерді ұсынуы тиіс.

Рөлдік ойындар — балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда маңызды құрал болып табылады. Мұндай ойындар балаларға әртүрлі рөлдерді орындауға, түрлі жағдайларды бейнелеуге, өздерін басқаша тұрғыда көруге мүмкіндік береді. Бұл ойындар арқылы баланың қиялы дамып, эмоциялық интеллектісі қалыптасады. Мысалы, балабақшада мынадай рөлдік ойындарды қолдануға болады:

1. «Дәрігер және пациент» ойыны

Бұл ойында балалар дәрігердің, медбикенің немесе пациенттің рөлін алады. Балалар өздерін науқас немесе емдеуші ретінде елестетіп, түрлі ситуациялар мен шешімдер ұсынады. Мұндай ойын балалардың қиын жағдайларды шешуге арналған шығармашылық қиялын дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, эмоциялық интеллект пен әлеуметтік дағдылар да жетілдіріледі.

2. «Магазин» ойыны

Бұл ойында балалар сатушы мен сатып алушының рөлдерін ойнайды. Олар өнімдер мен тауарларды таңдап, сатып алу мен сату процесін реттейді. Бұл ойын балаларға заттарды сұрыптау, санап, бағасын қою дағдыларын үйретеді, ал шығармашылық қиялдарын іске асырып, ролдерді ойнау барысында олар әртүрлі жағдайларды шешуге тырысады.

3. «Отбасы» ойыны

Бұл ойында балалар ата-ана, бала немесе үй шаруашылығымен байланысты басқа рөлдерді ойнайды. Олар өздерінің ойларын және қиялдарын пайдаланып, отбасылық қарым-қатынастарды бейнелейді. Бұл рөлдік ойын балаларға отбасылық жағдайларды түсінуге, эмоцияларын басқаруға және өзара әрекеттесуге үйретеді.

4. «Саяхат» ойыны

Балалар өздерін саяхатшы ретінде елестетіп, әуе кемесінде немесе пойызда саяхат жасайды. Олар жаңа жерлерге саяхаттап, түрлі елдер мен мәдениеттермен танысады. Бұл ойын шығармашылық қиялды дамытып, балаларға әлемнің әртүрлі елдері туралы білім алуға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Рөлдік ойындар — балалардың шығармашылық дамуына ықпал ететін маңызды әдіс. Бұл ойындар баланың тілдік дағдыларын, әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын, логикалық ойлауын және шығармашылық қиялын дамытады. Тәрбиешілер мен педагогтар рөлдік ойындардың көмегімен балалардың оқу процесін қызықты етіп ұйымдастыра алады, сонымен қатар олардың өзара әрекеттесуін, топтық жұмысын дамытады. Рөлдік ойындар арқылы баланың тұлғалық дамуы мен шығармашылық қабілеттері ашылып, олардың қоғамда белсенді түрде әрекет етуіне жол ашылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бабаева Т.Ш. «Педагогикадағы инновациялық әдістер». – Алматы, 2014.
2. Қоянбаев Ж.Б. «Бала тәрбиесіндегі жаңа әдістер мен технологиялар». – Астана, 2013.
3. Сембаев Б.Е. «Рөлдік ойындардың педагогикалық негіздері». – Алматы, 2016.
4. Шәкенова Б.Р. «Балалар психологиясы мен педагогикасы». – Астана, 2018.
5. Ким, В.А. «Балаларда шығармашылық қабілеттерді дамыту». – Мәскеу, 2015.

ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ ТІЛ ДАМЫТУДАҒЫ РӨЛІ

Карсыбева Алия Сансизбаевна
Шымкент қаласы, №43 Алмаз бөбекжай бақшасының тәрбиешісі

Резюме

В данной статье рассматривается значение познавательных игр в развитии речи детей. Познавательные игры способствуют расширению кругозора детей, а также помогают улучшить их речевые способности, словарный запас и развивать логическое мышление. Особенно эффективными являются игры с учениками начальных классов, так как они способствуют правильному формированию речи, освоению грамматических структур, а также изучению новых слов и понятий. В статье рассмотрены виды игр, методы их проведения и способы эффективного использования.

Abstract:

This article discusses the importance of cognitive games in the development of children's language. Cognitive games help expand children's horizons, enhance their speaking skills, vocabulary, and logical thinking abilities. Games conducted with primary school students, in particular, are an effective tool for developing correct speech, mastering grammatical structures, and learning new words and concepts. The article highlights different types of games, methods, and ways to use them effectively.

Тіл — бұл баланың жеке тұлға ретінде дамуына маңызды әсер ететін құрал. Бала дүниені тек тіл арқылы таниды, өз ойларын, сезімдерін жеткізе алады. Тілдік дағдылардың дамуы баланың өміріне маңызды әсер ететін факторлардың бірі. Осы орайда, танымдық ойындар — балалардың сөйлеуін дамытуда ерекше орын алады. Танымдық ойындар балалардың ойлау қабілетін жақсартып, олардың айналадағы әлемді түсінуі мен қоршаған ортаға деген

қызығушылығын арттырады. Ойын барысында бала өз эмоцияларымен бөлісіп, жаңа сөздер мен түсініктерді меңгеріп, коммуникативті дағдыларын дамытады. Мақалада танымдық ойындардың тіл дамуы мен оқу процесіне тигізетін әсері зерттеледі.

1. Танымдық ойындар және олардың түрлері:

Танымдық ойындар түрлі формада болуы мүмкін. Олар рөлдік ойындар, дидактикалық ойындар, логикалық ойындар және шығармашылық ойындар болып бөлінеді. Әрбір ойын түрі өзінің мақсатына сәйкес баланың белгілі бір дағдысын дамытуға бағытталған.

Мысалы:

- Рөлдік ойындар балаларға түрлі жағдайларды бейнелеуге мүмкіндік береді, сөйлеу тілі дамиды, сөздік қор кеңейеді. Балалар өздерінің рөлдерін жақсы орындау үшін тілдің түрлі конструкцияларын қолдануға үйренеді.
- Дидактикалық ойындар танымдық және білім беру мақсаттарын қояды. Бұл ойындар баланың сөздік қорын арттырады, логикалық ойлауды дамытуға ықпал етеді.
- Логикалық ойындар математикалық және тілдік тапсырмаларды біріктіріп, ойлау қабілетін жақсартады. Олар сөздерді дұрыс құрастыру мен логикалық ойлауды дамытуда пайдалы.
- Шығармашылық ойындар баланың қиялын, шығармашылық ойлауын дамытуға, өз ойларын еркін жеткізуіне көмектеседі.

2. Танымдық ойындардың тіл дамытудағы рөлі:

Танымдық ойындардың басты мақсаты — баланың танымдық әрекетін белсендіру. Ойындар арқылы балалар жаңа сөздермен танысады, оларды дұрыс қолдануды үйренеді, сөйлеу құрылымдарын меңгереді. Мысалы, рөлдік ойындар кезінде балалар түрлі кейіпкерлерді ойнап, өздері білетін сөздер мен сөйлемдерді қолдануға үйренеді. Бұл процесс баланың сөздік қорын байытып, оның тілдік дағдыларын жақсартады.

Танымдық ойындар балаға көп ақпаратты жеңіл әрі қызықты түрде ұсынады. Балалар ойын барысында белсенді қатысып, жаңа ақпаратты жеңіл қабылдайды. Сонымен қатар, балалар ойын арқылы тыңдау, сөйлеу, түсіну және жауап беру сияқты дағдыларды дамытады.

3. Ойындардың балалардың сөйлеу қабілеттеріне әсері:

Ойын барысында балалар өз ойларын білдіруді, сұрақтар қоюды, тіл арқылы қарым-қатынас жасауды үйренеді. Ойын балаларға өз сезімдерін білдіруге, қиындықтарды шешуге мүмкіндік береді. Әсіресе, тілдік қарым-қатынас арқылы баланың сөздік қорын арттыру үшін ойындар өте тиімді болып табылады.

Танымдық ойындар баланың дұрыс сөйлеуін қамтамасыз етеді. Олар грамматикалық құрылымдарды дұрыс қолдану дағдыларын қалыптастырады. Сонымен қатар, ойындар балалардың логикалық ойлауын дамыта отырып, олардың тілдегі дұрыс сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

4. Танымдық ойындардың түрлері мен әдістерін тиімді қолдану жолдары.

Танымдық ойындарды тиімді қолдану үшін баланың жас ерекшеліктеріне және қызығушылығына қарай ойын түрін таңдау маңызды. Мысалы, кіші жастағы балалар үшін қарапайым әрі қызықты ойындар ұйымдастырылса, жоғары сынып оқушылары үшін күрделі логикалық ойындар ұсынылуы мүмкін. Ойын барысында балаға нақты тапсырмалар мен мақсаттар қойылып, оның ойлау қабілеті мен сөйлеу дағдылары жетілдіріліп отырады.

Сонымен қатар, ойын барысында баланың белсенділігі мен ынтасын сақтау маңызды. Ойынды қызықты, динамикалық етіп ұйымдастыру үшін әртүрлі құралдар мен әдістер қолдануға болады: мультимедиялық құралдар, суреттер, карточкалар, ойыншықтар және т.б.

Қорытынды:

Танымдық ойындар баланың тілін дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар тек тілдік дағдыларды ғана емес, сонымен қатар баланың жалпы дамуын қамтамасыз етеді. Ойындар арқылы балалар өз сөздерін дұрыстап айту, жаңа сөздерді меңгеру, сөйлем құрылымдарын үйрену сияқты дағдыларды дамытады. Баланың сөздік қорын кеңейтіп, коммуникативті дағдыларын қалыптастыруда танымдық ойындардың маңызы зор. Ойындардың әртүрлі түрлері

мен әдістері әр баланың жас ерекшелігіне және жеке қызығушылықтарына сәйкес таңдалып, тиімді қолданылуы тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ахметова З.Қ. Балалар психологиясы. Алматы: «Қазахстан» баспасы. 2014 ж.
2. Ержанова Ж.Ж. Ойын технологияларының балалардың тіл дамуына әсері. Алматы: «Білім» баспасы. 2016 ж.
3. Мұхамедова А.Р. Балабақшадағы танымдық ойындар. Алматы: «Дәуір» баспасы. 2017 ж.
4. Исаева К.А. Бастауыш сыныпта тіл дамыту. Астана: «Білім» баспасы. 2015 ж.
5. Джанахметова, Р.А. Ойын арқылы оқыту әдістері. Алматы: «Алматы кітап» баспасы. 2019 ж.

ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР АРҚЫЛЫ БАЛАНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ

Алдиярова Жанар Курманбековна
Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының тәрбиешісі

Резюме

В статье рассматривается важность использования логических заданий для развития познавательных способностей детей. Развитие познавательных способностей способствует всестороннему развитию ребенка, улучшению его умственных способностей и приобретению навыков творческого мышления. Логические задания, особенно для детей дошкольного и младшего школьного возраста, имеют особое значение. Они способствуют развитию мыслительных способностей, улучшению внимания, памяти и навыков решения проблем. В статье обсуждаются виды логических заданий и эффективные методы их применения с учетом возрастных особенностей детей, а также психология развития логического мышления.

Abstract

This article examines the importance of using logical tasks to develop children's cognitive abilities. The development of cognitive abilities contributes to the overall development of the child, sharpening their intellectual skills and acquiring creative thinking abilities. Logical tasks, especially for preschool and elementary school-aged children, are particularly important. They help to develop thinking skills, improve attention, memory, and problem-solving abilities. The article discusses the types of logical tasks and effective methods for applying them according to children's age characteristics, as well as the psychological aspects of developing logical thinking.

Танымдық қабілеттер — адамның өз ортасын түсінуі, оған қатысты ой-пікірін қалыптастыруы мен оны шешу жолдарын таба білуі. Баланың дамуындағы маңызды кезеңдердің бірі — оның ақыл-ойы мен логикалық ойлау қабілеттерін дамыту. Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде балалардың тек пәндік білімді меңгеруі ғана емес, сонымен қатар олардың ойлау, талдау және сыни тұрғыдан шешім қабылдау дағдыларын дамыту қажет. Бұл мақсатты іске асыруда логикалық тапсырмалар үлкен рөл атқарады.

Логикалық ойлаудың негізгі компоненттері

Логикалық ойлау әр түрлі компоненттерден тұрады, олардың барлығы бір-бірімен тығыз байланысқан және өзара әсер етеді. Логикалық ойлаудың негізгі компоненттері мыналар болып табылады:

- Талдау: Бұл компонент ақпаратты немесе жағдайды бөліп қарастыруды білдіреді. Балаларға белгілі бір құбылысты немесе мәселені тереңірек түсіну үшін, оны жеке элементтерге бөліп, әрқайсысын жеке зерттеу дағдыларын қалыптастыру қажет.

- Салыстыру: Логикалық ойлау барысында заттар мен құбылыстарды салыстыру, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын табу өте маңызды. Бұл дағды баланың аналитикалық ойлауын дамытып, түрлі жағдайларды салыстырып қарауға мүмкіндік береді.

- Жинақтау: Жинақтау – бұл бірнеше деректерді біріктіріп, біртұтас шешімге келу. Балаларға түрлі ақпараттарды біріктіріп, жалпы қорытынды шығару қабілеті қажетті дағды болып табылады.

- Қорытынды жасау: Бұл логикалық ойлаудың соңғы кезеңі. Балалар белгілі бір мәселені талдағаннан кейін дұрыс қорытынды жасауға үйренуі керек. Қорытынды жасау қабілеті балаларға өз пікірін қалыптастыруға және оны дәлелдермен негіздеуге көмектеседі.

Танымдық қабілеттерді дамытуда логикалық тапсырмалардың рөлі

Танымдық қабілеттердің дамуы, әсіресе баланың логикалық ойлау дағдыларын қалыптастыру барысында, логикалық тапсырмалар өте маңызды рөл атқарады. Логикалық тапсырмалардың көмегімен балалар өздерінің ойлау, қабылдау, есте сақтау қабілеттерін жетілдіре алады. Бұл тапсырмалар балалардың шешім қабылдауға және жаңа білімді меңгеруге деген қабілеттерін арттырады.

Логикалық тапсырмалар арқылы балалар талдау, салыстыру, қорытынды жасау, жаңа ақпаратпен жұмыс істей білу дағдыларын игереді. Мұндай тапсырмалар балалардың шығармашылық ойлауын, ынтасын арттырады, сондай-ақ олардың шешім қабылдаудағы тапқырлық пен икемділігін дамытады.

Логикалық тапсырмаларды оқу процесіне енгізу балалардың танымдық қызығушылығын арттырады және олардың ойлау әрекеттерін жүйелендіреді. Сондай-ақ, балаларды өзара әрекеттесу мен ортақ шешімдер қабылдауға ынталандырады, бұл өз кезегінде әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға әсер етеді.

Логикалық тапсырмалар мен олардың түрлері

Логикалық тапсырмалар балалардың ойлау қабілетін дамытуда маңызды құрал болып табылады. Олар баланың аналитикалық ойлауын, шығармашылық қабілетін, сондай-ақ шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Логикалық тапсырмалар түрлері әртүрлі болып келеді, бірақ олардың бәрі баланың логикалық ойлау дағдыларын дамытуға бағытталған. Олардың ішінде ерекше маңызға ие тапсырмалардың бірнеше түрін қарастырамыз:

1. Жұптап шешілетін логикалық тапсырмалар

Жұптап шешілетін логикалық тапсырмалар – балаларға бір-бірімен бірге жұмыс істеу арқылы мәселені шешуге мүмкіндік беретін тапсырмалар. Мұндай тапсырмалар балаларды ынтымақтастыққа, бір-бірімен пікір алмасуға және түрлі көзқарастарды ескеруге үйретеді. Сонымен қатар, балалар өз ойларын топтастырып, жинақтап айтуға және басқа балалардың пікірлерін тыңдап, оларды талқылауға дағдыланады.

Мысалы:

1.Бір бала берілген суреттегі қандай да бір элементке қатысты сұрақ қойса, екінші бала осы элементті суретте қалай дұрыс көрсету керектігін шешеді. Осының арқасында балалар өз ойларын анық және дұрыс тұжырымдай алады, сондай-ақ топтастырып, басқа адамның пікірін тыңдай отырып, дұрыс шешім табуға үйренеді.

Жұптап шешілетін тапсырмалар сонымен қатар баланың шығармашылық әлеуетін аша отырып, әрбір баланың логикалық ойлау қабілетін тиімді дамытуға ықпал етеді.

2. Мәселелер мен тапсырмаларды шешу

Мәселелер мен тапсырмаларды шешу тапсырмалары балалардың ойлау дағдыларын қалыптастыратын маңызды құрал болып табылады. Балалар үшін мәселелер мен тапсырмаларды шешу кезінде әртүрлі деңгейдегі қиындықтарға ие болатындай етіп есептер беріледі. Мұндай тапсырмалар көбінесе шешімдерді анықтап, дұрыс қорытындылар жасау арқылы балаға логикалық ойлауды жетілдіруге көмектеседі.

Мысалы:

- "Үш дос, Али, Бек, және Ермек, бірлесіп бау-бақшада жұмыс істейді. Али әр сағатта 4 ағаш отырғызады, Бек – 5 ағаш, ал Ермек – 3 ағаш отырғызады. Егер олар 3 сағат бойы жұмыс істесе, қанша ағаш отырғызылды?"

Мұндай тапсырмалар балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ғана емес, сонымен бірге уақыт пен есептеуді түсінуге көмектеседі.

3. Математикалық тапсырмалар арқылы логикалық ойлау дағдыларын дамыту

Математика – логикалық ойлауды дамытудағы маңызды сала. Математикалық тапсырмалар балаларға түрлі ойлау процестерін іске асыруға, әсіресе шешім қабылдау мен есептеуде тиімді болып табылады. Бұл тапсырмалар ойды жүйелеу, арифметикалық дағдыларды жетілдіру, сондай-ақ баланың абстрактілі ойлау қабілетін дамыту үшін пайдалы.

4. Әңгімелеу және сын тұрғысынан ойлау тапсырмалары

Әңгімелеу және сын тұрғысынан ойлау тапсырмалары балаларды қарапайым әрі күрделі мәселелерді түсініп, сол мәселелерді талдауға, түрлі көзқарастарды қарастыруға және сын тұрғысынан ойлауды дамытуға көмектеседі. Әңгімелеу тапсырмалары балаларға ойларын еркін айтуға, өз тәжірибелерін бөлісуге және құрылған сюжеттің мағынасын түсінуге мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Логикалық тапсырмалар баланың танымдық дамуына және ойлау қабілеттерін дамытуға үлкен ықпал етеді. Олар баланың жас ерекшеліктеріне сай дұрыс таңдалған кезде баланың интеллектуалдық және шығармашылық мүмкіндіктерін жетілдіруге мүмкіндік береді. Логикалық тапсырмалар, әсіресе балабақша мен бастауыш мектеп жасындағы балалар үшін өте маңызды, өйткені бұл кезеңде баланың ақыл-ойы мен танымдық қабілеттері негізінен қалыптасады. Тапсырмаларды орындау барысында баланың логикалық ойлау, есте сақтау, назар аудару, проблемаларды шешу дағдылары дамиды.

Әдебиеттер тізімі

1. Горецкий В. Я. Развитие логического мышления у детей и подростков. СПб: Речь, 2005.
2. Махмудова Ф. Ш. Развитие логического мышления через игровые методы в обучении. Алматы: Қазақ университеті, 2015.
3. Виготский Л. С. Мышление и речь. М.: Просвещение, 1982.

БАЛАБАҚШАДА ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Арынтаева Гулдана Онеровна
Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена важности применения логических заданий в детском саду и их роли в развитии логического мышления детей. Логические задания являются важным инструментом в совершенствовании мыслительных навыков ребенка. Они способствуют развитию внимания, памяти, критического мышления и играют важную роль в формировании логического мышления. В статье рассматриваются виды логических заданий для детей дошкольного возраста, методы их применения, способы эффективного использования и влияние на общее развитие детей.

Abstract

This article is dedicated to the importance of using logical tasks in preschool education and their role in developing children's logical thinking abilities. Logical tasks are an essential tool in enhancing children's cognitive skills. They contribute to the development of attention, memory, critical thinking skills, and play a significant role in forming logical thinking. The article discusses the types of logical tasks for preschool-aged children, methods of their application, ways to use them effectively, and their impact on children's overall development.

Балабақша — баланың жеке тұлға ретінде қалыптасып, танымдық қабілеттерін дамытуда маңызды кезең болып табылады. Бұл кезеңде балалар өздерінің алғашқы әлеуметтік дағдыларын меңгереді, оқу мен ойлау дағдылары қалыптасады. Логикалық ойлау — баланың негізгі танымдық процестерінің бірі болып табылады және оны дамыту баланың әрі қарайғы

өмірінде, білім алуында маңызды рөл атқарады. Балабақшада логикалық тапсырмаларды қолдану осы қабілеттерді дамытудың тиімді тәсілі болып табылады.

1. Балабақшадағы логикалық тапсырмалардың маңызы мен рөлі

Балабақшадағы логикалық тапсырмалар — балалардың ақыл-ойын дамытуға бағытталған маңызды құрал. Олар арқылы балалар тек ойлау қабілеттерін дамытуға ғана емес, сондай-ақ шығармашылық, сын тұрғысынан ойлау, қиялдау дағдыларын да қалыптастырады. Логикалық тапсырмалардың баланың жеке тұлғалық дамуына, әлеуметтік қарым-қатынастарын қалыптастыруға және оқу қабілеттерін арттыруға үлкен әсері бар.

Бұл тапсырмалар баланың барлық жақтары — эмоционалды, психологиялық, әлеуметтік және когнитивтік тұрғыдан дамуына ықпал еді. Сонымен қатар, олар баланың өзін-өзі бағалауын арттырып, түрлі қиындықтарды жеңу жолында табандылық пен шыдамдылық қасиеттерін дамытуға көмектеседі. Логикалық тапсырмаларды дұрыс әрі тиімді пайдалану балабақша тәрбиешісінің басты міндеттерінің бірі болып табылады, өйткені бұл балалардың болашақтағы жетістіктеріне негіз қалайды.

2. Логикалық ойлаудың қалыптасуы: баланың жас ерекшеліктері мен оның әсері

Логикалық ойлау баланың дамуында жүйелі түрде қалыптасатын қабілет болып табылады. Балалардың жас ерекшеліктеріне қарай олардың ойлау қабілеттері әртүрлі болады. Балабақша жасындағы балалар әлі де нақты жағдайларға және жаттанды ойлаудан аулақ, бірақ осы кезеңде баланың логикалық ойлау дағдыларының қалыптасуы үшін негіз қалауға болады. Логикалық тапсырмаларды осы жаста қолдану арқылы балалардың сөйлеу, ойлау және эмоциялық процестерін дамытуға болады.

Балалардың логикалық ойлауын дамыту үшін олардың жас ерекшеліктерін ескеру өте маңызды. Баланың жасына қарай тапсырмалардың күрделілігін және мазмұнын өзгерту керек. Мысалы, кіші жастағы балаларға қарапайым логикалық тапсырмалар, санды танып білу мен түстерді ажырату тапсырмалары ұсынылса, үлкен жастағы балаларға неғұрлым күрделі тапсырмалар, соның ішінде математикалық логикаға негізделген тапсырмалар беріледі. Мұндай тәсілдер арқылы балалар өздерінің ақыл-ойын әрі қарай дамыта алады.

1. Зерттеу мақсаты мен міндеттері

Бұл зерттеудің мақсаты — балабақшада логикалық тапсырмаларды қолданудың тиімділігін зерттеу және олардың балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытудағы рөлін анықтау. Сонымен қатар, зерттеудің мақсаты балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, логикалық тапсырмаларды тиімді қолдану жолдарын анықтау болып табылады.

Зерттеу міндеттері:

- Балабақшадағы логикалық тапсырмалардың түрлерін анықтау.
- Логикалық тапсырмаларды балаларға жеткізу әдістерін талдау.
- Логикалық тапсырмаларды қолдану арқылы балалардың логикалық ойлау қабілеттерінің дамуын зерттеу.
- Логикалық тапсырмаларды күнделікті оқу процесіне енгізудің тиімді тәсілдерін анықтау.

Логикалық тапсырмаларды балабақшада қолдану әдіс-тәсілдері

Балаларға арналған дидактикалық материалдар мен ойындар

Логикалық ойлауды дамыту үшін балаларға арналған дидактикалық материалдар мен ойындар маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс балалардың қызығушылығын оятып, ойлау қабілеттерін табиғи түрде дамытуға мүмкіндік береді. Балабақшада логикалық тапсырмаларды ойын түрінде қолдану балалардың танымдық процестерін дамытудағы маңызды құрал болып табылады. Дидактикалық ойындар арқылы балалар тек ойын ойнаумен шектелмей, оларды шешу барысында түрлі логикалық мәселелерді шешуді үйренеді.

Логикалық тапсырмаларды ойын түрінде енгізудің тиімділігі

Логикалық тапсырмаларды ойын түрінде енгізу балалар үшін тиімді әрі қызықты әдіс болып табылады. Ойын — бұл балалардың қызығушылығын арттырып, олардың танымдық қабілеттерін дамытатын қуатты құрал. Ойын барысында бала тапсырманы шешу үшін

логикалық ойлауды қолдануға мәжбүр болады. Сонымен қатар, ойын арқылы тапсырмаларды орындау баланың стрессті жеңуіне және қателіктерін өздігінен түзетуіне көмектеседі.

Ойындар арқылы балалардың логикалық ойлауын дамыту бірнеше артықшылықтарға ие:
- Қызығушылықты арттырады. Ойын балаларға тапсырмаларды шешудің қызықты әрі қуанышты жолын ұсынады. Олар кез келген тапсырманы жаңа, ерекше тәсілмен қарастырады.
- Нәтижелерді тексеру мүмкіндігі. Ойын барысында балалар өз шешімдерінің дұрыстығын тексеріп, қателіктерін түзету арқылы логикалық ойлау дағдыларын жақсартады.
- Жаңа дағдыларды меңгеру. Ойындар барысында балалар логикалық байланыстарды түсінуді, себебі мен салдар арасындағы қарым-қатынасты айқындауды үйренеді.
Мысалы, «кім көп дұрыс жауап береді», «логикалық пазл», «сөздерден сөйлемдер құрастыру» сияқты ойындар балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Дидактикалық ойындар арқылы ойлау қабілеттерін жетілдіру

Дидактикалық ойындар балалардың өз ойларын жүйелі түрде баяндап, логикалық тапсырмаларды шешуге дағдыландырады. Бұл ойындар когнитивті процестерді ынталандырып, балаларға кеңістіктік, уақыттық, сандық және санасыз ойлау қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Дидактикалық ойындар баланың танымдық қабілеттерін дамытуға әсер ететін ең маңызды құралдардың бірі болып табылады, өйткені олар:

- Балаларға практикалық тәжірибе береді. Логикалық тапсырмалар мен ойындар балаларға нақты мәселелерді шешуге бағытталған практикалық тапсырмалар ұсынады. Мысалы, әртүрлі пішіндер мен түстерді ажырату, белгілі бір тапсырмаға сәйкес объектілерді таңдау, логикалық тізбектерді құру сияқты жұмыстар баланың бақылау және ойлау дағдыларын жетілдіреді.

- Жеке және топтық жұмыстарды ұштастырады. Дидактикалық ойындар балаларға өздері шешім қабылдай алатын тапсырмаларды орындауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, топпен жұмыс істегенде балалар өзара пікір алмасып, басқа балалардың көзқарастарымен танысады. Бұл да олардың логикалық ойлау дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді.

- Логикалық мәселелерді шешу дағдыларын қалыптастырады. Ойындар баланың шешім қабылдауы мен өз әрекеттерін бағалауы үшін жақсы мүмкіндік туғызады. Балалар қателіктерінен үйреніп, өз қадамдарын реттей отырып, тиімді шешімдер қабылдауды үйренеді.

Дидактикалық ойындар түрлері:
1. Пазлдар мен логикалық конструкциялар. Ойын арқылы балалар өз ойлау қабілеттерін дамытып, белгілі бір нәтижеге қол жеткізу үшін әртүрлі пішіндерді біріктіруді үйренеді.
2. Жұптап шешілетін тапсырмалар. Бұл ойындар балалардың бірге жұмыс істеп, бір-біріне көмектесуіне ықпал етеді, әрі олардың арасында серіктестік пен командалық жұмысқа деген қызығушылықты арттырады.
3. Сұрақ-жауап ойындары. Бұл ойындар балаларды логикалық сұрақтарға жауап беруге мәжбүр етеді. Олар жауапты табу үшін саралау, талдау және жинақтау дағдыларын дамытады.

Қорытынды

Логикалық тапсырмалар баланың жалпы танымдық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Балабақша жасындағы балалар үшін логикалық ойлау, оларды интеллектуалдық даму мен шығармашылық қабілеттерін қалыптастыруда негіз қалаушы фактор болып табылады. Бұл тапсырмалар балалардың назарын шоғырландырып, зейінін арттырады, сондай-ақ олардың мәселе шешу, сыни ойлау және шығармашылық дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Логикалық тапсырмалар арқылы балаларда ақыл-ойды жүйелі түрде қолдану

дағдылары қалыптасады, бұл олардың келешекте оқу мен өмірде дұрыс шешім қабылдау қабілеттеріне ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Жұмағұлова Ә. Т. Балабақшада балалардың ойлау қабілеттерін дамыту әдістері. – Алматы: "Білім" баспасы, 2018.
2. Петрова Л. В. Логика және шығармашылықты дамыту. – Санкт-Петербург: Питер, 2019.
3. Сұлтанова Б. Ә. Балалар психологиясы мен логикалық ойлау. – Алматы: ҚазМУ, 2020.

ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ЕНГІЗУ АРҚЫЛЫ БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Аскарова Жанат Халмуратовна

Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының дене шынықтыру нұсқаушысы

Резюме

Эта статья рассматривает важность применения логических заданий для эффективной организации воспитательного процесса в детском саду. Логические задания направлены на развитие мыслительных способностей детей, повышение их творческого потенциала и формирование критического мышления. В дошкольный период у детей формируются первые познавательные навыки, поэтому внедрение логических заданий на этом этапе играет важную роль. В статье рассматриваются виды логических заданий, методы и эффективность их использования в воспитательном процессе детского сада. Также рассматриваются преимущества внедрения логических заданий для познавательного развития детей и их психологические аспекты, а также предлагаются рекомендации для воспитателей.

Abstract:

This article discusses the importance of using logical tasks to effectively organize the educational process in kindergarten. Logical tasks are aimed at developing children's thinking skills, enhancing their creative potential, and fostering critical thinking. In the preschool period, children's initial cognitive skills are developed, so the introduction of logical tasks at this stage plays an important role. The article examines the types of logical tasks, methods of applying them in the kindergarten educational process, and their effectiveness. It also discusses the advantages of introducing logical tasks for children's cognitive development and their psychological aspects, as well as providing recommendations for educators.

Балабақшадағы тәрбие процесінің маңызы: Балабақша — бұл балалардың әлеуметтік және интеллектуалдық дамуының алғашқы кезеңі. Мұнда балалардың жеке тұлғалық қасиеттері мен ойлау қабілеттері қалыптасады.

Логикалық тапсырмалардың балабақша тәрбие процесінде рөлі: Логикалық тапсырмалар балалардың ойлау қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар балаларды мәселелерді шешуге үйретіп, шығармашылық ойлау дағдыларын қалыптастырады.

1. Логикалық тапсырмалардың балабақшадағы маңызы

- Танымдық қабілеттерді дамыту: Логикалық тапсырмалар балалардың қиялын дамытып, деректерді салыстыру және синтездеу, талдау және қорытынды жасау дағдыларын қалыптастырады.
- Шығармашылық ойлауды арттыру: Балалар логикалық тапсырмаларды шешу барысында шығармашылықты дамытуға мүмкіндік алады, себебі бұл тапсырмалар олардың тұрмыстық жағдайларды шешуде жаңа тәсілдер қолдануға үйретеді.
- Психологиялық аспектілері: Логикалық тапсырмаларды шешу барысында балалар өз-өзіне сенім артып, проблемаларды шешуде жауапкершілікті сезінеді. Мұның барлығы олардың психологиялық дамуында маңызды орын алады.

2. Логикалық тапсырмалардың түрлері

- Математикалық логикалық тапсырмалар: Бұл тапсырмалар арифметикалық амалдар мен сандық жүйелерге негізделген. Балалар түрлі есептер мен пазлдар шешу арқылы логикалық ойлау дағдыларын дамытады.
- Сөздік логикалық тапсырмалар: Сөздер мен тілдің логикалық құрылымдарын қолдану арқылы балалар тілдік дағдыларын дамыта алады.
- Жұптап шешілетін логикалық тапсырмалар: Балалар жұптарда тапсырмаларды орындау арқылы бір-бірімен пікір алмасып, бірлескен жұмыс дағдыларын жетілдіреді.
- Модельдеу және құрастыру тапсырмалары: Балалар нақты жағдайларды модельдеу арқылы өздерінің мәселелерді шешу қабілеттерін дамытады.

3. Логикалық тапсырмаларды енгізу әдістері

- Ойын арқылы логикалық ойлауды дамыту: Ойындар — балабақшадағы тәрбие процесінде тиімді құрал. Ойындар арқылы балалар логикалық тапсырмаларды қызықты түрде шешуге дағдыланады.
- Дидактикалық материалдар мен жаттығулар: Логикалық тапсырмаларды енгізуде түрлі дидактикалық материалдарды қолдану маңызды. Бұл материалдар балаларға тапсырмаларды шешуде тиімді көмек көрсетеді.
- Сюжетті-рөлдік ойындар: Балалар әртүрлі рөлдерде ойнап, логикалық тапсырмаларды шешу барысында өздерінің танымдық дағдыларын жетілдіреді.

4. Логикалық тапсырмаларды енгізу арқылы тәрбие процесінің тиімділігі

- Балалардың когнитивті дамуы: Логикалық тапсырмаларды орындау арқылы балалар өздерінің когнитивті дағдыларын дамытады, яғни олар ойлау мен пайымдауды жақсартады.
- Әлеуметтік дағдыларды жетілдіру: Логикалық тапсырмаларды топпен орындау балаларға бір-бірімен ынтымақтастықта жұмыс істеуге үйретеді.
- Мотивацияның жоғарылауы: Балалардың логикалық тапсырмаларға қызығушылығы артқан сайын, олар математика мен басқа пәндерге деген ынта-ықыластарын жоғарылатады.

Қорытынды:

- Логикалық тапсырмалардың баланың танымдық дамуына әсері: Логикалық тапсырмалардың баланың ойлау қабілеттерін дамытудағы рөлі үлкен. Олар балаларды анализ жасауға, себеп-салдарлық байланысты түсінуге және жаңа шешімдер қабылдауға үйретеді.
- Тәрбие процесінде логикалық тапсырмаларды қолданудың тиімділігі: Логикалық тапсырмалар балабақшада тәрбие мен білім берудің сапасын арттыруда үлкен рөл атқарады. Олар балалардың ойлау дағдыларын дамытып, интеллектуалдық әлеуетін ашады.
- Болашақ зерттеулер мен ұсыныстар: Логикалық тапсырмалардың тиімділігін одан әрі зерттеу, оларды балабақшадағы оқу бағдарламаларына енгізу, тәрбиешілерге арналған әдістемелік нұсқаулар әзірлеу қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. Абдуллина Ж. Ш. Бала тәрбиесінде логикалық ойлауды дамыту әдістері. Алматы: Қазақ университеті, 2019.
2. Ахметова Г. А., & Тұрарбекова М. Е. Балабақшада балалардың танымдық қабілеттерін дамыту. Алматы: Білім, 2020.
3. Баймухамбетова Ә. Ж. Дидактикалық ойындар арқылы балабақшадағы логикалық ойлауды дамыту. Астана: Ақорда, 2018.
4. Костенко Н. И. Логика и математическое мышление детей. Москва: Высшая школа, 2017.

ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУДА КОМПЬЮТЕРЛІК ЖӘНЕ МУЛЬТИМЕДИЯЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУ

Байдулла Ботакоз Байдуллакызы
Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының дене шынықтыру нұсқаушысы

Резюме

Данная статья рассматривает важность применения компьютерных и мультимедийных инструментов для развития логического мышления. В современном образовательном процессе эффективное использование технологий и мультимедийных средств способствует ускорению познавательного развития учащихся и формированию творческих навыков. Компьютерные и мультимедийные технологии играют важную роль в развитии логических способностей учеников. Они позволяют учащимся активно участвовать в процессе мышления через игры, симуляции, видеоконтент и интерактивные задания.

Abstract:

This article discusses the importance of using computer and multimedia tools in developing logical thinking. In the current educational system, the effective use of technologies and multimedia tools accelerates students' cognitive development and helps in forming creative thinking skills. Computer and multimedia technologies play a significant role in developing students' logical thinking abilities. They allow active participation in the thinking process through games, simulations, video content, and interactive tasks.

Қазіргі білім беру жүйесінде жаңа технологиялардың маңызы артып келеді, соның ішінде компьютерлік және мультимедиялық құралдар оқыту процесіне елеулі ықпал етеді. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың (АКТ) кеңінен қолданылуы оқушылардың білім алуын жеделдетіп, оқу сапасын арттыруға көмектеседі. Бұл құралдар арқылы оқу процесіне жаңа әдістер мен тәсілдер енгізіліп, білім беру үдерісі тиімді әрі қызықты бола түсуде. Компьютерлік және мультимедиялық құралдар оқушылардың шығармашылық және аналитикалық ойлау қабілеттерін дамытуға зор ықпал етеді. Олар оқушыларды белсенді әрекет етуге, мәселелерді шешуге, деректерді талдауға, сондай-ақ алған білімдерін практикалық түрде қолдануға ынталандырады.

Логикалық ойлау — білімнің негізгі құрамдас бөлігі болып табылады, өйткені ол адамға жүйелі ойлауға, қорытындылар жасауға және шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді. Логикалық ойлауды дамыту — бала дамуының маңызды кезеңдерінің бірі. Қазіргі уақытта дәстүрлі оқыту әдістері мен жаңа ақпараттық технологияларды біріктіру арқылы білім беру сапасын арттыру мүмкіндіктері кеңейіп отыр. Мультимедиялық құралдар мен компьютерлер оқушылардың танымдық әрекеттерін жандандырып, олардың логикалық ойлау қабілеттерін тереңдетуге ықпал етеді. Атап айтқанда, интерактивті тапсырмалар, ойындар мен бейнемазмұн логикалық ойлауды дамыту үшін тиімді құралдар ретінде пайдаланылуда.

Компьютерлік және мультимедиялық құралдарды білім беру үдерісіне енгізу

Қазіргі білім беру жүйесінің тиімділігі мен сапасы көбінесе оқу үдерісінде ақпараттық технологияларды қолдану деңгейіне байланысты. Әрине, бұл технологиялар тек қана білімнің берілген көлемін жеткізіп қана қоймай, оқушылардың танымдық дамуын жеделдетіп, олардың логикалық ойлау қабілеттерін жетілдіруге мүмкіндік береді. Осыған орай, компьютерлік және мультимедиялық құралдардың білім беру үдерісіндегі орнын анықтап, олардың қолдану ерекшеліктері мен тиімділігіне тоқталу маңызды.

1. Компьютерлік және мультимедиялық құралдардың негізгі түрлері мен ерекшеліктері

Компьютерлік құралдар — бұл ақпаратты өңдеу, сақтау және тасымалдау үшін пайдаланылатын электрондық құрылғылар мен бағдарламалық қамтамасыз етулердің жиынтығы. Олар білім беру үдерісінде бірнеше негізгі мақсатта қолданылады:

- Оқыту бағдарламалары мен қосымшалар: Балалардың логикалық ойлауын дамытуға бағытталған әртүрлі қосымшалар мен бағдарламалар (мысалы, логикалық тапсырмалар, арифметикалық есептер мен шешімдер).

- Интерактивті тақталар: Оқушылардың белсенді қатысуын қамтамасыз ету үшін қолданылатын интерактивті құрылғылар, олар арқылы сабақтарды әртүрлі көзқараспен ұсынуға мүмкіндік туады.
- Білім беру бағдарламалары: Электронды оқулықтар мен тапсырмаларды интерактивті форматта ұсынатын бағдарламалар.

Мультимедиялық құралдар — бұл ақпаратты бірнеше түрлі форматта (мәтін, графика, дыбыс, бейнемазмұн) ұсынуға мүмкіндік беретін құралдар. Олар негізінен оқушылардың оқу процесін қызықты әрі түсінікті етуге көмектеседі. Мультимедиялық құралдарға мыналар жатады:
- Мультимедиялық презентациялар: Визуалдық және дыбыстық материалдарды біріктіретін көрнекі құралдар, олардың көмегімен тақырыпты тереңірек түсіндіруге болады.
- Бейнемазмұн: Оқушылардың назарын аударып, күрделі тақырыптарды қызықты етіп көрсетуге мүмкіндік береді.
- Аудиоматериалдар: Тыңдау арқылы ақпаратты қабылдауға үйретететін құралдар, олар әсіресе тіл үйренуде маңызды.

2. Интерактивті құралдардың білім беру жүйесіндегі орны

Интерактивті құралдар білім беру процесінде жаңа деңгейге көтеріліп, оқу үдерісіне оқушыларды белсенді түрде тартуға мүмкіндік береді. Оқу бағдарламаларында интерактивті құралдардың қолданылуы мынадай артықшылықтарға ие:
- Қатысушылық: Интерактивті құралдар балалардың сабаққа белсенді қатысуын қамтамасыз етеді. Олар жауаптар беріп, тапсырмаларды орындап, оқыту процесіне толықтай араласады.
- Кері байланыс: Оқушылардың нәтижелері автоматты түрде бағаланып, олар өздерінің қателіктерін түзету үшін қосымша ақпарат ала алады.
- Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл: Әрбір оқушы өз деңгейі бойынша тапсырмалар орындайды, бұл оқушылардың жеке ерекшеліктеріне сәйкес білім алуына мүмкіндік береді.

3. Мультимедиялық құралдар мен компьютерлік технологиялардың тиімділігі

Мультимедиялық және компьютерлік құралдар білім беру процесінде тиімді қолданылған кезде оқушылардың білім алуға деген қызығушылығы артады. Олар оқу материалын көрнекі түрде ұсынуды ғана емес, сондай-ақ танымдық қабілеттерді дамытуда да үлкен рөл атқарады:
- Ақпараттың көпформатты болуы: Мультимедиялық құралдар материалды әртүрлі форматта (бейне, аудио, графика) жеткізіп, оны түсінуді жеңілдетеді. Бұл әдіс оқу материалын көпке жеткізуге, әрі күрделі тақырыптарды қарапайым әрі түсінікті түрде жеткізуге мүмкіндік береді.
- Оқу процесін жандандыру: Компьютерлік технологиялар мен мультимедиялық құралдар білім алу процесін қызықты әрі тартымды етеді. Бұл оқушылардың қызығушылығын арттырып, жаңа білімдерді тиімді қабылдауға көмектеседі.
- Тәжірибелік дағдыларды дамыту: Мультимедиялық құралдарды қолдану балаларға тақырыпты практикада қолдануға мүмкіндік береді. Оқушылар бейнемазмұн, аудио және графика арқылы өз білімдерін тәжірибеде қолдануға дағдыланады.

4. Геймификация және ойын технологияларының ықпалы

Геймификация (ойын элементтерін оқу процесіне енгізу) соңғы жылдары білім беру саласында кеңінен қолданыла бастады. Ойын технологияларын қолдану оқушыларға сабақтарды ойын түрінде қабылдауға мүмкіндік береді және бұл олардың қызығушылығын арттырады. Ойындар мен геймификацияның білім беру үдерісіне оң ықпалы:
- Қызығушылықты арттырады: Оқушылар ойын арқылы білім алады, сондықтан олар тапсырмаларды орындауға ынталы болады.
- Тапсырмаларды орындаудың мотивациясын арттырады: Ойын түріндегі тапсырмалар оқушыларға қайталанатын әрекеттер мен мақсат қою арқылы өздерін сынауға мүмкіндік береді.
- Шығармашылықты ынталандырады: Ойын процесі оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытуға мүмкіндік береді, өйткені олар тапсырмаларды шешу үшін жаңа әдістер мен тәсілдерді табуға тырысады.

Қорытынды

Компьютерлік және мультимедиялық құралдар қазіргі білім беру үдерісінде маңызды рөл атқарады, әсіресе оқушылардың логикалық ойлау дағдыларын дамытуда. Олар оқыту процесін жаңа деңгейге көтеріп, оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Логикалық ойлау мен математикалық қабілеттерді дамыту үшін ойындар мен интерактивті тапсырмаларды пайдалану балалардың назарын тартып, олардың белсенді ойлауын қамтамасыз етеді. Мультимедиялық құралдар мен компьютерлік бағдарламалар оқу материалдарын әртүрлі бағытта ұсынуға мүмкіндік беріп, балалардың логикалық ойлау қабілеттерін тиімді дамытуға ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Аманжолова М. Ж., Тұрмағамбетова С. Т. Педагогикалық технологиялар мен инновациялар. Алматы: "Білім" баспасы, 2019.
2. Жолдасбекова Б. Ж. Интерактивті оқыту әдістері және олардың білім беру жүйесіндегі рөлі. Алматы: Қазақ университеті, 2017.
3. Лавренюк В. Н., Смирнов А. М. Цифровое образование: новые подходы и технологии. Москва: Высшая школа, 2018.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Байтасова Жадыра Керимбековна

Шымкент қаласы, Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Данная статья рассматривает пути развития логического мышления у детей в детском саду. Логическое мышление — важный этап в познавательном развитии ребенка, который является основой для понимания окружающего мира и восприятия мира в целом. Развивая логическое мышление у детей в детском саду, формируются их навыки критического мышления, принятия решений, а также творческие способности и навыки решения проблем. В статье обсуждаются методы развития логического мышления, обучение через игру, дидактические задания, ролевые игры и упражнения. Также рассматривается роль педагогов и подходы к развитию с учетом индивидуальных особенностей детей.

Abstract:

This article explores ways to develop logical thinking in children in kindergarten. Logical thinking is one of the important stages in a child's cognitive development, serving as the foundation for understanding the surrounding world and perceiving the world as a whole. By developing logical thinking skills in kindergarten, children's abilities for critical thinking, decision-making, as well as creativity and problem-solving skills are formed. The article discusses methods for developing logical thinking, learning through play, didactic tasks, role-playing games, and exercises. It also addresses the role of educators and approaches to development, taking into account the individual characteristics of children.

Балабақша жасындағы балалардың логикалық ойлауын дамыту — олардың танымдық қабілеттерін қалыптастырудағы басты кезең болып табылады. Баланың ойлау дағдыларын ерте жастан дамыту, оны қоршаған ортаға бейімдеу, түрлі қиындықтар мен мәселелерді шешуге үйрету, болашақта оның әлеуметтік, мәдени және академиялық өмірінде сәтті болуына негіз қалайды. Логикалық ойлау — баланың дұрыс шешімдер қабылдай білуіне, құбылыстар мен жағдайларды жүйелі әрі нақты түрде түсініп, талдай алуына ықпал етеді. Балабақша кезеңі — бұл кезеңде баланың логикалық ойлау қабілеті негізінен қалыптасып, ары қарай даму үшін қажетті негіздер дайындалады. Сондықтан балабақшада балалардың логикалық ойлауын дамыту әдістерін дұрыс қолдану, мұғалімдер мен тәрбиешілердің бұл салада сауатты жұмыс жасауы өте маңызды.

Логикалық ойлаудың теориялық негіздері

Логикалық ойлау дегеніміз не?

Логикалық ойлау — бұл ақпаратты жүйелі түрде талдай отырып, дұрыс қорытынды жасау және мәселелерді шешу қабілеті. Логикалық ойлау барысында адам нақты деректер мен фактілерге сүйеніп, дұрыс пайымдаулар жасап, қорытынды жасау үшін өзіндік дәлелдер келтіреді. Бұл ойлау процесі көптеген аспектілерді қамтиды, мысалы, себеп-салдар байланыстарын түсіну, түрлі мүмкіндіктерді салыстыру, талдау және синтез жасау. Логикалық ойлау баланың когнитивтік дамуының маңызды бөлігі болып табылады, себебі ол ақыл-ойдың құрылымдылығын қамтамасыз етеді және интеллектуалдық қабілеттердің дамуына негіз қалайды.

Логикалық ойлаудың түрлері: аналитикалық, синтетикалық, сыни ойлау

Аналитикалық ойлау

Аналитикалық ойлау — бұл ақпаратты жүйелі түрде бөліп, жеке бөліктерге ажырату және олардың арасындағы байланыстарды түсіну процесі. Балалар аналитикалық ойлау арқылы мәселені шешудің әртүрлі қадамдарын және олардың логикалық тізбегін түсінеді. Бұл ойлау түрі баланың назарын нақты мәселелерге аударады және оны біртұтас жүйенің ішіндегі элементтерді саралауға үйретеді.

2. Синтетикалық ойлау

Синтетикалық ойлау — бұл жекелеген элементтерді біртұтас тұтастыққа біріктіру қабілеті. Балалар синтетикалық ойлау арқылы түрлі ақпаратты біріктіріп, жаңа идеяларды жасай алады. Олар әртүрлі факторларды және фактілерді біріктіріп, жаңа шешімдерге қол жеткізеді. Синтетикалық ойлау баланың шығармашылық қабілеттерін дамытады, себебі бұл ойлау түрі әртүрлі идеяларды, концепцияларды және шешімдерді біріктіру арқылы жаңа тәсілдер мен мүмкіндіктерді табуға бағытталған.

3.Сыни ойлау

Сыни ойлау — бұл мәселелерді өз көзқарасымен бағалауды және дұрыс шешім қабылдауды талап ететін ойлау түрі. Балалар сыни ойлау арқылы түрлі ойларды, пікірлер мен ұсыныстарды сын көзбен қарап, олардың дұрыстығын немесе қателігін бағалайды. Бұл қабілет баланың логикалық және аналитикалық ойлау дағдыларымен тығыз байланысты. Сыни ойлау баланың қабылдаған шешімдері мен әрекеттерінің негізінде қандай дәлелдер мен фактілер жатқанын анықтауға көмектеседі.

Балабақшадағы балалардың логикалық ойлауын дамыту әдістері

Балабақшадағы балалардың логикалық ойлауын дамыту үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Бұл әдістер балалардың аналитикалық және сыни ойлау дағдыларын жетілдіруге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға және проблемаларды шешу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Логикалық ойлауды дамыту барысында баланың танымдық белсенділігі, еркіндігі мен қызығушылығы басты рөл атқарады. Балабақшадағы балаларға арналған логикалық ойлау әдістері негізінен қызықты әрі шығармашылық тәсілдер арқылы жүзеге асырылады. Төменде осы әдістердің кейбірі келтірілген:

Ойын арқылы ойлауды дамыту

Ойын — балалардың логикалық ойлауын дамыту үшін ең тиімді құралдардың бірі болып табылады. Балалар ойын арқылы өздерінің білімдерін тереңдете отырып, жаңа нәрселерді үйренеді, логикалық ойлау қабілеттерін дамытады, қиялдарын іске қосады. Ойындар балалардың қызығушылығын оятып, оларды белсенді түрде ойлануға мәжбүр етеді. Ойын арқылы балалар проблемаларды шешудің әртүрлі жолдарын іздейді, өзін-өзі тексеру қабілетін жетілдіреді, ақыл-ойдың жан-жақтылығын арттырады.

Мысалы:

- Дидактикалық ойындар: «Түсті таңдау», «Мәтіндерді дұрыс орналастыру», «Сәйкестіктерді табу» және т.б. — мұндай ойындар балаларға белгілі бір логикалық ойлау дағдыларын дамытуға көмектеседі.

- Сюжетті-рөлдік ойындар: Мұнда балалар түрлі жағдайларды сипаттап, логикалық ойлау арқылы оларды шешеді. Мысалы, «Дәрігер» ойынында бала денсаулық жағдайын бағалау арқылы қорытынды жасауға тырысады.

Ойындар балалардың логикалық ойлау дағдыларын тек ойын барысында ғана емес, сонымен қатар өмірде де қолдануға мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Балабақшада балалардың логикалық ойлауын дамыту — олардың танымдық қабілеттерін қалыптастырудың маңызды кезеңі. Бұл процесс тек қана ақыл-ойдың дамуына ықпал етіп қана қоймай, балалардың шығармашылық, сыни ойлау дағдыларының қалыптасуына, сондай-ақ өзара қарым-қатынас жасау қабілеттерінің артуына да әсер етеді. Логикалық ойлау дағдылары баланың өмір бойы қолданатын дағдыларының негізін құрайды, сондықтан оны ерте жастан бастап дамыту өте маңызды.

Әдебиеттер тізімі

1. Алдамұратова Ә.Қ. Балабақшадағы балалардың логикалық ойлауын дамыту. Алматы: «Рауан» баспасы, 2017.
2. Әбенбаева Б.А. Баланың логикалық ойлау қабілетін дамыту: теория мен практика. Астана: «Ұлағат» баспасы, 2014.
3. Баймұратова Г. Логикалық ойлау дағдыларын дамытудағы педагогикалық әдіс-тәсілдер. Журнал «Педагогика мен психология», 2016.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫ: БАЛАЛАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ӘСЕРІ

Бекмуратова Динара Алпысовна
Шымкент қаласы, №34 «Ақ желкен» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию влияния программ охраны здоровья в детских садах на здоровье детей. Программы охраны здоровья в детском саду напрямую связаны с физическим, психологическим и социальным развитием детей. Период дошкольного воспитания является важным этапом роста и развития детей, поэтому внимание к их здоровью, правильному питанию, физической активности и психоэмоциональному состоянию в этот период является особенно актуальным. В статье рассматриваются структура и цели программ охраны здоровья, педагогические методики и их влияние на здоровье детей.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the impact of health care programs in preschool settings on children's health. Health care programs in preschools are directly related to the physical, psychological, and social development of children. The preschool period is a critical stage in children's growth and development, and therefore, it is crucial to focus on their health, proper nutrition, physical activity, and emotional well-being during this time. The article discusses the structure, objectives, pedagogical methodologies, and the effects of health care programs on children's health.

Балабақша кезеңі баланың дамуының маңызды кезеңі болып табылады, себебі бұл уақытта балалардың физикалық, психикалық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуы басталады. Балабақшадағы денсаулық сақтау бағдарламалары балалардың денсаулығын сақтау және нығайту, олардың дамуына қажетті жағдайлар жасау мақсатында жүзеге асырылады. Денсаулық сақтау бағдарламаларының тиімділігі балалардың мектепке дейінгі даму кезеңінде үлкен маңызға ие.

1. Балабақшадағы денсаулық сақтау бағдарламаларының құрылымы мен мақсаты

Балабақшадағы денсаулық сақтау бағдарламаларының басты мақсаты — балалардың денсаулығын сақтау, нығайту және олардың дұрыс дамуына жағдай жасау. Бұл бағдарламалар балалардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік әл-ауқатын жақсартуды көздейді. Олардың негізгі бағыттары мыналарды қамтиды:

- Физикалық денсаулықты нығайту: Балалардың дене құрылымын жетілдіру, дұрыс тамақтану мен гигиеналық дағдыларды дамыту, иммундық жүйені қолдау.

- Психоэмоциялық жағдайды жақсарту: Балалардың эмоционалды тепе-теңдігін сақтау, стресс деңгейін төмендету, жағымды көңіл-күй қалыптастыру.

- Әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларды дамыту: Балалар арасында өзара сыйластық пен ынтымақтастықты қалыптастыру, топта жұмыс істей білу дағдыларын дамыту.

- Салауатты өмір салтына тәрбиелеу: Балаларды денсаулықты қорғаудың негіздері туралы ақпараттандыру, дене белсенділігін арттыру, зиянды әдеттерден аулақ болуға тәрбиелеу.

2. Денсаулық сақтау бағдарламаларының құрылымы

Денсаулық сақтау бағдарламаларының құрылымы көбінесе бірнеше негізгі компоненттерден тұрады, олар балалардың денсаулығына кешенді түрде ықпал етеді. Бұл компоненттер мыналардан тұрады:

- Тамақтану бағдарламасы: Балаларға дұрыс тамақтану әдеттерін қалыптастыру маңызды. Бұл бағдарламаның мақсаты — балаларға денсаулыққа пайдалы және теңдестірілген диетаны ұсыну. Тамақтану рационында көкөністер, жемістер, дәнді дақылдар мен сүт өнімдері болуы керек. Сонымен қатар, балабақшада балаларға сау тамақтану туралы ақпарат беріледі.

- Физикалық белсенділік бағдарламасы: Балалар үшін физикалық белсенділік өте маңызды. Бұл бағдарлама балалардың дене күшін арттыруға, моторикасын дамытуға және денсаулықты нығайтуға бағытталған. Физикалық белсенділік сабақтарында гимнастика, жүгіру, ойындар мен түрлі жаттығулар жасалады.

- Гигиеналық дағдыларды дамыту: Бұл бағдарлама балаларға жеке гигиенаны сақтауды үйретуге бағытталған. Балаларға қол жуу, ауызды шаю, тіс тазалау, киім мен аяқ киімді таза ұстау, денсаулыққа зиянды әдеттерден аулақ болу туралы ақпарат беріледі.

3. Балалардың денсаулығына әсер ететін факторлар

Балалардың денсаулығына әсер ететін факторлар көпжақты және әртүрлі. Бұл факторлар физикалық, психологиялық, әлеуметтік, экологиялық және генетикалық аспектілерді қамтиды. Балабақша кезеңінде балалардың денсаулығын сақтау мен нығайту мақсатында осы факторлардың әрқайсысына назар аудару қажет.

-Физикалық факторлар

-Дұрыс тамақтану

Баланың физикалық дамуы мен денсаулығының негізі дұрыс тамақтану болып табылады. Балалар үшін қажетті дәрумендер мен минералдардың жеткілікті болуы олардың өсуі мен дамуына оң әсер етеді. Балабақшада балалардың дұрыс тамақтануына ерекше көңіл бөлінеді, бұл олардың организмін нығайтып, иммундық жүйесін күшейтеді. Тамақтану рационында көкөністер, жемістер, сүт өнімдері, дәнді дақылдар болуы маңызды, өйткені бұл тағамдар балалардың денсаулығына қажетті қоректік заттармен қамтамасыз етеді.

- Дене белсенділігі

Физикалық белсенділік балалардың денсаулығы үшін аса маңызды болып табылады. Балабақшада балалардың күнделікті қозғалыс белсенділігін арттыру үшін түрлі ойындар мен физикалық жаттығулар ұйымдастырылады. Дене белсенділігі балалардың моторикасын дамытып, олардың бұлшықет күшін арттырады, жүрек-қан тамырлары жүйесінің жұмысын жақсартады және психоэмоциялық жағдайды тұрақтандырады.

- Ұйқы мен демалу

Ұйқы балалардың денсаулығы үшін маңызды рөл атқарады. Баланың денесі мен миы ұйқы кезінде толық тынығуға, қалпына келуге және өсу үшін қажетті гормондарды шығару үшін уақыт алады. Балабақшада балаларға жақсы ұйықтау режимін қалыптастыру және

күнделікті демалысты ұйымдастыру өте маңызды. Бұл балалардың психоэмоциялық жағдайына да әсер етеді.

- Психоэмоциялық факторлар
- Эмоционалдық қолдау

Балалардың психоэмоциялық денсаулығының негізі олардың сезімдері мен эмоцияларына жауап беруді үйренуден тұрады. Балабақшада балалардың жеке тұлғасын түсініп, оларға қолдау көрсету, олардың күйзелістері мен қорқыныштарын жеңуге көмектесу өте маңызды. Психоэмоциялық қолдау балалардың өз-өзіне сенімділігін арттырып, стреске төзімділігін дамытады. Эмоционалды қолдау баланың психологиялық жағдайын жақсартып, оның әлеуметтік ортада дұрыс бейімделуіне әсер етеді.

Қорытынды:

Балабақшадағы денсаулық сақтау бағдарламаларының балалардың денсаулығына тигізетін әсері орасан зор және көпқырлы. Бұл бағдарламалар балалардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуын қолдай отырып, олардың денсаулығын нығайтуға бағытталған кешенді шараларды қамтиды. Денсаулық сақтау бағдарламаларының тиімділігі көбінесе балалардың дұрыс тамақтануын, тұрақты физикалық белсенділігін, психоэмоциялық жағдайын жақсартуды және әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Козлова Т.В. Детское здоровье и педагогика: Влияние здоровья на развитие детей дошкольного возраста. Москва: Издательство "Просвещение", 2018.
2. Иванова Н.П. Здоровье детей в дошкольных учреждениях: Теория и практика. Санкт-Петербург: Наука, 2019.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ: МҮМКІНДІКТЕР МЕН ҚИЫНДЫҚТАР

Дәуітбек Гаухар Құрмансейітқызы
Шымкент қаласы, 71 "Қ.Қазиев" атындағы бөбекжай-бақша МКҚК тәрбиешісі

Резюме

Данная статья рассматривает проблемы инклюзивного образования в детских садах. Инклюзивное образование — это педагогический процесс, направленный на интеграцию детей с особыми образовательными потребностями в общую образовательную систему. Инклюзивное образование в детском саду направлено на предоставление детям равных возможностей, поддержку их социализации, личностного развития и социальной интеграции. В статье рассматриваются сущность инклюзивного образования и его значимость, возможности и трудности внедрения модели инклюзивного образования в детский сад.

Abstract:

This article addresses the issues of inclusive education in preschool settings. Inclusive education is a pedagogical process aimed at integrating children with special educational needs into the general education system. Inclusive education in preschool aims to provide equal opportunities for children, supporting their socialization, personal development, and social integration. The article discusses the essence and significance of inclusive education, as well as the opportunities and challenges of implementing the inclusive education model in preschool settings.

Инклюзивті білім беру — бұл ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды жалпы білім беру жүйесіне біріктіру мақсатында жүргізілетін әдіс. Оның негізгі мақсаты — барлық балаларға тең мүмкіндік беру, олардың жеке дамуына, әлеуметтенуіне және қоғамға

бейімделуіне қолдау көрсету. Бұл білім беру моделі білім беру процесінде әр түрлі қабілеттері мен қажеттіліктері бар балалардың тең құқықтарын қамтамасыз етуге бағытталған, бұл өз кезегінде қоғамдағы әділеттілік пен теңдікті қамтамасыз етеді. Инклюзивті білім беру балаларға бір-бірімен қарым-қатынас жасауға, өзара түсіністік пен құрметке үйретеді. Бұл модель баланың әлеуметтік және эмоционалды дамуына ықпал етіп, білім алу процесін барлығы үшін тең әрі қолжетімді етеді.

Балабақшадағы инклюзивті білім берудің мәні:

Балабақша — балалардың әлеуметтік, танымдық және эмоционалдық дамуының алғашқы кезеңі болып табылады. Инклюзивті білім беру балабақшада балаларды тең мүмкіндікпен қамтамасыз етуді көздейді, онда ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар басқа балалармен бірдей деңгейде қатысып, оқу, ойын және әлеуметтік қызметтерге қатыса алады. Бұл модель баланың әлеуметтену процесін жеңілдетіп, әлеуметтік дағдыларды дамытуға мүмкіндік береді. Инклюзивті білім берудің балабақшада жүзеге асуы балалардың ерекше қажеттіліктерін ескеретін жағдайларды жасау, оларға қажетті ресурстар мен қолдау көрсету арқылы баланың дамуына ықпал етеді. Бұл өз кезегінде балалардың өзіндік бағалауы мен өзін-өзі тануын арттырады, сонымен қатар басқа балаларға бір-бірін құрметтеуге үйретеді.

Инклюзивті білім беру және оның принциптері

Инклюзивті білім беру — бұл ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың жалпы білім беру жүйесіне толыққанды кірігуін қамтамасыз ету мақсатында ұйымдастырылған білім беру жүйесі. Оның басты мақсаты — әртүрлі қабілеттері мен қажеттіліктері бар балаларға тең білім беру мүмкіндіктерін ұсыну, олардың әлеуметтік бейімделуі мен интеграциясын қамтамасыз ету. Бұл процесс балалардың жан-жақты дамуына, әлеуметтенуіне және өз құқықтарын жүзеге асыруына ықпал етеді. Инклюзивті білім беру қоғамдағы барлық мүшелерінің теңдігін, құрметін және қабылдауын қамтамасыз етуге бағытталған.

Инклюзивті білім берудің принциптері:

1. Теңдік принципі:

Барлық балалар, олардың қажеттіліктеріне қарамастан, білім алу мүмкіндігін тең негізде алу қажет. Бұл принцип әр балаға олардың қабілетіне қарай қолдау көрсету арқылы білім беру процесінің барлық қатысушылары үшін тең мүмкіндіктерді қамтамасыз етеді. Бұл тек физикалық қолжетімділікті ғана емес, сонымен қатар педагогикалық қолдауды, ресурстарды және әдіс-тәсілдерді де қамтиды.

2. Әр баланың жеке ерекшеліктерін ескеру:

Әр бала ерекше, өз қабілеттері мен қажеттіліктері бар. Инклюзивті білім беруде әр баланың психологиялық, әлеуметтік және физикалық ерекшеліктерін ескере отырып, оқу мен тәрбиелеу үрдісі ұйымдастырылады. Бұл принцип жеке тұлғаның жеке ерекшеліктеріне толықтай құрметпен қарауды және оларды оқу процесінде ескертуді көздейді.

3. Қатысушылық принципі:

Инклюзивті білім беру барлығын қатысушы ететін жүйені құруды білдіреді. Ерекше қажеттіліктері бар балалардың басқа балалармен бірдей оқу мүмкіндігі болуы керек. Олар бірге оқу, ойнау, әлеуметтік әрекеттерге қатысу арқылы толыққанды қатысушы болады. Оқудағы бұл интеграция оларды қоғамға бейімделуге, әлеуметтік дағдыларды дамытуға, өз мүмкіндіктеріне сенімді болуға ықпал етеді.

4. Қолдау көрсету принципі:

Балаларға білім алу кезінде қажетті көмек көрсету өте маңызды. Бұл принцип ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға жеке көмек, қосымша ресурстар және кәсіби қолдау көрсетуді көздейді. Педагогтар, психологтар, дефектологтар және басқа мамандардың көмегі арқылы әр баланың дамуы үшін қолайлы жағдайлар жасалуы қажет.

5. Қабылдау және әртүрлілік принципі:

Инклюзивті білім беру әртүрлілікке және барлық балаларды бірдей қабылдауға негізделеді. Балалар арасындағы әртүрлілік, физикалық, интеллектуалдық, әлеуметтік және мәдени айырмашылықтар қабылдануы тиіс. Оқушылардың ерекше қажеттіліктеріне қарай оқу

әдістері мен стратегиялары қолданылады, ал мұғалімдер оқушылардың бір-біріне деген құрметі мен түсіністікпен қарауын тәрбиелейді.

6. Өзіндік дамуға қолдау принципі:

Инклюзивті білім беру балаларға өз мүмкіндіктерін дамытуға мүмкіндік беру арқылы олардың өзіндік танымын қалыптастыруға ықпал етеді. Әр бала өзінің жеке қасиеттерін және қабілеттерін дамыту үшін қолайлы жағдайларда болуы керек, және ол өзінің дамуын бақылап, өзін-өзі бағалауды үйренуі қажет.

7. Қоғамдық интеграция принципі:

Инклюзивті білім беру балаларды тек мектеп ішінде емес, жалпы қоғамда да толыққанды азамат ретінде интеграциялауға бағытталған. Бұл принцип балаларды әлеуметтік өмірге белсенді түрде тартуды көздейді, оларды қоғамның әртүрлі салаларында өз орнын табуға үйретеді.

Қорытынды:

Инклюзивті білім беру балабақшада ерекше қажеттіліктері бар балалар үшін тең мүмкіндіктер жасап, олардың әлеуметтенуіне және жеке дамуына ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл жүйені жүзеге асыруда көптеген қиындықтар туындап, арнайы дайындықты талап етеді. Дегенмен, осы жүйе арқылы балалар арасында теңдік орнап, қоғамда толыққанды азаматтар ретінде қалыптасуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гравес С., Джонс А. «Инклюзивті білім беру: теория мен практика». Оқу әдістемелік кітап. Москва: Издательство "Просвещение", 2014.
2. Шмидт Г. «Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды оқытудағы инклюзивті тәсілдер». Балабақша педагогикасы, 22(3), 45-58, 2017.
3. Егорова Л. «Инклюзивті білім беру және оның балабақшадағы дамуы». Білім беру саясаты журналы, 10(4), 10-15, 2020.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ КЕЗЕҢІНДЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Егенбердиева Айгерим Созакбаевна
Шымкент қаласы, №34 «Ақ желкен» бөбекжай-бақшасының әдіскері

Резюме

Данная статья посвящена методам развития творческих способностей детей в дошкольном образовании. Творческие способности играют важную роль в развитии индивидуальных особенностей мышления ребенка, воображения, художественного восприятия и способности принимать творческие решения. Период дошкольного образования является начальной стадией развития творческих способностей, поскольку именно в этот период дети раскрывают свой творческий потенциал через различные игры, изобразительное искусство, музыку и ручные поделки. В статье рассматриваются основные методы и подходы, направленные на развитие творческих способностей детей, а также различные дидактические средства и методы, используемые в педагогическом процессе для стимулирования творческого развития.

Abstract:

This article is dedicated to the methods of developing creative abilities in children during the preschool education period. Creative abilities play a crucial role in the development of a child's unique thinking characteristics, imagination, artistic perception, and the ability to make creative decisions. The preschool period is the initial stage of developing creative abilities, as it is during this time that children reveal their creative potential through various games, visual arts, music, and handcraft activities. The article discusses the key methods and approaches for developing children's creative abilities, as well as various didactic tools and techniques used in the pedagogical process to promote creative development.

Шығармашылық қабілеттер баланың дүниетанымын кеңейтеді, жаңа идеяларды қабылдау мен өз ойын білдіру жолдарын табуға мүмкіндік береді. Бұл қабілеттер баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Мектепке дейінгі кезең — баланың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін маңызды кезең, өйткені бұл уақытта балалар әлемді түсіну, өзінің жеке ойын білдіру қабілеттерін дамыту үшін ерекше мүмкіндіктерге ие болады.

Шығармашылық түсінігі мен оның педагогикалық маңызы

Шығармашылық — адамның жаңа нәрселерді ойлап табу, өз ойлары мен әрекеттерінде жаңашылдық, ерекше көзқарас пен шешімдер ұсыну қабілеті. Бұл қабілет тек өнер немесе ғылым саласында ғана емес, жалпы өмірдің барлық саласында маңызды орын алады. Шығармашылық адамның шектеулі жағдайларда жаңа шешімдер қабылдауға, проблемаларды шешуге, қиындықтарды еңсере білуге мүмкіндік береді.

Шығармашылықтың педагогикалық маңызы өте зор, өйткені ол білім беру жүйесінде оқушының өзіндік әлеуетін толық ашуға ықпал етеді. Балабақшадағы балалар үшін шығармашылық — бұл әлемді түсінудің және өзін-өзі білдірудің бірден-бір жолы. Бала осы кезеңде қиялы мен ойлау қабілетінің негізін қалайды, сондай-ақ өзін қоршаған ортаға байланысты әртүрлі көзқарастар қалыптастырады.

Шығармашылықты дамыту педагогикалық үрдістің барлық кезеңінде маңызды, әсіресе мектепке дейінгі білім беру кезеңінде. Бұл кезеңде балалардың шығармашылық әлеуеті қалыптасып, дамиды. Педагогтар балаларға түрлі әдістер мен құралдар арқылы шығармашылық мүмкіндіктерін ашуға көмектеседі, бұл олардың танымдық, эмоционалды және әлеуметтік дамуына әсер етеді.

Шығармашылықтың даму деңгейлері:

- Бастапқы кезең — баланың шығармашылық ойындары мен әрекеттерінің негіздері пайда болады. Бұл кезеңде бала өзіне ғана тән ойлау, қиялдау қабілеттерін дамыта бастайды.

- Орташа кезең — бала шығармашылық шешімдер таба отырып, бұрынғы білімдерін жаңа тәсілдермен қолдана бастайды.

- Жоғары деңгей — бала күрделі шығармашылық тапсырмаларды орындап, өз білімдерін көп түрлі аспектілерде шығармашылықпен қолданады.

Шығармашылық қабілеттерді дамытуда балабақша тәрбиешісінің рөлі

Балабақша тәрбиешісі балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда негізгі рөл атқарады. Шығармашылық — тек қана өнер немесе музыкада ғана емес, өмірдің әртүрлі аспектілерінде көрініс табатын маңызды қасиет. Ол баланың жеке тұлғалық дамуында, әлеуметтік қатынастарында және интеллектуалды дағдыларында зор әсерін тигізеді. Тәрбиеші балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін арнайы педагогикалық әдістер мен тәсілдерді қолданады, олар арқылы балалардың өзіне сенімділігін арттырып, оларды жаңа идеялар мен шешімдерге ынталандырады.

Шығармашылық қабілеттерді дамытудағы тәрбиешінің басты міндеттері

Тәрбиешінің шығармашылық қабілеттерді дамытудағы міндеттері әртүрлі, бірақ оларды жалпылай бірнеше топқа бөлуге болады:

- Баланың шығармашылық ойлауын дамыту: Тәрбиеші балаларға жаңа идеяларды іздеуге, стандартты емес шешімдер қабылдауға, өз шығармашылық ойын іске асыруға мүмкіндік береді. Бұл үшін тәрбиеші қызықты тапсырмалар, сұрақтар, логикалық және шығармашылық ойлауды талап ететін әрекеттер ұсынады.

- Баланың қиялын дамыту: Тәрбиеші балалардың қиялын дамыту үшін ойын түрлерін, көркем өнер мен музыкамен жұмыс істейді. Әртүрлі қиял әлемдері мен ертегілер арқылы баланың ой-өрісін кеңейтеді.

- Топтық жұмысқа ынталандыру: Шығармашылық үдерісте балалар өзара әрекеттеседі, пікірлерімен бөліседі, бірігіп жұмыс істей отырып, ынтымақтастық дағдыларын меңгереді. Бұл өз кезегінде олардың шығармашылық дамуына да ықпал етеді.

- Шығармашылық процестердің оң нәтижелерін бағалау: Тәрбиеші балалардың шығармашылық қабілеттерін бағалағанда тек нәтиже емес, сонымен қатар баланың жеке еңбегін, шығармашылық үдерісін де назарға алады. Балалар қателіктер жасаған кезде оларды ынталандырып, шығармашылық шектеулерден шығуға көмектеседі.

Қорытынды:

Педагогикалық әдістер мен тәсілдер мектепке дейінгі кезеңде шығармашылық қабілеттерді дамытудың тиімді құралдары болып табылады. Олардың қолданылуы балалардың когнитивті және тұлғалық дамуына оң әсер етеді. Ата-аналар мен тәрбиешілер балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар балаларға қолдау көрсету арқылы шығармашылық әлеуетін арттыра алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдуллин А. Ж., Мусина Г. А. Мектепке дейінгі білім беру және тәрбиелеу негіздері. Алматы: Мектеп, 2014.
2. Кузьмина И. А. Шығармашылық педагогикасы: Теория мен практика. Мәскеу: Просвещение, 2012.
3. Новикова Т. А. Мектепке дейінгі балаларды шығармашылық дамыту әдістері. Мәскеу: Образование, 2015.
4. Богуш А. П. Педагогика: Шығармашылық және шығармашылық қабілеттерді дамыту. Санкт-Петербург: Питер, 2010.

БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ МЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ

Ештаева Лаззат Бердибаевна
Шымкент қаласы, №34 «Ақ желкен» бөбекжай-бақшасының әдіскері

Резюме

Данная статья рассматривает роль игры в повышении социальных навыков и сотрудничества у детей. Для детей игра — это не только развлечение, но и возможность развивать социальные навыки, уметь работать в команде и правильно себя вести в социальном окружении. Во время игры дети взаимодействуют друг с другом, развивают эмоциональный интеллект и устанавливают связи с другими детьми. Разнообразие видов игр, ролевые игры и другие методы помогают детям участвовать в коллективной деятельности, наладить гармоничные отношения и достигать общих целей.

Abstract:

This article discusses the role of play in enhancing children's social interaction and cooperation. For children, play is not only a form of entertainment but also an opportunity to develop social skills, collaborate effectively, and behave appropriately in a social environment. During play, children interact with each other, enhance their emotional intelligence, and establish connections with other children. Different types of games, role-playing activities, and other methods contribute to children's participation in group activities, building harmonious relationships, and achieving collective goals.

Ойын — баланың дамуы мен әлеуметтенуіндегі маңызды құрал. Ол тек көңіл көтеру немесе уақыт өткізу емес, сонымен қатар әлеуметтік дағдыларды дамыту, басқа балалармен өзара әрекеттесу, ынтымақтастық орнату және өмірде кездесетін қиындықтарды шешуге дайын болу үшін қажетті маңызды фактор болып табылады. Балабақша кезеңінде балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту және ынтымақтастық қабілеттерін қалыптастыру — олардың болашақ өмірінде сәтті болуы үшін аса маңызды кезең.

1.Ойын барысында балалар өзара әрекеттесіп, әлеуметтік байланыстар орнату әдістері

Ойын — балаларға әлеуметтік байланыстарды қалыптастырудың ең тиімді әдісі. Ойын барысында балалар бір-бірімен қарым-қатынас жасап, белгілі бір ережелер мен тәртіпке бағына отырып, топтық іс-әрекетке қатысады. Әсіресе рөлдік ойындар мен топтық ойындар балаларға

түрлі әлеуметтік рөлдерді орындап, адамдармен өзара әрекеттесуді үйренуге мүмкіндік береді. Бұл ойындар барысында балалар басқа балалардың сезімдері мен қажеттіліктерін түсініп, оларға құрметпен қарауды, өз эмоцияларын бақылауды үйренеді.

Мысалы, рөлдік ойындар барысында бір бала дәрігер, екінші бала науқас рөлінде ойнап, бір-біріне көмектесіп, мәселені шешуге тырысады. Бұл түрдегі ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастырып, топта бірлесіп жұмыс істеу, бір-біріне көмек көрсету дағдыларын дамытады. Ойын барысында балалар эмоцияларын білдіруге, бір-біріне сөзбен, мимикамен және іс-әрекетпен жауап беруге үйренеді.

2. Әлеуметтік дағдыларды дамытудағы ойынның рөлі: коммуникация, ынтымақтастық, келісім жасау

Ойын балаларға коммуникация дағдыларын дамытуға үлкен әсер етеді. Ойын барысында балалар бір-бірімен сөйлесіп, тыңдайды, идеяларын білдіреді, сұрақтар қойып, пікірталас жүргізеді. Олар өз ойын түсіндіру үшін сөздер мен дене тілін пайдаланады, осылайша олардың сөйлеу дағдылары дамиды. Сонымен қатар, топтық ойындар балалардың ынтымақтастық дағдыларын дамытуға да ықпал етеді. Балалар бірлескен әрекетке қатысып, бір мақсатқа жету үшін өз күш-жігерін біріктіреді.

3. Ойын арқылы баланың эмоционалдық интеллектісін дамыту

Ойын — баланың эмоционалдық интеллектісін дамытуға ықпал ететін тиімді құрал. Эмоционалдық интеллект — бұл адамның өз эмоцияларын тану және басқару қабілеті, сондай-ақ басқа адамдардың эмоцияларын түсіну және олармен тиімді қарым-қатынас жасау дағдысы. Ойын барысында балалар өздерінің эмоцияларын білдіру, басқалардың эмоцияларына жауап беру, қиын жағдайларда өзін-өзі ұстай білу және басқа балалармен келіссөз жүргізу сияқты дағдыларды дамытады.

Мысалы, ойын барысында балалар бір-бірінің көңіл-күйін байқап, эмоцияларына сәйкес әрекет ете алады. Егер бір бала көңілсіз болса, басқа бала оны жұбатады немесе көмек көрсетуге тырысады. Бұл эмоционалдық интеллектінің бір көрінісі болып табылады, себебі балалар басқа адамдардың сезімдерін түсініп, оларға жауап беруді үйренеді.

4. Әлеуметтік ынтымақтастықты арттырудағы ойынның түрлері

Ойын балалар үшін тек көңіл көтеру емес, сонымен қатар олардың әлеуметтік дағдыларын дамыту, өзара әрекеттесуді үйрену және қоғамда үйлесімді өмір сүруге қажетті қабілеттерді қалыптастыру үшін маңызды құрал болып табылады. Әлеуметтік ынтымақтастықты арттыру мақсатында әртүрлі ойын түрлері қолданылады. Бұл ойындар балаларға бірлескен іс-әрекет арқылы қарым-қатынас дағдыларын дамытуға, топта жұмыс істеуді және өзара сыйластықты үйренуге көмектеседі. Әлеуметтік ынтымақтастықты арттыруда маңызды рөл атқаратын негізгі ойын түрлеріне рөлдік ойындар, құрылымсыз ойындар және дидактикалық ойындар жатады.

5. Рөлдік ойындар: балалардың рөлдерге бөлінуі мен бірлескен әрекет жасау арқылы қарым-қатынас дағдыларын дамыту

Рөлдік ойындар — балалардың өздерін әртүрлі әлеуметтік рөлдерде көруіне және оларды орындауға мүмкіндік беретін ойын түрі. Мұндай ойындар балаларға басқа адамдардың позицияларынан қарап, олардың эмоцияларына, пікірлеріне және қажеттіліктеріне түсіністікпен қарауды үйретеді. Рөлдік ойындар барысында балалар өздеріне рөлдер таңдап, оларды орындай отырып, қарым-қатынас жасау, топта бірлесіп жұмыс істеу және бір мақсатқа жету дағдыларын дамытады.

6. Құрылымсыз ойындар: еркін шығармашылық және балалардың өздері ұйымдастырған ойындар

Құрылымсыз ойындар — балалардың өздерінің шығармашылық күш-жігерін пайдаланып, еркін түрде ұйымдастыратын ойындар. Мұндай ойындар арнайы ережелер мен шектеулерге негізделмейді, балалар өздері қызығушылықтары мен қиялдары бойынша ойынды ұйымдастырады. Құрылымсыз ойындар арқылы балалар топ ішінде өзара байланыс орнатып, шығармашылық идеяларды талқылап, бір-бірімен қарым-қатынас жасайды.

Қорытынды:

Бұл мақала балалардың әлеуметтік қарым-қатынасын нығайтудағы ойынның маңызды рөлін көрсетуге бағытталған. Ойынның көмегімен балалар бір-бірімен ынтымақтастықта жұмыс істеуді, өзара сыйластық пен түсіністік орнатуды, сондай-ақ өз ойларын дәлелдеуді үйренеді. Әртүрлі ойындар мен әдістер олардың топтық жұмысқа араласу дағдыларын жетілдіріп, бірге шешім қабылдау қабілеттерін дамытады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жұмабаев М. Педагогика. Алматы: Рауан, 1999.
2. Пиаже Ж. Психология мышления. Москва: Просвещение, 1974.
3. Левин К. Психология подростка. Москва: Академия, 1999.

ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАНЫҢ МОРАЛЬДЫҚ ЖӘНЕ ЭТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Иманкулова Марал Мейржановна, Кожахметова Улзада Есенгельдиевна
Шымкент қаласы, N61 “Нұртас” бөбекжай-бақшасының тәрбиешілері

Резюме

Эта статья рассматривает вопросы морального и этического воспитания детей через игру. Игра является эффективным инструментом для детей, позволяющим им понимать мир и осваивать социальные навыки. Моральное и этическое воспитание в ходе игры помогает детям отличать правильное от неправильного, развивать уважение к другим, формировать чувство ответственности и осознавать социальные нормы. Во время игры дети пробуют себя в разных социальных ролях и накапливают опыт решения моральных и этических проблем.

Abstract:

This article explores the issues of moral and ethical education of children through play. Play is an effective tool for children to understand the world and develop social skills. Moral and ethical education through play helps children distinguish right from wrong, foster respect for others, develop a sense of responsibility, and understand social norms. During play, children experiment with various social roles and gain experience in resolving moral and ethical issues.

Ойын — балалардың өмірінде маңызды орын алады, себебі ол тек көңіл көтеру және демалу ғана емес, сонымен қатар танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамудың басты құралы болып табылады. Ойын арқылы балалар әлемді танып, қоршаған ортаны түсініп, өздерінің эмоцияларымен жұмыс жасайды. Сонымен қатар, ойын кезінде бала өзіне қажетті әлеуметтік дағдыларды игереді, қарым-қатынас орнатуға үйренеді, дұрыс пен бұрысты ажыратуға мүмкіндік алады.

Ойын арқылы балалар тек физикалық және психологиялық тұрғыдан ғана дамымайды, сонымен бірге моральдық және этикалық құндылықтарды да қалыптастырады. Бала ойын барысында әр түрлі рөлдерді атқара отырып, өз әрекеттерінің нәтижелерін түсінеді, бұл оның моральдық ұстанымдарын дұрыс қалыптастыруға негіз болады. Ойын баланың өзіндік санасын және қоғамдағы жауапкершілік сезімін оятуға көмектеседі, әсіресе достарымен немесе үлкендермен бірге ойнағанда. Бұл процесс баланың әлеуметтік тәжірибесін арттырып, оның тұлғалық дамуына әсер етеді.

1. Моральдық және этикалық тәрбиенің негізгі аспектілері

Моральдық тәрбие — бұл баланың қоғамдағы моральдық нормалар мен ережелерді түсініп, оларды өмірде қолдана білу дағдыларын қалыптастыру. Бұл процессте балаларға дұрыс пен бұрысты ажырату, өзара құрмет, жауапкершілік, әділдік сияқты құндылықтарды ұғындыру

маңызды. Этикалық тәрбие — бұл балалардың өзара қарым-қатынастарында адалдық, әділдік, сыйластық және толеранттылық сияқты этикалық принциптерді меңгеруге бағытталған процесс.

Балалар этикалық тәрбие кезінде тұлғалық қасиеттерді дамытуға бағытталған бірқатар құндылықтарды игереді. Олардың арасында ең маңыздысы — этикалық қарыз, адамгершілік, құрмет және жауапкершілік сияқты қасиеттер. Бұл құндылықтар балалардың өзара қарым-қатынастарында мінез-құлықтың жақсы нормаларын қалыптастыруға көмектеседі.

Ойын арқылы этикалық тәрбие балаға өз эмоцияларын бақылауға, басқа адамдардың сезімдерін түсінуге және қоғамдық нормаларды құрметтеуге мүмкіндік береді. Бұл арқылы бала тұлға ретінде әлеуметтік жауапкершілікті сезінеді, яғни оған қоғамдағы адамдармен дұрыс қатынаста болу маңызды екендігін түсінеді.

2. Ойын және баланың моральдық және этикалық тәрбие процесі

Ойын балалар үшін өздігінен және тәрбиелік тұрғыдан үлкен маңызы бар іс-әрекет болып табылады. Оның әсері тек дене дамуына ғана емес, сондай-ақ ақыл-ой, эмоциялық және әлеуметтік дамуға да маңызды. Ойын барысында балалар өзін-өзі және басқаларды танып, жаңа дағдылар мен мінез-құлық үлгілерін қалыптастырады. Әсіресе моральдық және этикалық тәрбие процестерінде ойынның рөлі зор. Ойын балаларға өзара қарым-қатынастарда, әлеуметтік нормаларды орындауда және қоғамға бейімделуде керекті құндылықтар мен принциптерді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Ойынның балалардың моральдық құндылықтарын қалыптастырудағы рөлі

Ойын балалардың моральдық құндылықтарын қалыптастыруда өте тиімді құрал болып табылады, себебі бұл уақытта олар түрлі әлеуметтік рөлдерде болып, басқа адамдардың сезімдері мен қажеттіліктерін түсінеді. Ойын балаларға күнделікті өмірде көрінетін, әлеуметтік әрекеттердің мәнін түсінуге мүмкіндік береді. Мысалы, балалар рөлдік ойындар кезінде бір-бірінің көңілін табуға, көмектесуге, өз әрекеттері мен шешімдерінің жауапкершілігін сезінуге үйренеді.

Моральдық құндылықтарды қалыптастыру үшін ойындарды қолданудың тиімділігі көп. Балалар ойын кезінде өзара қатынастарда моральдық нормаларды жүзеге асырып, айналадағы адамдарға деген құрмет пен әдептілік, әділеттілік сияқты қасиеттерді танып, дамытуға мүмкіндік алады. Сонымен қатар, ойын баланың өзін-өзі бақылауын дамытады, өйткені баланың дұрыс мінез-құлық үлгілерін қалыптастыруында ойын ережелері мен шектеулері өте маңызды роль атқарады.

Моральдық даму кезеңдері мен ойын арқылы оларды дамыту

Балалардың моральдық дамуы кезең-кезеңімен жүзеге асады. Бұл процесс ойын әрекеттерінде де айқын көрінеді. Бала өз жасына қарай моральдық құндылықтарды және әлеуметтік нормаларды әртүрлі деңгейде меңгереді. Әдетте, моральдық даму төрт негізгі кезеңнен өтеді:

1. Алғашқы кезең (3-5 жас): Бұл кезеңде бала негізінен ережелер мен нормаларды көшіріп алады. Ойын барысында балалар үлкендердің қойған ережелерін қайталап, солардың негізінде мінез-құлықтарын реттейді. Балалар өз әрекеттерін көбінесе әлеуметтік рөлдер мен ойын шарттарына сай бейімдейді.

2. Екінші кезең (5-7 жас): Бұл кезеңде бала моральдық шешімдер қабылдауға қабілетті бола бастайды. Балалар ойын барысында өзара келісімдер мен таңдау жасауға үйренеді. Олар әділеттілік, достық, әріптестік және жауапкершілік сияқты моральдық құндылықтарды түсініп, өздерінің әрекеттеріне жауапкершілікпен қарай бастайды.

3. Үшінші кезең (7-9 жас): Балалар моральдық ұстанымдарға толықтай енеді. Ойын барысында олар бір-біріне көмек көрсету, қоршаған ортаның қажеттерін түсіну, мейірімділік көрсету сияқты терең моральдық мәселелерді қарастырады. Бұл кезеңде балалар бір-бірімен пікір алмасып, моральдық мәселелер бойынша өз көзқарастарын білдіре алады.

4. Төртінші кезең (9-12 жас): Бұл кезеңде балалар әлеуметтік ережелер мен нормаларды құрметтей отырып, оларды өз өмірінде қолдана бастайды. Моральдық ұстанымдар мен

әділдік құндылықтарын тікелей өздерінің мінез-құлқында және қоғамда қалай қолдануға болатындығын түсінеді. Балаларға кез келген моральдық мәселелерге сын көзбен қарауға, өз шешімдерін негіздеуге мүмкіндік беріледі.

Осы кезеңдерді ескере отырып, ойын арқылы баланың моральдық дамуын қолдауға болады. Ойындар, әсіресе рөлдік және стратегиялық ойындар, балалардың моральдық шешімдер қабылдау дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Қорытынды:

Ойын баланың тұлғалық дамуына үлкен ықпал ететін маңызды құрал болып табылады, әсіресе моральдық және этикалық тәрбие тұрғысынан. Ойын барысында балалар өзара қарым-қатынас орната отырып, дұрыс пен бұрысты, әділеттілік пен әділетсіздікті ажырата алады. Ойындар балаларға моралдық құндылықтарды тәжірибе арқылы меңгеруге, өз іс-әрекеттерінің нәтижелерін түсінуге және жауапкершілік алуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, ойын барысында балалар түрлі әлеуметтік рөлдерге енеді, бұл олардың әртүрлі тұрғыдан ойлануына және басқа адамдардың сезімдері мен пікірлерін бағалауға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жүнісова М. Баланың моральдық дамуы: педагогикалық негіздер. Алматы: Ғылым, 2021.
2. Байжанова А. Ойын арқылы балалардың тәрбие процесін ұйымдастыру. Алматы: Білім, 2020.
3. Қожахметова С. Балалар психологиясы: Ойынның рөлі мен орны. Алматы: Дәуір, 2020.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУ ЖӘНЕ СЕНІМДІЛІГІН АРТТЫРУ ТӘСІЛДЕРІ

Ирискулова Шахназа Кошкаровна
Түркістан облысы, Сайрам ауданы, "Шаттық" бөбекжай- бақшасы" МКҚК тәрбиешісі

Аннотация:

Данная статья рассматривает способы повышения самоосознания и уверенности у детей в дошкольном образовательном процессе. Самоосознание и уверенность являются важными аспектами личностного развития детей. Период дошкольного возраста — это начало формирования самооценки, укрепления внутренней уверенности и адаптации к обществу. Для формирования самоосознания, уверенности в собственных силах, а также развития умения выражать собственное мнение и чувства ответственности применяются различные педагогические методы и подходы.

Abstract:

This article explores methods for enhancing children's self-awareness and confidence in preschool education. Self-awareness and confidence are important aspects of children's personal development. The preschool period is the beginning of forming self-esteem, strengthening inner confidence, and adapting to society. Various pedagogical methods and approaches are used to promote self-awareness, build confidence in their abilities, as well as encourage self-expression and the development of a sense of responsibility.

Балалардың өзін-өзі тануы мен сенімділігін арттыру баланың психоэмоционалды дамуына, әлеуметтік қабілеттерінің қалыптасуына маңызды әсер етеді. Өзін-өзі тану — бұл балалардың өзіне деген қарым-қатынасын, өз қабілеттерін, күшті және әлсіз жақтарын түсінуін қамтиды. Бұл процес баланың эмоционалды тұрақтылығын, өздігінен шешім қабылдау және түрлі жағдайларға жауап беруде сенімді болуын қалыптастыруға бағытталған. Сенімділік — бұл өзіне деген сенімді қалыптастырып, өмірдегі қиындықтарға төтеп беруге деген қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді. Өзін-өзі тану мен сенімділік арттырудың педагогикалық және психологиялық маңызы өте зор, себебі олар балалардың өзіндік бағасын және сыртқы әлеммен қарым-қатынасын қалыптастырады.

1. Өзін-өзі тану және сенімділіктің психологиялық негіздері

Өзін-өзі тану — адамның өзінің жеке қасиеттерін, мүмкіндіктерін, қызығушылықтарын, күшті және әлсіз жақтарын түсіну процесі. Бұл өзін-өзі қабылдау мен өзіндік бағалау жүйесінің негізі болып табылады. Өзін-өзі тану адамның өмірінде маңызды рөл атқарады, себебі ол баланың өзіндік құндылықтар жүйесін қалыптастырады және жеке тұлғаның дамуында бағыт береді. Өзіндік бағалау адамның сыртқы әлемге қалай қарайтынын және оны қалай қабылдайтынын анықтайды. Бұл процесс балада өзіне деген сенімділік пен өмірге деген оң көзқарасты қалыптастырады. Өзін-өзі тану тұлғаның өзіндік бағалауын, өзін-өзі құрметтеуін және өз мүмкіндіктеріне сенуін жақсартады. Педагогикалық тұрғыдан алғанда, өзін-өзі тануды дамыту баланың өз қабілеттерін түсініп, оларды шыңдауға деген ынтасын арттырады.

Баланың сенімділігі — бұл баланың өз күшіне, қабілеттеріне, шешімдеріне сену сезімі. Сенімділік тұлғаның ішкі күш-қуаты мен өзіндік құндылықтарынан пайда болады. Сенімділік қалыптасқан кезде, бала өзіне сеніп, әлеммен өзара әрекеттесуді оңай қабылдайды, жаңа жағдайларға бейімделеді және өзін дұрыс бағалай алады. Бұл процесс баланың жас кезінен басталып, әлеуметтік қатынастарда өзін көрсету арқылы жетіледі. Баланың сенімділігінің қалыптасуы оған өмірде кездесетін қиындықтар мен қиын кезеңдерге төтеп беруге көмектеседі. Бұл сенім балаға өз-өзіне деген ішкі тыныштық, эмоционалдық тұрақтылық және жағымды өзіндік бағалауды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Педагогикалық тұрғыдан алғанда, баланың сенімділігі оның мінез-құлқына, мақсаттарына жетуіне, сондай-ақ басқалармен қарым-қатынасына тікелей әсер етеді.

Әлеуметтік және эмоционалдық дағдылар — баланың тұлғалық және әлеуметтік қарым-қатынастарын дамытудағы маңызды аспектілер болып табылады. Эмоционалдық интеллект пен әлеуметтік дағдылар бала өмірінде оның әлеммен және айналасындағы адамдармен қарым-қатынасын басқару қабілетін анықтайды. Әлеуметтік дағдылар балаға қоғамда өзін дұрыс ұстауға, қарым-қатынаста болуға, басқа адамдардың пікірін қабылдауға мүмкіндік береді. Эмоционалдық дағдылар, яғни баланың өз эмоцияларымен жұмыс істей білуі, оларды түсініп, дұрыс басқаруы да маңызды рөл атқарады. Бұл дағдылар балаға эмоционалдық тұрақтылықты қамтамасыз етіп, басқа адамдармен өзара сыйластықта болуына ықпал етеді. Әлеуметтік дағдылар мен эмоционалдық интеллект баланың өз-өзіне деген сенімін арттырып, әлеуметтік ортада табысты болуына көмектеседі. Сондықтан педагогикалық тұрғыдан әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларды дамыту бала тұлғасының қалыптасуына үлкен әсер етеді.

Балабақша кезеңі балалардың жеке тұлғалық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуының маңызды кезеңі болып табылады. Бұл кезеңде баланың өзін-өзі тануы мен сенімділігі қалыптасады, әрі бұл оның болашақта өмірінде маңызды рөл атқарады. Өзін-өзі тануды және сенімділікті арттыру баланың өзіне деген позитивті көзқарасын қалыптастырып, өмірге деген сенімін арттырады. Төменде балалардың өзін-өзі тануы мен сенімділігін арттыруға арналған бірнеше тәсілдер ұсынылады:

1. Педагогикалық қолдау мен ынталандыру

Баланың өзіндік бағасы мен сенімділігін арттырудың негізі — үнемі қолдау көрсету мен ынталандыру. Балаларға өзінің жетістіктерін бағалауға, қателіктерінен үйренуге және оларды түзетуге мүмкіндік беру маңызды. Мұғалімдер мен тәрбиешілер баланың әрбір жетістігін мақтап, дұрыс бағытта дамыту үшін оң пікірлер мен құрылымды кері байланысты қолдануы керек. Әрбір бала өзіндік ерекшелігімен, күшті жақтарымен бағалануы тиіс. Бұл олардың болашақта өзіне деген сенімін арттырады.

2. Әлеуметтік және эмоциялық дағдыларды дамыту

Балабақшада балалардың өз эмоцияларын түсініп, оларды басқаруды үйрену өте маңызды. Эмоциялық интеллекты дамыту үшін балаларға өз сезімдерін білдіруге, өздерінің және басқалардың эмоцияларын түсінуге, сондай-ақ түрлі әлеуметтік жағдайларда өзара сыйластық пен ынтымақтастық дағдыларын меңгеруге мүмкіндік берілуі тиіс. Эмоционалдық даму баланың өзін-өзі тануы мен сенімділігін арттыруға оң әсер етеді.

3. Рөлдік ойындар мен шығармашылық тапсырмалар

Рөлдік ойындар баланың өзін-өзі тануы мен сенімділігін арттыруда маңызды рөл атқарады. Мұндай ойындар балаларға әлеуметтік рөлдерді, міндеттер мен жауапкершілікті өздеріне алуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, шығармашылық тапсырмалар (сурет салу, қолөнер жасау, музыкамен жұмыс істеу) балалардың өз қабілеттеріне сенімін арттырып, өзін-өзі бағалауды нығайтады. Бұл тапсырмалар баланың шығармашылық әлеуетін ашады және өз қабілеттеріне деген сенімділікті қалыптастырады.

4. Жеке жетістіктер мен даму деңгейін көрсететін бағалау жүйелері

Баланың жеке жетістіктері мен даму деңгейін объективті түрде бағалау балаларға өздерінің күшті жақтарын көріп, оларды одан әрі дамытуға мүмкіндік береді. Әр бала жеке дара бағаланып, өзін-өзі бағалау мен дамудың нақты кезеңдеріне сәйкес кері байланыс алуы тиіс. Мысалы, балалардың әрбір жетістігін көрнекі түрде көрсету, олардың жетістіктеріне қатысты мақтау сөздер айту балаларға өздерінің прогресін түсінуге көмектеседі.

5. Жеке бағытталған оқыту және дамыту әдістері

Әр бала өзін-өзі тану мен сенімділігін арттыруда әртүрлі тәсілдер мен әдістерді қажет етеді. Жеке бағытталған оқыту арқылы әрбір баланың жеке қабілеттері мен ерекшеліктері ескеріледі, сондықтан педагогтар әр баланың даму деңгейіне сәйкес әдіс-тәсілдер таңдап, оларды жеке ынталандырады. Баланың өзін-өзі тануы мен сенімділігі оның қабілеттерін шыңдауға арналған тапсырмалармен қолдау табады.

6. Әңгімелер, ертегілер және әдеби шығармалар арқылы өзін-өзі тану

Балалардың өздерін және өз орнын түсінуге көмектесетін әңгімелер мен ертегілер арқылы педагогтар балалардың эмоциялық және моральдық дамуына әсер ете алады. Әртүрлі оқиғалар мен кейіпкерлердің әрекеттері баланың өзін-өзі тануында маңызды рөл атқарады, себебі бала ертегілердегі кейіпкерлермен өз тәжірибесін салыстырып, олардан пайдалы сабақтар ала алады. Бұл әдіс балаға моральдық нормалар мен әлеуметтік ережелерді меңгеруге көмектеседі.

7. Дискуссиялар мен пікірталастар

Балабақшадағы топтық жұмыстар мен дискуссиялар балаларға өз пікірін білдіруге, өзгелердің пікірлерін тыңдауға және салыстыруға мүмкіндік береді. Бұл тәсіл балалардың коммуникациялық дағдыларын дамытады және өзін-өзі танып, қоғамдағы орнын анықтауға мүмкіндік береді. Пікірталас барысында балалар өз көзқарастарын айта отырып, өздеріне деген сенімділікті нығайтады.

8. Өзін-өзі бақылау және рефлексия

Балалардың өз әрекеттері мен мінез-құлқын бақылауға үйрету олардың өзін-өзі бағалауына ықпал етеді. Өзін-өзі бақылау әдістері арқылы бала өз күш-жігерін, жетістіктерін, сәтсіздіктерін бағалайды, нәтижесінде өзін-өзі тану мен сенімділігі артады. Рефлексия баланың өткен іс-әрекеттерін талдап, оның болашақта қалай жақсартуға болатынына қатысты ойлануға мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Баланың сенімділігі оның психологиялық жағдайына тікелей әсер етеді және оның дамуында маңызды рөл атқарады. Сенімді бала өз қабілеттеріне сенеді, қиындықтарға төтеп бере алады және өмірдің түрлі аспектілерінде белсенділік танытады. Сенімнің қалыптасуы балаға өмірде кездесетін сынақтарға дұрыс реакция беруге, жеке мақсаттарға жетуге және өзінің ішкі ресурстарын дұрыс пайдалануға мүмкіндік береді. Сондықтан, балабақшада балалардың сенімділігін арттыру олардың болашақта өз-өзіне сенімді, жауапкершілікті, іскер тұлға болып қалыптасуына жол ашады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Алиева Г. А. Балалар психологиясы: теория мен практика. Алматы: «Білім» баспасы, 2017.
2. Жұмабекова Т. Б. Баланың психологиялық дамуындағы әлеуметтік орта. Алматы: «Қазақ университеті», 2018.
3. Ерғалиева А. М. Мектепке дейінгі тәрбие: теория мен практика. Алматы: «Сардар» баспасы, 2016.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕ МЕН БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ

Наширова Дина Жамбуловна
Шымкент қаласы, N61 “Нұртас” бөбекжай-бақшасының музыка жетекшісі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию роли игры в системе дошкольного воспитания и образования. Игра является эффективным методом, влияющим на когнитивное, эмоциональное, социальное и физическое развитие детей. Игровая деятельность в детском саду дает детям возможность познавать мир, выражать свои мысли и устанавливать связи с другими детьми. Игра — это важный этап в когнитивном развитии ребенка, через который он готовится к сложным жизненным ситуациям. В статье рассматриваются методические особенности игры в системе дошкольного воспитания и образования, ее значение в воспитательном процессе и влияние на развитие ребенка.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the role of play in the system of preschool education and upbringing. Play is an effective method that influences children's cognitive, emotional, social, and physical development. Play activities in preschool allow children to explore the world, express their thoughts, and establish relationships with other children. Play is an essential stage in a child's cognitive development, through which they prepare for real-life challenges. The article discusses the methodological features of play in the preschool education system, its importance in the educational process, and its impact on children's development.

Мектепке дейінгі тәрбие мен білім беру жүйесі баланың жан-жақты дамуы үшін негіз қалаушы кезең болып табылады. Бұл кезеңде баланың жеке тұлғасы, ой-өрісі, әлеуметтік дағдылары мен мінез-құлқы қалыптасады. Балабақшадағы ойын іс-әрекеті – баланың өміріндегі маңызды әрі тиімді құрал болып саналады. Ойынның мәні оның тәрбиелік ықпалы мен танымдық дамуды ынталандыру қабілетінде жатыр. Ойын арқылы балалар өзін қоршаған әлеммен танысады, әлеуметтік қарым-қатынасқа үйренеді, қиындықтар мен шешімдермен жұмыс жасауды меңгереді.

Ойынның мектепке дейінгі тәрбие жүйесіндегі маңызы

Ойынның мектепке дейінгі тәрбиедегі маңызы өте зор. Бұл кезеңде баланың ойын арқылы оқуға деген қызығушылығы мен ынтасы қалыптасады. Ойын – баланың танымдық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беретін бірден-бір құрал. Сонымен қатар, ойын балалардың әлеуметтік және эмоционалдық дағдыларын қалыптастырады, оларды өзін-өзі тануға, басқалармен тіл табыса білуге үйретеді.

Ойынның баланың танымдық және әлеуметтік дамуына әсері

Ойын арқылы балалардың ақыл-ойы, есте сақтау, тіл дамыту, логикалық ойлау қабілеттері дамиды. Әлеуметтік тұрғыда балалар ойын барысында бірге жұмыс істей отырып, топтық жұмысты, өзін-өзі басқаруды, қоршаған ортамен ынтымақтастықты үйренеді. Ойын әдістері баланың еркін дамуына, өзіндік ойлауын дамытуға, жеке қабілеттерін ашуға мүмкіндік береді.

Ойынның теориялық негіздері

Ойын – бұл балалардың өздігінен дамуына ықпал ететін және олардың психоәлеуметтік дамуы үшін маңызды құрал. Ойынның теориялық негіздері баланың психологиясына және оның дамуына зор әсер етеді. Осы бөлімде біз ойын мен бала психологиясының байланысын, ойынның түрлерін және олардың дамуға әсерін, сондай-ақ ойынның мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі рөлін қарастырамыз.

1. Ойын мен бала психологиясының байланысы

Ойын балалардың психоэмоциялық дамуына, танымдық процестеріне, әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға және әлемді түсінуіне ықпал етеді. Балалар ойын арқылы өздерін қоршаған әлеммен танысады, шынайы өмірдегі әрекеттерді, эмоциялар мен тәжірибелерді симуляциялайды. Психологтар ойынның балалардың әлеуметтік және когнитивтік дамуына

маңызды рөл атқаратынын дәлелдеді. Сонымен қатар, ойын баланың эмоциялық тұрақтылығын қалыптастыруда, олардың стресстен арылуында және өзін-өзі тануында маңызды орын алады.
- Социализация: Ойын балаларға өз ойларын білдіруге, басқа балалармен араласуға, топтық жұмыс жасауға үйретеді. Бұл баланың әлеуметтік дағдыларының қалыптасуына ықпал етеді.
- Танымдық даму: Ойындар баланың логикалық ойлауын, проблемаларды шешу дағдыларын дамытады. Балалар ойын арқылы түрлі тапсырмаларды орындап, жаңа білімдер мен дағдыларды игереді.
- Эмоциялық даму: Ойын барысында балалар түрлі эмоцияларды сезінеді, бұл олардың эмоционалдық интеллектінің дамуына көмектеседі.

2. Ойынның түрлері және олардың дамуға әсері

Ойындардың әртүрлі түрлері балалардың әртүрлі дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Әрбір ойын түрінің өзіне тән ерекшеліктері бар, бірақ олардың барлығы баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына, әлеуметтік дағдыларын дамытуға және танымдық дамуына бағытталған.
- Дидактикалық ойындар: Бұл ойындар балаларға оқу және танымдық дағдыларын дамытуға көмектеседі. Мысалы, сан есептерін, әріптерді, сөздерді оқытуға бағытталған ойындар балалардың ақыл-ойын дамытуға ықпал етеді.
- Рөлдік ойындар: Рөлдік ойындар балалардың әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамытуға арналған. Балалар белгілі бір рөлдерді орындау арқылы қоғамда өз орнын табуды үйренеді. Бұл ойын түрі балаларға өмірдегі жағдайларды моделдеуге мүмкіндік береді.
- Қозғалыс ойындары: Қозғалыс ойындары балалардың дене және моторика дағдыларын дамытуға бағытталған. Олар баланың физикалық дамуымен қатар, кеңістіктегі бағдарлауды және қимыл-қозғалыс координациясын жақсартады.
- Қиялға негізделген ойындар: Қиялға негізделген ойындар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Бұл ойындар балалардың ақыл-ойы мен қиялын кеңейтеді, жаңа идеялар мен шешімдер табуға үйретеді.

3. Ойынның мектепке дейінгі білім беру жүйесінде рөлі

Мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ойынның маңызды рөлі бар, өйткені бұл кезеңде балалардың ойлау қабілеті, тұлғалық қасиеттері және әлеуметтік дағдылары дамиды. Ойын арқылы балалар оқу мен тәрбие үрдісінде белсенді қатысады, бұл олардың танымдық қабілеттерін арттыруға көмектеседі. Мектепке дейінгі мекемелерде ойынның маңызы келесі аспектілерде көрінеді:
- Танымдық дамуды қолдау: Ойын арқылы балалар сананы, есте сақтауды, логикалық ойлауды және шығармашылық қабілеттерді дамытады. Ойынның дидактикалық түрлері балаларға тапсырмаларды шешуге, жаңа білімді меңгеруге мүмкіндік береді.
- Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру: Ойын барысында балалар бір-бірімен өзара әрекеттесіп, топта жұмыс жасау дағдыларын меңгереді. Бұл оларды әріптестікке, ынтымақтастыққа және жауапкершілікке үйретеді.
- Эмоциялық және психологиялық даму: Ойын арқылы балалар өздерінің эмоцияларын түсініп, оларды басқаруды үйренеді. Сонымен қатар, ойын балаларды стресстен арылтып, өзін-өзі сезінуіне және өзіндік бағасын арттыруға көмектеседі.

Қорытынды:

Ойын – мектепке дейінгі тәрбиеде баланың дамуын қамтитын негізгі құралдардың бірі болып табылады. Ойын баланың танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына зор әсер етіп, оның жеке тұлғалық дамуына ықпал етеді. Ойын арқылы баланың дүниетанымы кеңейіп, әлемді түсіну қабілеті артады. Сонымен қатар, ойын балаларға әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруда, басқа балалармен жұмыс істей білу, топта әрекет жасау сияқты маңызды дағдыларды дамытуда шешуші рөл атқарады. Эмоционалдық тұрғыдан ойын балаларға өз сезімдерін түсінуге, басқаруға және өзгелердің эмоцияларына эмпатия көрсетуге үйретеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Жанпейісова М. Б. "Мектепке дейінгі тәрбие мен білім беру". Алматы: ҚазАқпарат, 2020.

2. Алдамбергенова С. Н. "Балалар психологиясы". Алматы: Қазақ университеті, 2018.
3. Әбиев Ж. Т., Бабаев С. Б. "Педагогика". Алматы: Мектеп, 2017.

БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҚТЫҢ БАЙЛАНЫСЫ

Ошаева Шарипа Исаковна
Шымкент қаласы, №61 "Нұртас " бөбекжай - бақшасының тәрбиешісі

РЕзюме

Данная статья посвящена рассмотрению связи логического мышления и креативности в воспитании детей. Логическое мышление и креативность являются важными аспектами развития ребенка и развиваются в тесной взаимосвязи. Логическое мышление способствует структурированию умственных процессов ребенка и повышению его способности к решению проблем, в то время как креативное мышление развивает воображение, помогает находить новые идеи и свободно выражать свои мысли. В статье рассматриваются методы и подходы, направленные на развитие логического мышления и креативности, а также их взаимное влияние и воздействие на развитие ребенка.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the connection between logical thinking and creativity in child upbringing. Logical thinking and creativity are key aspects of child development, and they evolve in close interrelation. Logical thinking contributes to structuring a child's cognitive processes and enhancing their ability to solve problems, while creative thinking fosters imagination, helps generate new ideas, and enables children to express their thoughts freely. The article discusses methods and approaches for developing logical thinking and creativity, as well as their mutual influence and impact on child development.

Баланың логикалық ойлау мен шығармашылықтың қатар дамуы бала тәрбиесінің маңызды құрамдас бөліктері болып табылады. Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде бала тек қана ақпаратты қабылдап қана қоймай, сонымен қатар өз ойын еркін жеткізу, жаңа идеяларды ұсыну, мәселені шешу жолдарын іздестіру қабілетін дамытуға бағытталған оқу процесі маңызды орын алады. Логикалық ойлау мен шығармашылық дағдылардың өзара байланысы туралы сұрақтар соңғы жылдары педагогика мен психология ғылымдарының зерттеу нысанына айналған. Осы мақалада логикалық ойлау мен шығармашылықтың байланысы мен олардың бала дамуына әсері қарастырылады.

Логикалық ойлау мен шығармашылық: ұғымдар мен олардың өзара байланысы

- Логикалық ойлау — бұл фактілер мен деректерді жүйелі түрде өңдеу, дұрыс қорытынды жасау, проблемаларды шешу барысында аналитикалық және сыни ойлау қабілеттерін қолдану процесі.

- Шығармашылық ойлау — жаңа идеяларды туғызу, өзіндік шешімдер табу және белгісіздік жағдайында әрекет ету қабілеті.

Логикалық ойлау мен шығармашылықтың өзара байланысы келесідей сипатталады: логикалық ойлау, негізінен, құрылымданған және жүйелі түрде деректерді өңдеу мен түсіндіруге бағытталса, шығармашылық ойлау бұл деректерді жаңа, ерекше түрде қолдануға мүмкіндік береді. Біріншісі баланың білімін, екіншісі оның қиялын дамытуға ықпал етеді.

Логикалық ойлау мен шығармашылықты дамыту әдістері

- Ойындар арқылы даму. Логикалық және шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуда ойындар маңызды құрал болып табылады. Ойындар арқылы баланың назарын, қиялын және шығармашылық қабілеттерін шыңдауға болады. Мысалы, балаларға түрлі логикалық жұмбақтар, тапсырмалар, рөлдік ойындар мен жағдаяттық тапсырмалар беріледі. Бұл ойындар баланың ойлау қабілеттерін дамыта отырып, шешім қабылдауға үйретеді.

- Проблемалық тапсырмалар мен тапсырмалар арқылы оқу. Логикалық ойлау мен шығармашылық қабілеттерді дамыту үшін балаларға проблемалық тапсырмалар ұсынылады. Мұндай тапсырмалар балаға шешім қабылдауға мүмкіндік береді, олардың өз бетімен шешім қабылдау дағдыларын дамытады.

- Әңгімелеу және көрнекі құралдар. Әңгімелеу әдістері шығармашылық ойлауды дамытуға септігін тигізеді. Балалар өз ойларын еркін жеткізу, түрлі идеяларды салыстырып, оларды қолдану арқылы тілдік дағдыларын да дамытады.

Логикалық ойлау мен шығармашылықтың баланың дамуына әсері

Баланың дамуы үшін логикалық ойлау мен шығармашылық қабілеттерінің маңызы зор. Логикалық ойлау балаларға нақты және жүйелі түрде ойлануға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде оқу материалын түсіну мен игеруде көмектеседі. Шығармашылық ойлау болса, баланың өзін-өзі көрсетуіне, жаңа идеяларды туғызуға және тәуелсіз ойлауға жағдай жасайды. Бұл қабілеттердің баланың білім алу барысында және жеке өмірінде маңызды рөлі бар.

Логикалық ойлау мен шығармашылықтың өзара әрекеті мен әсері

Логикалық ойлау мен шығармашылық бір-біріне әсер ететін қабілеттер болып табылады. Логикалық ойлау баланың жүйелі және аналитикалық тұрғыда ойлау дағдыларын қалыптастырады, ал шығармашылық баланың жаңа, ерекше шешімдер табуына мүмкіндік береді. Осы екі қабілеттің үйлесімі баланың жан-жақты дамуына және өмірде әртүрлі жағдайларға бейімделуіне ықпал етеді.

Қорытынды:

Логикалық ойлау мен шығармашылықтың байланысы бала тәрбиесінде өте маңызды. Осы қабілеттердің бір-бірімен үйлесімді дамуы баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуына және оның болашақ өмірінде табысты болуы үшін қажетті дағдыларды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Баланың логикалық ойлауын дамыту арқылы оны сыни ойлау, проблемаларды шешу және жаңа идеяларды табу дағдыларымен қаруландыруға болады. Сонымен қатар, шығармашылық ойлауды дамыту баланың өзіне сенімділігін арттырады, өзін-өзі көрсетуге ықпал етеді.

Осылайша, бала тәрбиесінде логикалық ойлау мен шығармашылықтың өзара байланысын түсіну мен дұрыс пайдалану педагогика саласында маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бибікулова Г. Ш. Балабақшадағы балалардың логикалық ойлауын дамыту әдістері. – Алматы: "Білім", 2015.
2. Гончарова Е. В. Шығармашылық және танымдық даму: психологиялық аспектілері. – Москва: Педагогика, 2017.
3. Джонсон Д., Джонсон Р. Т. Жаңа ойлау дағдылары мен шығармашылықты дамыту жолдары. – Нью-Йорк: HarperCollins Publishers, 2012.

БАЛАБАҚШАДА ЖАСАЛҒАН ОЙЫН АРҚЫЛЫ БІЛІМ БЕРУ ӘДІСТЕРІ

Тәтім Айжан Асқарқызы
Шымкент қаласы, №34 «Ақ желкен» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Эта статья посвящена обсуждению методов обучения через игру в детском саду. Игра является одним из самых эффективных и увлекательных инструментов обучения для детей. Методы обучения через игру в детском саду играют важную роль в развитии познавательных и социальных навыков детей. В процессе игры дети усваивают информацию легко и интересно, развивают коммуникативные навыки и творческие способности. В статье рассматриваются различные виды игр,

методы их эффективного использования в учебном процессе, а также влияние игр на интеллектуальное развитие, эмоциональное состояние и социальные взаимодействия детей.

Abstract:

This article is dedicated to discussing methods of teaching through play in kindergarten. Play is one of the most effective and engaging educational tools for children. Methods of teaching through play in preschool settings play an important role in developing children's cognitive and social skills. During play, children absorb information in a fun and engaging way, develop communication skills, and enhance their creative abilities. The article explores the types of games, effective methods of using them in the learning process, and the impact of play on intellectual development, emotional well-being, and social interactions of children.

Ойын – балалардың дамуында ерекше орын алатын маңызды құрал. Балабақшадағы оқу үдерісінде ойын тек көңіл көтеру үшін емес, баланың әлеуметтік, танымдық және эмоционалдық дамуында маңызды рөл атқарады. Ойын арқылы білім беру әдістері балаларға ақпаратты оңай және қызықты түрде ұсынуға мүмкіндік береді, олардың ой-өрісін кеңейтуге, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Ойын кезінде балалар нақты өмірлік жағдайларды моделдеп, түрлі рөлдерде ойнап, коммуникативті дағдыларын қалыптастырады.

Ойынның теориялық негіздері

Ойын туралы психологиялық және педагогикалық аспектілер

Ойын – балалардың әлемді түсіну мен зерттеу, өз ойларын білдіру және басқа адамдармен қарым-қатынас жасау тәсілдерінің бірі. Ойын балалардың танымдық және әлеуметтік дағдыларын дамытуда маңызды психологиялық және педагогикалық құрал болып табылады. Психология тұрғысынан ойын балалардың ішкі әлемін танып-білуге, эмоциялық және әлеуметтік құзыреттіліктерін қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Лев Выготский мен Жан Пиаже сияқты ұлы психологтар ойынның балалардың танымдық дамуы мен әлеуметтенуіне ықпалы туралы өз еңбектерінде айтқан болатын. Л.Выготский ойын баланың әлеуметтік ортасы мен мәдени құндылықтарына бейімделуінің алғашқы қадамы ретінде қарастырған. Оның айтуынша, ойын барысында балалар рөлдермен әрекет етіп, өздерін басқа адамдардың позициясында көреді, бұл олардың әлеуметтік танымдарын қалыптастыруға ықпал етеді. Ж.Пиаже болса, ойынды бала үшін дүниені танудың басты әдісі ретінде бағалаған. Балалар ойын арқылы абстрактілі ойлауды, себеп-салдарлық байланыстарды түсінуді үйренеді.

Ойын түрлері мен олардың балалардың дамуына әсері

Ойынның түрлері балалардың әртүрлі даму аспектілеріне әсер етеді, оларды шығармашылық, когнитивті және әлеуметтік дағдылар тұрғысынан қалыптастырады. Ойынның негізгі түрлерін келесідей топтастыруға болады:

1. Рөлдік ойындар: Рөлдік ойындар балаларға әр түрлі әлеуметтік рөлдерді орындауға мүмкіндік береді. Мұндай ойындар балалардың коммуникативті дағдыларын дамытуға, топта жұмыс істеуге және бір-бірімен тіл табысуға көмектеседі. Балалар нақты өмірлік жағдайларды модельдеу арқылы өз пікірлерін білдіріп, шешімдер қабылдайды.

2. Дидактикалық ойындар: Дидактикалық ойындар балаларға білімді меңгеруге көмектесетін арнайы құрылған ойындар болып табылады. Мұндай ойындар балалардың танымдық қабілеттерін арттырып, математика, тіл, экология сияқты әртүрлі пәндер бойынша білімдерін кеңейтеді.

3. Құрылымсыз ойындар: Құрылымсыз ойындар балаларға толық еркіндік береді, олар өз ойларымен және қиялдарымен әрекет етеді. Бұл ойындар шығармашылықты дамытуға, өз-өзін білдіруге, жаңа идеялар мен шешімдерді іздеуге ықпал етеді.

4. Шығармашылық ойындар: Бұл ойындар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Мысалы, сурет салу, мүсіндеу, музыка ойнау сияқты шығармашылық әрекеттер балалардың қиялдарын кеңейтеді, олардың өнерге деген қызығушылығын оятады.

Балабақшада ойын арқылы білім беру әдістері

Ойын балабақшадағы білім беру процесінің маңызды бөлігі болып табылады, өйткені ол балалардың танымдық және әлеуметтік дағдыларын дамытуда негізгі құрал ретінде қызмет

етеді. Әр түрлі ойын түрлері балалардың әртүрлі аспектілерін дамытуға бағытталған, осылайша олардың эмоционалды және әлеуметтік дамуымен қатар когнитивті қабілеттерін жетілдіруге мүмкіндік береді. Мақалада балабақшада қолданылатын ойын әдістерінің түрлері мен олардың білім беру процесіне әсері қарастырылады.

Рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар балаларға белгілі бір әлеуметтік рөлдерді немесе кейіпкерлерді орындауға мүмкіндік береді. Бұл ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді, өйткені олар әртүрлі әлеуметтік рөлдерді (мұғалім, дәрігер, ата-ана, сатушы және т.б.) ойнай отырып, өзара әрекеттесу дағдыларын игереді.

Рөлдік ойындардың негізгі артықшылығы – баланың әлеуметтік тәжірибесін кеңейту мүмкіндігі. Мұндай ойындар баланың басқа адамдардың көзқарасымен танысуына және өзінің әрекеттері мен шешімдерінің салдарын түсінуіне мүмкіндік береді. Сонымен қатар, рөлдік ойындар балалардың тіл байлығын арттырады, сөйлеу дағдыларын қалыптастырады, оларды шығармашылық және сыни ойлауға баулиды.

Рөлдік ойындардың ерекшеліктері:

- Әлеуметтік тәжірибені кеңейту;
- Эмпатияны дамыту, яғни басқалардың сезімін түсінуге үйрету;
- Командалық жұмысты үйрету және бірлескен мақсатқа жетуге ынталандыру;
- Пікірталас жүргізу және өз пікірін қорғау дағдыларын қалыптастыру.

Қорытынды:

Ойын арқылы білім беру әдістері балабақшадағы оқу процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл әдіс балалардың танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуын бірдей қамтиды, әрі оларды белсенді түрде қатысуға ынталандырады. Ойын – бұл балалар үшін ең тиімді және қызықты оқыту тәсілі, өйткені ол оқу материалын жеңіл әрі қызықты түрде меңгеруге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Воскобович В. В., Давыдов В. В. Игры как средство обучения в детском саду. М.: Просвещение, 2009.
2. Галенская Н. И. Педагогика и психология дошкольного образования. М.: Академия, 2014.
3. Лысенкова В. И. Детская игра как основа развития. М.: Охранное издательство, 2012.

ЕРТЕ ЖАСТАН БАСТАП БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Тилеубергенова Нурсауле Садыровна
Шымкент қаласы, 71 "Қ.Қазиев" атындағы бөбекжай-бақша МКҚК тәрбиешісі

Резюме

Эта статья посвящена методам развития речи у детей с раннего возраста. Речь детей является основным инструментом их когнитивного развития, социальных навыков общения и формирования личностных качеств. Развитие речи в раннем возрасте оказывает непосредственное влияние на другие аспекты психического и физиологического развития ребенка. В статье рассматриваются различные методы и подходы к развитию речи у детей, включая игровые методы, специальные программы, чтение и слушание, а также другие способы.

Abstract:

This article is dedicated to methods of developing children's language from an early age. Children's language is a key tool in their cognitive development, social communication skills, and the formation of personal qualities. Language development at an early age has a direct impact on other aspects of the child's psychological and physiological growth. The article discusses various methods and approaches to language development, including game-based methods, specialized programs, reading and listening activities, and others.

Ерте жастан бастап балалардың тілін дамыту — олардың жалпы дамуына, әлеуметтік қарым-қатынастарын қалыптастыруға, когнитивті және эмоциялық процестерін жетілдіруге үлкен ықпал етеді. Тіл бала өміріндегі маңызды кезеңдердің бірі болып табылады, өйткені ол тек қарым-қатынас құралы ғана емес, сонымен қатар ойлау, есте сақтау және дүниетанымдық көзқарастың негізі. Осы кезеңде баланың ойлау қабілеттері мен тұлғалық ерекшеліктері қалыптаса бастайды, ал дұрыс дамыған тілдік дағдылар оның психологиялық және әлеуметтік тұрғыдан дамуына жағдай жасайды.

Ерте жастан бастап тіл дамытудың маңызы

Ерте жаста тілдік даму баланың жалпы дамуының алғышарты болып табылады. Тілдің дамуында ата-аналар мен тәрбиешілердің рөлі зор. Ерте жасында бала өз ойларын айтып, қоршаған ортасымен қарым-қатынас орната бастағанда, ол өзі туралы түсінік қалыптастырып, әлемді тануға бастайды. Осылайша, ерте жастағы тілдік даму әлеуметтік, когнитивтік және эмоционалды дағдылардың алғышарты болып табылады.

Тіл дамуының психологиялық және физиологиялық негіздері

Балалардағы тіл дамуы психологиялық және физиологиялық процестерге негізделеді. Психологиялық тұрғыдан, тілдің дамуында ми құрылымдарының функциясы мен тілдік өңдеудің қалыптасуы маңызды орын алады. Физиологиялық тұрғыдан тілдің дамуы балалардың артикуляциялық аппаратын, есту қабілеттерін, сондай-ақ дене және жүйке жүйесінің жалпы жағдайын анықтайды. Бұл факторлар тілдің сапалы және толық дамуына әсер етеді.

Тіл дамуының балалардың жалпы дамуы мен әлеуметтенуіндегі рөлі

Тіл дамуы балалардың жалпы психикалық дамуы мен әлеуметтенуіне елеулі әсер етеді. Тілдік дағдылар балаға өз ойларын жеткізіп, қоршаған ортасымен қатынас орнатуға мүмкіндік береді. Әлеуметтік тұрғыдан алғанда, балалар тіл арқылы қоғамдағы ережелерді түсініп, өздерін адамдармен қарым-қатынаста қалай ұстауды үйренеді. Бұл қабілеттер олардың әлемді тану дағдыларының негізін құрайды және әлеуметке бейімделудің маңызды кезеңі болып табылады.

Ерте жастан тіл дамыту әдістері

Оқу және жазу дағдыларын дамыту: баланың алғашқы тілдік дағдыларын қалыптастыру

Ерте жастағы баланың тілін дамыту үшін оқу мен жазу дағдыларын қалыптастыру маңызды кезең болып табылады. Бұл кезеңде баланың тілдік қабілеттері тек ауызша қарым-қатынас деңгейінде ғана емес, жазбаша формада да дамуы тиіс. Оқу мен жазу негіздерін үйрету үшін түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады:

- Әріптермен таныстыру: Бала әріптермен таныса бастайды. Әріптердің дыбыстық құрамы мен графикалық бейнесін үйрену – тіл дамуының алғашқы қадамы.
- Жазуға үйрету: Әріптерді жазу арқылы бала жазу дағдыларын меңгереді. Алғашқы кезде әріптерді дұрыс жазу мен оларды бір-біріне қосып сөздер құрастыру маңызды.
- Қарапайым сөздерді оқу: Балалар қарапайым сөздерді оқып, мағыналарын түсініп, сөздер арасындағы байланыстарды аңғарады.

Ерте кезеңде осы әдістерді қолдану балаға тілдің құрылымын түсінуге, сөйлеу тілін дамытуға және алғашқы жазбаша дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді.

Ойын арқылы тіл дамыту: рөлдік ойындар, дидактикалық ойындар, әлеуметтік интерактивті ойындар

Ойын балалардың тілін дамыту үшін ең тиімді құрал болып табылады. Ерте жастағы балалар үшін ойындар – бұл қарым-қатынас жасау, жаңа сөздерді үйрену, әлеуметтік ережелерді меңгеру және дүниені түсіну тәсілі. Ойын барысында баланың тілін дамыту үшін әртүрлі әдістер қолданылады:

- Рөлдік ойындар: Балаларға белгілі бір рөлдерді орындау арқылы өздерін басқа адамдардың орнына қойып, сөйлеу дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік беріледі. Мысалы, дүкен ойыны, дәрігер және пациент ойыны, ата-ана рөлін ойнау баланың сөйлеу қорын кеңейтеді.

- Дидактикалық ойындар: Мысалы, сөздер мен суреттерді сәйкестендіру, сан мен түстерді таныстыру, түрлі категорияларға бөлінген заттарды топтау. Осы ойындар арқылы балаларға қарапайым сөздер мен ұғымдарды түсіну жеңілдейді.
- Әлеуметтік интерактивті ойындар: Балалардың бір-бірімен әрекеттесуін ынталандыратын ойындар да тіл дамытуға ықпал етеді. Бұл топтық ойындар балалардың тілдік өзара әрекеттесуін арттырады, олар өзара сөйлесу, тыңдау, сұрақ қою және жауап беру дағдыларын дамытады.

Әңгімелер мен ертегілердің маңызы: тыңдау мен айтылым дағдыларын дамыту

Әңгімелер мен ертегілер – баланың тілін дамыту үшін маңызды құрал. Әртүрлі жанрдағы әңгімелер мен ертегілер тыңдалып, баланың сөздік қоры мен сөйлеу қабілеттері жетіледі:
- Тыңдау дағдыларын дамыту: Балалар ертегілер мен әңгімелерді тыңдай отырып, тыңдау қабілетін дамытады. Ертегілерде әңгімелеу құрылымын, кейіпкерлердің іс-әрекеттерін және оқиғаның дамуын тыңдай отырып, бала жаңа сөздер мен сөйлемдер үйренеді.
- Айтылым дағдыларын дамыту: Балалар өздерінің ойларын әңгімелеу арқылы дұрыс сөйлеу дағдыларын меңгереді. Әңгіме немесе ертегі тақырыбына байланысты сұрақтар қою, пікір білдіру, өткен оқиғаларды айту балаға сөйлеудің грамматикалық құрылымдарын меңгеруге көмектеседі.

Қорытынды:

Ерте жастан тіл дамытуда қолданылатын әдістер мен тәсілдер балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып таңдалуы тиіс. Тіл дамуының алғашқы кезеңдерінде баланың тілдік дағдыларын қалыптастыруда ойын әдістері, әңгімелер мен ертегілерді тыңдау, оқуға үйрету және сөздік қорын кеңейту маңызды рөл атқарады. Ерте жастағы балалардың тілін дамыту барысында көрнекілік құралдар, суреттер мен бейнемазмұндар, рөлдік және дидактикалық ойындар, сондай-ақ тыңдау және айтылым дағдыларын қалыптастыруға бағытталған әдістердің тиімділігі жоғары.

Әдебиеттер тізімі

1. Айтбаева Г. Тіл дамыту әдістемесі. Алматы: Ғылым, 2014.
2. Дубровина Л. С. Психология общения в детском возрасте. Москва: Просвещение, 2006.
3. Ефимова Т. В. Основы логопедии. Санкт-Петербург: Речь, 2009.
4. Қуанова Ж. Бала тілін дамыту: теория мен практика. Астана: Фолиант, 2017.

ТОПТЫҚ ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Утепбергенова Алина Жандарбековна
Түркістан облысы, Сайрам ауданы
«Шаттық» бөбекжай бақшасы МКҚК тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена вопросам формирования социальных навыков у детей через групповую работу. Развитие социальных навыков у детей имеет большое значение, так как эти навыки влияют на их личностное и социальное развитие, а также способствуют гармоничному существованию в обществе. Групповая работа — это эффективный метод, который предоставляет детям возможность развивать навыки общения в ходе совместной деятельности. В статье рассматривается роль групповой работы в формировании социальных навыков у детей, а также психологические и педагогические аспекты этого процесса.

Abstract:

This article is dedicated to the issues of developing social skills in children through group work. The development of social skills in children is crucial as these skills contribute to their personal and social development, as well as to harmonious living in society. Group work is an effective method that allows children to develop communication skills during collaborative activities. The article explores the role of group work in the development of children's social skills, as well as the psychological and pedagogical aspects of this process.

Топтық жұмыс балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін маңызды құрал болып табылады. Бұл әдіс балаларға бірлескен іс-әрекет барысында өзара түсіністік пен ынтымақтастықты дамытуға мүмкіндік береді. Топта жұмыс істей отырып, балалар жауапкершілік, эмпатия және басқа да әлеуметтік дағдыларды меңгереді. Олар өз ойларын ашық айтуға, басқа балалармен пікір алмасуға, ортақ мақсатқа бірге қол жеткізу үшін жұмыс істеуге үйренеді. Бұл өз кезегінде балалардың психологиялық дамуына, эмоционалдық тұрақтылыққа және әлеуметтік бейімделуге ықпал етеді.

Топтық жұмыстың теориялық негіздері:

1. Әлеуметтік дағдылардың анықтамасы:

Әлеуметтік дағдылар – бұл жеке тұлғаның қоғамда өзара қарым-қатынас жасау, эмоционалдық жағдайын басқару, пікір білдіру, бірлескен әрекеттерде тиімді қатысу қабілеті. Олар адамдардың басқалармен қарым-қатынас жасау, топтық жұмысқа қатысу, достық қарым-қатынас орнату, әлеуметтік нормаларды түсіну мен құрметтеу дағдыларын қамтиды. Әлеуметтік дағдылар адамды қоғамда үйлесімді өмір сүруге, әр түрлі әлеуметтік жағдайларға оңтайлы жауап беруіне мүмкіндік береді. Әлеуметтік дағдылар балалардың танымдық, эмоционалдық және әлеуметтік дамуының негізін құрайды. Әлеуметтік дағдылардың негізі — бірлескен іс-әрекеттерде балалардың өзара әрекеттесуіне негізделеді, бұл әсіресе топтық жұмыс барысында айқын көрінеді.

2. Топтық жұмыс және тұлғаның дамуы:

Топтық жұмыс балалардың жеке тұлғалық дамуына үлкен әсер етеді. Әлеуметтік дағдыларды дамыту үшін балалар өздерін басқалармен қарым-қатынаста сынап, тәжірибе жинақтайды. Топтық жұмыс барысында әрбір бала өз пікірін білдіруге, басқа балалардың пікірін тыңдауға, ынтымақтастықта жұмыс істеуге мүмкіндік алады. Бұл процеске қатысу балалардың сенімділігін арттырады, өзіндік бағалауын күшейтеді және өз қабілеттеріне сенімін нығайтады. Балалар топ ішінде өз рөлін түсініп, жауапкершілік сезімін алады. Топтық жұмыста әртүрлі әлеуметтік рөлдер мен тапсырмалар балалардың жеке тұлғасын жетілдірудің маңызды аспектісі болып табылады. Олар топтық әрекет барысында өздерінің күшті жақтарын байқап, шектеулерін де таниды. Мұндай тәжірибе балалардың эмоционалды интеллектін, жанашырлықты, проблемаларды шешуге және адамдармен қарым-қатынас жасауға деген қабілеттерін арттырады.

3. Топтық жұмыстың психологиялық аспектілері:

Топтық жұмыс психологиялық тұрғыдан баланың өз-өзін бағалау, өзіндік таным, топтағы рөлін түсіну сияқты маңызды аспектілерді қамтиды. Балалар топта жұмыс істегенде әрбір адамның топтық іс-әрекеттегі орны мен маңызын сезінеді. Топтық жұмыс кезінде балалар өздерінің жеке қабілеттерін бағалай отырып, ортақ мақсатқа жету үшін басқа балалармен үйлесімді әрекет етуге тырысады. Бұл балаға өз рөлін түсінуге, шынайы пікірлер мен эмоцияларды білдіруге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, балаларға топтық жұмыс кезінде басқалармен өзара әрекеттесу арқылы өзін тану, оның сыртқы ортадағы бейнесін түсіну, қарым-қатынас жасау дағдыларын меңгеру маңызды. Топтық жұмыс балалардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді, бірақ бұл сондай-ақ балалардың психологиялық әл-ауқатына да оң әсер етеді.

Топтық жұмыс әдістері:

1. Ойын арқылы топтық жұмыс:

Ойын – балалардың өзара әрекеттесуін және топ ішінде үйлесімді қарым-қатынас орнатуды дамыту үшін тиімді әдіс болып табылады. Ойын барысында балалар өздерінің табиғи қызығушылықтарын жүзеге асырып, бір-бірімен байланыс орнатады. Ойын элементтері арқылы балалар өздерінің сезімдерін, эмоцияларын, ойларын білдірудің жаңа тәсілдерін меңгереді. Бұл әдіс топтық жұмыстың динамикасын арттырады, балалардың ынтымақтастыққа бейімделуіне ықпал етеді. Әр түрлі рөлдік ойындар мен дидактикалық ойындар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда үлкен маңызға ие. Олар өзара көмек көрсету, тапсырмаларды бірлесіп шешу, топтың міндеттерін орындау барысында жауапкершілік сезімін дамытады.

2. Дискуссиялар мен пікірталастар:

Дискуссиялар мен пікірталастар балалардың ойларын бөлісуге, тыңдауға және өз ойларын дәлелдей білуге мүмкіндік береді. Бұл әдіс балалардың ойлау қабілеттерін, сөйлеу дағдыларын дамытып қана қоймай, олардың басқа адамдардың пікірлерін тыңдай білуі мен олармен қарым-қатынас жасауды үйренуіне ықпал етеді. Топтағы пікірталастар арқылы балалар өз көзқарасын қорғауға, конструктивті қарым-қатынасқа, дауласу немесе келісу барысында түсіністікке қол жеткізуге үйренеді. Әрбір пікірталас барысында балалар өзін-өзі дәлелдеуге және топтың ортақ пікірін қалыптастыруға ұмтылады, бұл олардың топ ішінде өз орнын табуға көмектеседі.

3. Шығармашылық тапсырмалар:

Шығармашылық тапсырмалар балалардың бір-біріне көмектесіп, әртүрлі идеялармен алмасуына мүмкіндік береді. Шығармашылық жұмыс кезінде балалар өздерінің қиялдарын жүзеге асыра отырып, басқа балалармен ынтымақтастықта жұмыс істейді. Бұл әдіс топтық жұмыс барысында балалардың әр түрлі қабілеттерін байқап, өздерінің күшті жақтарын дамытуға мүмкіндік береді. Шығармашылық тапсырмалар балалардың логикалық ойлауын, шығармашылық қабілеттерін және ұйымдастырушылық дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, шығармашылық жұмыстар топ ішінде баланың өзіндік пікірін білдіруге, бірлесіп жұмыс істей отырып, топтың міндеттерін шешуге бағыттайды.

4. Жобалық әдіс:

Жобалық әдіс топта жұмысты жоспарлап, орындау арқылы балаларға бірлескен жұмыс дағдыларын меңгеруге мүмкіндік береді. Бұл әдіс балалардың топ ішінде ынтымақтастықта жұмыс істеуіне, ақпаратты жинақтап, жүйелі түрде өңдеуге, нәтижелерді қорытындылауға және талқылауға үйретеді. Жобалық әдіс балалардың түрлі идеяларды біріктіріп, ортақ мақсатқа жетуге бағыттайды. Балалар тапсырманы орындау барысында өздерінің пікірлері мен ұсыныстарын білдіріп, өзара көмек көрсету арқылы топтың нәтижесіне жетуге тырысады. Бұл әдіс балалардың коммуникативті дағдыларын дамытады, сондай-ақ олардың креативтілігі мен жоспарлау дағдыларын күшейтеді.

Қорытынды:

Топтық жұмыс балалардың жеке тұлғалық дамуы мен әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс балаларға бір-бірімен өзара әрекеттесу, ынтымақтастық, жауапкершілік, эмпатия және басқа да әлеуметтік дағдыларды меңгеруге мүмкіндік береді. Топтық жұмыс барысында балалар өз ойларын білдіру, пікір алмасу, ортақ шешімдер қабылдау сияқты дағдыларды үйренеді, осылайша олар өздерінің әлеуметтік және эмоционалдық интеллектілерін арттырады. Балалар топта жұмыс істегенде әртүрлі көзқарастар мен пікірлерді тыңдауға, түсінуге және келісімге келуге үйренеді, бұл оларды қоғамда үйлесімді және нәтижелі өмір сүруге дайындайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Баймұханова Г. Ә. Топтық жұмыс арқылы балалардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру. Алматы: Білім, 2020.
2. Зимняя И. А. Психология развития детей: теория и практика. М.: Высшая школа, 2017.
3. Выготский Л. С. Социальное развитие и обучение в коллективе. М.: Педагогика, 2007.

БАЛАЛАРДА ЖАУАПКЕРШІЛІК СЕЗІМІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Байбабаева Гульназира Бахбергеновна
Түркістан облысы, Созақ ауданы
“Айшуақ”б/б МКҚК тәрбиешісі

Резюме

Эта статья рассматривает пути и методы формирования чувства ответственности у детей. Ответственность является важной чертой личности, которая помогает человеку найти своё место в обществе, осознанно относиться к своим действиям и словам, а также выполнять свои обязательства. Формирование навыков ответственности у детей оказывает значительное влияние на их будущее, так как это качество способствует успешности в различных сферах жизни. В статье обсуждаются педагогические методы и подходы, используемые для развития чувства ответственности, роль воспитателя, а также игры и задания, которые помогают детям самостоятельно осознавать ответственность.

Abstract:

This article discusses the ways and methods of developing a sense of responsibility in children. Responsibility is an important trait of personality, helping individuals find their place in society, take responsibility for their actions and words, and fulfill their duties. Developing responsibility skills in children significantly impacts their future, as this quality contributes to success in various areas of life. The article examines the pedagogical methods and approaches used to foster a sense of responsibility, the role of the educator, as well as games and tasks that allow children to independently feel responsibility.

Қазіргі уақытта балаларда жауапкершілік сезімін қалыптастыру өте маңызды. Себебі, бұл қасиет адам өмірінде шешуші рөл атқарады. Жауапкершілік жеке тұлғаның дамуына, оның қоғамда үйлесімді өмір сүруіне және өз міндеттерін саналы түрде орындауына мүмкіндік береді. Жауапкершілік ұғымы әр түрлі жас кезеңдерінде әртүрлі мағынаға ие болуы мүмкін, бірақ ол әрқашан адамның өзіндік санасын, басқаларға деген көзқарасын және айналасындағы дүниені түсінуге деген қабілетін білдіреді.

1. Жауапкершілік сезімін қалыптастырудың теориялық негіздері

Жауапкершілік ұғымы философия, психология және педагогика салаларында кеңінен зерттелген. Психологияда жауапкершілік адамның өз іс-әрекеттері мен олардың салдарына қатысты саналы көзқарасын білдіреді. Бұл ұғымды адамдар арасындағы қарым-қатынастармен, қоғамдағы жеке тұлғаның орны мен рөлімен байланыстыруға болады. Жауапкершілік сезімі — бұл баланың өзін-өзі бағалауын, өз әрекеттеріне саналы түрде жауапкершілікпен қарауын және олардың салдарына дайын болуын білдіреді.

Балалардың жауапкершілігі көбінесе олардың жасы мен даму кезеңдеріне байланысты. Мектепке дейінгі кезеңде балалардың жауапкершілік сезімін қалыптастыру — бұл баланың мінез-құлқы мен әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін ең тиімді әдістердің бірі. Сондықтан әрбір жас кезеңіне сәйкес балаларды тәрбиелеудің түрлі әдістері мен тәсілдерін қолдану қажет.

2. Жауапкершілік сезімін дамыту үшін қолданылатын педагогикалық әдістер мен тәсілдер

Жауапкершілік сезімін қалыптастыру үшін балабақшада қолданылатын әдістер әртүрлі. Олардың ішінде:

1. Жеке тапсырмалар мен жауапкершілік міндеттері:

Балаларға белгілі бір тапсырмаларды орындау үшін жауапкершілік жүктеу — олардың өз міндеттеріне деген көзқарасын өзгертуге мүмкіндік береді. Әрбір балаға өз іс-әрекеттеріне жауапкершілікпен қарауды үйрету маңызды.

2. Ойындар мен рөлдік ойындар:

Ойындар — балаларға жауапкершілік дағдыларын үйретудің тиімді әдісі. Ойын барысында балалар әлеуметтік дағдыларды дамытады, рөлдерді орындайды және ойын ережелеріне

жауапкершілікпен қарайды. Рөлдік ойындар балалардың өз жауапкершілігін сезініп, өз әрекеттерінің салдарына жауап беруге үйретеді.

3. Педагогтың үлгісі:

Балалар көбінесе тәрбиешінің немесе ересектердің іс-әрекеттерін байқап, оларға еліктейді. Осы себепті тәрбиеші баланы жауапкершілікке тәрбиелеуде өзіндік үлгі болуға тиіс.

4. Позитивті мадақтау және нәтижелерін талдау:

Балалар өз әрекеттері үшін мадақтауды ұнатады, бұл олардың жауапкершілігін арттырады. Бірақ мадақтау мен жазалау тәсілдерін мұқият қолдану қажет.

3. Жауапкершілік сезімін қалыптастырудағы ойындардың рөлі

Ойын — балалардың дамуындағы маңызды құрал. Ойын арқылы балалардың танымдық, эмоционалды және әлеуметтік дағдылары дамиды. Жауапкершілік сезімін қалыптастыруда ойын ерекше рөл атқарады, өйткені балалар өздеріне белгілі бір міндеттерді қабылдап, оларды орындау арқылы жауапкершілікті түсінеді. Ойындар:

- Топтық ойындар балалардың бірлескен іс-әрекетке қатысуына, топтық мақсаттарға жету үшін жауапкершілікті сезінуге мүмкіндік береді.
- Рөлдік ойындар балаларға әртүрлі әлеуметтік жағдайларда өз жауапкершілігін сезініп, өз іс-әрекеттеріне дұрыс шешімдер қабылдауға үйретеді.

4. Жауапкершілікті дамытуда ата-аналармен ынтымақтастық

Жауапкершілік сезімін дамытуда балабақша мен отбасының бірлескен жұмысы өте маңызды. Ата-аналар балаларға жауапкершілікті үйрету үшін үйде де дұрыс тәрбие ұстануы тиіс. Ата-аналар балаларға тапсырмаларды беру, жауапкершілікке баулу, тәртіптілікке үйрету жолында балабақша тәрбиешілерімен тығыз байланыста болуы керек.

5. Жауапкершілік сезімін дамытудағы қиындықтар

Жауапкершілікті тәрбиелеуде кездесетін қиындықтар:

1. Балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес әдістер қолдану:

Әр жас кезеңіне тән ерекшеліктерді ескере отырып, балаларға жауапкершілік дағдыларын үйрету қиындық туғызуы мүмкін. Сондықтан әр баланың жеке ерекшелігін ескере отырып тәрбие әдістерін өзгерту қажет.

2. Балалар арасындағы жауапкершілік сезімінің әртүрлілігі:

Әр бала әртүрлі жылдамдықпен дамиды, сондықтан кейбір балалар үшін жауапкершілікті қабылдау қиын болуы мүмкін.

Қорытынды:

Балаларда жауапкершілік сезімін қалыптастыру — бұл ұзақ мерзімді және күрделі процесс. Бұл процеске педагогтар, ата-аналар және балабақша тәрбиешілері бірігіп қатысуы керек. Жауапкершілік сезімін дамыту үшін ойындар, тапсырмалар, және тәрбие әдістері арқылы баланың мінез-құлқын қалыптастыру қажет. Әр баланың жеке ерекшелігін ескере отырып, дұрыс әдістерді қолдану арқылы балаларды жауапкершілікке тәрбиелеу нәтижелі болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Куртц П. Балаларда жауапкершілік сезімін қалыптастыру: теориялар мен тәжірибе. Алматы: Білім, 2009.

2. Томпсон Л. Жауапкершілік және баланың әлеуметтік дамуы. Мәскеу: Наука, 2010.

3. Иванова В.А. Педагогикалық технологиялар: баланың тұлғалық дамуы мен жауапкершілік сезімін қалыптастыру. Санкт-Петербург: Педагогика, 2011.

БАЛАЛАРДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ

Даулетбаева Анар Рыскуловна
Шымкент қаласы, МКҚК №98 "Мерей" бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Эта статья посвящена методам развития социальных навыков у детей. Социальные навыки — это важные качества личности, которые позволяют находить свое место в обществе, устанавливать взаимные отношения, а также решать эмоциональные и социальные проблемы. Развитие социальных навыков особенно важно в дошкольном возрасте, поскольку именно в этот период у детей формируются способности к адаптации в социальной среде, коммуникации и работе с собственными эмоциями. В статье рассматриваются методы и подходы, направленные на развитие социальных навыков у детей, роль педагогов и родителей, а также психолого-педагогические аспекты, влияющие на развитие этих навыков.

Abstract:

This article is dedicated to the methods of developing social skills in children. Social skills are important qualities of an individual that allow them to find their place in society, engage in mutual communication, and resolve emotional and social difficulties. The development of social skills is particularly important in early childhood, as it is during this period that children's ability to adapt to the social environment, communicate, and manage their emotions is formed. The article discusses the methods and approaches used to develop social skills in children, the roles of educators and parents, as well as the psychological and pedagogical aspects that influence the development of these skills.

Әлеуметтік дағдыларды дамыту – баланың тұлғалық дамуының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл дағдылар баланың қоғаммен байланысы, басқа адамдармен қарым-қатынас жасауы, топтық жұмысқа қатысуы, өзін-өзі реттеу және эмоциялық интеллектіні дамыту қабілеттерін қамтиды. Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру – балаға болашақта жеке тұлға ретінде табысты өмір сүруге қажетті негіздерді қамтамасыз етеді. Мектепке дейінгі білім беру кезеңі осы дағдыларды қалыптастыру үшін ерекше маңызды болып табылады.

Балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту кезінде түрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Бұл процесс балалардың когнитивті, эмоционалдық және әлеуметтік дамуын біртұтас бағытта қамтамасыз етеді. Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруда ойындардың, топтық жұмыстардың, жаттығулар мен тапсырмалардың маңызы өте зор. Әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамытуда балабақша тәрбиешілерінің маңызды рөлі бар, олар балаларға дұрыс тәртіп пен қарым-қатынас үлгілерін көрсетіп, олардың өзін-өзі реттеу қабілеттерін арттыруға ықпал етеді.

1. Әлеуметтік дағдылардың теориялық негіздері

Әлеуметтік дағдылардың анықтамасы және маңызы

Әлеуметтік дағдылар дегеніміз – адамның қоғамда өмір сүруі үшін қажетті өзара әрекеттесу қабілеттерінің жиынтығы. Бұл дағдылар адамның өзін танытуына, басқа адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасауына, топтық жұмыста тиімді болуына және тұлғалық қасиеттерін дамытуына мүмкіндік береді. Әлеуметтік дағдылар балалардың тұлғалық қалыптасуында маңызды рөл атқарады, себебі олар қоғамда өз орнын табуға, басқа адамдармен қарым-қатынас жасауда қиындықтарды жеңуге көмектеседі.

Әлеуметтік дағдыларды дамытудағы факторлар

Әлеуметтік дағдылардың дамуына әсер ететін бірнеше негізгі факторлар бар:

- Тұлғалық факторлар: Баланың өзін-өзі тануы, өзін-өзі бағалауы және өзіндік реттеуі. Әлеуметтік дағдыларды дамытуда бұл факторлар өте маңызды болып табылады, өйткені бала өз эмоцияларын басқару және басқалармен өзара қарым-қатынас жасау қабілетін үйренеді.
- Қоршаған орта: Әлеуметтік дағдыларды дамыту үшін балалардың әлеуметтік ортасы да маңызды. Балабақшадағы тәрбиешілер мен ата-аналардың әлеуметтік қатынастарды дұрыс көрсетіп, үлгі болуы балаға әсер етеді.

- Ойындар мен әрекеттер: Әлеуметтік дағдыларды дамытуда ойындар мен түрлі жаттығулар үлкен рөл атқарады. Ойын кезінде балалар өзара қарым-қатынас жасап, түрлі әлеуметтік жағдайлардан өтеді.

Әлеуметтік дағдылардың компоненттері

Әлеуметтік дағдылар бірнеше негізгі компоненттерден тұрады:

- Коммуникативтік дағдылар: Өз ойларын дұрыс жеткізу, басқа адамдардың пікірлерін тыңдау және түсіну.
- Эмоциялық интеллект: Басқа адамдардың эмоцияларын түсіну, өз эмоцияларын бақылау және басқару.
- Әлеуметтік өзара әрекеттесу: Топтық жұмыстарға қатысу, бір-бірімен үйлесімді жұмыс істей білу.
- Проблемаларды шешу дағдылары: Әлеуметтік жағдайларда туындайтын мәселелерді шешу үшін тиімді стратегияларды қолдану.

2. Әлеуметтік дағдыларды дамыту әдістері

Ойын арқылы әлеуметтік дағдыларды дамыту

Ойын – балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытудағы ең тиімді әдіс болып табылады. Ойын барысында балалар өзара қарым-қатынас жасап, түрлі әлеуметтік рөлдерді орындайды, бұл олардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

- Рөлдік ойындар: Балаларға түрлі рөлдер мен сценарийлер ұсыну арқылы олар өзара әрекеттесуді, эмоцияларын басқаруды және мәселелерді шешуді үйренеді.
- Қиял ойындары: Бұл ойындар балаларға өздерінің қиялындағы әлемді құруға, өзара қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді.

Топтық жұмыстар мен әрекеттер

Топтық жұмыстар мен әрекеттер балалардың топта жұмыс істеу дағдыларын дамытады. Балалар бірлесе отырып, тапсырмаларды орындап, өз пікірлерін білдіріп, бір-бірімен келіссөздер жүргізуді үйренеді.

- Топтық тапсырмалар: Әрбір бала өз үлесін қосып, жалпы мақсатқа жетуге ұмтылады.
- Шығармашылық топтық жұмыстар: Мұндай жұмыстар балалардың креативтілігі мен әлеуметтік ынтымақтастығын дамытады.

Коммуникативтік жаттығулар мен тапсырмалар

Әлеуметтік дағдыларды дамытуда балалардың коммуникативтік дағдыларын дамытуға арналған түрлі тапсырмалар маңызды рөл атқарады. Мұндай тапсырмалар балалардың өз ойларын еркін және түсінікті жеткізуіне көмектеседі.

- Тақырыптық әңгімелер: Балалар өздері қызығушылық танытатын тақырыптар бойынша әңгімелер айтып, тыңдаушылардың пікірлеріне жауап береді.
- Пікірталастар мен диалогтар: Балалар бір-бірімен пікір алмасып, әлеуметтік дағдыларды дамытуға мүмкіндік алады.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамытуда тәрбиешінің рөлі

Тәрбиешінің маңызы

Тәрбиешінің рөлі балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда өте маңызды. Тәрбиеші балаларға дұрыс қарым-қатынас үлгілерін көрсетіп, олардың өзара әрекеттесулерін реттейді. Тәрбиешілер балаларға әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру үшін түрлі әдістерді қолданады, сонымен қатар балалардың әрқайсысының ерекшеліктерін ескере отырып жұмыс істейді.

Тәрбиешінің әдістері

Тәрбиешілер балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін қолданатын әдістер мен тәсілдер:

- Модельдеу: Тәрбиеші балаларға дұрыс әлеуметтік дағдыларды көрсету үшін үлгі болып табылады.
- Тұрақты кері байланыс: Балалардың әрекеттерін бағалау және қажетті түзетулер енгізу балалардың дамуына ықпал етеді.

- Әлеуметтік әрекеттер мен ситуациялық ойындар: Тәрбиеші балаларға түрлі әлеуметтік жағдайларда әрекет етуді үйретеді.

Қорытынды:

Балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту – бұл олардың тұлғалық және әлеуметтік тұрғыдан дамуына ықпал ететін маңызды процесс. Әлеуметтік дағдыларды дамытуда ойындар, топтық әрекеттер, коммуникативтік тапсырмалар мен тәрбиешілердің ықпалы үлкен рөл атқарады. Әлеуметтік дағдылардың дамуы балаға қоғамда табысты өмір сүруіне, өзара қарым-қатынас жасауына және тұлғалық дамуына көмектеседі. Болашақта балаларда әлеуметтік дағдыларды дамытуда жаңа әдістер мен тәсілдер қолданылып, балалардың әлеуметтік тұрғыдан жан-жақты дамуы қамтамасыз етіледі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Вершинина Л. М. Социальные навыки детей дошкольного возраста. М.: Педагогика, 2014.
2. Зимняя И. А. Психология социального развития ребенка. М.: Академия, 2006.
3. Коптева И. Л. Развитие коммуникативных навыков у детей. М.: Высшая школа, 2009.

ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ТӘРБИЕ ӘДІСТЕРІ МЕН ОЛАРДЫҢ БАЛАБАҚШАДАҒЫ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Дниева Гулнара Даулетияровна
Шымкент өқаласы, №71 Қ .Қазиев атындағы бөбекжай- бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена рассмотрению применения современных методов воспитания в дошкольных образовательных учреждениях. Воспитательный процесс в детском саду является важным этапом, на котором осуществляется развитие личности ребенка, поддерживаются его социальное, эмоциональное, когнитивное и физическое развитие. В настоящее время методы воспитания основаны на новых педагогических технологиях и методиках. К ним относятся активные методы обучения, развивающие игры, творческая деятельность, интегрированные уроки и методы инклюзивного образования. В статье рассматривается эффективное применение этих методов в детском саду, их влияние на развитие воспитанников и роль воспитателя.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the application of contemporary educational methods in preschool settings. The educational process in preschool is a crucial stage in fostering the development of a child's personality, supporting their social, emotional, cognitive, and physical growth. Today, educational methods are based on new pedagogical technologies and methodologies. These include active learning methods, developmental games, creative activities, integrated lessons, and inclusive education methods. This article discusses the effective application of these methods in preschool, their impact on the development of children, and the role of educators.

Тәрбие әдістері — педагогикалық процестің негізі, ол балаларды тәрбиелеу, дамыту және оқыту үшін қолданылатын тәсілдер мен әдістер жүйесін білдіреді. Тәрбие әдістері баланың жеке тұлғалық қасиеттерін қалыптастыруға, оның мінез-құлқы мен дүниетанымын қалыптастыруға бағытталған. Бұл әдістер балалардың қызығушылықтарын, қабілеттерін, мүмкіндіктерін ескере отырып, олардың әлеуметтік және психологиялық дамуын қамтамасыз етуге ықпал етеді. Тәрбие әдістерінің маңызы үлкен, өйткені олар баланың жан-жақты дамуына, оны қоршаған ортамен қарым-қатынасын реттеуге және өмірге дайын болуына көмектеседі.

1. Қазіргі заманғы тәрбие әдістерінің теориялық негіздері

Қазіргі заманғы тәрбие әдістері педагогика ғылымы мен тәжірибесінде үздіксіз дамып отыратын күрделі үдеріс болып табылады. Мұндай әдістердің негізінде балалардың жеке тұлғалық дамуына терең әсер ететін педагогикалық принциптер жатыр. Олардың мақсаты –

баланың әртүрлі қабілеттерін дамыту, ойлауын қалыптастыру және жеке тұлға ретінде әлеуметтенуін қамтамасыз ету. Осы мақсатта балабақшадағы тәрбие жүйесінде қолданылатын әдістер мен тәсілдер көптеп саналады. Олар баланың жас ерекшеліктеріне және психологиялық ерекшеліктеріне сәйкес таңдаулы педагогикалық тәсілдерді қамтиды.

- Педагогикалық принциптер мен мәні: Қазіргі әдістердің педагогикалық негізінде басты назар баланың дамуына сәйкес келетін әдіс-тәсілдерді қолдану, балалардың ынтымақтастық дағдыларын дамыту, топтық және жеке іс-әрекеттердің үйлесімділігін сақтау, балалардың шығармашылық қабілеттерін ашу сияқты маңызды принциптер жатыр. Әдістердің мәні – баланың өзін-өзі тану, әлеуметтік, эмоционалдық және танымдық дағдыларын үйлестіруде көмектесу.

- Балабақшадағы тәрбие жүйесіндегі өзекті мәселелер мен әдіснамалық тәсілдер: Балабақшада тәрбие беру процесі баланың тұлғасын толыққанды дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдермен жүзеге асырылады. Осы кезеңде әр баланың дамуы мен тәрбиесін ескеретін әдіснамалық тәсілдер маңызды. Қазіргі таңда балабақша тәрбиешілері балалардың шығармашылық қабілеттерін арттыруға, әлеуметтік және когнитивті дағдыларын дамытуға, олардың психоэмоционалдық жағдайын дұрыс бағытта қалыптастыруға ерекше көңіл бөледі. Әдіснамалық тұрғыдан алғанда, жеке тұлғаға бағытталған оқыту мен тәрбие беру әдістері қолданылады, олардың ішінде ойын әдістері, практикалық жұмыстар мен жобалық әдістер кеңінен таралған.

- Даму мен тәрбиенің балабақшадағы маңызды аспектілері: Балабақшада тәрбие берудің басты аспектілерінің бірі – балалардың дамуының әртүрлі жақтарын ескере отырып, тиімді әдістерді қолдану. Бұл – балалардың жалпы адамгершілік, рухани, физикалық, әлеуметтік және интеллектуалдық дамуын қамтитын кешенді үдеріс. Педагогикалық әдістердің дұрыс қолданылуы балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз етіп, олардың қоғамда өз орнын табуына көмектеседі. Сонымен қатар, балалардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, әр баланың білім алуына және дамуына жағдай жасау маңызды болып табылады.

2. Белсенді оқыту әдістері

Белсенді оқыту әдістері – балалардың білім алу үдерісіне белсенді қатысуын қамтамасыз ететін, олардың шығармашылық қабілеттері мен әлеуметтік дағдыларын дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдер жиынтығы. Балабақшада осындай әдістерді қолдану балалардың танымдық белсенділігін арттырады, оқу материалын терең меңгеруге, сондай-ақ өзара қарым-қатынас жасау және топта жұмыс істеу дағдыларын жетілдіруге ықпал етеді.

- Балаларға шығармашылық тапсырмаларды беру арқылы дамыту

Шығармашылық тапсырмалар балалардың ойлау қабілетін дамытып, оларды өз пікірін еркін әрі шығармашылық тұрғыда білдіруге үйретеді. Бұл тапсырмалар балалардың қиялдарын оятып, олардың өз идеясын жасауға және оны іске асыруға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, шығармашылық тапсырмалар балаларды проблемаларды шешуге, жаңа тәсілдер мен әдістерді қолдануға итермелейді. Шығармашылық тапсырмалардың түрлері әртүрлі болуы мүмкін: бейнелеу өнері, музыка, қолөнер жұмыстары, әдеби шығармашылық тапсырмалар және т.б. Бұл тапсырмалар балалардың жеке тұлғалық дамуын қамтамасыз етіп, олардың өзін-өзі танып білуіне көмектеседі.

- Рөлдік ойындар мен практикалық жұмыстар

Рөлдік ойындар – балаларға белгілі бір рөлдерді орындауға мүмкіндік беретін әдіс, мұнда олар өздерін әртүрлі адамдар мен кейіпкерлердің орнына қойып, қоғамдағы рөлдерді түсініп, өзара әрекеттесу дағдыларын дамытады. Мұндай ойындар балалардың әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді, сондай-ақ олардың сенімділігін арттырады. Рөлдік ойындар арқылы балалар рөлдерге бөлу, басқа балалармен ынтымақтастық жасау, бірге жұмыс істеу және өзара көмек көрсету дағдыларын меңгереді.

Практикалық жұмыстар да белсенді оқыту әдісіне жатады. Олардың көмегімен балалар нақты тәжірибелер жасап, ақпаратты тәжірибе арқылы меңгереді. Мұндай жұмыстар балаларға теориялық білімді тәжірибемен байланыстыруға, қоршаған ортаны түсінуге және өз

көзқарастарын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Практикалық жұмыстар арқылы балалар өздерінің қолынан келетін іс-әрекеттерді орындап, өз қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік алады.

- Оқытудағы диалогтық тәсілдер мен оның баланың белсенділігіне әсері

Диалогтық тәсілдер оқыту үдерісіндегі балалардың белсенділігін арттыруға, олардың сұрақ қоюына, пікір алмасуына және өз ойларын ашық білдіруіне ықпал етеді. Бұл тәсіл баланың тілдік дағдыларын дамытуға, сыни ойлауын қалыптастыруға және өзіндік пікірін білдіруге мүмкіндік береді. Диалогтық оқыту әдістері – балаларды еркін қарым-қатынас жасауға, өзара сұрақтар қоюға және бір-бірін тыңдауға ынталандырады.

Диалогтық тәсілдер балаларды оқу процесіне белсенді қатыстыру арқылы оларды өз пікірлерін айтуға, шығармашылық шешімдер ұсынуға және пікірлерімен бөлісуге итермелейді. Бұл әдіс оқушының ғана емес, тәрбиешінің де белсенділігін арттырып, баламен бірлескен оқу үдерісін құруға ықпал етеді. Сонымен қатар, мұндай тәсілдер балалардың әрқайсысының өз ойларын жеткізуіне және ойларын дәлелдеп, пікірталастар жүргізуіне мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Қазіргі заманғы тәрбие әдістері балабақшадағы білім беру жүйесінің тиімділігін арттыруға, балалардың жан-жақты дамуына, олардың әлеуметтік және когнитивтік дағдыларын дамытуға үлкен ықпал етеді. Бұл әдістердің әрқайсысының өзіндік маңызы бар, және олар балалардың шығармашылық ойлауын, эмоционалдық интеллектісін, коммуникативтік дағдыларын дамытуға бағытталған. Сонымен қатар, әр әдіс баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, олардың дамуына оң әсер ету үшін мұқият таңдалады.

Әдебиеттер тізімі:

1. И.А. Соколова «Педагогика: теория и практика современного воспитания», Москва, 2019.
2. В.А. Моляко «Современные педагогические технологии в детском саду», Санкт-Петербург, 2020.
3. С.Ю. Гусева «Роль игры в воспитании детей дошкольного возраста», Педагогика и психология, 2021.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ОЙЫН ТЕРАПИЯСЫ: ПРИНЦИПТЕР МЕН ӘДІСТЕР

Маханова Айгерім Аликызы
Түркістан облысы, Созақ ауданы
“Айшуақ”б/б МКҚК тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена рассмотрению игровой терапии в детском саду, её принципам и методам. Игровая терапия – это эффективный инструмент поддержки и восстановления психического здоровья ребенка. Для детей игра является способом самовыражения, обработки эмоционального опыта, развития социальных навыков и регулирования настроения. Игровая терапия в детском саду служит важным средством для понимания внутреннего мира ребенка, решения его психологических проблем, а также для улучшения эмоционального благополучия. В статье рассматриваются педагогические и психологические основы игровой терапии, цели и методы её применения в детском саду. Также обсуждается, как игровая терапия влияет на развитие ребенка, его личностные особенности и психоэмоциональное состояние.

Abstract:

This article discusses play therapy in kindergarten, its principles, and methods. Play therapy is an effective tool for supporting and restoring the psychological health of a child. For children, play is a way of self-expression, processing emotional experiences, developing social skills, and regulating their mood. Play therapy in kindergarten is an important tool for understanding the child’s inner world, resolving psychological difficulties, and improving emotional well-being. The article explores the pedagogical and psychological foundations of play therapy, its goals, and methods of application in kindergarten. It also discusses how play therapy affects the child's development, personal characteristics, and psycho-emotional state.

Балалармен жұмыс істегенде, олардың психологиялық мәселелерін шешу үшін әртүрлі әдістер қолданылады. Балабақшада ойын терапиясын қолдану – психологиялық денсаулықты сақтау және дамытуда маңызды рөл атқарады. Ойын терапиясының педагогикалық үдерістегі орны ерекше, өйткені бұл әдіс балалардың психологиялық әлемін түсіну мен олармен тиімді жұмыс жасауға мүмкіндік береді. Балалар ойын арқылы өз эмоцияларын, проблемаларын, уайымдарын, қорқыныштарын білдіре алады, сондықтан бұл тәсіл балабақшадағы тәрбиелеу мен дамыту үрдісінде қолданылатын ең тиімді құралдардың бірі болып табылады.

1. Ойын терапиясының теориялық негіздері

Ойын терапиясы – балаларды психологиялық тұрғыдан қолдауға арналған әдіс. Бұл әдіс балалардың ойлау қабілетін, эмоционалдық жағдайын және әлеуметтік дағдыларын дамытуға бағытталған. Ойын терапиясының негізінде Виготскийдің әлеуметтік теориясы, Роджерстің эмоциялық дамуы және басқа да психологтардың зерттеулері жатыр. Ойын терапиясы арқылы бала өз проблемаларын шешуге үйреніп, эмоционалдық күйзелістерін жеңеді. Ойын балалар үшін өздерін қауіпсіз әрі еркін сезінуге мүмкіндік береді, сол арқылы өздерінің ішкі дүниесін ашып, әртүрлі әлеуметтік дағдыларды меңгереді.

2. Ойын терапиясының принциптері мен әдістері

Ойын терапиясы балабақшадағы тәрбиелік үдерісте қолданылатын маңызды әдіс болып табылады. Ойын терапиясының бірнеше негізгі принциптері бар:

- Эмоциялық қолдау принципі: Ойын терапиясының негізгі мақсаты – баланың эмоциялық жағдайын реттеу және қолдау көрсету.
- Шығармашылық пен еркіндік принципі: Балалар ойын барысында шығармашылық қабілеттерін дамытады, өзіндік ойлау қабілеті мен сенімділігін арттырады.
- Қабылдау принципі: Баланың ішкі дүниесі мен эмоцияларын дұрыс қабылдау және оларды қабылдауға кедергі келтірмеу.
- Өзін-өзі тану принципі: Балалар ойын арқылы өзін танып, өзіндік «Мен»-ін қалыптастырады.

Ойын терапиясының әдістері әртүрлі болып келеді, олар балалардың жас ерекшеліктеріне, психологиялық жағдайына байланысты өзгереді. Ойын әдістерінің ішінде рөлдік ойындар, шығармашылық тапсырмалар, көркемдік жұмыстар, терапевтік ойындар мен басқа да тәсілдер қолданылады.

3. Ойын терапиясының балалардың психологиялық дамуына әсері

Ойын терапиясы балалардың психологиялық жағдайын жақсартуда және олардың эмоциялық әлемін реттеуде үлкен рөл атқарады. Балалар ойын барысында өздерінің қорқыныштарын, ашулары мен уайымдарын жеңе алады, жаңа дағдыларды меңгереді. Ойын терапиясы баланың өзіндік танымын қалыптастырып, оның сыртқы әлеммен қарым-қатынас жасау қабілетін арттырады. Сонымен қатар, ол баланың когнитивтік, эмоционалдық және әлеуметтік дамуын қамтамасыз етеді.

4. Ойын терапиясының әдістерін балабақшада қолдану

Балабақшада ойын терапиясын қолдану – балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, өзін-өзі түсінуіне және эмоциялық интеллектісін дамытуға ықпал етеді. Рөлдік ойындар, психологиялық жаттығулар мен дидактикалық ойындар баланың өзіндік сана-сезімін қалыптастырып, оның топта жұмыс істеу дағдыларын дамытады. Сонымен қатар, шығармашылық жұмыстар мен сурет салу арқылы балалар өз ойларын ашып, әлемді қабылдаудың жаңа тәсілдерін меңгереді.

Қорытынды:

Ойын терапиясы – балалардың психологиялық дамуына үлкен әсер ететін маңызды құрал болып табылады. Балабақшадағы ойын терапиясы арқылы балалар өз эмоцияларымен жұмыс істей алады, әлеуметтік дағдыларды меңгереді және қиындықтарды жеңу жолдарын іздейді. Бұл әдіс тек балалардың психологиялық тұрғыдан қалыптасуына ғана емес, сонымен қатар олардың әлеуметтік және интеллектуалды дамуына да зор әсер етеді. Балабақшадағы

ойын терапиясын тиімді қолдану тәрбиешілердің педагогикалық шеберлігіне, баланың жеке қажеттіліктеріне және дұрыс педагогикалық тәсілдерге байланысты.

Әдебиеттер тізімі:

1. Виготский Л. С. Педагогическая психология. Москва: Педагогика, 1986.
2. Левин В. И. Психология и педагогика игры. Санкт-Петербург: Питер, 2001.
3. Шепель В. К. Игра как терапевтический процесс в детском возрасте. Москва: Академический проект, 2000.
4. Бенашвили Г. Л. Оперативная психотерапия в детской практике. Санкт-Петербург: Речь, 2013.

БАЛАБАҚШАДА АТА-АНАЛАРМЕН ТИІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ОРНАТУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Сагынбекова Аигерим Турганбековна
Шымкент қаласы, №34 «Ақ желкен» бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Эта статья рассматривает важность установления эффективного взаимодействия между педагогами и родителями в детском саду. Взаимосвязь между родителями и воспитателями оказывает значительное влияние на личностное и социальное развитие ребенка. Сотрудничество между детским садом и домом способствует лучшему обучению детей, развитию их социальных навыков и формированию психологически гармоничной личности. В статье обсуждаются различные методы и подходы установления эффективного взаимодействия с родителями, их влияние на развитие ребенка, а также как взаимодействие учителей и родителей может улучшить воспитание и образование ребенка.

Abstract:

This article discusses the importance of establishing effective communication between parents and educators in preschool settings. The interaction between parents and teachers plays a significant role in the child's personal and social development. Cooperation between the preschool and home environment leads to better learning outcomes, the development of social skills, and the formation of a psychologically balanced individual. The article explores various methods and approaches to building effective communication with parents, their impact on the child's development, and how teacher-parent interactions can enhance the child's upbringing and education.

Ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнату балабақшадағы тәрбие процесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл өзара әрекеттестік баланың тұлғалық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына үлкен әсер етеді. Балабақша мен отбасы арасындағы ынтымақтастық балалардың өмірінде маңызды рөл атқарады, себебі әртүрлі орталарда бірлескен жұмыс, түсіністік және қолдау балаларға сенімділік, жауапкершілік және тәртіптілік дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Ата-аналар мен тәрбиешілер арасындағы байланыс арқылы балалардың әлеуметтену үдерісі жеңілдейді, психологиялық денсаулығы жақсарады, олардың оқу мен даму деңгейі жоғарылайды. Тәрбиешінің ата-аналармен жұмысы балаларға күтім мен білім беру сапасын арттыруға мүмкіндік береді, сондықтан бұл мәселені зерттеу маңызды болып табылады.

1. Тәрбиелік процесс пен ата-аналармен қарым-қатынас:

-Ата-аналармен жұмыс жүргізудің педагогикалық негіздері

Ата-аналармен жұмыс жүргізудің педагогикалық негіздері тәрбиешілердің кәсіби қызметінде маңызды орын алады. Бұл процесс отбасы мен балабақша арасындағы тығыз байланыс орнатуды және балалардың дамуындағы ең жақсы нәтижелерге қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Педагогикалық негіздерге баланың жас ерекшеліктері, психологиялық қажеттіліктері мен әлеуметтік дағдыларын ескере отырып, ата-аналармен бірлесіп жұмыс істеу

жатады. Тәрбиешілер ата-аналармен ақпарат алмасу, консультациялар өткізу, педагогикалық кеңестер беру және өзара түсіністік пен сенімділік орнату арқылы балалардың білім алу процесін жақсартуға ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл процесс бала мен оның ата-анасы арасындағы сенімді қарым-қатынасты орнатуға мүмкіндік береді.

-Ата-аналардың балабақшадағы рөлі

Ата-аналардың балабақшадағы рөлі өте маңызды, өйткені олардың қатысуы баланың білім алу, әлеуметтік ортада бейімделу және эмоционалдық дамуында үлкен әсер етеді. Ата-аналар балабақшада орын алған әртүрлі іс-шараларға қатысу, балаға қосымша көмек көрсету және оның жеке тұлғалық дамуына бағытталған кеңестер алу арқылы тәрбие процесіне белсене араласады. Сонымен қатар, ата-аналар баланың дамуын бақылап, оған үйде қажет болатын психологиялық қолдау мен білім беру ұсыныстарын бере алады. Ата-аналардың ынтымақтастығы тәрбиешілермен бірге балаларға дұрыс тәрбие беру мақсатында оқу және тәрбиелік процестерді тиімді ұйымдастыруға септігін тигізеді.

- Отбасылық білім мен тәрбие

Отбасылық білім мен тәрбие — бұл ата-аналардың өз балаларына отбасында және күнделікті өмірде көрсететін қарым-қатынасы мен тәрбиесі. Отбасы — баланың алғашқы білім ошағы, өйткені үйде алынатын білім мен тәрбие баланың тұлғалық дамуының негізін қалайды. Ата-аналар мен тәрбиешілердің бірлескен әрекеттері балалардың әлеуметтік дағдыларын, моральдық нормаларды, жауапкершілік сезімін дамытуға әсер етеді. Тәрбиешілер мен ата-аналар арасындағы тұрақты байланыс балалардың мінез-құлқы мен эмоционалды жағдайына оң ықпал етеді. Ата-аналар үйде балаға белгілі бір дағдылар мен қасиеттерді дамытуда қолдау көрсетуі тиіс, ал тәрбиешілер балабақшада балаға қажетті білім мен тәрбиені беріп, ата-аналармен қарым-қатынасты үзбей дамытуға көмектеседі. Балабақша мен отбасы арасындағы тиімді ынтымақтастық, бірлескен күш-жігер балалардың психоэмоционалдық дамуының дұрыс бағытта болуын қамтамасыз етеді.

2. Ата-аналармен қарым-қатынастың әдістері мен тәсілдері

Ата-аналармен тиімді қарым-қатынас орнату үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Олар педагогикалық тәжірибеде маңызды құралдар ретінде балалардың дамуына әсер етеді және ата-аналардың тәрбиелік процеске белсене қатысуына мүмкіндік береді. Тәрбиешілер мен ата-аналар арасында сенімді қарым-қатынас орнату, бірлескен іс-әрекеттерді ұйымдастыру, балаға қатысты маңызды шешімдер қабылдау үшін ата-аналармен жүйелі әрі нәтижелі жұмыс істеу маңызды.

- Ақпараттық және кеңестік әдістер

Бұл әдістер балабақша мен отбасы арасындағы ақпарат алмасу үдерісін жүзеге асырады. Тәрбиешілер ата-аналарға баланың даму барысы туралы мәлімет беріп, оның оқу және тәрбие процесіне қатысты кеңестер ұсынады. Осы арқылы ата-аналар баланың жеке ерекшеліктерін және даму деңгейін түсініп, оны дамыту үшін қажетті қолдау көрсету мүмкіндігіне ие болады.

Әдістері мен тәсілдері:

- Ата-аналармен жеке кездесу – баланың жеке дамуы мен білім алу процесіне қатысты жеке пікірлер мен кеңестер беру үшін бірлескен диалог орнату.
- Ата-аналарға арналған ақпараттық кездесулер мен семинарлар – баланың дамуына қатысты педагогикалық ақпараттар беру, дағдылар мен әдістерді үйрету.
- Телефон арқылы кеңес беру – жеке жағдайларды талқылау және ата-аналарға сұрақтарына жауап беру үшін телефон арқылы қолдау көрсету.

Қорытынды:

Ата-аналармен тиімді қарым-қатынас баланың дамуына және тәрбиесіне үлкен әсер етеді. Балабақша мен отбасы арасындағы тығыз ынтымақтастық балалардың физикалық, әлеуметтік, эмоционалдық және когнитивтік дамуына оң ықпал етеді. Тәрбиеші мен ата-аналар арасындағы өзара түсіністік пен қолдау баланың дамуына қажетті қолайлы орта құрады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдуллаева А. Педагогикалық қарым-қатынас негіздері. Алматы: Қазақ университеті, 2020.

2. Жұмабаева Н. Ата-аналармен жұмыс жүргізудің әдіс-тәсілдері. Шымкент: Шымкент университетінің баспасы, 2019.
3. Назарова О. Отбасы және балабақша: ынтымақтастықтың мәні мен маңызы. Астана: Білім баспасы, 2018.
4. Петрова Т. Балабақшадағы ата-аналармен жұмыс: теория мен практика. Мәскеу: Академия, 2021.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР МЕН ТӘРТІПКЕ ТӘРБИЕЛЕУ

Тажиева Айнура Абдрахимовна
Түркістан облысы, Созақ ауданы
“Айшуақ”б/б МКҚК тәрбиешісі

Резюме

Эта статья рассматривает вопросы воспитания ценностей и дисциплины в детском саду. Воспитание – это важный процесс, влияющий на личностное и социальное развитие ребенка. Формирование ценностей и дисциплины оказывает влияние на поведение ребенка, его место в обществе, а также на моральные принципы, которыми он руководствуется в межличностных отношениях. В статье обсуждаются теоретические основы воспитания ценностей и дисциплины в детском саду, методы и подходы, роль воспитателя, а также методы, которые воспитатели используют для формирования правильного поведения и социального взаимодействия у детей.

Abstract:

This article addresses the issues of nurturing values and discipline in preschool settings. Education is an important process that influences the personal and social development of the child. The formation of values and discipline affects the child's behavior, their place in society, and the moral principles they follow in interpersonal relationships. The article discusses the theoretical foundations of nurturing values and discipline in preschools, the methods and approaches used, the role of the educator, and the techniques used by educators to foster proper behavior and social interactions in children.

Тәрбие – бұл баланың тұлғалық қалыптасуындағы, оның әлеуметтік өмірге бейімделуіндегі маңызды кезең. Балабақшадағы тәрбие процесі тек білім беру ғана емес, сонымен қатар баланың ішкі әлемін дамыту, оның мінез-құлқын, құндылықтар жүйесін қалыптастыру болып табылады. Тәрбиенің басты мақсаты – баланың жеке тұлғасын қалыптастыру арқылы оған қоғамда дұрыс өмір сүру дағдыларын үйрету. Осыған байланысты, балаларға құндылықтар мен тәртіпті дұрыс ұғындыру маңызды болып табылады.

1. Тәрбие мен құндылықтарды қалыптастырудың теориялық негіздері

Құндылықтар мен тәртіп ұғымдары

Құндылықтар — бұл адамның дүниетанымы мен мінез-құлқына негіз болатын моральдық, әлеуметтік және рухани қағидалар мен ұстанымдар. Олар баланың өмірінде шешуші рөл атқарады, себебі құндылықтар баланың ішкі әлемін, мінез-құлқын қалыптастыруда маңызды негіз болып табылады. Әлеуметтік құндылықтар арқылы бала қоғамда қабылданған ережелер мен нормаларға бағынады, ал психологиялық құндылықтар адамның өзін-өзі тануына, эмоционалды тұрақтылығына ықпал етеді. Осы құндылықтар баланың дұрыс шешім қабылдауына, қарым-қатынастарда әдептілік пен адамгершілік принциптерін ұстануына мүмкіндік береді.

Тәртіп — бұл белгілі бір ережелер мен талаптарды сақтай отырып, ұйымдасқан және жүйелі өмір сүрудің негізі. Тәртіп тек сыртқы бақылау емес, ол баланың ішкі өзіне деген жауапкершілік сезімін қалыптастырады. Тәртіпті қалыптастыру механизмдері, оның ішінде баланың мінез-құлқына бағытталған сыртқы ықпал мен ішкі мотивацияның ұштасуы маңызды рөл атқарады. Баланың тәртібі оның жеке даму деңгейіне байланысты өзгеріп, әрқашан қоршаған ортаға, тәрбиенің әдіс-тәсілдеріне әсер етеді.

2.Педагогикалық теориялар

Балабақшадағы тәрбие жұмыстарының негізінде түрлі педагогикалық теориялар мен әдіснамалар жатыр. Олардың әрқайсысы балаға әсер ету жолдарын түрліше қарастырады. Мысалы, Джон Дьюи мен Мария Монтессори педагогикасы баланың белсенді әрекет арқылы білім алуына назар аударады. Дьюи өз теориясында балалардың оқу процесіне белсенді қатысуы арқылы олардың дұрыс құндылықтар мен моральдық нормаларды меңгеруін алға тартады. Ал Монтессори тәрбиесі баланың дербес әрекетін, шығармашылығын және өзін-өзі басқаруын дамытуға негізделеді.

Балабақшада тәртіпке тәрбиелеудің психологиялық негіздері

Тәртіпке тәрбиелеу процесі балалардың психологиясына тікелей байланысты, өйткені тәртіп пен құндылықтарды қалыптастыру баланың ішкі жан дүниесі, эмоциялық жағдайы және өзіндік санасымен тығыз байланысты. Балалардың эмоциялық және психологиялық даму деңгейлері тәртіпті қабылдау мен өз әрекеттеріне жауапкершілікпен қарауды үйренуде шешуші рөл атқарады.

Психологиялық аспектілер: Балалардың эмоциялық жағдайы, ішкі жан дүниесін түсіну, оларға тәртіп үйретуде психологиялық әдістерді қолдану

Психологиялық аспектіде балалардың тәртібін қалыптастыру барысында олардың эмоциялық жағдайын, ішкі жан дүниесін түсіну өте маңызды. Әрбір баланың тұлғалық ерекшеліктері, эмоционалдық реакциялары, ортаға және адамдарға деген көзқарасы тәрбиелеу процесіне тікелей әсер етеді.

- Баланың эмоциялық жағдайы

Балалар әртүрлі эмоциялық күйде болады, және тәртіпке тәрбиелеу осы күйді ескере отырып жүзеге асуы тиіс. Эмоциялар мен сезімдерді дұрыс түсіну және оларды реттеу, баланың тәртіптілік дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Балалардың ашулануы, қорқыныш сезімі, көңіл-күйінің ауытқулары тәртіпке үйретуде қиындық туғызуы мүмкін. Сондықтан тәрбиеші эмоциялық жағдайды дұрыс бағалап, тыныштық сақтап, баланы сабырға шақыру әдістерін қолдануы керек.

- Ішкі жан дүниесін түсіну

Баланың ішкі әлемін түсіну және оның дүниетанымын ескеру тәртіпке тәрбиелеудің маңызды аспектісі болып табылады. Балалар түрлі кезеңдерде әртүрлі психологиялық қиындықтарға тап болады, сондықтан тәрбиеші әр баланың мінез-құлқының себебін түсініп, оған жеке тұрғыдан қарауы тиіс. Осылайша тәртіпке тәрбиелеу барысында баланың ішкі дүниесін, эмоциялық қажеттіліктерін ескеретін әдістер қолданылуы керек.

- Психологиялық әдістерді қолдану

Тәрбиеші балаларды тәртіпке үйрету барысында психологиялық әдістерді қолдануы тиіс. Бұл әдістер балалардың мінез-құлқына ықпал етіп, олардың эмоциялық жағдайын реттеуге көмектеседі. Мысалы, бала тәртіпсіздік жасаған кезде оның сезімін тыңдау, эмоциялық реакцияларын түсіну, және баламен жанашырлықпен қарым-қатынас жасау арқылы тәртіптілікке үйрету маңызды. Сонымен қатар, балалардың дұрыс әрекеттерін мадақтау және оны қолдау психологиялық тұрғыдан тәртіпке баулу процесін жеңілдетеді.

Эмоционалды интеллект: Эмоционалдық таным мен өзін-өзі реттеу дағдыларының тәрбиелік маңызы

Эмоционалды интеллект балалардың тәртіпке тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады. Эмоционалды интеллект — бұл адамның өз эмоцияларын тану, басқалардың эмоцияларын түсіну, оларды реттеу және әлеуметтік жағдайларда өз эмоцияларына ие болу қабілеті. Эмоционалдық таным мен өзін-өзі реттеу дағдылары балалардың тұлғалық дамуы мен мінез-құлқының қалыптасуына маңызды әсер етеді.

Қорытынды:

Балабақшадағы тәртіпке тәрбиелеу баланың тұлғалық және әлеуметтік дамуының негізін қалаушы маңызды кезең болып табылады. Осы кезеңде қалыптасқан тәртіп дағдылары мен құндылықтар балалардың болашақ өмірінде маңызды рөл атқарады, олар баланың жалпы

дамуындағы тұрақты негіз болады. Балаларға тәртіптілік, жауапкершілік, өз-өзіне сенімділік және қоғамда өзін дұрыс ұстау дағдыларын үйрету олардың болашақта табысты және үйлесімді жеке тұлға болып қалыптасуына көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:
1. Ермакова Т. В. "Педагогика и психология воспитания в детском саду", Москва, 2017.
2. Жақыпова С. Қ. "Құндылықтар және тәртіпті тәрбиелеу негіздері", Алматы, 2019.

ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР

Толенова Асылзат Ауесхановна
Шымкент қаласы, МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Данная статья рассматривает важность логических игр для развития логического мышления у детей в детском саду. Логическое мышление играет важную роль в когнитивном развитии детей, так как оно развивает способности к обработке информации, ее сравнению, анализу, выведению выводов, планированию и решению проблем. Развитие логического мышления оказывает влияние на уровень подготовки ребенка к школе, а также положительно сказывается на процессах учебы и социальной адаптации в будущем. В статье обсуждаются виды логических игр для развития мышления, их роль в общем развитии ребенка и роль воспитателя в организации этого процесса. Логические игры позволяют детям развивать свои умственные способности в увлекательной и эффективной форме.

Abstract:

This article discusses the importance of logical games in developing logical thinking in children in preschool settings. Logical thinking plays a crucial role in children's cognitive development, as it enhances their abilities to process information, compare, analyze, draw conclusions, plan, and solve problems. The development of logical thinking influences a child's preparedness for school and has a positive impact on future learning and social adaptation processes. The article covers the types of logical games for developing thinking, their role in the overall development of children, and the role of the educator in organizing this process. Logical games offer children an engaging and effective way to develop their cognitive abilities.

Логикалық ойлау – баланың әлемді түсінуінің, танымдық қабілеттерін дамытуының негізі болып табылады. Ойлау процесі тек ақпаратты қабылдаудан ғана тұрмайды, ол ойлау тәсілдерін жетілдіру, қорытынды жасау, мәселелерді шешу мен шешім қабылдауды қамтиды. Логикалық ойлау қабілеті баланың өмірінде үлкен рөл атқарады, өйткені ол тек академиялық біліммен шектелмей, өмірде де маңызды шешімдер қабылдауға көмектеседі.

Балабақшада логикалық ойлауды дамыту үшін ойындарды қолданудың маңызы зор. Ойындар балалардың қызығушылығын оятады, танымдық қабілеттерін дамытуға көмектеседі және оларды логикалық ойлау тәсілдерін пайдалануға ынталандырады. Логикалық ойындар арқылы балалардың ойлау процесін белсендіру және шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру балабақшадағы оқу-тәрбие процесінің маңызды бөлігі болып табылады.

1. Логикалық ойлаудың теориялық негіздері

Логикалық ойлау дегеніміз – мәселені жүйелі түрде талдай отырып, дұрыс шешімдер қабылдау қабілеті. Бұл қабілет балалардың танымдық процестерін басқаруға көмектеседі және түрлі тапсырмаларды шешу кезінде олардың дұрыс ойлау, қисынды қорытынды жасау қабілетін дамытады. Логикалық ойлау келесі компоненттерден тұрады:

- Салыстыру және сараптау – мәліметтерді салыстырып, арасындағы айырмашылықтарды және ұқсастықтарды табу.
- Жалпылау – нақты жағдайдан жалпы қорытындыларға көшу.
- Қорытынды жасау – логикалық тұрғыда ойлап, дұрыс нәтижелерге келу.

- Жоспарлау – өз әрекеттерін ұйымдастырып, белгілі бір мақсатқа жету жолдарын анықтау.

Логикалық ойлау қабілетін дамытуда балалардың ақыл-ойының дамуына қатысты теориялық тұжырымдамалар маңызды рөл атқарады. Психологтар мен педагогтар осы процестің қалай жүзеге асатынын түсіндіре отырып, балалардың интеллектуалды дамуына ықпал ететін түрлі әдістер мен ойындар ұсынып келеді.

2. Логикалық ойлауды дамыту ойындарының түрлері

Логикалық ойлауды дамытуға арналған ойындар бірнеше түрге бөлінеді. Әр ойынның өзіндік ерекшеліктері мен тапсырмалары бар, олардың әрқайсысы баланың ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған.

- Пазлдар мен конструкциялар: Бұл ойындар балалардың кеңістік пен уақытты қабылдауын дамытуға көмектеседі. Пазлдарды жинау және түрлі құрылымдар жасау логикалық ойлаудың дамуына оң әсер етеді.
- Логикалық жұмбақтар мен тапсырмалар: Балаларға әртүрлі жағдайлар мен мәселелерді шешуге арналған тапсырмалар беріліп, оларды шешу барысында логикалық ойлау қабілеттері дамиды.
- Рөлдік ойындар: Балалар өздеріне белгілі бір рөлдер алып, белгілі бір жағдайларда қалай әрекет ету керектігін талқылайды. Бұл ойындар балалардың шығармашылық ойлауын және әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді.
- Сөздік ойындар: Әртүрлі сөздік ойындар мен тапсырмалар балалардың ойлау қабілеттерін шыңдайды. Мысалы, сөздерден түрлі сөздер құрастыру, сөздерді біріктіру немесе мағынасы бойынша таңдау жасау логикалық ойлауды дамытуға көмектеседі.

3. Логикалық ойындардың балалардың танымдық дамуындағы рөлі

Логикалық ойындар балаларға әлемді түсіну тәсілдерін үйретеді. Олар заттар мен құбылыстардың арасындағы байланысты анықтауға, себеп-салдарлы байланыстарды түсінуге, сондай-ақ өздерінің ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Логикалық ойлауды дамыту балалардың абстрактылы ойлауын, зейінін және есте сақтау қабілетін арттырады. Бұл процесс баланың мектепке дайындық деңгейін көтереді, оның танымдық процестерін жетілдіреді.

4. Логикалық ойлау қабілеттерін дамытудағы педагогтың рөлі

Педагогтың басты міндеті – балалардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған ойындар мен тапсырмаларды жүйелі түрде енгізу. Бұл педагогтың қиялы мен білімінің арқасында жүзеге асады. Педагог балалардың қызығушылығын оятып, ойынды тиімді ұйымдастыру арқылы олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді. Логикалық ойындар арқылы балалар белгілі бір білім мен дағдыларды меңгеріп, өз бетімен ойлануға дағдыланады.

Қорытынды:

Логикалық ойлау қабілетінің дамуы баланың когнитивті дамуына, танымдық процестерінің дұрыс қалыптасуына және қоршаған ортаға бейімделуіне үлкен әсер етеді. Логикалық ойлауды дамытуда ойындардың маңызы зор, себебі ойын балаларға дұрыс ойлау, қорытынды жасау және мәселелерді шешу дағдыларын үйретеді. Осылайша, балабақшада логикалық ойлауды дамытуға арналған ойындар балалардың интеллектуалды дамуын қамтамасыз етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Петрова М. С. Логикалық ойлауды дамытуға арналған ойындар. Санкт-Петербург: Просвещение, 2018.
2. Соловьев В. А. Мектепке дейінгі балалардың танымдық дамуы. Алматы: Мектеп, 2017.
3. Бенашвили Т. И. Логикалық ойлау және шығармашылық қабілеттер. Мәскеу: Академия, 2020.

БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ЕРТЕ ЖАСТАН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Абдрасилова Майра Елубаевна
Шымкент қаласы МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

Данная статья рассматривает важность формирования творческих способностей у детей с раннего возраста и методы их развития. Период дошкольного образования играет важную роль в личностном развитии ребенка, поскольку именно в этот период дети могут раскрыть свой творческий потенциал. Развитие творческих способностей способствует развитию умственных способностей ребенка, его эмоционального интеллекта, навыков общения, а также расширяет словарный запас. В статье обсуждаются педагогические методы, подходы, игры и действия, способствующие формированию творческих способностей у детей.

Abstract:

This article discusses the importance of developing children's creative abilities from an early age and the methods used to promote them. The preschool period plays a crucial role in a child's personal development, as it is during this time that children can fully express their creative potential. Developing creative abilities helps enhance a child's cognitive abilities, emotional intelligence, communication skills, and vocabulary. The article covers the pedagogical methods, approaches, games, and activities used to foster the development of creative abilities in children.

Шығармашылық қабілеттердің баланың дамуы үшін маңызы зор. Әрбір бала табиғатынан шығармашылық әлеуетке ие, алайда ол тек белгілі бір жағдайлар мен қолайлы орта болғанда ғана толыққанды дамиды. Балабақша кезеңі осы қабілеттерді ашуға, дамытуға және қалыптастыруға өте қолайлы кезең болып табылады. Ерте жастан шығармашылық дағдыларды дамыту баланың тек интеллектуалды тұрғыдан ғана емес, сондай-ақ эмоционалдық және әлеуметтік тұрғыдан да толыққанды дамуына ықпал етеді.

Шығармашылық қабілеттерді ерте жастан қалыптастыру — бұл тек өнер мен қолөнерге ғана емес, баланың өмірдің барлық салаларында шығармашылық тәсілдерді қолдануына мүмкіндік беретін, жан-жақты дамуды қамтамасыз ететін процесс. Мақалада шығармашылық қабілеттерді дамытуға арналған әдістер, балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес шығармашылық әрекеттерді ұйымдастыру және олардың шығармашылық әлеуетін дамытудағы педагогтің рөлі қарастырылады.

1. Шығармашылықтың теориялық негіздері

Шығармашылық түсінігі мен оның педагогикалық маңызы

Шығармашылық – бұл жаңа идеялар мен шешімдер жасауға қабілетті болу, ойлаудың икемділігі, адамдар мен жағдайлар арасындағы байланыстарды көру, сондай-ақ мәселелерді жаңа қырынан шешу қабілеті. Педагогикалық тұрғыдан алғанда, шығармашылық баланың ойлау, қиял және өзіндік көркемдік іс-әрекеттеріне негізделген қабілеттер жиынтығы ретінде қарастырылады.

Шығармашылық қабілеттердің маңыздылығы:

- Танымдық қабілеттердің дамуы: Шығармашылық баланың логикалық ойлау қабілетін, қиялын және көркемдік талғамын дамытуға мүмкіндік береді.
- Психоэмоциялық даму: Шығармашылық әрекет балаға эмоционалдық қанағаттану мен өзін-өзі тануға ықпал етеді.
- Әлеуметтік дағдылар: Балалар шығармашылық әрекет барысында өзара қарым-қатынас жасайды, топта жұмыс істеу қабілеті дамиды.
- Шығармашылық қабілеттердің компоненттері

Шығармашылық қабілеттер бірнеше негізгі компоненттерден тұрады:

- Қиял – шығармашылық ойлау мен бейнелеу процесінің негізі. Қиял баланың жаңа дүниелер мен идеялар жасауына, сондай-ақ өзіне жаңа бейнелерді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Шығармашылық ойлау – баланың жаңа шешімдер мен жолдар табуға қабілеттілігі.
- Өнер және көркемдік шығармашылық – баланың эстетикалық талғамын қалыптастыруға ықпал етеді. Бұл баланың қоршаған әлемді түсінуін және бейнелеу қабілетін дамытуға көмектеседі.
- Тіл дағдылары – шығармашылық әрекет балалардың тілін, сөздік қорын және сөйлеу қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

2. Шығармашылық қабілеттерді дамыту әдістері

Педагогикалық әдістер

Балабақшада шығармашылық қабілеттерді дамыту үшін түрлі педагогикалық әдістер мен тәсілдер қолданылады. Бұл әдістер балалардың шығармашылық ойлауын, қиялын және көркемдік белсенділігін дамытуға бағытталған.
- Дамытушы ойындар: Ойын арқылы балалар жаңа білімдер мен дағдыларды меңгереді, олардың қызығушылықтары мен қабілеттері ашылады.
- Шығармашылық тапсырмалар: Мысалы, бейнелеу өнері, музыка, қолөнер сияқты шығармашылық тапсырмалар баланың қиялын дамытады.
- Жеке шығармашылық жұмыстар: Балаларға өз ойларын, сезімдерін білдіруге мүмкіндік беру. Бұл тәсіл баланың жеке тұлғасының дамуына ықпал етеді.
- Оқу іс-әрекеттері: Тақырыптық сабақтар мен жобалар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған.

Шығармашылық ойындар мен рөлдік ойындар

Рөлдік ойындар балалардың шығармашылық дағдыларын дамытудағы маңызды құрал болып табылады. Бұл ойындар балалардың өзіндік шығармашылығын, логикалық ойлауын, тілін және әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- Рөлдік ойындар: Балалар түрлі кейіпкерлердің рөлдерін орындау арқылы шығармашылық дағдыларды дамытады.
- Қиял ойындары: Балалар өз қиялындағы әлемді жасап, соған сәйкес әрекеттер жасайды.

Шығармашылық әрекеттер мен көркемдік қызмет

Бейнелеу өнері, музыка, би сияқты шығармашылық қызмет түрлері баланың қиялы мен көркемдік талғамын дамытуға ықпал етеді. Бұл қызмет түрлері балаларға өз ойларын көркем түрде білдіруге мүмкіндік береді.
- Бейнелеу өнері: Қылқалам, түстерді қолдану арқылы балалар өз ойларын бейнелеп, шығармашылық қабілеттерін дамытады.
- Музыкалық шығармашылық: Ән айту, музыкалық аспаптарда ойнау баланың музыкалық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

3. Баланың шығармашылық дамуына әсер ететін факторлар

Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін маңызды факторлар:
1. Қоршаған орта: Балабақшадағы тәрбиеші мен ата-аналардың шығармашылыққа деген қолдауы мен ынтасы.
2. Қызығушылықтар: Баланың өзіне ұнайтын шығармашылық іс-әрекеттеріне деген қызығушылығы.
3. Қолайлы жағдайлар: Балаларға шығармашылыққа мүмкіндік беретін жағдайларды қамтамасыз ету.
4. Педагогтың рөлі: Педагог балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Ол баланың қиялы мен идеяларын ынталандырады, әрі шығармашылыққа деген қызығушылығын оятады.

Қорытынды:

Шығармашылық қабілеттерді ерте жастан қалыптастыру — бұл баланың толыққанды дамуының негізі. Бұл процесс баланың интеллектуалды, эмоционалды және әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Балабақшада шығармашылыққа арналған түрлі әдістер мен тәсілдер қолданылып, балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға жағдай жасалады. Ерте жастан басталған шығармашылық дамудың нәтижесінде балалар болашақта

шығармашылық ойлау қабілетіне ие болады, өз мүмкіндіктерін аша алады және қоғамда белсенді, жауапты тұлға ретінде қалыптасады.

Әдебиеттер тізімі:
1. Гребенникова Т. Г. Шығармашылық педагогикасы: теориясы мен практикасы. Алматы: Рауан, 2011.
2. Кушнир В. А. Шығармашылықтың психологиясы. Мәскеу: Питер, 2007.
3. Мещерякова И. В. Балабақшада шығармашылық қабілеттерді дамыту. М.: Высшая школа, 2015.

БАЛАЛАРДЫҢ ҚИЯЛЫН ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР

Абдыкаримова Айгуль Атышовна
Шымкент қаласы, МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Эта статья рассматривает значение игр для развития воображения детей. Воображение — основа творческого и познавательного развития ребенка. Через игру воображение ребенка развивается, расширяются его способности к мышлению, творчеству и воображаемому миру. В детском саду используются различные игры для развития воображения детей. Среди них ролевые игры, приключения в мире фантазий, придуманные сюжеты и ситуации, игры на конструирование. Эти игры также способствуют эмоциональному и социальному развитию ребенка, поскольку они помогают ему в самоосознании и улучшении способности выражать свои мысли.

Abstract:

This article explores the importance of games for developing children's imagination. Imagination is the foundation of a child's creative and cognitive development. Through play, a child's imagination is nurtured, expanding their thinking abilities, creativity, and imaginative world. Various games are used in preschool settings to foster the development of children's imagination. These include role-playing games, adventures in the world of fantasy, creating different plots and scenarios, and construction games. These games also influence the child's emotional and social development, as they enhance the child's self-awareness and ability to express their thoughts.

Қиял – бұл адам миының кеңінен дамыған әрі көпқырлы қабілеті, ол тұлғаның шығармашылық, танымдық және әлеуметтік дамуында шешуші рөл атқарады. Балалар үшін қиял әлемі – олар өздерінің мүмкіндіктерін танып, өмірге деген түсініктерін қалыптастыратын маңызды құрал. Балабақша – балалардың қиялдарын дамыту үшін ең тиімді кезең болып табылады. Мақалада біз балалардың қиялын дамыту үшін қолданылатын ойындардың түрлері, әдістері және олардың тиімділігі туралы толығырақ қарастырамыз.

1. Қиял және оның бала дамуына әсері

- Қиялдың психологиялық маңызы: Қиял адамның эмоциялық және интеллектуалдық дамуына ықпал етеді. Ойын барысында баланың қиялы дамиды, ол өз ойларын жүйелі түрде құрылымдауды, шығармашылық ойлау мен шешім қабылдауды үйренеді.
- Қиял мен шығармашылықтың байланысы: Қиялдың шығармашылық қабілеттерді дамытуда маңызды рөлі бар. Балалардың қиялы олардың өнер, әдебиет, музыка сияқты шығармашылық салаларында жетістіктерге жетуіне септігін тигізеді.

2. Қиялды дамытудағы ойындардың маңызы

- Ойындардың ерекшелігі: Ойын – балалардың қиялын дамытудағы басты құрал. Ол балаға өз идеяларын еркін білдіруге, жаңа дүниелерді ойлап табуға мүмкіндік береді. Ойын кезінде баланың қиялы кеңейіп, олар жаңа сюжеттер мен рөлдер ойлап таба алады.
- Қиял мен эмоциялардың өзара байланысы: Ойын кезінде балалар қиял әлемінде өз сезімдерін білдіріп, эмоционалды дағдыларды дамытады. Бұл да балалардың қиялдарын толық дамытуға әсер етеді.

3. Қиялды дамытуға арналған ойындар

- Рөлдік ойындар: Рөлдік ойындар балаларға әр түрлі кейіпкерлерді ойнап, әлемді түрлі көзқарастармен қарауға мүмкіндік береді. Мұндай ойындар балалардың қиялы мен эмпатиясын дамытады.
- Құрастыру және конструкторлық ойындар: Құрастыру ойындары балалардың өз қиялдарын нақты нәрсеге айналдыруға мүмкіндік береді. Олар өздерінің идеяларын конструктивті түрде жүзеге асырады.
- Шығармашылық ойындар мен өнер: Мүсін жасау, сурет салу, театр қойылымдары сияқты шығармашылық ойындар баланың қиялын дамытудың тамаша жолы болып табылады.
- Әңгіме құрастыру: Балалар әңгіме құрастыру барысында өз қиялдарын пайдалануы керек, бұл оларға әр түрлі идеяларды ойлап табуға, оларды бір жүйеге келтіруге көмектеседі.
- Табиғатпен жұмыс: Табиғатта жүрген кезде балалар қиялын дамытып, жаңа нәрселерді байқап, оларды шығармашылық тұрғыдан қабылдайды.

4. Қиялды дамытуда педагогтың рөлі

- Педагогтың қатысуы: Балабақша тәрбиешісі балалардың қиялын дамытуда шешуші рөл атқарады. Ол ойындарды ұйымдастырып, балаларды түрлі рөлдерде ойнауға ынталандырады. Педагог балалардың шығармашылық қабілеттерін қолдай отырып, олардың қиялын дамытуға көмектеседі.
- Әдістемелік тәсілдер: Балалардың қиялын дамыту үшін тәрбиешілер әр түрлі әдістемелерді қолдана алады, мысалы, сурет салу, музыка тыңдау, шығармашылық тапсырмалар беру.
- Баланың өзіндік қиялын құрметтеу: Тәрбиеші әр баланың жеке қиялын құрметтеп, оларды өздерінің шығармашылық идеяларын жүзеге асыруға қолдау көрсетуі керек.

5. Қиял мен балалардың әлеуметтік және эмоциялық дамуы

- Әлеуметтік дағдыларды дамыту: Қиял әлемінде балалар өзара қарым-қатынас орнатып, эмоцияларын білдіре отырып, әлеуметтік дағдыларды дамытады. Олар бір-бірімен өз идеяларын бөлісіп, ортақ шешімдер қабылдайды.
- Эмоциялық интеллект: Қиялды дамыту баланың эмоциялық интеллектісін дамытады. Балалар өз сезімдерін түсініп, басқа балалардың эмоцияларын да түсіне алады.
- Әлеуметтік бейімделу: Қиялды дамыту арқылы балалар басқа адамдармен араласуға дайын болады, олардың өз ойларын жеткізе алуы қоғамда өзін еркін сезінуге мүмкіндік береді.

6. Қиялды дамытуда ата-аналардың рөлі

- Ата-аналардың қатысуы: Ата-аналар балалардың қиялын дамытуда маңызды рөл атқарады. Олар балаларымен бірге ойындар ойнауға, шығармашылық жұмыстарды орындауға мүмкіндік береді. Балалар ата-аналармен бірге қиял әлемінде еркін болуы үшін бұл өте маңызды.
- Отбасылық тәрбие: Қиялды дамыту отбасында да жалғасуы керек. Ата-аналар балаларға өз қиялдарын дамытуға, жаңа идеялар мен шығармашылық жұмыстар жасауға көмектесуі қажет.

7. Қиялды дамытуда ойындардың тиімділігі мен болашағы

- Қиялды дамытудағы жаңа тәсілдер: Заманауи технологиялардың дамуы балалардың қиялын дамытуда жаңа мүмкіндіктер береді. Мысалы, цифрлық ойындар мен виртуалды шындық балалардың қиялын жаңа деңгейге көтереді.
- Болашақта қиялды дамыту: Қиялды дамыту баланың болашақтағы білім мен шығармашылық қабілеттеріне әсер етеді. Қиялды дамытуға бағытталған ойындардың маңызы өсе түседі.

Қорытынды:

Қиялды дамыту – бұл балалардың тек шығармашылық қабілеттерін ғана емес, олардың жалпы даму деңгейін де арттыратын маңызды процесс. Балабақшадағы қиялды дамытуға арналған ойындар балалардың ойлау қабілетін, шығармашылықты және әлеуметтік дағдыларды қалыптастыруға көмектеседі. Тәрбиешілердің дұрыс ұйымдастырған жұмысы мен ата-аналардың қолдауы балалардың қиялдарын дамытып, олардың өмір жолында жетістіктерге жетуіне жол ашады.

Әдебиеттер тізімі

1. Гальперин П. Я. Развитие воображения у детей. Москва: Просвещение, 1989.

2. Выготский Л. С. Психология искусства. Москва: Искусство, 1983.
3. Бенашвили М. И. Педагогическая психология: Теория и практика воспитания. Санкт-Петербург: Питер, 2000.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ОҚУ-ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Ергеш Фарида Жарылхасынқызы
Түркістан облысы, Бәйдібек ауданы
МКҚК "Шапағат" бөбекжай балалар бақшасының тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию эффективности образовательной и воспитательной работы в детском саду. Эффективность образовательного процесса играет важную роль в формировании личности ребенка. Цель воспитательной работы в детском саду — обеспечить социальное, эмоциональное, когнитивное и физическое развитие детей. Эффективность образовательной работы зависит от методов и подходов педагога, а также от мотивации и заинтересованности детей. В статье обсуждаются методы и стратегии, применяемые для повышения эффективности образовательной и воспитательной работы в детском саду.

Abstract:

This article is dedicated to studying the effectiveness of educational and upbringing work in kindergartens. The effectiveness of the educational process plays an important role in the formation of a child's personality. The goal of the educational work in kindergartens is to ensure the social, emotional, cognitive, and physical development of children. The effectiveness of the educational work depends on the teacher's methods and approaches, as well as the motivation and engagement of the children. This article discusses the methods and strategies used to enhance the effectiveness of educational and upbringing work in kindergartens.

Балабақша — балалардың алғашқы білім алу орны және тұлғалық дамуының негізі қаланатын кезең болып табылады. Осы кезеңде балалардың әлеуметтік, интеллектуалдық және эмоционалды дамуы жүзеге асады. Оқу-тәрбие жұмысының тиімділігі балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз ету үшін маңызды, себебі бұл процесс баланың өміріндегі алғашқы білім беру сатысы. Балабақшадағы оқу-тәрбие жұмысы балаларды белгілі бір құндылықтарға үйретіп қана қоймай, олардың жеке тұлға ретінде қалыптасуына да ықпал етеді.

Тәрбиеші мен баланың қарым-қатынасы, оқу материалдары мен әдістері, балалардың оқуға деген қызығушылығы — оқу-тәрбие жұмысының тиімділігіне әсер ететін негізгі факторлар болып табылады. Балабақшадағы оқу-тәрбие процесінің тиімділігін арттыру балалардың мектепке дейінгі білім алу деңгейінің жоғарылауына, олардың дұрыс қалыптасуына, тұлғалық қасиеттерінің дамуына жол ашады.

1. Оқу-тәрбие процесінің мақсаттары мен міндеттері

Балабақшадағы оқу-тәрбие жұмысының негізгі мақсаты — баланың жан-жақты дамуына жағдай жасау. Бұл мақсатқа жету үшін бірнеше міндеттерді шешу қажет:

- Әлеуметтік даму: Балаларға өзара қарым-қатынас жасау дағдыларын үйрету, ұжымда жұмыс істей білуін қалыптастыру, топтағы ынтымақтастықты дамыту.
- Эмоционалды даму: Балалардың өзін-өзі бағалауын арттыру, эмоцияларымен жұмыс істеуге үйрету, психологиялық жайлылықты қамтамасыз ету.
- Танымдық даму: Балалардың ойлау қабілеттерін дамыту, жаңа білімдерді меңгеруге ынталандыру, білімділік дағдыларын қалыптастыру.
- Физикалық даму: Дене тәрбиесі мен қозғалыс дағдыларын дамыту, салауатты өмір салтын қалыптастыру.

Мақсаттарға жету үшін тәрбиеші тиімді әдіс-тәсілдерді қолдануы, баланы қолдап, онымен ынтымақтаса отырып жұмыс жүргізуі тиіс.

2. Оқу-тәрбие жұмысының әдіс-тәсілдері мен стратегиялары

Балабақшада оқу-тәрбие жұмысының тиімділігін арттыру үшін әр түрлі әдіс-тәсілдер мен стратегияларды қолдану қажет. Олардың ішінде:

- Дидактикалық ойындар: Баланың танымдық дағдыларын дамытуға, ұғымдарды жеңіл меңгеруге мүмкіндік береді. Ойын арқылы балалар материалды қызығушылықпен игереді.
- Рөлдік ойындар: Бұл ойындар балаларға әлеуметтік дағдыларды үйретуге, олардың әр түрлі әлеуметтік рөлдерді тәжірибе жүзінде түсінуге мүмкіндік береді.
- Топтық жұмыстар: Балаларды топта жұмыс істеуге, бірлесіп шешім қабылдауға, пікір алмасуға үйретеді.
- Шығармашылық тапсырмалар: Балалардың қиялын дамыта отырып, оларды өз ойларын еркін білдіруге, өзін шығармашылық тұрғыдан көрсетуге ынталандырады.

Оқу-тәрбие жұмысының тиімділігі балалардың дамуына, олардың мінез-құлқының дұрыс қалыптасуына ықпал етеді.

3. Балабақшадағы оқу-тәрбие жұмысының әсері

Оқу-тәрбие жұмысының тиімділігі балалардың дамуына бірнеше бағытта әсер етеді:

- Танымдық даму: Балалар жаңа білімдерге үйреніп, өздерінің білім деңгейін арттырады.
- Әлеуметтік дағдылар: Өзара қарым-қатынас жасау, топпен жұмыс істеу, эмоцияларын басқару және жеке тұлғаны қалыптастыруда балаларды тәрбиелеу.
- Эмоционалды даму: Балалар өздерінің сезімдерін дұрыс түсініп, оларды дұрыс басқаруды үйренеді, бұл олардың психологиялық денсаулығына оң әсер етеді.

Оқу-тәрбие жұмысының нәтижесінде балалар белсенді әрі үйлесімді тұлға ретінде дамып, қоғамда өз орнын табуға дайын болады.

Қорытынды:

Балабақшадағы оқу-тәрбие жұмысының тиімділігі оның педагогикалық тәсілдеріне, әдіс-тәсілдеріне және тәрбиеші мен баланың қарым-қатынасына тікелей байланысты. Балаларға жан-жақты тәрбие беру, олардың әлеуметтік, эмоционалдық және танымдық дамуына жағдай жасау оқу-тәрбие процесінің негізгі мақсаты болып табылады. Оқу-тәрбие жұмысының тиімді ұйымдастырылуы балалардың болашақ өмірінде табысты болуы үшін маңызды алғышарттарды қалыптастырады.

Әдебиеттер тізімі

1. Айтмуханова А. Балабақшадағы білім беру мен тәрбие жұмысы: Әдіс-тәсілдер мен тәжірибе. Алматы: Атамұра, 2017.
2. Вавилова Т. А. Балабақшадағы педагогикалық процесс: Тәрбие және білім беру әдістемесі. Мәскеу: Высшая школа, 2015.
3. Дүйсенбаева З. Балабақшадағы оқыту мен тәрбие: Теория мен тәжірибе. Алматы: ҚазМУ баспасы, 2016.

ЕРКІН ОЙЫННЫҢ БАЛАНЫҢ ДАМУЫНА ӘСЕРІ

Жолдасова Айжамал Умарбековна
Шымкент қаласы МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию роли и значимости свободной игры в развитии ребенка. Свободная игра — это действия детей по собственному желанию, без внешнего контроля и направленности. Такая игра способствует развитию творческих способностей, воображения, физического состояния и психологического самочувствия ребенка. Значение свободной игры заключается в формировании познавательных и социальных навыков, поддержке эмоционального развития и развитии навыков самоконтроля.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the role and significance of free play in children's development. Free play refers to activities that children engage in voluntarily, without external supervision or guidance. Such play contributes to the development of creativity, imagination, physical well-being, and psychological health. The importance of free play lies in fostering cognitive and social skills, supporting emotional development, and promoting self-regulation skills.

- Еркін ойынның маңызы: Еркін ойын – балалардың дамуына үлкен әсер ететін маңызды іс-әрекет түрі. Бұл ойында балалар өз қалауынша әрекет етіп, ойлау қабілеттерін, эмоциялық әлемін және әлеуметтік дағдыларын дамытады. Еркін ойын балаларға ойлау, қиялдау, әлеуметтік қарым-қатынас жасау мен жеке қабілеттерін жетілдіру мүмкіндігін береді.

1. Еркін ойынның теориялық негіздері

- Ойынның психологиялық аспектілері: Еркін ойын балалардың психоэмоционалды дамуына әсер етеді. Психологтар ойын арқылы балалар өздерінің эмоцияларын реттеп, әлеуметтік тәжірибе алады деп санайды. Еркін ойын – баланың өмірінде өзіндік маңызды орын алады, өйткені ол баланың ішкі дүниесімен байланысып, оның танымдық дамуымен тығыз байланысты.
- Ойын теориясы: Ойын теориясында көптеген зерттеулер мен концепциялар бар. Олардың ішінде, Виготскийдің және Пиаже теорияларында ойын баланың когнитивті және әлеуметтік дамуына қалай әсер ететіндігі айқын көрсетілген. Ойынның дамытушы рөлі мен оның тәрбие процесіне ықпалы туралы түсінік қалыптастыру маңызды.

2. Еркін ойынның баланың жеке дамуына әсері

- Шығармашылық қабілеттері мен қиялы: Еркін ойын баланың шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді құралы болып табылады. Балалар ойын барысында жаңа ойлар мен идеяларды ойлап табады, қиялын кеңейтіп, инновациялық шешімдер қабылдайды.
- Ойлау және когнитивтік дағдылар: Еркін ойын баланың логикалық ойлауын, проблемаларды шешу қабілетін, саналы қабылдауын дамытады. Бұл дағдылар баланың мектепке даярлығын арттырады және болашақта оқу әрекетіне әсер етеді.
- Әлеуметтік және эмоционалды даму: Еркін ойын балалардың өзара әрекеттесуін, әлеуметтік дағдыларын қалыптастырады. Бұл ойындар әлеуметтік жағдайларды шешуге көмектеседі және эмоционалдық тұрақтылықты арттырады.

3. Еркін ойын мен баланың физикалық дамуы

- Қозғалыс пен денсаулық: Еркін ойын баланың физикалық дағдыларын дамытады, өйткені балалар ашық ауада ойнағанда өз денелерін еркін қозғалдырып, қозғалыс дағдыларын жетілдіреді. Бұл баланың денсаулығын нығайтуға ықпал етеді.
- Дене тәрбиесі және мотивация: Баланың өзіне деген сенімі мен өзін-өзі бағалауы еркін ойнау барысында қалыптасады. Денсаулықты сақтап, сергек болу үшін балалар дене тәрбиесіне белсене араласады.

4. Еркін ойынның тәрбиеші мен ата-аналар үшін маңызы

- Тәрбиешінің рөлі: Тәрбиеші балалардың еркін ойнауына қолайлы жағдай жасауға жауапты. Ол балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту үшін ойындарды ұйымдастырып, балаларды серіктестік пен ынтымақтастыққа бағыттайды.
- Ата-аналармен ынтымақтастық: Ата-аналардың қатысуы балалардың еркін ойындарына үлкен әсер етеді. Ата-аналар балалардың шығармашылығын қолдап, оларды әртүрлі ойындар мен іс-шараларға қатыстырып, олардың қызығушылықтарын ескеруі қажет.

5. Еркін ойынның баланың әлеуметтік дағдыларын қалыптастырудағы рөлі

- Қарым-қатынас дағдылары: Еркін ойын барысында балалар өзара әрекеттесіп, бір-бірімен тіл табысуды үйренеді. Ойын барысында олар топтық жұмысқа үйреніп, дау-дамайларды шешуге, келіссөздер жүргізуге дағдыланады.

- Эмпатия және әлеуметтік түсінік: Еркін ойын балаларға басқа адамдардың сезімін түсінуге және оларға жауап беруге мүмкіндік береді. Олар басқа балалармен жұмыс істегенде, бір-бірінің қажеттіліктеріне және эмоцияларына сезімтал болуды үйренеді.

6. Еркін ойынның баланың эмоционалды дамуына әсері

- Эмоциялық тұрақтылықты арттыру: Еркін ойын балаларға эмоциялық жағдайларды реттеу дағдыларын үйретеді. Олар ойын барысында қуаныш, қайғы, реніш және қуанушылық сезімдерін басқара біледі.
- Эмоционалды интеллект: Еркін ойын эмоционалды интеллектінің дамуына әсер етеді, өйткені балалар өз эмоцияларын білдірудің, түсінудің және басқалардың эмоцияларын танудың әдістерін үйренеді.

7. Еркін ойынның психологиялық аспектілері

- Психологиялық саулық және өзін-өзі тану: Еркін ойын балалардың өзін-өзі тануына, өз шектеулерін түсінуге және оларды жеңуге мүмкіндік береді. Бұл олардың психологиялық саулығын сақтап, болашақта өмірге бейімделуін жеңілдетеді.
- Баланың ішкі әлемі: Еркін ойын балаға ішкі дүниесін тануға, өз сезімдері мен ойларын білдіруге мүмкіндік береді. Бұл оның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді.

8. Еркін ойын мен шығармашылық даму

- Шығармашылық ойлау: Еркін ойын балалардың шығармашылық ойлауын дамытады. Олар проблемаларды шешуде жаңа әдістерді іздеп, ойларын кеңейтеді.
- Тұрақты шығармашылық дағдылар: Балаларға еркін ойнауға мүмкіндік беру олардың ұзақ мерзімді шығармашылық дағдыларын дамытуға көмектеседі, бұл болашақта білім мен шығармашылық жұмыстарында қолданылады.

Қорытынды

Еркін ойынды дамытудағы келешек бағыттар: Балалардың еркін ойнауына назар аудару мектепке дейінгі білім беру жүйесінде маңызды рөл атқарады. Болашақта осы бағытта жүргізілетін зерттеулер мен жаңашылдықтар балалардың дамуындағы осы маңызды құралының жаңа мүмкіндіктерін ашады.

Әдебиеттер тізімі

1. Дьюи Дж. Баланың ойын және білім беру. – Алматы: Білім, 2002.
2. Виготский Л. С. Ойын және оның психологиялық мәні. – Мәскеу: Педагогика, 1996.
3. Мещерякова О. И. Еркін ойындар және баланың шығармашылығы. – Санкт-Петербург: НИИ педагогики, 2010.

БАЛАБАҚШАДА ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНІҢ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛУЫ

Курымбаева Акмарал Есалиевна
Шымкент қаласы, МКҚК №98 "Мерей" бөбекжай-бақшасы тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена организации воспитательного процесса в детском саду, ее педагогическим основам и методам, а также влиянию на личностное и социальное развитие детей. Взаимодействие между воспитателем и детьми, формы организации и методы воспитания играют важную роль в развитии ребенка. Воспитательный процесс — это длительный и систематический процесс, направленный на формирование уверенности в себе, развитие мышления, улучшение социальных навыков и формирование личных качеств детей.

Abstract:

This article focuses on the organization of the educational process in preschool, its pedagogical foundations and methods, as well as its impact on the personal and social development of children. The relationship between the educator and the children, the forms of organization, and the methods of education play a crucial role in the development of the child. The educational process is a long-term and systematic

process aimed at building self-confidence, developing thinking skills, improving social skills, and shaping personal qualities in children.

Балабақшада тәрбие процесі – бұл баланың алғашқы әлеуметтік және тұлғалық дамуының негізі қаланатын, оның дүниетанымын кеңейтетін маңызды кезең. Балабақша – балалардың өзара қарым-қатынас жасауды, эмоциялық және әлеуметтік дағдыларды меңгеруді, шығармашылық қабілеттерін дамытуды үйренетін орта. Бұл кезеңде бала алғашқы рет қоғаммен танысады, оның жеке тұлға ретінде қалыптасуына қажетті негізгі қасиеттер мен дағдыларды игереді.

1. Тәрбие процесінің мақсаттары мен міндеттері

Балабақшадағы тәрбие процесінің негізгі мақсаты – балалардың тұлғалық және әлеуметтік дамуына ықпал ету. Балабақша — бұл балалардың психологиялық және физикалық тұрғыдан дамуына қажетті негізгі орта, өйткені осы кезеңде олардың өмірге деген көзқарастары мен әлеуметтік дағдылары қалыптасады. Осы мақсатқа жету үшін тәрбиеші балаларды дұрыс ойлау мен эмоционалды даму тұрғысынан баулиды, олардың шығармашылық қабілеттерін ашып, әлеуметке дұрыс бейімделуіне ықпал етеді.

Міндеттері:

1. Әлеуметтенуді қамтамасыз ету: Балабақша — баланың әлеуметтік өмірге алғашқы қадамдарын жасауының басты кезеңі. Бұл кезеңде бала өзінің қоғамдағы орнын анықтап, әлеуметтік дағдыларды, қарым-қатынас жасау мен топта жұмыс істей білу қабілеттерін қалыптастырады. Балалар бірге жұмыс істеп, бір-бірімен қарым-қатынас жасай отырып, топтық іс-әрекеттерді меңгереді.

2. Шығармашылық қабілеттерін дамыту: Балалардың шығармашылық қабілеттерін ашу мен дамыту — тәрбие процесінің маңызды міндеті. Ойындар, өнер, музыка, және шығармашылық тапсырмалар арқылы балалар қиялдарын дамытуда маңызды тәжірибе жинақтайды, жаңа идеялар мен шешімдерге ие бола бастайды.

3. Денсаулығын сақтау: Балалардың денсаулығын сақтау мен оны нығайту – балабақша тәрбиешісінің басты міндеті. Бұл дене шынықтыру сабақтары, табиғатқа шығу, дұрыс тамақтану мен гигиеналық дағдыларды қалыптастыру сияқты бағыттарды қамтиды.

4. Ұжымдық жұмысты үйрету: Әр баланың жеке тұлға ретінде қалыптасуымен қатар, топ ішінде жұмыс істей алу дағдыларын қалыптастыру өте маңызды. Бұл үшін балалар бірлескен іс-әрекеттерге қатысып, басқа балалармен пікір алмасып, ортақ мақсатқа жетуге ұмтылады.

5. Өзін-өзі бағалауды қалыптастыру: Өз қабілеттерін тану мен өзін-өзі бағалауды арттыру баланың психологиялық тұрғыдан дұрыс дамуына әсер етеді. Балаларға өзіндік пікір қалыптастыру мен қабылдауды үйрету олардың сенімділігін арттырады.

2. Тәрбие процесінің педагогикалық негіздері

Тәрбие процесінің педагогикалық негіздері баланың толыққанды тұлға болып қалыптасуы үшін маңызды құралдар мен тәсілдерді қамтиды. Осы негіздер балалардың мінез-құлқына, моральдық даму деңгейіне, әлеуметтік дағдылар мен тәртіптің қалыптасуына бағытталған. Тәрбие процесінің дұрыс ұйымдастырылуы балалардың жеке тұлғасын дамытуға, оларды қоғамдағы тиімді әрекеттерге үйретуге мүмкіндік береді.

1. Құндылықтар мен тәртіп

Тәрбие процесінің маңызды аспектісі балалардың мінез-құлқын қалыптастыру, олардың ішкі мәдениетін дамыту болып табылады. Құндылықтар мен тәртіп баланың қоғамға деген дұрыс көзқарасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Тәрбиеші баланың алдына белгілі моральдық қағидаларды қоя отырып, дұрыс мінез-құлыққа үйретеді.

Құндылықтар мен тәртіп баланың өміріндегі маңыздылығын түсінуге мүмкіндік береді және осы арқылы балалардың адалдық, құрмет, жауапкершілік, еңбекке деген көзқарасын қалыптастыру жүзеге асады. Әрбір баланың өз бетінше шешім қабылдай білуі, топтың мүшесі ретінде үйлесімді түрде әрекет етуі үшін тәртіптілігі мен құндылықтары негізінде дұрыс мінез-

құлықты дамыту қажет. Бұл балалардың қоғаммен тиімді қарым-қатынас жасауына және өзара сыйластықта өмір сүруіне септігін тигізеді.

2. Жеке тұлғаны дамыту

Балабақшадағы тәрбие процесі балалардың жеке тұлғасын дамытуға бағытталған. Балаларды жеке тұлға ретінде қалыптастыру — олардың өздігінен шешім қабылдай білуіне, мінез-құлқын үйлестіруіне және қоғаммен үйлесімді өмір сүруіне ықпал етеді. Тәрбиеші балалардың осы қасиеттерін дамыту үшін бірнеше педагогикалық әдіс-тәсілдер мен практикалық әрекеттер қолданады.

Жауапкершілік: Балаларға жауапкершілік сезімін қалыптастыру өте маңызды. Балабақшада балаларға өз іс-әрекеттерінің салдарын түсіну, тапсырмаларды уақытында орындау, топтық іс-әрекеттерге қатысу және өз іс-әрекеттеріне жауапкершілікпен қарау дағдыларын үйрету маңызды. Бұл балалардың кейінгі өмірінде тұлғалық жетілуіне, өз алдына мақсат қоюына және оларды жүзеге асыруына ықпал етеді.

Ынтымақтастық: Қазіргі қоғамда балалардың топта жұмыс істей білуі, бір-біріне көмек көрсетуі, бірлесіп мақсат қоюы және сол мақсатқа бірге ұмтылуы өте маңызды. Тәрбиеші балаларды ынтымақтастыққа, өзара сыйластыққа және көмектесуге тәрбиелеуі тиіс. Бұл дағдылар балалардың өміріне әлеуметтік тұрғыда өте пайдалы болады.

Жақсылыққа ұмтылу: Балаларды жақсылыққа, ізгілікке және басқа адамдарға көмек көрсетуге тәрбиелеу — олардың жеке тұлғалық дамуы үшін маңызды. Балабақшада баланы адамгершілікке, мейірімділікке және қателіктерді дұрыс бағалауға бағыттауға тырысу керек. Мұндай тәрбиенің негізінде балалар өз бойларындағы жақсы қасиеттерді дамыта алады.

Жеке тұлғаның тұтастығы: Тәрбиеші баланың ішкі дүниесіне, оның сезімдері мен эмоцияларына назар аудара отырып, баланың ішкі дүниесінің тұтастығын сақтауына көмектеседі. Жеке тұлғаның қалыптасуындағы ең маңызды аспект — баланың өз эмоцияларын түсіну, оларды дұрыс басқару және өз пікірін білдіру қабілеті болып табылады.

Қорытынды:

Тәрбие процесін ұйымдастыру баланың дамуы мен қалыптасуында маңызды кезең болып табылады. Бұл процесс тек білім беруді ғана емес, баланың эмоционалдық, әлеуметтік және жеке тұлғалық тұрғыда дамуын қамтиды. Тәрбиешілердің кәсіби білімдері мен педагогикалық тәсілдерге негізделген жұмысы балаларға дұрыс бағыт-бағдар беріп, оларды өмірге дайындайды.

Әдебиеттер тізімі

1. Ахметова А. Ә., Шалғынбаева, Ж. Балабақшадағы тәрбие процесінің негіздері. Алматы: Атамұра, 2020.

2. Баймұқанова Қ. Дәстүрлі және жаңа педагогикалық технологиялар: балабақшада қолдану жолдары. Педагогика журналы, 1(45), 35-42, 2019.

3. Құдайбергенова М. Балабақшадағы тәрбиелеу мен білім беру мәселелері. Алматы: Рауан, 2018.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІН ДАМЫТУ

Шөкеева Наргиза Өмербекқызы

Шымкент қаласы, МКҚК №55 "Самал" бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

Эта статья рассматривает вопросы развития эмоционального интеллекта у детей в детском саду. Эмоциональный интеллект — это способность человека понимать и управлять своими эмоциями, а также правильно интерпретировать эмоции других людей и эффективно взаимодействовать с ними. В статье обсуждаются педагогические методы и стратегии, используемые для развития эмоционального интеллекта у детей, включая эмоциональное восприятие, саморегуляцию, эмпатию и

развитие социальных навыков. Высокий уровень эмоционального интеллекта оказывает положительное влияние на социальную адаптацию детей, их учебную мотивацию и психологическое благополучие.

Abstract:

This article addresses the issues of developing emotional intelligence in children in preschool settings. Emotional intelligence is the ability to understand and manage one's own emotions, as well as correctly interpret the emotions of others and interact with them effectively. The article discusses the pedagogical methods and strategies used to develop emotional intelligence in children, including emotional perception, self-regulation, empathy, and the development of social skills. A high level of emotional intelligence positively impacts children's social adaptation, learning motivation, and psychological well-being.

Бала кезіндегі эмоциялық даму үлкен маңызға ие, өйткені осы кезеңде адам өз эмоцияларымен жұмыс істей бастайды, оларды басқарады және сыртқы әлеммен алғашқы қарым-қатынасын орнатады. Балабақшадағы тәрбие процесінде балалардың эмоционалды интеллектін дамыту – олардың әлеуметтік бейімделуін, жеке тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуын және оқу мотивациясын арттырады.

Эмоционалды интеллекттің теориялық негіздері

Эмоционалды интеллекттің анықтамасы және оның компоненттері

Эмоционалды интеллект (ЭИ) — бұл адамның өз эмоцияларын дұрыс тану, түсіну және басқару қабілеті, сонымен қатар басқа адамдардың эмоцияларын дұрыс анықтау, оларды түсіну және тиімді қарым-қатынас жасау қабілеті. Бұл ұғым 1990 жылы психологтар Питер Саловей мен Джон Майер алғаш рет енгізді және кейіннен Даниэль Гоулман өзінің зерттеулерінде бұл тақырыпты тереңірек зерттеп, кеңінен танымал етті. Гоулманның айтуынша, эмоционалды интеллект адамның өмірінде табысқа жету үшін IQ (интеллект коэффициенті) деңгейінен де маңызды болуы мүмкін.

Эмоционалды интеллекттің негізгі компоненттері:

1. Өз эмоцияларын түсіну – адамның өз эмоцияларын тану және оларды дұрыс анықтау қабілеті. Бұл адамның өзінің қандай күйде екенін білуіне, өз сезімдеріне саналы түрде назар аударып, оларды мойындауына мүмкіндік береді.
2. Өз эмоцияларын басқару – өз сезімдерін бақылау және реттеу қабілеті. Бұл компонент эмоционалды тұрақтылықты қамтамасыз етіп, стресстік жағдайларда немесе қиын сәттерде тыныштық сақтауға көмектеседі. Эмоцияларды тиімді басқару адамның шешім қабылдау қабілетін де жақсартады.
3. Эмпатия – басқа адамдардың эмоцияларын түсіну, сезіну және оларға сәйкес әрекет ету қабілеті. Эмпатия адамның басқа адамдардың ішкі күйін сезінуге және олардың қажеттіліктеріне сезімтал болуына мүмкіндік береді, бұл әлеуметтік қатынастарда өте маңызды рөл атқарады.
4. Әлеуметтік дағдылар – адамдармен тиімді қарым-қатынас жасау, командалық жұмыс жасау және адамдар арасында үйлесімділік орнату қабілеті. Әлеуметтік дағдыларға тыңдай білу, эмоцияларды дұрыс жеткізу, келісімдер мен ынтымақтастықты қамтамасыз ету жатады.

Эмоционалды интеллекттің дамуы мен қалыптасуы

Эмоционалды интеллекттің дамуының бастамасы бала кезден бастап қалыптасады, бірақ бұл процес кейіннен өмір бойы жалғасады. Эмоционалды интеллектті дамытуға ықпал ететін факторлар:

- Генетикалық факторлар – адамның эмоциялық реакцияларына және әлеуметтік бейімделуіне генетикалық бейімділік әсер етуі мүмкін.
- Отбасы мен ата-ана тәрбиесі – бала өз ата-анасынан алғашқы эмоциялық дағдыларды алады. Ата-аналардың эмоционалды қарым-қатынасы, олардың эмоцияларын көрсету және реттеу қабілеті балаларға үлгі болады.
- Қоршаған орта – баланың әлеуметтік ортадағы тәжірибелері де маңызды. Балабақшада, мектепте және өзге де әлеуметтік ортада балалар өз эмоцияларын басқалармен бірге көрсетуді үйренеді.

- Педагогикалық әдістер – тәрбиеші мен мұғалімдер балалардың эмоциялық дамуында үлкен рөл атқарады. Олар балалардың эмоцияларын түсініп, реттеу әдістерін үйрете алады.

Эмоционалды интеллекттің балабақшадағы рөлі

Балабақшадағы эмоционалды дамудың маңызы

Балабақшадағы эмоционалды даму балалардың жас ерекшеліктеріне сәйкес жүретін және олардың әлеуметтік, психологиялық, сондай-ақ когнитивтік дамуына ықпал ететін маңызды процесс болып табылады. Эмоционалды даму баланың өзіне және айналасындағы әлемге деген қарым-қатынасын қалыптастырады. Бұл кезеңде бала алғашқы рет өз эмоцияларын тануға, басқалардың эмоцияларымен танысуға және оларға реакция жасауға үйренеді. Балабақшада осы дағдыларды қалыптастыру, әсіресе балалардың әлеуметтік ортаға бейімделуінде маңызды рөл атқарады.

Балабақшадағы эмоционалды даму мына аспектілерді қамтиды:

- Өзіне деген сенімділік: Балалар өз эмоцияларына деген дұрыс көзқарас қалыптастыру арқылы өзіндік сенімділік алады. Эмоционалды интеллект балалардың өздерін қалай қабылдайтынына, өз эмоцияларын реттей алу қабілетіне байланысты дамиды.
- Өзін-өзі басқару дағдылары: Балабақшада балалар өз эмоцияларын басқара білу дағдыларын меңгереді. Мұндай дағдылар өмірдің әртүрлі жағдайларына дұрыс жауап беруге мүмкіндік береді.
- Эмпатия: Балалар басқалардың эмоцияларын түсінуді үйренеді. Эмпатия балалардың өзара қарым-қатынастарын нығайтып, олардың әлеуметтік дағдыларының дамуына ықпал етеді.

Қорытынды:

Бұл мақалада балалардың эмоционалды интеллектін дамыту мәселелері жан-жақты қарастырылды. Эмоционалды интеллект адамның өз эмоцияларын түсіну және басқару, басқалардың эмоцияларын дұрыс қабылдай білу және тиімді қарым-қатынас жасау қабілетінің жиынтығы ретінде анықталды. Балабақшада эмоционалды интеллектті дамыту балалардың әлеуметтік және психологиялық дамуына, оларды қоғамда дұрыс бейімделуіне және өздерін жақсы сезінуіне көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. Bantam, 1995.
2. Мухина В. С. Психология развития: Общая психология. М.: Издательство Моск. Университета, 2002.
3. Веккер Н. С. Эмоциональный интеллект в воспитании детей. М.: Издательский дом "Интербук", 2005.

ЕРКІН ОЙЫН БАРЫСЫНДА БАЛАЛАРДЫҢ ӨЗАРА ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ

Кудайбергенова Айгуль Серикбаевна

Шымкент қаласы МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию развития взаимных отношений между детьми в процессе свободной игры. Свободная игра — это важный процесс, который позволяет детям действовать самостоятельно и познавать окружающий мир. В процессе игры дети устанавливают взаимные отношения и развивают социальные навыки. В статье рассматривается, как в ходе свободной игры происходит взаимодействие детей, их социальное и эмоциональное развитие, а также роль игры в формировании коммуникативных навыков.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the development of children's interactions during free play. Free play is an important process that allows children to act independently and explore the world around them. During play, children interact with each other and develop social skills. This article discusses how children's

interactions occur during free play, their social and emotional development, and the role of play in shaping communication skills.

Еркін ойын баланың психологиялық және әлеуметтік дамуында маңызды рөл атқарады. Ол балалардың өзара қарым-қатынас жасау, эмоциялық интеллектті дамыту және шығармашылық қабілеттерін шыңдау үшін маңызды құрал болып табылады. Ойын барысында балалар өзін, өзінің қиялын, эмоцияларын және әлеуметтік дағдыларын таниды. Ойынның баланың дамуына тигізетін әсері көп қырлы, себебі бұл процесс балаларға бір-бірімен қарым-қатынас жасау, ортақ мақсатқа жету, ынтымақтастық, жанашырлық, келісім сияқты дағдыларды үйретеді.

1. Еркін ойынның түсінігі мен маңызы

Еркін ойын — бұл балалардың өз қалауымен, сыртқы бақылаусыз, алдын ала дайындалған ережелерге бағынбай ойнауға мүмкіндік беретін ойын түрі. Мұндай ойындар балаларға шектеулерсіз өз қиялдарын пайдаланып, түрлі әлеуметтік рөлдер мен жағдайларды ойластырып, өздерін жаңа жағынан сынап көруге мүмкіндік береді.

Еркін ойын балалардың шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын дамытуда үлкен рөл атқарады. Бұл ойын түрі баланың когнитивті, эмоционалдық және әлеуметтік дағдыларын бір мезгілде дамытуға ықпал етеді. Ол сондай-ақ баланың психологиялық саулығын қолдай отырып, өзіне деген сенімділікті арттырады.

2. Еркін ойынның балалар арасындағы қарым-қатынасқа әсері

Еркін ойын балалардың бір-бірімен қарым-қатынасын нығайтуға үлкен мүмкіндік береді. Ойын барысында балалар топ ішінде өз пікірлерін білдіруге, топтық мақсатқа жету үшін бірлесіп әрекет етуге үйренеді. Еркін ойын арқылы балалар бір-бірін тыңдай білу, келіссөздер жүргізу, жанжалды шешу және басқа да әлеуметтік дағдыларды игереді. Әсіресе, рөлдік ойындар мен сюжеттер құрастыру балалардың әлеуметтік түсінігін дамытады.

3.Еркін ойын арқылы әлеуметтік дағдыларды дамыту

Еркін ойын кезінде балалар өздеріне жаңа рөлдер мен міндеттерді таңдайды. Бұл оларды топтық жұмысқа бейімдейді, өзара түсіністік пен ынтымақтастықты үйретеді. Сонымен қатар, балалар арасындағы пікірталастар мен келіссөздер де олардың әлеуметтік және эмоционалдық дамуында маңызды рөл атқарады.

Еркін ойында балалардың әртүрлі жағдайларға реакция беруін және оларды басқаруды үйренуі маңызды. Әлеуметтік дағдыларды дамыту ойын арқылы тиімді жүзеге асырылады, себебі балалардың түрлі адамдармен өзара қарым-қатынас жасау тәжірибесі молаяды.

4. Еркін ойынның эмоциялық интеллектке ықпалы

Еркін ойынның балалардың эмоциялық интеллектісін дамытуда маңызды рөлі бар. Балалар ойын барысында өздерінің және басқалардың эмоцияларын тану мен басқаруды үйренеді. Эмоциялық интеллект адамның әлеуметтік қарым-қатынастарын жақсартуға, өз эмоцияларын басқаруға және оң реакциялар жасауға мүмкіндік береді.

Балалар рөлдік ойындар мен әлеуметтік жағдайларды ойнау арқылы эмоциялық жағдайлар мен қарым-қатынастардың әртүрлі жақтарын тәжірибе жүзінде игереді. Бұл, өз кезегінде, олардың эмоционалдық дамуын жақсартады.

5. Педагогтың еркін ойынға әсері

Педагогтың еркін ойынды ұйымдастырудағы рөлі зор. Тәрбиеші балаларға еркін ойын барысында дұрыс бағыт беріп, олардың өзара қарым-қатынасын дамытуға мүмкіндік тудырады. Ол балаларға ойын ережелерін түсіндіру, кері байланыс беру, қақтығыстарды шешуге көмектесу және балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда жетекшілік жасау арқылы балалардың дамуында маңызды рөл атқарады.

6. Еркін ойынды ұйымдастыруда ата-ананың рөлі

Еркін ойын тек балабақшада ғана емес, үйде де маңызды. Ата-аналар балаларға еркін ойнауға мүмкіндік бере отырып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал ете алады. Ата-ананың қызығушылығы, қатысуы және қолдауы балалардың ойынға деген ықыласын арттырады және олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі.

7. Еркін ойынның баланың жалпы дамуына ықпалы

Еркін ойын баланың когнитивті, әлеуметтік, эмоциялық, шығармашылық дамуын бірдей қолдайды. Бұл балалардың білім алу жолында және әлеуметтік ортаға бейімделуінде маңызды рөл атқарады. Ойын арқылы балалар әлемді таниды, жаңа дағдыларды үйренеді және психологиялық қиындықтарды жеңуге дайын бола алады.

Қорытынды

Еркін ойын балалардың өзара қарым-қатынасын қалыптастырудың маңызды құралы болып табылады. Бұл процесс балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, эмоциялық интеллектісін қалыптастыруға және топтық жұмысты тиімді орындауға мүмкіндік береді. Тәрбиеші мен ата-аналар балалардың ойын процесін дұрыс бағыттап, оларға өзара қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытуға көмектесуі тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Толстова М. С. Развитие детей в игре. М.: Издательство "Высшая школа", 1999.
2. Галямова М. Ф. Теория и практика развития речи у детей дошкольного возраста. Казань: Издательство Казанского университета, 2011.
3. Гребенникова Т. Н. Психология детей дошкольного возраста. М.: Академия, 2000.
4. Бехтерева В. С. Мозг и психика. М.: Наука, 2001.

ЕРКІН ОЙЫН: БАЛАНЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАНЫТУЫНЫҢ ҚҰРАЛЫ

Курманалиева Салтанат Абдикадировна
Шымкент қаласы, МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

Данная статья анализирует важность свободной игры в процессе самовыражения ребенка. Свободная игра оказывает влияние на личностное развитие и самопознание ребенка, так как она позволяет исследовать внутренний мир, расширять воображение и правильно регулировать эмоции. В процессе игры ребенок действует по собственному желанию, придумывая различные роли и ситуации, что способствует развитию его творческих и социальных навыков. В статье рассматривается влияние свободной игры на процесс самопознания ребенка, ее значение для психоэмоционального развития, а также методы и методология, применяемые при использовании этого вида игры в воспитании.

Abstract:

This article analyzes the importance of free play in the process of self-expression in children. Free play influences a child's personal development and self-awareness, as it allows them to explore their inner world, expand their imagination, and properly regulate their emotions. During play, the child acts according to their own wishes, inventing various roles and situations, which helps in developing their creative and social skills. The article discusses the impact of free play on a child's self-awareness process, its significance for psychological and emotional development, as well as the methods and methodologies used in education through this type of play.

Еркін ойын – бұл балалардың шығармашылық дамуына, әлеуметтік өзара әрекеттесуіне, эмоционалды дамуына мүмкіндік беретін маңызды процесс. Бұл мақала еркін ойынның баланың өзін-өзі танытуындағы маңыздылығын қарастырады. Баланың өзін-өзі тануы, эмоциялық интеллектін дамытуы және тұлғалық дамуы – осы кезеңде негізделеді, және еркін ойын осы дағдылардың қалыптасуына зор әсер етеді. Еркін ойнау балаға өзінің ішкі әлемін, қоршаған ортадағы адамдармен қарым-қатынас жасау дағдыларын, мінез-құлық және қоғамдағы орнын қалыптастыруға көмектеседі.

1. Еркін ойынды түсіну және оның психологиялық негіздері

Еркін ойын – бұл балаға өз қалауымен ойын таңдау, мақсат қою және ойын жағдайларын өз бетімен ұйымдастыру мүмкіндігін беретін процесс. Мұндай ойындар көбіне құрылымсыз және сыртқы бақылаудан тыс болады. Психологиялық тұрғыдан еркін ойын балаға шығармашылық ойлау қабілетін дамытуға, проблемаларды шешуге және эмоцияларын басқара білуге көмектеседі.

- Еркін ойынның психологиялық теориясы

Бұл бөлімде еркін ойынның психологиялық аспектілері қарастырылады, оның ішінде балалардың дамуы мен психологиялық қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған зерттеулер. Ойынның баланың когнитивтік, әлеуметтік және эмоционалды дамуы үшін маңызды екенін көрсететін теориялар.

- Психоэмоционалды дамудың негізі ретінде еркін ойын

Еркін ойын баланың психоэмоционалды дамуына әсер етеді. Бұл ойын түрі баланың өзін-өзі реттеу, эмоционалды тәжірибесін ұғыну мен өңдеуге мүмкіндік береді. Еркін ойнау кезінде баланың өзін-өзі тану мен оның болашақ тұлғалық мінез-құлқының негізі қаланады.

2. Еркін ойынның баланың өзін-өзі тануы мен өзін-өзі бағалауы процесіндегі рөлі

Бұл бөлімде еркін ойынның балаға өзін-өзі тануға және өз қадірін түсінуге, өз мүмкіндіктерін бағалауға көмектесетін аспектілері талқыланады.

- Ойын және өзіндік тану

Еркін ойын кезінде бала өзі үшін жаңа рөлдер ойлап табады, оларды орындау барысында өз әрекеттері мен мінез-құлқын талдайды. Бұл процесс баланың өзін-өзі түсінуіне және өзіндік танымын дамытуға көмектеседі.

- Өзін-өзі бағалау және сенімділік

Балалардың өздерін әртүрлі рөлдерде көріп, сол рөлдерді ұстануы олардың сенімділігін арттырады. Еркін ойын олардың психологиялық дағдыларын жақсартуға, әлеуметтік ортаға бейімделуіне ықпал етеді.

3. Еркін ойын және әлеуметтік дағдылардың дамуы

Еркін ойын баланың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру үшін өте тиімді құрал болып табылады. Бұл бөлімде ойынның баланың қарым-қатынас жасау, ынтымақтастық, өзара түсіністік және топта жұмыс жасау дағдыларын дамытудағы рөлі қарастырылады.

- Топтық ойындар және ынтымақтастық

Еркін ойындар көбіне топтық болып келеді және балалар өзара әрекеттесуге, келісімдер жасауға, тапсырмаларды бөлісуге үйренеді.

- Әлеуметтік жауапкершілік және эмоциялық интеллект

Еркін ойын балаларға басқа адамдардың эмоцияларына бейімделуге, олармен қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді. Бұл әлеуметтік және эмоционалды дағдылардың дамуына ықпал етеді.

4. Еркін ойынның балалардың шығармашылық қабілеттеріне әсері

Шығармашылық даму – баланың еркін ойын кезінде дамитын маңызды дағды. Ойнау барысында балалар өз қиялын еркін пайдаланып, жаңа идеяларды ойлап табады.

- Қиял мен шығармашылық

Еркін ойынның шығармашылықты дамытудағы рөлі өте зор. Балалар өздері таңдайтын рөлдер мен ойын жағдайларын ойлап табу арқылы қиялын кеңейтеді, шығармашылық қабілеттерін дамытады.

- Жаңашылдық пен ойлау

Еркін ойында балаларға жаңа тапсырмалар мен қиындықтарды шешу қажет болады. Бұл олардың сындарлы ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

5. Еркін ойынның тәрбие процесіндегі рөлі

Тәрбиешінің еркін ойынды ұйымдастырудағы рөлі өте маңызды. Бұл бөлімде педагогтың еркін ойын арқылы баланың өзін-өзі таныту процесіне қалай ықпал етуі керектігі қарастырылады.

- Тәрбиеші мен ойын арасындағы байланыс

Тәрбиеші балаларға еркін ойын кезінде бағыт-бағдар бермей, олардың шығармашылығын қолдап, ойынның дамуына мүмкіндік береді. Тәрбиешінің рөлі балалардың өз қалауымен әрекет етуіне мүмкіндік беру және олардың шығармашылығын ынталандыру болып табылады.

- Әдіс-тәсілдер мен стратегиялар

Еркін ойынды тиімді ұйымдастыру үшін белгілі бір әдіс-тәсілдер мен стратегиялар қолданылуы тиіс. Бұл бөлімде олардың теориялық негіздері мен практикалық қолданысы талқыланады.

Қорытынды:

Еркін ойын баланың тұлғалық дамуына маңызды әсер ететін құрал болып табылады. Ол балаларға өз-өзін тану, әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру, шығармашылық қабілеттерін дамыту және өз эмоцияларын реттеуге көмектеседі. Еркін ойын баланың психологиялық, әлеуметтік және шығармашылық дамуына әсер етіп, оның болашақта табысты және үйлесімді тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Выготский Л. С. Психология искусства. — М.: Искусство, 1986.
2. Пиаже Ж. Психология и педагогика. — М.: Просвещение, 1982.
3. Эриксон Э. И. Идентичность: юность и кризис. — М.: Прогресс, 1996.
4. Гольдштейн Л. А. Психология игры. — М.: Академический проект, 2002.

ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУДАҒЫ ЕРКІН ОЙЫННЫҢ РӨЛІ

Орынбаева Гулнар Алимбековна
Шымкент қаласы, МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақша тәрбиешісі

Резюме

Данная статья рассматривает важность свободной игры в развитии социальных навыков у детей. Свободная игра играет ключевую роль в развитии социальных взаимодействий ребенка, эмоционального интеллекта, а также в формировании его способностей к общению, выражению своих мыслей и адаптации к групповому взаимодействию. В статье обсуждаются организационные моменты свободной игры и ее воспитательный и развивающий потенциал. Также рассматриваются эффективные методы и стратегии применения свободной игры с педагогической целью.

Abstract:

This article explores the importance of free play in developing social skills in children. Free play plays a key role in fostering children's social interactions, emotional intelligence, and in shaping their abilities to communicate, express their thoughts, and adapt to group work. The article discusses the organization of free play and its educational and developmental potential. It also examines effective methods and strategies for using free play with pedagogical goals.

Еркін ойын балалардың дамуы үшін үлкен маңызға ие, себебі ол балаларға өз сезімдерін және ойларын еркін көрсетуге мүмкіндік береді. Әлеуметтік дағдыларды дамыту балалардың өзіндік дамуы мен қоғамда бейімделуінде маңызды рөл атқарады. Ойын, әсіресе еркін ойын, балалардың қарым-қатынас жасау қабілеттерін дамытуға, өз эмоцияларын реттеуге, ынтымақтастыққа, және топтық жұмысқа бейімделуге ықпал етеді. Еркін ойынды ұйымдастыруда тәрбиешілердің рөлі өте маңызды, өйткені олар балаларға тиісті орта мен мүмкіндіктерді ұсына отырып, олардың әлеуметтік дағдыларын дамытады.

1. Еркін ойынның теориялық негіздері

Еркін ойынның дамуы, оның әлеуметтік дағдыларды қалыптастырудағы рөлі түрлі педагогикалық және психологиялық теориялармен байланысты. Әлеуметтік даму теориясы (Э. Эриксон, Л. Выготский) бойынша, балалар өзара қарым-қатынас жасаған сайын, олар

әлеуметтік нормаларды, қарым-қатынас дағдыларын үйренеді және топтық жұмысқа бейімделеді. Бұл теориялар еркін ойынды дамытуда маңызды рөл атқарады, себебі балалар өзара әрекеттесу барысында әлеуметтік дағдыларды үйренеді.

2. Әлеуметтік дағдыларды дамытудағы еркін ойынның маңызы

Еркін ойын – балалардың қарым-қатынас дағдыларын дамытудағы ең тиімді әдіс болып табылады. Еркін ойын балаларға бір-бірімен қарым-қатынас жасаудың түрлі тәсілдерін үйретеді. Бұл балалардың әлеуметтік байланыс орнатуға, мәселелерді бірлесіп шешуге, ынтымақтастық жасауға, сондай-ақ өз эмоцияларын білдіру мен реттеуге мүмкіндік береді. Еркін ойын барысында балалар әртүрлі рөлдерді ойнап, өмірлік ситуациялармен танысады, өзара әрекеттесу дағдыларын жетілдіреді.

3.Еркін ойынды ұйымдастыру және оның тәрбиелік әсері

Еркін ойынды ұйымдастыру кезінде тәрбиешінің рөлі өте маңызды. Ол балаларға ойынның мақсатын түсіндіру, оларды белгілі бір ойын түрлеріне бейімдеу, сондай-ақ оларды дұрыс бағыттауға жауапты болады. Еркін ойын барысында балалар өздерінің шығармашылық әлеуетін пайдаланып, қоғамдағы және өз өміріндегі мәселелерді шешуге тырысады. Бұл, өз кезегінде, олардың әлеуметтік дағдыларын, ынтымақтастық жасау қабілеттерін дамытады.

4. Педагогикалық стратегиялар мен әдістер

Еркін ойындарды ұйымдастыруда түрлі педагогикалық әдістер мен стратегиялар қолданылуы мүмкін. Оларға рөлдік ойындар, топтық ойындар, сюжеттік ойындар, сондай-ақ балаларға әртүрлі эмоционалдық және әлеуметтік жағдайлар бойынша әрекет етуге мүмкіндік беретін ойын түрлері жатады. Бұл ойындар баланың әлеуметтік дағдыларын, өз-өзімен және басқа балалармен қарым-қатынас жасау қабілетін дамытуға ықпал етеді.

5. Еркін ойын мен эмоциялық интеллект

Еркін ойын кезінде балалар өздерінің эмоцияларымен жұмыс істей алады. Олар түрлі рөлдер мен жағдайлар арқылы өз сезімдерін білдіру, түсіну және басқаруды үйренеді. Эмоциялық интеллект, яғни адамның өз эмоцияларын түсіну және олармен тиімді жұмыс істей білу қабілеті, балалар үшін өте маңызды. Еркін ойын балаларға өз эмоцияларымен жұмыс істеуге мүмкіндік береді, бұл олардың әлеуметтену процесін жақсартады және оларды қоғамға бейімдейді.

6. Еркін ойынның баланың әлеуметтік дағдыларын қалыптастырудағы ықпалы

Еркін ойын баланың топта жұмыс істей білуін, басқалармен қарым-қатынас жасауды және бірлесіп мәселелерді шешуді үйренуге көмектеседі. Бұл балалардың қоғамдық өмірге белсенді қатысуына, өзін-өзі реттеуге және өзге адамдармен тіл табысуға мүмкіндік береді. Еркін ойынды жүйелі түрде қолдану баланың тұлғалық және әлеуметтік дамуына оң әсер етеді.

7. Еркін ойынның әлеуметтену процесіндегі рөлі

Балалар еркін ойынды жүзеге асыру барысында, топтық жұмыстарға қатысу арқылы әлеуметтік дағдыларын жетілдіреді. Олар бір-бірімен өзара әрекеттесіп, өзінің жеке пікірін білдіру мен тыңдауды үйренеді. Еркін ойын қоғамда өз орнын табу және өз сезімдері мен қажеттіліктерін дұрыс жеткізуге мүмкіндік береді. Балалар өзара қарым-қатынас жасаған кезде олар жалпы мәдени және әлеуметтік нормаларға бейімделеді.

Қорытынды:

Еркін ойын балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуда үлкен маңызға ие. Педагогтар мен тәрбиешілер бұл процесті тиімді ұйымдастырып, балалардың әлеуметтенуіне және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруына ықпал етуі тиіс. Еркін ойын, балаларға эмоциялық интеллектті дамытуға, топтық жұмысқа бейімделуге, бірлесіп жұмыс істеуге және өздерін көрсетуге мүмкіндік береді. Бұл қабілеттер болашақта балалардың білім алу мен әлеуметтік қатынастарында маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі

1. Виготский Л. С. Воображение и его роль в развитии. - Москва: Педагогика, 1983.
2. Пиаже Ж. Психология интеллекта. - Москва: Просвещение, 1972.

3. Петрова И. А. Роль игры в развитии социальных навыков у детей дошкольного возраста. - Санкт-Петербург: Издательство «Детство-Пресс», 2015.
4. Лурия А. Р. Основы психологии. - Москва: МГУ, 1979.

ЕРКІН ОЙЫН АРҚЫЛЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУ

Сматова Бахыткуль Саулембековна
Шымкент қаласы, МКҚК №45 "Аққу" бөбекжай-бақшасының әдіскері

Резюме

Данная статья рассматривает важность развития творческих способностей детей через свободную игру. Свободная игра — это особый вид деятельности, при котором дети действуют по собственному желанию, без внешнего контроля и строгих правил, что позволяет развивать творческое мышление. Такая игра помогает развивать воображение, когнитивные способности и творческие навыки детей. В процессе свободной игры дети выбирают новые роли, решают различные ситуации и задачи, что оказывает значительное влияние на их психологическое, эмоциональное и когнитивное развитие.

Abstract:

This article discusses the importance of developing children's creative abilities through free play. Free play is a unique activity where children act according to their own desires, without external supervision and without adhering to strict rules, allowing them to foster creative thinking. Such play helps develop imagination, cognitive abilities, and creative skills. During free play, children choose new roles, solve various situations and challenges, which greatly influences their psychological, emotional, and cognitive development.

Еркін ойын дегеніміз – балалардың ойын барысында өз қалауынша, ешқандай бағыттау мен бақылаусыз әрекет етуі. Бұл ойын түрі баланың шығармашылығын, қиялын, когнитивті және әлеуметтік қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Еркін ойын балалардың ішкі әлемін байытып, өзін-өзі тануға мүмкіндік береді, сондай-ақ әлеуметтік өзара қарым-қатынас жасау дағдыларын қалыптастырады.

1. Еркін ойынның мәні және шығармашылық дамуға әсері

- Еркін ойынның негізгі ұғымдары: Еркін ойын баланың өз таңдауы бойынша әрекет етуіне мүмкіндік береді, мұнда бала өзі таңдаған әрекеттерге ғана қатысады. Бұл ойын шығармашылық қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді, өйткені бала өз қиялын қолданады.
- Шығармашылық қабілеттердің дамуы: Еркін ойын баланың шығармашылық ойлауын кеңейтеді, жаңа идеяларды ойлап табуға, проблемаларды шешуге көмектеседі. Бала әртүрлі рөлдерге еніп, ойындағы дүниені жаңа қырынан көреді, ал бұл оның шығармашылық шеберліктерін арттырады.

2. Шығармашылық қабілеттерді дамыту арқылы еркін ойынның психологиялық аспектілері

- Эмоциялық және психологиялық даму: Еркін ойын баланың эмоционалдық күйін реттеп, психологиялық саулығын жақсартады. Балалар өздерінің ойынды ойнау барысында эмоциялық күйзелістерді жеңіп, стресс жағдайларымен күреседі. Олар өзін-өзі тану және қабылдау дағдыларын дамытады.
- Шығармашылық ойлауды дамыту: Еркін ойында балалар тек нақты әрекеттерді орындап қана қоймай, жаңа шешімдер, идеялар ойлап табуға тырысады. Бұл ойлау процесі балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытады.

3. Еркін ойын арқылы шығармашылық қабілеттерді дамыту әдістері

- Ойынның түрлері: Еркін ойынның көптеген түрлері бар: рөлдік ойындар, имитациялық ойындар, конструктивті ойындар және т.б. Әрқайсысының шығармашылық дамуға ерекше әсері бар.

- Тәрбиелеу әдістері: Еркін ойындарды ұйымдастыруда тәрбиешінің рөлі маңызды. Ол балаларды шығармашылық ойлау мен өзіндік әрекетке бағыттауы керек. Бұл үшін арнайы ойын түрлерін пайдалану және балалардың қызығушылықтарын ескере отырып, ойын процесін ұйымдастыру қажет.

4. Еркін ойын мен балалардың танымдық дамуы

- Танымдық процестердің дамуы: Еркін ойын балалардың ақыл-ойын, логикалық ойлауын, ойлау қабілеттерін дамытады. Балалар ойнау барысында мәселені шешу үшін түрлі тәсілдерді қолданады, бұл олардың танымдық дағдыларын жақсартады.
- Дамытушы ойындар: Еркін ойындарды балалардың ақыл-ойы мен танымдық дамуымен байланыстырғанда, дамытушы ойындарды пайдалану маңызды. Балалар өздерінің шығармашылық әлеуетін, қиялын пайдаланып, жаңа білім алады.

5. Еркін ойынның балалардың әлеуметтік және эмоционалды дамуына әсері

- Әлеуметтік дағдыларды қалыптастыру: Еркін ойындар арқылы балалар топта жұмыс істеуге, бір-бірімен ынтымақтастықта әрекет етуге, қарым-қатынас жасауға үйренеді. Олар өзара түсіністік, келіссөздер жүргізу, әлеуметтік қақтығыстарды шешу дағдыларын меңгереді.
- Эмоционалды интеллект: Еркін ойын балаларға өз эмоцияларын түсіну, басқару және басқа адамдардың эмоцияларын сезіну қабілетін дамытуға көмектеседі.

6. Тәрбиешінің рөлі: еркін ойынды ұйымдастырудағы ықпалы

- Тәрбиешінің ұйымдастыру дағдылары: Тәрбиеші еркін ойынның тиімді болуы үшін балаларға дұрыс бағыт беруі, бірақ оларды еркіндікке жіберіп, ойын барысында көмектесуі керек. Оның міндеті – баланың шығармашылығын шектемеу, бірақ ойын барысында қолдау көрсету.
- Ойынды ұйымдастырудағы педагогикалық тәсілдер: Ойын түрлерін таңдау, мақсат қою және ойынның тақырыбын балалардың қызығушылықтарына негіздеу тәрбиешінің басты міндеті болып табылады.

7. Әр түрлі еркін ойын түрлері және олардың шығармашылыққа әсері

- Рөлдік ойындар: Рөлдік ойындар балаларға шығармашылық тұрғыдан өзін көрсетуге мүмкіндік береді. Олар әртүрлі кейіпкерлерге еніп, түрлі өмірлік жағдайларды ойлап табады. Бұл олардың ойлау қабілетін кеңейтеді.
- Конструктивті ойындар: Конструктивті ойындар арқылы балалар өз қолдарымен нысандар құрып, олардың логикалық байланыстарын түсінеді. Бұл ойындар шығармашылық және конструктивтік ойлауды дамытады.

Қорытынды:

Еркін ойын балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда маңызды құрал болып табылады. Ол балалардың психологиялық, эмоционалдық, әлеуметтік және танымдық дамуына оң әсер етеді. Балаларға еркін ойнауға мүмкіндік беру олардың өзіндік тұлғасын қалыптастыруға, қиялын дамытуға және өзіне деген сенімін нығайтуға ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бергсон Анри. Шығармашылық эволюциясы. М.: «Наука», 2000.
2. Пиаже Жан. Баланың танымдық дамуы. М.: «Московский психолого-педагогический институт», 2001.
3. Выготский Лев Семенович. Психология искусства. М.: «Индекс», 1982.

БАЛАЛАР БАҚШАСЫНДА ІС-ШАРАЛАРДЫ ТИІМДІ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Бартекеева Жайсан Сандыбаевна
Шымкент қаласы, №65 "Балбұлақ" бөбекжай бақшасының меңгерушісі

Резюме

В статье рассматриваются основные этапы системы планирования в детском саду, эффективные методы и способы организации мероприятий и программ, основные факторы, направленные на повышение качества воспитательного процесса. Показано, что для увеличения интереса учащихся необходимо использовать творчество и инновации, развивая методы и способы педагогической работы.

Summary

The article discusses the main stages of the planning system in kindergartens, effective methods and ways of organizing events and programs, and key factors aimed at improving the quality of the educational process. It is shown that to increase students' interest, creativity and innovation should be used, developing methods and approaches of pedagogical work.

Балалар бақшасында ұйымдастырылатын іс-шаралар – балалардың тұлғалық, әлеуметтік және интеллектуалдық дамуына негіз болатын маңызды әдістердің бірі. Балалардың тұлға ретінде қалыптасуы, мінез-құлқының, білім алу қабілеттерінің дамуы балабақшадағы іс-шаралар арқылы жүзеге асады. Сондықтан педагогикалық ұжым бұл іс-шараларды дұрыс әрі тиімді ұйымдастыруға тырысады. Балалар бақшасында балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, әртүрлі іс-шаралар ұйымдастырылуы қажет, олардың әрқайсысы бала психологиясының дамуына және оның қабілеттерін ашуға септігін тигізеді.

1. Іс-шараларды жоспарлаудың маңызы:

Балалар бақшасында әртүрлі іс-шаралар баланың танымдық, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін өте маңызды. Бұл іс-шаралар балалардың қызығушылығын арттырып, олардың білім алу процестерін қызықты әрі тиімді етеді. Оларды дұрыс жоспарлау баланың қажеттіліктерін ескеріп, топтың динамикасын және әр баланың жеке қабілеттерін есепке ала отырып жүзеге асуы керек.

2. Іс-шараларды ұйымдастырудағы педагогтың рөлі:

Педагог – балабақшадағы іс-шаралардың негізгі ұйымдастырушысы және жүргізушісі. Оның рөлі балалардың жеке ерекшеліктерін, қызығушылықтарын білу және осыған сәйкес іс-шараларды дұрыс бағыттау болып табылады. Тәрбиешінің іс-шаралар барысында белсенділігі мен шығармашылығы балаларға көп нәрсе үйретеді.

3. Балабақшада іс-шараларды өткізу әдістері:

Іс-шаралар әртүрлі әдіс-тәсілдермен ұйымдастырылуы мүмкін: топтық жұмыстар, ойындар, драмалық қойылымдар, зерттеу және тәжірибелер жасау, креативті тапсырмалар және т.б. Әрбір әдіс балалардың жас ерекшеліктеріне сай келуі және олардың дамуына ықпал етуі тиіс. Сонымен қатар, іс-шаралар балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға, өзін-өзі бағалауды арттыруға және топпен жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыруға бағытталуы керек.

4. Шығармашылық пен инновацияны енгізу:

Балаларға қызықты әрі білім беретін іс-шараларды ұйымдастыру үшін жаңашыл әдістерді қолдану өте маңызды. Балабақшада балаларды шығармашылықпен айналысуға, ойын арқылы білім алуға ынталандыратын іс-шаралар өте тиімді. Технологияларды енгізу, мультимедиялық құралдарды қолдану, сахналық қойылымдар мен рольдік ойындар балалардың шығармашылығын дамытудың тиімді әдістері болып табылады.

5. Іс-шаралар мен бағдарламаларды бағалау:

Іс-шаралардың нәтижелі болуын тексеру маңызды. Балабақшада балаларға арналған іс-шаралар мен бағдарламаларды бағалау жүйесі баланың дамуында қандай өзгерістер болғанын,

оның әлеуметтік, когнитивті дағдыларында қандай прогресс болғанын көрсетеді. Бұл бағалау оқытушының өзінің жұмысын жетілдіруге мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Балалар бақшасында іс-шараларды дұрыс жоспарлау және ұйымдастыру баланың жан-жақты дамуына септігін тигізеді. Бұл процеске баланың жас ерекшеліктерін ескеру, шығармашылық әдістерді қолдану және заманауи технологияларды енгізу маңызды. Педагогтар мен тәрбиешілердің бірлескен жұмысы, кәсіби шеберлігі мен оқыту әдістері балабақшадағы балаларға ұтымды әсер етуі тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Кокорина Н. А. Тәрбие жұмысы: теория мен тәжірибе. Алматы: Қазақ университеті. 2015 ж.
2. Ушакова Л. В. Балалар бақшасындағы ұйымдастыру жұмыстарының негіздері. Мәскеу: ВШЭ. 2014 ж.
3. Абдуразакова Г. С. Балабақшада балаларды тәрбиелеудің тиімді әдістері. Санкт-Петербург: ОАО «Петропресс». 2013 ж.
4. Рахметова Л. А. Шығармашылық дамытушы әдістерді балабақшада қолдану. Ташкент: Астрель. 2016 ж.

БАЛАЛАРҒА ҚАУІПСІЗ ЖӘНЕ ЖАЙЛЫ ОРТА ҰЙЫМДАСТЫРУ

Жаманкулова Актолкын Анатбаевна
Шымкент қаласы, N16 “Сымбат” бөбекжай-бақшасы әдіскері

Резюме

В данной статье рассматриваются важные аспекты организации безопасной и комфортной среды для детей в детском саду. Обсуждаются такие темы, как меры безопасности, гигиенические требования, психологическая поддержка и развитие социальных отношений. Такая среда способствует физическому, психологическому и социальному развитию детей.

Summary

This article discusses important aspects of organizing a safe and comfortable environment for children in kindergartens. It covers topics such as safety measures, hygiene requirements, psychological support, and the development of social relationships. Such an environment promotes the physical, psychological, and social development of children.

Балабақшада балаларға қауіпсіз және жайлы орта ұйымдастыру – бұл балалардың денсаулығы мен дамуына үлкен әсер ететін маңызды міндет. Мұндай орта балалардың физикалық, психологиялық және әлеуметтік дамуына ықпал етеді. Осы мақалада біз қауіпсіз және жайлы орта жасаудың маңызды аспектілерін қарастырамыз.

1. Қауіпсіздік

1.1. Жарақаттанудың алдын алу

Балабақшадағы жиһаздар мен ойын алаңдары балаларға қауіпсіз болуы тиіс. Бұл үшін жиһаздардың бұрыштары мен шеттерін жұмсақ материалдармен қаптау қажет. Сонымен қатар, едендер тайғақ болмауы керек және барлық ойын алаңдары балалардың жасына сәйкес жобалануы тиіс.

1.2. Гигиена

Балабақшадағы жиһаздар мен ойыншықтар тазалық пен гигиена талаптарына сай болуы керек. Балабақша қызметкерлері балалардың қолдарын жиі жуып, санитарлық нормаларды сақтауын қадағалауы тиіс. Сонымен қатар, балабақшадағы барлық бөлмелерді үнемі дезинфекциялап, тазалап отыру маңызды.

1.3. Қауіпсіздік ережелері

Балабақшадағы барлық қызметкерлер мен балалар қауіпсіздік ережелерін білуі керек. Өрт қауіпсіздігі, электр қауіпсіздігі және басқа да ережелерге назар аудару маңызды. Балалар

мен қызметкерлерге қауіпсіздік ережелерін түсіндіру үшін арнайы тренингтер мен семинарлар өткізу қажет.

2. Жайлы орта

2.1. Интерактивті ойын алаңдары

Балалардың шығармашылығын дамыту үшін интерактивті ойын алаңдары мен бұрыштар құру қажет. Бұл жерлерде балалар түрлі ойындар ойнап, өздерін еркін сезіне алады. Интерактивті ойын алаңдары балалардың қиялын дамытып, олардың ой-өрісін кеңейтеді.

2.2. Жайлы демалыс орындары

Балалар демалатын және ұйықтайтын орындардың жайлы және тыныш болуы тиіс. Жайлы төсек-орындар, жұмсақ төсеніштер және тыныш атмосфера балалардың демалысын жақсартады. Сонымен қатар, балалардың ұйқысы үшін бөлмелердегі температура мен ылғалдылықты бақылау маңызды.

2.3. Әртүрлілік

Ойыншықтар мен оқу материалдары әртүрлі болу керек, бұл балалардың қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Балабақшада әртүрлі ойыншықтар, кітаптар және оқу құралдары болуы қажет. Бұл балалардың білім алуға деген қызығушылығын оятады және олардың ой-өрісін кеңейтеді.

3. Әлеуметтік және эмоционалдық даму

3.1. Психологиялық қолдау

Балалардың психологиялық жағдайына көңіл бөлу қажет. Балабақшадағы психолог немесе тәрбиеші балалардың эмоцияларын түсініп, қажетті жағдайда қолдау көрсетуі тиіс. Психолог балалармен жеке және топтық сессиялар өткізіп, олардың эмоционалдық жағдайын жақсартуға көмектеседі.

3.2. Әлеуметтік қарым-қатынастар

Балалардың бір-бірімен тіл табысуы мен ынтымақтастығын дамыту үшін түрлі топтық ойындар мен іс-шаралар ұйымдастыру керек. Балалар арасында достық қарым-қатынас орнату маңызды. Бұл үшін балаларды топқа бөліп, бірге жұмыс істеуге, ойын ойнауға және бір-біріне көмектесуге үйрету қажет.

3.3. Ата-аналармен ынтымақтастық

Балабақшада ата-аналармен тығыз ынтымақтастық орнату маңызды. Ата-аналармен тұрақты байланыста болу, оларды балалардың дамуы мен жетістіктері туралы хабардар ету қажет. Ата-аналармен бірге түрлі іс-шаралар мен жиналыстар өткізу балалардың дамуына оң ықпал етеді.

Қорытынды

Балабақшада балаларға қауіпсіз және жайлы орта ұйымдастыру – бұл олардың денсаулығы мен дамуына үлкен әсер етеді. Мұндай орта құру үшін физикалық қауіпсіздік, эмоционалдық және әлеуметтік жайлы орта маңызды. Әр бала өзіне сенімді, қорғалған және сүйікті сезінуі тиіс.

Әдебиеттер тізімі

1. Мұхамеджанов Ж. "Балабақшада қауіпсіздік шаралары: теория мен практика". Алматы: Қазақ университетінің баспасы. 2020 ж.
2. Ибраева Ә. "Балаларға жайлы орта ұйымдастыру: әдістемелік құрал". Нұр-Сұлтан: Білім баспасы. 2019 ж.
3. Кенжебеков Р. "Балабақшада балалардың қауіпсіздігі мен гигиенасы". Шымкент: Оңтүстік Қазақстан баспасы. 2018 ж.
4. Тұрсынова С. "Балабақшада психологиялық қолдау көрсету". Қарағанды: Психология және педагогика баспасы. 2017 ж.

БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУЫ

Мираманова Актоты Абдихалыковна
Шымкент қаласы, N68 "Балауса " бөбекжай-бақшасы,
әдіскер, педагог-психологі

Резюме

В статье рассматривается вопрос обеспечения социального развития детей в дошкольных учреждениях. Социальное развитие — это процесс формирования у ребенка способности к правильным отношениям с обществом и окружающими людьми. В дошкольный период дети, развивая свои эмоциональные, личностные и социальные навыки, готовятся стать полноценными членами общества. В статье обсуждаются важнейшие этапы социализации детей, основные способы социального взаимодействия, роль воспитателей и родителей, а также эффективные методы и приемы формирования социальных навыков. Содействие и поддержка социального развития детей в дошкольных учреждениях является важным инструментом для их успешного будущего.

Abstract:

The article discusses the issue of ensuring the social development of children in preschool institutions. Social development is the process of forming a child's ability to interact properly with society and the people around them. During the preschool years, children develop their emotional, personal, and social skills, preparing to become full members of society. The article discusses the key stages of children's socialization, the main methods of social interaction, the role of educators and parents, and effective techniques for developing social skills. Promoting and supporting the social development of children in preschool institutions is an important tool for ensuring their future success.

Әлеуметтік даму — баланың қоршаған әлемге, қоғамға бейімделуін көрсететін маңызды кезең. Мектепке дейінгі кезеңде балалар алғашқы рет өзара әрекеттесуге, қоғамның ережелері мен нормаларын түсінуге, әлеуметтік рөлдер мен жауапкершілікті мойнына алуға үйренеді. Бұл кезеңде балалардың өзіне деген сенімділігі, коммуникативті қабілеттері, сондай-ақ әлеуметтік жанжалдарды шешу дағдылары қалыптасады. Әлеуметтік дағдыларды дамыту — бұл тек қана қоғамда өмір сүру үшін қажетті қасиеттерді қалыптастыру емес, сонымен қатар баланың жалпы дамуында маңызды рөл атқарады.

Балалардың әлеуметтік дамуының негізгі кезеңдері.

Әлеуметтік дамудың алғашқы кезеңі нәресте шағынан басталады. Әрбір бала алғашқы айларында отбасымен қарым-қатынаста тәжірибе жинайды. Ол үшін ата-ананың, әсіресе анасының мейірімділігі мен қолдауы маңызды. Баланың дүниеге келгеннен кейінгі алғашқы өзара әрекеттестігінің негізі осы сәтте қалыптасады.

1. Нәрестелік және сәбилік кезең (0-3 жас):

Бұл кезеңде бала алғашқы әлеуметтік байланыстарды орнатады. Мысалы, бала ата-анасымен бірге күліп, сөйлесуге тырысады. Қарапайым әлеуметтік ойындар арқылы бала өзінің жеке «менін» және өз ортасын зерттейді.

2. Мектеп жасына дейінгі кезең (3-6 жас):

Осы жаста балалар өздерінің топтық қатынастарында көбірек өзін таныта бастайды. Олар бірге ойнап, топтық жұмыс жасауға үйренеді. Бұл кезеңде құрдастарымен қатынастар өте маңызды, өйткені олар топ ішінде қалай әрекет ету керектігін және әлеуметтік нормаларды үйренеді.

1. Балалардың әлеуметтік дамуының маңызы

Баланың мектепке дейінгі кезеңде әлеуметтенуі өзара қарым-қатынастарда дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Әлеуметтік дамудың деңгейі балалардың болашақ өміріне, мектепке дайындығына және жалпы тұлғалық қалыптасуына әсер етеді.

2. Мектепке дейінгі ұйымдардағы әлеуметтік даму процесі

Мектепке дейінгі ұйымдардағы әлеуметтік даму процесі балалардың қарым-қатынастарын ұйымдастыру, олардың өзара әрекеттесуін басқару мен психологиялық қолдау көрсету арқылы жүзеге асырылады. Тәрбиешілер балаларға қоршаған орта туралы түсінік беріп,

оларды жалпы қоғамның мүшесі болуға үйретеді. Мұнда балалар ойын арқылы әлеуметтік дағдыларды меңгереді.

3. Әлеуметтік дағдыларды дамыту әдіс-тәсілдері мен тәсілдері

Балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін түрлі педагогикалық әдіс-тәсілдер мен жаттығулар қолданылады. Әсіресе, ойын технологиялары, топтық жұмыстар, шығармашылық іс-шаралар балалардың арасындағы өзара байланыстарды жақсарту, топта жұмыс істей білу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

4. Балалардың коммуникативті дағдыларын дамыту

Әлеуметтік дамудың маңызды бөлігі — балалардың коммуникативтік дағдыларын дамыту. Бұл балаларға өз пікірін білдіру, тыңдай білу және басқа адамдармен пікір алмасу арқылы қалыптасады. Мұнда тәрбиешілер мен ата-аналардың рөлі айқын көрінеді.

Қорытынды:

Мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың әлеуметтік дамуы олардың жеке тұлға ретінде қалыптасуына, қоғамда өз орнын табуға, сондай-ақ болашақта басқа адамдармен тиімді қарым-қатынас жасау дағдыларын меңгеруге ықпал етеді. Баланың әлеуметтік дамуында мектепке дейінгі мекемелердің рөлі өте маңызды, сондықтан бұл процесс дұрыс ұйымдастырылған жағдайда ғана тиімді болады. Әлеуметтік дағдыларды дамыту үшін педагогтар әр түрлі инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, балаларға қолдау көрсетуі тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бенашвили О. Г. Психология развития детей дошкольного возраста. – М.: Академический проект. 2009 г.
2. Власова И. В. Развитие социально-эмоциональных навыков у детей дошкольного возраста. – СПб: Детство-Пресс. 2010 г.
3. Крылова Н. Г. Теория и практика воспитания детей в дошкольных образовательных учреждениях. – М.: Просвещение. 2014 г.
4. Петрановская Л. А. Технологии социальной адаптации детей дошкольного возраста. – М.: Издательство "Академия". 2012 г.

ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ДАҒДАРЫСТАР ЖАҒДАЙЫНДА БАЛАЛАР БАҚШАСЫН БАСҚАРУ

Мырхиева Жанар Тураровна
Түркістан облысы, Бәйдібек ауданы білім бөлімі “Шапағат” бөбекжай-бақшасының меңгерушісі

Резюме

В статье рассматриваются основные аспекты управления детским садом, особенно в периоды кризисов и изменений. Современная система образования является динамичной и постоянно изменяющейся, поэтому необходимо исследовать трудности и испытания, с которыми сталкиваются при управлении детским садом. В статье обсуждаются кризисные ситуации, возникающие в процессе управления, адаптация педагогического коллектива к изменениям и связь между воспитателями и родителями. Также рассматриваются развитие профессиональных навыков сотрудников детского сада, внедрение новых технологий, использование инновационных подходов и методы эффективной работы в условиях стресса. Данное исследование направлено на повышение эффективности системы управления в детском саду.

Annotation:

This article discusses the main aspects of managing a kindergarten, especially during periods of crises and changes. The modern educational system is dynamic and constantly evolving, making it essential to explore the challenges and trials faced in managing a kindergarten. The article discusses crisis situations that arise in

the management process, the adaptation of the pedagogical team to changes, and the communication between teachers and parents. It also examines the development of professional skills of kindergarten staff, the introduction of new technologies, the use of innovative approaches, and effective methods of working under stress. This research aims to enhance the efficiency of the management system in kindergartens.

Балабақшалар, басқа да білім беру мекемелері сияқты, өзгерістер мен дағдарыстарға ұшырауы мүмкін. Мұндай жағдайларда басқару мен жетекшілік рөлінің маңыздылығы ерекше артады. Өзгерістер мен дағдарыстар жағдайында тиімді басқару балалар бақшасының тұрақтылығын қамтамасыз етіп, балалардың, ата-аналардың және қызметкерлердің қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Бұл мақалада біз өзгерістер мен дағдарыстар жағдайында балалар бақшасын басқарудың негізгі аспектілерін қарастырамыз.

1. Өзгерістер мен дағдарыстардың түрлері

Өзгерістер мен дағдарыстар әртүрлі сипатта болуы мүмкін. Олар ішкі және сыртқы факторларға байланысты туындауы мүмкін:

1.1. Ішкі факторлар

Қызметкерлердің ауысуы: Тәрбиешілер мен басқа да қызметкерлердің жұмыстан кетуі немесе ауысуы балалар бақшасының жұмыс процесіне әсер етуі мүмкін.

Қаржылық қиындықтар: Балабақшаның қаржылық мәселелері, бюджет тапшылығы және қаржыландырудың қысқаруы.

1.2. Сыртқы факторлар

Экономикалық дағдарыстар: Жалпы экономикалық тұрақсыздық балалар бақшасының қаржылық жағдайына әсер етуі мүмкін.

Эпидемиялар: Денсаулық сақтау саласындағы дағдарыстар, мысалы, COVID-19 пандемиясы.

2. Өзгерістер мен дағдарыстар жағдайында басқарудың негізгі принциптері

Өзгерістер мен дағдарыстар жағдайында балалар бақшасын басқару үшін бірнеше негізгі принциптерді ұстану қажет:

2.1. Жоспарлау және алдын ала дайындық

Мұндай жағдайларға алдын ала дайындық жасау маңызды. Балабақша басшылығы әртүрлі сценарийлерді қарастырып, дағдарыс жағдайында қолданылатын әрекеттер жоспарын құруы тиіс.

2.2. Ақпараттандыру және коммуникация

Ата-аналармен, қызметкерлермен және басқа да мүдделі тараптармен тиімді коммуникация орнату маңызды. Дағдарыс жағдайында ашық және шынайы ақпарат беру қажет.

2.3. Икемділік және бейімделу

Өзгерістер мен дағдарыстарға икемділікпен және жылдам бейімделу қажет. Балабақша басшылығы жаңа жағдайларға сәйкес жылдам әрекет етуге және шешімдер қабылдауға қабілетті болуы тиіс.

3. Өзгерістер мен дағдарыстар жағдайында қолданылатын стратегиялар

Өзгерістер мен дағдарыстар жағдайында балалар бақшасын басқару үшін бірнеше тиімді стратегиялар қолданылуы мүмкін:

3.1. Қаржылық басқару

Қаржылық ресурстарды тиімді басқару маңызды. Бұл үшін бюджетті оңтайландыру, шығындарды қысқарту және қосымша қаржыландыру көздерін іздеу қажет.

3.2. Қызметкерлерді қолдау

Қызметкерлердің жұмысқа деген ынтасын арттыру және оларды қолдау маңызды. Мұндай қолдау психологиялық және кәсіби көмек көрсету арқылы жүзеге асырылады.

3.3. Инновациялық шешімдер

Дағдарыс жағдайында инновациялық шешімдер қабылдау қажет. Бұл жаңа технологияларды енгізу, онлайн оқыту формаларын қолдану және басқа да инновациялық әдістер.

Қорытынды

Өзгерістер мен дағдарыстар жағдайында балалар бақшасын басқару – бұл күрделі және жауапты міндет. Мұндай жағдайда тиімді басқару балалар бақшасының тұрақтылығын қамтамасыз етіп, балалардың, ата-аналардың және қызметкерлердің қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Жоспарлау, коммуникация, икемділік және инновациялық шешімдер қабылдау арқылы балалар бақшасы өзгерістер мен дағдарыстарға табысты бейімделе алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Макаренко А.С. Педагогика и управление воспитательным процессом. Москва: Просвещение. 1999 г.
2. Важенина, Н.П. Основы педагогического менеджмента в дошкольных учреждениях. Санкт-Петербург: Речь. 2010 г.
3. Михайлова И.В. Психология управления в условиях изменений. Москва: КНОРУС. 2013 г.

БАЛАЛАР БАҚШАСЫНЫҢ МЕҢГЕРУШІСІНІҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ ДАМЫТУДАҒЫ РӨЛІ

Тажиева Мария Раушановна
Шымкент қаласы, N68 "Балауса " бөбекжай-бақшасы меңгерушісі

Резюме

В данной статье рассматривается роль заведующего детским садом в развитии сотрудников. Анализируются такие основные аспекты, как повышение квалификации сотрудников, повышение мотивации, развитие командной работы, оказание психологической поддержки, создание планов профессионального развития и систематическая обратная связь. Эти меры способствуют повышению общей эффективности дошкольного учреждения и положительно влияют на профессиональное развитие сотрудников.

Summary

This article discusses the role of a kindergarten principal in the development of staff. It analyzes key aspects such as staff qualification improvement, motivation enhancement, team work development, psychological support provision, creating professional development plans, and systematic feedback. These measures help to improve the overall efficiency of the preschool institution and positively influence the professional development of staff.

Балабақша меңгерушісінің қызметкерлерді дамытудағы рөлі әртүрлі аспектерді қамтиды және оның мақсаты балалар мекемесінің жұмысын тиімді ұйымдастыру болып табылады. Төменде осы рөлдің негізгі аспектілері қарастырылады:

1. Қызметкерлерді оқыту мен біліктілікті арттыру

Меңгеруші қызметкерлердің біліктілігін арттыру үшін арнайы курстар мен тренингтер ұйымдастыруы тиіс. Бұл курстар балалардың тәрбиешілері мен басқа қызметкерлерге заманауи педагогикалық әдістерді үйренуге мүмкіндік береді. Меңгеруші әрбір қызметкердің кәсіби даму жоспарын құруға және оларды жүзеге асыруға көмектеседі.

2. Қызметкерлердің мотивациясын көтеру

Қызметкерлердің жұмысқа деген ынтасын арттыру маңызды. Бұл үшін меңгеруші мотивациялық іс-шаралар мен марапаттар жүйесін енгізуі қажет. Мысалы, қызметкерлердің үздік жетістіктерін атап өту және мадақтау. Меңгеруші сондай-ақ қызметкерлердің жұмысын бағалау жүйесін құруы тиіс, бұл олардың кәсіби өсуіне ықпал етеді.

3. Командалық жұмысты дамыту

Меңгеруші қызметкерлер арасында командалық жұмысты дамытуға көп көңіл бөлуі тиіс. Бұл үшін түрлі командалық ойындар мен іс-шаралар ұйымдастыру маңызды. Командалық жұмыс қызметкерлердің бір-бірімен қарым-қатынасын нығайтып, бірлесіп жұмыс істеу

қабілетін арттырады. Меңгеруші командалық рухты көтеру үшін арнайы тренингтер мен тимбилдингтер ұйымдастыра алады.

4. Психологиялық қолдау көрсету

Балабақша меңгерушісі қызметкерлердің психологиялық жағдайына назар аударуы қажет. Жұмыс барысындағы стресстік жағдайларды азайту үшін арнайы тренингтер мен психологиялық қолдау көрсету шараларын ұйымдастыру керек. Бұл қызметкерлердің жұмысқа деген ынтасын арттырып, олардың жұмыс нәтижелеріне оң әсер етеді.

5. Кәсіби даму жоспарларын құру

Меңгеруші әрбір қызметкер үшін жеке кәсіби даму жоспарларын құруы тиіс. Бұл жоспарлар қызметкерлердің жеке мақсаттарын анықтап, оларды жүзеге асыруға көмектеседі. Сонымен қатар, қызметкерлердің кәсіби даму бағдарламаларына қатысуын қадағалау қажет. Меңгеруші қызметкерлердің кәсіби өсуіне қолдау көрсетіп, оларды жігерлендіріп отыруы керек.

6. Кері байланыс беру

Меңгеруші қызметкерлерге жүйелі түрде кері байланыс беруі тиіс. Бұл қызметкерлердің жұмыс нәтижелерін талдауға және өз жұмысын жақсартуға мүмкіндік береді. Кері байланыс беру үшін арнайы жиналыстар мен жеке кездесулер өткізу маңызды. Меңгеруші кері байланыс беру арқылы қызметкерлердің жұмыс нәтижелерін жақсартуға ықпал ете алады.

Қорытынды

Балабақша меңгерушісінің қызметкерлерді дамытудағы рөлі өте маңызды. Ол қызметкерлердің кәсіби дамуына, мотивациясына және командалық жұмысқа көп көңіл бөлуі қажет. Жоғарыда аталған шаралар арқылы меңгеруші қызметкерлердің біліктілігін арттырып, жұмыс барысындағы тиімділікті жақсарта алады. Бұл балалар мекемесінің жалпы тиімділігіне үлкен әсер етеді және балалардың дамуына оң ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Мұхамеджанов, Ж. "Балабақшада қауіпсіздік шаралары: теория мен практика". Алматы: Қазақ университетінің баспасы. 2020 ж.
2. Ибраева Ә. "Балаларға жайлы орта ұйымдастыру: әдістемелік құрал". Нұр-Сұлтан: Білім баспасы. 2019 ж.
3. Кенжебеков Р. "Балабақшада балалардың қауіпсіздігі мен гигиенасы". Шымкент: Оңтүстік Қазақстан баспасы. 2018 ж.
4. Тұрсынова С. "Балабақшада психологиялық қолдау көрсету". Қарағанды: Психология және педагогика баспасы. 2017 ж.

БАЛАЛАР БАҚШАСЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ӘДІСТЕРІН ЕНГІЗУ

Азатова Лазат Калдыбековна
Түркістан облысы, Бәйдібек ауданы,
«Шұғыла» бөбекжай —бақшасының меңгерушісі

Резюме

В данной статье рассматривается важность внедрения инновационных образовательных методов в детском саду. Анализируется влияние использования инновационных методов на расширение кругозора детей, их активное участие в учебном процессе и развитие творческих способностей. Также в статье представлены основные направления и способы внедрения инновационных методов.

Summary

This article discusses the importance of implementing innovative educational methods in kindergartens. It analyzes the impact of using innovative methods on broadening children's horizons, their active participation

in the learning process, and the development of creative abilities. The article also presents the main directions and ways of implementing innovative methods.

Балалар бақшасында инновациялық білім беру әдістерін енгізу - бұл балалардың білім беру процесін жақсартуға және олардың ой-өрісін кеңейтуге бағытталған маңызды шара. Инновациялық әдістер балалардың қызығушылығын арттырып, олардың оқу үдерісіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Бұл мақалада инновациялық білім беру әдістерін енгізудің негізгі бағыттары, олардың тиімділігі және тәжірибелік қолданылуы талданады.

1. Инновациялық білім беру әдістерінің маңызы

Инновациялық білім беру әдістері балалардың ой-өрісін кеңейтуге, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және оқу үдерісіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Бұл әдістер балалардың оқу материалына қызығушылығын арттырып, олардың өз бетімен ойлау қабілетін дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, инновациялық әдістер балалардың әлеуметтік және эмоциялық дамуына да әсер етеді.

2. Инновациялық білім беру әдістерін енгізудің негізгі бағыттары

Инновациялық білім беру әдістерін енгізудің бірнеше негізгі бағыттары бар:

2.1. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды қолдану

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) балалардың оқу процесіне белсенді қатысуына және олардың ақпараттық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді. АКТ қолдану арқылы балаларға интерактивті сабақтар, электрондық оқулықтар және білім беру ойындары ұсынылады. Бұл әдіс балалардың оқу материалына деген қызығушылығын арттырады және олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

2.2. Жобалық әдіс

Жобалық әдіс балалардың өз бетімен жұмыс істеу дағдыларын дамытуға бағытталған. Бұл әдіс арқылы балалар белгілі бір тақырып бойынша жоба дайындап, оны жүзеге асырады. Жобалық әдіс балалардың шығармашылық ойлауын, проблемаларды шешу қабілетін және топтық жұмыс дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

2.3. Ойын әдістері

Ойын әдістері балалардың оқу материалын қызықты және тартымды етуге мүмкіндік береді. Ойын арқылы балалардың логикалық ойлауын, жадысын және зейінін дамытуға болады. Ойын әдістері балалардың оқу үдерісіне белсенді қатысуына ықпал етеді және олардың оқу материалын жақсы меңгеруіне көмектеседі.

2.4. Шығармашылық әдістер

Шығармашылық әдістер балалардың креативті ойлауын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бұл әдістерге сурет салу, музыка тыңдау, өлең айту, рөлдік ойындар және басқа да шығармашылық іс-шаралар жатады. Шығармашылық әдістер балалардың өзін-өзі көрсетуге және өз ойын білдіруге мүмкіндік береді.

3. Инновациялық әдістердің тиімділігі

Инновациялық білім беру әдістерінің тиімділігін бағалау үшін бірнеше критерийлерді қолдануға болады:

3.1. Балалардың оқу нәтижелері.

Инновациялық әдістерді қолдану арқылы балалардың оқу нәтижелерін жақсартуға болады. Бұл әдістер балалардың оқу материалына деген қызығушылығын арттырып, олардың оқу материалын жақсы меңгеруіне ықпал етеді.

3.2. Балалардың шығармашылық қабілеттері

Инновациялық әдістер балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Шығармашылық әдістер арқылы балалардың креативті ойлауын және өз ойын білдіру қабілетін дамытуға болады.

3.3. Балалардың әлеуметтік және эмоциялық дамуы

Инновациялық әдістер балалардың әлеуметтік және эмоциялық дамуына оң әсер етеді. Бұл әдістер арқылы балалардың өз-өзіне деген сенімділігін арттырып, олардың әлеуметтік қарым-қатынастарын дамытуға болады.

4. Инновациялық әдістерді енгізудің тәжірибелік қолданылуы

Инновациялық әдістерді тәжірибелік қолдану үшін бірнеше қадамды орындау қажет:

4.1. Мақсаттарды анықтау

Инновациялық әдістерді енгізу үшін алдымен мақсаттарды анықтау қажет. Бұл мақсаттар балалардың оқу нәтижелерін жақсарту, олардың шығармашылық қабілеттерін дамыту және оқу үдерісіне белсенді қатысуына ықпал ету сияқты болуы мүмкін.

4.2. Оқыту бағдарламасын жасау

Мақсаттарды анықтағаннан кейін, оқыту бағдарламасын жасау қажет. Бұл бағдарламада инновациялық әдістерді қолданудың нақты тәсілдері мен құралдары көрсетілуі тиіс. Сонымен қатар, бағдарламада балалардың оқу нәтижелерін бағалау критерийлері де көрсетілуі тиіс.

4.3. Мұғалімдерді оқыту

Инновациялық әдістерді енгізу үшін мұғалімдерді оқыту маңызды. Бұл үшін арнайы курстар мен тренингтер ұйымдастыру қажет. Мұғалімдер инновациялық әдістерді қалай қолдану керектігін және олардың тиімділігін қалай бағалау керектігін білуі тиіс.

4.4. Қажетті ресурстарды қамтамасыз ету.

Инновациялық әдістерді енгізу үшін қажетті ресурстарды қамтамасыз ету қажет. Бұл ресурстарға оқу материалдары, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, және басқа да оқу құралдары жатады. Сонымен қатар, қажетті қаржылық және ұйымдастырушылық қолдау да маңызды.

4.5. Инновациялық әдістерді бағалау

Инновациялық әдістерді қолданғаннан кейін, олардың тиімділігін бағалау қажет. Бұл үшін балалардың оқу нәтижелерін, олардың шығармашылық қабілеттерін және әлеуметтік дамуын бағалау критерийлерін қолдану қажет. Инновациялық әдістердің тиімділігін бағалау арқылы оларды жетілдіру және дамытуға бағытталған шаралар қабылдауға болады.

Қорытынды

Балалар бақшасында инновациялық білім беру әдістерін енгізу - бұл балалардың білім беру процесін жақсартуға және олардың ой-өрісін кеңейтуге бағытталған маңызды шара. Инновациялық әдістер балалардың қызығушылығын арттырып, олардың оқу үдерісіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Бұл мақалада инновациялық әдістерді енгізудің негізгі бағыттары, олардың тиімділігі және тәжірибелік қолданылуы талданды. Инновациялық әдістерді қолдану арқылы балалардың оқу нәтижелерін жақсартуға, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға және әлеуметтік дамуына ықпал етуге болады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мұхамеджанов Ж. "Инновациялық білім беру әдістері: теория мен практика". Алматы: Қазақ университетінің баспасы. 2020 ж.
2. Ибраева Ә. "Балабақшада білім беру әдістемесі: әдістемелік құрал". Нұр-Сұлтан: Білім баспасы. 2019 ж.
3. Кенжебеков Р. "Балабақшада инновациялық білім беру тәжірибесі". Шымкент: Оңтүстік Қазақстан баспасы. 2018 ж.
4. Тұрсынова С. "Балабақшада шығармашылық білім беру әдістері". Қарағанды: Психология және педагогика баспасы. 2017 ж.

МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ЧТЕНИЮ И ПИСЬМУ

Абылгазиева Перизат Касымбековна
Шымкент қаласы білім баскармасының №98 "Мерей" бөбекжай-бақша МКҚК мектепалды даярлық орыс тобының тәрбиешісі

Түйін

Бұл мақала балаларды оқыту және жазу дағдыларын дамытуға арналған әртүрлі әдістерді зерттеуге арналған. Бұл екі негізгі дағды мектепте табысты оқытудың негізі болып табылады және жалпы білім беру іс-әрекетінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Мақалада балаларға оқуға және жазуға дағдыларын ерте кезеңдерде дамытуға көмектесетін қазіргі заманғы және дәстүрлі әдістер, тәсілдер мен стратегиялар қарастырылады. Сондай-ақ, жеке және топтық тәсілдерге, мультимедиялық технологияларды және ойын әдістерін оқыту процесін жақсарту үшін қолдануға ерекше назар аударылады. Мақалада балалардың осы маңызды дағдыларды меңгеруі үшін тиімді болатын негізгі теориялар мен тәжірибелер талданады.

Abstract:

This article is dedicated to the exploration of various methods for teaching children reading and writing. These two essential skills are the foundation of successful learning in school and important components of overall educational activities. The article discusses modern and traditional methods, approaches, and strategies that help children develop reading and writing skills at early stages of education. Special attention is also given to individual and group approaches, the use of multimedia technologies, and game-based methods to enhance the learning process. The article analyzes the main theories and practices aimed at effectively helping children acquire these important skills.

Навыки чтения и письма являются основой успешного образования. В современном мире умение правильно и грамотно читать и писать является необходимым для того, чтобы ребенок мог полноценно участвовать в учебном процессе и жизни общества. Развитие этих навыков требует внимательного подхода и использования эффективных методов, которые способствуют лучшему усвоению знаний. В последние десятилетия внимание педагогов сосредоточено на разнообразии методов и подходов к обучению, а также на создании оптимальных условий для развития этих навыков у детей.

1. Теоретические аспекты обучения детей чтению и письму

Психологические и возрастные особенности развития детей

- Развитие навыков чтения и письма связано с психологическими и возрастными особенностями детей. Мозг детей младшего школьного возраста активно развивается, и в это время происходит формирование важных когнитивных и языковых способностей, которые определяют успешность обучения. Для того чтобы процесс чтения и письма был успешным, необходимо учитывать индивидуальные особенности каждого ребенка, его уровень развития, интересы и склонности.

Когнитивные и языковые теории обучения

- В области обучения чтению и письму существует множество когнитивных и языковых теорий, таких как теория распознавания символов, конструктивистский подход, теория множественных интеллектов. Эти теории помогают педагогам понять, как дети воспринимают и осваивают письменную речь.

Роль чтения и письма в образовательном процессе

- Чтение и письмо — это не только инструменты передачи информации, но и ключевые навыки, которые влияют на развитие мышления, памяти, воображения и других когнитивных способностей. Важность этих навыков в образовании невозможно переоценить.

2. Методы обучения чтению

Традиционные методы обучения чтению

- Одним из самых распространенных методов обучения чтению является метод слогового и буквенного чтения, который используется с самого начала обучения. Этот метод предполагает

обучение детей распознаванию букв и слогов, а затем формирование их сочетания для получения целых слов и предложений.

Метод глобального чтения

- Глобальное чтение заключается в том, что дети воспринимают слова и фразы как целостные единицы, без привязки к отдельным буквам. Этот метод способствует развитию быстрого чтения, а также улучшает понимание текста в целом.

Метод фонетического чтения

- Фонетический метод акцентирует внимание на звуках, из которых состоят слова. Дети учат правильное произношение звуков, что способствует развитию их речевой компетенции и грамотности.

Интерактивные и мультимедийные методы

- В последние годы активно развиваются интерактивные и мультимедийные методы, которые включают использование различных технологий: компьютерных программ, мобильных приложений, онлайн-курсов. Эти методы позволяют детям развивать навыки чтения более активно и интересно.

Метод чтения с применением карточек

- В методе используются карточки с изображениями, буквами или словами. Этот метод помогает детям быстрее освоить алфавит, а также формировать ассоциации между звуками и буквами.

3. Методы обучения письму

Традиционные методы обучения письму

- Традиционные методы включают письмо под диктовку, создание простых предложений, написание кратких рассказов. В начале обучения важно развить у детей навык правильного письма и знакомство с основными правилами орфографии и пунктуации.

Метод каллиграфического письма

- Этот метод предполагает формирование правильного почерка и развитие мелкой моторики у детей. Каллиграфическое письмо также способствует улучшению внимания и усидчивости.

Интерактивные методы

- Включение компьютерных программ и приложений, направленных на обучение письму, помогает детям развивать навыки печатного письма, а также учит их работать с текстом в цифровом формате.

Метод письма через игры

- Игровые методы обучения письму включают такие упражнения, как составление предложений, написание текстов с использованием новых слов, рифмование. Игры делают обучение письму увлекательным и мотивируют детей.

4. Индивидуальные и групповые методы обучения

Индивидуальные подходы в обучении

- Каждый ребенок учится по-своему, и важно использовать индивидуальные подходы, чтобы обеспечить каждому ученику оптимальные условия для развития навыков чтения и письма. Это может быть учет личных интересов ребенка, его темпа обучения и уровня готовности.

Групповые методы

- Групповая работа в обучении дает возможность детям обмениваться опытом, учить друг друга и развивать навыки коммуникации. Групповые занятия могут быть организованы в виде дискуссий, проектов, совместных игр и заданий.

5. Применение мультимедийных технологий в обучении чтению и письму

Мобильные приложения для детей

- В наше время дети все чаще используют мобильные приложения для обучения. Программы, которые помогают детям учить буквы, слова, развивать навык чтения и письма, имеют огромное значение. Они могут быть использованы как в школе, так и дома.

Использование аудио- и видеоматериалов

- Аудио- и видеоматериалы также играют важную роль в процессе обучения. Они помогают развивать навыки восприятия речи на слух, а также улучшать произношение и понимание.

Заключение:

Методы обучения детей чтению и письму продолжают развиваться, и важно использовать разнообразные подходы для эффективного освоения этих навыков. С учетом современных технологий и инновационных методов, процесс обучения становится более увлекательным и продуктивным.

Литература:

1. Воронкова Н. А. "Методы обучения чтению и письму в начальной школе". Санкт-Петербург: Просвещение, 2016.
2. Шмидт М. И. "Педагогические технологии и их применение в обучении детей письму". Москва: Академический проект, 2017.
3. Левина М. М. "Развитие навыков чтения у младших школьников". Москва: ИКАР, 2018.

БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ: ӨЗІН-ӨЗІ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ

Акбердиева Гаухар Лесбековна
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы, "С.Сейфуллин атындағы жалпы білім беретін мектеп" коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В статье рассматриваются вопросы повышения профессиональных навыков учителей, использование новых методов и технологий, а также постоянное обновление педагогических знаний. Кроме того, анализируются важные аспекты процесса саморазвития учителя, эффективные методы, современные подходы к развитию профессиональных навыков и факторы, препятствующие этому процессу. Данное исследование поможет определить пути совершенствования профессиональных знаний педагогов и улучшения качества образования.

Abstract:

This article addresses the issues of improving teachers' professional skills, the use of new methods and technologies, as well as the constant updating of pedagogical knowledge. Additionally, it analyzes the important aspects of the teacher's self-improvement process, effective methods, modern approaches to professional skill development, and the factors that hinder this process. This research aims to identify ways for educators to enhance their knowledge and improve the quality of education.

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы білім беру жүйесінің сапасын арттыруда ерекше маңызға ие. Білім саласындағы өзгерістер мен жаңалықтарға ілесу үшін мұғалімдердің өздерінің кәсіби дағдыларын үнемі жетілдіріп отыруы қажет. Мұғалімнің кәсіби дамуы оның оқыту әдістерін, педагогикалық көзқарастарын, және оқушыларға қатысты қатынастарын жаңартып, нәтижесінде оқу процесінің тиімділігін арттырады.

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде мұғалімдердің рөлі айтарлықтай өзгерді. Бұрын тек білім беруші рөлін атқаратын мұғалімдер қазіргі таңда оқушыларды жеке тұлға ретінде дамытушы, олардың шығармашылық әлеуетін ашушы және оқытудың әртүрлі инновациялық әдістерін қолданушы ретінде қарастырылады. Сондықтан мұғалімдердің кәсіби дамуы тек оның білімін жаңарту ғана емес, сонымен қатар оқу үрдісінде кездесетін жаңа тәсілдер мен технологияларды меңгеруді, оқушының өзіндік пікірін құрметтеуді және оны дамытуға бағытталған педагогикалық стратегияларды қолдануды талап етеді.

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуының негіздері:

Кәсіби даму дегеніміз не?

Кәсіби даму — бұл мұғалімнің өзінің кәсіби білімін, дағдыларын, тәжірибесін, сондай-ақ кәсіби мінез-құлқын жүйелі түрде жақсарту процесі. Кәсіби даму мұғалімнің өз саласында үздіксіз білім алуын, заманауи педагогикалық әдістер мен технологияларды меңгеруін, сондай-ақ оқушылармен тиімді қарым-қатынас жасау қабілетін дамытуын қамтиды. Мұғалімнің кәсіби дамуы оқу процесінің сапасын арттыруға, жаңа педагогикалық мәселелерге жауап табуға және білім беру жүйесіндегі өз орнын табуға мүмкіндік береді.

Кәсіби даму көпқырлы процесс болып табылады, ол тек оқытушының білім беру әдістемелерін жаңартып отырумен ғана шектелмейді. Бұл сонымен қатар мұғалімнің өзіндік білім алу дағдыларын, әдістемелік және ұйымдастырушылық қабілеттерін дамыту, сондай-ақ тұлғалық қасиеттерді жетілдіруді де қамтиды. Кәсіби дамуды жүзеге асыру мұғалімнің кәсіби өсуі мен оқушыларға сапалы білім беруде маңызды рөл атқарады.

Кәсіби даму мен педагогикалық білімнің байланысы

Кәсіби даму мен педагогикалық білім бір-бірімен тығыз байланысты. Мұғалімнің педагогикалық білімін үнемі жаңартып отыруы оның кәсіби дағдыларын жетілдіруге негіз болады. Қазіргі заманғы білім беру жүйесі үнемі өзгеріп, жаңа тәсілдер мен технологиялар пайда болған сайын мұғалімдер жаңа білімді меңгеріп, оларды оқыту процесінде тиімді қолдануды үйренуі тиіс. Бұл өз кезегінде педагогикалық білімнің жаңартылуын талап етеді.

Мұғалімнің кәсіби дамуы оның педагогикалық білімін тереңдету, педагогикалық әдістер мен технологияларды жетілдіру арқылы жүзеге асады. Сонымен қатар, мұғалімнің педагогикалық білімі оның кәсіби өсуіне ықпал ететін маңызды элемент болып табылады. Заманауи педагогикалық әдістер мен инновациялық технологияларды меңгеру мұғалімнің кәсіби білімін арттырып, оқушыларға сапалы білім беруге мүмкіндік береді.

Мұғалімнің кәсіби өсуіне әсер ететін факторлар

Мұғалімнің кәсіби өсуіне әсер ететін бірнеше маңызды фактор бар. Олардың ішінде:

- Білім беру жүйесіндегі өзгерістер: Заманауи білім беру жүйесі үнемі өзгеріп отырады. Оған жаңа әдістемелер, бағдарламалар, технологиялар мен оқу құралдарының енгізілуі мұғалімдердің өз білімін жаңартып отыруын талап етеді. Бұл өзгерістерге бейімделу мұғалімнің кәсіби өсуіне оң әсер етеді.
- Мұғалімнің тұлғалық ерекшеліктері: Мұғалімнің кәсіби дамуы оның тұлғалық қасиеттеріне байланысты да болады. Жаңашылдыққа ашық болу, жұмысқа деген шығармашылық көзқарас, жоғары мотивация мен ұқыптылық мұғалімнің кәсіби өсуін қамтамасыз етеді.
- Әлеуметтік орта және кәсіби қауымдастық: Мұғалімдердің кәсіби өсуіне әсер ететін тағы бір маңызды фактор — бұл оның жұмыс істейтін әлеуметтік ортасы мен кәсіби қауымдастығы. Мұғалімдердің тәжірибе алмасуы, ортақ жобаларда жұмыс істеуі және кәсіби кеңестер мен семинарларға қатысу олардың кәсіби дамуына ықпал етеді.
- Жеке қызығушылық пен мотив: Мұғалімнің өз пәніне деген қызығушылығы мен оның оқыту үдерісіне деген жеке мотивтері де кәсіби өсуіне ықпал етеді. Өзін-өзі жетілдіруге деген ұмтылыс мұғалімнің жұмыс сапасына және оның педагогикалық әдістемелерін жаңартуға деген ниетіне байланысты.

Кәсіби дамудың психологиялық аспектілері

Кәсіби дамудың психологиялық аспектілері мұғалімнің өзінің кәсіби өсуіне деген ішкі мотивациясы мен өзіндік бағалауы арқылы анықталады. Мұғалімнің психологиялық дайындығы оның кәсіби дамуының негізгі қозғаушы күшіне айналады. Психологиялық тұрғыдан дайын болу — мұғалімнің өзінің дағдылары мен білімін дамытуға деген тұрақты ықыласынан, өз қабілеттерін шынайы бағалай білуінен және өзіне деген сенімінен тұрады.

Бастауыш сынып мұғалімінің өзін-өзі жетілдіру жолдары:
Өзін-өзі жетілдірудің маңызы және оның педагогикалық қызметтегі рөлі.
Өзін-өзі жетілдіру — бұл мұғалімнің өз білімін, дағдыларын, мінез-құлқын және тұлғалық қасиеттерін жүйелі түрде жақсартуға бағытталған процесс. Мұғалімнің кәсіби дамуы тек теориялық біліммен ғана шектелмейді, ол өзінің педагогикалық қызметінде тәжірибе жинап, жаңа білімді меңгеріп, дағдыларын үнемі жаңартып отыруды талап етеді. Өзін-өзі жетілдіру мұғалімнің жеке тұлғалық дамуымен тығыз байланысты. Бұл процесс оның білім беру әдістерін, қарым-қатынас дағдыларын және оқу процесіндегі шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Өзін-өзі жетілдіру мұғалімге өз жұмысында жоғары нәтижелерге қол жеткізуге, оқушылармен тиімді қарым-қатынас орнатуға және олардың жеке қажеттіліктерін ескере отырып оқытуға мүмкіндік береді.

Оқу, тәжірибе және кері байланысты пайдалану арқылы өзін-өзі жетілдіру.

Өзін-өзі жетілдірудің маңызды тәсілі — оқу мен тәжірибені тиімді пайдалану. Бұл процесс мұғалімнің жаңа білімді меңгеруі және ол білімді тәжірибеде қолдануы арасындағы байланысты орнатуды көздейді. Оқу — мұғалімнің кәсіби дамуының негізі болып табылады. Мұғалімдер кәсіби білімдерін толықтыру үшін әртүрлі оқулықтар, мақалалар, ғылыми зерттеулер мен оқу курстарынан өтуі керек. Сонымен қатар, жаңа әдіс-тәсілдер мен заманауи педагогикалық технологияларды меңгеру де маңызды. Мұғалімдер өз пәніне байланысты жаңа білімдермен танысып, олардың оқыту процесінде қалай қолданылатынын түсінуі керек.
Қорытынды:

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дамуы — бұл оның педагогикалық қызметіндегі табысқа жетудің негізі. Мұғалімнің кәсіби даму процесі оның сабақ берудегі әдіс-тәсілдеріне, оқушылармен қарым-қатынасына, оқу сапасына тікелей әсер етеді. Өз білімін жетілдіріп, дағдыларын жаңартқан мұғалім білім беру процесін жаңаша көзқараспен ұйымдастырады, баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тиімді оқыту әдістерін қолданады. Кәсіби дамудың нәтижесінде мұғалім оқушылардың білім деңгейін жоғарылатып қана қоймай, олардың өмірлік дағдыларын дамытуға да үлес қосады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Васильева И. Н. Педагогическое мастерство учителя: теория и практика. Москва: Издательство "Высшая школа", 2016.
2. Ершова О. А. Кәсіби педагогикалық дамуды басқару. Алматы: "Ұлағат", 2017.
3. Семёнова Т. А. Психология профессионального развития учителя. Санкт-Петербург: "Речь", 2018.

ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕ ҚОЛДАНУ

Асылбекова Динар Еркинбековна
Шымкент қаласы, Б.Момышұлы атындағы №120 жалпы орта КММ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В статье рассматриваются различные технологические инструменты, используемые в учебном процессе начальной школы, их возможности и преимущества. Обсуждаются способы эффективного применения технических средств с целью повышения интереса учеников, улучшения качества обучения и поддержки учителей в организации учебного процесса. Также рассматриваются психологические аспекты использования ИКТ и педагогические навыки, необходимые для их внедрения в уроки. Представленные методы и подходы направлены на помощь учителям начальной школы в интеграции новых технологий в образовательный процесс.

Abstract:

This article discusses various technological tools used in the educational process in elementary schools, their capabilities, and advantages. It explores ways to effectively use technical tools to increase student engagement, improve the quality of education, and support teachers in organizing the learning process. Additionally, the psychological aspects of using ICT and the pedagogical skills required for integrating them into lessons are highlighted. The methods and approaches presented are aimed at helping elementary school teachers integrate new technologies into the educational process.

Қазіргі кезде білім беру жүйесінде ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың (АКТ) рөлі өте маңызды. АКТ оқушылардың білім алуын жеңілдетіп, оқу процесін қызықты, интерактивті және нәтижелі етуге мүмкіндік береді. Оқу үдерісінде заманауи технологиялық құралдарды пайдалану оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін арттырып, шығармашылықтарын дамытуға ықпал етеді. Бастауыш сынып оқушылары үшін білім беру жүйесінде тиімді технологиялар мен құралдарды қолдану ерекше маңызға ие, өйткені бұл жас кезеңінде оқу процесі ойын элементтерімен және интерактивті әдістермен қолданылады.

1.Технологиялық құралдардың білім беру жүйесінде маңызы

Технологиялар білім беру процесін тиімдірек етуге, оқушылардың қызығушылығын арттыруға, оқу материалдарын көрнекі түрде ұсынуға көмектеседі. Бұл заманауи құралдар мұғалімдерге уақытты үнемдеуге, түрлі оқыту әдістерін қолдануға, оқушылардың танымдық дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Бастауыш сыныпта технологиялық құралдарды қолдану қажеттілігі

Бастауыш сынып оқушыларының танымдық дамуы мен қызығушылығын арттыру үшін технологиялық құралдар маңызды рөл атқарады. АКТ қолдану баланың шығармашылық қабілетін арттырып, білім алу процесін тиімдірек етеді.

2. Технологиялық құралдардың түрлері мен олардың оқу процесіндегі маңызы

Бастауыш сыныпта оқу процесінде қолданылатын технологиялық құралдар өте әртүрлі. Олар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру, ақпаратты тез әрі тиімді меңгеру үшін қолданылады.

Интерактивті тақталар

Интерактивті тақта – оқу үдерісіндегі ең танымал құралдардың бірі. Ол мұғалімге сабақ барысында оқу материалын көрсету, тапсырмаларды интерактивті түрде орындау мүмкіндігін береді. Оқушылардың сабаққа қызығушылығы артады, өйткені олар тек тыңдап қана қоймай, өздері де тақтада жұмыс істей алады.

Компьютерлік бағдарламалар

Бастауыш сынып оқушылары үшін түрлі оқу бағдарламалары мен қосымшалар өте тиімді болып табылады. Мысалы, математикалық есептерді шешу, тіл дамытуға арналған интерактивті ойындар, ғылыми зерттеулер жүргізу үшін бағдарламалар қолданылуы мүмкін.

Оқу мобильді қосымшалары

Оқу мобильді қосымшалары оқушылардың мобильді құрылғыларында білім алу процесін жүргізуге мүмкіндік береді. Бұл құралдар оқушыларға жаттығулар орындауға, тапсырмаларды шешуге, өзін-өзі тексеруге көмектеседі. Сонымен қатар, мобильді қосымшалар әртүрлі пәндер бойынша білімдерін толықтыруға мүмкіндік береді.

3. Технологиялық құралдарды бастауыш сыныпта қолдану әдістемелері

Технологиялық құралдарды тиімді пайдалану үшін педагогика мен психологияның негізгі принциптеріне сүйене отырып, арнайы әдістемелер әзірленуі керек. Мұғалімдер әр түрлі құралдарды қолдану арқылы оқушылардың білім сапасын жақсартуға, оқу процесін қызықты әрі тиімді етіп ұйымдастыруға мүмкіндік алады.

Интерактивті сабақтар ұйымдастыру

Интерактивті сабақтар оқушылардың белсенділігін арттырады. Бұл сабақтардың негізінде технологиялық құралдар пайдаланылады, мысалы, интерактивті тақта, компьютерлер мен

планшеттер. Мұғалімдер тапсырмаларды осы құралдар арқылы орындауға шақырады, ал оқушылар өздерін креативті түрде көрсетіп, жауап береді.

Оқу материалдарын визуализациялау

Оқу материалдарын визуализациялау оқу процесін жеңілдетеді. Мысалы, география пәнінде карталарды, табиғат құбылыстарын көрсету үшін мультимедиялық құралдарды қолдану өте тиімді. Оқушылар көрнекі құралдар арқылы тақырыпты жақсы түсінеді.

Ойын элементтерін қолдану

Ойындар балалар үшін ең тиімді оқу әдістерінің бірі болып табылады. Технологиялық құралдарды пайдалану арқылы оқушыларды ойын барысында білім алу үдерісіне тарту мүмкіндігі пайда болады. Бұл әдіс оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың материалды жақсы меңгеруіне мүмкіндік береді.

4. Технологиялық құралдарды қолданудың тиімділігі

Технологиялық құралдарды оқу процесінде қолдану көптеген артықшылықтар береді. Мұғалімдер үшін уақыт үнемдеуге, оқушылардың назарын аударуға және материалды тиімді жеткізуге көмектеседі. Оқушылар үшін бұл құралдар пәндерге деген қызығушылығын арттырады және олардың танымдық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

Оқушылардың білім сапасын жақсарту

Технологиялар оқу үдерісін қызықты әрі тиімді етеді, нәтижесінде оқушылардың білім деңгейі жоғарылайды. Олар оқу материалын тез әрі тиімді меңгереді, әрі білімдерін нақты жағдайларда қолдануды үйренеді.

Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту

Технологиялық құралдар арқылы балалардың шығармашылық қабілеттері дамиды. Мысалы, мультимедиялық тапсырмалар, өз бетінше жобалар жасау, графикалық бағдарламаларды пайдалану оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытады.

Мұғалімдер үшін оқу процесін жеңілдету

Мұғалімдер үшін оқу материалдарын әзірлеу және сабақ жүргізу жеңілдейді. Интерактивті тақта, компьютерлер және мобильді қосымшалар сабақтың сапасын арттырып, мұғалімдерге уақытты тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Бастауыш сыныпта технологиялық құралдарды қолдану оқу процесін тиімдірек етеді, оқушылардың қызығушылығын арттырады, білім сапасын жақсартады және олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Бұл құралдар оқу үдерісін жаңа деңгейге көтереді, білім беру жүйесінің барлық саласына тиімді әсер етеді. Мұғалімдерге заманауи технологияларды қолдану дағдыларын меңгеру қажет, бұл өз кезегінде балалардың білім алу процесіне жағымды әсер етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Романов А. И. Технологии в образовании. Москва: Вузовская книга, 2018.
2. Шмидт Ю. А. Информационные технологии в обучении. Санкт-Петербург: Речь, 2016.
3. Орлова Н. В. Методы преподавания с использованием ИКТ. Москва: Логос, 2017.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗДЕРІ

Батирбекова Калдикиз Керимбаевна
МКҚК N 74”Айдана» бөбекжай бақшасы әдіскері

Резюме

В статье рассматриваются цели и задачи национального воспитания, его основные направления и методики. Также обсуждаются методы организации работы по национальному воспитанию в дошкольных образовательных учреждениях, роль педагогов, методы обучения детей национальной культуре. Цель воспитательной работы заключается в духовном развитии детей через знакомство с национальными обычаями, народным искусством, фольклором и языком, что способствует их личностному развитию.

Abstract:

The article discusses the goals and objectives of national education, its main directions and methodologies. It also explores the methods of organizing national education work in preschool educational institutions, the role of educators, and the methods of teaching children about national culture. The purpose of the educational work is to contribute to the spiritual development of children through the introduction of national traditions, folk art, folklore, and language, thus fostering their personal growth.

Ұлттық тәрбие — баланың дүниетанымын, мінез-құлқын қалыптастыруға, оның мәдениеті мен дәстүрлерін құрметтеуге бағытталған тәрбие процесі болып табылады. Бұл тәрбие түрі баланың өз ұлтының мәдениетіне деген қызығушылығын арттырады, сол арқылы оның ұлттық санасын дамытуға ықпал етеді. Мектепке дейінгі білім беру кезеңінде ұлттық тәрбие негіздерін қалыптастыру өте маңызды, себебі осы кезеңде балалардың рухани дүниесі, жеке тұлғасы қалыптасып келеді. Осыған байланысты, мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында ұлттық тәрбие жұмысы дұрыс ұйымдастырылуы тиіс.

1. Ұлттық тәрбие берудің теориялық негіздері

Ұлттық тәрбие түсінігі мен мәні

Ұлттық тәрбие — ұлттың тарихи-мәдени мұраларын, салт-дәстүрлерін, ұлттық ерекшеліктерін балаларға қалыптастыру мақсатында жүргізілетін тәрбиелік процесс. Бұл тәрбие түрі баланың ұлттық санасын, мәдениеті мен дәстүрлеріне құрметпен қарауын, тілін білуін және ұлттық құндылықтарды қадірлеуін қалыптастырады.

- Ұлттық тәрбие мен жалпы тәрбие арасындағы байланыс

Ұлттық тәрбие — жалпы тәрбие жүйесінің бір бөлігі болып табылады. Жалпы тәрбие мен ұлттық тәрбие арасында тығыз байланыс бар, өйткені ұлттық тәрбие баланың рухани дүниесінің негізін қалыптастырып, оның жалпы мәдени дамуына ықпал етеді.

- Ұлттық тәрбие мақсаттары мен міндеттері

Ұлттық тәрбие балалардың ұлт мәдениеті мен тарихына, салт-дәстүрлеріне құрмет көрсетуін, тілін білуін, ұлттық құндылықтарды меңгеруін мақсат етеді. Бұл тәрбие түрі ұлттық рухты дамытуға, тұлғаның өзіндік ерекшеліктерін айқындауға, қоғамда адамгершілік қағидаттарын қалыптастыруға бағытталады.

2. Мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында ұлттық тәрбиені ұйымдастыру әдістері

- Ұлттық мәдениет және фольклорды оқыту

Ұлттық мәдениет пен фольклор балалардың дүниетанымын кеңейтеді, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Балаларға ұлттық әндер, би, ертегілер мен батырлар жырларын таныстыру арқылы олардың санасында ұлттық мәдениетке деген сүйіспеншілік қалыптасады. Фольклор балаларды ұлттық тілде сөйлеуге, ұлттық шығармашылықты ұстануға үйретеді.

- Салт-дәстүрлер мен ұлттық ойындарды енгізу

Салт-дәстүрлер мен ұлттық ойындар баланың ұлттық сана-сезімін дамытады. Ойындар балалардың топта жұмыс істеу дағдыларын, өзара түсіністік пен құрметті дамытуға көмектеседі. Сонымен қатар, олар баланың физикалық, психологиялық және рухани дамуына оң әсер етеді.

- Ұлттық өнер мен қолөнерді оқыту

Ұлттық өнер мен қолөнер балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, олардың эстетикалық талғамын қалыптастыруға бағытталған. Бұл бағытта балаларға қазақтың ұлттық ою-өрнектері, қолөнер бұйымдарын жасау, ұлттық киімдер мен әшекейлер туралы білім берудің маңызы зор.

- Ұлттық тіл мен әдебиетті үйрету

Балабақшадағы ұлттық тәрбие жүйесі баланың қазақ тілін үйренуімен тығыз байланысты. Қазақ тілін оқыту арқылы балалар өз ұлтының рухани әлемін тереңірек түсінеді. Қазақ әдебиеті мен тілін үйрету барысында балалардың сөздік қоры, сөйлеу мәдениеті дамиды.

3. Ұлттық тәрбиені жүзеге асырудағы мұғалімдер мен тәрбиешілердің рөлі

- Мұғалімдердің ұлттық тәрбие беру әдістемесі

Мұғалімдердің ұлттық тәрбие беру әдістемелері балаларға ұлттық құндылықтарды меңгерту үшін тиімді болуы керек. Мұғалімдер ұлттық мәдениетке құрметпен қарауды, ұлттың дәстүрлері мен салттарын балаларға түсіндіру әдістерін жетілдіруі қажет.

- Тәрбиешілердің ұлттық тәрбие беру шеберлігі

Тәрбиешілер балаларды ұлттық тәрбиеге баулуда маңызды рөл атқарады. Олар балаларға қазақ халқының тарихи мұраларын, ұлттық ерекшеліктерін түсіндіріп, ұлттық тіл мен мәдениеттің маңыздылығын ұғындыруға тиіс.

Қорытынды:

Мақалада мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында ұлттық тәрбие берудің теориялық негіздері, әдіс-тәсілдері мен практикалық аспектілері қарастырылды. Ұлттық тәрбие берудегі маңызды бағыттардың бірі — ұлттық ойындар, фольклор, мәдениет пен өнерді оқыту арқылы балалардың дүниетанымын кеңейту болып табылады. Болашақта мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ұлттық тәрбие негіздерінің тиімділігін арттыру мақсатында мұғалімдер мен тәрбиешілердің кәсіби білімдері мен әдістемелік дағдыларын жетілдіру қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдуллаева М.Ш. Қазақ халқының ұлттық тәрбие жүйесі. Алматы: Қазақ университеті, 2015.
2. Алдамбергенова Б.Қ. Мектепке дейінгі тәрбие мен білім берудің ұлттық негіздері. Астана: Мектеп баспасы, 2017.
3. Ахметова А.Ж., Оразбаева, Қ.Р. Ұлттық тәрбие және оның педагогикалық аспектілері. Алматы: Қазақ академиясы, 2019.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ИНТЕЛЛЕКТІН ДАМЫТУ

Пралиева Ауесгул Серикбаевна
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы, "С.Сейфуллин атындағы жалпы білім беретін мектеп" коммуналдық мемлекеттік мекемесінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию проблемы развития эмоционального интеллекта у младших школьников. Эмоциональный интеллект — это способность человека распознавать, понимать и управлять своими эмоциями, а также определять эмоции других людей и действовать в соответствии с их состоянием. Этот навык способствует улучшению социальных навыков детей, развитию их коммуникативных способностей и укреплению психологической устойчивости. В статье рассматриваются различные методы и стратегии, используемые для развития эмоционального интеллекта у младших школьников, включая игры, творческие задания, групповые работы и упражнения для развития социальных навыков. Также обсуждается связь между социальным и

эмоциональным развитием, а также способы формирования уверенности в себе и развития навыков правильной регуляции эмоций у учащихся.

Abstract:

This article is dedicated to exploring the issue of developing emotional intelligence in primary school students. Emotional intelligence refers to the ability to recognize, understand, and manage one's emotions, as well as to identify the emotions of others and act according to their states. This skill contributes to enhancing children's social skills, improving their communication abilities, and strengthening their psychological resilience. The article discusses various methods and strategies used to develop emotional intelligence in primary school students, including games, creative tasks, group work, and exercises for developing social skills. It also examines the connection between social and emotional development, as well as ways to build self-confidence and develop skills for proper emotion regulation in students.

Эмоционалдық интеллект (ЭИ) соңғы онжылдықтарда педагогика мен психология саласында кеңінен зерттелген маңызды тақырыптардың бірі болып табылады. Бұл ұғым адамның өз эмоцияларын басқару, басқалардың эмоцияларын түсіну және әлеуметтік қатынастарды тиімді басқару қабілеті ретінде анықталады. Эмоционалдық интеллект оқушылардың психоэмоционалды дамуына маңызды әсер етеді, олардың әлеуметтік дағдыларын жақсартады және оқу жетістіктеріне оң ықпал етеді.

Балабақша мен бастауыш сынып кезеңі баланың тұлғалық дамуы үшін ерекше кезең болып табылады. Осы уақытта бала эмоциялармен танысып, оларды реттеуді, өзінің ішкі әлемін түсінуді үйренеді. Бұл кезеңде эмоционалдық интеллектінің қалыптасуы ерекше маңызды, себебі ол баланың болашақтағы қарым-қатынас дағдылары мен жалпы өмір сүру қабілеттеріне ықпал етеді.

Эмоционалдық интеллекттің теориялық негіздері

Эмоционалдық интеллекттің негізін салушы Питер Саловей мен Джон Майердің теориясына сәйкес, бұл интеллект түрі төрт негізгі қабілеттіліктен тұрады: өз эмоцияларын түсіну және реттеу, басқалардың эмоцияларын түсіну, әлеуметтік дағдыларды дамыту, және эмоцияларды қолдану арқылы ойлауды дамыту.

1. Өз эмоцияларын түсіну мен реттеу – балалардың өз сезімдерін дұрыс тануы және оларды әлеуметтік ортада дұрыс көрсетуі.
2. Басқалардың эмоцияларын түсіну – басқа адамдардың көңіл-күйін, қажеттіліктерін және сезімдерін сезіну қабілеті.
3. Әлеуметтік дағдылар – адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасау, топтық жұмыста тиімді әрекет ету.
4. Эмоцияларды қолдану – ойлауды, шешім қабылдауды эмоциялар арқылы қолдау және әлеуметтік жағдайларға бейімделу.

Эмоционалдық интеллект баланың әлеуметтік дамуымен тығыз байланысты. Баланың өз эмоцияларын түсініп, оларды басқаруды үйренуі оның психологиялық саулығын нығайтады, сонымен бірге әлеуметтік ортада жақсы қарым-қатынастар орнатуына мүмкіндік береді.

Бастауыш сынып оқушыларының эмоционалдық интеллектін дамыту әдістері

Бастауыш сынып оқушыларының эмоционалдық интеллектін дамыту үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер мен стратегиялар қолданылады. Мұнда бірнеше маңызды тәсілдер қарастырылады:

1. Ойын әдісі – балалар үшін ең тиімді және қызықты әдіс. Әр түрлі рөлдік ойындар, драмалық ойындар, әлеуметтік тапсырмалар арқылы балалар өз эмоцияларын танып, оларды басқаруды үйренеді. Сонымен қатар, бұл әдіс балалардың эмпатиясын дамытуға да көмектеседі.
2. Шығармашылық тапсырмалар – балаларға әртүрлі жағдайларда өз эмоцияларын шығармашылық тәсілдермен білдіруге мүмкіндік беру (сурет салу, өлең жазу, музыка тыңдау және т.б.). Бұл балалардың эмоцияларды дұрыс түсінуіне және оларды дұрыс көрсетуіне ықпал етеді.
3. Топтық жұмыстар – балалардың бірлесіп жұмыс істеуі арқылы әлеуметтік дағдыларын дамыту. Мұндай жұмыстар балаларды өзара қарым-қатынас жасауға, басқа балалардың эмоцияларына назар аударуға үйретеді.

4. Эмоционалды сауаттылық сабақтары – мұғалімдер балалармен бірге эмоциялар туралы әңгімелесіп, әртүрлі жағдайларды талқылайды. Бұл сабақтарда балалар өз эмоцияларымен бөлісіп, оларды түсініп, реттеуді үйренеді.
5. Қарапайым медитация мен тыныс алу жаттығулары – баланың эмоцияларын реттеу үшін тыныштану жаттығулары мен медитация пайдалы болуы мүмкін. Бұл әдіс баланың ішкі тыныштығын қамтамасыз етіп, эмоционалды тұрақтылығын қалыптастыруға көмектеседі.

Эмоционалдық интеллекттің дамуына әсер ететін факторлар

Эмоционалдық интеллекттің дамуына көптеген факторлар әсер етеді. Олардың ішінде:
- Ата-аналар мен мұғалімдердің рөлі – балаларға эмоцияларын білдіруге, түсінуге және басқаруға көмектесетін ересектердің үлгісі өте маңызды. Ата-аналар мен мұғалімдердің баланы қолдауы, олардың эмоцияларына дұрыс жауап беруі эмоционалдық интеллектіні дамытуда шешуші рөл атқарады.
- Әлеуметтік орта – баланың әлеуметтік қатынастары мен ортасы оның эмоционалдық интеллектінің дамуына әсер етеді. Балабақшада және мектепте балалардың қарым-қатынасы мен оларды қоршаған орта олардың эмоцияларын басқару дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді.
- Технологиялар мен мультимедиялық құралдар – заманауи технологиялар арқылы балаларға эмоцияларды тану мен түсіну жолдарын үйретуге болады. Ойындар, интерактивті жаттығулар мен арнайы қосымшалар балалардың эмоционалдық дағдыларын дамытады.

Эмоционалдық интеллекттің оқу жетістіктеріне әсері

Эмоционалдық интеллект баланың оқу үлгеріміне де ықпал етеді. Эмоционалды сауатты балалар әдетте жақсы оқиды, олар оқуға деген қызығушылықтары жоғары, мектепте қиындықтарды жеңу үшін тиімді стратегияларды қолданады. Сонымен қатар, бұл балалардың әлеуметтік дағдылары мен топтық жұмыстағы қабілеттері де жоғары болады.

Қорытынды

Бастауыш сынып оқушыларында эмоционалдық интеллектіні дамыту баланың тұлғалық дамуында, әлеуметтік дағдыларында және оқу жетістіктерінде маңызды рөл атқарады. Эмоционалды интеллектіні дамыту үшін қолданылатын әдістер мен тәсілдер оқушылардың өзіндік ерекшеліктерін ескеріп, оларды жан-жақты дамытуға ықпал етеді. Бұл процесс баланың ішкі әлемін түсіну мен өз эмоцияларымен жұмыс істей білуге мүмкіндік береді, сондай-ақ ол әлеуметтік бейімделуге және психологиялық тұрақтылыққа қол жеткізуге көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Goleman D. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. Bantam Books, 1995.
2. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. Basic Books, 1983.

БАЛАБАҚШАДА АГРЕССИЯНЫ АЛДЫН АЛУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ

Салиева Кулжан Курманалiқызы
Түркістан облысы Бәйдібек ауданы Шақпақ ауылы, Айгөлек бөбекжай-бақшасы МКҚК психологі

Резюме

Данная статья посвящена исследованию вопросов предотвращения и управления агрессией у детей в детском саду. Агрессия является сложным эмоциональным состоянием, которое развивается как часть детского роста. Однако она может оказывать негативное влияние в определенных ситуациях. Поэтому предотвращение и управление агрессией имеет особое педагогическое значение. В статье рассматриваются причины и виды агрессии, ее влияние на детей, а также различные методы и стратегии, применяемые для предотвращения агрессии. Обсуждаются способы управления агрессией через социальные и психологические аспекты, роль педагогов, а также взаимодействие с родителями.

Abstract:

This article explores the issues of preventing and managing aggression in children in preschool settings. Aggression is a complex emotional state that forms as part of children's development. However, it can have a negative impact in certain situations. Therefore, preventing and managing aggression holds special pedagogical significance. The article examines the causes and types of aggression, its effects on children, as well as the various methods and strategies used to prevent aggression. It discusses ways to manage aggression through social and psychological aspects, the role of educators, and interaction with parents.

Балабақша жасындағы балалардың мінез-құлқы мен эмоциялық дамуы әдетте көптеген факторлармен анықталады. Агрессия да осы факторлардың бірі болып табылады. Баланың қоғамда бейімделуі, қарым-қатынас жасауы және әлеуметтік дағдыларды меңгеруі осы кезеңде қалыптасады. Агрессияны дұрыс басқармау немесе оның алдын алмау балалардың болашақта әлеуметтік қиындықтармен бетпе-бет келуіне алып келуі мүмкін. Бұл мақала агрессияның алдын алу мен басқарудың балабақшадағы тәрбиеде маңызды рөл атқаратын аспектілерін қарастырады.

1. Агрессияның себептері мен түрлері

Агрессия — адамның сыртқы немесе ішкі ортаға әсер етіп, өзін немесе басқа адамдарды зиянды әрекеттермен қорқытатын немесе зиян келтіретін мінез-құлық. Балаларда агрессияның пайда болуы көп жағдайларда жеке тұлғаның дамуы мен ортадағы әртүрлі әсерлерге байланысты. Балалардың агрессиясын түсіну үшін, оның психологиялық, биологиялық және әлеуметтік себептерін зерттеу маңызды.

Агрессияның психологиялық негіздері

Агрессияның психологиялық негіздері адамның ішкі әлеміне, мінез-құлқына және эмоцияларын басқаруына байланысты. Психология тұрғысынан агрессия — бұл адамның өзін немесе басқа адамдарды қорғауға, оның қажеттіліктерін қанағаттандыруға немесе эмоционалды күйзелістерді жеңуге бағытталған әрекет. Агрессияның психологиялық себептері арасында келесі аспектілерді атап өтуге болады:

- Фрустрация: Фрустрация, яғни адамның белгілі бір мақсатқа жетудегі кедергілерге тап болуы, агрессияны туғызуы мүмкін. Балалар, өз мақсаттарына жету үшін қиындықтар туындаған кезде, агрессиялық әрекеттер көрсетуі мүмкін. Мысалы, бала ойыншықпен ойнау кезінде ересек адамның немесе басқа баланың араласуымен фрустрацияға ұшыраса, бұл агрессияға әкелуі мүмкін.
- Күйзеліс және эмоциялық ауыртпалық: Эмоциялық күйзелістер, мысалы, отбасындағы қиындықтар, мектептегі стресстер немесе құрбыларымен қатынастағы проблемалар агрессияға себеп болуы мүмкін. Күйзеліс пен ашу-ыза балада ішкі қозу тудырып, осы эмоцияларды сыртқа шығару үшін агрессиялық әрекеттерді тудыруы мүмкін.
- Өзін-өзі бағалаудың төмендігі: Өзін-өзі бағалау мәселелері баладағы агрессияға әсер етуі мүмкін. Өз-өзіне сенімсіздік, өзін-өзі төмен бағалау жағдайлары балада қорқыныш пен ашуды туғызады, нәтижесінде олар агрессивті мінез-құлыққа бейім болуы мүмкін.
- Эмоциялық интеллектінің дамымауы: Эмоциялық интеллекті дамымаған балалар өз эмоцияларымен басқаруды үйренбей, оларды дұрыс бағытта көрсете алмайды. Бұл жағдайлар, өз кезегінде, агрессияға әкелуі мүмкін, өйткені бала ашу мен агрессияны тұншықтырып, оларды қайта өңдей алмайды.

2. Балабақшадағы агрессияның көрініс табуы

Балабақшадағы агрессия — бұл балалар арасындағы әлеуметтік өзара әрекеттесулерде көрініс табатын, әртүрлі жағдайлар мен себептерге байланысты туындайтын күрделі мінез-құлықтың бір түрі. Агрессияның көрінісі баланың психоэмоционалдық дамуына теріс әсер етуі мүмкін, әрі оны уақытында анықтап, алдын алу өте маңызды. Агрессия балабақшадағы балалар арасындағы қарым-қатынастарда түрлі формада көрінуі мүмкін, оның ішінде физикалық, вербалды және психологиялық агрессияны атап өтуге болады.

Агрессияның балалар арасындағы қарым-қатынаста көрініс табуы

Агрессия балалар арасындағы қарым-қатынаста әртүрлі жолдармен көрінуі мүмкін. Ол көбінесе жанжалдар мен түсініспеушіліктер кезінде пайда болады. Балалар арасында агрессияның көрінісі әртүрлі жағдайлар мен себептерге байланысты, бірақ оның негізгі көріністері келесідей болады:

- Физикалық агрессия: Бұл балалар арасындағы ең жиі кездесетін агрессия түрі. Балалар бір-біріне ұрып-соғып, төбелесіп немесе басқа да физикалық әсерлер арқылы агрессияларын білдіреді. Әдетте, бұл агрессия балалардың эмоционалды күйзелістері мен жағымсыз тәжірибелерімен байланысты болады. Физикалық агрессияның себептері арасында ойыншыққа ие болу, жетекшілік ету, өзінің көзқарастарын білдіре алмау секілді мәселелер бар.
- Вербалды агрессия: Бұл агрессия балалардың бір-біріне тілмен зиян келтіруімен көрінеді. Олар бір-біріне жаман сөздер айту, мазақ ету, қорлау немесе психологиялық қысым көрсету арқылы агрессияларын білдіреді. Бұл түрі балалардың өздерін қорғау немесе басқалармен қарым-қатынас орнату барысында туындайды.
- Психологиялық агрессия: Бұл жағдайда бала бір-біріне психологиялық қысым жасап, өзара жанжалдар немесе түсінбеушіліктер туындатуы мүмкін. Балалар бір-бірінің көңіл-күйін бұзып, қорқытып, басқалармен қарым-қатынасқа түсу кезінде психологиялық тұрғыдан қысым көрсетуі мүмкін. Бұл түрі әдетте жас балалардың өз сезімдерін басқаруға және басқа адамдардың эмоцияларын түсінуге қабілетсіз болуымен байланысты болады.

Қорытынды:

Агрессияның алдын алу мен басқару балабақшадағы тәрбие процесінің маңызды аспектісі болып табылады. Балалардың мінез-құлқындағы агрессияны тиімді басқару үшін педагогтардың, ата-аналардың және әлеуметтік орта арасындағы тығыз ынтымақтастық қажет. Агрессияны басқаруға бағытталған педагогикалық әдістер мен стратегиялар балалардың психоэмоционалдық дамуында маңызды рөл атқарады. Сонымен қатар, балабақшадағы әлеуметтік орта, балалардың жеке ерекшеліктері мен ата-аналармен жұмыстың маңызы ерекше.

Әдебиеттер тізімі

1. Бенашвили С. В. Психология агрессии и методов ее управления. М.: Педагогика, 2008.
2. Белошапкин А. И. Социальная психология ребенка. СПб.: Речь, 2013.
3. Ковалева Н. И. Детская агрессия и пути ее преодоления в дошкольном учреждении. М.: Академия, 2012.

МЕКТЕПАЛДЫ ТОПТАРҒА АРНАЛҒАН ҚЫЗЫҚТЫ ЭКСПЕРИМЕНТТЕР МЕН ТӘЖІРИБЕЛЕР

Абдихадирова Гүлжан Арипхановна
Шымкент қаласы. А. Назарбеков атындағы №87 жалпы орта білім беретін мектебінің мектепалды сыныбының тәрбиешісі

Резюме

Эта статья анализирует увлекательные эксперименты и эксперименты, проводимые с детьми подготовительных групп с целью стимулирования их интеллектуального и творческого развития. Через эксперименты и игры, направленные на развитие научных познавательных способностей детей, совершенствуются их навыки наблюдения, логическое мышление, исследовательские способности и творческие умения.

Abstract:

This article analyzes interesting experiments and activities conducted with preschool children to stimulate their intellectual and creative development. Through experiments and games aimed at developing children's scientific cognitive abilities, their observation skills, logical thinking, research abilities, and creative skills are enhanced.

Мектепалды топтардағы білім беру – баланың дамуының негізі болып табылады. Бұл кезеңде балалардың интеллектуалдық, эмоционалдық, әлеуметтік және шығармашылық дағдыларының қалыптасуы мен дамуы үшін маңызды қорлардың бірі ретінде қарастырылады. Мектепке дейінгі білім беру балалардың когнитивті, психологиялық, тілдік, және физикалық дамуына әсер ететін маңызды фактор болып табылады.

1.Балалардың даму ерекшеліктері

Зияткерлік даму

Мектепалды топтағы балалардың зияткерлік дамуы олардың танымдық қабілеттерінің қалыптасуында маңызды кезең болып табылады. Бұл жастағы балалардың зияткерлік дамуында логикалық ойлау, қабылдау, назар мен есте сақтау дағдыларының дамуы ерекше орын алады. Зияткерлік дамудың негізгі кезеңдері мектепалды жасында пайда болады, өйткені осы кезде балалардың айналадағы дүниені тануы мен ғылыми құбылыстарды түсіну деңгейі жетіле бастайды.

Ерте жастағы балалар ғылыми зерттеу мен эксперимент жүргізуге ерекше дайын бола алмайды, бірақ олар қоршаған ортаны түсінуге деген үлкен қызығушылық танытады. Олар жаңалықтарға ашық болып, әртүрлі құбылыстарды бақылап, сынақтар жасап көруге дайын тұрады. Бұл кезеңде балалар негізінен «не» және «қалай» сұрақтарына жауап іздеп, өздерін қызықтырған құбылыстарды түсінуге тырысады.

2.Шығармашылық даму

Балалардың шығармашылық дамуы — бұл оларды жаңа идеялармен, шешімдермен таныстырудың және тұлғалық шығармашылық қабілеттерін дамыту тәсілдерінің бірі. Қызықты эксперименттер мен ойындар балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға зор ықпал етеді, өйткені олар балалардың жаңа тәсілдерді табуына, инновациялық ойлауына және шешімдер табуына мүмкіндік береді.

Шығармашылық дамудың негізінде қиял мен ізденіс жатады. Балалар ойындар мен тәжірибелер арқылы түрлі жағдайлар мен шешімдерге ашық бола бастайды. Мысалы, суда еріген заттардың түстерін байқау немесе қорапта түрлі құралдар мен материалдарды қолдана отырып, өздерінің құрылымдарын жасау балалардың шығармашылық ойлауын дамытуға жақсы әсер етеді.

Қызықты эксперименттер мен тәжірибелер шығармашылық ойлауды ынталандырады, өйткені олар балаларды таныс емес жағдайларға, жаңа тәжірибелер мен шешімдерге итермелейді. Бұл балалардың қиялын дамытып, шығармашылық әлеуеттерін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Тәжірибелер кезінде балалар жиі қателесіп, эксперименттердің нәтижелерін күткеннен өзгеше табады. Бұл жағдайлар олардың шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытады және мәселені шешу үшін жаңаша тәсілдер іздеуге ұмтылдырады.

3. Қызықты эксперименттердің түрлері

- Ғылыми эксперименттер: Мектепалды балаларға арналған ғылыми эксперименттер мен тәжірибелер. Бұл бөлімде физика, химия, биология пәндері бойынша қарапайым тәжірибелердің мысалдары беріледі. Мысалы, су мен ауа қасиеттері, табиғат заңдылықтары, өсімдіктердің өсуі және т.б.
- Табиғат және қоршаған орта туралы тәжірибелер: Балаларға табиғат құбылыстарын түсіндіру үшін қолданылатын тәжірибелер мен ойындар. Олардың ішінде жаңбыр суының айналымы, ауа райы мен климаттың өзгеруі, табиғи ресурстарды сақтау бойынша түрлі тәжірибелер бар.
- Күнделікті өмірдегі физикалық құбылыстарды зерттеу: Балаларға айналадағы әлемді түсіндіру үшін қолданылатын физикалық және химиялық заңдылықтарды зерттеу.
- Шығармашылық және өнер тәжірибелері: Оқушылардың қиялымен байланысты түрлі эксперименттер мен тәжірибелер. Бұл сурет салу, қолөнер жасау, музыкалық және ырғақтық эксперименттер болуы мүмкін.
- Әлеуметтік және психологиялық тәжірибелер: Әлеуметтік дағдыларды, топтық жұмыс пен коммуникацияны дамытуға арналған тәжірибелер.

4. Эксперименттерді өткізудің әдіс-тәсілдері

- Ойын әдістері: Балалар үшін қызықты ойындар арқылы жүзеге асырылатын тәжірибелер мен тәжірибелер. Ойындар баланың шығармашылық қабілеттерін, ойлау дағдыларын дамыту үшін ең тиімді әдістердің бірі болып табылады.
- Қарапайым құралдарды пайдалану: Эксперименттерді өткізуде балалардың қызығушылығын арттыратын қарапайым құралдарды пайдалану жолдары. Мысалы, түрлі табиғи материалдар, ойыншықтар мен механикалық құрылғылар.
- Балалардың қызығушылығын арттыру үшін тәжірибелер: Балаларға түрлі табиғи құбылыстарды түсіндіру үшін қолданылатын тиімді тәжірибелер мен әдістер.
- Сабақтардың инклюзивтілігі: Балалардың түрлі даму деңгейлеріне бейімделген тәжірибелер мен эксперименттер.

5. Эксперименттер мен тәжірибелердің психологиялық әсері

- Баланың танымдық дамуындағы өзгерістер: Тәжірибелер мен эксперименттер арқылы балалардың ойлау қабілеттері, шығармашылық және логикалық ойлауы қалай дамитыны туралы.
- Когнитивті дағдыларды қалыптастыру: Балалардың ойлау, есте сақтау, зейін қою және проблемаларды шешу дағдыларын дамыту.
- Әлеуметтік және эмоционалдық дағдылар: Балалардың өзара қарым-қатынас жасау қабілеті, топтық жұмыстар мен басқа балалармен тәжірибе жасау кезінде көрініс табатын әлеуметтік дағдылар.

Қорытынды:

Мектепалды топтардағы білім беру – баланың дамуының негізі болып табылады. Бұл кезеңде балалардың интеллектуалдық, эмоционалдық, әлеуметтік және шығармашылық дағдыларының қалыптасуы мен дамуы үшін маңызды қорлардың бірі ретінде қарастырылады. Мектепке дейінгі білім беру балалардың когнитивті, психологиялық, тілдік, және физикалық дамуына әсер ететін маңызды фактор болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ахметова Г. Ә. Балалар психологиясы: теория мен практика. Алматы: Білім, 2015.
2. Шапиев Ш. С. Мектепке дейінгі білім берудің теориясы мен әдістемесі. Алматы: ҚазМемҚызПУ, 2016.
3. Құнанбаев А. Балабақшада баланың танымдық дамуын ұйымдастыру. Алматы: Тұран, 2017.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ КООРДИНАЦИЯСЫН ДАМЫТУ ОЙЫНДАРЫ МЕН ЖАТТЫҒУЛАРЫ

Канаева Раушан Назарбековна
Шымкент қаласы,
№43"Алмаз " балабақшасы дене шынықтыру нұсқаушысы

Резюме

В статье рассматривается важность игр и упражнений, направленных на развитие координации у детей дошкольного возраста. Период дошкольного детства имеет большое значение для физического и психологического развития детей. На этом этапе необходимо развивать двигательные навыки и координацию. Умение ориентироваться в пространстве, правильно использовать части тела и выполнять согласованные движения — это не только основа для хорошего здоровья, но и важный фактор умственного и социального развития детей.

Abstract:

This article discusses the importance of games and exercises aimed at developing coordination in preschool children. The preschool period is crucial for the physical and psychological development of children.

During this stage, motor skills and coordination need to be developed. The ability to orient oneself in space, use body parts correctly, and perform coordinated movements forms the foundation not only for good health but also for cognitive and social development.

Мектепке дейінгі жастағы балалардың физикалық дамуы мен моторикасы олардың жалпы дамуына маңызды әсер етеді. Осы жаста балалар әртүрлі дене қимылдарын үйреніп, кеңістікте дұрыс бағдарлануды, қол мен аяқтың координациясын жақсартуды үйренеді. Дене координациясы дегеніміз — балалардың өз денесін дұрыс басқаруы, қозғалыстардың үйлесімділігін сақтай отырып, тапсырмаларды тиімді орындауы. Балабақшадағы физикалық даму сабақтары мен арнайы жаттығулар балалардың бұл дағдыларды дамыта отырып, олардың психологиялық және әлеуметтік дамуына да көмектеседі.

Балалардың дене қозғалыстарының дамуындағы координацияның маңызы:

Мектепке дейінгі жастағы балалардың координациясын дамыту — оларды дұрыс қозғалу дағдыларына үйретудің алғашқы қадамдары. Дене қозғалыстары арқылы балалардың тек физикалық дамуы ғана емес, ақыл-ой, тілдік және әлеуметтік дағдылары да дамиды. Мысалы, қолдың моторикасын дамыту арқылы балалар өздерін жақсырақ түсініп, қоршаған ортаны жақсырақ қабылдайды. Бұл кезеңде балалар күрделі қозғалыстарды игеріп, эмоциялық түрде өзін көрсету қабілетін дамытуы тиіс.

Координацияны дамыту ойындар мен жаттығулар арқылы:

1. Қозғалыс ойындары:

Ойындар балаларға қызықты және тиімді түрде өз денесін басқаруды үйретуге мүмкіндік береді. Қарапайым жүгіру, секіру, би қимылдары сияқты ойындар баланың қозғалыс координациясын жақсартады. Ойын кезінде олар өз денесін тиімді қолдануды үйреніп, осы дағдыларды басқа да әрекеттерге қолдана алады.

2. Кеңістікте бағдарлау ойындары:

Кеңістікте бағдарлау балалардың дене қимылдарын дұрыс ұйымдастыруға көмектеседі. Бұл ойындар балаларды еденнен жоғары көтерілетін және төбеге жететін әрекеттер жасауға үйретеді, сонымен қатар оларды алға және артқа қозғалу, бұрылу, тоқтау сияқты негізгі дене қимылдарын үйлестіруге мүмкіндік береді.

3. Қол моторикасын дамыту ойындары:

Қолдың ұсақ моторикасын дамыту баланың тілін дамытуға да көмектеседі. Бұл үшін түрлі заттарды жинау, сызу, кесу, жинақтау сияқты жаттығуларды ұйымдастыруға болады. Мұндай жаттығулар балалардың қолдарын ұсақ қимылдармен үйлестіруге, бұлшықеттерін нығайтуға және көз бен қолдың координациясын жақсартуға көмектеседі.

4. Топтық жаттығулар мен ойындар:

Балаларды топтық жұмыстағы бір-бірімен үйлесімділікке үйрету де маңызды. Бірлесіп ойындар мен жаттығуларға қатысу балалардың әлеуметтік дағдыларын да қалыптастырады. Бұл балаларды бір мақсатқа бағыттап, топтық жұмыстарда олардың жеке рөлдерін дұрыс атқаруға баулиды.

Координация жаттығуларын педагогикалық тұрғыдан қолдану:

1. Әдіс-тәсілдер:

Балалардың дене қозғалысын дамыту үшін педагогтар қозғалыстарды біртіндеп үйрету керек. Бастапқы кезеңде қарапайым жаттығулардан бастап, кейін күрделі жаттығуларға көшу керек. Мұндай әдіс балалардың күшін жетілдіруге және оларды қиын тапсырмаларға бейімдеуге көмектеседі.

2. Жаттығуларды қолдау және бақылау:

Педагогтардың балаларды жаттығуларды орындау кезінде қолдап, дұрыс орындау керектігін түсіндіруі өте маңызды. Сонымен қатар, балаларды әрбір жаттығудан кейін нәтижелерін бағалап, жетістіктерін атап өту маңызды. Бұл балаларды ынталандырып, мотивациясын арттырады.

3. Жаттығулар мен ойындардың интеграциясы:

Көбінесе балаларға арналған жаттығуларды ойындармен біріктіру тиімді болады. Ойын арқылы балалар өздерін еркін сезінеді, бұл жаттығуларды оңай қабылдауға көмектеседі.
Балалардың координациясын дамытудағы психологиялық аспектілер:
Балалардың координациясын дамытуға бағытталған жаттығулар мен ойындардың психологиялық маңызы да зор. Дене жаттығулары баланың эмоциялық күйін қалыптастырып, оның психологиялық деңгейін арттырады. Осылайша, балалардың өзіне деген сенімі артып, олар қоғамда өзін қауіпсіз сезінетін болады. Сонымен қатар, балалар өздерінің дене қозғалыстары мен координациясын жетілдіре отырып, өз-өзіне деген сенімін де жоғарылатуы мүмкін.

Қорытынды:

Мектепке дейінгі балалардың координациясын дамыту ойындар мен жаттығулар арқылы жүзеге асырылатын тиімді процесс болып табылады. Бұл жаттығулар тек физикалық даму ғана емес, сондай-ақ балалардың психологиялық және әлеуметтік дамуында да маңызды рөл атқарады. Дұрыс ұйымдастырылған және қызықты ойындар балалардың координациясын, әлеуметтік дағдыларын және жалпы даму деңгейін көтеруге мүмкіндік береді. Әрбір педагог осы жаттығулар мен ойындарды балаларға қызықты әрі тиімді ету үшін шығармашылық тұрғыдан қарастыруы тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Кожанова Т. М. Дене тәрбиесінің негіздері мен балалардың физикалық дамуы. Алматы: Мектеп, 2015.
2. Ефимова В. П. Мектепке дейінгі білім берудегі психология және педагогика. Мәскеу: Юрайт, 2017.
3. Бенашвили М. Г. Педагогикалық психология. Талдықорған: Арда, 2016.
4. Кукушкин И. С. Балалар қозғалысының теориясы мен әдістемесі. Санкт-Петербург: Білім, 2014.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕШІ МЕН ӘДІСКЕРДІҢ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖҰМЫСЫ

Батырбекова Айнур Илясхановна
Шымкент қаласы, МКҚК №98 "Мерей" бөбекжай-бақшасы әдіскері

Түйін

Мақалада балабақшадағы тәрбиеші мен әдіскердің ынтымақтастық жұмысының маңызы мен тиімділігі қарастырылады. Әдіскер мен тәрбиешінің арасындағы өзара әрекеттестік, білім беру процесінің сапасын арттыруға, балалардың дамуына және тәрбиесіне оң әсер етеді. Мақалада ынтымақтастық жұмысының педагогикалық технологиялар мен әдіс-тәсілдер негізінде қалай жүзеге асырылуы қажет екені сипатталады. Сонымен қатар, бұл жұмыстың балабақшадағы тәрбие мен оқыту процесіне қалай ықпал ететіні, тәрбиешілер мен әдіскерлер арасындағы кәсіби қарым-қатынастың құнды жақтары, бала тәрбиесіне қосатын үлесі талқыланады. Әдіскердің жетекшілігі мен қолдауымен балабақшадағы әртүрлі әдіс-тәсілдер мен иновациялар енгізу, оларды практикада қолдану барысында тәрбиешілердің педагогикалық біліктілігін арттыру жолдары да ұсынылған.

Резюме

В статье рассматривается значение и эффективность сотрудничества воспитателя и методиста в детском саду. Взаимодействие между методистом и воспитателем положительно влияет на повышение качества образовательного процесса, развитие и воспитание детей. В статье описывается, как такое сотрудничество должно осуществляться на основе педагогических технологий и методов. Также рассматривается, как это сотрудничество влияет на процесс воспитания и обучения в детском саду, ценность профессиональных отношений между воспитателями и методистами, их вклад в воспитание детей. Предлагаются пути повышения педагогической квалификации воспитателей через внедрение различных методов и инноваций под руководством и поддержкой методиста, а также использование этих методов на практике.

Abstract:

This article discusses the importance and effectiveness of the collaboration between the teacher and the methodologist in kindergarten. The interaction between the methodologist and the teacher positively influences

the quality of the educational process, as well as the development and upbringing of children. The article describes how such collaboration should be implemented based on pedagogical technologies and methods. It also examines how this collaboration impacts the process of upbringing and teaching in kindergartens, the valuable aspects of professional relationships between teachers and methodologists, and their contribution to child upbringing. The article suggests ways to improve teachers' pedagogical qualifications through the introduction of various methods and innovations, under the guidance and support of the methodologist, and their application in practice.

Балабақшадағы тәрбие мен оқыту процесінде әдіскер мен тәрбиеші арасындағы ынтымақтастықтың маңызы зор. Бала тәрбиесі мен білім беру — өте жауапты және күрделі процесс, ол үшін педагогтардың бірігіп жұмыс істеп, бір-бірін толықтырып отыруы қажет. Әдіскер мен тәрбиеші арасында үздіксіз байланыс пен ынтымақтастық болмағанда, білім беру процесі толыққанды әрі сапалы болмайды. Әдіскердің басты мақсаты — педагогикалық процесті басқару, оны дұрыс ұйымдастыру, педагогикалық тәжірибені байыту. Ал тәрбиеші балалармен тікелей жұмыс істеп, олардың жеке тұлғалық дамуына ықпал етеді. Осы жұмыста әдіскер мен тәрбиешінің қызметтері өзара тығыз байланысты және бір-бірін толықтырып тұрады.

1. Тәрбиеші мен әдіскердің рөлі мен міндеттері

- Тәрбиеші балалармен тікелей жұмыс істейді, олардың жеке қажеттіліктеріне сай білім береді, дамытады. Әдіскердің міндеті — педагогикалық процесті жүйелі түрде ұйымдастырып, оны тиімді ету.

- Әдіскер педагогтармен жұмыс жүргізеді, оларды кәсіби тұрғыда қолдап, жаңа әдіс-тәсілдерді енгізуге көмектеседі.

2. Ынтымақтастықтың негізгі аспектілері

- Кәсіби қарым-қатынас: Тәрбиеші мен әдіскер арасындағы қарым-қатынас білім беру процесінің сапасын арттыруға ықпал етеді. Әдіскердің тәжірибесін және әдіс-тәсілдерді қолдануы тәрбиешілердің жұмыс сапасын жақсартады.

- Жаңа әдіс-тәсілдерді енгізу: Әдіскер балаларға арналған жаңа инновациялық әдіс-тәсілдер мен педагогикалық бағдарламаларды енгізуге бағытталған. Тәрбиеші оларды балалармен жұмыс барысында қолданады.

3. Құзыреттілікті арттыру арқылы ынтымақтастықты нығайту

- Тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігін арттыру — оның қызметінің сапасын арттырады. Әдіскер осы саладағы түрлі тренингтер мен семинарлар ұйымдастырады.

- Тәрбиеші мен әдіскер арасында тұрақты кәсіби байланыс қалыптасса, бұл балалардың жан-жақты дамуына және тәрбие процесінің тиімді болуына әсер етеді.

4. Қиындықтар мен мәселелер

- Тәрбиеші мен әдіскер арасындағы дұрыс қарым-қатынас болмағанда, білім беру процесі қиындықтарға тап болуы мүмкін.

- Кейде әдіскер мен тәрбиеші арасында сенімсіздік туындауы мүмкін, бұл педагогикалық процеске теріс әсер етеді.

5. Ынтымақтастық жұмысын жақсарту жолдары

- Тәрбиешілер мен әдіскерлерге арнайы тренингтер мен семинарлар ұйымдастыру.

- Ынтымақтастықты нығайту үшін кәсіби байланыс орнату, бірлескен жоспарлар мен бағдарламалар дайындау.

- Әдіскердің тәрбиешілермен үнемі кері байланыс жасауына көңіл бөлу.

Қорытынды:

Әдіскер мен тәрбиеші арасындағы ынтымақтастық жұмысы балабақшадағы білім беру процесінің сапасын арттыруда шешуші фактор болып табылады. Бірлескен әрекетте әрқайсысының рөлі маңызды және бір-бірін толықтырады. Бұл жұмыстың нәтижесінде балалардың білім алуы мен тәрбие алуына ықпал етеді, тәрбиешілердің кәсіби деңгейі артады, әдіскерлер балабақшадағы педагогикалық процесті тиімді басқаруға мүмкіндік алады. Тәрбиеші

мен әдіскердің ынтымақтастығы — бұл балабақшадағы барлық педагогикалық жұмыстың тиімділігін арттырудың негізі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:
1. Султанова Г.Ш. «Педагогика негіздері». Алматы: Мектеп баспасы. 2018 ж.
2. Ким М.Н. «Әдіскер мен тәрбиеші арасындағы кәсіби қарым-қатынас». Педагогикалық журнал. 2019 ж.
3. Жолдыбаева А.С. «Балабақшада педагогикалық процесті ұйымдастыру әдістемесі». Астана: Ғылым ордасы. 2020 ж.
4. Абдулин Е.Н. «Тәрбиеші мен әдіскердің қызметіндегі инновациялық тәсілдер». Алматы: Ұлттық кітапхана. 2017 ж.
5. Молдабаева С.К. «Балабақшадағы балалардың дамуы мен тәрбиесі». Тараз: Білім баспасы. 2016 ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕГЕ БАУЛУ

Дулатова Гулзира Ибрагимовна
Шымкент қаласы 23 “Жеңіс” бөбекжай-бақшасы әдіскері

Түйін

Бұл мақалада мектепке дейінгі балалардың патриоттық тәрбиесіне бағытталған заманауи әдістер мен тәсілдер қарастырылады. Патриоттық тәрбие мектепке дейінгі кезеңде баланың жеке тұлғасын қалыптастыру, оның азаматтық жауапкершілігін арттыру, Отанына деген сүйіспеншілігін ояту мақсатында жүзеге асырылады. Тәрбиешілердің басты міндеті — балаларды туған жерін, тарихын, мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу. Мақалада патриоттық тәрбиенің теориялық негіздері, оны балалардың өміріне енгізу жолдары, сондай-ақ тәрбиеші мен ата-аналардың рөлі туралы сөз болады. Сонымен қатар, қазіргі таңда қолданылатын педагогикалық технологиялар мен әдістемелер де қарастырылады.

Резюме

В данной статье рассматриваются современные методы и подходы, направленные на патриотическое воспитание детей дошкольного возраста. Патриотическое воспитание в дошкольный период реализуется с целью формирования личности ребенка, повышения его гражданской ответственности и пробуждения любви к Родине. Основная задача воспитателей — привить детям уважение к родному краю, истории и культуре. В статье рассматриваются теоретические основы патриотического воспитания, пути его внедрения в жизнь детей, а также роль воспитателя и родителей. Также обсуждаются современные педагогические технологии и методы, которые применяются в данной области.

Abstract:

This article examines modern methods and approaches aimed at patriotic education of preschool children. Patriotic education in the preschool period is implemented with the goal of shaping the child's personality, enhancing their civic responsibility, and awakening love for their homeland. The main task of educators is to teach children to respect their homeland, history, and culture. The article discusses the theoretical foundations of patriotic education, ways of incorporating it into the children's lives, as well as the role of educators and parents. Additionally, the current pedagogical technologies and methodologies used in this field are also explored

Патриоттық тәрбие — баланың өз Отанына деген сүйіспеншілігін, ұлттық мәдениетін, тарихын, салт-дәстүрін құрметтеу сезімін қалыптастыру мақсатында жүргізілетін тәрбиелік жұмыс болып табылады. Патриоттық тәрбие мектепке дейінгі кезеңде балаға берілетін негізгі құндылықтарды қалыптастыруда үлкен рөл атқарады. Осы кезеңде басталған тәрбие баланың азаматтық ұстанымдары мен қоғам алдындағы жауапкершілігін арттыруға негіз болады. Мақалада осы маңызды тәрбиелік процессті жүзеге асырудың жолдары мен әдіс-тәсілдері талқыланады.

1. Патриоттық тәрбиенің теориялық негіздері

Патриоттық тәрбие — бұл бала бойында туған жерге деген сүйіспеншілікті қалыптастырып, оның мәдениетіне, дәстүрлеріне, тіл мен тарихына деген құрметті арттыру үдерісі. Мектепке дейінгі ұйымдарда патриоттық тәрбие бірнеше кезеңнен тұрады:

- Ұлттық құндылықтарды ұғындыру: Балаларға Қазақстанның тарихы, мәдениеті, салт-дәстүрлері туралы түсініктер беру.
- Ұлттық сәйкестікті қалыптастыру: Баланың өз ұлтына деген мақтаныш сезімін дамыту.
- Құндылықтарды үлгі арқылы беру: Тәрбиеші балаларға үлгі болып, өз Отанына деген сүйіспеншілігін көрсетеді.

2. Патриоттық тәрбиенің мазмұны мен мақсаты

Патриоттық тәрбие жүйесінің негізгі мақсаты — баланың өз елінің ұлтжанды азаматы болып қалыптасуына ықпал ету. Мектепке дейінгі балалар үшін бұл кезеңдегі патриоттық тәрбие өте маңызды, себебі олардың санасы мен жүрегінде ұлттық сезімдер қалыптаса бастайды. Тәрбиеші балаларға ұлттық әндер, билер, ойындар мен ертегілер арқылы ұлттық құндылықтарды түсіндіріп, оларды патриоттық сезімдерге баулиды.

3. Патриоттық тәрбиені ұйымдастыру әдіс-тәсілдері

Патриоттық тәрбиені ұйымдастыруда бірнеше әдіс-тәсілдер қолданылуы мүмкін. Оларға:

- Ойын арқылы патриоттық тәрбие беру: Балалар ойын барысында ұлттық тақырыпта ойындар ойнап, өз елінің тарихы мен мәдениетін меңгереді.
- Қолданбалы өнер арқылы тәрбиелеу: Ұлттық қолөнер, қазақы нақыштағы бұйымдар арқылы баланың ұлттық мәдениетке деген қызығушылығын арттыру.
- Кітап оқу арқылы патриоттық сезімді қалыптастыру: Ұлттық ертегілер мен аңыздар баланың отан сүйгіштік қасиеттерін дамытуға ықпал етеді.

4. Патриоттық тәрбие мен ұлттық сана-сезімнің қалыптасуы

Балалардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруда ең маңызды рөлді тәрбиешілер атқарады. Олар балаларды өз мәдениетіне, тіліне және дәстүрлеріне деген құрметке тәрбиелейді. Бұл процесс мектепке дейінгі мекемелерде балалардың отаншылдық, бейбітшілікті сүйгіш қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған. Балаларға өз елінің ержүрек батырлары, ұлттық әндері мен билерін үйрету арқылы, оларды ұлтжандылыққа тәрбиелейміз.

5. Патриоттық тәрбиенің баланың психологиялық дамуына әсері

Патриоттық тәрбие балалардың психологиялық дамуында маңызды рөл атқарады. Балалар өз ұлтының өкілі болуға, өзінің мәдениетіне құрметпен қарауға үйренеді. Бұл олардың қоғамдық өмірге, қоғамдық жауапкершілікке деген көзқарасын өзгертіп, ұлттық сана-сезімін қалыптастырады. Сонымен қатар, патриоттық тәрбие баланың өзіндік «мен» бейнесін қалыптастыруға және өз ұлтына деген мақтаныш сезімін нығайтуға мүмкіндік береді.

6. Қазіргі замандағы патриоттық тәрбиенің мәселелері мен шешу жолдары

Қазіргі уақытта балабақшадағы патриоттық тәрбие мәселелерін шешу үшін жаңа педагогикалық әдістер мен технологияларды қолдану қажет. Балаларды патриоттық тәрбиеге баулуда заманауи тәсілдер мен ақпараттық технологиялар да маңызды рөл атқарады. Мысалы, мультимедиялық құралдарды пайдалану арқылы балаларды қазақ халқының тарихы мен мәдениетімен таныстыруға болады.

Қорытынды:

Мектепке дейінгі балаларды патриоттық тәрбиелеу — бұл олардың азаматтық жауапкершілігін қалыптастыруға, елінің тарихына, мәдениетіне және салт-дәстүрлеріне деген құрмет көрсетуге бағытталған маңызды педагогикалық үдеріс. Тәрбиеші мен ата-ананың ынтымақтастығы арқылы балалардың патриоттық сезімдері мен ұлттық санасы қалыптасып, олар болашақта өз елінің нағыз патриоттары болып өседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Шәкенова Ж. Балабақшадағы ұлттық тәрбие. Алматы: Білім. 2014 ж.
2. Асанова С. Патриоттық тәрбие: теория және практика. Астана: Ұлағат. 2016.

3. Сейітов А. Мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі патриоттық тәрбие. Алматы: ҚазҰУ. 2018.
4. Алтаева С. Қазақ мәдениеті мен ұлттық құндылықтарды оқыту. Шымкент: Арай. 2017.
5. Тұрсынбаева Ә. Патриоттық тәрбие: педагогикалық аспектілер. Тараз: ҚазМҰУ. 2015.

ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ: БАЛАБАҚШАДА ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ

Иманалиева Аксауле Бектасовна
Шымкент қаласы, "Аруна" бөбекжай бақша меңгерушісі

Түйін

Мақалада балабақшада төтенше жағдайлардың алдын алу мен қауіпсіздік техникасының маңызы қарастырылады. Балалар үшін қауіпсіз ортаның қалыптасуы мен әртүрлі төтенше жағдайлардың алдын алу бойынша маңызды қадамдар айқындалады. Мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбиешілер мен қызметкерлердің білім мен дағдыларын жақсарту, балалардың қауіпсіздігіне қатысты алдын алу шараларын тиімді ұйымдастыру мәселелері талқыланады. Сонымен қатар, төтенше жағдайлардың түрлері, оларды болдырмаудың және оларға дайын болудың негізгі әдіс-тәсілдері қарастырылады. Мақала балабақшадағы қызметкерлерге төтенше жағдайлар кезінде дұрыс әрекет ету тәсілдері мен дағдыларын үйрету қажеттілігін көрсетеді.

Резюме

В статье рассматривается важность предотвращения чрезвычайных ситуаций и соблюдения техники безопасности в детском саду. Определяются важные шаги по созданию безопасной среды для детей и предотвращению различных чрезвычайных ситуаций. Обсуждаются вопросы повышения квалификации воспитателей и сотрудников дошкольных учреждений, эффективной организации профилактических мер по обеспечению безопасности детей. Также рассматриваются виды чрезвычайных ситуаций, методы их предотвращения и подготовки к ним. Статья подчеркивает необходимость обучения сотрудников детского сада правильным действиям и навыкам в случае чрезвычайных ситуаций.

Abstract:

This article discusses the importance of preventing emergencies and safety protocols in preschool settings. Key steps in creating a safe environment for children and preventing various emergencies are identified. The article examines the issues of improving the knowledge and skills of preschool educators and staff, as well as organizing preventive measures for children's safety effectively. Additionally, the article outlines the types of emergencies, methods for preventing them, and preparation techniques. It emphasizes the necessity of teaching preschool staff the correct procedures and skills to act in case of emergencies.

Қазіргі кезде балабақшаларда балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Балалар күнделікті ойын-сауық пен білім алу іс-шараларын ұйымдастыра отырып, қауіпсіздік шарттарын сақтауды қажет етеді. Сонымен қатар, балабақшадағы қызметкерлердің төтенше жағдайларды дұрыс болжау және оларға дайын болу дағдылары ерекше маңызға ие. Төтенше жағдайлардың алдын алу мен олармен күресу үшін әрбір қызметкердің білімін, дағдыларын және жауапкершілігін арттыру қажет.

1. Төтенше жағдайлардың түрлері мен оларды болдырмау шаралары:

- Өрт, су тасқыны, жер сілкінісі, газ шығу, электр қуатының үзілуі, табиғи апаттар сияқты төтенше жағдайлардың түрлері.
- Төтенше жағдайларды алдын алу шаралары: алдын ала жоспарлау, қауіпсіздік ережелері мен нұсқаулықтарды бекіту, балаларды қауіпсіздік ережелерімен таныстыру, педагогикалық қызметкерлердің даярлығы.

2. Балабақшадағы қауіпсіздік техникасының ұйымдастырылуы

- Қауіпсіздік ережелерін балаларға түсіндіру және оларды орындауға үйрету.

- Балабақша қызметкерлері үшін тұрақты түрде жүргізілетін қауіпсіздік бойынша тренингтер мен оқыту курстары.
- Қауіпсіздік техникасының нормативтік құжаттары мен талаптары: ережелер, әдістемелік нұсқаулар мен стандарттар.

3. Төтенше жағдайлар кезінде әрекет ету жоспары мен әдіс-тәсілдері:
- Төтенше жағдай кезінде балаларды эвакуациялау және қорғау шаралары.
- Балалар мен қызметкерлердің әрекет ету дағдыларын жетілдіру.
- Қауіпсіздік жағдайлары бойынша ақпараттық жүйелер мен мониторинг құралдарын пайдалану.

4. Балабақша қызметкерлерінің жауапкершілігі мен әрекет ету дағдылары:
- Төтенше жағдайлар кезінде балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуде педагогтардың рөлі.
- Балабақша қызметкерлерінің топпен жұмыс істеу қабілетін дамыту: үйлестіру, бірлесіп әрекет ету.
- Қауіпсіздік техникасы бойынша үнемі тексерулер мен бақылаулар жүргізу.

Қорытынды:

Балабақшада төтенше жағдайлардың алдын алу мен қауіпсіздік техникасын сақтау мәселесі әрқашан басты назарда болуы тиіс. Бұл шаралардың тиімді жүзеге асуы балабақша қызметкерлерінің кәсіби білімдері мен дағдыларына тікелей байланысты. Балалардың қауіпсіздігін сақтау үшін тұрақты түрде жүргізілетін алдын алу шаралары, қауіпсіздік ережелерін сақтау және төтенше жағдайларға дайын болу — тәрбиешілер мен балалардың өміріндегі маңызды факторлар болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Балабақшадағы қауіпсіздік шаралары мен оларды ұйымдастырудың әдістемелік нұсқаулығы. – Алматы: Білім, 2015.
2. Оқу орындарындағы қауіпсіздік мәселелері және төтенше жағдайлармен жұмыс. – Астана: Мектеп, 2018.
3. Төтенше жағдайлар кезінде әрекет ету қағидаттары. – Мәскеу: Техносфера, 2016.
4. Қауіпсіздік ережелері: теория және тәжірибе. – Алматы: Жібек Жолы, 2019.
5. Балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету жолдары. – Мәскеу: Академия, 2017.

БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТАМАҚТАНДЫРУ: БАЛАЛАРДЫҢ ДҰРЫС ТАМАҚТАНУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Кадыркулова Айжан Абдасановна
Шымкент қаласы, №11 Аружан бөбекжай бақшасы меңгерушісі

Түйін

Мақалада балабақшада балалардың дұрыс тамақтануын қамтамасыз етудің маңыздылығы қарастырылады. Баланың физикалық және психикалық дамуы үшін дұрыс және теңгерімді тамақтану аса маңызды рөл атқарады. Балабақшадағы тамақтандыру процесі балалардың денсаулығын сақтау, өсуін және дамуын қамтамасыз ету үшін ерекше назар аударуды талап етеді. Мақалада балалардың тамақтану режимін ұйымдастыру, дәрумендер мен минералдарға бай тағамдарды енгізу, баланың тамақтану қажеттіліктерін ескеру, сондай-ақ тәрбиешілер мен ата-аналардың рөлі туралы пікірлер беріледі. Сонымен қатар, балабақшадағы ас мәзірін құрастыруда заманауи тағамдық талаптар мен нормаларға негізделген ұсыныстар айтылады.

Резюме

В статье рассматривается важность обеспечения правильного питания детей в детском саду. Правильное и сбалансированное питание играет ключевую роль в физическом и психическом развитии ребенка. Процесс питания в детском саду требует особого внимания для обеспечения здоровья детей, их роста и развития. В статье представлены мнения о организации режима питания детей, введении

продуктов, богатых витаминами и минералами, учете пищевых потребностей детей, а также роли воспитателей и родителей. Также даются рекомендации по составлению меню в детском саду с учетом современных пищевых требований и норм.

Abstract:

This article discusses the importance of ensuring proper nutrition for children in preschool. Proper and balanced nutrition plays a crucial role in the physical and psychological development of a child. The process of nutrition in preschool requires special attention to maintain the health of children and support their growth and development. The article provides insights on organizing children's meal routines, introducing foods rich in vitamins and minerals, considering the nutritional needs of children, and the roles of teachers and parents. Furthermore, the article offers recommendations for developing a preschool menu based on modern dietary requirements and standards.

Баланың дұрыс тамақтануы — оның денсаулығының, психологиялық жағдайының, сондай-ақ оқу мен шығармашылық қабілеттерінің дамуы үшін қажетті шарттардың бірі. Сондықтан балабақшадағы тамақтандыру жүйесі тиімді ұйымдастырылып, әр балаға қажетті тағам түрлері мен құнарлы заттар қамтамасыз етілуі керек. Балабақшада балаларға арналған тағамдар тек қана дәмді болуы емес, сонымен бірге олардың жас ерекшеліктеріне және физиологиялық қажеттіліктеріне сәйкес болуы керек. Осы мақалада балалардың дұрыс тамақтануына қандай маңызды аспектілер әсер ететіні және бұл процеске қандай тәсілдер қолданылатыны қарастырылады.

1. Балалардың денсаулығына дұрыс тамақтанудың әсері

Балалардың денсаулығын сақтау және олардың дұрыс өсуі мен дамуы үшін дұрыс тамақтану маңызды. Тамақтану баланың иммунитетін көтеруге, күш-қуатын сақтауға және мидың жұмысын жақсартуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, дұрыс тамақтану баланың мінез-құлқын қалыптастырады және олардың оқу қабілеттерін арттырады.

Дұрыс тамақтанудың артықшылықтары

Иммунитетті көтеру: Дұрыс тамақтану балалардың иммун жүйесін нығайтады, бұл оларды түрлі аурулардан қорғайды.

Күш-қуат: Балаларға қажетті қуат пен күш беріп, олардың күнделікті іс-әрекеттерін орындауға көмектеседі.

Мидың жұмысы: Тамақтану мидың жұмысын жақсартып, зейінді арттырады және балалардың оқу қабілеттерін күшейтеді.

Мінез-құлық: Дұрыс тамақтану балалардың мінез-құлқын жақсартуға, олардың эмоциялық тұрақтылығын сақтауға мүмкіндік береді.

Дұрыс тамақтанудың негізгі принциптері

Теңгерімді диета: Балалардың тағамдары барлық қажетті қоректік заттарды, дәрумендер мен минералдарды қамтуы тиіс.

Жиі тамақтану: Балаларға күніне кем дегенде үш рет негізгі тамақ және екі рет жеңіл тамақтану қажет.

Жаңа піскен өнімдер: Балалардың тағамдары табиғи және жаңа піскен өнімдерден жасалуы тиіс.

Қуырылған және қантты тағамдарды шектеу: Балалардың рационында қуырылған, майлы және қантты тағамдарды шектеп, олардың орнына пайдалы тағамдар беру қажет.

2. Балабақшадағы тамақтандыру процесін ұйымдастыру

Балабақшадағы тамақтандыру жүйесі әрбір баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, жасалды. Балалардың жасына байланысты тамақтандыру режимі мен мәзірі әртүрлі болуы керек. Жас балалар үшін тағам жеңіл, сіңімді болуы тиіс. Мектепке дейінгі жас кезеңінде балаларға арналған мәзірлер витаминдер мен минералдарға бай, әртүрлі тағамдардан тұруы қажет.

3. Педиатриялық кеңестер және тамақтану режимі

Балабақшада балалардың тамақтануын ұйымдастыру үшін педиатриялық кеңестер мен ғылыми зерттеулерге негізделген әдістер мен тәсілдер қажет. Мәселен, баланың дұрыс тамақтану үшін белгілі бір уақыт аралығында ас ішу қажет, ас мәзірінде құрамында дәрумендер мен минералдар бар көкөністер мен жемістерді пайдалану маңызды. Сонымен қатар, тәттілер мен фастфуд өнімдерінің шектен тыс пайдаланылуын болдырмау қажет.

4. Заманауи тағамдық талаптар мен нормалар

Әлемде балабақшалар мен мектептердегі тамақтандыруға арналған көптеген стандарттар мен нормалар бар. Қазақстанда да балабақшалар мен мектептер үшін арнайы санитарлық-гигиеналық талаптар белгіленген. Бұл талаптар ас мәзірінде балалардың жасына, денсаулығына, өмір сүру деңгейіне байланысты тағамдардың әртүрлі болуын қамтиды.

5. Тәрбиешілер мен ата-аналардың рөлі

Балабақшадағы дұрыс тамақтануды қамтамасыз ету тек қана мекеме қызметкерлерінің міндеті емес, сонымен қатар ата-аналар да балаларының дұрыс тамақтануына бақылау жасап, олардың тамақтану тәртібін сақтауға көмектесуі керек. Тәрбиешілер мен ата-аналардың ынтымақтастығы баланың денсаулығы мен дұрыс тамақтануына әсер етеді.

Қорытынды

Балабақшадағы балалардың дұрыс тамақтануы олардың денсаулығын қамтамасыз ету, әрі олардың дұрыс өсуіне және дамуына ықпал етеді. Сондықтан балабақшада тамақтандыруды ұйымдастыру кезінде барлық қажетті аспектілер мен әдістемелерді ескеру қажет. Сонымен қатар, тәрбиешілер мен ата-аналардың бірлескен жұмысы балалардың дұрыс тамақтануына әсер етеді. Балалардың денсаулығын сақтау мен дұрыс тамақтануды қамтамасыз ету — бұл мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің маңызды міндеті.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бейсенова Б. Балаларға арналған тамақтану мен денсаулық: мәселелер мен шешімдер. Алматы: Педагогика баспасы. 2020 ж.
2. Сүлейменова М. Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде тамақтандыру жүйесін ұйымдастыру. Астана: ҚазАқпарат. 2018 ж.
3. Акимова И. Тамақтанудың психологиялық аспектілері. Вестник питания, 5(3), 45-50.2017 ж.
4. Шарипова С. Балабақшадағы балалардың дұрыс тамақтануы мен денсаулығы. Кәсіби педагогика, 10(2), 30-35. 2019 ж.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОДЕЛІ

Тұнғышбаева Гүлмира Қуанышқызы
Шымкент қалас, МКҚК №48 "Береке" бөбекжай-бақша әдіскері

Түйін

Мақалада мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбие жұмысының педагогикалық моделі қарастырылады. Бұл модельдің негізгі мақсаты — балалардың толыққанды дамуына ықпал ету, олардың интеллектуалдық, эмоционалды, әлеуметтік және шығармашылық дамуын қамтамасыз ету. Мақалада тәрбие жұмысының мазмұны мен әдіс-тәсілдері, оның педагогикалық негіздері, баланың жеке тұлғасын дамытудағы рөлі талданады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбие жұмысын ұйымдастыру үшін қолданылатын әдістер мен технологиялар, тәрбиешілердің кәсіби құзыреттілігі мен шығармашылығының маңыздылығы көрсетіледі.

Резюме

В статье рассматривается педагогическая модель воспитательной работы в дошкольных учреждениях. Основная цель данной модели — способствовать всестороннему развитию детей, обеспечивая их интеллектуальное, эмоциональное, социальное и творческое развитие. В статье

анализируются содержание и методы воспитательной работы, её педагогические основы, а также роль в развитии личности ребёнка. Также рассматриваются методы и технологии, используемые для организации воспитательной работы в дошкольных учреждениях, важность профессиональной компетенции и креативности воспитателей.

Abstract:

This article explores the pedagogical model of educational work in preschool institutions. The primary goal of this model is to promote the comprehensive development of children, ensuring their intellectual, emotional, social, and creative growth. The article analyzes the content and methods of educational work, its pedagogical foundations, and the role it plays in the development of the child's personality. Additionally, it highlights the methods and technologies used to organize educational work in preschool institutions, as well as the importance of the professional competence and creativity of educators.

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбие жұмысы баланың әлеуметтік және психологиялық дамуы үшін маңызды кезең болып табылады. Баланың тұлғасы осы кезеңде қалыптасады, сондықтан тәрбиешінің кәсіби деңгейі, тәрбие жұмысының әдістері мен тәсілдері үлкен рөл атқарады. Тәрбие жұмысының педагогикалық моделін құру — бұл баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз етуге бағытталған кешенді жүйе.

1. Тәрбие жұмысының педагогикалық моделі: теориялық негіздер

Тәрбие жұмысының педагогикалық моделі — баланың дамуын басқаруға бағытталған жүйелі тәсілдер жиынтығы. Бұл модель әрбір баланың жеке ерекшеліктерін ескеріп, оның өзіндік дамуына жағдай жасауға бағытталады.

Педагогикалық модельдің маңызды компоненттері:

- Тәрбиеші мен бала арасындағы қарым-қатынас: Тәрбиешінің баламен қатынасы оның дамуы мен тәрбие жұмысының тиімділігіне ықпал етеді.
- Әдіс-тәсілдер мен технологиялар: Оқу процесінде қолданылатын әдістер мен технологиялар балалардың білім алу сапасын арттырады.
- Тәрбиелік ортаның құру: Педагогикалық модель балалардың дұрыс дамуына ықпал ететін шығармашылық орта құруды қамтиды.

2. Мектепке дейінгі тәрбие жұмысының бағыттары

Мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбие жұмысы баланың жан-жақты дамуын қамтамасыз ету үшін әртүрлі бағыттар бойынша ұйымдастырылады. Оларға мыналар жатады:

- Эмоционалды даму: Баланың өз эмоцияларын түсіну және оларды дұрыс басқару қабілетін дамыту.
- Әлеуметтік даму: Баланың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру, қоғамда өз орнын табуға көмектесу.
- Интеллектуалды даму: Баланың ақыл-ойын дамыту, танымдық қабілеттерін арттыру.
- Шығармашылық даму: Баланың шығармашылық қабілеттерін жетілдіру, өз ойын еркін жеткізе білуге үйрету.

3. Педагогикалық модельдің құрылымы

Тәрбие жұмысының педагогикалық моделі бірнеше маңызды элементтен тұрады:

- Негізгі мақсаты: Баланың тұлғалық дамуындағы барлық қажеттіліктерді қанағаттандыру.
- Мазмұны: Оқыту мен тәрбиелеу бағдарламаларының мазмұны.
- Әдіс-тәсілдер: Тәрбиеші балалардың дамуын басқару үшін қолданатын әдіс-тәсілдер мен технологиялар.
- Құралдар мен ресурстар: Оқыту материалдары, құралдар, мультимедиялық ресурстар.

4. Мектепке дейінгі тәрбиешінің рөлі

Тәрбиеші мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбие жұмысын ұйымдастырып, балалармен жұмыс істейді. Тәрбиеші — бұл тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар баланың жеке тұлғасын қалыптастырушы маман. Оның кәсіби құзыреттілігі мен баламен қарым-қатынасы балалардың дамуына тікелей әсер етеді. Тәрбиешінің жұмысы шығармашылық, әлеуметтік, педагогикалық дағдыларды талап етеді.

5. Мектепке дейінгі тәрбие жұмыстарын ұйымдастыруда инновациялық тәсілдер

Қазіргі кезеңде мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбие жұмысының тиімділігін арттыру үшін инновациялық тәсілдер мен технологиялар енгізілуде. Олардың ішінде:

- Мультимедиялық құралдар: Оқу процесін қызықты ету үшін мультимедиялық ресурстар мен технологияларды пайдалану.
- Ақпараттық технологиялар: Балалардың оқу процесін қолдау үшін ақпараттық технологиялармен жұмыс істеу.
- Қарым-қатынасты дамыту: Тәрбиешілер мен балалар арасындағы қарым-қатынасты нығайту үшін жаңа әдіс-тәсілдер қолдану.

Қорытынды:

Мектепке дейінгі ұйымдарда тәрбие жұмысының педагогикалық моделі балалардың жан-жақты дамуына ықпал ететін маңызды құрал болып табылады. Тәрбие жұмысының әдіс-тәсілдерін тиімді пайдалану, тәрбиешінің кәсіби дағдыларын дамыту және инновациялық тәсілдерді енгізу баланың әлеуметтік, психологиялық және интеллектуалды дамуына оң әсер етеді. Мектепке дейінгі ұйымдардағы тәрбие жұмысы — бұл баланың болашақ өмірінде маңызды рөл атқаратын алғашқы қадам болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Воронкова Л. И. «Современные методы воспитания детей дошкольного возраста». — М.: Академия, 2010.
2. Петрова И. А. «Педагогика дошкольного образования: теории и практики». — СПб.: Питер, 2012.
3. Федорова Е. И. «Технология воспитания детей: подходы и методы». — М.: Просвещение, 2014.
4. Козлова И. В. «Инновационные технологии в системе дошкольного образования». — М.: Инфра-М, 2016.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ДЕРБЕС ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ӘДІСТЕРІ

Шардарбекова Айгерим Досалхановна
Шымкент қаласы, МКҚК №43 "Алмаз" бөбекжай-бақша әдіскері

Түйін

Бұл мақала мектепке дейінгі балалардың дербес әрекеттерін ұйымдастырудың әдістеріне арналған. Мақалада балалардың дербес әрекетінің маңызы, оның тәрбиелік және білім беру үдерісіндегі рөлі, сондай-ақ педагогтердің балаларға жеке, жауапкершілікпен және еркін әрекет жасауға қалай көмектесетін әдістері қарастырылады. Сонымен қатар, балалардың дербес әрекетін дамытудың психологиялық аспектілері, ойын түріндегі әдістер мен олардың балалардың шығармашылық қабілеттерін ашуға әсері зерттеледі. Бұл мақала тәрбиешілерге балаларды дамытуда, оларды жауапкершілікке, бастамашылдыққа, шығармашылыққа және өз әрекеттерінің нәтижесіне тәуелді болуға үйретуде қолданылатын тиімді әдістер мен тәсілдер туралы пайдалы ақпарат береді.

Резюме

В статье рассматриваются методы организации самостоятельной деятельности дошкольников. Оценены значимость самостоятельной деятельности детей, её роль в воспитательном и образовательном процессе, а также методы, с помощью которых педагоги помогают детям действовать индивидуально, с ответственностью и свободой. Также исследуются психологические аспекты развития самостоятельной деятельности, игровые методы и их влияние на раскрытие творческих способностей детей. Эта статья предоставляет полезную информацию для воспитателей о эффективных методах и подходах, используемых для воспитания детей, развития у них ответственности, инициативности, творчества и зависимости от результатов их собственных действий.

Abstract:

This article is dedicated to the methods of organizing independent activities for preschool children. It discusses the importance of independent activity, its role in the educational and developmental process, as well as the methods by which educators help children act independently, responsibly, and freely. Furthermore, the psychological aspects of developing independent activity, the use of game-based methods, and their impact on unlocking children's creative abilities are explored. This article provides useful information for educators about effective methods and approaches for fostering responsibility, initiative, creativity, and reliance on the results of their own actions in children.

Мектепке дейінгі кезең – адамның психологиялық, әлеуметтік және интеллектуалдық дамуының негізі қаланатын ерекше кезең. Балалардың дербес әрекеттерін ұйымдастыру олардың танымдық қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Дербес әрекет баланың өзіндік жеке тұлға ретінде қалыптасуы үшін қажетті дағдыларды, қабілеттерді дамытуға көмектеседі. Бұл әрекеттер арқылы балалар өзін-өзі таниды, қоршаған ортамен байланысқа түседі және әлеуметтік нормалар мен ережелерді меңгереді.

1. Дербес әрекет пен оның балалардың дамуына ықпалы

Дербес әрекет баланың білімін, дағдыларын, сезімін, әлеуметтік жауапкершілігін дамытатын маңызды құрал болып табылады. Мектепке дейінгі балалардың дербес әрекеттері олардың оқу мен ойын арқылы өз бетімен шешім қабылдауға, жаңа ақпаратты меңгеруге және қоршаған ортаға бейімделуге мүмкіндік береді.

Балалардың дербес әрекетін ұйымдастыру үшін педагог әрқашан баланың қызығушылығын ескере отырып, тапсырмаларды, тапсырмалардың күрделілігін және олардың қарым-қатынасын реттеу керек. Әр бала өзіндік қабілеттер мен даму деңгейіне ие болғандықтан, дербес әрекет баланың өз-өзіне деген сенімін арттырып, тапсырмаларды шешуде батылдыққа жол ашады.

2. Дербес әрекетті ұйымдастыру әдістері

- Ойын арқылы ұйымдастыру: Балалар үшін ойын – бұл бірегей тәсіл, өйткені ойын балаларға зерттеу, шығармашылық және әлеуметтік дағдыларды игеруге мүмкіндік береді. Ойын барысында баланың дербес шешімдер қабылдауы, уақытты басқаруы және тапсырмаларды орындау қабілеттері дамиды.

- Қолданбалы шығармашылық: Қолданбалы шығармашылықта балаларға түрлі қолөнер, сурет салу, музыка және би өнері сияқты тапсырмалар ұсынылады. Бұл әдіс балаларға жеке идеяларын дамытуға және өз әрекеттерінің нәтижелерін көруге мүмкіндік береді.

- Жобалық әдіс: Жобалық әдіс балаларға белгілі бір тақырып бойынша жұмыс жасауға, мәселені зерттеуге, нәтижелерді ұсынуға көмектеседі. Балалар дербес түрде ақпарат жинайды, талдайды, шығармашылық жолмен шешімдер ұсынады.

- Тапсырмаларды дифференциациялау: Әр бала үшін жеке тапсырмалар беру арқылы олардың жеке қабілеттерін ескеруге болады. Бұл әдіс балалардың дербес әрекетін дамытуға мүмкіндік береді.

3. Дербес әрекеттің психологиялық аспектілері

Балалардың дербес әрекетінде маңызды психологиялық аспектілер бар. Біріншіден, бұл балалардың ішкі мотивациясын дамыту, яғни бала өздігінен әрекет етуге ынталану керек. Екіншіден, бала өзінің әрекетін бақылау және бағалау қабілетіне ие болуы тиіс. Педагог балаларға көмек көрсетіп, оларға дұрыс бағыт-бағдар береді, бірақ сонымен қатар олардың дербес әрекеттеріне кедергі келтірмейді.

4. Қорытынды

Мектепке дейінгі балалардың дербес әрекеттерін ұйымдастыру педагогтың ерекше назарын талап етеді. Дербес әрекет балалардың тұлғалық дамуын, әлеуметтік қарым-қатынасын және шығармашылық қабілеттерін жетілдіреді. Оны тиімді ұйымдастыру балаларға өз күштеріне сенімді болуға, жаңа дағдыларды меңгеруге және өмірде кездесетін қиындықтарға бейімделуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:
1. Исаева З. К. Педагогика және мектепке дейінгі білім. Алматы: Ғылым. 2013 ж.
2. Жарықбаев Қ., Қалиев, С. Психология: Оқу құралы. Алматы: Мектеп. 2010 ж.
3. Сұлтанова Н. А. Мектепке дейінгі балалардың дамуы. Астана: Астаналық университет баспасы. 2017 ж.
4. Мухина В. В. Психология және тәрбие: Балалар психологиясы. Мәскеу: Академия. 2014 ж.
5. Тәтенова Ә. М. Ойын терапиясы және оның баланың дамуына әсері. Алматы: Раритет. 2015 ж.

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ТӘРБИЕЛЕУ МЕН ДАМЫТУ

Байдулла Марина Сабыржанқызы
Шымкент қаласы, МКҚК №55 "Самал" бөбекжай-бақшасының әдіскері

Түйін

Бұл мақалада балабақшадағы балалардың мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеу мен дамыту мәселесі қарастырылады. Балалардың мінез-құлқы олардың жеке тұлғасының қалыптасуында маңызды рөл атқаратыны белгілі. Әсіресе, балабақша кезеңінде балалардың мінез-құлық дағдыларының дұрыс қалыптасуы олардың болашақтағы әлеуметке бейімделуіне, тұлғалық дамуында оң өзгерістерге әсер етеді. Мақалада балабақша тәрбиешілерінің балалардың мінез-құлық дағдыларын дұрыс қалыптастырудағы рөлі, оның әдіс-тәсілдері, түрлі тәрбиелік жұмыстар мен бағдарламалардың тиімділігі және балалармен жұмыс жасаудың психологиялық аспектілері талқыланады.

Резюме

В данной статье рассматривается вопрос воспитания и развития поведенческих навыков у детей в детском саду. Поведение детей играет важную роль в формировании их личности. Особенно на этапе дошкольного образования правильное формирование поведенческих навыков влияет на их будущую социализацию и способствует положительным изменениям в личностном развитии. В статье обсуждаются роль воспитателей детского сада в формировании поведенческих навыков детей, методы и подходы, эффективность различных воспитательных программ и психологические аспекты работы с детьми.

Abstract:

This article addresses the issue of fostering and developing behavioral skills in children at preschool. Children's behavior plays an important role in the formation of their personality. Especially during the preschool period, the correct development of behavioral skills affects their future social adaptation and leads to positive changes in their personal development. The article discusses the role of preschool educators in shaping children's behavioral skills, methods and approaches, the effectiveness of various educational programs, and the psychological aspects of working with children.

Балалардың мінез-құлық дағдыларының қалыптасуы – педагогика мен психология саласының басты тақырыптарының бірі болып табылады. Бұл кезең баланың психоәлеуметтік дамуы үшін ерекше маңызға ие. Әсіресе, балабақшадағы тәрбие мен білім беру процесінде балаға дұрыс мінез-құлық дағдыларын қалыптастыру өте маңызды. Оны дұрыс бағытта тәрбиелеу тек болашақта ғана емес, қазіргі қоғамда да әлеуметтік бейімделуіне әсер етеді. Мақалада балабақшада балалардың мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеу мен дамытуға бағытталған бірқатар әдіс-тәсілдер мен стратегиялар қарастырылады.

1. Балалардың мінез-құлық дағдыларының қалыптасуы

Балалардың мінез-құлық дағдыларының қалыптасуында ең алдымен олардың психологиялық ерекшеліктері мен әлеуметтік орта маңызды рөл атқарады. Бұл кезеңде балалардың өздерін қалай ұстауы, қарым-қатынас орнатуы және қоғамда өзін қалай көрсетуі үйренетін кезең болып табылады. Мінез-құлық дағдылары – бұл баланың қоғаммен, басқа балалармен және ересектермен қарым-қатынас жасау кезінде көрсететін іс-әрекеттері мен

жауапкершілігі. Мінез-құлық дағдыларын дамыту үшін тәрбиешілер белгілі бір әдістер мен тәсілдерді қолданады.

2. Тәрбиешілердің балалардың мінез-құлық дағдыларын дамытудағы рөлі

Тәрбиеші баланың мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады. Ол балалардың жеке қасиеттерін, әлеуметтік дағдыларын, эмоциялық және моральдық даму ерекшеліктерін ескере отырып, түрлі әдістер мен тәсілдерді қолданады. Тәрбиеші жеке тұлғаның дамуына бағытталған оқу жоспарларын құрып, балаларға мінез-құлықтың дұрыс үлгілерін көрсету арқылы олардың мінез-құлқын қалыптастыруға ықпал етеді. Тәрбиеші тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар балалардың жеке дамуына бағыт беретін жетекші тұлға болып табылады.

3. Мінез-құлық дағдыларын дамыту әдістері

Балабақшада балалардың мінез-құлық дағдыларын дамытуда қолданылатын түрлі әдістер мен тәсілдер бар. Олардың қатарында ойын әдістері, рөлдік ойындар, психологиялық жаттығулар және топтық жұмыс маңызды орын алады. Ойын әдістері балаларға мінез-құлық дағдыларын қалыптастыруда маңызды құрал болып табылады. Ойын барысында балалар мінез-құлықтың әртүрлі түрлерін көрсетіп, өзара қарым-қатынас жасау арқылы қажетті дағдыларды меңгереді. Сонымен қатар, балаларға эмоциялық интеллектіні дамыту үшін психологиялық жаттығулар мен тренингтер де жүргізіледі.

4. Балалармен жеке және топтық жұмыс

Балабақшада балалардың мінез-құлық дағдыларын дамыту үшін жеке және топтық жұмыс маңызды рөл атқарады. Жеке жұмыс кезінде тәрбиеші әр баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оның мінез-құлық дағдыларын дамытуға бағытталған тапсырмалар береді. Топтық жұмыс барысында балалар бір-бірімен қарым-қатынас жасап, бірге шешім қабылдауды үйренеді, бұл олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

5. Психологиялық және әлеуметтік аспектілер.

Баланың мінез-құлқына әсер ететін психологиялық факторлар мен әлеуметтік жағдайлар бар. Балабақшада балалардың мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеуде психологиялық қолдау көрсету өте маңызды. Әр баланың өзін-өзі бағалауы, эмоциялық күйі және әлеуметтік қарым-қатынас жасау қабілеті жеке қалыптасады. Тәрбиешілердің міндеті – балалардың психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, әрбір баламен жеке жұмыс жүргізу және оған көмек көрсету.

6. Ата-аналармен ынтымақтастық

Балалармен жүргізілетін тәрбие жұмыстарының тиімділігі тек тәрбиеші мен балалардың ғана емес, сонымен қатар ата-аналардың да қатысуына байланысты болады. Ата-аналар мен тәрбиешілердің бірігіп жұмыс істеуі балалардың мінез-құлық дағдыларын дамытуда маңызды рөл атқарады. Тәрбиешілер ата-аналармен тығыз байланыста болып, баланың үйде көрсететін мінез-құлқымен жұмыс жүргізеді. Ата-аналар балалардың үйде көрсететін мінез-құлқына сәйкес тәрбие жұмысын жүргізіп, баланың психологиялық және эмоционалдық дамуына ықпал етеді.

7. Мінез-құлық дағдыларын қалыптастырудағы инновациялық тәсілдер.

Заманауи технологиялар мен инновациялық тәсілдер балабақшадағы тәрбие жұмысында кеңінен қолданылуда. Мультимедиялық құралдар мен бейнемазмұн балаларға мінез-құлық дағдыларын дамытуда жаңа мүмкіндіктер туғызады. Мұндай құралдар арқылы балаларға әлеуметтік дағдыларды меңгеру оңай әрі қызықты болады. Сонымен қатар, заманауи психологиялық және педагогикалық бағдарламалар балалардың эмоциялық және әлеуметтік дамуын қолдауға мүмкіндік береді.

Қорытынды

Балабақшадағы балалардың мінез-құлық дағдыларын тәрбиелеу мен дамыту маңызды педагогикалық міндет болып табылады. Бұл процесс барысында тәрбиеші балаларға мінез-құлық дағдыларын дамытуға бағытталған түрлі әдіс-тәсілдерді қолданады. Ойын, топтық

жұмыс, рөлдік ойындар мен психологиялық жаттығулар балаларға өз эмоцияларымен жұмыс жасауға, әлеуметтік дағдыларды меңгеруге, топ ішінде дұрыс қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді. Тәрбиешілер мен ата-аналардың ынтымақтастығы, сондай-ақ жаңа технологиялар мен инновациялық әдістер балалардың мінез-құлық дағдыларын дамытудағы тиімділікті арттырады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мухаметкалиева Р.Қ. "Балалар психологиясы және тәрбие мәселелері." Алматы: Ғылым. 2016 ж.
2. Абдурахманова Д. "Балабақшадағы тәрбие және білім беру технологиялары." Астана: Педагогика. 2015 ж.
3. Коваленко В.В. "Бала тәрбиесінің психологиялық негіздері." Мәскеу: Академия. 2017 ж.
4. Зинченко В.П. "Мінез-құлық дағдылары мен әлеуметтік білім." Санкт-Петербург: Питер. 2018 ж.
5. Рахметова Қ.А. "Тәрбиеші мен ата-аналардың ынтымақтастығы." Алматы: Қазақ университеті. 2014 ж.

АРТ-ТЕРАПИЯ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ

Алиева Асемкул Айтбековна
ШҚ ББ"Қосалқы мектеп -интернаты"КММ
Мұғалім-дефектолог

Резюме

В статье рассматривается роль арт-терапии в развитии творческих способностей детей. Арт-терапия является эффективным инструментом для выражения эмоций и понимания внутреннего мира ребенка. Через творческий процесс дети могут решать психологические проблемы и развивать свои способности. В статье приведены различные методы арт-терапии, их влияние на детей, а также влияние на развитие творческих способностей.

Summary:

This article explores the role of art therapy in enhancing children's creative abilities. Art therapy serves as an effective tool for expressing emotions and understanding the inner world of the child. Through creative processes, children can address psychological issues and develop their abilities. The article provides a comprehensive overview of the methods of art therapy, their effects on children, and their impact on the development of creative skills.

Арт-терапия – бұл өнердің және шығармашылық процесінің терапевтік құрал ретінде қолданылуы. Бұл әдіс балалардың эмоционалдық және психологиялық жағдайын жақсартуға, өз-өзін түсінуге және шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Арт-терапия балалар үшін өте тиімді әдіс болып табылады, өйткені ол тек сөйлесуден емес, өнер мен шығармашылық белсенділігінен құралған.

Арт-терапияның маңызы

Арт-терапия – баланың ішкі дүниесіне терең үңілуге мүмкіндік беретін ерекше әдіс. Балалар өз ойлары мен сезімдерін сөзбен жеткізу қиын болуы мүмкін, бірақ сурет салу, мүсіндеу немесе музыка ойнау сияқты әрекеттер арқылы олар өздерінің күйін білдіре алады. Бұл әдіс баланың психологиялық дамуына оң әсер етеді, өйткені шығармашылық процесі арқылы олар өздерінің эмоцияларын қауіпсіз түрде шығаруға мүмкіндік алады.

Шығармашылық қабілеттерін дамыту

Арт-терапияның басты артықшылықтарының бірі – балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Шығармашылық қабілеттер тек сурет салу немесе мүсіндеу ғана емес, сонымен қатар проблемаларды шешу, жаңа идеялар мен шешімдер табу, сондай-ақ өз пікірін еркін білдіру мүмкіндігін береді. Арт-терапия балаға өзінің ішкі әлемін түсінуге және оны сыртқы әлеммен байланысқа шығару жолдарын табуға көмектеседі. Мысалы, сурет салу

арқылы бала өз эмоцияларын, қорқыныштары мен қуаныштарын бейнелеп, олармен жұмыс істей алады.

Әдістер мен тәсілдер

Арт-терапияның әртүрлі әдістері мен тәсілдері бар. Балаларға түрлі материалдар мен құралдарды пайдалана отырып шығармашылық жұмыстар жасау ұсынылады. Мысалы, акварель, гуашь немесе пастель сияқты бояуларды пайдалану арқылы балалар өздерінің бейнелерін және сезімдерін жасайды. Сонымен қатар, мүсіндеу, коллаж жасау, музыка мен би арқылы да терапевтік әсерлерге қол жеткізуге болады. Бұл әдістер баланың психикалық денсаулығын жақсартуға, көңіл-күйін көтеруге, сондай-ақ өзін-өзі бағалауды арттыруға септігін тигізеді. Арт-терапияның бірнеше негізгі әдістері мен тәсілдері бар, олар әртүрлі балалардың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктеріне сәйкес қолданылуы мүмкін. Бұл әдістердің ішінде:

1. Сурет салу: Балалар өз эмоцияларын және ішкі дүниесін бейнелеу үшін сурет салуды пайдаланады. Мұнда балалар әртүрлі түстерді таңдай отырып, қорқыныштарын, қуаныштарын, күйзелістерін немесе тілектерін бейнелей алады. Сурет салу балаларға өздерінің сезімдерін сыртқа шығаруға және оларды талқылауға мүмкіндік береді.

2. Мүсіндеу: Балалар пластилин немесе балшық сияқты материалдарды пайдаланып, мүсіндер жасайды. Бұл әдіс баланың физикалық және эмоциялық дамуына ықпал етеді. Мүсіндеу шығармашылықтың белсенділігін арттырып, баланың көңіл-күйін жақсартуға көмектеседі.

3. Музыка терапиясы: Балалар әртүрлі музыкалық аспаптармен ойнап, өздерінің эмоцияларын музыкалық дыбыстар арқылы білдіреді. Музыка арқылы баланың эмоциялары тыныштalып, ішкі күйзелістері жеңілдейді. Әрбір музыкалық әуен немесе ырғақ балаға өзін басқалардан ерекшеленетін тұлға ретінде сезінуге мүмкіндік береді.

4. Театр және рөлдік ойындар: Балалар рөлдік ойындар мен театр арқылы басқа адамдардың көзқарасын түсінуге, өздерінің эмоцияларын дұрыс көрсетуге үйренеді. Бұл әдіс балалардың әлеуметтік дағдыларын жақсартуға және сенімділікті арттыруға көмектеседі.

5. Коллаж жасау: Арт-терапиядағы тағы бір тиімді әдіс – түрлі суреттер мен материалдарды пайдаланып коллаждар жасау. Бұл әдіс баланың шоғырлануын арттырып, шығармашылық қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Арт-терапияның психологиялық әсері

Арт-терапия балалардың психологиялық жағдайына көп әсер етеді. Балалар сурет салу немесе басқа шығармашылық әрекеттер арқылы өздерінің ішкі әлемін зерттеп, шешілмеген проблемаларын визуалды түрде көрсетеді. Бұл олардың эмоциялық күйзелістерін жеңуге және стресстен арылуға көмектеседі.

Арт-терапия балаларға өздерін еркін және қауіпсіз сезінуге мүмкіндік береді. Мұндай терапия әдісінің барысында бала өзін шығармашылық тұрғыда білдіруге, өзіндік құндылықтарды қалыптастыруға, қорқыныштары мен ауыр естеліктерімен жұмыс істеуге мүмкіндік алады. Бұл процесс баланың өзін-өзі тануына және әлеммен байланысын нығайтуға ықпал етеді.

Арт-терапияның әлеуметтік маңызы

Арт-терапия баланың әлеуметтік дағдыларын жақсартуға да көмектеседі. Шығармашылықпен айналысқан кезде балалар көбінесе бір-бірімен ынтымақтастықта жұмыс істейді, топтық жұмыстарға қатысады. Бұл балалардың бірігуіне, өз пікірін білдіруге, тыңдауға және басқаларды құрметтеуге үйретеді. Әртүрлі әлеуметтік жағдайларға және топтағы өзгерістерге баланың оң жауап беру қабілеті артады. Бұған қоса, арт-терапия баланың өз қабілеттері мен шекараларын түсінуіне ықпал етеді. Бұл баланың өз күшіне деген сенімділігін арттырып, кез келген қиындыққа дайын болуына септігін тигізеді.

Арт-терапияның балалардың тұлғалық дамуындағы рөлі

Арт-терапияның бала дамуына әсері тек шығармашылық қабілеттерді дамытуда ғана емес, сонымен қатар олардың тұлғалық қасиеттерінің қалыптасуында да маңызды. Балалар шығармашылық жұмыстар арқылы өздерінің қорқыныштарын жеңіп, өздері туралы жаңа ақпараттар алады. Бұл әдіс өз-өзіне деген сенімділікті арттырып, баланың өзіндік жеке

тұлғасын қалыптастыруға ықпал етеді. Арт-терапияның көмегімен балалар бірегей шешімдер табуға, өз сезімдерін танып-білуге және әртүрлі жағдайларға дұрыс жауап беруге үйренеді.

Қорытынды

Арт-терапия балалардың шығармашылық қабілеттерін арттыруда маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс арқылы балалар өз эмоцияларын білдірудің жаңа жолдарын тауып, психологиялық және шығармашылық дамуына оң әсер етеді. Арт-терапия тек өнердің қуатымен баланың дамуын қолдаудың тиімді жолы болып табылады, сондықтан оны білім беру саласында кеңінен қолдану қажет.

Әдебиеттер:

1. Гросс, Л. (2010). Арт-терапия: искусство и терапия в одном лице. Москва: Издательство "Питер".
2. Лехтер, В. (2017). Психология творчества и арт-терапия: принципы и методы работы с детьми. Санкт-Петербург: Издательство "Наука".
3. Джонсон, В. (2015). Art Therapy with Children: A Case Study Approach. New York: Routledge.
4. Лазарева, Т. А. (2008). Психологическая помощь через искусство: арт-терапия и её методики. Москва: Издательство "Речь".
5. McNiff, S. (2013). Art as Medicine: Creating a Therapy of the Imagination. Boston: Shambhala Publications.

ДЕФЕКТОЛОГИЯДАҒЫ ЖАҢА ӘДІСТЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР

Орынбекова Бибинур Абдукадыровна
ШҚ ББ"Қосалқы мектеп -интернаты"КММ
Мұғалім-дефектолог

Резюме

Данная статья посвящена современным методам и инновациям в дефектологии. Рассматриваются такие технологии, как информационные технологии, нейропедагогика, виртуальная и дополненная реальность (VR/AR), а также инклюзивное образование. Анализируются их эффективность, преимущества и применение в педагогической практике.

Summary

This article is dedicated to modern methods and innovations in defectology. It examines technologies such as information technology, neuro-pedagogy, virtual and augmented reality (VR/AR), and inclusive education. Their effectiveness, advantages, and applications in teaching practice are analyzed.

Кіріспе

Қазіргі заманғы білім беру жүйесінде инклюзивті оқыту және ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларды дамыту мәселелері үлкен маңызға ие. Дефектология саласында жаңа әдістер мен инновациялар ерекше қажеттіліктері бар балаларға сапалы білім берудің негізі болып табылады. Ақпараттық технологиялардың дамуы, нейропедагогика мен психологиядағы жаңа жетістіктер дефектологтарға балалардың білім алуына жаңа мүмкіндіктер ашады.

Бұл мақалада дефектологиядағы заманауи әдістер мен инновациялық технологиялардың маңыздылығы, олардың оқыту процесіндегі орны және педагогикалық тәжірибеге енгізілу жолдары қарастырылады. Сонымен қатар, мультимедиялық технологиялар, қашықтан оқыту әдістері, VR/AR технологиялары және когнитивтік мінез-құлық терапиясы секілді жаңа тәсілдердің тиімділігі талқыланады.

Дефектологиядағы жаңа әдістер

1. Ақпараттық технологиялар және дефектология

Заманауи ақпараттық технологиялар ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалар үшін маңызды құралдардың біріне айналды. Интерактивті тақталар, мобильді қосымшалар, онлайн платформалар, жасанды интеллект қолданылатын нейрондық желілер – барлығы дефектология саласындағы оқыту процесін оңтайландыруға мүмкіндік береді.

Ақпараттық технологиялардың артықшылықтары:

- Оқушыларға визуалды, аудиалды және кинестетикалық әдістерді қолдану арқылы ақпаратты жеңіл қабылдауға көмектеседі.
- Қашықтан оқыту мүмкіндігін арттырады.
- Әр балаға жеке бейімделген оқыту бағдарламаларын жасауға мүмкіндік береді.

2. Нейропедагогика және нейропсихология әдістері

Нейропедагогика – білім беру процесін ми қызметінің ерекшеліктерін ескере отырып ұйымдастыруға бағытталған ғылыми бағыт. Ал нейропсихология балалардың когнитивті дағдыларын дамытуға арналған психологиялық тәсілдерді қарастырады.

Нейропедагогиканың әдістері:

- Сенсорлық интеграция әдісі – баланың сезім мүшелері арқылы ақпаратты қабылдауын жақсартады.
- Нейрожаттығулар – есте сақтау, логикалық ойлау және зейінді шоғырландыру қабілеттерін арттыру үшін қолданылады.

3. Виртуалды және ұлғайтылған шындық (VR/AR) технологиялары

VR және AR технологиялары дефектологияда кеңінен қолданылады. Олар мүмкіндігі шектеулі балалар үшін оқыту процесін визуалды түрде жақсартуға мүмкіндік береді.

VR/AR технологияларының артықшылықтары:

- Ойын элементтері арқылы оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді.
- Балаларға өмірлік жағдайларды тәжірибе жүзінде үйренуге көмектеседі.
- Әртүрлі когнитивті және сенсорлық бұзылыстары бар балалар үшін ерекше оқыту әдістерін ұсынады.

4. Инклюзивті білім беру және түзету әдістері

Инклюзивті білім беру мүмкіндігі шектеулі балаларды жалпы білім беру жүйесіне тарту арқылы олардың әлеуметтенуіне жағдай жасайды. Түзету әдістері арқылы балалардың сөйлеу, ойлау, моторика, әлеуметтік дағдыларын дамытуға болады.

Инклюзивті білім беру әдістері:

- Жекелендірілген оқу жоспарлары – әр балаға оның жеке мүмкіндіктеріне сәйкес бағдарламалар әзірлеу.
- Топтық және жұптық оқыту әдістері – ерекше балаларды ортаға бейімдеу.
- Менторлық бағдарлама – арнайы педагогтар мен психологтардың жеке кеңес беруі.

Қорытынды

Қазіргі кезде дефектология саласында қолданылатын инновациялық әдістер мен технологиялар ерекше қажеттіліктері бар балаларға сапалы білім алуға көмектеседі. Ақпараттық технологиялар, нейропедагогика, VR/AR технологиялары және инклюзивті білім беру әдістері дефектологияның дамуына жаңа серпін беруде.

Осыған байланысты, дефектологтар мен арнайы педагогтар жаңа әдістер мен құралдарды меңгеріп, оларды тәжірибеде қолдануы қажет. Бұл ерекше балалардың толыққанды білім алуына және олардың әлеуметтенуіне оң әсерін тигізеді.

Әдебиеттер

1. Орынбекова Б.А. Дефектологиядағы жаңа әдістер мен инновациялар. – Алматы: 2024. – 83 б.
2. Воронина Л.И. Современные технологии в коррекционной педагогике. – Москва: Просвещение, 2021.
3. Нұртазина Қ.Б. Инклюзивті білім беру: теория және практика. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2020.
4. Smith J. Neuroeducation: A new approach to learning. – New York: Springer, 2019.
5. WHO. Assistive technology for children with disabilities. – Geneva: World Health Organization, 2021.

ОҚУ ӨНДІРІСТІК ШЕБЕРІ МЕН СТУДЕНТТЕР АРАСЫНДАҒЫ ТИІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ӘДІСТЕРІ

Байтурова Жанар Ильясқызы
Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Ленгір қаласы №8 колледж МКҚМ, Оқу өндірістік шебері

Резюме

В данной статье рассматриваются способы улучшения знаний и навыков студентов через установление эффективного взаимодействия, а также влияние этого на их профессиональное становление и повышение качества учебного процесса. Подробно исследуются методы и подходы, которые способствуют повышению мотивации студентов, а также важность создания доверительных отношений между мастером и студентом в образовательном процессе, что влияет на личностное и профессиональное развитие студентов.

Abstract:

This article discusses ways to enhance students' knowledge and skills through the establishment of effective communication, as well as its positive impact on their professional development and the improvement of the quality of the learning process. It thoroughly explores methods and approaches that help boost student motivation, the importance of establishing a trusting relationship between the instructor and students during the educational process, and the impact on students' personal and professional growth.

Оқу өндірістік шебері мен студенттер арасындағы тиімді қарым-қатынас – қазіргі білім беру жүйесінің маңызды аспектісі. Шебердің кәсіби білім мен дағдыларды студенттерге үйретудегі рөлі өте жоғары, бірақ оның студенттермен қарым-қатынас әдістері мен тәсілдері оқу сапасын жақсартуда үлкен әсерге ие. Бұл мақалада оқу өндірістік шеберінің студенттермен тиімді қарым-қатынас орнату әдістері мен студенттердің кәсіби білімін дамытуға ықпал ететін педагогикалық тәсілдер қарастырылады.

1. Оқу өндірістік шеберінің рөлі мен міндеттері

Оқу өндірістік шебері – білім беру процесінде маңызды тұлға. Оның міндеті – студенттерге кәсіби дағдыларды үйрету ғана емес, сонымен қатар олармен тиімді қарым-қатынас орнату, мотивациясын арттыру және кәсіби біліктіліктерін қалыптастыру болып табылады. Оқу өндірістік шеберінің шеберлігі мен тәжірибесі студенттердің кәсіби дағдыларын дамытуда шешуші рөл атқарады. Сонымен қатар, шебердің оқу үдерісіндегі өзара іс-қимылын дұрыс ұйымдастыру, студенттердің психологиялық жағдайына мән беру өте маңызды.

2. Студенттермен тиімді қарым-қатынас орнату әдістері

Студенттермен тиімді қарым-қатынас орнатудың бірнеше әдістері бар, оларды оқу үдерісіне енгізу студенттердің танымдық белсенділігін арттырып, білім сапасын жақсартады. Бұл әдістердің бірі – мотивациялық тәсілдер. Студенттердің оқу қызығушылығын арттыру үшін оқу өндірістік шеберінің мотивацияны арттыруға бағытталған іс-әрекеттері маңызды болып табылады. Сонымен қатар, психологиялық қарым-қатынас әдістері де студенттердің кәсіби

дамуына үлкен әсер етеді. Шебердің студенттерге жеке тұлғалық қарым-қатынасы, олардың эмоциялық жағдайына көңіл бөлуі – оқу үрдісін жақсартудың маңызды құрамдас бөлігі.

3. Педагогикалық қарым-қатынас принциптері

Тиімді қарым-қатынас орнатудың негізгі педагогикалық принциптеріне ынтымақтастық пен құрмет жатады. Оқу өндірістік шебері мен студент арасында ашық, сенімді қарым-қатынас орнату, студенттің пікірі мен ойларын тыңдай білу, оларды өзара іс-әрекетке тарту – тиімді педагогикалық қарым-қатынастың негізі болып табылады.

4. Студенттермен жұмыс істеудегі коммуникативтік дағдылар

Студенттермен қарым-қатынас жасау барысында оқу өндірістік шеберінің коммуникативтік дағдыларының маңызы зор. Шебердің дұрыс сөйлеу мәдениеті, студенттермен дұрыс тіл табыса білуі, сұрақтарды дұрыс қоюы және оқыту процесін оңтайландыруға бағытталған техникалық дағдыларды қолдануы оқу үдерісінің тиімділігін арттырады.

Шебердің білім мен тәжірибесі студенттермен қарым-қатынаста қалай көрініс табады

Шебердің білім мен тәжірибесі студенттермен қарым-қатынаста тікелей көрініс табады. Әрбір оқытушының кәсіби деңгейі мен практикалық тәжірибесі оқу процесіне әсер етеді. Шебердің терең білім мен тәжірибесі, ең алдымен, студенттердің тапсырмаларды түсінуіне, теориялық білімді тәжірибеде қолдануына және кәсіби дағдыларын меңгеруіне септігін тигізеді.

Шебердің білім деңгейі:

- Шебердің терең теоретикалық білімінің болуы студенттердің кәсіби дамуы үшін маңызды. Оқыту барысында шебер дұрыс және толық ақпарат беру, теория мен практиканы біріктіру, сонымен қатар сұрақтарға жауап беру кезінде терең түсінік көрсетуі қажет.
- Әрбір студентке білім деңгейіне сәйкес әдіс-тәсілдер мен практикалық тапсырмалар ұсыну арқылы шебер олардың қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

Практикалық тәжірибе:

- Оқу өндірістік шебері нақты жұмыс жағдайларында өзінің кәсіби дағдыларын көрсету арқылы студенттерге қажетті тәжірибені ұсынады. Студенттер осы тәжірибе арқылы тек теориялық білімдерін ғана емес, практикалық білімдерін де жетілдіреді.
- Шебердің тәжірибесі студенттерге нақты саладағы тапсырмаларды орындауды үйретуге мүмкіндік береді. Бұл студенттерге кәсіби ортада кездесетін қиындықтарды жеңуге, күрделі мәселелерді шешуге және шешімдер қабылдауға көмектеседі.

Кәсіби көзқарас пен шеберлік:

- Шебердің өз кәсібіне деген сүйіспеншілігі мен жауапкершілігі студенттерге үлгі болып табылады. Бұл кәсіби көзқарас студенттердің кәсіби салаға деген қызығушылығын арттырып, олардың өз жұмысына деген көзқарастарын да өзгертеді.
- Шебердің практикалық дағдылары мен техникалық біліктіліктері студенттерге дұрыс жұмыс әдістерін үйретуге көмектеседі. Мұндай дағдыларды студенттер өздерінің болашақ жұмыстарында қолдана алады.

5. Студенттердің мотивациясын арттыру тәсілдері

Студенттердің оқу процесіне деген мотивациясын арттыруда оқу өндірістік шеберінің рөлі маңызды. Олардың әртүрлі тәсілдермен ынталандыруы, жеке тұлғалық қызығушылықтарына назар аударуы, сондай-ақ әрбір студенттің жетістіктерін бағалауы олардың кәсіби деңгейін жоғарылатуға ықпал етеді. Мотивацияны арттыру үшін шеберлер оқу бағдарламаларында әртүрлі әдістер мен инновациялық құралдарды қолданады.

Қорытынды

Оқу өндірістік шеберінің студенттермен тиімді қарым-қатынас орнату білім беру процесінің сапасын жақсартуға айтарлықтай ықпал етеді. Бұл тек студенттердің кәсіби дағдыларын ғана емес, сонымен қатар олардың мотивациясын, шығармашылық қабілеттерін және жалпы даму деңгейін арттыруға көмектеседі. Тиімді қарым-қатынас орнату арқылы оқу өндірістік шебері студенттердің пәнге деген қызығушылығын сақтап, олардың кәсіби дайындықтарын күшейтеді.

Әдебиеттер тізімі:
1. Бимухаметов Т. "Оқу үдерісіндегі педагогикалық қарым-қатынас". Алматы: Қазақ университеті, 2010.
2. Құнанбаев А. "Педагогикалық қарым-қатынас және оны тиімді пайдалану". Педагогика журналы, №1, 2008.
3. Ахметова Ш. "Оқу шеберінің студенттермен тиімді қарым-қатынасы". Білім беру және ғылым, 3(2), 45-48, 2014.
4. Сергеева О. "Студенттермен тиімді қарым-қатынас жасаудың психологиялық негіздері". Мәскеу: Педагогика, 2012.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СЫНЫПТАН ТЫС ОҚУ ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ

Бекбаева Рыскуль Хусайновна
Түркістан облысы, Шардара қаласының "Білім бөлімі" мемлекеттік мекемесіне қарасты Амангелді Иманов атындағы жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В данной статье рассматриваются важность и методы организации внеурочной учебной деятельности учащихся начальных классов. Внеурочная учебная деятельность способствует повышению интереса детей к литературе, развитию их творческих способностей, а также способствует общему повышению уровня образования. Такие мероприятия обогащают словарный запас учащихся, расширяют их познавательные способности и мотивируют к самостоятельному обучению.

Abstract:

This article discusses the importance and methods of organizing extracurricular learning activities for primary school students. Extracurricular activities help increase children's interest in literature, develop their creative abilities, and also contribute to raising their overall educational level. These activities enrich students' vocabulary, expand their cognitive abilities, and encourage them to engage in independent learning.

Сыныптан тыс оқу әрекеті – оқушылардың мектеп бағдарламасында қарастырылмаған, бірақ олардың білімін кеңейтуге, тұлғалық және әлеуметтік дамуына ықпал ететін іс-шаралар жиынтығы. Бұл оқушылардың білім алуға деген ынтасын арттырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі. Сыныптан тыс оқу әрекетінің негізгі мақсаты – оқушылардың өз бетінше білім алуы, ой-өрісін кеңейтуі және жеке тұлға ретінде қалыптасуы. Сонымен қатар, сыныптан тыс оқу әрекеті балалардың қоршаған әлемді, әдебиетті, өнерді және ғылымды тереңірек тануына мүмкіндік береді.

Сыныптан тыс оқу әрекетінің педагогикалық маңызы

Сыныптан тыс оқу әрекеті бастауыш сынып оқушыларының танымдық белсенділігін арттырып, шығармашылық қабілеттерін дамытуға үлкен ықпал етеді. Бұл іс-шаралар балалардың жалпы білім деңгейін көтеріп қана қоймай, олардың әлеуметтік, психологиялық және тұлғалық дамуына да оң әсерін тигізеді. Осы тармақта сыныптан тыс оқу әрекетінің педагогикалық маңызын жан-жақты қарастырамыз.

Бастауыш сынып оқушыларының психологиялық және әлеуметтік ерекшеліктері

Бастауыш сынып оқушыларының психологиясында үлкен өзгерістер орын алатын кезең болып табылады. Бұл жас кезеңінде баланың ой-өрісі дамып, әлеуметтік байланыстары нығаяды. Олардың ұжымдық қатынастар мен әлеуметтік ортаға бейімделуі өте маңызды. Оқушылардың психологиялық ерекшеліктеріне тән қасиеттер: қызығушылықтың жоғары болуы, эмоционалдық сезімталдық, нақты көрнекілік арқылы түсіну, үйренуге деген ынтаның болуы. Сыныптан тыс оқу әрекеттері осы кезеңде ерекше рөл атқарады, себебі олар баланың танымдық

ізденістерін жаңа бағытта қалыптастырып, әлеуметтік және психологиялық қасиеттерін дамытады.

Сыныптан тыс оқудың барысында оқушылардың әртүрлі әлеуметтік міндеттерді орындауға, топта жұмыс істеуге, жеке және ұжымдық жауапкершілік алуға мүмкіндігі болады. Бұл өз кезегінде балалардың әлеуметтену үдерісін жеңілдетіп, оларды қоғамдастырып, ұжымдық қарым-қатынастарды дамытуға мүмкіндік береді. Сондай-ақ, сыныптан тыс оқу арқылы балалардың эмоционалдық интеллектісі дамып, олар өзара түсіністік пен сыйластықты үйренеді.

Сыныптан тыс оқудың балалардың жалпы дамуына әсері

Сыныптан тыс оқу балалардың жан-жақты дамуында маңызды рөл атқарады. Бұл әрекет балаларға тек білім беріп қана қоймай, олардың ойлау қабілетін, дүниетанымын кеңейтеді, түрлі көзқарастарды қабылдай білуіне әсер етеді. Мұндай іс-шаралар баланың танымдық белсенділігін арттырып, өзіндік пікір қалыптастыру қабілетін дамытады. Олар өз тәжірибелерін жүйелі түрде тұжырымдай алады, өз ойларын ашық және дұрыс жеткізе біледі.

Шығармашылық қабілеттерді дамытудағы сыныптан тыс оқу әрекетінің рөлі

Шығармашылық қабілеттерді дамытуда сыныптан тыс оқу әрекетінің мәні зор. Бұл түрдегі әрекеттер балалардың ойлауын шыңдап, өз идеяларын іске асыруға деген құштарлықты арттырады. Балалар оқыған материалдарға өз қиялдары мен пікірлерін қосып, жаңа идеялар мен шешімдер ұсына алады. Мысалы, балалар көркем шығармаларды оқып, өз түсініктерін, ойларын шығармашылық түрде жазуға немесе көрсетуге тырысады. Бұл баланың ақыл-ой қабілеттерін дамытып, оны сыныпта өткен тақырыптарға қызықтырып, сонымен қатар, жеке тұлға ретінде толық қалыптасуына көмектеседі.

Оқушылардың сөйлеу дағдыларын жетілдіру және тіл байлығын арттыру

Сыныптан тыс оқу әрекетінің маңызды аспектілерінің бірі — оқушылардың сөйлеу дағдыларын жетілдіру және тіл байлығын арттыру. Сыныптан тыс оқу барысында балалар әртүрлі шығармаларды оқып, оларды талдап, пікірлерін білдіру арқылы сөйлеу дағдыларын дамытады. Бұл әрекет балалардың тіл байлығын арттырып, сөз қорын молайтады. Олар жаңа сөздер мен тіркестерді меңгеріп, сөйлеу мәдениетінің жоғары деңгейіне жетеді.

Сыныптан тыс оқу әрекетінің түрлері

Сыныптан тыс оқу әрекеттері әртүрлі түрлерде ұйымдастырылуы мүмкін, олар оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Төменде сыныптан тыс оқу әрекетінің негізгі түрлерін қарастырамыз.

Кітап оқуды ұйымдастыру: әдеби шығармалар, ертегілер, поэзия, көркем әдебиет

Кітап оқу — оқушылардың білім алуындағы маңызды аспектілердің бірі. Әдеби шығармалар мен ертегілерді оқу балалардың сөздік қорын кеңейтіп, өз ойларын дұрыс жеткізу дағдыларын қалыптастырады. Көркем әдебиет балалардың эмоционалды әлемін дамытуға, эстетикалық құндылықтарды түсінуге және әдебиетке деген қызығушылықтарын арттыруға ықпал етеді.

Әдеби шығармалар мен ертегілерді оқу балалардың қиял-ғажайып әлеміне саяхат жасауларына мүмкіндік береді. Олар түрлі тарихи кезеңдермен танысып, әртүрлі мәдениеттерді зерттейді. Сонымен қатар, көркем әдебиет оқушыларға жақсы мен жаманды, ақылды мен ақымақты ажыратуға үйретіп, моральдық және этикалық құндылықтарды қалыптастырады.

Театрлық қойылымдар мен шығармашылық іс-шаралар

Театрлық қойылымдар мен шығармашылық іс-шаралар оқушылардың сөздік қорын, шығармашылық және коммуникативтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Театр сабақтары балаларды рөлдерге бөліп, әртүрлі кейіпкерлерді бейнелеуге мүмкіндік береді. Бұл әрекет олардың табиғи дағдыларын ашып, сөз сөйлеу, дене қимылдарын басқару қабілеттерін дамытады.

Шығармашылық іс-шаралар, мысалы, көркемсөз оқу, музыкалық қойылымдар, көркем сурет көрмелері сияқты іс-шаралар оқушылардың шығармашылық тұлғасын дамытуға ықпал етеді. Мұндай іс-шаралар балаларға өздерін ашық әрі еркін түрде көрсетуге мүмкіндік береді, олар өздерінің ішкі сезімдерін, ойларын бейнелей алады.

Дебаттар мен пікірталастар: оқушылардың өз пікірін білдіру дағдыларын дамыту
Дебаттар мен пікірталастар оқушылардың сөйлеу дағдыларын дамытуда үлкен рөл атқарады. Олар өз пікірлерін дәлелдеп, басқа адамдардың пікірлерін тыңдай отырып, дұрыс және тыңғылықты шешімдер қабылдауға үйренеді. Пікірталас барысында балалар аргументация дағдыларын меңгеріп, түрлі көзқарастарды түсініп, өз ойларын сенімді түрде жеткізуге мүмкіндік алады.
Дебаттарды ұйымдастыру арқылы оқушылар қазіргі заманғы маңызды әлеуметтік және саяси мәселелерді талқылауға үйренеді. Олар өздерінің идеяларын, ойларын сыни тұрғыдан бағалай отырып, басқа адамдармен қарым-қатынас жасау дағдыларын дамытады. Бұл әрекет балалардың ойлау қабілетін жетілдіріп, олардың мәдениетаралық қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырады.
Қорытынды

Сыныптан тыс оқу әрекетінің бастауыш сынып оқушыларының жеке дамуына және оқу үдерісіне әсері зор. Мұндай оқу әрекеттері балалардың тек білімін ғана арттырып қоймай, олардың тұлғалық дамуына, шығармашылық қабілеттерін ашуға, сонымен қатар әлеуметтік дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ахметова Г. К., Сәдуақасова Н. Т. "Бастауыш сыныпта оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту әдістемесі". – Алматы: Раритет, 2015.
2. Баймұхамбетова Қ. С. "Оқушылардың сыныптан тыс оқу әрекетін ұйымдастыру". – Астана: Ғылым, 2014.
3. Гузикова Е. А. "Сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастыру". – Мәскеу: Оқу баспасы, 2012.

ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКАДАҒЫ ДАҒДАРЫС ЖАҒДАЙЛАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ЖОЛДАРЫ

Ергешова Гулбану Балабайкызы
Түркістан облысы, Арыс қаласының "Білім бөлімі" мемлекеттік мекемесіне қарасты
С.Адамбеков атындағы жалпы білім беретін мектебінің әлеуметтік педагогы

Резюме

В данной статье рассматриваются кризисные ситуации в социальной педагогике и способы работы с ними. Кризисные ситуации в социальной педагогике встречаются довольно часто и могут быть связаны с изменениями в социальной системе, трудностями, возникающими у человека на личностном уровне или с окружающей средой. Задача социального педагога — работать с людьми в кризисных ситуациях, оказывать им поддержку и помогать преодолевать жизненные трудности.

Abstract:

This article examines crisis situations in social pedagogy and ways to work with them. Crisis situations in social pedagogy occur frequently and can be related to changes in the social system, personal difficulties, or challenges in the surrounding environment. The role of the social pedagogue is to work with individuals in crisis, provide support, and help them overcome life challenges.

Әлеуметтік педагогика – бұл адамның әлеуметтік өмірін, тұлғалық даму мен әлеуметтік қарым-қатынасын зерттейтін және адамдарды қиын өмірлік жағдайларда қолдап, қиыншылықтарды жеңуге көмектесетін ғылыми және практикалық сала. Әлеуметтік педагогика қоғамның әртүрлі топтарының өкілдеріне психологиялық, әлеуметтік және білім беру тұрғысынан көмек көрсетуге бағытталған. Бұл сала білім беру мен әлеуметтік жұмысты біріктіріп, қоғамның әлсіз топтарына, мысалы, мүгедек балаларға, әлеуметтік тұрғыдан аз қамтылған отбасыларға немесе қиын жағдайдағы жастарға көмек көрсетуді мақсат етеді.

1. Әлеуметтік педагогикадағы дағдарыс жағдайларының теориялық негіздері

Әлеуметтік педагогикада дағдарыс жағдайлары – бұл адам немесе әлеуметтік топтың өмірінде күрделі өзгерістер мен қиындықтар туындайтын сәттерді білдіреді. Бұл жағдайлар, көбінесе, адамның психологиялық және әлеуметтік бейімделуіне әсер етіп, оны өмірлік қиындықтармен бетпе-бет келтіреді. Дағдарыс жағдайлары тұлғаның психоэмоционалдық жағдайына, әлеуметтік ортамен қарым-қатынасын реттеуге және жалпы әлеуметтік жүйенің жұмысына теріс ықпал етуі мүмкін. Әлеуметтік педагогиканың негізгі міндеті – осы дағдарыс жағдайларын тиімді анықтап, олармен жұмыс істеу әдістерін қолдану арқылы адамға немесе әлеуметтік топқа көмек көрсету.

- Дағдарыс жағдайларының мәні және олардың жіктелуі

Әлеуметтік педагогикада дағдарыс жағдайлары бірнеше түрлі сипаттарға ие болуы мүмкін. Әлеуметтік, психологиялық, физикалық және экономикалық жағдайлар адамның жеке басындағы қиындықтарды туындататын негізгі факторлар болып табылады. Әлеуметтік педагогика дағдарыс жағдайларын үш негізгі топқа бөледі:

1. Психологиялық дағдарыс – адамның ішкі жағдайы, эмоционалды күйі, жеке басының дамуына қатысты туындайтын қиындықтар. Бұл жағдайда адам өмірлік мәні бар шешімдер қабылдау қабілетін жоғалтып, дезориентацияға ұшырауы мүмкін. Мысалы, күйзеліс, депрессия, стресстің жоғары деңгейі және т.б.
2. Әлеуметтік дағдарыс – адамның қоғаммен қарым-қатынасы, әлеуметтік жүйеге қатысты мәселелер туындаған жағдайда болады. Әлеуметтік дағдарыс оқушының немесе адамның әлеуметтік бейімделуіне кедергі келтіруі мүмкін. Мысалы, тұрмыстық жағдайлар, отбасындағы қарым-қатынастардың бұзылуы, жұмыссыздық, көші-қон мәселелері және т.б.
3. Экономикалық дағдарыс – әлеуметтік және жеке өмірде қаржылық қиындықтар туындаған кезде байқалады. Бұл кезеңде адамның тұрмысы төмендеп, оның әлеуметтік қауіпсіздігіне нұқсан келуі мүмкін. Экономикалық дағдарыс қоғамдағы әлеуметтік теңсіздіктер мен әділетсіздіктерді күшейтеді.

2. Әлеуметтік педагогиканың дағдарыс жағдайларымен жұмыс істеу әдістері мен тәсілдері

Әлеуметтік педагогикада дағдарыс жағдайлары жиі кездеседі, өйткені олар адамның жеке өмірінде, отбасында, қоғамда немесе оқыту барысында туындауы мүмкін. Дағдарыс жағдайымен жұмыс істеу әлеуметтік педагогтың басты міндеттерінің бірі болып табылады. Тұлғалар мен әлеуметтік топтарда дағдарыс жағдайларының қалыптасуы психологиялық, әлеуметтік және мәдени аспектілерде елеулі әсер етеді. Осыған орай, әлеуметтік педагогтардың дағдарыс жағдайларымен жұмыс істеу әдістері мен тәсілдері өте маңызды болып келеді. Бұл бөлімде дағдарыс жағдайында жұмыс істеудің негізгі принциптері, психотерапиялық және психологиялық тәсілдер, әлеуметтік педагогтың міндеттері мен жауапкершіліктері, сондай-ақ дағдарыс кезеңіндегі тұлғаның әлеуметтенуін қолдау әдістері қарастырылады.

- Дағдарыс жағдайында жұмыс істеу принциптері

Дағдарыс жағдайымен жұмыс істеген кезде әлеуметтік педагогтың қолданатын негізгі принциптері:

1. Жекеленген тәсіл: Әлеуметтік педагог дағдарысқа түскен әрбір адамға жекелей қарап, оның ерекшеліктерін ескеріп, оған сәйкес көмек көрсетуі керек. Әрбір адам өзіне тән психологиялық және әлеуметтік жағдайға ие, сондықтан дагдарыс жағдайымен жұмыс кезінде жалпы бір шаблонды әдісті қолдану тиімсіз болады.
2. Қолдау көрсету және сенімді қарым-қатынас орнату: Дағдарыс жағдайында жүрген тұлға үшін сенімді әрі жанашырлық қарым-қатынас орнату маңызды. Әлеуметтік педагог өз клиентімен (оқушы, ата-ана, әлеуметтік топ) ашық және жылы қарым-қатынас орнатып, оған жан-жақты қолдау көрсетуі керек.
3. Адамның дербестігі мен жауапкершілігін құрметтеу: Әлеуметтік педагогтың міндеті — тұлғаның өз шешімдер қабылдау және жауапкершілік алу қабілетін дамыту. Көмек көрсету барысында тұлғаның ішкі ресурстарын іздеу және оларды нығайту маңызды.

4. Сараптама және мониторинг: Әлеуметтік педагогтар дағдарыс жағдайында жүретін тұлғалардың психологиялық және әлеуметтік жағдайларын үнемі сараптап, бақылап отыруы қажет. Осылайша, көмекті дұрыс ұйымдастыру және нәтижелілігін бағалау мүмкіндігі туындайды.
5. Топтық жұмыс пен әлеуметтік интеграция: Дағдарыс жағдайында болған адамдарды оқшауланудан қорғап, қоғамға қайта біріктіру керек. Топтық жұмыс, тренингтер, әлеуметтік іс-шаралар тұлғаның әлеуметтенуіне ықпал етіп, оны қоғамдық өмірге бейімдеуге көмектеседі.

3. Әлеуметтік педагогтың дағдарыс жағдайлары кезіндегі қызметі

Әлеуметтік педагогтың дағдарыс жағдайлары кезіндегі қызметі маңызды және көпқырлы міндеттерден тұрады. Әлеуметтік педагогикада дағдарыс дегеніміз адамның психологиялық, әлеуметтік немесе эмоционалдық күйзеліске ұшырап, қалыпты өмір сүру қабілетінің бұзылуы болып табылады. Мұндай жағдайлар оқушылардың, отбасылардың немесе кез келген әлеуметтік топтың өмірінде болуы мүмкін. Әлеуметтік педагогтың дағдарыс жағдайлары кезіндегі басты мақсаты — тұлғаның қиын жағдайын жеңуге көмектесу, оны әлеуметтік және психологиялық тұрғыда қолдау, әрі оның өмірлік қиындықтарын еңсеру жолдарын табуға көмектесу.

Қорытынды

Әлеуметтік педагогикада дағдарыс жағдайларымен жұмыс істеу — ерекше назар аударуды қажет ететін мәселе. Дағдарыс — тұлғаның өмірінде туындаған қиын жағдай, ол адамның әлеуметтік, психологиялық немесе эмоционалдық тұрғыда терең күйзелісіне әкелуі мүмкін. Әлеуметтік педагогтардың бұл жағдайда атқаратын рөлі айрықша маңызды. Олардың басты міндеті — дағдарысқа ұшыраған тұлғаға психологиялық, әлеуметтік және моральдық қолдау көрсету, оны өмірлік қиындықтарды жеңуге бағыттау, әрі әлеуметтік жағдайын қалпына келтіру.

Әдебиеттер тізімі

1. Абдуллина А. Ә. «Әлеуметтік педагогика: теория және практика». Алматы: Рауан, 2015.
2. Есентаева Л. С. «Әлеуметтік педагогтың жұмыс әдістері». Алматы: Білім, 2014.
3. Қалиев С. Б. «Әлеуметтік педагогикадағы дағдарыс жағдайлары». Астана: Ұлттық кітапхана, 2016.

КОЛЛЕДЖ ОҚЫТУШЫЛАРЫНА АРНАЛҒАН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ: ӨНДІРІСТІК ТӘЖІРИБЕ НЕГІЗІНДЕ

Жамшитов Рахымжан Маткалиевич
Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Ленгір қаласы №8 колледж МКҚМ, Оқу өндірістік шебері

Резюме

В данной статье рассматриваются инновационные методы обучения для преподавателей колледжей, включая методы, основанные на производственной практике. Производственная практика играет важную роль в формировании профессиональных навыков студентов и является неотъемлемой частью образовательного процесса. В современной системе образования растет необходимость связывать теоретические знания студентов с практическими навыками, улучшая их профессиональные способности. В связи с этим важно применять инновационные методы обучения в учебном процессе. Эффективность методов и технологий обучения направлена на развитие творческих, исследовательских и аналитических способностей студентов, а также на освоение ими профессиональных навыков.

Abstract:

This article discusses innovative teaching methods for college instructors, including methods based on industrial practice. Industrial practice plays an important role in shaping students' professional skills and is an integral part of the educational process. In the modern education system, there is an increasing need to link students' theoretical knowledge with practical experience and to enhance their professional skills. Therefore, it is crucial to implement innovative teaching methods in the educational process. The effectiveness of teaching

methods and technologies is aimed at developing students' creative, research, and analytical thinking abilities, as well as helping them acquire professional skills.

Заманауи білім беру жүйесінде педагогикалық үдерістің тиімділігі, сапасы және студенттердің кәсіби дайындық деңгейі үлкен назарға алынатын мәселелердің бірі болып отыр. Оқыту үдерісіне инновациялық технологиялар мен әдістерді енгізу оқушылардың білім сапасын арттыруға, олардың кәсіби дағдыларын қалыптастыруға, тұлғалық дамуына ықпал етеді. Осыған байланысты, колледж оқытушыларының оқу әдістемелерін жаңарту, әсіресе өндірістік тәжірибе негізінде тиімді оқыту әдістерін қолдану қажеттілігі айқын сезіледі. Мақалада осы мәселелер талқыланады.

1. Колледж оқытушыларына арналған инновациялық оқыту әдістері

Инновациялық оқыту әдістері — білім беру үдерісінде жаңа тәсілдер мен технологияларды қолдануға бағытталған педагогикалық әдістер жүйесі. Олар оқытудың сапасын арттыруға, студенттердің оқу материалын тиімді меңгеруіне, шығармашылық және кәсіби қабілеттерін дамытуға бағытталған. Колледж оқытушыларына арналған инновациялық оқыту әдістері бірнеше негізгі принциптерге негізделеді:

- Активті оқыту: Студенттерді оқыту үдерісіне белсенді қатыстыру арқылы олардың шығармашылық ойлау қабілеттерін дамыту.
- Проблемалық оқыту: Студенттерге қиын тапсырмалар мен жағдайлар ұсыну арқылы олардың мәселені шешу дағдыларын қалыптастыру.
- Жоба әдісі: Студенттерге өз беттерімен немесе топпен практикалық жобалар жасау арқылы оқу материалын тәжірибе жүзінде қолдануға мүмкіндік беру.

2. Өндірістік тәжірибе негізінде оқыту

Өндірістік тәжірибе студенттердің кәсіби дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Оқытушылардың кәсіби тәжірибесі мен білімі студенттерге нақты кәсіби ортада жұмыс істегенде қажетті дағдыларды үйретуге көмектеседі. Сонымен қатар, өндірістік тәжірибе студенттердің еңбек нарығында бәсекеге қабілетті мамандар болып қалыптасуына мүмкіндік береді. Осы үдерісте қолданылатын әдістер мен тәсілдер келесідей:

- Шеберлік сабақтары мен тренингтер: Оқытушылар мен студенттер арасындағы тәжірибелік жұмыстар арқылы білім мен дағдыларды жетілдіру.
- Кәсіби практикалық тапсырмалар: Студенттерге нақты өндірістік тапсырмаларды орындау арқылы олардың кәсіби шеберлігін арттыру.
- Кері байланыс және бағалау: Өндірістік тәжірибе барысында студенттерге үздіксіз кері байланыс беру және олардың жұмысын бағалау.

3. Колледж оқытушыларына арналған оқыту әдістерінің тиімділігі

Жаңа әдістерді қолданудың тиімділігі оқытушылардың кәсіби құзыреттілігіне және оқу процесінде студенттердің белсенді қатысуына байланысты. Оқытушының әдіс-тәсілдерді дұрыс таңдап, тиімді қолдануы студенттердің оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады, олардың практикалық дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді.

- Құзыреттілік негізіндегі оқыту: Оқытушы студенттердің кәсіби құзыреттілігін арттыру үшін практикалық дағдылар мен білімдерді тиімді ұштастыруды қамтамасыз етеді.
- Жеке көзқарас пен дифференциация: Оқытушы әрбір студенттің жеке қажеттіліктеріне назар аудара отырып, оқу материалын ұсынады.

4. Педагогикалық технологиялар мен құралдар

Өндірістік тәжірибе негізінде тиімді оқыту үшін қолданылатын құралдар мен технологиялар өте маңызды.

Мысалы:

- Мультимедиялық құралдар: Визуализация әдістері арқылы оқу материалын көрнекі түрде ұсыну.
- Онлайн платформалар мен ресурстар: Студенттерге қосымша білім беру және практикалық тапсырмалар орындау үшін интернет ресурстарын пайдалану.

Қорытынды:

Оқу өндірістік шебері мен студенттер арасындағы тиімді қарым-қатынас әдістері оқытудың сапасын арттыруға, студенттердің кәсіби дағдыларын жетілдіруге және тұлғалық дамуына септігін тигізеді. Оқыту үдерісінде инновациялық әдістерді қолдану, педагогтар мен студенттер арасындағы сенімді қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік береді. Тиімді педагогикалық тәсілдер мен технологияларды қолдану студенттердің білім деңгейін арттыруға, олардың кәсіби қабілеттерін дамытуға маңызды ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдуллаев А. Ә., Құнанбаев Б. Т. Заманауи білім беру жүйесіндегі инновациялар мен педагогикалық әдістер. Алматы: Қазақстан Университеті, 2019.
2. Кәкішев Ж. Инновациялық технологиялар арқылы оқыту: теория мен практика. Астана: Қазақстан Ұлттық Академиясы, 2020.
3. Оспанов А. Т. Өндірістік тәжірибе негізінде білім беру жүйесінің тиімділігін арттыру жолдары. Қарағанды: Қарағанды университеті, 2018.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУДЫ ЖӘНЕ ЖАУАПКЕРШІЛІКТІ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Керимова Сындыгыз Карсыбаевна
Түркістан облысы, Шардара қаласының "Білім бөлімі" мемлекеттік мекемесіне қарасты Амангелді Иманов атындағы жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В данной статье рассматриваются пути развития самоуправления и ответственности у учащихся начальных классов. Самоуправление и ответственность играют важную роль в формировании личности, позволяя учащимся контролировать свои действия, повышать уверенность в себе и быть готовыми к взаимодействию с обществом. Развитие этих навыков у младших школьников как часть учебного процесса способствует их социализации и формированию зрелой личности.

Abstract:

This article discusses the ways to develop self-management and responsibility in primary school students. Self-management and responsibility play a crucial role in personality formation, allowing students to control their actions, increase self-confidence, and be ready for interaction with society. Developing these skills in primary school students, as part of the learning process, contributes to their socialization and the formation of a mature personality.

Өзін-өзі басқару және жауапкершілік — жеке тұлғаның жеке дамуы мен әлеуметтенуінің маңызды аспектілері болып табылады. Бұл дағдылар бастауыш сынып оқушыларының білім алу, өз іс-әрекетін бақылау, шешім қабылдау және қоршаған ортаға жауапкершілікпен қарау қабілеттерін қалыптастыру үшін қажетті негізгі құралдар болып табылады.

Өзін-өзі басқарудың теориялық негіздері

1. Өзін-өзі басқарудың анықтамасы

Өзін-өзі басқару — бұл адамның өз іс-әрекеттерін, ойларын, сезімдерін, мінез-құлқын саналы түрде реттеу және басқару процесі. Өзін-өзі басқару тек жеке тұлғаның мінез-құлықтық және психологиялық аспектілерін ғана емес, оның күнделікті өміріндегі барлық салада өзін ұйымдастыруын қамтиды. Бұл құбылыс адамда мақсат қою, оған жету жолында қажет болатын ресурстарды табу, оның шешімдерін бағалау және дұрыс әрекет ету дағдыларын қалыптастырады.

Өзін-өзі басқарудың негізгі құрамдас бөліктері:

- Өзін-өзі бақылау — адамның өз әрекеттері мен шешімдерін бақылап, қажет болған жағдайда түзету қабілеті.

- Өзін-өзі реттеу — эмоциялар мен ойлар арасында тепе-теңдікті сақтай отырып, кез келген жағдайда дұрыс шешім қабылдау.
- Өзін-өзі мотивациялау — өзін-өзі ынталандырып, мақсаттарға жету үшін қажетті күш-жігер мен ресурстарды пайдалануға негізделген қабілет.
- Өзін-өзі бағалау — өз әрекеттерінің нәтижелерін дұрыс бағалап, жетістіктер мен кемшіліктерді түсіну.

Өзін-өзі басқару дағдысы адамның тұлғалық дамуына, әлеуметтік қарым-қатынас орнатуына, әрі жеке тұлға ретінде табысқа жетуіне қажетті маңызды дағды болып табылады.

2. Өзін-өзі басқарудың психологиялық және педагогикалық негіздері

Өзін-өзі басқарудың психологиялық және педагогикалық негіздері адамның жеке тұлғалық қасиеттерімен, танымдық қабілеттерімен тығыз байланысты. Осыған орай, психология мен педагогика ғылымы өзін-өзі басқарудың қалыптасу жолдарын, оның тиімділігін арттыру әдістерін қарастырады.

Психологиялық негіздері:

- Мотивация: Өзін-өзі басқару кезінде адамның ішкі ынталандыруы өте маңызды рөл атқарады. Мотивацияның болуы адамның алға қойған мақсаттарына жету үшін әрекет етуіне түрткі болады. Баланың қызығушылығы мен ішкі мотивациясын арттыру арқылы өзін-өзі басқару дағдылары жетіле алады.
- Эмоциялық интеллект: Өзін-өзі басқару, ең алдымен, эмоциялық интеллектпен байланысты. Эмоцияларды дұрыс басқару, оларға дұрыс жауап беру адамның шешім қабылдауға және өзін ұйымдастыруға әсер етеді. Эмоциялар мен күйзелістерді дұрыс реттей білу, мақсатқа жету үшін өзін бақылау маңызды психологиялық дағды болып табылады.
- Шешім қабылдау: Өзін-өзі басқарудың тағы бір маңызды аспектісі — дұрыс шешім қабылдай білу дағдысы. Бұл дағды адамның ақпаратты өңдеу, ойлау және оның нәтижелерін бағалауға негізделген.

3. Өзін-өзі басқару дағдыларын дамыту әдістері

Өзін-өзі басқару дағдыларын дамыту — бұл баланың жеке тұлғасын қалыптастырудың маңызды құрамдас бөлігі. Өзін-өзі басқару тек сыртқы жағдайлармен емес, сондай-ақ ішкі мотивациямен және эмоциямен байланысты әрекетке негізделген. Бастауыш сынып оқушыларында өзін-өзі басқаруды қалыптастыру үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылуы қажет. Бұл әдістер балалардың өз іс-әрекеттерін бақылауға, мақсат қою мен жоспарлау дағдыларын дамытуға, сондай-ақ уақытты тиімді пайдалану қабілеттерін қалыптастыруға бағытталған.

1. Өз іс-әрекетіне жауапкершілікпен қарау дағдыларын қалыптастыру

Өзін-өзі басқару дағдыларының негізі — өз іс-әрекетіне жауапкершілікпен қарау. Оқушыларға әртүрлі тапсырмаларды орындау кезінде жауапкершілікті сезіну қажет екенін түсіндіру үшін мынадай әдістер қолдануға болады:

- Жауапкершілікті бөлісу: Балаларға өз міндеттерін нақты түрде түсіндіріп, соларды орындауға жауапкершілік жүктеу. Оқушыларды жеке немесе топтық тапсырмаларға қатыстыру олардың өзін-өзі басқаруға деген мотивациясын арттырады. Мысалы, бір баланың жұмысын бақылап, оған кеңес беруге болады, бірақ оны орындау балалардың өзіне жүктелген міндет болып табылады.
- Тапсырмаларды кезеңдерге бөлу: Балаларға бірден үлкен міндетті жүктемей, оны бірнеше ұсақ бөліктерге бөлу керек. Осылайша, оқушы біртіндеп өз іс-әрекетіне жауапкершілікті сезініп, сол арқылы өзін-өзі басқару дағдысын қалыптастырады.
- Мақсат қою: Балаларға тапсырмаларды орындауға арналған нақты мақсаттар мен мерзімдер қойып, оларды өздері бақылап, нәтижесін бағалауға мүмкіндік беру. Бұл әдіс олардың өз жұмысына деген жауапкершілігін арттырады.

Қорытынды:

Өзін-өзі басқару мен жауапкершілік – жеке тұлғаның қалыптасуында маңызды рөл атқаратын дағдылар болып табылады. Бұл дағдылар оқушының өмірлік дағдыларын дамытуға, өзін-өзі ұйымдастыруға, шешім қабылдауға және өзінің іс-әрекеттерін жауапкершілікпен бақылауға мүмкіндік береді. Өзін-өзі басқару мен жауапкершілікті дамыту арқылы оқушы өз іс-әрекеттеріне бақылау жасап, мінез-құлқын дұрыс бағыттауға, мақсаттарына жетуде табанды болуға үйренеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдукаримова С. Т., Әбдешова Н. С. Балалар психологиясы және педагогикасы. Алматы: Мектеп, 2020.
2. Қалиев М. Т. Педагогика және психология негіздері. Алматы: Рауан, 2018.
3. Сейдалиев Қ. Т. Бастауыш сыныпта балалардың психологиялық дамуы. Астана: Астана университеті, 2017.

СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨНДІРІСТІК ТӘЖІРИБЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДА ОҚУ ӨНДІРІСТІК ШЕБЕРІНІҢ РӨЛІ

Мырзабаева Гулмарал Мейірханқызы
Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Ленгір қаласы №8 колледж МКҚМ, Оқу өндірістік шебері

Резюме

Данная статья посвящена роли учебного производственного мастера в организации производственной практики студентов. Производственная практика является важным инструментом для формирования профессиональных навыков студентов и улучшения их готовности к работе. Учебный производственный мастер является важной частью учебного процесса и играет ключевую роль в связи теоретических знаний студентов с практическим опытом, повышая их профессиональный уровень.

Abstract:

This article is dedicated to the role of the educational production master in organizing students' industrial practice. Industrial practice is an essential tool for shaping students' professional skills and improving their readiness for work. The educational production master is an important part of the educational process and plays a crucial role in connecting students' theoretical knowledge with practical experience, enhancing their professional level.

Студенттердің өндірістік тәжірибесі – қазіргі заманғы білім беру жүйесінің маңызды компоненті. Бұл тәжірибе студенттерге теориялық білімдерін практикамен байланыстыруға мүмкіндік береді және олардың болашақ кәсіби өміріне дайындықты қамтамасыз етеді. Өндірістік тәжірибе барысында студенттер нақты жұмыс жағдайларында жұмыс істей отырып, мамандық бойынша қажетті дағдыларды меңгереді, сондай-ақ өз қабілеттерін бағалауға және кәсіби ортада өзін дұрыс ұстауға үйренеді.

- Оқу өндірістік шеберінің кәсіби міндеттері мен рөлі

Оқу өндірістік шебері студенттердің өндірістік тәжірибесін ұйымдастыруда және өткізу барысында маңызды рөл атқарады. Оның негізгі міндеттері мен функциялары студенттердің кәсіби дағдыларын қалыптастыру, теориялық білімдерін практикамен байланыстыру және болашақ маман ретінде қалыптасу үдерісін басқаруға бағытталған. Өндірістік тәжірибе кезеңінде оқу өндірістік шеберінің кәсіби міндеттері мен рөліне ерекше көңіл бөлінеді.

Өндірістік тәжірибе кезеңіндегі негізгі міндеттер

Оқу өндірістік шеберінің негізгі міндеттеріне мыналар кіреді:

1. Тәжірибе жоспарын жасау және оны орындау: Өндірістік тәжірибе кезеңінің тиімді өтуі үшін оқу өндірістік шебері нақты жоспар құрып, оның орындалуын бақылауы керек. Ол

студенттердің теориялық білімін нақты жұмыс жағдайларында тексеруге мүмкіндік беретін тапсырмаларды, жобаларды және зерттеу жұмыстарын анықтайды.
2. Жұмыс орнының ұйымдастырылуы: Студенттердің жұмысына арналған орынды және құралдарды дұрыс ұйымдастыру өте маңызды. Бұл олардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және кәсіби қызметте тиімді жұмыс істей алуына ықпал етеді.
3. Қауіпсіздік техникасы және ережелерді үйрету: Өндірістік тәжірибе барысында студенттер әрқашан қауіпсіздік техникасын сақтауы тиіс. Оқу өндірістік шебері студенттерге кәсіби жұмыстарды орындаудағы қауіпсіздік талаптарын, ережелерін және жұмыс орындарын қауіпсіз пайдалануды үйретеді.
4. Оқытушылық және кәсіби дағдыларды дамыту: Оқу өндірістік шебері студенттерге нақты өндірістік тапсырмаларды орындауға көмектесе отырып, олардың кәсіби дағдыларын қалыптастыруға жауапты. Бұл тәжірибе кезінде студенттер болашақ кәсібіне қажетті нақты дағдыларды меңгереді.
5. Тапсырмаларды бақылау және бағалау: Өндірістік тәжірибе барысында шебер студенттердің жұмысын бақылап, олардың нәтижелерін бағалап, қажетті түзетулер мен кеңестер береді. Осылайша, шебер студенттердің кәсіби өсуін қамтамасыз етіп, олардың білімін бағалауға мүмкіндік алады.

Шебердің ұйымдастыру және басқарушылық қызметі

Оқу өндірістік шеберінің ұйымдастыру қызметі студенттердің өндірістік тәжірибесі кезінде орындалатын міндеттердің тиімді әрі сапалы орындалуын қамтамасыз етуге бағытталған. Шебердің басқарушылық қызметі келесі бағыттарды қамтиды:
1. Жұмыс процесін ұйымдастыру: Шебер өндірістік тәжірибенің әр кезеңін дұрыс ұйымдастыруы тиіс. Ол студенттерге жұмысты бөлу, тапсырмаларды ұсыну, олардың орындалу мерзімдерін бақылау, жұмыстардың сапасын тексеру жұмыстарын ұйымдастырады.
2. Оқытуды жоспарлау және жүзеге асыру: Шебер оқу процесін жоспарлап, оны жүзеге асыруда шешуші рөл атқарады. Оқытушы ретінде ол студенттерге қажетті дағдыларды үйрету және олардың теориялық білімдерін тәжірибеде қолдануға мүмкіндік береді.
3. Психологиялық қолдау көрсету: Студенттерге моральдық және психологиялық көмек көрсету де шебердің міндеті болып табылады. Олар түрлі мәселелермен кездесуі мүмкін, ал шебер оларға кәсіби тұрғыдан көмектесіп, оларға сенімділік береді.
4. Бағалау және кері байланыс: Студенттердің өндірістік тәжірибе барысында жеткен жетістіктерін бағалау маңызды. Шебер олардың жұмысын бағалап, нәтижелерін талдай отырып, болашақта не жақсартуға болатынын көрсетеді. Сонымен қатар, оқу өндірістік шебері кері байланыс беріп, студенттердің жұмысына қатысты түзетулер мен кеңестерін ұсынады.

- Шебердің педагогикалық және кәсіби біліктілігі

Оқу өндірістік шебері студенттердің кәсіби дағдыларын дамыту, оларды жұмысқа дайындау және теориялық білімдерін практикамен байланыстырудағы маңызды тұлға болып табылады. Шебердің педагогикалық және кәсіби біліктілігі оның жұмысын тиімді ұйымдастыруға, студенттермен жақсы қарым-қатынас орнатуға, сондай-ақ олардың кәсіби дамуын қамтамасыз етуге көмектеседі. Шебердің педагогикалық біліктілігі мен кәсіби дағдылары жоғары деңгейде болған кезде, ол студенттерге ең жақсы нәтижелерге жетуге көмектеседі.

Шебердің педагогикалық дағдылары мен білімдері

1. Оқыту әдістемесі мен тәсілдерін меңгеру: Оқу өндірістік шебері өз жұмысында тиімді оқыту әдістері мен тәсілдерін қолдана білуі қажет. Ол әртүрлі оқыту әдістерін таңдай отырып, студенттердің жас ерекшеліктеріне, білім деңгейіне және оқыту жағдайына сәйкес тәжірибені ұйымдастырады. Бұл білімдер студенттерге теорияны практикамен байланыстыруға көмектеседі.
2. Тәжірибелі мұғалім ретінде педагогикалық дағдыларды қолдану: Шебердің педагогикалық тәжірибесі оның оқу процесін тиімді басқаруға мүмкіндік береді. Ол студенттерге жан-жақты түсінік беріп, олардың білімдерін кеңейту үшін түрлі әдістер мен

технологияларды қолданады. Бұл дағдылар студенттердің бойында қажетті дағдылар мен ұстанымдарды қалыптастыруға ықпал етеді.

3. Оқушылардың қажеттіліктерін анықтау және оларға көмек көрсету: Шебер әр студенттің жеке қажеттіліктерін түсініп, әрқайсысының білім деңгейіне қарай көмек көрсетуі қажет. Бұл жұмыс үшін педагогикалық қабілеттер мен дағдыларды шебердің меңгеруі өте маңызды.

4. Кері байланыс беру және мотивациялау: Шебер студенттердің жұмысын бағалап, оларға кері байланыс береді. Бұл студенттердің өз білімдерін жақсартуға ынталандырады. Әр студенттің жетістіктерін атап өтіп, оларды болашақта жақсы нәтижелерге жетуге шақырады.

Қорытынды:

Оқу өндірістік шебері студенттердің кәсіби дағдыларын қалыптастыруда, олардың еңбек нарығына дайындық деңгейін арттыруда маңызды рөл атқарады. Шебердің педагогикалық және кәсіби біліктілігі оның студенттермен тиімді қарым-қатынас орнатуына, оқу процесінің жоғары сапалы ұйымдастырылуына және студенттердің маман ретінде қалыптасуына әсер етеді. Студенттердің білім алу процесінде шебердің тәжірибесі мен білімдерінің маңызы зор, себебі олар теория мен практиканы байланыстыруда шешуші рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі

1. Жұмабаев Ж. Педагогика негіздері. Алматы: Мектеп баспасы, 2010.
2. Мұхтарова А. Оқу тәжірибесінің тиімді ұйымдастырылуы. Жоғары білім және кәсіби даму. Алматы: Университет баспасы, 2015.
3. Сейітқалиева Г. Өндірістік тәжірибе: теория мен практика. Қостанай: Қостанай мемлекеттік университеті, 2018.

СТУДЕНТТЕР АРАСЫНДА ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ КЕҢЕС БЕРУ

Усипбаева Айгуль Савденқызы
Түркістан облысы, Төлеби ауданы, Ленгір қаласы №8 колледж МКҚМ, педагог-психологі

Резюме

В статье рассматриваются различные формы насилия, включая физическое, психологическое и социальное насилие, а также причины и последствия этих явлений. Кроме того, обсуждаются методы и подходы психологического консультирования, направленные на предотвращение насилия, а также профилактические меры, применяемые для поддержания эмоционального и психологического здоровья студентов. В статье также уделяется внимание процессу социализации, формам психологической помощи и программам, направленным на развитие социальных и психологических навыков студентов.

Abstract:

This article discusses various forms of violence, including physical, psychological, and social violence, as well as their causes and consequences. Additionally, the article explores methods and approaches to psychological counseling aimed at preventing violence, as well as preventive measures used to maintain the emotional and psychological health of students. The article also covers the process of socialization, forms of psychological assistance, and programs designed to develop students' social and psychological skills.

Студенттік кезең — бұл адам өміріндегі маңызды әрі жауапты кезеңдердің бірі. Осы уақыт аралығында жастар түрлі әлеуметтік, психологиялық және мәдени өзгерістерге ұшырайды, олар жаңа ортаға бейімделіп, өзіндік көзқарастар мен құндылықтарды қалыптастырады. Өкінішке орай, осы кезеңде зорлық-зомбылық мәселесі де өзекті болып қалып отыр. Студенттер арасында зорлық-зомбылықтың таралуы әлем бойынша жиі кездесетін және

қоғамның тыныштығына, жастардың психоэмоционалдық жағдайына қауіп төндіретін құбылыс болып табылады.

Қазақстанда да, әлемнің басқа елдерінде де жастар арасында зорлық-зомбылықтың әртүрлі түрлері кездеседі. Оның ішінде физикалық, психологиялық, әлеуметтік және интернет зорлық-зомбылығы сияқты формалар орын алады. Бұл мәселелердің студенттер арасында жиі кездесуі олардың психоэмоционалдық жағдайын, жеке тұлға ретінде қалыптасуын және әлеуметтік ортада өз орнын табуына теріс әсерін тигізеді.

Зорлық-зомбылықтың таралу деңгейі

Әлем бойынша көптеген зерттеулер мен статистикалық деректер студенттер арасындағы зорлық-зомбылықтың үлкен мәселе екенін көрсетіп отыр. Қоршаған ортадағы агрессия мен зорлық-зомбылық, сондай-ақ тұрмыстық зорлық-зомбылықтың жасырын түрде көрінуі жастардың әлеуметтік қатынастарында бірқатар теріс әсерлерге әкеледі. Қазақстанда, әсіресе жоғары оқу орындарында, зорлық-зомбылық мәселесі соңғы жылдары көбірек талқылануда. Мұндай мәселелердің көбейіп келе жатқандығы әртүрлі қоғамдық факторлармен байланысты, оның ішінде экономикалық дағдарыстар, отбасындағы проблемалар, әлеуметтік медиа мен интернеттің жағымсыз әсері және басқа да факторлар бар.

Зорлық-зомбылықтың жоғары оқу орындарында таралуына ең көп әсер ететін факторлардың бірі — студенттердің оқу барысында кездесетін стресстік жағдайлар мен қысым. Мұндай жағдайларда олардың эмоционалдық тұрақтылығы бұзылып, агрессия мен зорлық-зомбылықтың пайда болуына себеп болуы мүмкін. Сонымен қатар, білім беру жүйесінің кейбір элементтерінің жетіспеушілігі, мысалы, студенттерді психологиялық қолдау мен әлеуметтік бейімделу қызметтері, осы мәселелердің өршуіне ықпал етуі мүмкін.

Зорлық-зомбылықтың себептері

Студенттер арасында зорлық-зомбылықтың таралуының бірқатар негізгі себептері бар. Бұл себептерді бірнеше топқа бөліп қарастыруға болады:

1. Отбасылық факторлар: Студенттер өз отбасынан алған тәрбие мен қарым-қатынас үлгілерін оқу орнында да қолдануы мүмкін. Отбасындағы зорлық-зомбылық, эмоционалдық қолдаудың болмауы немесе стресс жағдайлары жастарды зорлық-зомбылыққа итермелеуі мүмкін.
2. Әлеуметтік факторлар: Қоғамдағы жалпы агрессия деңгейі мен әлеуметтік шеттету сезімі жастардың зорлық-зомбылыққа бейім болуына себеп болуы мүмкін. Мысалы, әлеуметтік медиа мен интернеттің ықпалы агрессивті мінез-құлықтың қалыптасуына әсер етеді.
3. Психологиялық факторлар: Студенттердің психологиялық жағдайы зорлық-зомбылықтың алдын алуға немесе оны тудыруға байланысты маңызды рөл атқарады. Стресс, депрессия, өзін-өзі бағалау мәселелері, эмоциялық тұрақсыздық — осының бәрі студенттердің зорлық-зомбылық әрекеттеріне баруына себеп болады.
4. Қоғамдық қысым мен бәсекелестік: Жоғары оқу орындарында оқу, сынақтар мен емтихандар, қаржылық қиындықтар мен басқа да мәселелер студенттерді психологиялық тұрғыдан қиын жағдайда қалдырады. Бұл студенттер арасында өзара агрессия мен зорлық-зомбылықтың туындауына себеп болуы мүмкін.
5. Көңіл-күй мен эмоциялық тұрақсыздық: Студенттердің көбісі жаңа ортаға бейімделу кезеңінде эмоциялық тұрақсыздыққа ұшырауы мүмкін. Бұл кезеңде олар өз эмоцияларын басқаруда қиындықтар туындауы мүмкін, соның нәтижесінде олардың мінез-құлқы агрессивті болады.

Зорлық-зомбылықтың түрлері

1. Физикалық зорлық-зомбылық: Бұл — дене күшін қолдану арқылы адамға зиян келтіру. Студенттер арасында физикалық зорлық-зомбылықтың түрлері көбіне төбелес, ұрып-соғу, денеге зақым келтіру арқылы көрінеді.
2. Психологиялық зорлық-зомбылық: Бұл түрі адамның психоэмоционалдық күйіне, көңіл-күйіне, мінез-құлқына зиян келтіреді. Психологиялық зорлық-зомбылықтың ең көп таралған түрлері — қорқыту, қорлау, жазалаушылық, кемсіту. Мұндай зорлық-зомбылық көбіне әлеуметтік желілерде немесе оқу орнындағы қарым-қатынастарда кездеседі.

3. Әлеуметтік зорлық-зомбылық: Бұл — адамның әлеуметтік тұрғыдан шеттетілуі, топқа қабылданбауы, басқа адамдар тарапынан стигматизацияға ұшырауы. Бұл да зорлық-зомбылықтың бір түрі ретінде қарастырылуы мүмкін.
4. Интернет зорлық-зомбылығы: Интернеттегі қудалау, кибербуллинг, жеке ақпараттарды жариялау арқылы зорлық-зомбылық жасау. Бұл қазіргі замандағы жастардың арасында жиі кездесетін мәселелердің бірі.

Қорытынды:

Бұл мақала студенттер арасында зорлық-зомбылықтың алдын алу және психологиялық кеңес беру саласында маңызды теориялық және практикалық аспектілерді қамтиды. Зорлық-зомбылықтың әртүрлі түрлерінің психологиялық әсері мен салдары, сонымен қатар студенттердің психологиялық денсаулығын қорғауға арналған заманауи әдістер мен тәсілдер жан-жақты зерттеледі. Мақалада көтерілген мәселелер мен ұсыныстар жоғары оқу орындарының психологиялық қызметі мен білім беру жүйесінде зорлық-зомбылыққа қарсы күрестің тиімді жолдарын анықтауға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Беликов В. В. Жастар арасындағы зорлық-зомбылық және оны алдын алу жолдары. Мәскеу: РГГУ, 2007.
2. Иванова Л. П. Психология молодежи: проблемы и решения. Санкт-Петербург: Питер, 2011.
3. Кузнецова Т. А. Психологическая помощь и профилактика насилия. Москва: Издательство РАН, 2009.

ТӘРБИЕЛІК ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Камбаров Сайлаубек Акимбекович

Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы, "Шарбұлақ" жббм директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары

Түйін

Мақалада мектепте жүргізілетін тәрбиелік жұмыстардың оқушылардың тұлғалық дамуына тигізетін әсері қарастырылады. Оқушылардың жеке тұлғалық ерекшеліктерін, мінез-құлқын және моральдық-этикалық құндылықтарын қалыптастырудағы тәрбиелік жұмыстардың рөлі талданады. Сонымен қатар, тәрбиелік жұмыстардың тиімді әдістері мен тәсілдері, олардың оқушылардың бойында жауапкершілік, өзара сыйластық, еріктілік пен қоғам алдындағы жауапкершілік сияқты қасиеттерді дамытудағы маңызы қарастырылады. Бұл зерттеудің мақсаты – мектептегі тәрбие жұмыстарының оқушының әлеуметтік және психологиялық дамуына ықпал етуін көрсету, сондай-ақ тұлғалық дамудың білім беру процесіндегі маңызын ашу болып табылады.

Резюме

В статье рассматривается влияние воспитательной работы в школе на личностное развитие учащихся. Анализируется роль воспитательных мероприятий в формировании индивидуальных особенностей, поведения и морально-этических ценностей учеников. Также обсуждаются эффективные методы и приемы воспитательной работы, а также их значимость в развитии таких качеств у школьников, как ответственность, взаимное уважение, добровольчество и ответственность перед обществом. Целью исследования является демонстрация влияния воспитательной работы в школе на социальное и психологическое развитие учащихся, а также раскрытие важности личностного развития в образовательном процессе.

Abstract:

The article explores the impact of educational work in schools on the personal development of students. It analyzes the role of educational activities in shaping individual traits, behavior, and moral-ethical values. In addition, the article examines the effective methods and approaches to educational work, as well as their significance in developing qualities such as responsibility, mutual respect, volunteerism, and social responsibility in students. The goal of this study is to demonstrate the influence of school-based educational

work on students' social and psychological development, as well as to highlight the importance of personal growth in the educational process.

Оқушылардың тұлғалық дамуы тек қана білім алу процесімен шектелмейді. Олардың тәрбиелік құндылықтары мен мінез-құлқы да педагогикалық процесстің бір бөлігі ретінде дамиды. Әрбір оқушының дамуы – оның жеке әлеуетін жүзеге асыру, қоғамға пайдалы азамат болуға даярлану процесі. Осы тұрғыдан алғанда, мектептегі тәрбие жұмыстары оқушының ішкі дүниесінің қалыптасуына, оның адамгершілік қасиеттері мен моральдық ұстанымдарына үлкен әсер етеді. Оқушыны тұлға ретінде қалыптастыруда тәрбие жұмысының маңызы зор, ал бұл жұмыстың жүйелі әрі тиімді жүргізілуі оның дамуына оң әсерін тигізеді.

1. Тәрбиелік жұмыстардың мақсаты мен міндеттері:

Тәрбиелік жұмыстың негізгі мақсаты – оқушының жеке тұлғалық қасиеттерін, моральдық және рухани құндылықтарын дамыту. Оның міндеттері қоғамдағы әлеуметтік нормалар мен құндылықтарды ұғындыру, жеке тұлғаны әлеуметке бейімдеу, олардың өзіндік пікірін қалыптастыруға көмектесу болып табылады.

2. Тәрбиелік жұмыстардың әдістері мен тәсілдері:

Оқушылардың тұлғалық дамуын қамтамасыз ету үшін түрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Олар арасында:

- Азаматтық-патриоттық тәрбие: Оқушыларды өз елінің тарихы мен мәдениетін таныстыру, патриоттық сезімді қалыптастыру.
- Этикалық тәрбие: Оқушылардың мінез-құлқына, өзін-өзі құрметтеуге, адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға бағытталған жұмыстар.
- Әлеуметтік тәрбие: Әлеуметтік қарым-қатынастарды қалыптастыру, топтық жұмыс дағдыларын дамыту, өзара түсіністік пен ынтымақтастықты үйрету.
- Интеллектуалды тәрбие: Оқушылардың ойлау қабілетін, зияткерлік дағдыларын дамытуға бағытталған жұмыстар. Бұл оқушыларды оқу, жазу, есептеу, ғылыми зерттеу және шығармашылық жұмысқа үйрету.
- Эстетикалық тәрбие: Оқушылардың эстетикалық талғамын, көркемдік қабілеттерін дамытуға арналған жұмыстар. Бұл оқушыларды музыка, сурет, театр және басқа өнер түрлеріне қызықтыру.
- Экологиялық тәрбие: Оқушыларды табиғатты қорғауға, экологиялық мәселелерді түсінуге және шешуге бағытталған жұмыстар. Бұл оқушыларды экологиялық мәдениет пен сананы қалыптастыруға үйрету.
- Денсаулықты сақтау және нығайту: Оқушылардың физикалық және психикалық денсаулығын жақсартуға бағытталған жұмыстар. Бұл спорттық іс-шаралар, денсаулық сақтау дағдылары, дұрыс тамақтану және гигиена.
- Еңбек тәрбиесі: Оқушыларды еңбекке дайындауға, еңбек дағдыларын дамытуға арналған жұмыстар. Бұл өндірістік оқыту, кәсіби бағдар беру және қолөнер үйрету.

3. Тұлғалық даму үшін қолайлы орта жасау:

Тәрбиелік жұмыстарды тиімді жүргізу үшін мектептің ұйымдастыру ортасы маңызды рөл атқарады. Жақсы ұйымдастырылған тәрбие жұмысы оқушылардың қарым-қатынастарын дамытуға, олардың тұлғалық әлеуетін толық ашуға мүмкіндік береді. Қолайлы орта жасау үшін келесі аспектілер ескерілуі керек:

- Психологиялық қауіпсіздік: Оқушылар өздерін қауіпсіз және қабылданған сезінетін, қателіктерден қорықпайтын орта құру.
- Сынып мәдениеті: Өзара құрмет, сенім және ынтымақтастық негізінде сыныпта достық атмосфераны қалыптастыру.
- Оқытушылардың рөлі: Мұғалімдер оқушылардың тұлғалық дамуына ықпал етіп, оларды қолдап, ынталандырып отырулары керек. Мұғалімдердің үлгі болу рөлі үлкен маңызға ие.

- Әлеуметтік іс-шаралар: Оқушылар арасында әлеуметтік қарым-қатынасты нығайту мақсатында түрлі іс-шаралар ұйымдастыру. Бұл топтық жобалар, спорттық жарыстар, мәдениет шаралары болуы мүмкін.
- Ата-аналардың қатысуы: Ата-аналардың тәрбиелік жұмыста белсенді қатысуы және қолдауы маңызды. Мектеп пен ата-аналар арасында тұрақты байланыс орнату.
- Инклюзивтілік: Барлық оқушылардың, оның ішінде ерекше қажеттіліктері бар балалардың да, тұлғалық дамуына жағдай жасау. Әрбір оқушының жеке ерекшеліктері ескерілуі керек.

- Қосымша білім беру: Оқушылардың қызығушылықтарына сәйкес түрлі үйірмелер мен секциялар ұйымдастыру, қосымша білім беру бағдарламаларын енгізу.

4. Тәрбиелік жұмыс түрлері:

Тәрбиелік жұмыстар әртүрлі формаларда жүргізіледі: сынып сағаттары, ашық сабақтар, әңгімелер мен пікірталастар, қоғамдық жұмыстар мен волонтерлік қызмет. Бұл жұмыс түрлері оқушылардың өзіндік көзқарастарын қалыптастыруға, қоғамда өз орнын табуға ықпал етеді.

5. Тәрбиелік жұмыстардың оқушының тұлғалық дамуына әсері:

Оқушылардың тұлғалық дамуы олардың психологиялық, әлеуметтік және интеллектуалды дамуын қамтиды. Тәрбиелік жұмыстардың оқушы тұлғасына әсері оның өз-өзіне сенімділігі мен жауапкершілігін арттырады, сондай-ақ оның өзіндік ойлау қабілетін дамытады.

6. Мұғалімнің рөлі:

Тәрбие жұмыстарын тиімді жүргізу үшін мұғалімнің өз рөлі өте маңызды. Ол оқушының тұлғалық дамуына бағытталған тәрбие іс-әрекеттерін ұйымдастырушы ғана емес, олардың үлгі-өнегесі болып табылады. Мұғалім оқушыларға дұрыс бағыт-бағдар беріп, олардың дамуындағы кез келген өзгерістерді бақылап, қажетті қолдау көрсетуі қажет.

Қорытынды:

Оқушылардың тұлғалық дамуын қамтамасыз ету – бұл ұзақ мерзімді, мақсатты әрі жүйелі процесс. Тәрбие жұмыстарының негізінде оқушылардың рухани құндылықтары мен әлеуметтік дағдылары дамиды, олар болашақта өз қоғамында белсенді әрі жауапты азамат ретінде өмір сүре алады. Мектептегі тәрбиелік жұмыстар оқушының жан-жақты дамуына жағдай жасап, оның тұлға ретінде қалыптасуына зор ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әбілқасымова Ш. Т. «Мектептегі тәрбие жұмысының теориясы мен әдістемесі» – Алматы, 2017.
2. Аманбаев Қ. С. «Жасөспірімдер психологиясы және тәрбие мәселелері» – Шымкент, 2015.
3. Иманбекова Г. К. «Тәрбиелік жұмыстарды ұйымдастыру және оның тиімділігі» – Астана, 2018.
4. Қабдыкәрімова М. Ә. «Педагогикалық қарым-қатынас және оқушылардың тұлғалық дамуы» – Алматы, 2020.
5. Төлеубекова Ә. А. «Білім беру жүйесінде тәрбиелік жұмыстардың маңызы» – Қарағанды, 2016.

ЕСТУ ҚАБІЛЕТІ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАРМЕН ТИІМДІ ЖҰМЫС ЖАСАУ ҮШІН БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ ДАҒДЫЛАРЫ МЕН БІЛІКТІЛІКТЕРІ

Нахаева Курманкуль Иноятовна
Шымкент қаласы, Есту қабілеті бұзылған балаларға арналған N2 арнайы мектеп-интернатының бастауыш сынып мұғалімі.

Түйін

Есту қабілеті бұзылған балалармен жұмыс жүргізу – бұл ерекше көзқарасты, арнайы әдіс-тәсілдерді талап ететін күрделі процесс. Мақалада бастауыш сынып мұғалімдерінің есту қабілеті бұзылған балалармен жұмыс жасауда қажет болатын кәсіби дағдылар мен біліктіліктер қарастырылады. Бұл балалардың даму ерекшеліктері мен оқыту әдістемесіне назар аударылады, сондай-ақ, мұғалімдерге қажетті арнайы білімдер мен дағдылар, сондай-ақ оларды тиімді қолдану жолдары ұсынылады. Мақалада педагогтардың инклюзивті білім беру жағдайында қалай жұмыс істей алатыны туралы практикалық ұсыныстар мен кеңестер келтіріледі.

Резюме

Работа с детьми, имеющими нарушения слуха, является сложным процессом, который требует особого подхода и применения специфических методов и приемов. В статье рассматриваются профессиональные навыки и компетенции, которые необходимы учителям начальных классов для работы с детьми с нарушениями слуха. Особое внимание уделяется особенностям их развития и методике обучения, а также представляются специальные знания и навыки, которые должны быть у педагогов, а также способы их эффективного применения. В статье приводятся практические рекомендации и советы для педагогов по работе в условиях инклюзивного образования.

Abstract:

Working with children who have hearing impairments is a complex process that requires a special approach and specific methods. This article discusses the professional skills and competencies that primary school teachers need when working with children with hearing impairments. It focuses on the development characteristics of these children and the teaching methods, as well as the special knowledge and skills that teachers must possess, along with ways to apply them effectively. The article provides practical recommendations and tips for teachers on how to work in an inclusive education environment.

Есту қабілеті бұзылған балалар қазіргі кезде жалпы білім беретін мектептерде оқытылуда. Оларға арналған оқыту үдерісі дәстүрлі оқыту әдістерімен салыстырғанда ерекше тәсілді талап етеді. Бұл балалардың өз мүмкіндіктерін толыққанды ашу үшін арнайы әдістер мен тәсілдер қолданылуы тиіс. Мұғалімдер есту қабілеті бұзылған балалармен тиімді жұмыс істеу үшін арнайы педагогикалық дағдылар мен білімдерге ие болуы қажет.

1. Есту қабілеті бұзылған балалардың ерекшеліктері

Есту қабілеті бұзылған балалардың ерекшеліктері Есту қабілеті бұзылған балалардың оқу процесінде кездесетін негізгі қиындықтары оларды басқа балалармен теңестірілген деңгейде оқыту мен тәрбиелеу мүмкіндігіне байланысты. Бұл балалардың есту қабілетінің бұзылуы оларды оқу мен қарым-қатынас орнату барысында белгілі бір қиындықтарға ұшыратады. Мұғалімдер олардың жеке ерекшеліктерін, психологиялық жағдайын, сондай-ақ физикалық және әлеуметтік қажеттіліктерін ескеруі қажет.

Қосымша аспектілер:

Тілдік даму: Есту қабілеті бұзылған балалардың тілдік дамуы басқалардан өзгеше болуы мүмкін. Оларға дыбыстарды және сөздерді тану, түсіну және айту қиын болуы мүмкін. Сондықтан арнайы оқыту әдістері мен құралдарын пайдалану қажет.

Коммуникация: Бұл балалардың вербалды қарым-қатынас жасауда қиындықтары болуы мүмкін, сондықтан олар ым тілін, мимика мен жазбаша тілді қолдануы мүмкін. Коммуникацияның альтернативті әдістерін дамыту маңызды.

Әлеуметтік дағдылар: Есту қабілеті бұзылған балалардың әлеуметтік дағдыларын дамыту үшін арнайы жұмыс қажет. Оларға қоғамдасты құрметтеу, топта жұмыс істеу және достық қарым-қатынас орнату қиын болуы мүмкін.

Білім беру: Оқытушылар оқыту бағдарламаларын бейімдеп, бұл балалардың жеке қажеттіліктерін ескеріп, оларға қолдау көрсетуі керек. Бұл арнайы бейімделген оқу материалдары, техникалық құралдар және жеке оқыту жоспарлары болуы мүмкін.

Психологиялық қолдау: Бұл балалардың психологиялық жағдайын ескеру және оларға эмоционалдық қолдау көрсету маңызды. Қажет болған жағдайда, психологтардың немесе арнайы мамандардың көмегін пайдалану.

Инклюзивтілік: Инклюзивті білім беру ортасын құру арқылы барлық балалардың тең құқықтары мен мүмкіндіктерін қамтамасыз ету қажет.

2. Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби дағдылары мен біліктіліктері

- Коммуникация дағдылары: Мұғалімдерге есту қабілеті бұзылған балалармен қарым-қатынас жасауда тиімді тәсілдерді қолдану керек. Оған дыбыстарды қабылдау мүмкіндігі шектеулі балалар үшін визуалды құралдарды, қолмен көрсету әдістерін және басқа да арнайы әдістерді қолдану кіреді.

- Тіл дамыту дағдылары: Мұғалімдер балалардың сөйлеу дағдыларын дамыту үшін сөйлеу терапиясы әдістерін, тілдік жаттығуларды қолдануы қажет.

- Инклюзивті білім беру әдістемесі: Бастауыш сынып мұғалімінің инклюзивті білім беру жүйесінде жұмыс істеуі үшін осы бағытта арнайы білім мен дағдылар болуы керек. Инклюзивті оқыту балаларға толыққанды білім алуға мүмкіндік беретін әдістемелер мен ресурстарды қамтиды.

3. Қарым-қатынас жасау тәсілдері

Есту қабілеті бұзылған балалармен тиімді қарым-қатынас орнату үшін арнайы әдістер мен тәсілдер қолданылады. Олар үшін қолмен көрсетулер, жазба ақпарат, сондай-ақ визуалды құралдар (карта, суреттер, графикалар) пайдалану маңызды.

4. Жеке көзқарас пен психологиялық қолдау

Есту қабілеті бұзылған балаларды оқыту барысында педагогтың психологиялық қолдауы өте маңызды. Баланың өзін-өзі бағалауы, сенімділігі, өз күшіне деген сенімділікті арттыру үшін мұғалім психологиялық әдістерді қолдануы керек.

5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған ресурстар мен құралдар

Педагог әртүрлі ресурстар мен құралдарды қолдана отырып, есту қабілеті бұзылған балаларға білім беру үдерісін жеңілдетуі мүмкін. Бұл құралдарға арнайы бағдарламалар, техникалық жабдықтар (құлаққаптар, дыбыс күшейткіштер, сурет, бейнемазмұн) және басқа да ресурстар кіреді.

Қорытынды:

Есту қабілеті бұзылған балалармен жұмыс істеуде бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби дағдылары мен біліктіліктері маңызды рөл атқарады. Бұл балалармен жұмыс істеу тек оқу материалдарын беру ғана емес, сонымен қатар олардың әлеуметтік, эмоционалдық және психологиялық дамуын қамтамасыз ету болып табылады. Мұғалімдердің осы балаларға көрсететін қолдауы олардың оқу жетістіктеріне әсер етеді, сондықтан педагогтар өз білімдерін үнемі жетілдіріп, инклюзивті білім беру принциптерін сақтау керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Спиваковская А.Н. Педагогика и психология для педагогов-дефектологов. Москва: Просвещение. 2017 г.
2. Булах В.П., Павлова, О.В. Инклюзивное образование детей с особыми образовательными потребностями. Санкт-Петербург: Речь. 2014 г.
3. Андреев И.С. Психология общения с детьми с особыми потребностями. Москва: Академический проект. 2015 г.
4. Леви С. Практическое руководство для учителей и воспитателей работы с детьми с нарушениями слуха. Киев: Педагогика. 2016 г.

5. Сергеева, И.Г. (2018). Особенности работы с детьми с нарушениями слуха. Москва: АРКТИ.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ МОТИВАЦИЯСЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Айдарова Салтанат Оспаналиевна
Түркістан облысы, Арыс қаласы
Адамбеков атындағы жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Статья рассматривает различные методы повышения мотивации к обучению, включая игровые методы, обучение с учетом индивидуальных интересов и стимулирование через творческие задания. Также обсуждаются роль учителя, атмосфера в классе, а также важность применения методов, соответствующих возрастным особенностям учащихся. Это исследование направлено на нахождение эффективных подходов, которые будут мотивировать школьников к обучению.

Abstract:

This article discusses various methods of increasing learning motivation, including game-based methods, teaching with consideration of individual interests, and stimulating through creative tasks. Additionally, the role of the teacher, classroom atmosphere, and the importance of using methods that align with the age characteristics of students are discussed. This study is aimed at finding effective approaches to motivate schoolchildren for learning.

Оқу мотивациясы – бұл оқушының оқу іс-әрекетін жүзеге асыруға деген ішкі ынтасы мен құлшынысы. Бұл фактор білім беру процесінде шешуші рөл атқарады, өйткені мотивацияның деңгейі оқу нәтижелеріне, оқушының пәнге деген қызығушылығына және оқу міндеттерін орындауындағы белсенділігіне тікелей әсер етеді. Оқу мотивациясын арттыру, әсіресе бастауыш сынып оқушылары арасында, білім сапасын жақсартудың маңызды құралы болып табылады.

Оқу мотивациясы туралы теориялық негіздер

Оқу мотивациясы — оқушының білім алу процесінде мақсаттарға жетуге деген ынтасы мен қызығушылығы. Бұл құбылыс оқушының өз білімін жетілдіруге деген ішкі және сыртқы қозғаушы күштерден туындайды. Оқу мотивациясы психологиядағы маңызды тақырыптардың бірі болып табылады, себебі ол оқушының оқу процесіне деген белсенділігін, қатысуын, нәтижеге жету ықтималдығын айқындайды.

1. Мотивацияның психологиялық теориялары: ішкі және сыртқы мотивация

Мотивацияның психологиялық теориялары оқу процесін түсінуде негізгі құрал болып табылады. Оқу мотивациясын арттырудың түрлі жолдарын қарастыратын теориялар негізінен екі үлкен топқа бөлінеді: ішкі және сыртқы мотивация.

Ішкі мотивация — бұл оқушының сыртқы күштердің әсерінсіз өз ішкі қызығушылығы мен қуанышына сүйене отырып, білім алу процесіне ынталануы. Ішкі мотивацияның негізі — бұл оқушының өзінің қызығушылығын, мақсаты мен қажеттілігін қанағаттандыру үшін оқу әрекетін орындауы. Бұл мотивация адамды ішкі күшпен, яғни жеке даму, өздігінен жетілу және өзіне деген сеніммен бағыттайды. Мұндай оқушы оқу процесін қызығушылықпен, жауапкершілікпен орындайды, себебі білім алу оны жеке жетістікке жеткізеді.

Сыртқы мотивация — оқушының оқу процесіне сыртқы факторлар арқылы, мысалы, мұғалімдердің марапаттары, бағалар, ата-ананың үміті немесе оқу нәтижесінің әлеуметтік маңызы арқылы ынталануы. Сыртқы мотивация оқушыны мақсатқа жету үшін сыртқы стимулдармен бағыттайды. Мұндай мотивация жеке қызығушылықпен байланысты емес, бірақ ол оқушының уақытша ынталануына әсер етуі мүмкін.

2. Оқу мотивациясын арттырудағы мұғалімнің рөлі

Мұғалім оқу мотивациясын арттыруда ерекше рөл атқарады. Мұғалімнің педагогикалық тәсілдері мен қарым-қатынас әдістері оқушылардың ішкі және сыртқы мотивациясын қалыптастыруға және дамытуға ықпал етеді.

1. Оқушының қызығушылығын ояту: Мұғалім оқушылардың оқу пәніне деген қызығушылығын ояту үшін оқыту әдістерін шығармашылық тұрғыда қолдануы тиіс. Оқу материалының өмірмен, оқушының қызығушылықтары мен қажеттіліктерімен байланысы оқушының білім алу процессіне деген ынтасын арттырады.
2. Оқушының жетістіктерін бағалау: Мұғалім оқушылардың жетістіктерін мақтап, оларды мадақтап, жеткен нәтижелері үшін құрмет көрсетуі керек. Бұл оқушының сыртқы мотивациясын арттырып, өз күшіне деген сенімін нығайтады.
3. Оқушының өзіндік ойлауын дамыту: Мұғалім оқушыларды өз ойларын айтуға, сұрақ қоюға және мәселені талқылауға ынталандырады. Бұл ішкі мотивацияны дамытады, себебі оқушының жеке ойлары мен пікірлері бағаланады.
4. Қиын тапсырмалар арқылы даму: Мұғалім оқушыларды қиын тапсырмаларды орындауға шақыруы тиіс, себебі ол оқушының ақыл-ой қабілеттерін арттырып, шешім қабылдау дағдыларын дамытады. Қиындықтар мен олардың шешімі оқушының жеке дамуына жаңа мотивация береді.
5. Оқу процесінде мақсаттар қою: Мұғалім оқу барысында нақты мақсаттар мен міндеттер қою арқылы оқушының ынтасын арттырады. Оқушыға белгілі бір мақсатты жүзеге асыру үшін қадамдарды анықтап, тапсырмаларды шешу арқылы оқушының мотивациясы көтеріледі.

3.Бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясын арттыру әдістері

Бастауыш сынып оқушыларының оқу мотивациясын арттыру — оқу үдерісінің маңызды аспектілерінің бірі. Оқушылардың оқу мотивациясы олардың білім алуында маңызды рөл атқарады және оқу нәтижелеріне әсер етеді. Оқу мотивациясын арттырудың бірнеше тиімді әдістері бар, олар ойын әдістері, жеке қызығушылықты ескере отырып оқыту, шығармашылық тапсырмалар мен жобалық жұмыс сияқты тәсілдермен жүзеге асырылады.

1. Ойын әдістері мен тапсырмалары

Ойын әдістері — оқушылардың қызығушылығын арттырып, оқу үдерісіне белсенді қатысуына мүмкіндік береді. Бұл әдіс балалар үшін есте сақтау мен үйрену процесін қызықты әрі ойынға айналдырады. Ойын әдістері арқылы балалар өздерін еркін сезініп, тәжірибе жинақтай алады, сонымен қатар оқу мен ойынның бірлігі олардың танымдық қабілеттерін жақсартады.

Ойын тапсырмалары әртүрлі болуы мүмкін: сөзжұмбақтар, логикалық ойындар, рөлдік ойындар, викториналар және тағы басқа. Бұл әдіс оқушылардың бәсекелестік, ынтымақтастық, өзіндік бағалау және тілдесу дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

2. Жеке қызығушылықты ескере отырып оқыту

Әрбір бала ерекше, оның қызығушылықтары, қабілеттері мен қажеттіліктері әртүрлі. Осыны ескере отырып, оқыту процесін жеке бағытта ұйымдастыру оқушылардың оқу мотивациясын арттыруда маңызды рөл атқарады. Жеке қызығушылықты ескере отырып оқу оқушының оқу материалымен байланысын күшейтеді және оны қызықты етеді.

Мысалы, баланың хоббиі мен сүйікті тақырыптарын оқу жоспарына енгізу арқылы оны оқуға ынталандыруға болады. Қызығушылықтары негізінде тапсырмалар жасау немесе арнайы тақырыптарға негізделген жобалар ұсынылуы оқушылардың мотивациясын арттырады, өйткені олар өздері қызығатын нәрселермен айналысады.

3. Шығармашылық тапсырмалар мен жобалық жұмыс

Шығармашылық тапсырмалар оқушылардың өзіндік ойлау қабілеттерін дамытуға, мәселелерді шешу тәсілдерін іздеуге және өз идеяларын ашық білдіруге көмектеседі. Бұл тапсырмалар оқушылардың шығармашылық әлеуетін іске асырады, оларды инновациялық ойлау мен сыни пікір қалыптастыруға ынталандырады. Шығармашылық тапсырмаларға эссе

жазу, сурет салу, шығармашылық жобалар жасау, театр қойылымдарын дайындау және басқа да іс-әрекеттер жатады.

Қорытынды:

Оқу мотивациясы – оқушылардың білім алу процесіндегі маңызды факторлардың бірі болып табылады. Мотивацияның жоғары деңгейде болуы оқу процесіне деген қызығушылықты арттырып, оқушылардың өз-өзін дамытуға, жаңа білімді қабылдауға, және өз мақсаттарына жетуге деген ынтасын күшейтеді. Оқу мотивациясын арттыру арқылы оқушылардың танымдық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуына оң әсерін тигізеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Амонашвили Ш. А. Педагогика сердечного общения. М.: МЦНМО, 2011.
2. Жарықбаев Қ. Психология. Алматы: Білім, 2004.
3. Мухаметова Г. М. Оқушылардың оқу мотивациясын арттыру тәсілдері. «Білім беру» журнал, 12(3), 45-58, 2015.

ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БІЛІМ БЕРУ

Қирабаева Жібек Жайшыбекқызы
Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы, "Абай" жалпы білім беретін мектеп" КММ бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В этой статье рассматривается значимость системы формативного оценивания в процессе обучения начальных классов. Формативное оценивание позволяет своевременно выявлять достижения и трудности учеников в учебном процессе, что способствует развитию их личных способностей.

Abstract:

This article discusses the importance of the formative assessment system in primary education. Formative assessment helps to identify students' achievements and difficulties in the learning process in a timely manner, thereby promoting the development of their individual abilities.

Қалыптастырушы бағалау оқыту барысында оқушылардың оқу жетістіктерін үнемі бақылап, кері байланыс беруді қамтамасыз етеді. Бұл бағалау түрі оқушының білімін бағалаумен қатар, оның даму деңгейін анықтап, қажетті көмек көрсету мақсатында жүргізіледі.

- Бастауыш сынып оқушыларына бағалаудың қажеттілігі

Бастауыш сынып кезеңі — оқушылардың білім негіздерін қалаушы кезең болғандықтан, қалыптастырушы бағалау осы кезеңде өте маңызды. Оқушылардың білімі мен дағдыларын нығайтуға бағытталған бағалау әдістері олардың оқу үдерісін тиімді етуге ықпал етеді.

1. Қалыптастырушы бағалау туралы түсінік

- Қалыптастырушы бағалаудың анықтамасы мен ерекшеліктері

Қалыптастырушы бағалау — оқушының оқу процесінде өз жетістіктерін түсініп, қажетті түзетулер енгізуге көмектесетін бағалау түрі. Бұл түрі білім беру үдерісінің әр кезеңінде жүзеге асырылады, сондықтан ол оқушылардың даму динамикасын бақылауға мүмкіндік береді.

- Қалыптастырушы бағалаудың мақсаттары

Қалыптастырушы бағалаудың басты мақсаты — оқушының білім деңгейін арттыру, оның оқу дағдыларын дамыту және оқу барысында кездесетін қиындықтарды уақытында анықтап, түзету. Сонымен қатар, оқушының өз білімін бақылап, өзін-өзі бағалау қабілеттерін дамытуға да бағытталған.

2. Қалыптастырушы бағалаудың әдістері

- Кері байланыс беру

Оқушыларға сабақ барысында кері байланыс беру — олардың білімін түзетудің маңызды құралы. Бұл әдіс арқылы мұғалім оқушының қателіктерін түсіндіріп, оларды түзету жолдарын көрсетеді.

- Өзін-өзі бағалау және өзара бағалау

Өзін-өзі бағалау мен өзара бағалау әдістері оқушыларға өз әрекеттерін бақылауға және бағалауға мүмкіндік береді. Мұғалім оқушыларға тапсырмаларды орындағаннан кейін өздері бағалауды ұсынады.

- Қысқа мерзімді тесттер мен тапсырмалар

Қысқа мерзімді тесттер мен тапсырмалар оқушылардың білімін жылдам тексеруге мүмкіндік береді. Олар оқушының түсіну деңгейін анықтап, қажетті көмекті уақытында ұсынуға мүмкіндік жасайды.

- Жеке тапсырмалар мен жобалар

Жеке тапсырмалар мен жобалар оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бұл тапсырмалар оқушыларға оқу материалын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді.

3. Қалыптастырушы бағалаудың бастауыш сыныптағы білім беру үдерісіне әсері

- Білім сапасын арттыру

Қалыптастырушы бағалау білім сапасын арттыруда маңызды рөл атқарады. Оқушылардың әр сабақта алған білімдерін тексеріп, олардың түсіну деңгейін анықтау оқу сапасын жақсартады.

- Мотивацияны арттыру

Қалыптастырушы бағалау әдістері оқушыларға оқу барысында өз күштері мен мүмкіндіктерін көрсетуге мүмкіндік береді. Оқушыларға нәтижелерін көру және жетістіктеріне қуану мотивацияны арттырады.

- Қиындықтарды анықтау

Қалыптастырушы бағалау арқылы оқушының қиындықтары мен кемшіліктері уақытында анықталады. Бұл оқушыларға тиісті көмек көрсетуге мүмкіндік береді.

4. Қалыптастырушы бағалаудың бастауыш сыныптарда қолданылуының артықшылықтары

- Оқушының білімін үздіксіз бақылау

Қалыптастырушы бағалау үнемі жүзеге асырылатындықтан, оқушылардың білімін үздіксіз бақылап отыруға мүмкіндік береді. Бұл оқушының білім деңгейін нақты анықтап, оны түзетуге көмектеседі.

- Жеке тұлғаны дамыту

Қалыптастырушы бағалау оқушылардың өзін-өзі бағалау дағдыларын дамытуға көмектеседі. Бұл жеке тұлғаның өзіндік ойлау қабілетінің, жауапкершілігінің және дербес әрекет ету қабілетінің қалыптасуына ықпал етеді.

- Сабақтың нәтижесін жақсарту

Қалыптастырушы бағалау әдістері сабақтың тиімділігін арттырады, себебі оқушылардың түсініспеушіліктерін уақытында анықтап, оларды түзетуге мүмкіндік береді.

5. Қалыптастырушы бағалаудың қиындықтары мен шешу жолдары

- Оқушылардың бағалауға қатысуы

Оқушылардың бағалау процесіне толыққанды қатысуы қиын болуы мүмкін. Мұғалімдер оқушыларды бағалаудың маңыздылығына сендіру үшін олармен көп жұмыс істеуі керек.

- Уақыт тапшылығы

Қалыптастырушы бағалау әдістері уақытты көп талап етеді. Бұл жағдайда мұғалімдер сабақты тиімді жоспарлап, бағалауды сабақ барысында үнемі енгізуі қажет.

Қорытынды:

Қалыптастырушы бағалау — оқыту үдерісін жақсартуға, білім деңгейін арттыруға және оқушылардың дағдыларын дамытуға арналған тиімді құрал. Бастауыш сыныптарда оны қолдану оқушылардың білімін уақытында түзетуге және оларды жеке тұлға ретінде дамытуға көмектеседі. Қалыптастырушы бағалаудың тиімділігі оқу үдерісінде үнемі кері байланыс алу және оқушылардың өз білімін бағалау қабілеттерін дамыту арқылы көрінеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мұхамеджанова Г.Қ. Білім беруде қалыптастырушы бағалау. Алматы: "Өнер" баспасы, 2020.
2. Қайратұлы С. Қалыптастырушы бағалау: теория мен практика. Астана: "Қазмедиа" баспасы, 2018.
3. Байжанова С.Б., Нұралы Т.С. Қалыптастырушы бағалаудың оқыту үдерісіндегі рөлі. Алматы: "Ұлағат" баспасы, 2019.

ӘР ТҮРЛІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ

Орынбасар Жадыра Тұрмаханқызы
Түркістан облысы, Арыс қаласы А. Тілеубердин атындағы жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья рассматривает важность использования различных методов и подходов в обучении для развития логического мышления у младших школьников. Развитие логического мышления является одной из ключевых целей современной образовательной системы, поскольку оно способствует улучшению познавательной активности детей, помогает им принимать решения, решать проблемы и развивать творческие способности.

Abstract:

This article explores the significance of using various teaching methods and approaches in developing logical thinking skills in primary school students. Developing logical thinking is one of the key goals in the current educational system, as it helps improve children's cognitive activities, assists in decision-making, problem-solving, and fosters creativity.

Логикалық ойлау — бұл адамның қоршаған әлемді түсіну мен тану процесінде нақты, ретке келтірілген және дәлелденген ойлар мен тұжырымдар негізінде шешім қабылдау қабілеті. Логикалық ойлау арқылы адам заттар мен құбылыстар арасындағы байланысты анықтап, деректерді жүйелеп, оларды дұрыс талдай отырып, дәл әрі дұрыс қорытындыларға келеді. Бұл дағды адамға ақпаратты тиімді өңдеуге, дұрыс шешімдер қабылдауға және өз пікірін нақты жеткізуге мүмкіндік береді.

1. Логикалық ойлаудың теориялық негіздері

Логикалық ойлау түсінігі мен оның құрылымы

Логикалық ойлау — бұл қорытынды шығару процесі, адам белгілі бір мәліметтер негізінде жаңа білімдерге немесе тұжырымдарға келеді. Логикалық ойлау нақты ұғымдарға, анықталатын дәлелдерге және дәлелдер негізінде құрылған пікірлерге негізделеді. Бұл ойлау түрі адамның пікірін тереңдеп, нәтижелі ойлауына, сондай-ақ қоршаған ортадағы құбылыстарды дұрыс түсінуіне мүмкіндік береді. Логикалық ойлау жалпы және арнайы негіздерден тұрады, олар адамға нақты шешім қабылдауға көмектеседі.

Логикалық ойлаудың құрылымы бірнеше кезеңдерден тұрады:

1. Талдау — құбылысты немесе мәселені бөлу және әрбір элементін қарастыру.
2. Синтез — жеке бөлшектерді біріктіріп, жаңа тұжырымдама қалыптастыру.
3. Индукция — нақты жағдайлардан жалпы ережелер мен заңдарды шығару.

4. Дедукция — жалпы ережелерден нақты жағдайға немесе құбылысқа қатысты шешімдер жасау.
5. Абстракция — нақты жағдайдан жалпы тұжырымдамалар мен түсініктерге көшу.
6. Диалектика — құбылыстардың байланысын және олардың өзгеру заңдылықтарын зерттеу.

Логикалық ойлау мен шығармашылық ойлаудың байланысы

Логикалық ойлау мен шығармашылық ойлау бір-бірімен тығыз байланысты. Логикалық ойлау нақты мәселелерді шешуде тиімді болса, шығармашылық ойлау жаңа идеяларды, шешімдерді табуға көмектеседі. Логикалық ойлау арқылы адам белгілі бір мәселенің шешімін жүйелі түрде, негізделген дәлелдер арқылы іздейді, ал шығармашылық ойлау көп жағдайда қарапайым шешімдерден тыс, жаңашылдықты талап етеді.

Логикалық ойлауды дамытудағы психологиялық аспектілер

Логикалық ойлауды дамыту психологиялық тұрғыдан да маңызды болып табылады. Ойлау процесі адамның танымдық қабілеттерімен тығыз байланысты және оның дамуы бірнеше психологиялық механизмдерге тәуелді. Логикалық ойлауды дамыту кезінде адам өз санасындағы ақпараттарды жинақтап, оларды салыстырып, белгілі бір тұжырымдарға келеді. Бұл процесс арнайы дағдылар мен қабілеттерді қажет етеді.

Логикалық ойлауды дамытуда психологиялық аспектілер мыналарды қамтиды:
1. Сезіну және қабылдау — адам әлемді қабылдау және оны логикалық тұрғыдан өңдеу қабілетіне ие болуы керек. Бұл алғашқы қадам мәселелерді дұрыс түсіну үшін өте маңызды.
2. Ес және ойлау қабілеттері — логикалық ойлау үшін ес, ақпаратты есте сақтау және өңдеу маңызды орын алады. Әсіресе күрделі мәселелерді шешуде ес пен логика арасындағы тығыз байланыс қажет.
3. Концентрация және назар — логикалық ойлау назар мен концентрацияны талап етеді. Оқушының белгілі бір міндетке назарын аудара білуі оның логикалық ойлау деңгейін көтереді.
4. Абстракция мен классификация — логикалық ойлау барысында нақты деректерден жалпылама ұғымдар мен тұжырымдар жасау, оларды жүйеге келтіру қажет. Бұл үшін абстракция мен классификация дағдылары дамуы керек.
5. Қорытынды жасау және гипотезалар құру — логикалық ойлауда қорытынды жасау қабілеті маңызды. Бұл адамның белгілі бір мәселенің шешімін логикалық тұрғыда шығаруына мүмкіндік береді.

Логикалық ойлауды дамыту — қазіргі білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі. Логикалық ойлау адамның интеллектісін, ақыл-ой қабілеттерін дамытуға, мәселелерді шешу кезінде тиімді шешім қабылдауға көмектеседі. Бұл қабілетті дамытуда әртүрлі әдістер мен тәсілдер бар, олар оқушылардың ойлау жүйесін тереңдетуге және олардың шешім қабылдау қабілеттерін нығайтуға бағытталған. Логикалық ойлауды дамыту әдістері мен тәсілдері мынадай бірнеше бағыттар бойынша қарастырылады:

1. Алгоритмдік тәсілдер

Алгоритмдік ойлау оқушыларға белгілі бір ережелер мен әрекеттердің ретімен жұмыс істеуді үйретеді. Бұл тәсіл арқылы оқушылар күрделі тапсырмаларды кезең-кезеңімен шешуге дағдыланады. Алгоритмдік тәсілдерді қолдану оқу процесінде жүйелілікті және тәртіптілікті қалыптастырады. Мысалы:

- Қадамдық талдау: Тапсырмаларды бірнеше қадамға бөліп, әр қадамды жеке-жеке қарастыру.
- Мәселені шешу алгоритмдері: Оқушыларға есептерді шешу үшін нақты алгоритмдер құрастыруды үйрету, бұл логикалық ойлау мен мәселе шешудегі дағдыларын нығайтады.

2. Тәжірибелік-эксперименттік әдіс

Оқушылардың логикалық ойлау қабілетін дамыту үшін оларды тәжірибе жасауға, эксперименттер жүргізуге ынталандыру қажет. Бұл әдіс оқушылардың өз бетімен шешім қабылдауын, эксперимент жүргізу арқылы нәтижелерді талдауға мүмкіндік береді. Мысалы:

- Ғылыми тәжірибелер: Әртүрлі физикалық және химиялық тәжірибелер жүргізіп, олардың нәтижелерін салыстыру.

- Қолданбалы зерттеулер: Оқушыларға белгілі бір мәселе бойынша зерттеу жүргізу, мәліметтер жинау, оны талдау және қорытынды жасау тапсырмаларын беру.

3. Жаттығулар мен тапсырмалар

Логикалық ойлауды дамыту үшін арнайы жаттығулар мен тапсырмалар құрастырылады. Оқушылар бұл тапсырмаларды орындау арқылы өздерінің ойлау қабілеттерін дамытады. Мысалы:

- Логикалық есептер: Әртүрлі күрделіліктегі есептерді шешу, оларды әртүрлі тәсілдермен қарастыру.
- Пазлдар мен ребустар: Бұл тапсырмалар оқушылардың сыни ойлауын және шығармашылық қабілеттерін дамытады.

4. Миға шабуыл әдісі (Brainstorming)

Миға шабуыл — бір немесе бірнеше адам арасында идеяларды ашық талқылау әдісі. Бұл әдіс оқушылардың креативті ойлауын дамытып, шығармашылық шешімдер қабылдауға көмектеседі. Тақырыпты талқылау кезінде оқушылар әртүрлі идеяларды ұсына алады, оларды бағалайды және нақты шешімдерге келуге тырысады. Бұл әдіс топтық жұмыста, әсіресе шығармашылық тапсырмалар орындағанда тиімді.

5. Диалогтық әдіс

Логикалық ойлау барысында диалогтық әдіс қолдану оқушылардың сұрақ қою, өз пікірін білдіру, жауап беру дағдыларын дамытады. Диалог жүргізу кезінде оқушылар өз ойларын жүйелі түрде жеткізіп, басқа адамның пікірін тыңдап, оны сыни тұрғыдан бағалай алады. Бұл тәсіл оқушылардың коммуникативтік қабілеттерін дамытады.

6. Сыни ойлау әдісі

Сыни ойлау әдісі оқушыларды тек ақпаратты қабылдап қана қоймай, оны талдап, бағалауға үйретеді. Бұл әдіс арқылы оқушылар өздеріне ұсынылған деректерді логикалық тұрғыдан зерттеп, олардың дұрыстығын немесе қателігін тексереді. Сыни ойлау оқушылардың өз шешімдерін негіздеуге, дәлелдер мен логикалық тұжырымдар жасай білуіне мүмкіндік береді.

7. Ойындар мен тапсырмалар

Логикалық ойындар мен тапсырмалар оқушылардың танымдық процестерін белсендіреді. Бұл әдіс оқушыларға ойлау барысында көңіл көтеруге мүмкіндік береді және оқытудың қызықты әрі тиімді тәсіліне айналады. Мысалы:

- Логикалық ойындар: "Шахмат", "Судоку", "Танграм" сияқты ойындар логикалық ойлауды дамытады.
- Құрылымдық тапсырмалар: Оқушыларға құрылымдық тапсырмалар беру арқылы олардың ойлау қабілеттерін жақсартуға болады.

8. Кейстік зерттеу әдісі

Кейстік зерттеу — нақты өмірдегі жағдайларға ұқсас қиындықтарды талқылау әдісі. Бұл әдіс арқылы оқушылар күрделі мәселелерді шешуге үйренеді және шынайы өмірдегі проблемаларды шешудің жолдарын іздейді. Кейстік зерттеулер оқушыларды түрлі тұжырымдар мен шешімдер қабылдауға бағыттайды.

Қорытынды:

Логикалық ойлауды дамыту әдістерінің тиімділігі білім беру жүйесінде ерекше маңызды. Бұл әдістер оқушылардың интеллектін дамытуға, сыни ойлауды қалыптастыруға, дербес шешім қабылдау дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді. Логикалық ойлау қабілеттерін дамыту арқылы оқушылар күрделі мәселелерді жүйелі түрде шешіп, оларды нақты дәлелдермен негіздей алады. Сонымен қатар, бұл әдістер оқушылардың шығармашылық қабілеттерін арттырып, олардың өз ойларын дәл және түсінікті түрде жеткізуіне ықпал етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Оспанова М. Б. "Бастауыш мектепте логикалық ойлауды дамыту әдістері". Алматы: Ұлағат, 2015.

2. Жұмабекова С. А. "Педагогика және бастауыш сыныптарда білім беру әдістері". Астана: Фолиант, 2019.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ОБУЧЕНИЕ

Баталова Елена Геннадьевна
учитель начальных классов, средняя школа «Низамхан», г. Шымкент

Резюме

В статье рассматриваются психологические особенности детей младшего школьного возраста и их влияние на учебный процесс. Психологические характеристики детей в этом возрасте имеют важное значение для формирования эффективной образовательной среды.

Түйін

Мақалада бастауыш сынып оқушыларының психологиялық ерекшеліктері және олардың оқу процесіне әсері қарастырылады. Бұл жастағы балалардың психологиялық сипаттамалары тиімді оқу ортасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады.

Abstract:

The article examines the psychological characteristics of younger school-age children and their influence on the learning process. The psychological traits of children at this age play a significant role in shaping an effective educational environment.

Дети младшего школьного возраста, как правило, находятся в стадии активного перехода от дошкольного возраста к более сложному миру школьного обучения. Это период значительных изменений в их психологическом развитии. Знания, получаемые детьми в начальной школе, основаны на их способности к восприятию, анализу, размышлению и взаимодействию с окружающим миром. Понимание психологических особенностей этих детей необходимо для организации эффективного обучения, а также для создания условий, способствующих развитию их интеллектуальных и личностных качеств.

Особенности психологического развития младших школьников.

1. Когнитивное развитие

На этом этапе развития дети начинают активно осваивать основные концепты и принципы, необходимые для обучения в школе. Их внимание, память, мышление развиваются, и они способны воспринимать более сложную информацию. Однако все это еще остается достаточно наглядным. Ребенок в младшем школьном возрасте имеет высокий уровень восприятия через образы и примеры, и именно такие методы преподавания, как использование визуальных средств, могут быть наиболее эффективными.

2. Эмоционально-волевая сфера

Для детей младшего школьного возраста характерны бурные эмоциональные реакции, которые влияют на их поведение. В этом возрасте у детей еще не стабилизирована эмоциональная регуляция, и они могут легко переключаться от одного эмоционального состояния к другому. Эти особенности могут быть как положительными, так и отрицательными для учебного процесса. Например, дети могут быть склонны к быстрой мотивации в случае положительных эмоций, но их внимание может быстро угасать в случае неудач или скуки.

3. Социальные взаимодействия

Младшие школьники начинают активно вступать в социальные взаимодействия с учителями, одноклассниками и другими взрослыми. Развитие навыков общения, сотрудничества и саморегуляции становятся важными для успешного обучения. Развитие

социальных навыков помогает детям быстрее адаптироваться в школьной среде и наладить отношения с окружающими.

Влияние психологических особенностей на обучение

1. Восприятие информации

Как уже упоминалось, младшие школьники в первую очередь воспринимают информацию на основе образов и примеров. Использование визуальных средств, таких как карточки, картинки, схемы, а также игровые формы обучения, помогает детям лучше понять и запомнить учебный материал.

2. Мотивация к учебе

Дети младшего школьного возраста обладают высокой мотивацией к учебе, если процесс обучения увлекателен и интересен. Важным фактором является создание положительного имиджа учебного процесса, а также поддержка ребенка в моменты трудностей и неудач. Педагоги могут использовать похвалу и стимулы, чтобы поддержать интерес детей к обучению.

3. Саморегуляция и поведение в классе

Эмоциональная нестабильность детей этого возраста может иногда проявляться в их поведении. Важно, чтобы педагог учитывал индивидуальные особенности каждого ребенка, устанавливал четкие правила и демонстрировал конструктивные способы решения возникающих проблем. Важную роль играют также действия ребенка по отношению к учебному процессу: самостоятельность, ответственность, а также выполнение задач в ограниченное время.

Практические рекомендации для педагогов

1. Создавать учебную среду, в которой дети смогут развивать не только когнитивные, но и социальные навыки. Включение в уроки игровых элементов, групповых заданий и совместной деятельности поможет улучшить коммуникацию и взаимодействие между детьми.

2. Развивать эмоциональную компетентность у детей, обучая их справляться с разочарованиями и неудачами, а также поощрять их успехи и достижения.

3. Использовать разнообразные методы преподавания, включая визуальные, аудиовизуальные и практические способы подачи материала. Применение методик, ориентированных на активную деятельность детей, позволяет лучше развить их память, внимание и мышление.

Заключение

Психологические особенности детей младшего школьного возраста играют ключевую роль в процессе обучения. Понимание этих особенностей и использование соответствующих методов и приемов преподавания позволяет педагогам не только повысить уровень образовательных достижений, но и создать комфортную и поддерживающую атмосферу для развития каждого ребенка. Развитие когнитивных и эмоциональных способностей детей в этом возрасте является основой для их дальнейшего успешного обучения в старших классах и жизни в целом.

Список литературы:

1. Виготский Л.С. "Психология развития человека". Москва, 2000.
2. Зимняя И.А. "Психология младшего школьника". Санкт-Петербург, 2003.
3. Левина Н.И. "Психология и педагогика младшего школьного возраста". Москва, 2011.
4. Петровский А.В. "Психология развития детей". Москва, 2006.
5. Шевченко Н.А. "Современные подходы к обучению младших школьников". Санкт-Петербург, 2015.

КАК ПОМОЧЬ РЕБЕНКУ АДАПТИРОВАТЬСЯ К ШКОЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ?

Тарасенко Лилия Леонидовна
учитель начальных классов, средняя школа «Низамхан», г. Шымкент

Резюме

Адаптация к школьному обучению является важным этапом в жизни ребенка. Это процесс, в котором ребенок сталкивается с новыми социальными и образовательными вызовами. Переход от детского сада к школе может быть стрессовым, и важно поддержать ребенка в этом периоде. Статья освещает ключевые аспекты адаптации, способы минимизации стресса, а также психолого-педагогические подходы, которые помогут ребенку успешно войти в школьный режим.

Түйін

Мектепке бейімделу — бұл баланың өміріндегі маңызды кезең. Бұл процесс барысында бала жаңа әлеуметтік және білім беру қиындықтарымен бетпе-бет келеді. Балабақшадан мектепке көшу стресс тудыруы мүмкін, сондықтан осы кезеңде баланы қолдау өте маңызды. Мақалада бейімделудің негізгі аспектілері, стрессті азайту тәсілдері, сондай-ақ баланың мектепке сәтті бейімделуіне көмектесетін психологиялық-педагогикалық тәсілдер қарастырылады.

Abstract:

Adaptation to school education is an important stage in a child's life. This is a process in which the child faces new social and educational challenges. The transition from kindergarten to school can be stressful, and it is crucial to support the child during this period. The article highlights the key aspects of adaptation, methods of minimizing stress, as well as psychological and pedagogical approaches that will help the child successfully enter the school routine.

Начало школьного обучения является важным и порой непростым этапом в жизни каждого ребенка. Переход из детского сада в школу сопровождается рядом изменений: новые правила, большие группы сверстников, требования и ожидания со стороны учителей и родителей. В этот период дети могут испытывать стресс, переживать из-за неизвестности и новых правил поведения, что может затруднить процесс адаптации. Поэтому важно поддержать ребенка, помочь ему освоиться в новом образовательном пространстве и развить уверенность в себе.

1. Психологическая подготовка ребенка к школе

Подготовка ребенка к школе начинается еще до первого звонка. Важным аспектом является создание позитивного отношения к учебе и школе. В этом могут помочь следующие методы:

- Раннее знакомство с правилами и ожиданиями школы: родители могут познакомить ребенка с тем, что его ждет в школе, рассказать о важности учебы и показать, как будет организован школьный день.
- Разговоры о позитивных аспектах учебы: важно рассказать о преимуществах школы — новых друзьях, интересных занятиях, увлекательных уроках.
- Игровая форма обучения: использование различных игровых методов обучения помогает ребенку привыкать к школьным дисциплинам, не воспринимая это как нагрузку.

2. Создание комфортных условий для учебы

После того как ребенок пришел в школу, важно помочь ему создать комфортные условия для учебы, как в школе, так и дома:

- Обеспечение стабильного режима дня: школьный день и расписание могут быть для ребенка чем-то новым, поэтому важно научить его планировать свое время. Введение стабильного распорядка дня помогает ребенку адаптироваться и чувствовать себя уверенно.
- Создание удобного рабочего пространства: важно организовать домашнее место для учебы, где ребенок сможет сосредоточиться на заданиях. Это должен быть тихий уголок, с достаточным количеством света и всех необходимых материалов.

3. Развитие социальной адаптации ребенка

Для успешной адаптации важным является освоение социальных навыков, так как в школе ребенок сталкивается с большими группами сверстников. Чтобы помочь ребенку наладить отношения с одноклассниками, можно:

- Развивать навыки общения: научите ребенка общаться, слушать других, выражать свои мысли и участвовать в коллективных играх.

- Поощрение дружбы: старайтесь направлять внимание ребенка на важность дружбы и понимания с одноклассниками, а не на конфликты.

4. Роль родителей в процессе адаптации

Родители играют важную роль в процессе адаптации ребенка. Их поддержка и внимание имеют большое значение:

- Психологическая поддержка: важно быть внимательным к переживаниям ребенка, выслушивать его и помогать справляться с возникающими трудностями.

- Поощрение успехов: поддерживайте и поощряйте успехи ребенка, даже если они маленькие, это поможет ему почувствовать уверенность в своих силах.

- Обратная связь с учителями: важно наладить контакт с педагогами, следить за прогрессом ребенка в учебе, чтобы вовремя оказать помощь в случае возникновения трудностей.

5. Преодоление стресса и тревожности.

В первый год учебы у детей часто возникает тревожность, связанная с новыми требованиями и ожиданиями. Чтобы снизить уровень стресса, можно:

- Объяснять и успокаивать: если ребенок переживает перед важными моментами (например, первым уроком или контрольной), объясните ему, что это нормально и что можно справиться с трудностями.

- Техники релаксации: научите ребенка простым методам релаксации — глубокому дыханию, упражнениям на расслабление.

Заключение:

Адаптация к школьному обучению — это процесс, который требует времени, терпения и внимания со стороны родителей, педагогов и самого ребенка. Подготовка и поддержка ребенка на каждом этапе учебного процесса помогает снизить стресс и развить уверенность в собственных силах. Важно помнить, что каждый ребенок уникален, и его адаптация будет происходить в индивидуальном темпе. Помощь и поддержка на всех этапах — залог успешной школьной жизни.

Список литературы:

1. Выготский Л. С. Психология развития человека. М.: Эксмо. 1991 г.
2. Пиаже Ж. Психология интеллекта. М.: Когито-Центр. 2000 г.
3. Ильин Е. П. Психология личности. СПб: Питер. 2002 г.
4. Смирнова Е. В. Педагогика: теория и практика. М.: Высшая школа. 2010 г.

МЕКТЕПАЛДЫ ДАЙЫНДЫҚТА ЭМОЦИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ

Алимжанова Назира Бериковна
Түркістан облысы, Созақ ауданы,
Ісмет Кеңесбаев атындағы жалпы білім беретін мектебінің мектепалды сынып мұғалімі

Резюме

В этой статье рассматриваются вопросы развития эмоциональных и социальных навыков в дошкольном возрасте. Формирование эмоциональных и социальных навыков у детей дошкольного возраста имеет большое значение для их общего развития, так как эти навыки способствуют

улучшению их социальных взаимодействий, пониманию эмоциональных состояний и способности к самоконтролю. В процессе обучения и воспитания основным ориентиром является обучение детей взаимодействовать друг с другом, контролировать свои эмоции и правильно их направлять.

Abstract:

This paper explores the issues of developing emotional and social skills in preschool-aged children. The formation of emotional and social skills is crucial for their overall development, as these skills enhance children's ability to engage in social interactions, understand their emotional states, and manage themselves. In the process of teaching and upbringing, the main objective is to teach children to interact with each other, regulate their emotions, and apply them appropriately.

Мектепалды білім беру – балалардың мектепке дайындық кезеңі, әрі олардың интеллектуалдық, әлеуметтік, эмоционалдық және физикалық дамуының маңызды кезеңі. Бұл кезеңде балалар алғаш рет ресми білім алу процесіне қатысып, әлеуметтенудің негізгі кезеңдерін бастан кешіреді. Мектепалды білім беру жүйесі балалардың мектепке психологиялық және физикалық дайындықтарын қамтамасыз ететін, олардың танымдық қабілеттерін дамытуға бағытталған кешенді шаралар жиынтығын білдіреді.

Эмоциялық және әлеуметтік дағдылардың анықтамасы

Эмоциялық дағдылар:

Эмоциялық дағдылар — бұл адамның өз сезімдерін түсіну, қабылдау, басқару және оларды дұрыс бағалау қабілеті. Эмоциялық интеллект адамның эмоцияларын танып, оларға дұрыс жауап беруге мүмкіндік береді. Ол өз эмоцияларын басқаруға ғана емес, басқалардың сезімдерін түсініп, дұрыс әрекет етуге де бағытталған. Бұл дағдылар баланың жеке дамуы мен психологиялық денсаулығы үшін маңызды. Эмоциялық дағдылардың негізгі компоненттері мыналар:

- Эмоцияларды түсіну: Бала өз сезімін білу және оны дұрыс атау дағдыларын меңгеру керек. Бұл балаға өз эмоцияларын реттеуге және басқа адамдардың сезімдеріне түсіністікпен қарауға мүмкіндік береді.
- Эмоцияларды басқару: Эмоцияларды басқару — бұл өз сезімдерін ұстау, бақылау және дұрыс бағытта қолдану қабілеті. Балалар бұл дағдыны ойындар, әлеуметтік қарым-қатынас арқылы үйрене алады.
- Эмпатия: Эмпатия — бұл басқа адамның сезімін түсіну және оған жауап беру қабілеті. Бала эмпатияны дамыта отырып, қоғамдағы өзара қарым-қатынасты жақсарта алады.

Әлеуметтік дағдылар:

Әлеуметтік дағдылар — бұл адамдармен тиімді қарым-қатынас орнату, әлеуметтік нормаларды түсіну, ұжымда жұмыс істеу, сондай-ақ басқа адамдардың пікірлері мен көзқарастарына құрмет көрсету қабілеттері. Әлеуметтік дағдылардың баланың тұлғалық дамуы үшін маңызы зор, себебі олар оған қоғамда дұрыс орын алуға және басқа адамдармен тиімді жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

- Коммуникативті дағдылар: Бұл дағды баланың қарым-қатынас жасауда өз ойын ашық, нақты және дұрыс жеткізуін қамтамасыз етеді. Бұл сондай-ақ тыңдаушының пікірін тыңдай білу, сұрақтар қою және әртүрлі пікірлерді сыйлау дағдыларын қамтиды.
- Топта жұмыс істей білу: Топтық жұмыстарға қатысу балаларға ортақ мақсатқа ұмтылу, өз міндеттерін орындау, басқа қатысушылармен өзара әрекеттесу дағдыларын дамытады. Бұл дағдылар әсіресе қоғамдастықпен жұмыс істеу, ынтымақтастық және компромисс жасау дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- Әлеуметтік нормаларды түсіну: Әлеуметтік дағдылардың маңызды құрамдас бөлігі — бұл қоғамдағы әлеуметтік нормаларды, әдет-ғұрыптар мен ережелерді түсіну. Бала бұл нормаларды мектепте, үйде және қоғамда қалыптасқан тәжірибелер арқылы меңгереді.

Мектепалды дайындық кезеңіндегі бала дамуының ерекшеліктері

Баланың жас ерекшеліктері: мектепалды кезеңде баланың психологиялық және әлеуметтік даму ерекшеліктері

Мектепалды кезең — бұл баланың психологиялық және әлеуметтік дамуының негізі қаланатын ерекше кезең. Бұл кезеңде баланың физиологиялық және психикалық өзгерістері жылдам жүріп, олар жеке тұлға ретінде қалыптасуына әсер етеді. Мектепке дейінгі жастағы балалар әдетте 3-7 жас аралығында болады, ал бұл уақытта баланың моторикасы, когнитивті дамуы, тілдік дағдылары мен әлеуметтік қабілеттері айтарлықтай жетіледі. Мектепалды дайындық кезеңі баланың зияткерлік, эмоционалдық, әлеуметтік және психологиялық жағдайын дамытудың маңызды кезеңі болып табылады.

- Психологиялық даму: Бала ойлау, есте сақтау, қабылдау, зейін, абстракцияны дамыту қабілетін жетілдіреді. Оның ойлауы бұрынғыдан кеңейіп, себеп-салдарлы байланыстарды түсінуге, өзінің шешімдерінің салдарын болжауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, мектепке дейінгі жастағы балада тұрақты тұлғалық қасиеттер мен мінез-құлық ерекшеліктері қалыптасады.
- Әлеуметтік даму: Баланың мектепке дейінгі кезеңде әлеуметтік дағдылары дамиды. Ол өзінің отбасында және ересектермен қарым-қатынас жасауды үйренеді, сондай-ақ құрдастарымен өзара әрекеттесу дағдыларын меңгереді. Балалар бір-біріне көмек көрсету, бірге ойнау, өзара сыйластық пен ынтымақтастық принциптерін игереді.

Эмоциялық және әлеуметтік дамудың алғашқы белгілері

Мектепалды кезеңдегі балаларда эмоциялық және әлеуметтік дамудың алғашқы белгілері айқын көрінеді. Олар өз эмоцияларын жақсы түсініп, басқара білу дағдыларын меңгереді. Бұл уақытта балаларда өзін-өзі бағалау қалыптасады, яғни олар өз мүмкіндіктерін, күш-жігерін түсініп, өз әрекеттеріне жауапкершілік алуға дайын болады.

- Эмоциялық даму: Бала өзінің эмоцияларын білдіру мен оларды басқаруда жақсарады. Олар қуаныш, реніш, қорқыныш сияқты эмоцияларды анық сезініп, басқа адамдардың эмоцияларына да сезімтал болады. Бұл кезеңде баланың эмпатиясы да дамиды, ол басқа балалардың көңіл-күйін түсініп, сәйкес әрекеттер жасайды.
- Әлеуметтік даму: Бала өзгелермен қарым-қатынас жасауды үйренеді, қоғамның мәдениетіне бейімделеді. Әрбір баланың әлеуметтік ортада өзін қалай ұстайтыны және әлеуметтік ережелерді қалай қабылдайтыны оның жеке тұлға ретінде қалыптасуына үлкен әсер етеді. Бұл кезеңде әлеуметтік шекараларды, тілдік ережелерді, тәртіпті және топтағы рөлдерді түсіну дамиды.

Қорытынды:

Аутентикалық материалдарды тіл оқытуда пайдалану қазіргі білім беру әдістерінде маңызды орынды алады. Олар оқушыларға тілдің табиғи ортадағы қолданылуын көруге мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде тілдік дағдылардың дамуына және студенттердің тілдік сауаттылығының артуына ықпал етеді. Аутентикалық материалдар тек грамматика мен лексиканы үйренуге ғана емес, сонымен қатар мәдени контексті түсінуге, коммуникативтік дағдыларды дамытуға және оқушылардың тілдік тәжірибелерін байытуға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Назарова И. Е. Мектепалды дайындық кезеңінде балалардың әлеуметтік дамуы. Алматы: Қазақ университеті, 2015.
2. Абдуллина Г. Ә. Мектепалды білім беру: теория және практика. Астана: Білім, 2018.
3. Құдайбергенова С. Қ. Баланың эмоционалдық дамуы: теория мен практика. Алматы: Атамұра, 2016.

МЕКТЕПАЛДЫ СЫНЫПТАРДА БАЛАЛАРДЫҢ СӨЗДІК ҚОРЫН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ

Әжібаева Майра Әбуталипқызы
Түркістан облысы, Созақ ауданы
Ісмет Кеңесбаев атындағы жалпы білім беретін мектебінің мектепалды сынып мұғалімі

Резюме

Эта статья посвящена способам развития словарного запаса у детей в дошкольных классах. Развитие словарного запаса является важным компонентом языкового развития детей, так как оно способствует улучшению их мышления, речевой культуры и общего познавательного развития.

Abstract:

This paper is dedicated to methods of developing vocabulary in preschool children. Vocabulary development is an important component of children's language development, as it enhances their thinking abilities, speech culture, and overall cognitive growth.

Сөздік қор — адам тілінің ең маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Ол жеке тұлғаның коммуникативтік қабілетін, сөздерді дұрыс таңдап, орынды қолдану дағдысын, ойды дұрыс және нақты жеткізу мүмкіндігін анықтайды. Әсіресе мектепалды сыныптарда сөздік қордың қалыптасуы өте маңызды, өйткені бұл кезеңде бала тілінің негізі қаланады. Тіл байлығы мен сөздік қордың көлемі адамның сөйлеу мәдениетіне, ойлау қабілетіне және білімді игеру деңгейіне тікелей әсер етеді.

Сөздік қорды дамытудағы теориялық негіздер:

Сөздік қордың қалыптасуы мен дамуы тіл үйретудің маңызды аспектілерінің бірі болып табылады. Баланың сөздік қоры оның тілдік қабілеттерінің дамуының көрсеткіші болып табылады және оның оқу, жазу, сөйлеу, тыңдау дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Сөздік қордың дұрыс дамуы балаға өз ойын еркін жеткізуге, қоғаммен дұрыс қарым-қатынас орнатуға және жалпы интеллектуалдық даму деңгейін көтеруге мүмкіндік береді.

Сөздік қордың анықтамасы және оның балалардың тілдік дамуына әсері:

Сөздік қор – бұл адамның белгілі бір тілде қолданатын сөздер жиынтығы, оларды түсіну мен қолдану дағдылары. Сөздік қордың мазмұны тілдік қордың дамуына, яғни балаға белгілі бір сөздермен танысуға, жаңа сөздермен жұмыс істеуге, олардың мағыналарын түсінуге, сөйлеу барысында қолдануға мүмкіндік береді. Баланың сөздік қорының кеңеюі оның тілдік ойлауын дамытуға, жаңа ақпаратты қабылдау қабілетін арттыруға, әлем туралы түсініктерін кеңейтуге әсер етеді.

Мектепалды сыныптарда сөздік қорды дамытуға арналған әдіс-тәсілдер

Мектепалды сыныптарда сөздік қорды дамыту – балалардың сөйлеу тілінің, логикалық ойлауының және әлеуметтік өзара әрекеттесулерінің негізі болып табылады. Сөздік қордың дамуы оқу, жазу, тыңдау және сөйлеу дағдыларын қалыптастырудың маңызды бөлігін құрайды. Төменде мектепалды сыныптарда сөздік қорды дамытуға арналған бірнеше әдіс-тәсілдер ұсынылады:

1. Тікелей түсіндіру әдісі

- Балаларға жаңа сөздерді нақты контексте түсіндіру маңызды. Мұндай түсіндіруде сөздер суреттер, заттар немесе іс-әрекеттермен байланыстырылып беріледі. Мысалы, жаңа сөздерді қолдану арқылы әңгіме жүргізу, сол сөздерді бала тәжірибесінде жиі қолдануға мүмкіндік береді.

2. Құрастыру және әңгімелеу әдісі

- Сөздік қорды дамытуға көмектесетін бір тиімді тәсіл — балаларға қысқа әңгімелер құрастыруға мүмкіндік беру. Бұл әдіс балалардың өз ойларын айтуға, жаңа сөздер мен тіркестерді қолдануға үйретеді. Әңгіме құрастыру барысында балалар өздерінің тәжірибелерін сипаттап, жаңа сөздермен танысады.

3. Сөздер мен олардың мағыналарын ойнау арқылы үйрену

- Ойындар — сөздік қорды дамытуда тиімді әдіс. Мысалы, «Сөздің мағынасын табу» ойынында баланың жаңа сөздер мен олардың мағыналарын меңгеруіне мүмкіндік беріледі. Әрбір жаңа сөзге қатысты сурет көрсету немесе сол сөзбен байланысты әрекет жасау ойын барысында балалардың тілін дамытуға көмектеседі.

4. Сөздер мен суреттерді сәйкестендіру әдісі

- Бұл әдіс балаларға сөздер мен суреттерді сәйкестендіруге мүмкіндік береді. Мысалы, суреттерді көрсетіп, сол суретке сәйкес келетін сөздерді айтуға үйрету арқылы балалардың сөздік қоры ұлғаяды.

5. Әндер мен өлеңдерді оқу

- Балаларға әндер мен өлеңдерді оқу сөздік қорын кеңейтудің бір әдісі болып табылады. Әндер мен өлеңдер табиғи түрде балалардың тілін дамытып, оларды дұрыс сөйлеуге үйретеді. Әндер мен өлеңдерді тыңдау және қайталау барысында жаңа сөздер мен тіркестерді есте сақтау оңайырақ болады.

6. Кітап оқу және талқылау

- Мектепалды сыныптарда балаларға қызықты кітаптарды оқу және оларды талқылау сөздік қорды дамытуға мүмкіндік береді. Балалар жаңа сөздермен танысып, оларды дұрыс қолдану дағдыларын меңгереді. Әр кітап оқылғаннан кейін, балалардан осы кітаптың мазмұнын айтып беруді сұрау олардың сөздік қорын жақсартады.

7. Рөлдік ойындар

- Рөлдік ойындар балалардың сөйлеу қабілеттерін дамыту үшін пайдалы әдіс. Балалар әр түрлі рөлдерге еніп, жаңа сөздер мен фразаларды қолдануға үйренеді. Мысалы, «дүкен», «мектеп», «мұражай» сияқты рөлдердегі ойындар балалардың тілін дамытатын бірқатар сөздерді игеруге көмектеседі.

8. Жаңа сөздерді қайта қолдану әдісі

- Балаларға жаңа сөздерді әртүрлі контексттерде қайталап қолдану ұсынылады. Бұл әдіс балалардың жаңа сөздерді түсініп, оларды күнделікті өмірде дұрыс қолдануға үйретеді.

9. Дидактикалық ойындар

- Әртүрлі дидактикалық ойындар да балалардың сөздік қорын дамытуда маңызды рөл атқарады. Мысалы, «Кім не істейді?» ойынында балалардың сөздік қоры толықтырылып, олар сөйлеу дағдыларын дамытады.

10. Сюжеттік суреттерді талқылау

- Сюжеттік суреттер арқылы сөздік қорды дамыту — балалардың шығармашылық ойлау қабілеттерін арттыратын әдіс. Суретке қарап, балалар өз ойларын айтып, осы суретке байланысты әңгіме құрастырады. Бұл тәсіл жаңа сөздер мен фразаларды меңгеруде тиімді.

11. Сөздік карточкалар мен плакаттар

- Сөздер мен сөз тіркестерін есте сақтауға көмектесетін сөздік карточкалар мен плакаттар балаларға көп уақыт бойы көмектеседі. Әр түрлі сөздер мен олардың мағыналарын көрсететін карточкалар балалардың сөздік қорын жылдам әрі қызықты түрде дамытуға мүмкіндік береді.

12. Өзара диалогтар

- Балаларды өзара диалог жүргізуге үйрету, олардың тілін дамытуда маңызды. Мұндай диалогтар балалардың коммуникативті дағдыларын, тыңдау мен сөйлеу қабілеттерін арттырады.

Мектепалды сыныптардағы сөздік қорды дамытуда педагогтың рөлі

Мектепалды сыныптарда сөздік қорды дамыту – баланың тілдік, когнитивті және әлеуметтік дамуының негізгі элементтерінің бірі. Бұл кезеңде баланың сөйлеу қабілеті қалыптасып, тілдік дағдылары нығаяды. Тілдің дұрыс құрылуы мен толыққанды сөздік қорды дамыту оқу мен жазу дағдыларын меңгеруге, оқу процесінде баланың түсінік деңгейін арттыруға мүмкіндік береді. Педагогтың бұл саладағы рөлі ерекше, өйткені ол балаларға тілдік қарым-қатынас жасау, сөздік қорды кеңейту және коммуникацияны жақсарту мақсатында әртүрлі әдістерді пайдаланады.

Балалармен тілдік қарым-қатынас жасау әдістері

Педагогтың балалармен дұрыс тілдік қарым-қатынас орнатуы сөздік қордың қалыптасуына және баланың сөйлеу мәдениетіне әсер етеді. Балалардың сөйлеу дағдылары мен сөздік қоры тек мұғалімнің оқыту әдістері мен қарым-қатынасына байланысты емес, сондай-ақ оны қалайша қарым-қатынасқа тарту, сұрақ қою, тілдесу, ертегі немесе әңгіме айтып беру сияқты әрекеттерге де тәуелді. Педагог өз ісінде келесі әдістерді қолдана алады:
- Сұрақ-жауап әдісі: Балаларды сөйлету үшін сұрақтар қою арқылы сөздік қорды кеңейту. Бұл әдіс баланың түсінік пен жауап беру қабілетін арттырады.
- Диалогтық әдіс: Топтық жұмыс немесе жұптардағы пікір алмасу балалардың сөйлеу қабілетін дамытуға ықпал етеді. Диалог барысында балалар жаңа сөздерді тыңдап, өз сөздерімен жауап береді.
- Әңгімелеу әдісі: Педагог баланы әңгімелер, ертегілер мен өлеңдер арқылы жаңа сөздер мен тіркестерді меңгеруге бағыттайды.
- Ауызша ойындар: «Сөз ойла, тез айт» сияқты сөздік ойындар баланың сөздік қорын кеңейтуге мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Мектепалды сыныптарда балалардың сөздік қорын дамыту — олардың тілдік дағдыларының қалыптасуы мен коммуникациялық қабілеттерінің негізі болып табылады. Бұл процесс баланың әлеуметтік ортаға, мәдениетке және білім алу жүйесіне бейімделуіне ықпал етеді. Сөздік қорды дамытудағы маңызды аспектілердің бірі — балалардың айналадағы дүниені түсінуі мен сипаттай білуі үшін қажетті сөздер мен ұғымдарды игеруі. Сонымен қатар, тілдік қордың байлығы олардың ойлау қабілеттерін, шығармашылық тұрғыдан шешім қабылдау дағдыларын арттыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Ломова А. К. Психология и педагогика в детском возрасте. Москва: Изд-во «Педагогика», 2008.
2. Левченко Л. В. Тіл дамыту әдістемесі: мектепке дейінгі педагогика. Алматы: «Рауан», 2015.
3. Хан Қ. М. Тіл дамыту мен сөйлеу мәдениеті. Астана: «ҚазАқпарат», 2012.

БАЛАНЫҢ ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУДА БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ МАҢЫЗДЫ РӨЛІ

Мұқашева Нүрия Қайратқызы
Түркістан облысы, Созақ ауданы,
Ісмет Кеңесбаев атындағы жалпы білім беретін мектебінің бастауыш сынып мұғалімі

Түйін

Баланың тілдік дағдыларын дамыту бастауыш сыныптан басталады, өйткені осы кезеңде баланың ойлау қабілеті, сөйлеу тілінің дамуы және білімге деген қызығушылығы айтарлықтай қалыптасады. Мақалада бастауыш сынып мұғалімінің баланың тілдік дағдыларын дамытудағы рөлі, әдіс-тәсілдер мен инновациялық технологияларды қолдану, сондай-ақ оқушылардың коммуникативтік қабілеттерін арттыру жолдары талданады. Мұғалімдер балалардың ауызша және жазбаша тілін дамыту үшін шығармашылық тапсырмаларды, ойын элементтерін, жобалық жұмыстарды және басқа да интерактивті әдістерді қалай тиімді қолдануы керек екендігі қарастырылады. Сондай-ақ, тілдік дағдыларды дамытудағы психологтар мен ата-аналардың да қосатын үлесі анықталады.

Резюме

Развитие языковых навыков ребенка начинается с начальной школы, поскольку в этот период существенно формируются его способность к мышлению, развитие речи и интерес к знаниям. В статье рассматривается роль учителя начальных классов в развитии языковых навыков ребенка, использование методов и инновационных технологий, а также способы повышения коммуникативных способностей учащихся. Рассматривается, как учителя могут эффективно применять творческие

задания, игровые элементы, проектную работу и другие интерактивные методы для развития устной и письменной речи детей. Также определяется вклад психологов и родителей в развитие языковых навыков.

Abstract:

The development of language skills in children begins in the primary school years, as during this period the child's thinking ability, speech development, and interest in learning are significantly formed. This article examines the role of primary school teachers in the development of children's language skills, the use of methods and innovative technologies, as well as ways to enhance students' communicative abilities. It discusses how teachers should effectively apply creative assignments, game elements, project work, and other interactive methods to develop both oral and written language in children. The contribution of psychologists and parents to the development of language skills is also identified.

Тіл — адамның ойлау мен қарым-қатынас жасау құралы, бұл оның интеллектуалды дамуының негізі. Тілдің дұрыс және толыққанды дамуы, әсіресе балалар үшін, оқушылардың білімін, ойлау қабілетін және тұлғалық дамуын жақсартады. Бастауыш сынып — тілдік дағдыларды қалыптастыру кезеңі болып табылады. Бұл кезеңде бала сөздерді дұрыс қолдануды, сөйлем құруды, дұрыс жазуды, тыңдауды, сөйлеуді және оқуды үйренеді.

Бастауыш сынып мұғалімі тек сабақ өтіп қана қоймай, оқушының тілін дамытудың маңызды әрі жауапты міндетін атқарады. Осы тұста оның әдіс-тәсілдері, оқушылармен жұмыс жасаудың түрлері және әртүрлі құралдарды қолдануы балаға айтарлықтай әсер етеді. Сондықтан бастауыш сынып мұғалімінің педагогикалық шеберлігі және тәжірибесі тілдік дағдылардың қалыптасуына әсер етеді.

1. Тілдік дағдылардың дамуы және олардың маңызы:

Тілдік дағдылар тек сөздік қорды ғана емес, сонымен қатар логикалық ойлауды, сөйлеу мәдениетін, тілдің түрлі қырларын меңгеруді де қамтиды. Әсіресе бастауыш сынып оқушылары үшін тілдік дағдыларды дамыту олардың білім алу процесінің тиімділігін арттырады. Тілдік дағдыларды дұрыс дамыту баланың өзін-өзі білдіруіне, басқа адамдармен тіл табысуына және әлеуметтік ортаға бейімделуіне мүмкіндік береді.

2. Бастауыш сынып мұғалімінің рөлі:

Бастауыш сынып мұғалімінің міндеті — баланың тілдік дағдыларын дамытуға көмектесу, сөздің мәнін түсінуге, сөздік қорын байытуға бағытталған жұмыстар жүргізу. Мұғалімнің рөлі тіл үйретудің сапасын, әдістерін, стратегияларын, оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың оқу мотивациясын күшейтуде зор. Мұғалім әр оқушының жеке мүмкіндіктерін ескере отырып, олардың сөйлеу, жазу, тыңдау және оқыту дағдыларын дамытуды жоспарлайды.

3. Тілдік дағдыларды дамытуда қолданылатын әдістер мен тәсілдер:

- Шығармашылық тапсырмалар мен ойындар:

Бала үшін тіл үйрену тек оқулықтармен шектелмеуі тиіс. Ойындар мен шығармашылық тапсырмалар балалардың тілге деген қызығушылығын арттырады. Мұғалім түрлі тапсырмалар арқылы оқушыларды қарым-қатынас жасауға, өз ойларын жүйелі түрде жеткізуге ынталандырады. Мысалы, рөлдік ойындар, шығармашылық жазба тапсырмалары балалардың сөздік қорын байытуға мүмкіндік береді.

- Жоба жұмыстары:

Оқушылардың өз бетімен жұмыс жасауы, жобалар орындауы олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады. Бастауыш сынып мұғалімдері оқушыларды түрлі жобалар мен тақырыптық жұмыстарға тарту арқылы олардың тілін дамытуға ықпал етеді. Бұл балаларға жаңа сөздер мен тіркестерді қолдануға, топта жұмыс істеуге, коммуникативтік дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді.

- Интерактивті әдістер:

Жаңа технологиялардың енгізілуімен бірге интерактивті әдістердің маңызы артуда. Оқушыларға білім беру барысында мультимедиялық құралдар мен техникалық құрылғыларды қолдану олардың назарын ұстап тұрып, сөздік қорын дамытады.

4. Тілдік дағдыларды дамытудағы ата-ананың рөлі:

Бала тілінің дамуына ата-ананың да қатысуы маңызды. Ата-аналар балаға ерте жастан дұрыс сөйлеуді үйретіп, қарым-қатынасқа ашық болуына ықпал етуі керек. Олар мектепте жүргізілетін тіл дамыту жұмыстарын үйлестіріп, балаға үй тапсырмасын орындауға көмектесе алады.

5. Психологтың рөлі:

Тілдік дағдыларды дамытуда психологтың да рөлі зор. Баланың психоэмоционалды жағдайы, қоршаған ортаға бейімделуі оның тілінің дамуына әсер етеді. Мұғалімдер мен психологтар бірлесіп жұмыс істей отырып, балалардың тілдік дамуындағы қиындықтарды анықтап, оларға тиісті қолдау көрсетеді.

Қорытынды:

Бастауыш сынып мұғалімінің тілдік дағдыларды дамытудағы рөлі өте маңызды. Тек оқушының теориялық білімін ғана емес, сонымен қатар оның жеке тұлғалық дамуын да ескере отырып, мұғалімдер тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, баланың тілдік қабілеттерін дамытуға ықпал етуі қажет. Интерактивті әдістер мен шығармашылық тапсырмалар арқылы оқушылар өздерінің сөйлеу дағдыларын жетілдіріп, қарым-қатынас жасауды, өз ойларын жүйелі түрде жеткізуді үйренеді. Бала тілінің дамуы, оның білім алу процесіне қатысуы және әлеуметтік ортаға бейімделуі үшін маңызды. Сондықтан да бастауыш сынып мұғалімінің рөлі әрқашан жоғары бағалануы тиіс.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мухина Н.В. «Психология развития речи у детей». М.: Просвещение. 2003 ж.
2. Макарова Л.Н. «Современные подходы к обучению младших школьников». М.: Академия. 2012 ж.
3. Гребенникова И.Н. «Технология преподавания русского языка и литературы в начальной школе». М.: Учебная книга. 2015.
4. Воскобович Н.А. «Детская психология и педагогика». М.: Логос. 2008 ж.
5. Полякова Е.В. «Развитие речи у младших школьников». Санкт-Петербург: Питер.2010.

ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕБЕРЛІГІН АРТТЫРУ

Тагаева Шарапат Искаковна
Түркістан облысы, Созақ ауданы
Ісмет Кеңесбаев атындағы жалпы білім беретін мектебінің
бастауыш сынып мұғалімі

Түйін

Бұл мақалада қазіргі білім беру жүйесінде бастауыш сынып мұғалімдерінің педагогикалық шеберлігін арттыру мәселесі қарастырылады. Мақалада педагогикалық шеберлікті дамытуға арналған түрлі әдістер мен тәсілдер, педагогтың кәсіби құзыреттілігі мен дағдыларын қалыптастыру жолдары талқыланады. Бастауыш сынып мұғалімінің педагогикалық шеберлігін арттыруда маңызды рөл атқаратын инновациялық әдістер мен жаңа технологиялар да назарға алынып, мұғалімдердің кәсіби дамуына ықпал ететін факторлар анықталады. Оқыту үдерісіндегі әртүрлі инновациялық тәсілдер, мысалы, жобалық әдіс, ойын технологиялары, ақпараттық және коммуникациялық технологиялар арқылы оқытуды тиімді ұйымдастыру қарастырылады. Сондай-ақ, мұғалімдердің кәсіби біліктілігін арттыру мақсатында түрлі білім беру курстары мен семинарлардың маңызы жайында да айтылған.

Резюме

В данной статье рассматривается вопрос повышения педагогического мастерства учителей начальных классов в современной системе образования. В статье обсуждаются различные методы и

подходы, направленные на развитие педагогического мастерства, формирование профессиональной компетенции и навыков учителя. Важное внимание уделяется инновационным методам и новым технологиям, играющим ключевую роль в повышении педагогического мастерства начальных классов, а также факторам, влияющим на профессиональное развитие учителей. Рассматриваются различные инновационные подходы в образовательном процессе, такие как проектные методы, игровые технологии, информационно-коммуникационные технологии, и как они способствуют эффективной организации обучения. Также обсуждается значение курсов повышения квалификации и семинаров для повышения профессиональной квалификации педагогов.

Abstract:

This article addresses the issue of improving the pedagogical skills of primary school teachers in the modern education system. The article discusses various methods and approaches aimed at developing pedagogical skills, forming professional competence and skills of the teacher. Special attention is given to innovative methods and new technologies that play a key role in enhancing the pedagogical mastery of primary school teachers, as well as the factors that influence the professional development of teachers. Various innovative approaches in the educational process, such as project-based methods, game technologies, and information and communication technologies, are examined in terms of how they contribute to the effective organization of teaching. The significance of training courses and seminars for the professional development of educators is also discussed.

Қазіргі қоғамның талаптары мен өзгерістеріне байланысты білім беру жүйесі де үнемі жаңаруда. Әсіресе бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби шеберлігін арттыру мәселесі өзекті болып табылады. Бастауыш сынып мұғалімдерінің педагогикалық шеберлігі – бұл тек кәсіби білім мен дағдыларды игеру ғана емес, сонымен қатар баланың тұлғалық дамуына ықпал ететін рухани және эмоциялық компоненттерді де қамтитын күрделі процесс. Сондықтан бұл мәселе қазіргі білім беру жүйесінде ерекше маңызды орын алады.

1. Бастауыш сынып мұғалімдерінің педагогикалық шеберлігі

Педагогикалық шеберлік дегеніміз – мұғалімнің білім беру үдерісін тиімді ұйымдастыруда, оқушының танымдық белсенділігін арттыруда, шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамытуда көрсететін кәсіби деңгейі мен қабілеті. Бұл тұста мұғалімнің педагогикалық білімдері мен дағдыларын үнемі жетілдіріп отыруы маңызды. Сонымен қатар мұғалімдерге өз іс-әрекеттерін бағалауға, жаңаша ойлауға, сыни тұрғыдан пікір білдіруге мүмкіндік беретін инновациялық тәсілдер қажет.

2. Қазіргі заманғы педагогикалық технологиялар және олардың тиімділігі

Білім беру үдерісіндегі инновациялық технологиялар бүгінгі таңда мұғалімдерге оқытуды жаңаша тәсілдермен ұйымдастыруға мүмкіндік береді. Мысалы, ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдану, электронды оқулықтар мен цифрлық ресурстарды пайдалану бастауыш сынып оқушыларына үйрену процесін қызықты әрі интерактивті етіп жасайды. Сонымен қатар, жобалық әдіс, сындарлы оқыту, ойын технологиялары сияқты әдістер мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыруда тиімді құрал ретінде қолданылады.

3. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін арттыру

Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби біліктілігін арттыру – оқу процесінің сапасын арттырудағы маңызды аспект. Бұл мақсатқа жету үшін мұғалімдердің жеке дамуына бағытталған әртүрлі білім беру курстары, семинарлар мен тренингтер ұйымдастыру қажет. Осы орайда педагогтар өздерінің білім деңгейін арттырып, жаңа педагогикалық технологияларды меңгеруі тиіс. Сондай-ақ, үздіксіз білім беру принципі бойынша мұғалімдер түрлі шеберлік сабақтарына, тақырыптық курстарға қатысып, өз біліктілігін арттыруы керек.

4. Педагогикалық шеберлікті арттырудағы педагогикалық жетекші рөлі

Мұғалімнің педагогикалық шеберлігін арттыруда мектеп басшылығы мен әдіскерлердің рөлі ерекше. Әдістемелік қолдау, мұғалімдермен тәжірибе алмасу, кәсіби жетістіктерін талқылау жұмыстарын жүйелі жүргізу – осының бәрі мұғалімдердің педагогикалық шеберлігін арттыруға әсер етеді. Педагогикалық жетекшілер мұғалімдерге жаңа әдіс-тәсілдерді қолдануды үйретіп, олардың кәсіби дамуында маңызды рөл атқарады.

5. Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби шеберлігін арттырудың болашақтағы перспективалары

Болашақта бастауыш сынып мұғалімдерінің педагогикалық шеберлігін арттыру үшін білім беру үдерісінде сандық технологияларды кеңінен қолдану, жаңа әдістемелерді енгізу, мұғалімдердің оқу үрдісіне инновациялық тәсілдермен қатысуын арттыру қажет. Бұл үшін білім беру ұйымдарының қолдауы, заманауи білім беру технологияларын енгізу, педагогикалық тәжірибені жаңаша тұрғыдан ұйымдастыру маңызды.

Қорытынды:

Қазіргі білім беру жүйесінде бастауыш сынып мұғалімдерінің педагогикалық шеберлігін арттыру мәселесі үлкен маңызға ие. Мұғалімдердің кәсіби дамуына ықпал ететін әртүрлі инновациялық әдіс-тәсілдер мен педагогикалық технологияларды пайдалану, олардың білім деңгейін үздіксіз жетілдіру оқушылардың сапалы білім алуы үшін қажет. Осылайша, мұғалімдер өз шеберлігін арттыру арқылы балаларға тек білім емес, сонымен қатар олардың тұлғалық дамуында маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Нұрғазина, С.Ж. «Қазіргі білім беру жүйесіндегі педагогикалық шеберліктің маңызы» / Алматы: ҚазҰУ, 2019.
2. Құдайбергенова, А.Қ. «Инновациялық оқыту технологиялары» / Шымкент: Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік университеті, 2020.
3. Халықова, Г.С. «Педагогика: оқыту әдістері мен құралдары» / Астана: Фолиант, 2018.
4. Назарова, С.М. «Педагогтың кәсіби дамуы: теория және практика» / Алматы: Алтын Орда, 2021.
5. Жұбанова, Б.Р. «Инновациялық әдістерді қолданудың тиімділігі» / Тараз: Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, 2020.

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ЖЕКЕ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Абдикаримова Акнур Уристемовна
Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, “Жанкент” ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Abstract:

This article discusses ways to develop a learner's cognitive and creative abilities, as well as various methods and techniques. Effective approaches to fostering a child's personal abilities, such as project work, group activities, critical thinking, and self-development through education, are proposed. These methods provide opportunities for students to increase self-awareness, enhance their learning, and boost their self-confidence.

Резюме

В статье рассматриваются пути формирования познавательных и творческих способностей личности, а также различные методы и приемы. В качестве эффективных подходов к развитию личных способностей ребенка предлагаются проектная работа, групповая работа, критическое мышление и методы саморазвития через образование. С помощью этих методов рассматриваются возможности для учащихся узнать себя, улучшить процесс обучения и повысить уверенность в себе.

Бастауыш сынып — бұл оқушының білім алу жолындағы алғашқы маңызды кезеңі. Бұл кезеңде баланың ой-өрісі, тұлғалық қасиеттері қалыптасып, оқу мен өмірге деген қызығушылықтары дамиды. Бастауыш білімнің сапасы баланың келешектегі оқу жетістіктеріне, қоғамға бейімделуіне және тұлғалық дамуына үлкен ықпал етеді.

1. Жеке қабілеттерді дамыту: теориялық негіздер

Жеке қабілеттердің қалыптасуындағы психологиялық, педагогикалық аспектілер

Жеке қабілеттердің қалыптасуы психология мен педагогиканың маңызды зерттеу объектісі болып табылады. Психологиялық тұрғыдан алғанда, қабілеттер адамның өзінде бар табиғи және үйренген дағдыларды қамтиды. Бұл дағдылар адамның белгілі бір іс-әрекетті орындауға деген икемділігін көрсетеді. Қабілеттер адамның генетикалық және дамуына байланысты қалыптасады, сондай-ақ орта мен әлеуметтік факторлар да маңызды рөл атқарады. Педагогикалық тұрғыдан, қабілеттерді дамыту процесі белгілі бір әдістемелер мен педагогикалық ықпалдардың арқасында жүзеге асады.

Бала дамуындағы алғашқы кезеңдерде қабілеттердің қалыптасуы маңызды болып табылады, себебі осы уақытта нерв жүйесінің құрылымы мен білім алу процесі қарқынды жүреді. Сонымен қатар, балалардың мотивациясы мен эмоциялық жағдайлары да олардың қабілеттерін дамытуда шешуші рөл атқарады. Әрбір бала жеке тұлға ретінде өзінше ерекшеленеді, ал педагогикалық тәсілдер оны дұрыс бағытта дамытуға көмектеседі.

Жеке тұлға мен қабілеттердің қалыптасуында ерте жастағы білім беру жүйесінің маңызы

Ерте жастағы білім беру жүйесі адамның алғашқы білім алу кезеңінде аса маңызды рөл атқарады. Бұл кезеңде балалардың когнитивті және әлеуметтік дағдылары қалыптасады. Ерте жастан бастап дұрыс білім мен тәрбие алған бала өзінің қабілеттерін еркін дамытуға мүмкіндігі болады. Сонымен қатар, мектепке дейінгі кезеңде балалардың қоршаған ортаға деген қызығушылығы мен ізденушілік қасиеттері де дамиды.

2. Бастауыш сыныптарда жеке қабілеттерді дамыту әдіс-тәсілдері

Бастауыш сыныптарда оқушылардың жеке қабілеттерін дамыту білім берудің маңызды аспектілерінің бірі болып табылады. Әрбір оқушының жеке қабілеттері мен қызығушылықтарын ескере отырып, оларды тиімді дамыту үшін әр түрлі әдіс-тәсілдер қолданылады. Бұл бөлімде бастауыш сыныптарда қолданылатын жеке қабілеттерді дамыту әдіс-тәсілдері қарастырылады.

1. Әдіс-тәсілдердің түрлері мен қолдану ерекшеліктері

Жеке қабілеттерді дамыту барысында педагогтер әр түрлі әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың білім алуға деген қызығушылықтарын арттырады және әр оқушының әлеуетін ашады. Бұл әдістердің ішінде белсенді оқыту әдістері, практикалық жұмыстар, жобалық әдіс, топтық жұмыс, сындарлы пікірталастар, шығармашылық тапсырмалар бар. Әрбір әдіс оқушының жеке ерекшеліктеріне қарай таңдалып, олардың жеке қабілеттерін дамытуға бағытталады.

2. Жобалық жұмыс: оқушыларды шығармашылық жұмыстарға тарту, топтық жобаларды орындау

Жобалық жұмыс оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытудың тиімді әдісі болып табылады. Бұл әдіс барысында оқушылар тақырыпты өздігінен зерттеп, талқылап, түрлі көзқарастарды салыстыра отырып, нәтижесінде белгілі бір жұмыс немесе жобаны орындауға ұмтылады. Жобалық жұмыстың маңызды ерекшелігі — оқушылардың топтық жұмыстар арқылы өзара пікір алмасуы, бірлесе жұмыс істеу қабілеттерінің дамуы. Бұл оқушылардың сыни ойлау қабілеттерін дамытумен қатар, олардың жауапкершілікті сезінуін және көшбасшылық қасиеттерін ашуға мүмкіндік береді.

3. Сыни ойлау дағдыларын дамыту: талдау, салыстыру, бағалау

Сыни ойлау — бастауыш сынып оқушылары үшін маңызды дағды болып табылады. Сыни ойлау дағдыларын дамыту оқушыларға ақпаратты терең талдауға, салыстыруға, бағалауға мүмкіндік береді. Мұндай дағдылар оқушылардың өз көзқарасын қалыптастыруына, әр түрлі жағдайларды бағалауға және шешім қабылдауға көмектеседі.

4. Тіл дамыту әдістемелері: оқушылардың сөздік қорын байыту және тілдік дағдыларын жетілдіру

Тіл дамыту әдістемелері бастауыш сыныптарда оқушылардың тілдік дағдыларын қалыптастыру үшін маңызды. Сөздік қорды байыту, сөйлеу мәдениетін арттыру, дұрыс сөйлеу мен жазу дағдыларын дамыту — тіл дамытудың негізгі бағыттары болып табылады.

5. Шығармашылық қабілеттерді дамыту: сурет салу, қолөнер, театрлық қойылымдар

Шығармашылық қабілеттерді дамыту үшін бастауыш сыныптарда сурет салу, қолөнер, театрлық қойылымдар сияқты әдіс-тәсілдер қолданылады. Бұл әдістер оқушылардың шығармашылық ойлауын дамытып, өз идеяларын бейнелеу мен шығармашылық тапсырмаларды орындау дағдыларын қалыптастырады.

3. Әдіс-тәсілдердің тиімділігін бағалау

Оқу процесінде қолданылатын әртүрлі әдіс-тәсілдер оқушылардың жеке қабілеттерін дамытуда маңызды рөл атқарады. Бұл әдіс-тәсілдер оқу үдерісінің тиімділігін арттырып, оқушылардың мотивациясын, белсенділігін және білім сапасын жақсартуға бағытталған. Осы бөлімде біз жеке қабілеттерді дамытуға арналған әдіс-тәсілдердің тиімділігін бағалай отырып, олардың білім беру жүйесіндегі маңыздылығын, сондай-ақ қазіргі білім беру жүйесіндегі инновациялар мен жаңа технологиялардың әсерін қарастырамыз.

1. Жеке қабілеттерді дамытуда қолданылатын әдіс-тәсілдердің тиімділігі

Жеке қабілеттерді дамытуда қолданылатын әдіс-тәсілдердің тиімділігі оқушылардың жеке ерекшеліктерін, қажеттіліктерін және даму деңгейін ескеруге байланысты. Әр оқушының білім алу стилі мен қызығушылықтары әртүрлі болғандықтан, білім беру процесінде әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданылуы тиіс. Осыған байланысты, оқытудың тиімді әдістері оқушылардың өзіндік ерекшеліктеріне және олардың жеке қабілеттеріне сәйкес болуы қажет. Мысалы, шығармашылық тапсырмалар, жобалық жұмыс, сындарлы әдістер, ойындар және тәжірибе жасау әдістері оқушылардың танымдық қабілеттерін арттырады, олардың жан-жақты дамуында шешуші рөл атқарады.

2. Оқушылардың мотивациясы мен белсенділігін арттырудағы рөл

Оқушылардың мотивациясы мен белсенділігі – білім алу процесінің маңызды көрсеткіштері. Оқушының жеке қабілеттерін дамытуға ықпал ететін әдіс-тәсілдер оның оқу процесіне деген қызығушылығын арттырып, белсенділігін күшейтеді. Мотивация деңгейі жоғары оқушылар сабақты қызығушылықпен тыңдайды, тапсырмаларды орындауға ынталанады және білімдерін тереңдетуге тырысады. Бұл жағдайда, оқытушының қолданған әдіс-тәсілдері оқушының ішкі ынтасын оятып, олардың жоғары деңгейде білім алуына ықпал етеді.

3. Жеке қабілеттерді дамытуға арналған білім беру жүйесіндегі инновациялар мен жаңа технологиялардың әсері

Қазіргі білім беру жүйесінде инновациялық әдіс-тәсілдер мен жаңа технологиялар қолдану жеке қабілеттерді дамытуда маңызды әсер етеді. Білім беру жүйесіндегі жаңа технологиялар оқушылардың білім алу тәсілдерін жаңартып, олардың оқу процесінде белсенді болуына мүмкіндік береді. Бұл, әсіресе, цифрлық білім беру құралдары мен онлайн ресурстардың пайда болуымен байланысты.

Қорытынды:

Бастауыш сынып оқушыларының жеке қабілеттерін дамыту — қазіргі білім беру жүйесінің маңызды мақсаттарының бірі. Бұл үрдіс тек оқу материалдарын меңгерумен шектелмейді, сонымен қатар оқушының тұлғалық, әлеуметтік және эмоционалдық дамуын да қамтиды. Жеке тұлғаға бағытталған оқыту әдіс-тәсілдері балалардың өздігінен ойлау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді, оларды жауапкершілікке, өз іс-әрекеттерін жоспарлау мен ұйымдастыруға үйретеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Алдажарова А.Қ. «Педагогикалық психология: Баланың тұлғалық дамуы». Алматы: ЖШС «Алматы кітап», 2017.

2. Бозымбаева Р.Т. «Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту». Қарағанды: Қарағанды университеті баспасы, 2015.

3. Күнсұлу М. «Бастауыш сыныпта сыни ойлауды дамыту». Астана: Нұрсұлтан қаласының баспасы, 2018.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ СҮЮ ЖӘНЕ ҚОРҒАУ СЕЗІМІН ДАМЫТУ

Абдикаримова Жанат Курманалыевна
Түркістан облысы, Шардара ауданы
"Шардара" мектеп-лицейінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В данной статье рассматриваются способы развития у учащихся начальных классов чувства любви и ответственности за охрану окружающей среды. Охрана окружающей среды является одной из самых актуальных проблем современности, и ответственность за неё должна формироваться у молодежи с самого раннего возраста. В начальных классах важно воспитывать любовь детей к природе и экологическое сознание, чтобы в будущем они стали гражданами, готовыми защищать природу.

Abstract:

This article discusses ways to develop feelings of love and responsibility for the environment in primary school students. Environmental protection is one of the most pressing issues of modern times, and the responsibility for it must be instilled in young people from an early age. In primary school, it is important to enhance children's love for nature and provide ecological education, so that they can grow up to be citizens who are ready to protect the environment in the future.

Қазіргі таңда қоршаған ортаның жағдайы күрделеніп, экологиялық дағдарыстар көбейіп отыр. Табиғатты қорғау мәселесі әлемдік ауқымда маңызға ие. Бастауыш сынып оқушыларын экологиялық тәрбиелеу, табиғатқа деген сүйіспеншілік пен оны қорғау дағдыларын дамыту — бұл олардың жеке тұлға болып қалыптасуындағы басты аспектілердің бірі. Қоршаған ортаға деген оң көзқарасты қалыптастыру бастауыш білімнің алғашқы кезеңінде жүзеге асуы қажет, өйткені бұл кезеңде баланың дүниетанымы мен құндылық бағдарлары қалыптасады. Мақалада табиғатқа деген сүйіспеншілікті дамыту жолдары мен оны қорғау әдістері қарастырылады.

1. Қоршаған ортаны сүю және қорғау түсінігі

Қоршаған ортаны сүю және оны қорғау — экологиялық тәрбие негіздері болып табылады. Бұл адамның табиғатқа деген оң көзқарасын қалыптастыру, табиғаттың барлық құбылыстарын құрметтеу мен оның байлықтарын сақтап қалуға деген жауапкершілікті арттыруды мақсат етеді. Қоршаған ортаны сүю — бұл адам мен табиғаттың үйлесімді байланысы, табиғи ресурстарды тиімді пайдалану және қоршаған ортаны болашақ ұрпақтар үшін сақтау қажеттілігі туралы түсінік. Табиғатты қорғау білім беру мен тәрбие процесінде, мектепте және отбасында жүзеге асатын ұзақ мерзімді мақсаттармен байланысты.

2. Экологиялық тәрбиенің маңызы

Экологиялық тәрбие оқушыларға табиғаттың байлықтарын түсіндіріп, оны қорғаудың маңыздылығын ұғындыруды мақсат етеді. Бастауыш сынып оқушыларында экологиялық білім беру арқылы олардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін қалыптастыру, жауапкершілікті арттыру және табиғатқа қамқорлық көрсету дағдыларын дамытуға болады. Экологиялық тәрбие оқушылардың дүниетанымын кеңейтіп, оларды қоршаған ортаға деген жауапкершілік сезімін сезіндіруге көмектеседі.

3. Бастауыш сынып оқушыларында қоршаған ортаны қорғау сезімін дамыту әдістері

Қоршаған ортаға деген сүйіспеншілікті қалыптастыру үшін түрлі әдістер мен тәсілдер қолдануға болады. Олардың арасында:

- Экологиялық ойындар мен жаттығулар
- Табиғатқа экскурсиялар ұйымдастыру
- Өсімдіктер мен жануарларға қамқорлық жасау
- Экологиялық тақырыптарға арналған шығармашылық жұмыстар
- Қоршаған ортаны қорғау жөніндегі мектеп ішіндегі жобалар
- Қоршаған орта мәселелері туралы балалардың пікірлерін тыңдау және талқылау

Бұл әдістер оқушыларды табиғатпен жақын таныстырып, олардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін арттырып, қоршаған ортаны қорғау мәселелері туралы түсінік қалыптастыруға көмектеседі.

4. Қоршаған ортаны қорғау жөніндегі жобалар мен іс-шаралар

Қоршаған ортаны қорғау жөніндегі жобалар бастауыш сынып оқушыларының қоршаған ортаға деген қатынасын жақсартуға бағытталған маңызды іс-шаралар болып табылады. Мектептерде жүргізілетін экологиялық жобалар, табиғатты қорғау тақырыбында өткізілетін шығармашылық конкурстар, таза табиғатты сақтау жөніндегі іс-шаралар оқушылардың табиғатқа деген жауапкершіліктерін арттыруға ықпал етеді. Сонымен қатар, мұндай жобалар оқушылардың сыныптастары арасында ынтымақтастық орнатуға, бірігіп жұмыс істей білуге көмектеседі.

5. Қоршаған ортаны қорғауға арналған сыныптан тыс жұмыстар

Сыныптан тыс жұмыстар оқушылардың табиғатқа деген сүйіспеншілігін әрі қарай дамытуға мүмкіндік береді. Экологиялық тақырыптарда әртүрлі зерттеу жұмыстары, шығармашылық жобалар, көрмелер ұйымдастыру оқушыларды қоршаған ортаға деген жауапкершілікті сезінуге ынталандырады. Осы жұмыстар барысында оқушылар өздерін табиғат қорғаушы ретінде сезініп, табиғатқа деген сүйіспеншілігін қалыптастырады.

6. Қоршаған орта мәселелерін шешуде мектеп пен қоғамның рөлі

Қоршаған орта мәселелері мектепте ғана емес, бүкіл қоғамда да қаралуы керек. Мектеп пен қоғам арасындағы ынтымақтастық табиғатты қорғау мақсатында үлкен рөл атқарады. Оқушылар табиғат қорғау мәселелері жөнінде ата-аналарымен, қоғамдық ұйымдармен, экологиялық жобалармен тығыз байланыста болуы керек. Мектептердің экологиялық жобалары, жергілікті қоғамдастықтың қатысуы табиғат қорғау ісіндегі қоғамның ықпалын күшейтеді.

Қорытынды:

Бастауыш сынып оқушыларына қоршаған ортаны сүю және қорғау сезімін дамыту, экологиялық тәрбие беру — қазіргі замандағы басты міндеттердің бірі. Бұл тәрбиенің маңызы өте зор, өйткені табиғатқа деген сүйіспеншілік пен оны қорғауға деген жауапкершілік қазіргі ұрпақтың болашағы үшін үлкен маңызға ие. Қоршаған ортаны қорғау мәселелері мен табиғаттың құндылықтарын оқушылардың санасында қалыптастыру білім беру жүйесінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Оқушылардың қоршаған ортаға деген сүйіспеншілігін арттыру үшін экологиялық білім мен тәрбие процесін әртүрлі әдіс-тәсілдермен жүзеге асыру қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бейсембаев М. Экологиялық тәрбие: теория мен тәжірибе. Алматы: Қазақ университеті, 2018.
2. Есімов Т. Табиғатты қорғау және экологиялық мәдениет. Астана: Елорда баспасы, 2017.
3. Кенжебекова А. Бастауыш сынып оқушыларына экологиялық тәрбие беру әдістері. Алматы: Мектеп, 2020.

ЖЕКЕ ТҰЛҒАҒА БАҒЫТТАЛҒАН ОҚЫТУ: БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУДІҢ ЖАҢА ТӘСІЛДЕРІ

Досыбаева Индира Бейсенбаевна
Түркістан облысы, Шардара ауданы
"Шардара" мектеп- лицейінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В статье рассматриваются инновационные методы и педагогические подходы, эффективно применяемые в учебном процессе с учетом индивидуальных особенностей учащихся начальных классов. Также рассматриваются пути развития личности, повышение критического мышления и расширение творческих возможностей учеников. В этом контексте используются новые методы обучения, такие как развитие социальных навыков учащихся, предоставление им творческих заданий и проектов, а также организация групповой работы.

Abstract:

This article discusses innovative methods and pedagogical approaches that are effectively applied in the teaching process, taking into account the individual characteristics of primary school students. It also explores ways to develop students' personalities, enhance critical thinking, and expand their creative abilities. In this context, new teaching methods are used, such as developing social skills, providing creative tasks and projects, and organizing group work.

Білім беру саласында соңғы жылдары жаңа әдіс-тәсілдердің пайда болуы оқушылардың оқу процесіне деген қатынасын, олардың білім алу тәсілдерін өзгертуге алып келді. Бастауыш сыныпта жеке тұлғаға бағытталған оқыту – оқушының тұлғалық дамуы мен оның әлеуметтенуіне көмектесетін маңызды әдіс. Бұл тәсілдің басты мақсаты – оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оны белсенді және дербес оқу процесіне тарту.

Жеке тұлғаға бағытталған оқытудың мәні мен маңызы:

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту – оқушының жеке мүмкіндіктеріне, қажеттіліктері мен қызығушылықтарына сүйене отырып, білім беру процесін ұйымдастырудың тиімді әдісі. Бұл тәсілдің негізгі мақсаты – оқушының өзіндік ойлау қабілетін дамыту, шығармашылыққа, топтық жұмыста ынтымақтастыққа үйрету, сондай-ақ оның эмоционалдық және әлеуметтік дамуына жағдай жасау.

Жеке тұлғаға бағытталған оқытудың теориялық негіздері:

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту теориясында оқушының өздігінен білім алуына, оның қажеттіліктеріне, қызығушылықтарына, сондай-ақ тұлғалық дамуына басымдық беріледі. Бұл оқыту тәсілі оқушының белсенді қатысуын, өз бетімен шешім қабылдауын және білімді терең меңгеруін қамтамасыз етеді. Теориялық тұрғыдан бұл тәсілде оқушы оқу процесінің орталығы болып табылады.

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту әдіс-тәсілдері:

Бастауыш сыныпта жеке тұлғаға бағытталған оқытудың бірнеше әдіс-тәсілдері бар. Олар:

1. Дифференциацияланған оқыту – оқушының жеке мүмкіндіктеріне қарай тапсырмалар беру, әртүрлі деңгейдегі тапсырмаларды қолдану.
2. Жобалық оқыту – оқушыларды белгілі бір мәселе төңірегінде зерттеу жұмыстарын жүргізуге тарту, топтық жобаларды орындау.
3. Математика және тіл дамыту сабақтарында шығармашылық тапсырмаларды қолдану – оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған тапсырмаларды енгізу.
4. Проблемалық оқыту – оқушыларды нақты мәселе арқылы шешімдер іздеуге тарту.
5. Іс-әрекетке бағытталған оқыту – оқушыларды тек білім алушы ретінде емес, білім процесіне белсенді қатысушы ретінде қарастыру.

Бастауыш сынып оқушыларымен жұмыс істеудің ерекшеліктері:

Бастауыш сынып оқушылары – бұл оқыту процесінде көп көңіл бөлуге, тұрақты ынталандыруға, және әрқайсысының жеке ерекшеліктерін ескеруге қажетті жас шамасы. Олардың қабылдау қабілеттері әртүрлі болғандықтан, жеке тұлғаға бағытталған оқыту әдістері әр оқушының жеке қабілеттерін ескере отырып, дифференциацияланған түрде қолданылуы тиіс.

Оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру:

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыруға көмектеседі. Оқушылардың қызығушылығы – олардың білім алу процесіне белсенді қатысуының басты мотиваторы болып табылады. Оқушыларды әртүрлі әдістер арқылы қызықтырып, оларды оқу процесіне белсенді түрде тартуға болады.

Шығармашылық қабілеттерін дамыту:

Оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту, олардың дербес ойлауын қалыптастыру – жеке тұлғаға бағытталған оқытудың маңызды аспектісі. Бұл қабілеттерді дамыту үшін әртүрлі шығармашылық тапсырмалар мен жобалар ұйымдастыру, оқушылардың қызығушылығын тудыратын тақырыптар бойынша жұмыс жасау қажет.

Оқушылардың әлеуметтік және эмоционалдық дамуын қолдау:

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытып, олардың топта жұмыс істей білу қабілеттерін арттырады. Оқушыларды бірігіп жұмыс істеуге, өз пікірін еркін білдіруге, басқаларды тыңдай білуге үйрету қажет. Эмоционалдық дамуды қолдау да маңызды, өйткені бұл оқушының өзін-өзі бағалауы мен өзіндік пікірінің қалыптасуына әсер етеді.

Қорытынды:

Жеке тұлғаға бағытталған оқыту бастауыш сынып оқушыларының білім алу процесін тиімді әрі нәтижелі етуге мүмкіндік береді. Бұл әдіс оқушылардың өзіне деген сенімін арттырып, білім алу процесіне деген қызығушылығын жоғарылатады. Сонымен қатар, шығармашылық қабілеттерін дамытып, әлеуметтік дағдыларын жетілдіруге септігін тигізеді. Осылайша, жеке тұлғаға бағытталған оқыту әдістерін қолдану бастауыш сынып оқушыларының жан-жақты дамуына жағдай жасайды.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының білім беру стандарттары. Астана: Білім және ғылым министрлігі, 2018.
2. Құдайбергенова Г.Ә. Педагогикалық инновациялар және білім беру жүйесіндегі жаңашылдық. Алматы: ҚазМем баспасы, 2019.
3. Гончарова И.Н. Теория и практика индивидуализированного обучения в начальной школе. М.: Вузовский учебник, 2016.

ТӘРБИЕ МЕН БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ РӨЛІ

Камбарбекова Зауре Альжановна
Түркістан облысы, Шардара ауданы
"Шардара" метеп-лицейінің Бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В данной статье рассматривается важная роль учителя начальных классов в системе воспитания и образования. Учитель начальных классов является основоположником формирования первых знаний у учащихся. Кроме того, в системе начального образования формируются личностное развитие, социальные навыки и культура учеников, что оказывает влияние на каждого ребенка на уровне личности.

Abstract:

This article discusses the important role of the primary school teacher in the education and upbringing system. The primary school teacher is the foundational figure in establishing the first knowledge for students.

Additionally, in the system of primary education, the personal development, social skills, and culture of students are formed, which impacts each child at a personal level.

Бастауыш сынып мұғалімдері – білім беру жүйесінің негізін қалаушы мамандардың бірі. Олар балаларды білім алуға алғашқы қадамдарын жасағанда бағыттап, әрбір балаға жеке көзқарас танытып, тұлғаның дамуына ықпал етеді. Мұғалімнің қоғамдағы рөлі, әсіресе бастауыш білім беру саласында, өте маңызды. Олар тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар, балалардың тұлғалық және әлеуметтік дағдыларын қалыптастыруға, оларды дұрыс мінез-құлық пен моральдық құндылықтарға үйретуге ықпал етеді. Бастауыш сынып мұғалімінің жұмысы тек оқушының білімін дамыту ғана емес, оның адамгершілік қасиеттерін тәрбиелеу, ой-өрісін кеңейту және дүниетанымын қалыптастыру бағытында да зор міндет атқарады. Бұл тұрғыда бастауыш сынып мұғалімдері балалардың алғашқы білім мен өмірлік дағдыларды игеру кезеңінде өте маңызды рөл атқарады.

1. Бастауыш сынып мұғалімінің білім беру үдерісіндегі рөлі

Бастауыш сынып мұғалімі – білім беру жүйесінің алғашқы деңгейінде оқушылардың жеке тұлға болып қалыптасуына зор ықпал ететін педагог. Бастауыш білім беру — мектептің ең алғашқы баспалдағы болып табылады, ол баланың психологиялық, әлеуметтік және интеллектуалды дамуына негіз қалайды. Мұғалімнің осы кезеңдегі рөлі ерекше маңызды, өйткені оқушының алғашқы білім алған кезеңінде педагогтың ықпалы мол болады. Мұғалім тек білім ғана беріп қоймай, оқушының әлеуметтік қарым-қатынас жасау, ұжымда жұмыс істеу, эмоциялық тұрақтылықты сақтау сияқты дағдыларды да қалыптастыруға көмектеседі.

- Бастауыш білімнің мақсаты мен міндеттері

Бастауыш білімнің басты мақсаты — баланың жеке тұлғасын жан-жақты дамыту. Оқушының оқу процесінде өзіндік ойлау қабілетін дамыту, табиғат пен қоршаған ортаға деген қызығушылығын арттыру, моральдық және этикалық нормаларды меңгеру көзделеді. Сонымен қатар, бастауыш білім оқушыларды әлеуметтік қатынастарға үйретіп, олардың дұрыс шешім қабылдай білуін қамтамасыз етеді. Бастауыш сыныпта оқу пәндері арқылы оқушылардың логикалық ойлау қабілеттерін дамытып, өзіндік көзқарастарын қалыптастыру қажет.

- Мұғалімнің оқыту әдіс-тәсілдерінің тиімділігі

Мұғалімнің оқыту әдіс-тәсілдері білім беру үдерісінің тиімділігіне тікелей әсер етеді. Оқушылардың жеке ерекшеліктерін ескеріп, әртүрлі әдіс-тәсілдерді қолдану мұғалімнің кәсіби шеберлігін көрсетеді. Мысалы, ойын әдістері мен тапсырмалар арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыру, топтық жұмыс арқылы оқушылардың әлеуметтік дағдыларын қалыптастыру өте тиімді болып табылады. Мұғалімнің шығармашылық тәсілдері, жаңашыл әдістері мен технологияларды қолдану оқушының пәнге деген қызығушылығын арттырып, оқу үдерісін қызықты және нәтижелі етеді.

2. Тәрбие жұмысы мен әлеуметтік қалыптасудағы бастауыш сынып мұғалімінің рөлі:

Оқушыларды тәрбие арқылы тұлға ретінде қалыптастыру.

Бастауыш сынып мұғалімі оқушыларды тек біліммен ғана емес, сонымен қатар тәрбие арқылы жеке тұлға ретінде қалыптастырады. Бұл кезеңде балалардың мінез-құлқы мен дүниетанымы қалыптасады, сондықтан мұғалімнің олардың тұлғалық қасиеттерін дамытудағы рөлі айрықша маңызды. Оқушылардың өзін-өзі сыйлауы, жауапкершілік, адалдық, еңбекқорлық, достық және т.б. маңызды адамгершілік құндылықтарды түсінуі мен қабылдауы бастауыш сынып мұғалімінің тәлім-тәрбиелік іс-әрекетіне байланысты.

Әлеуметтік, моральдық және этикалық тәрбие беру.

Әлеуметтік тәрбие - оқушылардың қоғамдағы рөлін түсінуі мен дұрыс әрекет ету дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Мұғалім балаларға дұрыс әлеуметтік мінез-құлық нормаларын үйретеді, олардың топтық жұмысқа, сыйластыққа, бір-біріне көмек көрсетуге дағдылануына ықпал етеді. Моральдық тәрбие балалардың адамгершілік құндылықтарын меңгеруін қамтамасыз етеді, ал этикалық тәрбие олардың дұрыс шешімдер қабылдауына, дұрыс өмір сүруге дағдылануына көмектеседі.

Мұғалімнің педагогикалық қарым-қатынасы мен мотивациясы.

Бастауыш сынып мұғалімінің педагогикалық қарым-қатынасы оқушылардың тәрбиесін қалыптастыруда үлкен маңызға ие. Мұғалімнің балалармен жылы, сенімді қарым-қатынасы оларды ұжымда жұмыс істеуге, бір-біріне құрмет көрсетуге, өмірде өз орнын табуға көмектеседі. Мұғалімнің мотивациясы оқушылардың оқуына әсер етіп, олардың білімге деген қызығушылығын арттырады. Мотивацияның жоғары болуы оқушының мектепке деген оң көзқарасын қалыптастырады, нәтижесінде ол жақсы оқиды және тәртіпті болады.

3. Бастауыш сынып мұғалімінің оқушылармен қарым-қатынасы

- Оқушылармен сенімді қарым-қатынас орнатудың маңызы.

Бастауыш сынып мұғалімінің оқушылармен сенімді және ашық қарым-қатынас орнатуы – оқу процесінің тиімділігіне айтарлықтай әсер етеді. Сенімді қарым-қатынас оқушылардың мектепке деген қызығушылығын арттырып, олардың сабақтарға белсене қатысуына ықпал етеді. Мұғалімнің сөздеріне, әрекеттеріне деген сенім оқушылардың өзін жақсы сезінуіне және өз пікірлерін ашық білдіруге жағдай жасайды. Сондай-ақ, сенімді қарым-қатынас оқушылардың оқу барысында кездесетін қиындықтарды жеңуге, қиындықтарды бірге шешуге мүмкіндік береді.

Қорытынды:

Бастауыш сынып мұғалімі білім беру жүйесінде маңызды рөл атқарады, себебі олар оқушыларға алғашқы білім негіздерін береді және тұлғалық дамуына ықпал етеді. Олар оқу процесінің сапасына, оқушының танымдық белсенділігіне және қоғамға пайдалы азамат болып қалыптасуына жауапты. Сонымен қатар, бастауыш сынып мұғалімі – жеке тұлғаның моральдық және психологиялық дамуына әсер ететін басты тұлға. Мұғалімнің оқушыға деген сүйіспеншілігі мен қамқорлығы оның өзін-өзі бағалауын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Айтбаев А.Қ., Ыбыраев М.С. Бастауыш білім берудегі жаңа тәсілдер мен технологиялар. - Алматы: Жазушы, 2015.
2. Баймұханова Н.Ш. Бастауыш білім берудегі педагогикалық әдіс-тәсілдер. - Астана: Фолиант, 2017.
3. Құдиярова С.Ә. Бастауыш сынып оқушыларына арналған тәрбие жүйесі. - Алматы: Білім, 2013.

БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ ТОЛЕРАНТТЫЛЫҚ ПЕН МӘДЕНИ АЙЫРМАШЫЛЫҚТАРҒА ДЕГЕН ҚҰРМЕТТІ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ РӨЛІ

Кешубай Бақтыгүл Тағабайқызы
Шымкент қаласы, "ARMAN-KM" ЖШС "Шың" бастауыш мектебінің мұғалімі

Резюме:

В данной статье рассматривается роль учителя начальных классов в воспитании толерантности и уважения к культурным различиям. В современной образовательной системе воспитание детей в многокультурной среде, развитие их способности понимать и принимать культурные различия является важной задачей. В связи с этим роль учителя начальных классов особенно велика. Учителя должны активно работать над тем, чтобы воспитывать уважение и понимание представителей различных этнических и культурных групп общества.

Abstract:

This article explores the role of primary school teachers in fostering tolerance and respect for cultural differences. In today's educational system, raising children in a multicultural environment and developing their ability to understand and accept cultural differences is an important issue. In this regard, the role of primary school teachers is crucial. Teachers should actively engage in educating students to respect and understand representatives of various ethnic and cultural groups in society.

Бастауыш сынып мұғалімі — білім беру жүйесінде ең маңызды және жауапты рөлді атқаратын тұлға. Ол жас ұрпақтың білім негізін қалап, тұлғаның интеллектуалды және рухани

дамуына ықпал етеді. Бастауыш сыныпта оқушылардың тұлғалық қасиеттері мен қабілеттері қалыптасып, олардың әлеуметтік ортаға бейімделуінің алғашқы кезеңдері жүзеге асырылады. Мұғалімнің басты міндеті — оқушыларға тек пәндік білімді ғана емес, сонымен қатар өмірде қажетті дағдыларды, моральдық құндылықтарды, адамгершілік қасиеттерді де меңгерту.

Толеранттылық және мәдени айырмашылықтарға деген құрметтің теориялық негіздері:

Толеранттылықтың анықтамасы және оның маңызы

Толеранттылық – бұл адамның немесе қоғамның басқа адамдардың, мәдениеттердің, діндердің және өмір сүру стилдерінің айырмашылықтарын түсініп, қабылдауы және құрметтеуі. Бұл ұғым тек қана төзімділікке негізделмейді, сонымен қатар әртүрлілікті бағалау мен оны қоғамның дамуы үшін пайдалану қабілетіне негізделеді. Толеранттылық адам құқықтары мен әлеуметтік әділеттіліктің маңызды компоненті ретінде қоғамның түрлі топтарының арасында ынтымақтастық пен түсіністік орнатуға бағытталған.

Толеранттылықтың маңызы қазіргі әлемде өте зор. Әлемде әртүрлі тілдер, діндер, мәдениеттер мен этникалық топтар өмір сүріп жатқандықтан, осы әртүрлілікті түсіну, құрметтеу және қабылдау адамдардың өзара әрекеттесуінде маңызды рөл атқарады. Әсіресе білім беру жүйесінде бұл ұғым оқушылардың жеке тұлғалық дамуына, адамдар арасындағы қарым-қатынастардың ізгіленуіне, және қоғамдағы жалпы бейбітшілік пен тұрақтылыққа ықпал етеді.

Толеранттылықтың ең негізгі аспектілерінің бірі – ол адамның өзгелердің ойларын, көзқарастарын және мәдениеттерін құрметтеу қабілеті. Бұл қасиет түрлі әлеуметтік және мәдени жағдайларға бейімделуге, басқа адамдардың құндылықтарын түсінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, толеранттылық білім беру жүйесінде оқушылардың әртүрлі мәдениет пен дәстүрлерді меңгеруіне, оларды өздерімен бірге өмір сүретін қоғамда қолдануға мүмкіндік береді.

Мәдени айырмашылықтар туралы түсінік

Мәдени айырмашылықтар – бұл әртүрлі халықтардың өмір сүру салттары, құндылықтары, тілдері, діндері мен әдет-ғұрыптары арасындағы ерекшеліктер. Әрбір мәдениет өзінің тарихи, әлеуметтік және экономикалық даму жолына қарай өзіндік ерекшеліктерді қалыптастырады. Мәдени айырмашылықтар әлемдегі түрлі халықтар мен ұлттардың арасындағы байланыстарда айқын көрінеді. Бұл айырмашылықтар әр халықтың қоғамда өзін қалай ұстауы, қарым-қатынас жасау тәсілдері, білім беру, әлеуметтік құрылымдар мен салт-дәстүрлерге қатысты ерекше көзқарастарында байқалады.

Мұғалімдердің толеранттылықты қалыптастырудағы рөлі:

- Оқу үдерісінде толеранттылыққа бағытталған әдістер

Толеранттылықты қалыптастыру мектептегі оқу үдерісінің маңызды бөлігі болып табылады. Мұғалімдер осы үдерісте белсенді рөл атқарады. Толеранттылық — бұл әртүрлі көзқарастар мен мәдениеттерді құрметтеу, басқалардың құқықтары мен еркіндігін түсіну және бағалау. Мұғалімдер оқушыларға толеранттылықты үйретуде түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануы қажет.

Мұғалімдер оқу үдерісінде бірнеше әдістер арқылы толеранттылықты қалыптастыра алады:

- Топтық жұмыс және ынтымақтастық: Оқушыларды әртүрлі топтарда жұмыс істету арқылы олардың бір-бірімен қарым-қатынас жасауы, әртүрлі мәдениеттер мен пікірлерді құрметтеуі үйретіледі.
- Дискуссиялар мен пікірталастар: Мұғалімдер оқушыларды әртүрлі тақырыптар бойынша пікір білдіруге шақырады. Бұл әдіс арқылы оқушылар өз көзқарастарын білдіруді және өзгелердің пікірлеріне құрметпен қарауды үйренеді.
- Әңгімелер мен әдеби шығармалар: Толеранттылыққа бағытталған әдеби шығармалар мен әңгімелер оқу оқушыларға әртүрлі мәдениеттер мен тұрмыстарды түсінуге мүмкіндік береді.

- Мәдениетаралық түсіністік және қарым-қатынас

Мәдениетаралық түсіністік әртүрлі мәдениеттер арасында өзара құрмет пен ынтымақтастықты дамытуға көмектеседі. Бұл түсіністік оқу үдерісінде оқушылардың мәдениетаралық дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді. Мұғалімдер осы дағдыларды дамыту үшін келесі әдістерді қолдана алады:

- Мәдениетаралық білім беру: Мұғалімдер әртүрлі мәдениеттер мен дәстүрлер туралы ақпаратты үнемі енгізіп отыруы керек. Оқушылардың мәдениетаралық көзқарастарын қалыптастыру үшін арнайы сабақтар мен іс-шаралар ұйымдастыру маңызды.
- Оқыту материалдарын әртүрлі мәдениеттерден алу: Оқушыларға түрлі мәдениеттерді таныстыру үшін оқу материалдары, бейнемазмұндар, әдеби шығармалар мен тарихи деректерді пайдалану.
- Тілдік қарым-қатынас: Тілдерді үйрету барысында мәдениетаралық қарым-қатынасты дамыту өте маңызды. Тіл үйрену тек грамматика мен сөздік қорды игерумен шектелмей, сол тілде сөйлейтін халықтың мәдениетін, дәстүрлерін, көзқарастарын түсінуге бағытталуы қажет.

Бастауыш сынып мұғалімінің жеке дағдылары мен қасиеттері:

Бастауыш сынып мұғалімі – оқушылардың тұлғалық дамуына үлкен ықпал ететін, білім мен тәрбие берудің негізін қалайтын маңызды тұлға. Оның кәсіби шеберлігі, коммуникативтік дағдылары, мәдениетаралық білім мен түсінігі оқушылардың оқу үрдісіне және жалпы даму деңгейіне елеулі әсер етеді.

1. Мәдениетаралық білім мен дағдыларды дамыту:

Мұғалімнің мәдениетаралық білім мен дағдыларды игеруі оқушыларға басқа мәдениеттерді дұрыс қабылдау және түсіну жолдарын үйретуге мүмкіндік береді. Бастауыш сынып оқушыларының әлемдік мәдениет туралы түсінігін кеңейту, оларды көпұлтты қоғамда өмір сүруге дайындау – мұғалімнің негізгі міндеттерінің бірі. Мәдениетаралық білімді дамыту дегеніміз – әртүрлі мәдениеттердің құндылықтары мен дәстүрлерін сыйлау, өзара құрмет пен ынтымақтастықты қалыптастыруға бағытталған әрекеттерді жүзеге асыру.

2. Мұғалімнің көпмәдениетті ортада жұмыс істеуге дайын болуы:

Бастауыш сынып мұғалімі өз сыныбында әртүрлі этникалық және мәдени топтардан келген оқушылармен жұмыс істеуге дайын болуы тиіс. Бұл мұғалімнен кәсіби деңгейдегі жоғары қарым-қатынас дағдыларын, әртүрлі мәдениетке деген ашықтықты, төзімділікті талап етеді. Мұғалімнің көпмәдениетті ортада жұмыс істей білуі оның сабағын бейімдеуіне, оқушыларға өз мәдениетін құрметтей отырып, жаңа білімді игеруге мүмкіндік береді.

3. Оқушыларға әртүрлі мәдениеттер мен этникалық топтардың ерекшеліктерін түсіндіру:

Бастауыш сынып оқушылары үшін әртүрлі мәдениеттер мен этникалық топтардың ерекшеліктері туралы білім алу маңызды. Мұғалім оқушыларға әртүрлі халықтардың өмір салтын, тілін, дәстүрлерін, дінін және тарихын түсіндіру арқылы олардың дүниетанымын кеңейтіп, мәдениетаралық түсіністікті арттырады. Бұл үшін мұғалім оқыту әдістерін тиімді таңдап, сабақта шығармашылық элементтерді, көрнекі құралдарды, әртүрлі мәдениет туралы кітаптар мен фильмдерді пайдалана алады.

Қорытынды:

Бастауыш сынып мұғалімінің мәдениетаралық білім беру мен толеранттылықты қалыптастырудағы рөлі ерекше. Мұғалімдер оқушылардың әлеуметтік және мәдени тұрғыда әртүрлі болатынын ескере отырып, оларды өзара сыйластық пен түсіністікке тәрбиелеуі қажет. Бұл процесті бастауыш сынып деңгейінде дұрыс ұйымдастыру оқушылардың басқа мәдениеттер мен көзқарастарды құрметтеуіне, қоғамда бейбітшілік пен келісім орнатуға үлкен ықпал етеді. Бастауыш сынып мұғалімі мәдениетаралық түсіністікті дамытуда, оқушылардың мәдениетке деген қызығушылығын арттыруда, олардың эмпатия және құрмет көрсету қабілеттерін дамытуда шешуші рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әбілқасымова А. С "Толеранттылық пен мәдениетаралық қарым-қатынас". Алматы: Қазақ университеті, 2015.
2. Сүлейменова Ш. Б. "Қазіргі білім беру жүйесіндегі мәдениетаралық қарым-қатынас". Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2018.
3. Kymlicka W. "Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights". Oxford University Press, 1995.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ІС-ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУДА ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ

Койшиманова Мадина Даулетбековна
Түркістан облысы, Түлкібас ауданы, "Жанкент" ЖББМ бастауыш сынып мұғалімі

Abstract:

This article examines the various types of game technologies, their psychological and pedagogical foundations, and ways of incorporating them into the learning process of primary school students. Additionally, it discusses the role of games in the development of children's social skills, as well as their effectiveness in enhancing creative thinking, speech abilities, and learning motivation. The use of such methods not only improves the effectiveness of the educational process but also has a positive impact on the overall personal development of children.

Резюме

В статье рассматриваются различные виды игровых технологий, их психологические и педагогические основы, а также способы их внедрения в учебный процесс учащихся начальных классов. Кроме того, обсуждается роль игр в формировании социальных навыков детей, их эффективности в повышении творческого мышления, речевых способностей и учебной мотивации. Применение таких методов не только повышает эффективность образовательного процесса, но и оказывает положительное влияние на общий личностный рост детей.

Ойын технологияларының білім беру жүйесіндегі орны қазіргі білім беру үдерісінде барған сайын маңызды болып табылады. Ойын — баланың табиғи қажеттілігі, оның әлемді тану тәсілі, эмоциялық және танымдық дамудың бір құралы. Ойын технологияларының педагогикадағы маңызы артып, оқу үдерісін қызықты әрі нәтижелі етуге бағытталған жаңа әдістер мен тәсілдер қалыптасуда.

Ойын технологияларының теориялық негіздері

Ойын технологиялары — оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру, білім алу үдерісіне деген қызығушылығын дамыту үшін қолданылатын әдіс-тәсілдердің бірі. Ойын — білім беру процесінде оқушылардың қызығушылығын және мотивациясын жоғарылату үшін тиімді құрал болып табылады. Ол оқушыларды жеке және топтық жұмыстарда ынталандырады, шығармашылық қабілеттерін дамытады және түрлі дағдыларды меңгеруге мүмкіндік береді.

Ойын технологияларының мәні мен маңызы

Ойын технологияларының басты мақсаты — оқыту барысында оқу материалын ойын арқылы қызықты, тиімді әрі есте қаларлық етіп ұсыну. Ойын элементтері оқушының ақпаратты қабылдауына оң әсер етеді, өйткені ол ойын процесіне қатысу арқылы білім алуға деген ынтасын күшейтеді. Ойын технологиясы оқушыларды белсенді етіп, оларды шығармашылыққа баулып, тұлғалық дамуға ықпал етеді.

Ойын технологияларының түрлері

Ойын технологияларының бірнеше түрлері бар. Олардың әрқайсысы оқыту процесінде әртүрлі мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған. Олардың ішінде:

1. Дидактикалық ойындар — білім беру мақсатында жасалған ойындар. Мұндай ойындар оқушыларға белгілі бір оқу материалын тиімді әрі қызықты түрде меңгеруге көмектеседі. Мысалы, сөздік қорды дамыту, математикалық есептерді шешу, ғылыми ұғымдарды түсіндіру.
2. Рөлдік ойындар — оқушыларға нақты бір рөлді орындауға мүмкіндік береді. Бұл ойындар барысында оқушылар өздерінің көзқарастарын білдіре алады, әртүрлі әлеуметтік рөлдерді түсінуге және соларға сай әрекет жасауға дағдыланады.
3. Симуляциялық ойындар — нақты өмір жағдайларын модельдейтін ойындар. Бұл ойындар оқушыларға нақты дүниедегі түрлі жағдайларды имитациялау мүмкіндігін береді, сонымен қатар шешімдер қабылдау, стратегиялық ойлау, жауапкершілікті сезіну дағдыларын дамытады.

4. Интерактивті ойындар — оқушылардың бір-бірімен әрекет етуін талап ететін ойындар. Мұндай ойындар әлеуметтік өзара әрекеттесуді дамытады, командалық жұмыс жасауға үйретеді, сондай-ақ уақытты тиімді пайдалану дағдыларын қалыптастырады.

Ойын технологияларын бастауыш сыныпта қолдану әдістері

- Интерактивті және танымдық ойындар

Интерактивті және танымдық ойындар оқушылардың шығармашылық ойлау қабілетін дамытуға, пәндік білімдерін жетілдіруге және олардың сөздік қорын молайтуға көмектеседі. Бұл ойындардың ерекшелігі - олар баланың белсенді қатысуын қажет етеді және оқу процесін қызықты әрі тартымды етеді. Әрбір интерактивті ойын немесе тапсырма баланың білімін тексеріп, оны жетілдіруге бағытталған болуы тиіс.

Интерактивті ойындар көп жағдайда сұрақ-жауап формасында жүргізіледі, мұнда оқушылар әртүрлі тақырып бойынша өз білімдерін көрсетеді. Танымдық ойындар, мысалы, «Білім алаңы», «Сөздер әлемі» немесе «Логикалық жұмбақтар» сияқты ойындар оқушылардың логикалық ойлауын, еске сақтауды және ойлану қабілетін арттырады. Бұл ойындар пәнді меңгеру процесін жеңілдетіп, оқушылардың әртүрлі оқу тақырыптарында алған білімдерін толықтыруға мүмкіндік береді.

- Рольдік және симуляциялық ойындар

Рольдік және симуляциялық ойындар бастауыш сынып оқушыларына түрлі әлеуметтік рөлдерді ойнауға мүмкіндік береді. Бұл ойындар оқушыларға әртүрлі әлеуметтік жағдайлар мен өмірлік жағдайларды модельдеуге көмектеседі. Мұндай ойындар арқылы оқушылар өздерінің қарым-қатынас дағдыларын жетілдіріп, әлеуметтік ортаға бейімделуге дағдыланады.

Рольдік ойындар оқушыларға шығармашылық қабілеттерін пайдаланып, өз рөлін дұрыс әрі нақты орындауға мүмкіндік береді. Мысалы, мұғалім сыныпқа нақты өмірдегі немесе кейіпкерлер арасындағы жағдайды ұсынады, ал оқушылар сол жағдайды шешуге тырысады. Бұл олардың топта жұмыс істеу, шешім қабылдау, бір-бірімен ынтымақтаса отырып әрекет ету қабілеттерін дамытады.

Қорытынды:

Бастауыш сыныптарда ойын технологияларын қолдану оқушылардың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырып, олардың білім деңгейін көтеруге мүмкіндік береді. Бұл әдіс балалардың жеке тұлғалық және шығармашылық дамуын қамтамасыз етіп, оларды оқу үдерісіне белсенді қатыстыруға ықпал етеді. Ойынның элементтері оқу пәндеріне қатысты түрлі тапсырмалар мен жаттығулар арқылы балалардың білімін нығайтуға көмектеседі. Оқушылардың өз бетінше шешім қабылдауы, топпен жұмыс жасауы және қиындықтарды жеңу дағдыларын қалыптастыру барысында ойын технологиялары маңызды рөл атқарады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Абдукаримова Г. С. Педагогика негіздері. – Алматы: Қазақ университеті, 2016.
2. Құдиярова А. Қ. Оқушылардың білім алудағы ойын технологияларын қолдану. – Астана: Білім, 2018.
3. Жанұзақова М. Ә. Оқушыларға ойын арқылы білім беру әдістемесі. – Алматы: ЖШС «Әділет», 2020.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ БІЛІМ АЛУЫНДА ЖЕТІСТІККЕ ЖЕТУ ҮШІН ОҢ МОТИВАЦИЯНЫ ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ

Худайкулова Нурхан Абдисодиковна
Шымкент қаласы, №143 жайлы мектептің бастауыш сынып мұғалімі

Түйін

Мақалада оқушылардың білім алу барысында тиімді мотивацияны қалыптастырудың маңызы, педагогикалық әдістер мен стратегиялар талқыланады. Бастауыш сыныптағы балалардың

психологиялық және жас ерекшеліктеріне байланысты оқу мотивациясын арттыру жолдары қарастырылады. Оқушылардың жеке қасиеттері мен оқу барысында олардың қажеттіліктерін ескеріп, оң мотивацияны қалай қалыптастыруға болатыны жайында тәжірибелік мысалдар келтіріледі.

Abstract:

This article discusses the importance of fostering effective motivation in students' learning, as well as the pedagogical methods and strategies involved. It addresses ways to enhance learning motivation in primary school children, taking into account their psychological and age-related characteristics. The article provides practical examples of how to develop positive motivation, considering the individual traits and needs of students in the learning process.

Оқу мотивациясы – оқушының білім алу іс-әрекетіне қызығушылық білдіріп, оған ынталы және белсенді қатысуына әсер ететін психологиялық процесс. Бұл – әрбір оқушының оқу үдерісінде оң нәтижелерге қол жеткізуіне ықпал ететін маңызды факторлардың бірі. Оқу мотивациясы оқу мақсаттарына жетуді қамтамасыз ететін күш болып табылады. Ол оқушының өз бетінше жұмыс жасауға, білім алу барысында күш-жігерін салуға, жаңа ақпаратты қабылдауға деген ынтасын арттырады.

Мотивация түсінігі мен теориялары:

Мотивация – адамның іс-әрекеттерін белгілі бір мақсатқа жету үшін бағыттайтын ішкі және сыртқы факторлардың жиынтығы. Бұл оқушының оқу үдерісіне қатысуын қамтамасыз ету және олардың оқу нәтижелерін жақсарту үшін маңызды механизм болып табылады. Мотивация адамның ойлау, сезімдер мен әрекеттеріне ықпал етіп, оқушылардың білімге деген қызығушылығын арттырады.

Мотивацияның теориялық негіздері

1. Деци мен Райанның өздік мотивация теориясы:

Бұл теория мотивацияның ішкі және сыртқы компоненттерін бөліп қарастырады. Деци мен Райанның өздік мотивация теориясы бойынша, адамдар өздерінің жеке қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін әрекет етеді. Бұл теорияның негізгі тұжырымы, егер студент өз әрекетін немесе оқу үдерісін сыртқы күштерге тәуелсіз жүзеге асыруға мүмкіндік алса, онда оның мотивациясы жоғары болады. Өздік мотивация — бұл адамдардың мақсаттарына жетуде өздері үшін маңызды деп санайтын себептермен әрекет етуі. Бұл мотивация түрі адамның дербестігін, шығармашылықты және ішкі мотивацияны арттырады.

2. Маслоу қажеттіліктер иерархиясы:

Абрахам Маслоу өзінің қажеттіліктер иерархиясын ұсынған. Оның пікірінше, адамдардың қажеттіліктері төмен деңгейден жоғары деңгейге қарай реттеледі. Маслоуның қажеттіліктер иерархиясы бес деңгейден тұрады:

- Физиологиялық қажеттіліктер: негізгі өмір сүру үшін қажеттіліктер (тамақ, су, баспана, ұйқы).
- Қауіпсіздік қажеттіліктері: физикалық және экономикалық қауіпсіздік.
- Әлеуметтік қажеттіліктер: сүйіспеншілік, достық, қоғамның мүшесі болу.
- Құрмет қажеттіліктері: құрметке ие болу, өзіндік құндылықты сезіну.
- Өзін-өзі жүзеге асыру қажеттіліктері: адамның толық әлеуетін ашу, өз мақсатын жүзеге асыру.

Маслоудың теориясына сәйкес, жоғары деңгейдегі қажеттіліктер тек төмен деңгейдегі қажеттіліктер қанағаттандырылған жағдайда ғана жүзеге асады. Мысалы, егер оқушының физиологиялық қажеттіліктері немесе қауіпсіздігі шешілмеген болса, ол білім алуға шоғырлануы қиын болады. Бұл мотивацияның әртүрлі аспектілерін түсінуге мүмкіндік береді.

3. Әртүрлі мотивация теориялары:

Мотивацияның көптеген басқа теориялары да бар. Мысалы:

- Герцбергтің екі факторлы теориясы: Бұл теория бойынша, мотивацияның екі негізгі факторы бар: біріншісі — гигиеналық факторлар, яғни жұмыс жағдайының немесе оқу ортасының

сапасы, екіншісі — ішкі мотивацияға әсер ететін факторлар, мысалы, оқушының жетістіктері мен танылуы.

- Врумның күту теориясы: Врумның теориясы бойынша, адам белгілі бір мақсатқа жету үшін өзінің әрекеттерінің нәтижесін күтеді. Оқушылар оқуға деген мотивациясын осы нәтижелермен байланыстырады.

Ішкі және сыртқы мотивация түрлері

Мотивация екі негізгі типке бөлінеді: ішкі және сыртқы мотивация.

- Ішкі мотивация: Бұл оқушының өз қызығушылығы мен ішкі қажеттіліктеріне негізделген мотивация. Ішкі мотивацияны арттыру үшін оқушының өздігінен әрекет етуге деген ынтасын қалыптастыру қажет. Ішкі мотивацияның мысалдары — оқушының жаңа ақпаратты қызығушылықпен іздеуі, пәнді меңгерудегі қызығушылығы, оқудағы жеке жетістіктері мен өсуден алған қанағаттанушылығы.
- Сыртқы мотивация: Бұл оқушының сыртқы күштер немесе сыйақылар арқылы оқуға деген ынтасы. Сыртқы мотивация оқушының мұғалімнен немесе ата-анасынан мақтау алу, жақсы бағалар алу, немесе әлеуметтік жағдайын жақсарту үшін оқуға деген ынтасы. Мұндай мотивация оқушының іс-әрекеттеріне сыртқы жағдайлардың ықпал етуі арқылы қалыптасады.

Психологиялық және жас ерекшеліктеріне байланысты мотивацияны қалыптастыру:

- Бастауыш сынып оқушыларының даму кезеңдері мен оларды мотивациялау ерекшеліктері:

Бастауыш сынып оқушыларының психологиялық дамуы ерекше кезеңді қамтиды, ол олардың жеке тұлға ретінде қалыптасуында маңызды рөл атқарады. Осы кезеңде балалардың ойлау, эмоциялар, әлеуметтік қатынастар мен әрекеттері қарқынды дамып, оқу мотивациясы да осы даму сатысына сай қалыптасады. Мұнда балалардың эмоциялық жағының дамуы басты рөл атқарып, олардың қызығушылықтары мен қиялдары кеңейе түседі. Сондықтан бастауыш сынып оқушыларын оқытуда мотивацияны қалыптастыруда эмоциялық компонентке ерекше назар аудару қажет.

Балалардың оқу процесіне қызығушылығы көбінесе ойын арқылы пайда болады. Ойын – бұл тек баланың көңіл-күйін көтеріп қана қоймай, оқу материалына деген қызығушылығын арттыратын маңызды құрал. Ойын элементтерін сабақтарда пайдалану балалардың өздігінен жұмыс жасауға ынталандырып, тапсырмаларды орындау барысында қызығушылықтарын сақтайды.

- Жас ерекшеліктеріне байланысты оқу процесін ұйымдастыруда мотивацияны ескеру:

Оқу процесін ұйымдастыруда мотивацияның жас ерекшеліктерін ескеру маңызды. Әрбір жас кезеңінде балалардың оқу әрекетіне деген қызығушылығы мен ынтасы әртүрлі болады. Мысалы, бастауыш сынып оқушыларында сыртқы ынталандыруға, яғни мұғалімнің сөздері мен бағаларына көп назар аудару байқалады. Сол себепті, оқыту процесінде білімнің маңыздылығын түсіндіру, жетістіктері үшін мақтау сөздері мен жағымды бағалауды қолдану үлкен әсер береді.

Қорытынды:

Мотивацияны қолдану білім беру процесінде маңызды рөл атқарады. Оқушылардың оқуға деген ынтасын арттырып, олардың білімге деген қызығушылықтарын сақтауға көмектеседі. Педагогтардың мотивациялық әдістерді дұрыс қолдануы, оқушының ішкі мотивациясын оятып, олардың оқу процесіне белсенді қатысуына ықпал етеді. Осылайша, мотивация — оқушылардың оқу нәтижелеріне әсер ететін негізгі факторлардың бірі болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Рахметова М. С. Педагогика және психология негіздері: оқушылардың мотивациясы. Алматы: Қазақ университеті, 2010.
2. Абдуллаева Ш. М. Бастауыш сынып оқушыларының мотивациясын дамытуда ойын технологияларын қолдану. Қазақ педагогикасы журналы, 2(5), 45-49, 2018.
3. Тұрғынбаева Б. Ж. Мотивация теориясы және оның педагогикалық процестегі рөлі. Алматы: Рауан, 2015.

МЕКТЕП ШЕБЕРХАНАСЫНДАҒЫ ПӘНДЕР МЕН БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ

Айдарбек Бәкіржан Әшірәліұлы
«Өрлеу»БАҰО АҚ Түркістан облысы және Шымкент қаласы бойынша КДИ филиалы
«Психология, инклюзивті білім беру және кәсіби даму» кафедрасының аға оқытушысы

Резюме

В данной статье рассматриваются вопросы интеграции различных предметов и программ в школьной мастерской. Одной из важных целей современной образовательной системы является установление связей между предметами и развитие научного мышления учащихся. Школьная мастерская — это важная сфера, которая предоставляет возможность развивать практические навыки у школьников. Здесь, объединяя технические, технологические, математические и другие науки, учащиеся получают возможность овладеть различными практическими умениями. В статье рассмотрены методы и подходы к интеграции предметов и программ, а также ее эффективность и роль в процессе обучения учащихся.

Abstract:

This article discusses the issues of integrating various subjects and programs in the school workshop. One of the important goals of the modern education system is to establish connections between subjects and develop students' scientific thinking abilities. The school workshop is a crucial area that provides an opportunity to develop practical skills in students. By integrating subjects from technical, technological, mathematical, and other fields, students are given the chance to master various practical skills. The article examines the methods and approaches to subject and program integration, its effectiveness, and its role in the students' learning process.

Мектеп шеберханасы – оқушылардың техникалық және шығармашылық ойлау қабілеттерін дамыту үшін маңызды орын болып табылады. Шеберхана сабақтары оқушыларға тәжірибе мен теорияны біріктіру мүмкіндігін береді, бірақ оның тиімділігі көп жағдайда пәндер мен бағдарламаларды интеграциялауға байланысты болады. Мақсат – әр пәннің ерекшелігін ескере отырып, оларды бірлесіп оқыту арқылы оқушылардың жалпы білім деңгейін арттыру. Бұл әдіс оқушылардың ғылыми және шығармашылық ойлау қабілетін, практикалық дағдыларын жетілдіруге септігін тигізеді.

1. Пәндерді интеграциялаудың теориялық негіздері:

Пәндер мен бағдарламаларды интеграциялау теориясы мектеп шеберханасы сабақтарын тиімді ұйымдастырудың негізі болып табылады. Мұндай интеграция оқушылардың ойлау қабілеттерін дамыта отырып, олардың түрлі пәндерге деген қызығушылығын арттырады. Пәндер арасындағы байланыс оқушыларға сабақта алған білімдерін бір жүйеге келтіруге көмектеседі, әрі олардың көпқырлы ойлауына ықпал етеді.

2. Шеберханалық пәндер мен бағдарламаларды интеграциялау тәсілдері:

- Математика мен технологияны біріктіру: Технология мен математика пәндерін интеграциялау арқылы оқушыларға құрылыс, жобалау немесе механикалық жұмыстарды жасағанда математикалық есептеулерді қолдану ұсынылады. Бұл әдіс оқушыларға тек техникалық дағдыларды ғана емес, сондай-ақ математикалық ойлау қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

- Ғылым және өнер пәндерін интеграциялау: Шеберханалық жұмыстар барысында өнер мен ғылымның байланысы маңызды рөл атқарады. Мысалы, оқушылар архитектуралық жобалар мен дизайн жасау кезінде өнер мен құрылыс ғылымын үйлестіре алады. Бұл оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға септігін тигізеді.

- Физика мен техника: Мектеп шеберханасында техникалық жұмыстарды жасау кезінде физика пәнін пайдалану маңызды болып табылады. Мысалы, оқушыларға құрылыс материалдарының қасиеттерін түсіндіру үшін физика заңдарын қолдануға болады.

3. Интеграцияның тиімділігі:

Пәндер мен бағдарламаларды интеграциялау оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, олардың жүйелі ойлауын жақсартуға көмектеседі. Оқушылар әр пәнді жеке қарастырмай, олардың байланысын түсіне отырып, кең ауқымды білім ала алады. Бұл әдіс оқушылардың практикалық дағдыларын жетілдіріп, ғылыми және шығармашылық көзқарастарын қалыптастырады.

4. Интеграцияның мәселелері мен қиындықтары:

Пәндер мен бағдарламаларды интеграциялау кезінде белгілі бір қиындықтар туындауы мүмкін. Біріншіден, мұғалімдердің интеграциялау әдісін меңгеру қажеттілігі туындайды. Екіншіден, кейде пәндер арасында өзара байланыс орнату қиынға соғады, бұл оқыту әдістерін дұрыс таңдау мен уақытты тиімді пайдалануды талап етеді.

Қорытынды:

Мектеп шеберханасында пәндер мен бағдарламаларды интеграциялау оқушылардың білім алу сапасын арттыруға, олардың ғылыми және шығармашылық қабілеттерін дамытуға үлкен ықпал етеді. Бұл әдіс оқушыларға білімнің түрлі салаларын біріктіре отырып, шеберлік дағдыларын жетілдіруге мүмкіндік береді. Интеграция әдісін тиімді жүзеге асыру үшін мұғалімдердің кәсіби біліктілігі мен шығармашылық көзқарасы маңызды. Оқушыларды оқытуда пәндер мен бағдарламаларды біріктіру олардың жүйелі ойлау қабілеттерін дамытып, практикада алған білімдерін тиімді қолдануға үйретеді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Иванова Т.Л. Современные подходы к интеграции предметов в школьном обучении. Москва: Изд-во "Просвещение". 2007 г.
2. Сидорова Н.В. Математика и технологии в школьном обучении. Санкт-Петербург: Изд-во "БИНОМ". 2010 г.
3. Алексеев А.Е. Интеграция предметов как средство развития творческого потенциала учащихся. Новосибирск: Изд-во "Сибирское университетское издательство". 2015 г.
4. Грекова Е.А. Педагогические технологии в школе: от теории к практике. Екатеринбург: Изд-во "Учитель". 2012 г.

ЛОГОПЕДТІҢ ЖҰМЫСЫНА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДИАГНОСТИКА МЕН ЕРТЕ АНЫҚТАУ ӘДІСТЕРІНІҢ ӘСЕРІ

Бекбергенова Умсынкул Нұрпейісқызы
Түркістан облысы білім басқармасы Ордабасы ауданының психологиялық педагогикалық түзету кабинеті коммуналдық мемлекеттік мекемесінің логопеді

Резюме

В данной статье рассматривается влияние психодиагностики и методов раннего выявления на работу логопеда. Важность своевременного выявления речевых нарушений и проведения коррекционной работы заключается в том, что ранняя диагностика способствует поддержке языкового и психологического развития детей. Представлены методы ранней диагностики, основные этапы формирования речевых и языковых навыков. Также анализируется значение психодиагностики и коррекционных методов в языковом развитии детей. В работе рассматриваются современные методы и инструменты, применяемые в практике логопеда, а также эффективность психодиагностических методов и инструменты, используемые для коррекции речевых навыков у детей.

Abstract

This article discusses the impact of psychological diagnostics and early detection methods on the work of a speech therapist. The importance of timely identification of speech disorders and corrective work lies in the fact that early diagnosis contributes to supporting the language and psychological development of children. The

methods of early diagnosis and the main stages of forming speech and language skills are presented. The article also analyzes the importance of psychological diagnostics and correctional methods in children's language development. Modern techniques and tools used in the work of speech therapists, as well as the effectiveness of psychological diagnostic methods and tools used for correcting speech skills in children, are discussed.

Бүгінгі күні сөйлеу бұзылыстарының алдын алу мен оларды түзету мәселесі педагогикалық және психологиялық практикалардың маңызды тақырыбына айналды. Ерте кезеңде сөйлеу проблемаларын анықтау және түзету балалардың оқу жетістіктеріне және әлеуметтік бейімделуіне үлкен әсер етеді. Логопедтер мен психологтардың жұмысы осы процестерде өте маңызды рөл атқарады, өйткені олар балалардың тілдік дамуындағы ауытқуларды анықтау мен түзету үшін тиімді әдістерді қолданады.

1. Логопедтің жұмысы мен психологиялық диагностика

Логопедтердің басты міндеті — балалардың сөйлеу қабілеттерін анықтау, сөйлеу дағдыларын дамыту және сөйлеу бұзылыстарын түзету. Ерте диагностика көмегімен сөйлеу ауытқулары мен психологиялық проблемалар уақытында анықталып, оларды түзету үшін арнайы түзету бағдарламалары жасалады. Психологиялық диагностика логопедтің жұмысында маңызды рөл атқарады, өйткені балалардың жеке психологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, тиімді түзету жұмыстары жүргізіледі.

2. Ерте диагностика әдістері

Ерте диагностика — бұл балалардың тілдік дамуындағы ауытқуларды және сөйлеу бұзылыстарын ерте анықтау үшін қолданылатын арнайы әдістер мен тәсілдер жиынтығы. Бұл әдістердің көмегімен баланың сөйлеу дағдыларының дамуындағы кез келген ақаулар мен бұзушылықтар уақытында байқалып, оларды түзету үшін қажетті шаралар қабылданады. Ерте диагностика әдістері психологиялық және педагогикалық құралдар арқылы жүзеге асады.

3. Сөйлеу бұзылыстарын түзету әдістері

Сөйлеу бұзылыстарын түзету әдістері әртүрлі болып келеді және олар бала немесе ересек адамның сөйлеу қабілеттерін дамыту мен қалпына келтіруге бағытталған. Бұл әдістер сөйлеу тілінің мәселелерін түзету үшін арнайы әзірленген және әр пациенттің қажеттілігіне қарай таңдалады. Міне, сөйлеу бұзылыстарын түзету әдістеріне мысалдар:

1. Логопедиялық әдіс

- Логопедиялық массаж: Бұл әдіс сөйлеу аппаратының бұлшық еттерін дамытып, оларды жақсартуға бағытталған. Мысалы, еріндер мен тілдің қозғалысын дамыту үшін массаж жасауды пайдалану.
- Дыбыстарды дұрыс айтуға үйрету: Логопедтер балаларды немесе ересектерді дыбыстарды дұрыс айтуға үйретеді. Мысалы, «р» дыбысын айтқанда ауыз бен тілдің дұрыс қозғалыстарын қалыптастыру.
- Тілдік гимнастика: Бұл әдіс тіл мен еріндердің қозғалыстарын үйлестіруді көздейді. Оған әртүрлі жаттығулар мен қозғалыстарды жаттықтыру кіреді.

2. Ауызша сөйлеу терапиясы

- Тіл дамыту жаттығулары: Мысалы, сөйлеу аймағындағы қоршаған орта мен көрнекі заттарды пайдаланып, баланың сөздік қорын арттыру. Бұл әдіс баланың сөздік қорын кеңейту және сөйлеу барысында қолданылатын сөздерді дұрыс қолдануға үйретуге көмектеседі.
- Артикуляциялық жаттығулар: Бұл әдіс тіл мен еріндердің дұрыс қозғалуына бағытталған жаттығуларды қамтиды. Жаттығулардың дұрыс орындалуы сөйлеу процесін қалыпқа келтіруге көмектеседі.

3. Когнитивтік әдіс

- Мнемотехникалар: Бұл әдіс балалардың немесе ересектердің сөздік қорын көбейтуге көмектеседі, мысалы, сөздерді есте сақтауға және дұрыс айтуға арналған жаттығулар.

- Психолингвистикалық әдістер: Сөйлеу қабілеттерін түзету үшін психологиялық көзқарастарды қолдану. Мысалы, дұрыс сөйлеуге үйретудің психологиялық аспектілері мен техникаларын пайдалану.

4. Топтық терапия әдісі

- Топтық логопедиялық сабақтар: Бұл әдіс топтарда балалармен немесе ересектермен сөйлеу дағдыларын дамытуға бағытталған. Бір-біріне көмек көрсету және бірлесіп сөйлеу жаттығуларын орындау — бұл әдіс өте тиімді болуы мүмкін.

- Кино мен әдебиеттерді қолдану: Сөйлеу дағдыларын дамыту үшін арнайы фильмдер немесе кітаптар арқылы сөздерді дұрыс қолдануға үйрету.

5. Технологиялық әдіс

- Компьютерлік бағдарламалар мен мобильді қосымшалар: Сөйлеуді дамытуға арналған арнайы компьютерлік ойындар мен қосымшаларды пайдалану, мысалы, сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға арналған ойындар немесе жаттығулар.

6. Медикаментоздық әдіс

- Медициналық терапия: Егер сөйлеу бұзылыстарының себебі медициналық проблемалармен байланысты болса (мысалы, ми жарақаттары, неврологиялық мәселелер), онда медикаментоздық терапияны қолдану керек.

Әр әдістің қолданылуы нақты жағдайға, жасқа, сөйлеу бұзылысының түріне және ауырлығына байланысты өзгеріп отырады. Логопед немесе маман әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескеріп, ең тиімді әдістерді таңдайды.

4. Психологиялық диагностика мен логопедтің жұмысындағы байланыс

Логопед пен психологтың арасындағы ынтымақтастық балалардың сөйлеу және психологиялық проблемаларын кешенді түрде қарастыруға мүмкіндік береді. Психологиялық диагностика балалардың сөйлеу бұзылыстарын және олардың психологиялық жай-күйін анықтауға көмектеседі, ал логопед психологиялық деректерді ескере отырып, түзету жұмыстарын жүргізеді. Бұл интегративті тәсіл балаларға тиімді әрі жан-жақты көмек көрсетуге мүмкіндік береді.

Қорытынды

Логопедтің жұмысына психологиялық диагностика мен ерте анықтау әдістерінің әсері өте зор. Ерте диагностика әдістерін қолдану балалардың тілдік дамуын қолдауға және сөйлеу бұзылыстарын уақытында түзетуге мүмкіндік береді. Логопед пен психологтардың бірге жұмыс істеуі балалардың сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға үлкен көмек көрсетеді. Осылайша, психологиялық диагностика мен ерте анықтау әдістері балалардың сөйлеу қабілетін дамытудағы маңызды құралдар болып табылады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Александрова И. А., Семенова, Н. В. Психологические аспекты диагностики и коррекции речевых нарушений у детей. Москва: Издательство «Педагогика». 2011 ж.
2. Иванова Е. А. Современные подходы к диагностике речевых нарушений у детей. Санкт-Петербург: Издательство «Наука». 2013 ж.
3. Новикова Н. А. Основы логопедической работы с детьми дошкольного возраста. Казань: Издательство «Республика». 2015 ж.
4. Романова В. П. Психология и коррекция речевых нарушений у детей. Москва: Издательство «Психология». 2016 г.
5. Юрьева Л. И. Речевые нарушения у детей: диагностика и методы коррекции. Санкт-Петербург: Издательство «Мозаика-Синтез». 2018 г.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕНІҢ МӘНІ

Егенова Айгул Атаевна, Егенова Нуркамила Атаевна
Алматы қаласы, “13 арнайы бөбекжай-балабақшасы “КММ тәрбиешілері

Резюме

В данной статье рассматриваются основы сенсорного воспитания детей дошкольного возраста.

Summary

The article is given information the basics of sensory education for children of preschool organization

«Сенсорлық» -«Sensus» - «сезім», «түйсік», «қабылдау», «түйсіну қабілеті» деген латын сөздерінен шыққан. Қоршаған ортаны тану түсінуден, қабылдаудан басталады.

Сенсорлық тәрбиенің мазмұнына:

- түсті ажырату: түсті ажырату, атау, екі түстің қосындысынан шығатын түс немесе реңк;
- кеңістікті бағдарлау: алға-артқа, жоғары-төмен, оңнан-солдан, ұзын-қысқа, үлен-кіші, кең-тар, биік-аласа;
- уақытты бағдарлау: кеше, бүгін, ертең ұғымдары, минут, сағат, т.б.;
- есту арқылы ажырату;
- заттың сапасын сезу арқылы ажырату: тегіс, мамық, кедір-бұдыр, жұмсақ, қатты, ауыр, жеңіл, суық, жылы, т.б.;
- иіс пен дәмді ажырату кіреді.

Бала заттың сапасын, қасиетін тәжиребе барысында танып біледі: көру арқылы оның пішінін, мөлшерін, байқайды; қолмен ұстап көреді, қандай материалдардан жасалғанын тексереді.

Заттарды тексеру арқылы оқып үйрену – перцептикалық әрекеттер деп аталады. Олар балалардың ойын, еңбек, оқу сияқты тәжирибелік әрекеттерімен тығыз байланыста болады.

Тексеру – сенсорлық тәрбиенің негізгі әдісі. Тексеру – бұл нәтижесін кейін қандай да бір мазмұнды қызметке пайдалану үшін арнайы ұйымдастырылған қабылдау. Балалар көлем, пішін кеңістік қатынастарын, түсті, адам сөзіндегі дыбыстардан музыкалық дыбыстардың ерекшеліктерін бөліп қарауды, оларды бір-бірінен ажырата білуді тексеру арқылы үйренеді.

Кеңістікке қатысты ұғымдарды меңгергеннен кейін балаға шкаф сенің артыңда тұр десе, бала арт жақ қайда, арқа қайда – деп анықтап алып, нақты сезіну үшін, артында тұрған заттың кеңістіктегі орналасуын танып білу үшін арқасын шкафқа тақап тұра қалады.

Балалар геометриялық фигуралармен таныстырылады:

- олардың бұрыштары бар екендігін, неге үшбұрыш немесе төртбұрыш деп аталатындығына көз жеткізеді;
- пішінін анықтайды;
- саусақтармен жүргізе отырып, пішініне көз жеткізеді;

Балалардың материалды қаншалықты меңгергендігін білу үшін балаға тапсырма беріледі – ойыншықтардың ішінен мына үшбұрышқа ұқсайтынын тап. Бала үшбұрышты үшбұрышты саусағымен айналдыра отырып, оның пішінін тексереді, сонан кейін көздің және қолдың қозғалысымен зерттей отырып, сол пішінге ұқсаса затты іздейді.

Бала күнделікті оқыту мен өмірлік тәжірибеде әр түрлі шамаларды, шамалардың әр түрлі элементтерін салыстыру арқылы олардың тең немесе тең емес екендігін танып біледі: бірнеше қызыл таяқшалар мен бірнеше көк таяқшаларды салыстыра отырып, бала қызыл таяқшалар көп, ал көк таяшалар аз деген қортындыға келеді.

Бала беттестіру арқылы екі кесіндінің біреуі ұзын, екінші қысқа екендігін, ұзындықтарын шартты түрде өлшей отырып, олардың тең немесе тең емес екендігін анықтайды. Сондай-ақ кескінділер бөліктерге бөлінген болса, салыстырып, бірінші кесінді екінші кесіндіден қанша бөлік артық екенін біледі.

Мектепке дейінгі мекемеде оқыту көбінесе индукциялық жолмен жүргізіледі, себебі, мектеп жасына дейінгі балалардың тәжірибесі мен білімі әлі жеткіліксіз: әуелі үлкендердің

басшылығымен нақты білімдер жинақталады, содан кейін ережелер мен заңдылықтар жүзеге асырылады.

Мектеп жасына дейінгі балаларды оқытуда индукциялық әдіспен қатар дедукциялық әдісті да пайдалану қажет.

Индукциялық әдіс пайдалануда балалардың ақыл-ойының өсуі жүзеге асады, бірақ, мұнда балалардың өз беттерінше ойлауы мен ізденушілігінің дамуы шектеледі.

Дедукциялық әдісті пайдалануда баладағы ойдың дамуы мен білімді меңгеруі жалпыдан жекеге қарай жүреді. Дедукция әдісі математикаға тән болғандықтан математиканы оқып үйренуге жағдай туғызады. Балалар жаңа меңгерген ережелерді өздерінің бұрын алған білімдері мен тәжірибелеріне талдау жасай отырып, нақтылауға үйренеді.

Балалардағы ақыл-ой дамуына индукциялық және дедукциялық әдістердің өзара байланысы үлкен мүмкіндік береді. Баланы оқыту кезінде жекелеген нақты білімдерді жинақтаудан қорытынды жасатуға болмайды. Дайын білімді меңгеруді, оларды құрметтеуді, өз тәжірибелеріне, қоршаған ортада болып жатқан өзгерістер мен құбылыстарға талдау жасауды, оларды пайдалана білуді үйрету керек. Балалар белгілі бір уақыт ішінде тік төртбұрышпен және оның негізгі белгілермент наысады. Бірақ балалар шаршы, тік төртбұрыш туралы бұрыннан біледі. Дегенмен баланың тік төртбұрышты неғұрлым жалпы, кең ұғым ретінде қабылдауы маңызды.

Өмірлік тәжірибеде меңгергеніне сүйене отырып:

- белгілері ұқсас таныс фигураларды балалардың өздеру табу;
- оларды атап шығу;
- пішіні тік төртбұрыш болып келетін заттарды табу;
- олардың бөліктерін табу ұсынылады.

Мұндай нақты іс-әрекет балаларда тік төртбұрыш туралы білімді кеңейтеді.

Көпбұрышпен, оның жалпы белгілерімен таныстыру да солай жзеге асырылады. Балалар түрлі көлемдегі көпбұрыш ұғымына енетін үшбұрышты, шаршы, тік төртбұрышты, трапеция пішінділерді көрсетіп, ажыратып бере алады. Көпбұрыш түрлі фигурада шектелген сынық сызықтармен жасалады.

Балалардың индукция және дедукция әдісін қолдануға үйретіп, жалпы мен жекенің, болжам пен нақтының бірлігін түсіндіру керек.

Әдебиеттер:

1. Андабекова С. Қарапайым математикалық ұғымдар қалыптастыру. Оқу құралы. Алматы 2004ж.
2. Подьякова Н.Н. «Сенсорные воспитаниие в детском саду» Москва. Просвещение. 1981г.
3. Метлина Л.С. «Математика в детском саду» Москва. Просвещение 1984г.

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТЫ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Маралбаева Айгуль Турсынханқызы

Түркістан облысы, Түркістан қаласы, Ө. Жәнібеков атындағы № 27 lТ- мектеп- лицейінің бастауыш сынып мұғалімі

Резюме

В данной статье рассматривается важность организации межпредметных связей с использованием новых технологий в начальной школе. На этапе начального образования интегрированное преподавание предметов способствует расширению представлений учащихся, развитию их творческих способностей и повышению качества образования. Новые технологии, включая информационно-коммуникационные инструменты и инновационные методы, помогают

эффективно реализовывать межпредметные связи, повышать эффективность обучения и способствуют пониманию учащимися взаимосвязей между предметами.

Abstract:

This article discusses the importance of organizing interdisciplinary connections through new technologies in primary education. At the primary education stage, integrated teaching of subjects helps to expand students' understanding, enhance their creative abilities, and improve the quality of education. New technologies, including information and communication tools and innovative methods, facilitate the effective implementation of interdisciplinary connections, enhance teaching effectiveness, and help students understand the relationships between subjects.

Пәнаралық байланыс — бұл әртүрлі пәндер арасындағы өзара әрекеттестік, яғни пәндер арасындағы байланыстарды орнату арқылы білімді жан-жақты дамыту. Бұл тәсіл оқушыларға бір пәндегі білімнің басқа пәндермен қалай байланысты екенін түсінуге мүмкіндік береді. Қазіргі білім беру жүйесінде пәнаралық байланыс маңызды орын алады, себебі ол оқушылардың пәндік білімдерін нақты өмірде қолдануға, күрделі мәселелерді шешуге, талдау және сыни ойлау дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Пәнаралық байланыс: теориялық негіздер

1. Пәнаралық байланыс ұғымы

Пәнаралық байланыс — білім беру жүйесінде оқушыларға пәндер арасындағы өзара байланысты түсіндіру, олардың өзара әрекеттесуін ынталандыру арқылы білімнің тереңдігін арттыруға бағытталған тәсіл. Бұл ұғымды алғаш рет педагогикалық теорияда интеграциялық әдіс ретінде енгізілген болатын. Пәнаралық байланыс оқушылардың әртүрлі пәндер туралы алған білімдерін өзара байланыстырылуы мен біріктірілуі үшін маңызды құрал болып табылады. Пәндер арасындағы байланыс білімнің кешенді түрде қабылдануын қамтамасыз етеді және оқушылардың түсінігін кеңейтіп, олардың құзыреттіліктерін арттырады.

Оқушылардың пәндер арасындағы байланыстарды түсінуі, оқыту барысында олардың алған білімдерін түрлі жағдайларда біріктіруге мүмкіндік береді. Мысалы, математика мен физика пәндерінде көрініс тапқан бірқатар ұғымдар мен қағидалар оқушыларға бір-бірімен байланыстырылып, тереңірек түсінуге ықпал етеді. Пәнаралық байланыстар оқушылардың қызығушылығын арттырып, олардың білім алу үдерісіне деген мотивациясын күшейтеді.

2. Пәнаралық байланыстардың дамуы

Пәнаралық байланыстардың тарихы білім беру жүйесінде білімнің барлық салаларының терең әрі өзара тығыз байланысын қалыптастырудың қажеттілігімен тығыз байланысты. Қазіргі таңда пәнаралық байланыс әдісі әртүрлі педагогикалық және психологиялық теориялардың әсерінен дамып келеді. Мысалы, гуманитарлық және техникалық пәндерді біріктіру, математика мен әдебиетті оқыту барысында пәнаралық тәсілдерді қолдану пәндер арасындағы түсінікті арттырып, оқушылардың логикалық және шығармашылық қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

3. Пәндер арасындағы интеграцияның мақсаты

Пәндер арасындағы интеграцияның мақсаты оқушыларға тек бір пән бойынша білім беру емес, әртүрлі пәндер арасындағы байланыстарды анықтап, олардың арасындағы логикалық өзара әрекеттестікті түсіндіру болып табылады. Бұл үдеріс оқушыларға пәндерді жүйелі түрде байланыстыруға, бір тақырыпты немесе мәселені бірнеше пәннің тұрғысынан қарауға мүмкіндік береді.

Жаңа технологияларды қолдану арқылы пәнаралық байланыстарды ұйымдастыру

Жаңа технологиялардың түрлері

Қазіргі білім беру жүйесінде жаңа технологиялар білім беру процесінің сапасын арттыруға, оқушылардың қызығушылығын жоғарылатуға және олардың білім алуға деген ынтасын оятуға бағытталған. Бұл технологиялардың барлығы оқушылардың ой-өрісін кеңейту, олардың білімдерін тереңдету және сыныптағы интерактивті ортаны қалыптастыру мақсатында қолданылуда. Төменде жаңа технологиялардың негізгі түрлері және олардың пәнаралық байланысқа қалай ықпал ететіні туралы айтылады:

1. Интерактивті тақталар: Бұл технология мұғалімге сыныптағы оқушылармен тікелей байланыс орнатуға, материалды қызықты әрі түсінікті етіп жеткізуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, интерактивті тақталар мұғалімнің пәндерді байланыстырып, бір тақырыпта бірнеше пәнді қамтуына жол ашады. Мысалы, география сабағында табиғи ресурстарды зерттеу кезінде тарих пәні бойынша өткен мәліметтерді енгізу арқылы оқушылардың пәнаралық байланыстарды түсінуіне көмектесуге болады.

2. Компьютерлік технологиялар: Компьютерлер мен басқа да электронды құрылғылар оқу барысында күрделі тапсырмаларды шешуге мүмкіндік береді. Оқушыларға арнайы тапсырмаларды орындау барысында олардың логикалық ойлау қабілеттері дамиды. Сонымен қатар, пәндер арасындағы байланыстарды қалыптастыру үшін мұғалімдер компьютерлік бағдарламалар мен құралдарды пайдалануы мүмкін, мысалы, математика мен физика пәндері бойынша зерттеулер жүргізу үшін.

3. Білім беру бағдарламалары: Қазіргі білім беру жүйесінде түрлі бағдарламалар мен платформалар оқушыларға бір пәннің мазмұнын екінші пәнмен байланыстыра отырып, бірегей тапсырмалар ұсынады. Осы бағдарламалар арқылы оқушылар тақырыптық сабақтарда түрлі ғылым салаларын бірге зерттеуді үйренеді.

4. Сандық ресурстар: Сандық ресурстарға электронды кітаптар, мақалалар, видео-сабақтар, дидактикалық материалдар мен тапсырмалар жатады. Оқушыларға бұл ресурстарды пайдалану арқылы басқа пәндерден білімдерін толықтыруға мүмкіндік беріледі. Мысалы, әдебиет пәні бойынша шығармаларды зерттегенде, оның философиялық, әлеуметтік және тарихи аспектілерін тереңірек түсіну үшін тарих және философия пәндерімен байланыс орнатуға болады.

5. Мобильді қосымшалар: Мобильді қосымшалар білім алу процесін жеңілдетіп, оқушыларға пәндер арасында пәнаралық байланыстарды іске асыруға көмектеседі. Оқушылар осы қосымшалар арқылы үй тапсырмаларын орындау кезінде, түрлі сабақтар мен бағдарламаларға қол жеткізе отырып, өз білімдерін дамытуға мүмкіндік алады. Мысалы, математикалық формулаларды зерттеу кезінде мобильді қосымшаларды пайдалану, олардың нақты өмірмен байланыстырыла зерттелуіне ықпал етеді.

Қорытынды

Пәнаралық байланыс — бастауыш мектепте білім сапасын арттыруда маңызды құрал болып табылады. Бұл әдіс оқушылардың пәндер арасындағы байланыстарды тереңірек түсініп, алған білімдерін бір-бірімен үйлесімді түрде қолдануға мүмкіндік береді. Пәнаралық байланыстың басты мақсаты — оқушылардың жан-жақты дамуына ықпал ету, олардың ойлау қабілеттерін кеңейту және практикалық дағдыларын қалыптастыру.

Әдебиеттер тізімі:

1. Құдайбергенова А. Ә. Пәнаралық байланыс және оның бастауыш мектепте қолданылуы. Алматы: Білім, 2018.
2. Мұхамедова Н. Ж. Жаңа технологиялар және олардың білім беру жүйесіндегі орны. Астана: Университет баспасы, 2016.
3. Рахимова Т. Қ. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар негізінде пәнаралық байланысты ұйымдастыру әдістемесі. Қарағанды: ҚарМУ баспасы, 2017.

ЕРТЕ БАЛАЛЫҚ КЕЗЕҢДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ҚОЛДАУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ

Оспанова Шынар Муратовна
Туркистан обылысы, Созақ ауданы
“Ертостик” *бобекжай бакшасының тәрбиешісі*

Түйін

Ерте балалық кезеңде балалардың шығармашылығын қолдау – олардың толыққанды дамуына, эмоционалды және когнитивті қабілеттерінің қалыптасуына зор ықпал етеді. Бұл мақалада ерте балалық кезеңде шығармашылықты дамытуға арналған түрлі әдіс-тәсілдер қарастырылады. Балалардың қиялы мен ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталған шығармашылық жұмыстардың маңыздылығы, сондай-ақ, педагогтардың балалардың шығармашылық потенциалын қалай ашып, қолдай алатыны талданады. Мақалада шығармашылықты дамытуға арналған арнайы ойындар, өнер түрлері мен шығармашылық жаттығулардың тиімділігі қарастырылып, әдіс-тәсілдер педагогикалық тәжірибеге енгізу үшін ұсынылады.

Резюме

Поддержка творчества в раннем детском возрасте оказывает большое влияние на полноценное развитие детей, формирование их эмоциональных и когнитивных способностей. В статье рассматриваются различные методы и подходы для развития творчества в раннем детском возрасте. Оценивается значимость творческих заданий, направленных на развитие воображения и мыслительных способностей детей, а также анализируется, как педагоги могут раскрыть и поддержать творческий потенциал ребенка. В статье обсуждаются эффективность творческих игр, видов искусства и творческих упражнений, предлагаются методы для внедрения в педагогическую практику.

Abstract:

Supporting creativity in early childhood plays a significant role in the holistic development of children, as well as in shaping their emotional and cognitive abilities. This article explores various methods and techniques for fostering creativity in early childhood. It discusses the importance of creative activities aimed at developing children's imagination and thinking abilities, and analyzes how educators can identify and nurture the creative potential of children. The article also examines the effectiveness of creative games, art forms, and creative exercises, providing recommendations for integrating these methods into pedagogical practice.

Ерте балалық кезеңде балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту – олардың тұлғалық дамуында маңызды кезеңдердің бірі. Бұл кезеңде балалардың қиялы, ойлау қабілеті, эмоциялық интеллекті, тілдік дағдылары дамиды. Сондықтан баланың шығармашылық қабілеттерін қолдау тек тұлға ретінде қалыптасуына ғана емес, жалпы оның өмір сүру дағдыларының дамуына да әсер етеді.

Шығармашылықты дамытуға арналған әдіс-тәсілдер

1. Ойын арқылы шығармашылықты дамыту

Балалар үшін ойын — негізгі іс-әрекет түрі. Шығармашылық ойындар баланың түрлі дағдыларын дамытуға көмектеседі: бұл қиялды дамыту, шешім қабылдауға үйрету, оқиғаны қайта құру, өз ойларын ұсыну. Сонымен қатар, рөлдік ойындар да балалардың шығармашылық қабілеттерін ашуға ықпал етеді.

2. Көркем шығармашылық

Сурет салу, мүсін жасау, музыкалық шығармашылық – баланың шығармашылық потенциалын дамытуға зор мүмкіндік береді. Балалар өз ойларын, сезімдерін түрлі өнер түрлерінде көрсете алады, бұл олардың танымдық қабілеттерін жетілдіреді.

Мысал ретінде, балабақшадағы балалардың сурет салу мен мүсін жасау жұмыстары олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Мысалы, бір балалар сурет сабағында табиғат көрінісін салу арқылы қоршаған ортаға деген қызығушылықтарын білдіріп, сонымен қатар көркемдік дағдыларын жетілдіреді. Сонымен қатар, мүсін жасау арқылы олар үш өлшемді кеңістікті қабылдау және композиция жасау дағдыларын меңгереді.

Музыкалық шығармашылық та балалардың өзіндік тұлғасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Мысалы, балабақшадағы музыкалық сабақтарда балалар түрлі аспаптарды ойнап, ән айтудан, би билеуден ләззат алады. Бұл олардың эмоционалдық және әлеуметтік дамуына үлкен әсер етеді. Ән салу арқылы балалар өз сезімдерін және эмоцияларын бейнелей алады, ал музыкаға қосылып билегенде бір-бірімен ынтымақтастықта болуды үйренеді.

Осылайша, балалардың шығармашылық қызметі олардың танымдық және эмоционалдық дамуына, сондай-ақ шығармашылық потенциалын жүзеге асыруға мүмкіндік береді.3. Тіл дамыту мен шығармашылық жазу

Баланың тілін дамыту арқылы оның шығармашылық қабілеттерін де дамытамыз. Балаларға түрлі тақырыптар бойынша шығармашылық жазба жұмыстарын беру, ертегілер жаздыру, өлеңдер шығаруға ынталандыру олардың ойлау қабілетін арттырады.

4. Педагогтардың рөлі

Педагогтар балалардың шығармашылық қабілеттерін ашу үшін әртүрлі әдіс-тәсілдерді пайдалана отырып, балаларға қолдау көрсетуі қажет. Оларға мотивация беріп, қауіпсіз орта құрып, балалардың жеке қабілеттерін құрметтеу маңызды. Шығармашылықтың барлық формаларын енгізу – бұл педагогтардың басты міндеті.

Қорытынды

Ерте балалық кезеңде балалардың шығармашылығын дамыту, олардың бойында жаңа дағдылар мен құндылықтарды қалыптастыру арқылы тек мектепке дейінгі білім беру ғана емес, қоғамдағы толыққанды азамат болып қалыптасуына да ықпал етеді. Осы себепті, педагогтар шығармашылықты дамытуға бағытталған әдіс-тәсілдерді өз тәжірибелерінде үнемі пайдаланып, балалардың рухани, интеллектуалды және эмоционалды тұрғыдан жетілуіне ықпал етуі қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Макаренко А.С. Педагогика и творчество в детском возрасте. Москва: Просвещение. 2015 г.
2. Выготский Л.С. Мышление и речь. Москва: Логос. 2002 г.
3. Крупская Н.К. Образование детей в раннем возрасте. Санкт-Петербург: Учпедгиз. 2017 г.
4. Педагогика и творчество в детском возрасте / Под ред. И.В. Логиновой. Москва: АСТ. 2019 г.
5. Эльконин Д.Б. Школьное образование и творческий потенциал ребенка. Москва: Педагогика. 2001 г.

БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ МЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ

Сүйінбаева Айнұр Қалмұхамметқызы
Туркистан обылысы, Созақ ауданы
“Ертостик” бобекжай бакшасының тәрбиешісі

Түйін

Мақалада балалардың әлеуметтік қарым-қатынасын және ынтымақтастығын дамытудағы ойынның рөлі қарастырылады. Балалар арасындағы ынтымақтастық пен әлеуметтік қарым-қатынастың қалыптасуы — олардың жеке тұлға ретінде дамуының, сонымен қатар қоғамда өз орнын табуының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Ойын, әсіресе мектепке дейінгі жастағы балалар үшін, оларды өз эмоцияларымен бөлісуге, топта жұмыс істеуге, өзара сыйластық пен түсіністікке үйрететін қуатты құрал.

Резюме

Статья рассматривает роль игры в развитии социальных взаимодействий и сотрудничества у детей. Формирование сотрудничества и социальных взаимодействий между детьми является важной составляющей их личностного развития, а также нахождения места в обществе. Игра, особенно для детей дошкольного возраста, является мощным инструментом, который помогает детям делиться своими эмоциями, учит работать в команде, развивает уважение и взаимопонимание.

Abstract

The article discusses the role of play in developing social interactions and cooperation among children. The formation of cooperation and social relationships between children is an important component of their personal development and their ability to find their place in society. Play, especially for preschool-aged children, is a powerful tool that helps them share their emotions, work in teams, and fosters respect and understanding.

Әлеуметтік қарым-қатынастар мен ынтымақтастық — әр адамның қоғамдағы маңызды қасиеттерінің бірі. Бұл қабілеттер адамның мектепке дейінгі және мектеп жасындағы дамуында маңызды рөл атқарады. Балалар әртүрлі ойын түрлерін ойнау арқылы топтағы әлеуметтік ережелерді, қатынас нормаларын үйренеді. Ойын кезінде бала басқа балалармен өзара әрекеттесіп, қиын жағдайлардан шығу жолдарын табады, эмоцияларымен бөліседі, келісімге келеді. Бұл процесс психологиялық тұрғыдан да, әлеуметтік тұрғыдан да балалардың үйлесімді дамуына үлкен әсер етеді.

Негізгі бөлім

1. Ойын мен әлеуметтік қарым-қатынастың байланысы

- Ойын балаларға өз эмоцияларымен бөлісуге мүмкіндік береді, олар топта бірігіп жұмыс істеуге дағдыланады.
- Балалар бір-бірімен ынтымақтастықта болу үшін ойын барысында әлеуметтік ережелерді сақтауға, ортақ мақсатқа жетуге үйренеді.
- Ойын түрлерінің әлеуметтік маңызы, әсіресе топтық ойындардың, рөлдік ойындардың балалардың қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырудағы рөлі.

2. Ойын түрлері және олардың балалардың әлеуметтік дамуындағы маңызы

- Рөлдік ойындар балаларға өз сезімдерін білдіруге, басқалардың көзқарасын түсінуге мүмкіндік береді.
- Дидактикалық ойындар балалардың тілдік қабілеттерін дамыта отырып, оларды бір-бірімен тілдесуге, пікірлесуге, ортақ шешім қабылдауға үйретеді.
- Топтық ойындар балалардың бірлесіп әрекет етуін талап етеді, осы арқылы ынтымақтастық пен топтағы рөлдерді орындау дағдылары дамиды.

3. Психологиялық аспектілер

- Ойын — балалардың эмоционалды, әлеуметтік, танымдық және физикалық дамуының маңызды кезеңі.
- Ойын барысында балалар өздерін білдіріп, өз әрекеттерінің салдарын түсінеді.
- Ойын балалардың эмоциялық көңіл-күйін қалыптастыруға және сол эмоцияларды әлеуметтік жағдайда басқаруға ықпал етеді.

4. Ойын арқылы балалардың әлеуметтік дамуындағы қиындықтар мен шешу жолдары

- Кейбір балалар ойын барысында агрессивті немесе тұйық болуы мүмкін. Осы қиындықтарды шешу үшін арнайы әдіс-тәсілдер мен педагогикалық көмек көрсету жолдары ұсынылады.

Балалардың әлеуметтік қарым-қатынасы мен ынтымақтастығын арттырудағы ойынның рөлі өте маңызды. Ойын барысында балалар өзара әрекеттесіп, бір-бірімен сөйлесіп, топта жұмыс істейді, бұл олардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға және басқа адамдармен қарым-қатынас жасау қабілетін жақсартуға көмектеседі. Мысалы:

Мысал 1: «Топтық тапсырма» ойыны

Балаларға топқа бөлініп, белгілі бір тапсырманы орындау ұсынылады. Бұл тапсырма — қолөнер бұйымын жасау немесе кішкентай ғылыми жоба құру болуы мүмкін. Мұндай тапсырмалар балаларды біріктіріп, оларды ынтымақтастыққа және өзара көмек көрсетуге ынталандырады. Әр бала өз ойларын білдіріп, команда мүшелерімен бірге шешім қабылдауға қатысады. Осылайша, олар бір-бірімен тиімді қарым-қатынас орнатады, көшбасшылық және топтық жұмыс дағдыларын үйренеді.

Мысал 2: «Рольдік ойындар»

Балалар өздерінің рөлдерін ойнап, өмірдегі әртүрлі жағдайларды мүсіндеп көрсетеді. Мысалы, балалар бір-біріне дәрігер, мұғалім, сатушы сияқты әртүрлі рөлдерде ойнауды ұсынады. Бұл ойын балаларға әлеуметтік жағдайларға сәйкес әрекет етуді үйретіп, қарым-қатынас жасауда сенімділік пен өзара түсіністікке қол жеткізуге көмектеседі.

Мысал 3: «Жасырын сөз» ойыны

Балалар бір-біріне сөздер немесе фразаларды жасырып айтып, олардың мағынасын табуға тырысады. Бұл ойын ынтымақтастықты, шоғырлануды және өзара құрметті арттырады. Сонымен қатар, ол балаларға өзара түсіністік пен көңілді атмосферада байланыс орнатуға мүмкіндік береді.

Осылайша, ойын балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді, олар бір-бірімен қарым-қатынас орнату және ынтымақтастықта жұмыс істеу арқылы маңызды өмірлік дағдыларды меңгереді. Қорытынды

Ойын балалардың әлеуметтік дамуында, қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Топтық ойындар мен рөлдік ойындар арқылы балалардың ынтымақтастығы, коммуникациялық қабілеттері артады. Педагогтар мен тәрбиешілер балалардың әлеуметтік ортасына үйлесімді енуін қамтамасыз етіп, олардың эмоционалдық және психологиялық дамуына ықпал етуі керек. Осылайша, ойын арқылы балалардың әлеуметтік дамуындағы қолайлы жағдайлар туғызуға болады.

Әдебиеттер тізімі

1. Вахрушева Е. И., Малышева Л. В. Психология и педагогика детского возраста. Москва: Просвещение. 2010 г.
2. Федорова И. И. Игровая деятельность детей как средство социального развития. Психология и педагогика. 2015 г.
3. Соловьёва Н. И., Кузнецова Л. Г. Педагогические условия развития социальных навыков у детей младшего школьного возраста. Санкт-Петербург: Литера. 2018 г.
4. Кравцова Т. А. Психология и педагогика дошкольного образования. Москва: Академия. 2017 г.

ЖАС ҰРПАҚТЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ ТӘРБИЕЛЕУ

Джаксыбаева Дилдан Мелдешовна
Түркістан облысы Түлкібас ауданы
„Жанкент„ жалпы білім беретін мектебінің
директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары

Түйін

Мақалада рухани–адамгершілік дамудың негізі болып табылатын ұлттық құндылықтар жайында айтылған.Өскелең ұрпақ бойына ерлік пен отансүйгіштік рухты сіңіру – өзекті мәселелердің бірі. Жеке тұлғаны тәрбиелеу және әлеуметтендіру басты ұлттық құндылықтар болып табылады.

Әр ұлттың өзіндік салт-дәстүрі мен ұлттық құндылықтары бар. Қазақ халқы қаны таза, көреген, текті халық.

Ұлттық құндылық дегеніміз не?

Әрбір ұлттың өзіндік тарихи көрінісі бар рухани мұраттарының жиынтығы. Әрбір ұлттың қалыптасуында ұлттық құндылықтың алар орны ерекше. Жас ұрпақты тәрбиелеуде ұлттық құндылықтардың маңызы зор. Өйткені сан ғасырдан бері тәрбиелік мәнін жоймай, салт-дәстүрмен астасып, рухани құндылықтар мен ізеттіліктің асқан жоғарылығымен ұрпақтан-ұрпаққа келе жатқан ұлттық құндылықтар баланың адам болып қалыптасуында зор маңызға ие.

Бұл жеке тұлғаның жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін іс-әрекет түрлері арқылы іске асады. «Біз бүгінгі бейбіт тірлігіміз үшін, Қазақстан деп аталатын Республиканың жер бетінде барлығы үшін, тарихтың әр тұсында осы елді, осы жерді қорғаған қайсар жандардың аруағының алдында қашан да қарыздармыз», біздің алдымызда «бабаларының игі дәстүрін сақтайтын», «күллі әлемге әйгілі, әрі сыйлы өз елінің патриоттары» болатын ұрпақ тәрбиелеу міндеттері жатыр. Отаншылдық сезім – ұлт рухының деңгейінің айнасы, өлшемі. «Баланды өз тәрбиеңмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген екен дана халқымыз. Сондықтан да, сан ғасырлар бойы сұрыпталған ұлттық құндылықтарымызды оқу-тәрбие процесіне енгізу арқылы ұлттың тұнып тұрған асыл мұралық рухани байлығынан болашақта ел билейтін ұрпақтарды сусындатып, ұлтшылдық пен отаншылдыққа баулып, өз халқын, өз мемлекетін көздің қарашығындай қорғайтын, бойында ұлттық санасы қалыптасқан тұлғаларды тәрбиелеп шығару – жалпы ұлттың алдында тұрған ұлы міндет болып отыр.
Қазақы мінез, қазақы рух, қазақы менталитет, қазақы тәрбие деген қасиетті сөздерімізді үлкен мақтанышпен сөз қылып айтып жүрсек те, осы ұлтымыз үшін маңызды ұғымдардың түпкі мағынасы өзгеріп, тек сөз күйінде қолданыста қалғандай сезім болады. Біле білсек, қазақы құндылықтарды ішкі мәнін терең түсініп, болмысымызға айналдырып, құнды қасиетімізді бойымызда дамыта білсек, әлемді таңғалдырарлықтай қазақ халқында мол рухани қазына, сарқылмас рухани қуат көзі жатыр. Ұлттық құндылықтар – ұлттық идеяның негізгі өзегі, ұлт қалыптасуының басты факторларының бірі. Осы ұлттық идеяны іске асыратын басты фактор мемлекет болып табылады. Ұлттық құндылықтарымыз – ұлтымыздың мәңгілік қорғаушы шамшырағы.
Тәрбие беруде ұлттық құндылықтарымыз арқылы жол көрсетер болсақ, жастарымыз қазақстан қоғамының әлеуметтік-мәдени өзгерістеріне жоғары мәдениетті деңгейде бейімделе алады.
Бала бойына ұлттық құндылықтарды дамытудағы негізгі құралдарға мыналарды жатқызуға болады:
— сыныптағы тәрбие сағаттары;
— баспасөз және қабырға газеттері;
— бұқаралық ақпарат құралдары;
— тәрбие шаралары (пікірталас,тәрбие сағаты,кеш, дәріс, таным-өнеге сағаттары, т.б.)
— кітап оқу;
— мектептен тыс және сыныптан тыс жұмыстарды ұйымдастыру;
— шығармашылық жобалар қорғау;
— қоғамдық ұйымдармен байланыс жасау;
— саяхат жасау;
— үйірмелерге қатысу.

Жаңа Қазақстан үшін қазақ өркениетін дамыту, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, тілін, т.б. ұлттық құндылықтар аясында кеңейту — өзекті мәселенің бірі. Сондықтан алдымызда тұрған үлкен мақсат – ұлттық мұра құндылықтарын қазіргі таңның мәдени жетістітерімен үйлестіру. Жас ұрпақ тәрбиесінде үйлесімділік заңы салтанат құруы шарт. Яғни ол өзінің өсу, есею кезінде ақ сүт беріп асыраған ата-анасымен де, көкірек көзін ашқан ұстаздарымен де үйлесім таба білуі тиіс. Сонда ғана тұлға бойында ұлттық рухани қасиеттер бірте-бірте қалыптасары сөзсіз. Тұлға бойындағы рухани құндылықтарды қалыптастырудың көзі, отбасы, әулет, әлеуметтік орта, мемлекет болса, ұлтық құндылық, ұлттық салт-сана, ұлт алдындағы міндет, парыз, намыс, ұлттық рух, ұлттық салт-дәстүр, тұлға бойындағы ұлттық құндылықтың жоғары көрсеткіші. Тәрбиенің негізі болып саналатын адамзаттық құндылықтардың бірі тәрбиенің басқа адамға деген қажеттілігі, басқа адамидарды сүйе білу қажетілі болып табылады.
Қазіргі мектептегі оқу-тәрбие жүйесінің құрамды бөлігі-сыныптан тыс жүргізілетін тәрбие жұмыстары. Тәрбие жұмысында жеке тұлғаны қалыптастыру, оқушыны жан-жақты дамыту негізгі орын алады. Оқушыны дамытуға оқыту, білім беру, тәрбиелеу үрдістері өзара бірлікте жүргізілгенде ғана қол жеткізуге болады.

Тәрбие бір ұрпақтың озық тәжірибесін екінші ұрпаққа жалғастырушы үрдіс, осы арқылы адамның дамуына басшылық жасалады. Нәтижелі жүйелі тәрбие жеке тұлғаны дамытады, адамның қоғамдағы орнын анықтайды. Баланың оны игеруі барынша қысқа мерзімде атқарылуы тиіс, сондықтан тәрбие ісі жалпы адамзаттық гуманистік бағытта жүргізіліп, жеке бастық рухани дамуына бағытталу керек. Мектеп оқушыларының жеке тұлға ретінде дамуына халықтық педагогаканың мұралары, ұлттық тәлім-тәрбие зор үлес қосады. Тәрбие үрдісінде халық педагогикасының тәлімдерін енгізу арқылы қаны да, жаны да таза, елін, жерін, тілін қастерлей алатын азамат дайындауға жол ашылады. Бүгінгі мектептің оқу-тәрбие үрдісіне халықтық педагогиканың тәлімдерін және әлемдік мәдениет құндылықтарын енгізу мәселелері көптеген ғалымдардың еңбектерінен орын алады. Осы құндылықтар жаһандану жағдайында мәдени қарым-қатынас және ұлттық тәлім-тәрбие құралы болмақ.
Ж.Наурызбаев “Ұлттық мектептің ұлы мұраты” атты еңбегінде жас ұрпақ тәрбиесіне ұлттық мәдени құндылықтарды пайдалану мәселелерін жан-жақты қарастыра отырып, шынайы мәдени-этникалық мұраны жандандырумен болашаққа аманаттау, ұлттық тектестікті сақтау міндеті ең алдымен мектеппен байланысты”-дей келе ұлттық сана-сезімді қалыптастырудың, мәдениеттік мүдделердің құралы болып табылатын білім беру ісі алдына басты-басты үш міндетті береді: табыстаушылық (ұлттық мәдениетті өркендету, сақтау және дамыту); даралаушылық (адамның, этникалық топтың немесе этностың ұлттық-мәдени қажеттіліктерін, жеке тұлғаның ерекшеліктерін айқындау); ынтымақтастырушылық (мәдениеттердің өзара бірлігін, кірігуін, байытуын, жеке тұлғаның әлемдік және ұлттық мәдениет жүйесіне ұмтылысын қамтамасыз ету);
Қорыта айтқанда, бүгінгі күнде жастарды әдепті де саналы етіп тәрбиелеу үшін ең алдымен тәрбие ережелеріне сүйене отырып, ұлттық дәстүрімізді, әдет-ғұрыптарымызды, дінімізді, ата-бабаларымыздан қалған насихат-мұраларды жастардың санасына сіңіре білуіміз қажет. Тәрбиенің көзі ата-бабамыздан қалған мұралар мен дана сөздер десек, біз соларды насихаттайтын жүргізушіміз. Бүкіл қоғам болып қолға алып, мәдениетті, тәрбиелі болып жүруді әрқайсысымыз өзімізден бастасақ, жас ұрпақтың тәрбиесі де өз жемісін берері анық.

Әдебиеттер:

1.Асанов Ж. Педагогика // Оқулық. – Алматы, 2009 ж.
2.Байтұрсынов А. Көп томдық шығармалар жинағы. – Алматы. “Алаш” 5 том
3.Аймаутов Ж. Бес томдық шығармалар жинағы. – Алматы: “Жібек жолы”, 2003.
4.Әуезов М. Көп томдық шығармалар жинағы. 15 том. Алматы, 1984.
5.Абдрахманов С. Өз тіліңмен өмір сүр: Елбасымыз осыған шақырады // Егемен Қазақстан, 2006. – 24.05. – 3 б
6.Білім беру ұйымдарындағы «Біртұтас тәрбие» бағдарламасы. БҰЙРЫҚ № 194 от 30.07.2024

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ІС-ӘРЕКЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Махан Балжан Асылбекқызы
Шымкент қаласы "ARMAN-KM" ЖШС "Шың"
бастауыш мектебінің мұғалімі

Түйін

Мақалада оқушылардың зерттеушілік іс-әрекетін қалыптастыратын дағдылар жайында айтылған. Дүниетану мен жаратылыстану пәндері бойынша зерттеудің жобасы мен зерттеудің бірнеше

кезеңдерден тұратынын анықтайды Оқушының шығармашылық қабілетін ашудың жолы зерттеушілік іс-әрекет болып табылады.

Заманауи әлемдік дамудың ерекшелігі дамыған елдердің инновациялық мүмкіндіктерін игеру, тәжірибені тарату, жаңа білімді іздестіру. Бұл үрдіс адами капиталдың құндылығын арттырып, жас ұрпақтың заманауи ойлау қабілетін дамытуға деген қажеттілікті қалыптастырады. «Біз қазір «білім – ғылым – инновация» атты үштік үстемдік құратын постиндустриялық әлемге қарай бағыт алып барамыз» -деген тұжырым білім, ғылым, инновация ұғымдарының интеграциялық байланысын көрсетеді.

Бұл бағыт білім мазмұнын, оқытудың әдістері мен тәсілдерін, оқушылардың зерттеушілік дағдысын қалыптастырудың жаңа жолдарын іздестіруге ықпал етті.

Сондықтан да XXI ғасыр талаптарына сәйкес мектеп оқушылары келешекте қол жетімді табысқа жету үшін, әртүрлі дағдыларды меңгеруі қажет. Біз қарастыратын мәселе бастауыш сынып оқушыларының зерттеушілік дағдысын қалыптастыру.

Демек, мектеп оқушылары да қоғамда болып жатқан өзгерістерді дұрыс қабылдап, өз зерттеушілік әлеуетін арттыруға ұмтылулары қажет. Ол мектептегі педагогикалық үрдіс кезінде жүзеге асады.

Балалардың зерттеушілік іскерліктері мен дағдыларын тәрбиелеу, өмірдің түрлі салаларына ізденушілік қарым-қатынасын қалыптастыру қазіргі мектептің маңызды міндеті болып табылады. Қоршаған ортаны дербес зерттеуде баланың белсенділігі генетикалық түрде жолмен беріледі және ерте балалық шақта көрініс табады. Сондықтан да отбасы осы мүмкіндіктерді ескере отырып, оны дамытатын алғашқы әлеуметтік институт.

Оқушының шығармашылық қабілетін ашудың жолы зерттеушілік іс-әрекет болып табылады. Зерттеушілік іс-әрекет ұғымы бірқатар ғалымдардың зерттеу нысанына айналған.

Зерттеу алдын ала жоспарланған нысанды құруды көздемейді. Ол жаңа білімді іздеу процесі. Бұл-адамның танымдық әрекеттерінің бірі.

Зерттеу барысында оқушы өз пікірін қорғайды және оған қатысты фактылер мен аргументтер іздестіреді. Тапсырмаларды орындау барысында оқушыдан ақпаратты жүйелеу және талдау, фактілерді, құбылыстарды жалпылау, қорытынды жасау қабілеті талап етіледі.

Зерттеу бірнеше кезеңдерден тұрады. Олар:

Тақырыпты таңдау

Мақсаты мен міндетін анықтау

Болжамын жоспарлау

Әдістерді іріктеу

Тақырыптың өзектілігін айқындау

Дереккөздерін жинақтау, талдау

Интернет ресурстарын сұрыптау

Жоспар құру

Мұғалімнің зерттеу жұмысын ұйымдастыру әрекетін үш деңгейге бөлуге болады.

Педагог мәселені өзі қояды және шешу жолдарын белгілейді, шешімді оқушы өзі табады;

педагог мәселені қояды, бірақ оны шешудің жолдары мен әдістерін көрсетпейді, оқушының өзі шешімін табады;

оқушылар мәселені өздері қойып, оны шешу жолдарын іздейді және өздері шешіміндерін табады.

Бастауыш сыныпта мұғалім оқушының зерттеушілік дағдысын дамыту барысында әртүрлі әдістерді қолданады. Пән мазмұнына байланысты зерттеу жұмыстары жүргізіледі. Білім, ақпарат дайын күйінде берілмейді, оқушы үнемі ізденеді, сондықтан да зерттеушілік жұмыс оның күнделікті іс-әрекетіне айналады.

Дүниетану сабағында адам, табиғат, қоғам арасындағы интеграциялық байланысты және табиғи үйлесімділікті оқушылар көреді. Қоршаған ортада болатын әртүрлі құбылыстарды сезіну арқылы олардың таным мүмкіндіктері артады. Дүниетану пәнінде оқушылардың алғашқы

зерттеу әрекеттері қалыптасады. Бақылау, талдау, эксперимент сияқты әдістерді қолдану арқылы оқушылар мәліметтерді жинақтап, талдап, тұжырым жасауды үйренеді. Бұл пәннің мазмұнында тәжірибе жасау, зерттеу жұмысын жүргізу, саламандық жұмыс түрлері басым болады. Сабақта бақылау, эксперимент әдістерін қолдана отырып, зерттеу жұмысының қағидаларын игереді.

Экологиялық проблемалармен танысу, табиғатта болатын өзгерістер мен құбылыстардың сырын білуге деген қызығушылығын оятады.

Мен зерттеушімін, Тірі табиғат, Заттар және олардың қасиеттері, Жер және ғарыш, Табиғат физикасы сияқты оқу бөлімдерін зерделеу барысында оқушылар қарапайым да қызықты тәжірибелер жүргізіп, табиғат құбылыстарының даму үдерістерін сипаттап, болжап, түсіндіреді. Осындай тәжірибе түрлері зерттеу қызметінің бағыттарын айқындауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар оқушыларға мынандай дағдыларды қалыптастырып дамытуға көмектеседі: зерттелетін тақырыпты таңдау; сұрақ қойып, оған жауап беру тәсілдерін табу; зерттеу жүргізу жоспарын құру; болжам жасау; сұраққа жауап беру үшін зерттеу жүргізу, зерттеу нәтижесінде алынған түрлі деректерді жинау, өндеу және түсіндіру. Бұл пән биология, химия және физика пәндерінің негізін қалайды. Сонымен қатар терең білім алып, пәнді түсіну үшін жоғары деңгейлі дағдыларды қалыптастырып дамытуға көмектеседі.

Бастауыш сыныпта зерттеу әрекетінің дағдылары біртіндеп қалыптасады. Әртүрлі әдістер мен формаларды қолдану зерттеу жүргізудің қағидаларын үйретеді.

Мысалы, сабақ барысында қоршаған ортаны қорғау туралы мәселені талдайтын болсақ, мұғалім оқушыларды шағын топтарға бөледі, бірінші топ табиғатқа, қоршаған ортаға зиян келтіретін адамдардың әрекетін анықтайтын болса, екінші топ табиғатты сақтауға, аялауға әрекет етеді. Екі топты салыстыру негізінде ұжымдық зерттеу жұмысы жүргізіледі.

Оқушыны зерттеу жұмысына қатыстыру үшін алдымен, оны қызықтыра отырып, зерттеу талабын қалыптастыру қажет. Яғни оқушы ақпаратты ала білуге, оны басқаларға хабарлай білуге талпынуы тиіс. Ол мектепте оқып жүргенде-ақ қоғам мүшесі екенін сезініп, өз бетінше шешім қабылдауға, ақпараттар алуға, оны басқаларға жеткізе білуге, әдебиеттермен жұмыс істей білуге, талдауға қатысуға, басқаларды тыңдауға үйренуі қажет.

Педагогикалық тәжірибеде оқушылардың зертеушілік дағдыларын дамытудың әртүрлі әдістері қалыптасқан. Солардың бірі -жоба әдісін айтуға болады. Жоба жазу оқушының аналитикалық ойлау қабілетін дамытады, шешім қабылдай алу іскерлігін қалыптастырады. Оқушыны ізденушілікке баули отырып, ғылым мен техниканың жетістігіне сәйкес өзінің кәсіби бағдарын айқындауға көмектеседі. Жоба әдісінде мына міндеттер жүзеге асады.

Оқушылардың танымдық іскерліктері мен дағдыларын дамыту;

Ақпараттық кеңістікте бағдар ала білу;

Өз бетінше жоспар құра білу;

Ғылымның түрлі салаларынан білімді біріктіре білу;

Сын тұрғысынан ойлау қабілеті.

Келесі әдістердің бірі — саяхат. Саяхат сабағы көбіне Жаратылыстану пәнінде жүргізіледі. Жыл мезгілдерінің ерекшеліктерін, табиғатта болатын әр түрлі құбылыстардың өзгерістерін анықтау барысында «Күздің белгілері», «Күз мезгіліндегі өзгерістер», «Жыл мезгілдері» т.б тақырыптарда саяхат өткізуге болады. Оқушылар тақырып барысында ақпарат ресурстарын жинау арқылы белгілі бір сұрақтарға жауаптар табады. Бақылау нәтижелерін қағаз бетіне түсіреді. Оқытуды ұйымдастырудың бұл формасы ұжымдық қарым-қатынасты дамытады. Саяхат сабағының нәтижесі оқушылардың шығармашылық жұмыстарында жалғасын табады.

Математика сабағы оқушылардың зерттеушілік қабілеттерін дамытатын негізгі интеграциялық пән болып табылады. Математикалық ойлау, сандық түсініктер, қарапайым математикалық ұғымдар оқушының зерттеу қабілетін дамытады. Сұрақтардың жауабын іздеу арқылы проблеманы шешуге үйренеді.

Қорыта айтқанда, зерттеушілік іс-әрекет арқылы оқушылардың ғылыми дүниетанымы дамиды. Ғылыми дүниетаным тек теориялық білім алу арқылы емес, сонымен қоса, дәйекті дәлелдер және зерттеушілік іс-әрекет нәтижесінде қалыптасады. Оқушылар өздігінен жүргізген зерттеушілік іс — әрекет нәтижесінде нақты шындыққа көз жеткізеді.

Пайдаланған әдебиеттер

1.Қазақстан Республикасында білім мен ғылымды дамытудың 2019-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы Нұр-Сұлтан. 24 шілде, -2018.
2.Леонтович А.Н. *Концепция развития исследовательской деятельности* учащихся М:Образование, -2018. -152с
3.Аманбаева М.Б. Болашақ биолог мұғалімдердің зертеушілік іс-әрекетін қалыптасу әдістемесі: пед. ғыл.канд….дисс.: Алматы, -2016. -161б.

БАСТАУЫШ БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ӘДІС ТӘСІЛДЕРІНІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ

Тастанова Лаззат Амзеевна
«Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы
акционерлік қоғамының
Түркістан облысы және Шымкент қаласы бойынша
Кәсіби даму институты» филиалының аға оқытушысы
Илесова Гульжан Турлыбековна
Түркістан облысы Шардара ауданы білім бөлімінің әдіскері

Түйін

Мақалада бастауыш білім алушыларының оқу сауаттылығын арттырудағы апгрейд әдіс тәсілдерінің қолданылуы

Оқу сауаттылығы дегеніміз – мәтіндерден негізгі ойларды түсіну және маңызды ақпаратты бөлу. Оқыту процесінде, әсіресе жалпы оқу дағдыларын қалыптастыру керек. Оқу сауаттылығының негізгі компоненттері:

- **Мәтінді түсіну** – ақпаратты дұрыс қабылдап, негізгі мағынасын анықтау.
- **Мәтінді талдау** – мәтін құрылымын, мазмұнын және логикасын сараптау.
- **Ақпаратты қолдану** – алынған білім мен дағдыларды күнделікті өмірдегі мәселелерді шешуде пайдалану.

Білім алушылардың оқу сауаттылығын дамыту үшін оқу бағдарламалары әртүрлі мәтін түрлерін (ғылыми, публицистикалық, көркем, функционалдық) қамтып, оқушылардың талдау, салыстыру және қорытынды жасау қабілеттерін жетілдіруге бағытталуы керек.

Мектеп оқушыларының оқу сауаттылығын қалыптастыру арқылы олардың адамгершілік қасиеттері тәрбиеленіп, жеке бас тұлғасын ізгілендіруге болады, екіншіден, топ алдында қысылмай сөйлеуге дағдыланған оқушының бойында лидерлік қабілет жетіліп, өзіндік ой-пікір айтуға үйренеді, үшіншіден, айтар сөзін, жазар ойын нақты әрі толық жеткізуге дағдыланған оқушы сабаққа қызығып, білім үлгерімі жоғарылайды, төртіншіден, сөйлер сөзінде әрбір сөзді орнымен, өз мағынасымен қолдануға дағдыланған шәкірт ертеңгі күні қазақ тілінің мәртебесін көтерер ұлттық тәрбие негіздерімен сусындайды. Оқушылардың оқу сауаттылығын мақсатты түрде әрбір сабақ сайын әдістемелік жүйеде қалыптастырып отырылған жағдайда ғана олардың пәнге деген қызығушылықтары оянып, сабақтағы белсенділіктері артады.

Оқушылардың оқу сауаттылығы жұмыстарының көздеген басты мақсаты — шәкірттердің білімдік, тәрбиелік біліктерін жетілдірумен қатар олардың шығармашылық, ойлау қабілеттерін дамытып, тілдік қарым-қатынаста сөйлеген сөздерінде жаргон, варваризмдер мен қыстырма

сөздерден арылту және халық аралық білім сапасын зерттеу жұмыстарында жоғарғы көрсеткіш көрсету. Бастауыш сынып мұғалімі әр сабағында оқуын дамытып, сөздік қорын байытуға әр түрлі тәсілдерді қолдана білуі тиіс деп ойлаймын. Тіл байлығын, сөйлеу тілін дамытуда қиял, ұшқыр ой қалыптастыру қажет. Мұнда оқушыға ертегі, әңгімені жалғастырып айту және аяқтау тапсырылады. Оқушы қиялға ерік бере отырып оқиғаны жалғастыра отырып шығармашылық жұмыс істейді. Өз бетінше іздену-шығармашылық және өз ойын жеткізе алудың көзі. Берілген тапсырманы түрлендіру бойынша жұмыс түрлерін, мысалы мәтінді өңдеу, диалог құрастыру, өз ойынан өлең, ертегі, әңгіме құрастыру да оқушының ойы арқылы тілін дамыта түседі.Мақал – мәтелдер мен тұрақты тіркестерді ұдайы үйретіп отыру-мұғалімнің күнделікті жұмысының бір түрі. Үйренгендерін ұмытып қалмау үшін оны сөздік дәптеріне жаздырып, әр тоқсанда соларды көбейту кестесі тәрізді жатқа жаздырып, бақылау жұмыстарын алуға болады.

Оқушының оқыған әңгіме ертегісіне сараптаудың жолдары:

— түсінгенін әңгімелеу
— сұрақтарға жауап беру
— кейбір үзінділерді жатқа айтқызу
— оқыған шығармасы бойнша таныс емес сөздерді сөздік дәптерге жазып отыру
— кейіпкерлер іс-әрекетіне баға беру
— әңгімелердің ұқсастығын салыстыру
— ең соңында сол шығармаға ұқсас әңгіме жаздыру.

Тіл дамытудың басты құралы сөздік қорға жатады. Оқушының сөздік қорының неғұрлым көп болуы және оны тиімді қолдана білуі жүйелі еңбекті қажет етеді. Тіл дамыту жұмыстарында басшылыққа алатын басты мәселелердің бірі-оқушылардың сөздік қорды, ауызекі сөйлеу тілін тиімді ережеге сәйкес құра білуінде жатыр. Тіл дамытудағы және оқудағы тиімді тәсілдердің бірі – шығармашылық тапсырмалар. Шығармашылықтың түрі әр алуан, мәні біреу – ол жаңа мазмұн жасау. Шығармашылық жұмыстарды орындау арқылы әрбір бала өзінің таланттылығын, қабілеттілігін, бейімділігін көрсете алады. Сюжетті суреттер бойынша сұрақтар жауап арқылы әңгімелеу, өз отбасы туралы әңгіме құрастыру, осы тақырып бойынша дайын мәтіндерді оқып беріп, суретін көрсету.Баланы өз ойын анық айтып, дұрыс сөйлеуге үйрету. Тереңдетіп оқыту арқылы сөздік қорын байыту үшін, әр оқушының сөйлеу деңгейін, ойлау қабілетін, шығармашылығын зерттеуді қажет етеді. Бұл тұста оқушылардың жазу сауатын да есепке алу керек. Баланың бас ұстазы ата-анасы болса, екінші ұстазы- бастауыш сынып мұғалімі. Сондықтан біздің алдымыздағы әр оқушының сауатты оқуы мен жазуы, сөйлеу тілінің дұрыс қалыптасып, жақсы дамуы тікелей мұғалімге байланысты болмақ.

Іс – тәжірибеге сүйенетін болсам, «Мақалада бастауыш білім алушыларының оқу сауаттылығын арттырудағы апгрейд әдіс тәсілдерінің қолданылуы» тақырыбында сабақты зерттеу жүргізілді.

— Жұмыс барысы қалай басталды?
— Зерттеуге не түрткі болды?

Оқушылардың тілдік дағдыларының дұрыс қалыптаспауы, ойларын толық жеткізе алмауы, өз еркімен пікір айтпауы сияқты кедергілер, зерттеуді бастауға түрткі болды.

Зерттеудің мақсаты:

Оқушы үшін: : командада және жұптық жұмыстар арқылы оқушылардың оқу сауаттылығын жетілдіру.

Педогог үшін оқушылардың оқу сауаттылықтарын жақсартатын тиімді жолды іздеу.

Мақсатқа жету жолында;

— Зерттеу тобы құрылды;
— Сыныпқа диагностика жүргізілді;
— Сабақтар бірлесе жоспарланды;
— Әдіс — тәсілдер сараланды;

Сыныптың білім сапасын арттыруда Апгрейд 40 минуттың элементтері қолданылды. Апгрейд 40 минут арқылы неге қол жеткіземіз?

- Әдіс — тәсілдердің тиімділігі арқылы оқуы артады;
- Тілдік дағдылар командалық жұмыс барысында дамиды;
- Сыныпта жағымды атмосфера орнайды;

Апгрейд 40 минутты қолдануда сабақтың тиімділігін арттырудағы сингапурлық әдіс – тәсілдерді сыныптың білім сапасын арттыруда нәтижелі болды.«Вай — фай», және «сынып» сөздерін қолдану арқылы оқушыларды тыныштыққа шақыру, «сынып» деген сөзді айтқанда мұғалімдерге назар аудару керектігін. Оқушылардың сыныпта отырғызуда маңызды болып табылады. Шырша тәрізді отырғызу және команда жұмыс жасауы үшін 4 оқушыдан 1А, 2Б,3А,4Б отырғызылады.

«Таймд раунд робинт» әдісі Оқушыларға топтық, жұптық тапсырмалар беріледі. Сол кезде оқушылардың барлығы бірдей тапсырманы орындамайды. Оқушылардың барлығының бірдей уақытта жұмыс жасауы үшін тиімді тәсілдің бірі екендігін түсіндіреді, соған байланысты тапсырма беріледі.

«Қара – ойла — ойлан» Жеке немесе командада жұмыс жасауға болады. Байқау және сипаттап жазу дағдыларын дамыту мақсатында қолданылады.

«Бұрыштар» Оқушылар өз пікірлері бойынша бұрыштарға бөлінеді.

«Үстел үстіндегі ойлар» командада дауыстап өз ойларын қағазға жазады.

Жоғарыда қолданылған әдіс-тәсілдердің барлығы оқушылардың тілдік дағдыларының және оқу сауаттылықтарының қалыптастырудың негізгі болып табылады. Ескеретін бір жайт, тілдік дағдыларының және **оқу сауаттылықтарының** қалыптасу белгілерінің барлығы бірден, бір сабақта, бір сыныпта ғана қалыптасып біте қоймайды, сатылана, бірте-бірте қалыптасады. Сонымен қатар, оқушылардың оқу сауаттылықтарын қалыптастыруда олардың эстетикалық талғамдарымен қатар, сөздерді орынды, мағыналық реңктеріне қарай өз орнында қолдана алу талғамдарының болғаны да ерекше маңызға ие. Сонымен қатар, оқушының өз пікірін дәл әрі анық айтуы да оның сөйлеу дағдысының қалыптасуында басты рөл атқарады. Себебі, топ алдында өз ойын әсерлі де түсінікті айтуға дағдыланған оқушы сөздерді орынды қолданып қоймай, сөйлеудің әсерлілігін игереді.

Әдебиеттер тізімі:

1.MentorEd Апгрейд 45 минут или как развивать в учениках навыки и компетенции XXI века на каждом уроке курсының әдістемелік құралы

2. https://mentored.zenclass.ru/public/products сілтемесі

3. «2024-2025 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы білім беретін мектептерінде білім беру процесін ұйымдастырудың ерекшеліктері туралы» ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ ХАТ — 15 б

ДЕФЕКТОЛОГИЯ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУЫН ҚОЛДАУ

Стамкулова Акмарал Абдилахаткызы
ШҚ ББ"Қосалқы мектеп -интернаты"КММ
Мұғалім-дефектолог

Резюме

Дефектология — это научная дисциплина, которая занимается изучением, диагностикой и коррекцией различных отклонений и нарушений в развитии детей. Важной частью дефектологии является помощь детям с особыми потребностями в развитии, их коррекция, а также поддержка их интеграции в общество. Особое внимание уделяется разработке индивидуальных программ обучения, психолого-педагогической помощи и социальной адаптации детей с нарушениями. В рамках

дефектологии используются различные методы и подходы, направленные на развитие творческих и социальных навыков детей, а также на их физическую и психологическую реабилитацию.

В статье рассматриваются основные методы и подходы, используемые дефектологами для работы с детьми с особыми потребностями, а также влияние дефектологии на социальное и творческое развитие этих детей. Роль дефектолога заключается в том, чтобы помочь каждому ребенку раскрыть свои способности, справиться с психологическими и физическими трудностями и адаптироваться в социальной среде.

Abstract

Defectology is a scientific discipline that deals with the study, diagnosis, and correction of various developmental disabilities and disorders in children. An important aspect of defectology is providing assistance to children with special developmental needs, correcting these issues, and supporting their integration into society. Special attention is given to the development of individualized education programs, psychological-pedagogical support, and social adaptation of children with disabilities. In the framework of defectology, various methods and approaches are used to enhance children's creative and social skills, as well as their physical and psychological rehabilitation

The article discusses the main methods and approaches used by defectologists in working with children with special needs, as well as the impact of defectology on the social and creative development of these children. The role of a defectologist is to help each child unlock their abilities, overcome psychological and physical difficulties, and adapt to the social environment.

Кіріспе

Дефектология — бұл балалардың психологиялық және физикалық дамуындағы ақаулар мен бұзылыстарды зерттейтін және түзету мақсатында ғылыми әдістерді қолданатын ғылым. Бұл пән адамның мінез-құлқын, психикалық дамуын, сөздік қарым-қатынасын, сондай-ақ олардың әлеуметтік және жеке қабілеттерін қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Дефектолог мамандарының басты міндеті — психикалық немесе физикалық дамуында қиындықтары бар балаларға арнап арнайы түзету бағдарламаларын әзірлеу, оларды қоғамда үйлесімді өмір сүруге бағыттау.

Балалардың психологиялық дамуы мен әлеуметтік бейімделуі, олардың тұлғалық және интеллектуалдық өсімі барлық қоғамның маңызды мәселесі болып табылады. Осы тұрғыдан алғанда, дефектология ғылымы мен дефектолог мамандары қоғамдағы ерекше қажеттіліктері бар балаларға қолдау көрсету үшін маңызды қызмет атқарады.

Дефектологияның мәні мен маңызы

Дефектология — бұл ғылымның балалардың психикалық дамуын қалыптастыру мен оның бұзылуын түзету бойынша көптеген әдістер мен тәсілдерге негізделген саласы. Бұл ғылымның негізінде ерекше қажеттіліктері бар балалармен жұмыс істеудің ғылыми-әдістемелік жүйесі жатыр. Дефектологиядағы басты мақсат — әр баланың толыққанды даму мүмкіндігін қамтамасыз ету. Бұл ғылым инклюзивті білім беру, жеке қажеттіліктерді ескере отырып, балалардың білім алу мен тәрбие процесін дұрыс ұйымдастыруға бағытталған.

Дефектологияның маңыздылығы күннен-күнге артып келеді, себебі қазіргі қоғамда әр түрлі бұзылыстармен, ауытқулармен немесе даму ерекшеліктерімен туған балалардың саны артуда. Осы балаларға қолдау көрсету, оларды әлеуметтік бейімдеу, өз-өзіне деген сенімділіктерін арттыру, тұлғалық және әлеуметтік дамуына көмек көрсету — бұл дефектолог мамандарының басты міндеті.

Дефектология және балалардың шығармашылық қабілеттері

Дефектологияның ерекше саласы — бұл балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. Қиындықтары бар балаларға шығармашылық әрекеттер арқылы өз ішкі дүниелерін ашуға және өздерін еркін көрсетуге мүмкіндік беріледі. Шығармашылық қабілеттері арқылы балалар өз сезімдерін бейнелеу, ойлау қабілеттерін дамыту, жаңа идеялар мен шешімдер табу дағдыларын үйренеді.

Дефектолог маманы балалардың шығармашылық дамуын жеке қабілеттеріне қарай ұйымдастырып, оларды көркемөнер, музыка, би, сурет салу сияқты шығармашылық әрекеттерге баулиды. Бұл балалардың өзіндік бағалауын арттырып, өздерінің ерекше қабілеттерін түсінуге және бағалауға көмектеседі. Сонымен қатар, шығармашылық іс-әрекеттер баланың рухани дамуына және әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді. Олардың өз-өзін тану мен қоршаған әлеммен үйлесімді байланыс орнатуы үшін шығармашылық әрекеттер өте маңызды болып табылады.

Дефектологиядағы негізгі әдістер мен тәсілдер

Дефектологияда әртүрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады, олар баланың дамуындағы ақауларды түзетуге және олардың психоэмоционалдық жағдайын жақсартуға көмектеседі. Дефектолог мамандарының негізгі міндеті — әрбір бала үшін тиімді түзету бағдарламасын жасау және оны жүзеге асыру. Дефектологиядағы негізгі әдістер:

1. Түзету-педагогикалық әдіс: Бұл әдіс баланың жеке қажеттіліктеріне және даму ерекшеліктеріне сүйене отырып, педагогикалық және психологиялық қолдау көрсетуге бағытталған. Әдіс балаларды дамытудың жеке бағдарламасы арқылы іске асырылады.

2. Шығармашылық әдіс: Шығармашылық әдіс балаларға өздерін ашуға, эмоцияларын білдіруге және әлеуметтік дағдыларын дамытуға көмектеседі. Бұл әдіс сурет салу, би, музыка немесе театр арқылы жүзеге асады. Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамыту олардың өзіндік ерекшеліктерін білдіруге, қорқыныштарын жеңуге және әлеуметтік бейімделуге мүмкіндік береді.

3. Қолданбалы пәндер арқылы түзету әдісі: Бұл әдіс арқылы балалардың шығармашылық қабілеттері мен жеке дағдылары қалыптастырылады. Мысалы, балаларға шеберханалар, көркемөнер немесе музыкалық студияларда жұмыс істеу арқылы сенсорлық және шығармашылық дағдыларды дамытуға болады.

4. Психотерапевтік әдіс: Баланың психологиялық жағдайын тұрақтандыруға және оның эмоциялық күйін басқаруға көмектеседі. Психотерапевттер мен дефектологтар жұмыс барысында психологиялық кеңес беру әдістерін қолданады, бұл балалардың қорқыныштарын, алаңдаушылықтарын жеңуге мүмкіндік береді.

Дефектологияның балалардың әлеуметтік дамуына әсері

Дефектология балалардың тек жеке дамуы ғана емес, олардың әлеуметтік дамуына да ықпал етеді. Дефектолог мамандарының жұмысы балаларды қоғаммен араласуға және әлеуметтік жағдайлармен бейімделуге бағытталған. Әлеуметтік дағдыларды дамыту, дұрыс қарым-қатынас орнату, қоғамдағы рөлін түсіну — осы мәселелер дефектологтың жұмысында басты рөл атқарады.

Балалардың психологиялық және әлеуметтік дамуына қажеттілік туындағанда, дефектолог маманы әр баланың ерекше қажеттіліктерін ескере отырып, оларды тиімді интеграциялаудың жолдарын табады. Бұл баланың өзін-өзі бағалауы мен әлеуметтік қабілеттерінің артуына әкеледі.

Қорытынды

Дефектология — балалардың психологиялық, физикалық және әлеуметтік дамуын қолдаудың маңызды құралы. Бұл ғылымның мақсаты — әр баланың дамуында…

Әдебиеттер

1. Калафова, Н. А. (2017). Дефектология және инклюзивті білім беру: теория және тәжірибе. Алматы: Қазақ университеті.
2. Соловьева, Л. В. (2015). Түзету-педагогикалық жұмыс және оның әдістері. Москва: Издательство "Просвещение".
3. Хмель, Н. Н. (2016). Дефектология и коррекционная педагогика: проблемы и решения. Санкт-Петербург: Наука.
4. Kalyva, E. (2013). Special Education and Disability Studies: An Overview. London: Routledge.
5. Мальков, В. П. (2018). Психология и педагогика коррекции и развития детей с особыми потребностями. Москва: Академия.

ПСИХОФИЗИКАЛЫҚ ДАМУЫ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАР

Абдирова Гульнур Нурлановна
Шымкент қаласы білім басқармасының мемлекеттік арнаулы (коррекциялық) №17 «Достық» балабақшасы (тірек қозғалыс функциялары ауыр және жеңіл бұзылған балаларға арналған) коммуналдық мемлекеттік мекемесі

Резюме

Психофизическое развитие детей с нарушениями представляет собой область, в которой рассматриваются различные формы и причины отклонений в развитии, а также способы их коррекции. Дети с психофизическими нарушениями часто сталкиваются с трудностями в обучении, социальной адаптации и взаимодействии с окружающими. В статье рассматриваются основные виды нарушений психофизического развития, а также методы и подходы к их исправлению, включая когнитивную, языковую, физическую и психологическую терапию. Социальная адаптация таких детей требует специальных программ, направленных на их интеграцию в общество и помощь в преодолении барьеров. Основная цель работы с детьми с нарушениями заключается в том, чтобы дать им возможность развивать свои способности и успешно адаптироваться в социальной среде.

Summary

Children with developmental disorders in their psychophysical development represent a category that deals with various forms and causes of developmental deviations, as well as ways to correct them. These children often face difficulties in learning, social adaptation, and interaction with others. This article explores the main types of psychophysical development disorders and methods and approaches to their correction, including cognitive, speech, physical, and psychological therapies. The social adaptation of these children requires special programs aimed at integrating them into society and helping them overcome barriers. The main goal of working with children with disorders is to help them develop their abilities and successfully adapt to the social environment.

Психофизикалық дамуы бұзылған балалар – бұл әртүрлі психикалық және физикалық ауытқулары бар балалар, олардың дамуы және бейімделуі қалыпты жағдайдан өзгеше болуы мүмкін. Бұл балалардың ішінде ментальды бұзылулар, физикалық мүгедектіктер, сөйлеу немесе моторика мәселелері және басқа да даму ақаулары бар. Әсіресе, олар білім алуда, әлеуметтік бейімделуде, және өздерін қоғамда көрсету кезінде көптеген қиындықтарға кездеседі. Психофизикалық дамуы бұзылған балаларға арнайы әдістер мен терапевтік бағдарламалар қажет, бұл олардың әлеуетін толық ашып, қоғамда тиімді өмір сүруге мүмкіндік береді.

Психофизикалық дамуындағы бұзылыстардың түрлері

Психофизикалық дамудың бұзылуы әртүрлі формада болуы мүмкін, және оның себептері де көп. Мысалы:

1. Ақыл-ой дамуының тежелуі: Баланың ойлау қабілетінің дамуында қиындықтар болуы. Бұл жағдай интеллекттің төмендігіне, әлеуметтік және мінез-құлықтық дағдылардың дамуына кедергі келтіреді.

Моторика және қозғалыс қабілеттерінің бұзылуы: Балалардың дене қозғалыстары мен моторикасы қалыпты даму процесінде бұзылуы мүмкін. Бұл жағдай физикалық бұзылулар мен салдарлы психологиялық мәселелерге алып келеді.

3. Сөйлеу және тіл дамуының бұзылуы: Балалардың сөйлеу және тіл дамытуында қиындықтар туындауы мүмкін. Бұл мәселе коммуникация қабілетін төмендетеді және балалардың әлеуметтік өзара әрекеттесуін шектейді.

4. Неврологиялық және психологиялық бұзылулар: Мидың және жүйке жүйесінің жұмысында ақаулар болуы, бұл баланың психологиялық жағдайына әсер етеді және психоэмоционалдық бұзылуларға әкелуі мүмкін.

Психофизикалық даму бұзылыстарын түзету әдістері

Психофизикалық дамуы бұзылған балаларды түзету үшін түрлі әдістер мен тәсілдер қолданылады. Олардың әрқайсысы баланың жеке ерекшеліктері мен қажеттіліктеріне қарай таңдалады. Бұл әдістер:

1. Когнитивті және мінез-құлықтық түзету: Бұл әдіс балалардың ойлау қабілеттерін дамытуға және олардың дұрыс мінез-құлықтық дағдыларын қалыптастыруға бағытталған. Когнитивті әдіс арқылы балалардың ойлау, есте сақтау және проблемаларды шешу қабілеттері жақсарады.
2. Тіл дамыту терапиясы: Тіл дамыту бойынша арнайы терапия балалардың сөйлеу және тіл дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі. Бұл әдіс балалардың тілін дамыту, сөздік қорын кеңейту және оларды өз ойларын білдіруге үйретуге бағытталған.

3. Физикалық және моториканы дамыту: Қозғалыс және моторика дамуының бұзылыстарын түзету үшін арнайы жаттығулар мен терапиялық шаралар қолданылады. Бұл балалардың дене қозғалыстарын үйлестіруге және физикалық жағдайын жақсартуға көмектеседі.

4. Психологиялық қолдау және реабилитация: Психологиялық қолдау арқылы балалар өз эмоцияларын басқаруға, өз-өзіне сенімді болуға және қоғамға бейімделуге үйренеді. Әлеуметтік және психоэмоционалды терапиялар баланың өздігінен тіршілік ету қабілетін арттырады.

Психофизикалық дамуы бұзылған балалардың әлеуметтенуі

Психофизикалық дамуы бұзылған балалардың әлеуметтенуі ерекше маңызды мәселе болып табылады. Бұл балалар қоғамда өзін көрсету, басқа балалармен және ересектермен қарым-қатынас жасау, мектепте және үйде өз орнын табу сияқты қиындықтармен кездеседі. Әлеуметтік бейімделуге көмектесу үшін арнайы психологиялық және педагогикалық әдістер қажет.

Инклюзивті білім беру жүйесі психофизикалық дамуы бұзылған балалар үшін маңызды рөл атқарады. Әлеуметтік бейімделу мен қоғаммен өзара әрекеттесуді қолдайтын арнайы бағдарламалар мен топтар балалардың өзін-өзі бағалауы мен қоғамда тіршілік ету дағдыларын жақсартады.

Психофизикалық дамуы бұзылған балалардың тәрбиесі мен дамуы қоғамның ерекше назарын талап етеді. Бұл балаларға психологиялық және педагогикалық қолдау көрсету арқылы олардың әлеуетін толық ашып, қоғамға белсенді түрде қатысуға мүмкіндік беріледі. Дефектолог мамандары мен басқа да мамандардың көмегі арқылы психофизикалық дамуы бұзылған балалар өз қиындықтарын жеңіп, өмірде өз орнын таба алады.

Әдебиеттер:

1. Никольская, Н. И. (2017). Дефектология и коррекционная педагогика: теории, методы и практики. Москва: Просвещение.
2. Калафова, Н. А. (2015). Дефектология: особенности развития детей с нарушениями. Алматы: Қазақ университеті.
3. Соловьева, Л. В. (2019). Психология и коррекционная педагогика детей с нарушениями развития. Санкт-Петербург: Издательство «Питер».

4. Виготский, Л. С. (1983). Педагогическая психология. Москва: Просвещение.
5. Курекова, Т. А. (2018). Особенности коррекционной работы с детьми с нарушениями психофизического развития. Москва: Издательство "Школа-Пресс".
6. Зубов, В. П. (2016). Психологическое сопровождение детей с особыми образовательными потребностями. Москва: Наука.
7. Miller, D. R. (2008). Children with Special Needs: Interdisciplinary Approaches to Assessment and Treatment. London: Routledge.
8. Guralnick, M. J. (2001). A Developmental Systems Approach to Early Intervention. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕГІ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕГІ АТА-АНАЛАРДЫҢ РӨЛІ

Төреханова Мамыркүл Тұрарқызы
Түркістан облысы, Төлеби ауданы
Б.Түлкиев атындағы жалпы білім беретін КММ бастауыш сынып мұғалімі

Түйін

Мақалада бастауыш мектептегі білім беру процесінде ата-аналардың рөлі қарастырылады. Бала тәрбиесіндегі ата-ананың қатысуы білім алудың сапасын арттыруда маңызды фактор болып табылады. Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы ынтымақтастық, балалардың тұлғалық және академиялық дамуына әсер етуі мүмкін. Мақалада ата-аналардың оқу үдерісіндегі қатысуы, олардың балаларға білім беру мен тәрбиелеу бағытындағы жауапкершілігі мен рөлі талқыланады. Сонымен қатар, ата-аналардың мектептегі білім беру үдерісіне ықпал ету әдістері мен қарым-қатынастың тиімді жолдары қарастырылады.

Резюме

В статье рассматривается роль родителей в образовательном процессе начальной школы. Участие родителей в воспитании детей является важным фактором, который способствует улучшению качества образования. Сотрудничество между родителями и учителями может повлиять на личностное и академическое развитие детей. В статье обсуждаются участие родителей в учебном процессе, их ответственность и роль в направлении образования и воспитания детей. Также рассматриваются методы воздействия родителей на образовательный процесс в школе и эффективные способы взаимодействия.

Abstract

This article examines the role of parents in the educational process in primary school. Parental involvement in raising children is an important factor in improving the quality of education. Cooperation between parents and teachers can influence the personal and academic development of children. The article discusses parental participation in the learning process, their responsibilities and role in guiding children's education and upbringing. It also explores methods of parental influence on the educational process in schools and effective ways of communication.

Бастауыш мектеп – бала өміріндегі ең маңызды кезеңдердің бірі. Бұл кезеңде баланың ақыл-ойы мен мінез-құлқы қалыптасады, сондай-ақ оның жеке тұлғалық қасиеттері дамиды. Ата-аналар баланың алғашқы білім жолында маңызды рөл атқарады. Бала мектепке келгенде тек мұғалімдер ғана емес, ата-аналардың да қатысуы маңызды. Осылайша, ата-аналар мектеп өміріндегі білім беру үдерісіне белсенді араласа отырып, баланың әлеуметтік және психологиялық дамуына ықпал етеді.

1. Ата-аналардың білім беру процесіндегі маңызы

Бастауыш мектепте оқушының әлеуметтік, эмоционалдық және когнитивті дамуының негізі қаланады. Ата-аналардың осы үдерістегі рөлі ерекше. Зерттеулер көрсеткендей, ата-аналардың оқу процессіне белсенді қатысуы баланың оқу жетістіктерін арттырады. Ата-аналар балалардың оқу үрдісіне көмектесу, олардың оқу мотивациясын арттыру, уақыттарын тиімді

ұйымдастыру үшін мектеппен тығыз байланыста болуы керек. Сонымен қатар, ата-аналардың бала тәрбиесіне деген жауапкершілігі балалардың оқу нәтижелеріне оң әсер етеді.

2. Ата-аналардың оқу процесіндегі міндеттері мен жауапкершіліктері

Ата-аналардың рөлі тек балалардың мектепке дайындалуымен ғана шектелмейді. Олар балалардың мектеп өміріндегі эмоциялық күйін бақылап, әлеуметтік қарым-қатынастарын дамытуға көмектесуі тиіс. Бастауыш сынып оқушылары көбінесе ата-аналарының қолдауына, көмек көрсетуіне мұқтаж болады. Сондықтан ата-аналардың міндеттері мен жауапкершіліктері көпқырлы болып табылады:

- Баланың оқу үлгерімін қадағалау;
- Баламен бірге үй тапсырмасын орындау;
- Баланың оқу мотивациясын арттыру;
- Мектеп пен мұғалімдермен тығыз қарым-қатынас жасау;
- Баланың жеке қасиеттерін дамытуға бағытталған жұмысты ұйымдастыру.

3. Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы ынтымақтастық

Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы ынтымақтастық балалардың оқу нәтижелерін жақсартуға ықпал етеді. Мұғалімдердің кәсіби білімдері мен дағдылары балалардың оқу іс-әрекетін тиімді ұйымдастыруға бағытталған, бірақ бұл үдеріс ата-аналардың көмегінсіз толыққанды болмайды. Ата-аналар мен мұғалімдер арасындағы жақсы байланыс баланың жетістіктеріне әсер етеді. Олар бірлесіп баланың жеке қажеттіліктерін анықтай алады, оқушының даму ерекшеліктерін зерттеп, оған сәйкес түзету жұмыстарын жүргізе алады.

4. Ата-аналардың оқу процесіне ықпалы

Ата-аналардың оқыту үдерісіне тікелей қатысуы балалардың оқу жетістіктеріне әсер етеді. Баланың үй тапсырмасын орындаудағы ынтасы, мұғаліммен байланыс орнату, мектеп өміріне белсене қатысу сияқты мәселелер ата-аналардың ықпалы арқылы шешіледі. Сонымен қатар, ата-аналар балалардың психологиялық күйін түсініп, қажетті көмек көрсетіп, оқу процесінде туындайтын қиындықтарды жеңуге көмектесуі керек. Мұғалімдер ата-аналарға баланың оқу қабілеттерін, күшті және әлсіз жақтарын айтып, олармен бірігіп жұмыс істеу әдістерін ұсынады.

5. Ата-аналардың балалармен қарым-қатынасын жақсарту тәсілдері

Ата-аналар балалармен қарым-қатынас жасау кезінде әрқашан жақын және ашық болу керек. Тәжірибелер көрсеткендей, ата-аналар мен балалар арасындағы жақсы қарым-қатынас баланың оқу процесіне деген қызығушылығын арттырады. Ата-аналар балаға дұрыс уақыт бөлу, оны тыңдау, әртүрлі әрекеттерге қатысу арқылы оқу үдерісін қолдайды. Сонымен қатар, ата-аналар баланың тұлғалық дамуына да көңіл бөлуі керек, оларға әлеуметтік дағдыларды дамытуға көмек көрсетуі қажет.

Қорытынды

Ата-аналардың мектеп өміріне араласуы баланың тұлғалық және интеллектуалды дамуына маңызды әсер етеді. Бастауыш мектеп – баланың оқу қабілеттері мен дағдылары қалыптасатын кезең. Осылайша, ата-аналардың мектепке дейінгі және мектеп кезеңінде баламен тығыз байланыс орнатып, оның дамуына қолдау көрсетуі өте маңызды. Ата-аналардың мектеппен бірлесе жұмыс істеуі, олардың баланың білім алудағы табыстарын бақылауы және оқу мотивациясын арттыруға көмектесуі – бұл баланың болашағына деген сенімді қадам.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бенашвили И.Л. "Семейная психология: теория и практика". Москва: ВЛАДОС. 2010 г.
2. Иванова Т.А. "Роль родителей в образовании детей младшего школьного возраста". Санкт-Петербург: Издательство "Речь". 2013 г.
3. Коваленко Н.А. "Психология семьи и воспитание". Харьков: Издательство "Феникс". 2015 г.
4. Смирнова Н.А. "Роль родителей в учебно-воспитательном процессе". Москва: Издательство "Просвещение". 2017 г.

ОҚУДА ҚИЫНДЫҚТАРЫ БАР БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ӘДІСТЕРІ

Қаламбаева Ақнұр Білісбекқызы
Түркістан облысы, Созақ ауданы, Ісмет Кеңесбаев атындағы жалпы білім беретін мектебінің бастауыш орыс сынып мұғалімі

Түйін

Бұл мақала оқуда қиындықтары бар балалармен жұмыс істеудің тиімді әдістерін зерттеуге арналған. Білім беру жүйесінде оқуда қиындықтары бар балалардың саны артуда, бұл мәселе оқытушыларға ерекше көңіл бөлуді талап етеді. Оқуда қиындықтары бар балалардың психологиялық және педагогикалық сипаттамалары, олардың оқу барысында кездесетін кедергілері мен қиындықтарын жеңу жолдары қарастырылады.

Резюме

Бұл мақала оқуда қиындықтары бар балалармен жұмыс істеудің тиімді әдістерін зерттеуге арналған. Білім беру жүйесінде оқуда қиындықтары бар балалардың саны артуда, бұл мәселе оқытушыларға ерекше көңіл бөлуді талап етеді. Оқуда қиындықтары бар балалардың психологиялық және педагогикалық сипаттамалары, олардың оқу барысында кездесетін кедергілері мен қиындықтарын жеңу жолдары қарастырылады.

Abstract

This article is dedicated to exploring effective methods of working with children who have learning difficulties. The number of children with learning difficulties in the educational system is increasing, and this issue requires special attention from educators. The psychological and pedagogical characteristics of children with learning difficulties, as well as the obstacles and challenges they face during their learning process, are examined, along with strategies to overcome them.

Оқуда қиындықтары бар балалар – бұл арнайы білім алу қажеттілігі бар балалар, олар білім беру үдерісінде түрлі қиындықтар мен кедергілерге тап болады. Олар көбінесе оқу процесінде зейін мен есте сақтаудың, логикалық ойлаудың, түсінудің және оқу дағдыларын меңгерудің қиындықтарына кезігеді. Оқу қиындықтары әртүрлі себептермен пайда болуы мүмкін, олардың ішінде психологиялық, физиологиялық, әлеуметтік және педагогикалық факторлар бар. Бұл балалармен жұмыс істеуде мұғалімдердің кәсіби дайындығы мен тәсілдері шешуші рөл атқарады.

1. Оқуда қиындықтары бар балалардың түрлері

Оқуда қиындықтары бар балаларды бірнеше топқа бөлуге болады. Олар:

- Дислексия – оқу дағдыларында қиындықтар туындайтын жағдай. Бұл балалар сөздер мен әріптерді дұрыс айта алмайды, оқу процесінде қателіктер жасайды.
- Дисграфия – жазу дағдыларында қиындықтар туындайды. Бұл балалар сөздерді дұрыс жазу қиындықтарына ұшырайды.
- Деменция – ойлау қабілетінің төмендеуі, есте сақтау мен зейіннің нашарлауы. Бұл жағдай оқушылардың оқу барысында кездесетін қиындықтарды арттырады.
- Гиперактивтілік және зейіннің бұзылуы (СДВГ) – осы балалар оқу барысында тұрақтылықты сақтап, тапсырмаларды орындауда қиындықтарға тап болады.

2. Оқуда қиындықтары бар балалардың негізгі қиындықтары

- Зейіннің бұзылуы – бұл балалар ұзақ уақыт бойы бір тапсырмамен айналыса алмайды, жиі алаңдайды және тапсырманы аяқтау үшін қажет уақытты дұрыс бөле алмайды.
- Есте сақтау мен түсіну қиындықтары – оқушылар мәтіндерді дұрыс түсінбеуі немесе оларды есте сақтауда қиындықтар болуы мүмкін.
- Логикалық ойлаудың төмендеуі – бұл балаларды математикалық немесе ғылыми тапсырмаларды орындау кезінде қиындықтар туындайды.
- Шығармашылық дағдылардың жетіспеушілігі – кейбір балаларға шығарма жазу, ойлау және шығармашылық тапсырмаларды орындау қиын болады.

3. Оқуда қиындықтары бар балалармен жұмыс істеудің әдіс-тәсілдері

Оқуда қиындықтары бар балалармен жұмыс істеу бірнеше түрлі әдіс-тәсілдерді қолдануды талап етеді. Мұғалімдердің қолданатын әдістері:

- Қадам-қадаммен оқыту – қиындықтары бар балаларға бірден үлкен көлемде ақпарат бермей, оны бірнеше бөлімге бөліп, әр бөлімді кезең-кезеңмен меңгерту тиімді.
- Интерактивті әдістер – ойындар, тапсырмалар және түрлі практикалық жаттығулар арқылы балаларды оқу процесіне белсенді түрде тарту. Мысалы, бейнемазмұнды, карталарды немесе диаграммаларды пайдалану.
- Қорытынды және пікірталас – сабақ соңында оқушыларға тапсырманы түсінгенін тексеру үшін қорытынды жасауды және балалармен пікірталас ұйымдастыру.
- Қабілеттілік бойынша жіктеу – балалардың қабілеттерін ескеріп, тапсырмаларды жеңілдетіп немесе күрделендіріп ұсыну.
- Мнемотехникалық әдістер – баланың есте сақтау қабілетін арттыру үшін белгілі бір ережелер мен стратегияларды пайдалану (мысалы, рифмалар, карталар).
- Психологиялық қолдау – балаларға өздерін сенімді сезіну үшін психологиялық кеңестер мен қолдау көрсету.
- Көпке бағытталған тәсілдер – оқушының жеке қажеттіліктерін ескере отырып, әртүрлі топтық жұмыстар мен жеке тапсырмалар жүргізу.

4. Оқуда қиындықтары бар балаларды қолдау жүйесі

- Мектептегі психологиялық қызмет – мектептерде психологиялық қызметтің болуы балалардың эмоционалды және психологиялық қиындықтарына қолдау көрсету үшін маңызды. Психолог балалармен жеке кеңес жүргізіп, олардың жағдайына сай шешімдер ұсына алады.
- Мұғалімнің рөлі – мұғалім әрбір баланың ерекшелігін ескеріп, сабақ барысында қосымша қолдау көрсетіп, оларға оқу материалын жеңілдетіп ұсынуы қажет.
- Отбасының рөлі – балалардың оқудағы қиындықтарын шешуде ата-аналар мен отбасы мүшелерінің көмегі өте маңызды. Ата-аналар баланың психологиялық жағдайын бақылай отырып, мұғалімдермен байланыс орнатып, оқу процесінде белсенді түрде қатыса алады.

Қорытынды

Оқуда қиындықтары бар балалармен жұмыс істеу – бұл үздіксіз және жүйелі жұмысты талап ететін күрделі процесс. Оқытушы мен оқушы арасындағы қарым-қатынас, баланың мүмкіндіктерін ескере отырып, оқу процесін ұйымдастыру – бұл балалардың оқу жетістіктерін арттыруға және олардың әлеуетін толық ашуға мүмкіндік береді. Оқуда қиындықтары бар балаларға көмек көрсету – тек қана арнайы әдіс-тәсілдерді қолдануды ғана емес, сонымен қатар балалардың психоэмоционалды жағдайын, мотивациясын ескере отырып, кешенді көзқарас қажет етеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Булатова М.Ш. Психология и педагогика школьного образования. Москва: Высшая школа. 2017 г.
2. Дубровина А.В. Особенности обучения детей с трудностями в обучении. Санкт-Петербург: Литера. 2015 г.
3. Ковалева Н.И. Психолого-педагогическая поддержка детей с особыми образовательными потребностями. Москва: Академический проект. 2014 г.

ӘӨЖ: 32.019.5

ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІК ПЕН ПАТРИОТИЗМДЫ ДАМЫТУДАҒЫ РӨЛІ

Корганова С С., ф. ғ. к., М.Аузов атындағы ОҚЗУ-ң «Саясаттану» кафедрасы доценты,
Шымкент қаласы ҚХА- ң Ғылыми- сарапшылық топ жетекшісінің орынбасары
Избасханов Ж.К., М.Аузов атындағы ОҚЗУ-ң «Саясаттану» кафедрасының аға оқытушысі

Қазақстан халқы Ассамблеясы барлық этностарды ортақ шаңырақ астына біріктіре отырып, 30 жылдан бері жұмыс істеп келеді. Қазақстан халқы Ассамблеясының қызметі негізінен Қазақстанның барлық халқы арасында түрлі этностардың мәдениетін, дәстүрлері мен әдет-ғұрыптарын сақтауға және танымал ету мен қатар, ұлттық бірегейлік пен патриотизмды дамытудағы бағытталған. Оксфорд университеті профессоры Крейг Калхунның Әлеуметтік ғылымдар сөздігінде: «бірегейлік саясаты (identity poliitcs)» мәдені, нәсілдік, гендерлік, этностық немесе өзгеде топтық бірігейлікпен тәжірібеге басымдық беретін талап негізінде ұйымдастырылған саяси іс әрекет», -деп көрсетілген[1].

Ассамблеяда Қазақстан халқының бай әлемін ашатын іс-шаралар өткізіледі. Еліміз тәуелсіздігінің алғашқы күндерінен бастап этносаралық және конфессияаралық келісімді нығайту мәселесіне аса көңіл бөлді, мемлекетіміздің басты міндетіне айналды. Ортақ шаңырағымызда татулықты сақтай білгеніміздің, түрлі ұлт пен дін өкілдерінің жан дүниесіне деген өзара түсіністік пен сенімнің арқасында біз қазір бүкіл әлемге ұлтаралық және конфессияаралық келісімімізбен танылып отырмыз.

Этносаралық келісім идеясын, сондай-ақ ҚХА қызметін танымал ету мақсатында Қазақстан халқы Ассамблеясының сайты жұмыс істейді, облыс әкімдіктерінің сайттарында өңірлік ҚХА-ның ақпараттық блоктары тұрақты негізде жүргізіледі. Бұдан басқа, әрбір өңірлік Ассамблеяның әлеуметтік желілерде негізгі іс-шаралар, баспасөз хабарламалары, өтіп жатқан іс-шаралар мен өңірлер бойынша да, жалпы ел туралы да маңызды оқиғалар көрсетілетін өз ресми парақшалары бар. Тұрақты негізде ҚХА іс-шаралары теледидарда, баспа және электрондық БАҚ-та жарияланады. Жоғарыда айтылған фактілерді ескере отырып, Қазақстан халқы Ассамблеясының қызметі туралы халықтың басым көпшілігі біледі деп айтуға болады.
Кеңесші орган ретінде ҚХА елдегі саяси партиялармен, өңірлік институттармен және әкімдіктермен өзара іс-қимыл жасайды. Дәстүр мен ұлттық кодты сақтау, ұрпақтар сабақтастығын қамтамасыз етуде
2023 жылы құрылған **«Ақсақалдар кеңесі»** ерекше рөл атқарады.
«Аналар кеңесі» отбасы институтын нығайтуға, рухани-адамгершілік құндылықтарды дәріптеуге, жастар арасындағы құқық бұзушылықтардың алдын алуға ықпал етеді. Кеңестің бастамасымен жүзеге асырылып жатқан «Мәдениетті ана – мәдениетті ұлт» жобасы әйелдер кәсіпкерлігінің дамуына, өзара ынтымақтастықты арттыруға және салауатты отбасы моделін қалыптастыруға септігін тигізуде.
2021 жылы ҚХА жанынан «Ассамблея жастары» жастар ұйымы құрылды, Оның жұмысына 9 мыңнан астам жас тартылған. ҚХА жастары ауқымды республикалық жобаларға қатыса отырып, этносаралық бірлік саясатын нығайтуға, әлеуметтік-экономикалық маңызы бар жастар бағдарламаларын жүзеге асыруға белсенді араласуда.
Ассамблеяның тағы бір маңызды құрылымы – медиация кеңесі.

2023 жылдан бастап **ҚХА медиаторлар реестріне 1300-ден астам кәсіби медиатор енгізіліп, 3000-нан астам медиативтік келісім-шарт** жасалды. Бұл құқық қорғау органдары мен соттардың жұмысын айтарлықтай жеңілдетіп, этномедиация бағыты бойынша жанжалдар санын азайтуға ықпал етті.

Мысалы, 2024 ж.,18 қазанында М.Әуезов атындағы ОҚУда «ЕЛДЕСУ және ТАТУЛАСУ» жобасы аясында медиация институтын дамыту бойынша семинар тренинг өтті. ҚХА республикалық Этномедиация кеңесінің төрағасы, Ұлттық Құрылтай мүшесі Пулатов Шерзод Аббозович қатысті.

Сонымен қатар, «**Жомарт жан» волонтерлік орталығы да маңызды** рөл атқаруда. Ол меценаттар мен үкіметтік емес ұйымдардың қайырымдылық акцияларын ұйымдастыруда белсенді жұмыс жүргізуде.

Бірқатар ғалымдардың пікірінше, бірегейлік саясаты «ұжымдық бірігейліктің позитивтік және өз өзіне сенімділік сезімін қабылдай отырып, топтық маргиналдануға қарсы тұруды қолдайтын саясат стилі»[2].

ҚХА-дағы жеке құрылым ретінде **ғалымдар мен сарапшылар тобының жұмысы ерекшеленеді.** Олар Қолданбалы этносаяси зерттеулердің аналитикалық институтында және 18 ғылыми-сараптамалық топта қызмет атқарады. Елдегі этносаралық жағдайды тұрақты түрде бақылау және талдау ғылыми негізделген ұсынымдарға сүйене отырып жүргізіледі. Осыған орай Шымкент қалалық ҒСТ мүшелері Этносаралық қатынастар саласындағы өзекті мәселелер жөнінде қала басшылығыа талдамалық ақпараттар ұсынып отырады..

ҚХА **30 ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙ өткізілген** -жұмыстардың бірі ретінде:

1) **2025 жылғы 30 қаңтар күні,** М.Әуезов атындағы ОҚУ «Тұлға дамыту және ҚХА» орталығы тарапынан үйымдастырылған **ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫНЫҢ 30 ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙ «ҰЛТАРАЛЫҚ ТАТУЛЫҚ ПЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ НЕГІЗГІ ҚҰНДЫЛЫҒЫМЫЗ»** тақырыбындағы дөңгелек үстел ұйымдастырылды,

2) «Тарих және этнология» ғылыми орталығының, «Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар» ҒЗИ ғалымдарының, М.Әуезов атындағы ОҚУ жанындағы «QAZAQTANÝ» журналы редакциясының және басқа да ұйымдардың бастамасымен іске асырылып жатқан жобаларын атап өтуге болады.

Сонымен қатар, ҚХА кафедралары қауымдастығы «Шаңырақ» РҚБ, Шымкент қаласындағы ғылыми-сараптамалық топ жанындағы «Жас ғалымдар клубы» ұйымдастырып, сүйемелдейтін маңызды ғылыми іс-шаралар жоспарланған.

3), 2025 жылғы 18 наурызда ҚХА-ның 30 жылдығына орай «Орталық Азия халықтарының этнологиясының өзекті мәселелері» тақырыбында халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция және «Еуразия жас ғалымдарының зерттеулеріндегі этномәдени құндылықтар» атты II дискуссиялық алаңы өтеді.

Қазақстандық қоғам бүгінде 130 этнос пен 17-ден астам конфессия өкілдері тұратын этносаралық және конфессияаралық плюрализм мен толеранттылықтың бірегей үлгісі болып табылады [3]. Бейбітшілік пен тыныштық, азаматтық келісім, діни төзімділік, түрлі мәдениет өкілдерінің қоғам өміріне тең дәрежеде қатысуы – бұл қағидаттар мемлекет тәуелсіздігі жылдарындағы ұлттық саясатымыздың негізін құрап, Қазақстанның дүние жүзіндегі өзіндік ерекшелігін қамтамасыз етті. Тәуелсіздік жылдарындағы республиканың мемлекеттік саясаты рухани құндылықтарды жаңғыртуға және әртүрлі халықтар мен конфессиялар өкілдерінің арасындағы толеранттылықтың жоғары деңгейін қалыптастыруға бағытталды

Қазақстан халқы Ассамблеясының 30 жылдығын атап өту Қазақстандық патриотизмды қалыптастыруға септігін тигізеды әріне.

Бұл бағытта:

-Қазақстан халқы Ассамблеясының өңірлік құрылымдарының 30 жылдық қызметінің нәтижелерін жариялау,

-Жас ғалымдар клубының жұмысын кеңейту, жаңа зерттеу алаңдарын ашу

ҚХА-ның ғылыми әлеуетін қалыптастыруда еліміздің жоғары оқу орындарында қызмет ететін 23 кафедра мен орталықтың рөлі ерекше. Олар мемлекеттік этносаясат мәселелері бойынша ғылыми және ғылыми-әдістемелік тәсілдерді жетілдірумен айналысады. Жастар тәрбиесіне, қазақстандық патриотизмды қалыптастыру. Ұлттық бірегейлікті дамытуға өз үлестерін қосып келеді. Бұл құрылымның біріктіруші органы – ҚХА кафедраларының қауымдастығы **«Шаңырақ».** Ол ғылыми зерттеулер мен бұқаралық ақпарат құралдары арқылы бейбітшілік, келісім және интеграция құндылықтарын ілгерілетуге ықпал етеді. ҒСТ мүшелері С.ғ.докторы, профессор Наталья Павловна Калашниковаңың іс шараларына белсенді турде қатысып келеміз.

Бүгінгі таңда. Шымкент қаласында 17 этномәдени бірлестік және «Достық» үйі жұмыс істейді. Онда мемлекеттік этносаясатты іске асыру аясында көптеген іс-шаралар өткізіледі. ҚХА-ның ғылыми саладағы жұмысын одан әрі дамыту мақсатында -Ассамблеяның 30 жылдығына орай 2025 жылдан бастап жаңа бағыт – ғылыми-сараптамалық топ жанынан **«Жас ғалымдар клубы»** құрылды. Бұл клуб аясында кең ауқымды ғылыми-зерттеу жұмыстары жүргізіліп, талантты жастарды елдің ғылыми кадрлық әлеуетіне тарту көзделген.

Қазақстан халқының көпмәдениетті әртүрлілігі әртүрлі этностардың даналығын, олардың бірегей руханилығын түсінуге, салт-дәстүрлермен танысуға мүмкіндік береді. Бұл Қазақстан халқы Ассамблеясының басты ерекшелігі болып табылады– деді М. Әзілханов. ҚХА Төрағасының орынбасары Қазақстандық бірегейлікті тұрақты демократиялық институттарды, саяси жауапкершілік мәдениетін, патриотизмді, **«түрлі көзқарас, бірақ біртұтас ұлт»** қағидатын іске асыру және ішкі тұрақтылықтың кепілі ретінде заң мен тәртіпті сақтану арқылы ғана қалыптастыруға болатынын атап өтті. Осыған орай, «Ұлттардың құралуындағы тағы бір ерекшілік ортақ мәдениеті, «Мемлекеттен – ұлтқа» схемаси тек мәндермен құндылықтар анық әрі ортақ, сондай- ақ, халықаралық ортақ міфтерімен мен символдары болғанда ғана жүзеге асатыны анықталды», деп жазады Э.Смит[4].

Қазақстандық бірегейлік алдыңғы қатарлы демократия, әділеттілік дәстүрлерімен, яғни жалпыазаматтық әлеуметтік – саяси маркерлермен күшейтіліп, толықтырылуы тиіс.

Біріншіден, тәуелсіздіктің идеялық негіздерін жаңа талаппен жағдайға икемдей қалыптастыру үшін керек. топтасу мен әлеуметтік серіктестік, азаматтық және ұлтаралық келісім, қазақстандық патриотизм мен прагматизм, ұлттық дәстүрді сақтау және дүниежүзілік өркениетке ену жолдары. Бұл барлық партиялардың саяси жұмысына негіз болатын және халықтың санасына тың ұйытқы енгізетін идеялар.

Екіншіден, тұтас құндылық бағыт-бағдарларын жасау үшін керек. Жас мемлекетіміз нарықтық және демократиялық қатынастың тәжірибесін біртіндеп, игеріп келеді. Осындай сәтте, мемлекеттің реформадағы рөлін, аймақтық саясатты жүргізудегі мүмкіндігін арттыратын бағдардың қажеттігі анағұрлым айқын.

Үшіншіден, меншік иелерін қалыптастыру және саяси күштердің көзқарастарын бір-біріне жақындатқызу үшін, осы бағыттарды қолдайтын идеологиялық факторларды саясат желісіне енгізу.

ҚР Президеті Қ.Ж.Тоқаев Ұлттық құрултайда сөйлеген сөзінде «Ендігі мәселе – ұлттық бірегейлігімізді нығайту» деп айтқан болатын Ұлыстың ұлы күнін бүкіл ел болып жаңаша атап өтетінімізді айттым. Жақында осыған байланысты арнайы тұжырымдама қабылданды.. Әз Наурыздың мәртебесін көтеріп, мазмұнын байыта түсеміз. Мысалы, Көрісу күнінен басталатын мейрам кезінде әр күннің өз атауы болады. Соның бірі **Ұлттық киім күні** деп аталады. Басқа жұрт қазақты киімінен танитын болуы керек.

Қазақстандық модель Қазақстан халқы Ассамблеясы мен ЕҚЫҰ-ның аз ұлттар істері жөніндегі Жоғарғы комиссары арасындағы тығыз ынтымақтастық бағыттарының біріне айналды. Қазақстан халқы Ассамблеясы Бүкілресейлік қоғамдық ұйыммен – Ресей халықтары Ассамблеясымен, Ресей Федерациясы Татарстан халықтары Ассамблеясымен, Қырғызстан халықтары ассамблеясымен мәдениетаралық даму перспективалары бойынша ынтымақтастық туралы келісімдерге қол қойды. Ондағы мәселелер халық пен билік арасындағы диалог;

ықтимал бірлескен жобалардың бағыттарын белгілеу; жалпы азаматтық құндылықтарды насихаттау және толеранттылықты нығайту. Жалпы қазақстандық бірлікті қалыптастыруда Қазақстан халқы Ассамблеясы маңызды рөл атқарады. Азаматтық қоғамның инновациялық институтына айналған Ассамблеяның бүгінде әлемде теңдесі жоқ. Бұл ұйымның халықаралық беделі артты. Республикаға келген БҰҰ Бас хатшысы Кофи Аннан Қазақстанды «басқа мемлекеттер үшін ұлтаралық келісімнің тұрақты дамудың үлгісі» деп атады. Оның айтуынша, «Қазақстан халқы Ассамблеясы қызметінің арқасында ұлы ұлтты құрайтын алуан түрлі этникалық, мәдени, діни топтар өздерінің өміріне әсер ететін маңызды шешімдер қабылдау үдерісіне қатыса алады». Ассамблея туралы оң пікірлерді ЕҚЫҰ-ның аз ұлттар істері жөніндегі бұрынғы Жоғарғы комиссары Макс ван дер Стоэл мен қазіргі Рольф Экеус де тыңдады [5].

Қорыта келе, Жалпыұлттық идея Қазақстанда ұлттық берегейліктің азаматтық және этностық парадигмалары арасындағы қарама-қайшылықты шешуге бағытталатыны анық.

Жалпыұлттық идеялар шеңберінде азаматтық және адамзаттық құндылықтарды насихаттай отырып, елде қалыптасқан титулды этнос пен басқа этностар арасындағы стеоретиптерді жойып, барлығын бір мемлекеттің шаңырағы астына топтастыру көзделеді.

Яғни, елде тұратын барлық этностар өздерінің ұлттық ерекшеліктеріне қарамастан Қазақстанды өзінің отаны ретінде санауына мүмкіндік жасалып отыр. Қазақстандағы этностарды біртұтас ұлтқа біріктіруге және топтастыруға қабілетті құндылықтар, ұстанымдар мен символдар қалыптастыру қажет. Патриоттық сезімді әрбір қазақстандықтың бойында балалық шағынан бастап тәрбиелеу керек.

Елбасымыз Қ.К.Тоқаев: «ең алдымен, халықтың береке-бірлігін сақтау елдігіміз үшін аса маңызды. Бұл туралы үнемі айтып жүргенімді білесіздер. Ынтымағы жарасқан, ортақ мақсатқа ұйысқан ұлт ешқашан ұтылмайды. ештеңеден құр қалмайды. Бұл істе зиялы қауым айрықша рөл атқарады. Әсіресе, елге сөзі өтетін аға буынның орны бөлек. Олар – қазақтың қаймағы, ұлттың мақтанышы. Елдің тұтастығы зиялы қауымның бірлігінен басталады» [6],- деп қадап айтқан болатын.

Жалпы, ұлттық бірегейлікті дамыту – ұлттық идеологияға негізделеді. Бұл тұрғыда мемлекет осы ұлттық идеологияға аса мән беріп, бұл жолда көптеген жұмыстар атқару қажет. Сондықтанда, мемлекеттің этносаясатын жүргізу барысында ұлттық тарихтың патриоттық сезімді ояту мен дамытудағы әлеуетін дұрыс пайдалану, ҚХА мүшелеріде, этнобірлестіктер, азаматтық институттар барлығымыз күш салуымыз керек.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1.Крейг Калхун. Әлеуметтік ғылымдар сөздігі. - Нұр- Султан, 2019.-б.72-73.
2.Д.Бейлис, С.Смитт, П.Суэнс.Әлемдік саясаттың жаһандануы.- Нұр- Султан, 2020.-б.2087
3. Анализ религиозной ситуации в Республике Казахстан. Съезд лидеров Мировых и традиционных религий. Режим доступа: http://www.religions-congress.org/content/view/151/35/lang,russian/
4.Энтони Д. Смит. Ұлттық этностың тамыры. Нұр- Султан, 3030.-б.170.
5. Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаевтың «Nur Otan» партиясының кезектен тыс XXI Съезінде сөйлеген сөзі. 22 қаңтар 2022жыл.
6. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Ұлттық құрылтайдың «Адал адам – Адал еңбек – Адал табыс» атты үшінші отырысында сөйлеген сөзі. 2024 жылғы 15 наурыз.
https://www.akorda.kz/kz/memleket-basshysy-kasym-zhomart-tokaevtyn-ulttyk-kuryltaydyn-adal-adam-adal-enbek-adal-tabys-atty-ushinshi-otyrysynda-soylegen-sozi-1525727

ҰЛТТЫҚ ОРТАҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР - ҚОҒАМДЫ БІРІКТІРУШІ КҮШ

Анарбаев Қ.С.
Өзбекәлі Жәнібеков атындағы ОҚПУ Тәрбие жұмысы және жастар саясаты департаменті директоры, т.ғ.к., доцент м.а.

Қазақ халқының «мың өліп, мың тірілген» тарихы бар екені баршаға белгілі. Азаттық пен тәуелсіздік үшін қаншама күрестер жүргізіп, ақыры өткен ғасырдың соңғы онжылдығында тәуелсіз мемлекеттігін қайта қалпына келтірді. Ол мемлекеттің іргесінің бекемделуі, мемлекет ретіндегі барлық атрибуттары мен әлемдік қауымдастыққа саяси танылуының өзі оңай шаруа болған жоқ. Әсіресе, сол мемлекетті құраушы жалпы саны жүз отыздан аса ұлттың өкілдерінен тұратын мемлекетті құрушы ұлт – қазақ халқының өз жерінде санының аздығы ұлтаралық қатынастар бағытындағы саясатта аса сақтықты қажет еткені белгілі. Өйткені, Қазақстан тәуелсіздігінің маңызды белгілерінен саналатын, әрі дербес мемлекеттіктің өзінің болуы ол сол мемлекетке тиесілі аумақтың болуы, оның тұтастығы, мемлекеттік тіл, төл әскердің, саяси басқару құрылымдарының болуы сияқты оның өзінің демографиялық негізінде дамуына мүмкіндік беретін саяси ғана емес, **демографиялық егемендікке ие болуының да** маңызы ерекше еді [1, 4 б.].

Қалай дегенде де Қазақстан Халқы Ассамблеясы сияқты институттың өмірге келуі мен тәуелсіз елдің аяғынан тік тұрып кетуінде атқарған қызметі елдің көз алдында. Қол жеткен табыстарымыз бен кейбір «олқы тартқан» тұстарымыз болса олардың бәрі де бүгінгі күні өткен шақтағы тарих. Енді жерде қоғамның дамуында, мемлекетті өркениетті елдер қатарына қосуды мақсат еткен еліміз үшін алдағы уақыттарда қол жеткен табыстарды одан ары еселей түсу үшін не мәселелерге назар аудару қажеттігі маңызды. Біздіңше, бүгінгі конференциясының да басты мақсаттарының бірі сонда жатса керек. Сондықтан өз тарапымыздан осы мәселелерге қатысты ойларымызды бүгінгі ғылыми жиында ортаға салғанды жөн санадық.

Ең алдымен территориясы өте ауқымды аумақты қамтитын тәуелсіз еліміз үшін құндылықтың басы ол – **адам, халық** болып табылады. Әрине, қашанда оның санымен қатар сапасы да маңызды. Бұл мәселеге орай жалпы тарихи тұрғыдан алып қарағанда Ұлы Дала көшпелілері үшін ел, халық санының, сапасының мәселесі қашанда аса маңызды болған. Мәселеге арнайы зерттеу жүргізген ғалымдар арасында ҚР ҰҒА академигі, т.ғ.д., профессор Б.Е.Көмековтің анықтауынша Дала өркениетіне тән ерекшеліктің өзі, яғни отырықшы батыс елдерімен салыстырғандағы көшпелілерді біріктіріп тұрған идеологияның да түйіні де «***Ел болса - жер табылады***» - деген қағидаға негізделген. Бұл жердегі Ел ұғымы - мемлекет, халық, адами әлеуетке қатысты айтылып тұр. Бірақ қытай деректері арқылы жеткен Ғұндардың көсемі Мүде (Модэ) қағанның көршілерімен «күніне мың ли шақырым шауып өтетін тұлпар мен сұлу әйел үшін соғыспай, сол елмен арадағы ұлтарақтай жерді сұрағанда «соғысамыз» дегені» көшпелілер үшін де жердің маңызды болғанын айқын аңғартып тұр.

Иә, жердің маңызына қатысты әлем халықтары тарихының беттерінен де жанама және тікелей дәлелдер келтіруге болады. Содан болар кез келген отарлаушы ел бір елдің жері мен байлығын өздерінің қолына түсіру үшін ең алдымен сол елдің халқынан құтылуға бағытталған «жергілікті ұлтты жоюды» көздейтін саясатты ұстанған. Олай болса біртұтас мемлекет, ел болып ұзақ өмір сүру үшін ішкі бірлікке негізделген ұлттық қауіпсіздік пен ішкі тұрақтылық қандай елдің де, халықтың да басты байлығы екендігі одан ары айқындала түседі.

Бүгінгідей құндылықтар материалдыққа ауысып бара жатқан кезеңде аға буын өкілдерінің аузынан жастар көп еститін сөздің бірі Коммунистік идеологияның негізін салған К.Маркстің «адам санасын тұрмыс билейді» деген сөзі. Бірақ сол К. Маркстің «*Адамдардың болмысын олардың санасы билемейді,* ***қайта олардың санасын өздерінің қоғамдық болмысы билейді***» [2, 340 б.] деген де сөзі бар екенін көпшілік ұмытқандай. Олай болса қоғамдық болмысқа баса назар аудару маңызды екені байқалады.

Тәуелсіздікке қол жеткізген Қазақ елінің де мемлекет ретінде қалыптасу тарихында жоғарыда келтірілгендей өз азаматтарының қоғамдық болмысы мен өзара ортақ

құндылықтарын танытуда біршама істер атқарылды. Десе де, әлі де кейбір нығайта түсетін тұстарымыз да баршылық. Соның бәрінің де негізі, әрі басты себебі ол - тұтас қоғам мүшелерінің ел болудың маңызын түсінудегі маңызды белгілі бір ортақ құндылықтарымыз бар екенін терең ғылыми санамен және жауапкершілікпен ұғына білуіне тікелей байланысты. Өз кезегінде ұлттық ортақ құндылықтар - қоғамды біріктіруші күш болып табылады.

Енді біз осы құндылықтардың ең бастылары мен маңыздыларына назар аударғанды жөн санаймыз. Ең алдымен жоғарыда айтқандай адам, халықтан соң сол адамдардың күнкөрісінің негізі де, халықтардың бірлесіп өмір сүруінің кепілі саналатын мемлекетінің де негізі - **жер** болып табылады. Кез келген мемлекетті құру үшін ең алдымен белгілі территориялық аумағының болуы маңызды. Қазақша танымен айтқанда «кіндігін кесіп, қаны тамған», «сонда өсіп, кірін жуған» киелі туған жер кімге де болса ыстық. Қала берді жер бетінде қазақтан саны жағынан қатарлас, тіпті артық болып келетін, бірақ мемлекеттігі, оған негіз боларлық жері жоқ қаншама ұлттар, халықтар бар. Олай болса басты құндылық ол – жер екені осыдан ақ анық көрініп тұр. Бұл орайда жерді ортақ құндылық ретінде алып қарағанда мемлекеттің терррритория тұтастығында Қазақстанда ешқандай да саяси құжаттамалық тұрғыдан мәселелер жоқ. Қазақстан унитарлы, яғни терррриториясы бөлінбейтін біртұтас мемлекет. Солай деп әлемдік қауымдастық мойындаған. Олай болса тұтас қазақстандықтар үшін өмір сүрудің басты көзі, әрі киелі мекені, оның топырағы басты ортақ құндылықтарға жатады. Соның қадірін білу, оны қорғау мен сақтау, табиғи тазалығы мен экологиясына жанашырлықпен қарай білу азаматтардың ортақ міндеті. Мемлекеттің аумақтық тұтастығы - әрбір қазақстандыққа басты, әрі ортақ құндылық. Бүгінгі күндері сол тұтастыққа «көздерін алартатын» түрлі күштер де жоқ дей алмаймыз. Тіпті сол аумақтық тұтастығымызды сақтауға халықаралық қауымдастық мойындап таныған, оның тұтастығына «алпауыт елдер» тарапынан кепілдіктер де берілгені есімізде. Алайда бүгінгі жаһандық геосаяси жағдайларда орын алып отырған жайттар ешкімнің де «кепілдігі» мен «қамқорлығына» сенуге, сүйенуге болмайтынын көрсетіп отыр. Олай болса территориялық біртұтастықты сақтауда елдің ішкі бірлігі маңызды екені айқын бола түседі.

Келесі құндылық – **тіл.** Оның ішінде мемлекеттік тіл – қазақ тілінің қоғамдағы орны мен қолданысының дәрежесі жоғары болуы керек. Мемлекеттік тіл құндылық ретінде тек біріктіруші күш ғана емес, ұлттық қауіпсіздік мәселесі деуге де келеді. Өйткені мемлекеттің бірден бір қорғанышы заң тілі мен ұлттық армиясының біртұтас тілі болмай ұлттық қауіпсіздігіміз толық қамтамасыз етілген деп толық айтудың өзі қиын. Себебі, мемлекеттік тілді ұстанушы халықтың тек күнделікті қарым-қатынас тілінен терең білімі болмаса ол тілдегі астарлы мағыналы сөздерді ұғына алмасы анық. Бұл жайттар әсіресе ұлттық әскердің әлеуетін жоғарылатуда маңызды демекпіз. Бір тілде сөйлемеген, тілдің терең қойнауларына еніп ұлттық, мемлекеттік тұрғыдан ой ойлай алмайтын әскер ешуақытта қуатты армияға айнала алмайды. Өз кезегінде бір тілде сөз сөйлеп, бірдей ой ойламаған қоғамның да ішкі бірлігі әлсіз болары анық. Бұдан шығатын қорытынды бүгінгі күндері әлеуметтік желілерде тарап отырған кейбір азаматтардың мемлекеттік тілді кеңінен қолданушылар мен оны қолданбайтындар, тіпті қолдануды қажет деп те есептемейтіндердің арасындағы кейбір орын алып отырған «келеңсіз пікірлер келіспеушіліктеріне» бейжай қарай салуға болмайды. Ішкі тұрақтылықты сақтауда маңызды мәселе болғандықтан оны заң аясында уақтылы шешіп отыру жауапкершілігінен ешкім де босатылмайды деп ойлаймыз. Кейде «сондай қоғамдық пікірлер таласына» жол берген заңдарды алға тартып «дауласып» жатамыз. Дей тұрғанмен кейде мәселенің бәрін заңға әкеліп тіреп қоймай қоғам мүшелерінің аталған мәселелер төңерегіндегі азаматтық жауапкершілік мәдениетін жоғарылату жұмыстарының да маңызы зор. Әсіресе, мемлекет құраушы қазақ ұлтының еліміздегі диаспоралар өкілдерінің тілі, тарихы, мәдениеті мен ұлттық құндылықтарын сақтауы мен дамытуына деген ізгі ниеттілігінің арқасында бүгінгідей деңгейге жетіп отырғанын бәрі сезеді, біледі. Ендігі жерде мемлекеттік тілдің дамуына, қазақ халқының ұлттық құндылықтарының сақталуына сол диаспора өкілдерінің еліміздің азаматтары ретінде қызығушылық пен жанашырлық құлшынысы керек. Яғни, жай ғана азаматтық танытуы қоғамда өзара сыйластықты бұдан ары арттыра түсетіні анық.

Жалпы алғанда мәдени өреміз жоғары болуы қажет. Мәдени өреміз ортақ мәдени құндылықтарға тікелей байланысты. Олай болса әрбір ұлт өкілі өзгелердің мәдениетіне қатысты толеранттылық пен құрмет көрсетуді ғана емес, барынша ортақ дүниелердің бар тұстарына назар аударып отырса, бірін бірі түсінушілік одан ары арта түседі. Тарихи сана жаңғырып, ортақ тарихты қадірлеудің маңызын түсінеді. Мысалы, тегі мен тарихы бір түркі халықтарын айтпағанда географиялық мекен-қонысы шалғай саналатын кәріс халқының да сол түркі тектестермен ортақ құндылықтары аз емес. Тарихи, лингвистикалық деректерге қарағанда ертедегі сақтардың, түріктердің жерлеу рәсімдері мен көне корей халқының мәдениетінің ұқсас тұстары өте көп екені мен бүгінгі қазақ халқының тіліндегі 300 сөздің корейлерде кездесуінің өзі ерекше назар аудартады. Бұл болашақтың тақырыптары. Жастар ғылыммен айналысып осы секілді жайттарды айқындай түссе, нәтижелері достыққа, мәдени өркениеттілікті дамытуға қызмет етері анық. Солай биік мақсаттар мен ғылыми тұрғыдан қарағанда ақиқатты игеру тәсілі ретінде мәдениет – жекелеген бағалау, нормалар емес, олардың жиынтығы, сомасы емес, керісінше тұтастық ретінде алынған құндылықты элементтер. **Философтар анықтамасы бойынша «мәдениет» дегеніміз сана феномені ретінде - біртұтастықты білдіреді.** Сонымен бірге түрлі ұлттарға тән мәдениетті қоғам үшін пассивті, қажетсіз, жүзеге аспаған білім, білік, сенімдер деп қарауға да келмейді. Олай болса біртұтас қазақстандық мәдениет өзіндік процесті, ішкі тұтастық пен бірігуге деген жалпылама сипатқа ие қызметті білдіреді. Ал оның негізінде өзара іс-қимыл, өзара өту және білім, білік-дағдының, тұлғаның құзыретінің, оның сенімінің, ақпараттық, сезімдік және күшжігер компоненттерінің түйісуі жатыр. Тұтас қоғам деңгейінде алғанда мәдениеттердің барлық түрлері арасындағы диалог олардың арасындағы тығыз байланыстың барын белгілейді, олардың өзара толықтырушы рөлін атап өтіп, күшейтеді.

Егер адамгершілік ережелердің кешені жұмыс істемесе, қоғам азғындаған, ал мемлекет - әлсіз болады, егер социум өмірінде мораль тиісті орын алмаса, азғынданған қоғамның болашағы жоқ.

Адамгершілік ережелердің кешенін жалпыға ортақ моральдан, діннен де аңғарамыз. Біздің қоғамда соңғы уақыттарда діннің өзі біртұтас халықты бірнеше дүниетанымдағы қауымдарға бөлудің құралындай әсер қалдыратыны да жасырын емес. Бұл да қауіпті тенденция. Иә, кешегі аталарымыздың бүгінгі біздерге қарағанда Бір Жаратушы Аллаға сенімі мен жаратылғандар арасындағы ең ұлық жаратылыс саналатын - адамға деген құрметі мық, әрі қарапайым, түсінікті болған. Соның бір дәлеліндей осы жерде бір тәрбиелік сипаттағы тәмсіл әңгіме еске түседі. Мына туыс халық түріктер жерінде бірде халыққа өте білімді бір дін ғұламасының келе жатқанын жария жасаған бір жаршы: «*Алланың бар екеніне мың түрлі дәлел келтіретін ғұлама келе жатыр»* - деп елді құлақтандырыпты. Сонда бір кейуана оған қарата: *«несіне «мың түрлі» дәлел керек. Онсыз да біз иман келтіргенбіз. Ондай ғұламаңның бізге керегі шамалы*» - деген екен. Иә, дәл осылай қарапайым ғана иман келтіру арқылы исламды толық қабылдаған бабаларымыздың ұрпақтары арасынан сол ата-бабалардан қалған діни сенім жолына да күдік келтірушілер шыға бастады. Тіпті дәстүрлі дінімізде айтылатындай «кеше былай болған екен...» - деп өткен тарих пен дәстүр туралы айта бастаған кісіге қарсы «оған дәлелің бар ма?» - деген сұрақ қоюшылар да кездеседі. Ал тарихымызда аталарымыздың сенім мәселесінде «орынсыз көп күдіктер» кейде діннен шығарып та жіберетіні туралы айтқанын да ескере бермейміз.

Әрине, дәстүрлі қазақ қоғамы үшін бұндай өзекті мәселелер бұрында да болған. Бірақ халқымыздың тұлғалары ондай «рухани кеселдерді» дер кезінде анықтап елді, ұрпағын сақтандырып ұлтымызды өз арнасына салып отырған. Сондай жұмыстар арқылы тарихтағы түркі, қыпшақ, Алтын Орда халықтары бойында толеранттылық қасиеттер бой көрсеткен. Оның тарихи сабақтастығын қазақ халқының қасиеттері арқылы анық байқалып тұрады [3]. Мысалы, фольклорлық деректер арқылы бізге жеткен деректерде Бұқар жырау бабамыздың: «***Бірінші тілек тілеңіз, Бір Аллаға жазбасқа. •Екінші тілек тілеңіз, Бір шұғыл пасық залымның Тіліне еріп азбасқа.*** *•Үшінші тілек тілеңіз, Үшкілсіз көйлек кимеске.* ***•Төртінші тілек тілеңіз,***

Төрде төсек тартып жатпасқа. *•Бесінші тілек тілеңіз, Бес уақытты бес намаз Біреуі қаза қалмасқа. •Алтыншы тілек тілеңіз, Алпыс басты Ақ Орда, Ардақталған аяулың Күнінде біреуге Тегіннен тегін олжа болмасқа. •Жетінші тілек тілеңіз, Желкілдеген ту келіп, Жер қайысқан қол келіп, Сонан сасып тұрмасқа. •Сегізінші тілек тілеңіз, Сегіз қиыр шартарап Жер тұлданып тұрмасқа.* ***•Тоғызыншы тілек тілеңіз, Төреңіз тақтан таймасқа. Тоқсандағы қарт бабаң Топқа жаяу бармасқа***. *•Оныншы тілек тілеңіз, Он ай сені көтерген, Омыртқасы үзілген, Аязды күнде айналған, Бұлтты күнде толғанған, Тар құрсағын кеңіткен, Тас емшегін жібіткен, Анаң бір аңырап қалмасқа. •Он бірінші тілек тілеңіз, Омырауы жұпарлы, Иісі жұпар аңқыған, Даусы Құдай саңқыған, Назыменен күйдірген, Қылығымен сүйдірген, Ардақтап жүрген бикешің Жылай да жесір қалмасқа*.» - деп келетін 11 тілегінде айтылған ойлардың бүгінгі күні де өзекті болып тұрғанын аңғару қиын емес [4].

Сөз соңында Ел басшымыз Қ.Тоқаев айтқандай: «Қазақ қоғамының алдында үш жол тұрғанына, яғни біріншісі **кері кету**, екіншісі – **тоқырау, үшіншісі алға қарай даму»** екеніне назар аудара отырып, келешек кемел болуы үшін дәстүрлі жолдан адаспай біз тек алға қарай жылжитын боламыз демекпіз.

Пайдаланған әдебиеттер

1. Абубакирова Ж.С., Алексеенко А.Н. «Демографиялық тарих контексіндегі қазақстар». Монография. Нұр-Сұлтан: «Шаңырақ-Медиа»ЖШС, 2020.-400 б.
2. К.Маркс.,Ф.Энгельс.Таңдамалы шығармаларының 2 томдығы. 1-том. Алматы,1957.
3. Көмеков Б.Е., Анарбаев Қ.С. Кодекс Куманикус қыпшақтардың тарихи – мәдени ескерткіші (XIII-XIV ғғ.). Алматы,Нұр-Сұлтан «Ғылым» баспасы, 2020. -336 б.
4. https://islam.kz/kk/articles/sozsarasy/buhar-jyraudyn-11-tilegi-3624/#gsc.tab=0

АССАМБЛЕЯНЫҢ МАҚСАТЫ – ҚАЗАҚСТАНДЫҚ АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Батырбек Қаратайұлы Жалмұрзаев,
Шымкент қаласы ҚХА жанындағы
Ақсақалдар кеңесі төрағасының орынбасары.

Құрметті конференцияға қатысушылар!

Баршаңызға белгілі, бүкілқазақстандық бірліктің бірегей моделін қалыптастыруда Қазақстан халқы Ассамблеясы маңызды рөл атқаруда.

Бүгінде Ассамблеяның **басты міндеті** – қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірлік саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру, ел аумағындағы қоғамдық-саяси тұрақтылықты қамтамасыз ету, мемлекеттік және азаматтық қоғам институттарының этносаралық қатынастар саласындағы өзара іс-қимылының тиімділігін арттыру болып табылады.

Қазақстан халқы Ассамблеясының 2022-2026 жылдарға арналған даму тұжырымдамасына сай Ассамблея азаматтық бірегейлікті қалыптастыру мен қоғамдық келісімнің конституциялық қағидатын іске асырудың түйінді тетігі, мемлекет пен азаматтық қоғамның диалог алаңы ретінде қызмет ете береді.

Биыл 1 наурызда Қазақстан халқы Ассамблеясының құрылғанына 30 жыл толады. Осы 30 жылда Ассамблея консультативтік-кеңесші органнан парламенттік өкілдік ету құқығы бар конституциялық институтқа айналды. Өзіне жүктелген негізгі миссияны орындап, қоғамда этносаралық тұрақтылық негізін құраушы фактордың бірі екенін дәлелдеді. Бұл елімізге әлеуметтік-экономикалық және саяси өзгерістерді салиқалы, дәйекті және үйлесімді жүзеге асыруға, елдіктің тұғырын нығайта түсуге мүмкіндік берді. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев: «**Баянды бірлігіміздің арқасында тәуелсіздігімізді нығайтып, халқымыздың жағдайын жақсартуға жол аштық. Бұл жасампаздық пен ілгерілеу, бейбітшілік пен келісім кезеңі болды**», деп атап өтті.

ҚХА қызметінің негізгі нәтижесінің бірі – этностардың біртұтас Қазақстан халқы ретінде үйлесімді интеграциялану үдерісі.

Ынтымақ пен бірегейлік – мемлекеттілікті қалыптастырып, нығайтудың, дамытудың маңызды тетігі. Мұны татулық пен келісім саясаты дәлелдеді.

Ассамблея алғашқы жылдарда ел этностарының мүдделерін білдіруді көздесе, қазір ол мақсат пен міндет тұтастығын көздейтін азаматтық қағидатында, сондай-ақ ортақ біріктіруші құндылықтар негізінде этностарды біртұтас халық ретінде одан әрі интеграциялау жұмысын жалғастырып келеді.

Осы жылдар ішінде Қазақстанда қоғамдық келісім мен жалпыұлттық бірлікті нығайтудың заңнамалық, мемлекеттік-басқарушылық, қоғамдық және басқа да институционалдық тетіктері құрылды.

Елімізде этносаралық келісім мен бірліктің бірегей моделін қалыптастыру мен дамытуды негізгі <u>бес кезеңге</u> бөлуге болады.

Бірінші кезең (1989-1995 жылдар) 1995 жылы Конституцияның қабылдануы мен Қазақстан халқы Ассамблеясының негізі қалануы аясында этномәдени бірлестіктер құрудан бастап, ел бірлігін нығайтудың Қазақстандық моделін заңнамалық және институционалдық ресімдеу іс-шараларын қамтиды.

Екінші кезеңде (1995-2002 жылдар) «Қазақстанның болашағы – қоғамның идеялық бірлігінде» тұжырымдамасын (1993 жыл) және Қазақстан Республикасы мемлекеттік бірегейлігін қалыптастыру тұжырымдамасын (1996 жыл) жүзеге асыру негізінде қоғамды мемлекет құрушы халықтың – егемендіктің, байырғы қазақ жеріндегі мемлекеттіліктің иесі және ел тағдыры үшін тарихи жауапкершілік жүктелген қазақ халқының айналасына топтастыру қамтамасыз етілді.

Қоғамда этностық және конфессионалдық қатынастарды саясиландырудан бас тартуға қатысты түбегейлі азаматтық-саяси консенсусқа қол жеткізілді.

Үшінші кезең (2002-2007 жылдар) этносаралық қатынастардың Қазақстандық моделін қалыптастыру жөніндегі нысаналы саясатқа негізделді. Бірқатар бағдарламалық құжаттар – Қазақстан халқы Ассамблеясының 2011 жылға дейінгі стратегиясы, Тілдерді қолдану мен дамытудың 1998-2000 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, Этносаралық және конфессияаралық келісімнің 2006-2008 жылдарға арналған қазақстандық моделін жетілдіру бағдарламасы әзірленіп, қабылданды.

Төртінші кезең (2007-2019 жылдар) қоғамның интеграциясы мен мемлекеттік этносаясаттың Қазақстан халқының ұлттық бірлігін нығайту саясатына көшуін қамтиды. Осы кезеңде, 2007 жылы «халықтар ассамблеясы» атауынан «халық Ассамблеясына» ауысты. 2010 жылы Ел бірлігі доктринасы қабылданып, ол барлық азамат үшін ортақ құндылықтар мен қағидаттар жүйесін тануға негізделген ұлттық бірлікке қол жеткізуді стратегиялық басымдық ретінде анықтады.

2020 жылдан бесінші кезең басталды. Бұл белесте этносаралық саладағы мемлекеттік саясатты іске асыру саласы институционалдық және талдамалық тұрғыдан нығайды, сондай-ақ ҚХА қоғамдық құрылымдары жан-жақты дамыды.

ҚХА-ның мыңнан аса этномәдени бірлестіктері, институттары және бірқатар қоғамдық құрылымдары мен жобалары бар. Атап айтқанда, бір жарым мыңнан астам Аналар кеңесі, мыңнан астам Ақсақалдар кеңесі, «Ассамблея жастары» республикалық қоғамдық бірлестігі, елдегі қайырымдылықты дамытуға белсенді жәрдемдесетін меценаттар мен қайырымдылық жасаушыларды, волонтерлерді біріктіретін «Жомарт жан» орталықтары, ҚХА медиация кеңестері, Жас ғалымдар клубы, ҚХА ғылыми-сарапшылық кеңесі және ЖОО мен ҒЗИ-да жұмыс істейтін ҚХА-ның жиырмаға жуық ғылыми-сарапшылық топтары, Кафедралар қауымдастығы, Шығармашылық ұжымдар қауымдастығы, еліміздің барлық өңірлерінде жұмыс істейтін 34 Достық үйі Ассамблея институты аясында елдік мақсатқа қызмет етіп келеді.

ҚХА-ның әрбір құрылымдық бөлімшелері еліміздегі маңызды істерге жан-жақты үлес қосып отыр. Мысалы, былтыр су тасқынынан зардап шеккен өңірлерге көмек көрсету және қолдау бағытында **«Жүректен – жүрекке» жалпыреспубликалық жобасы аясында шымкенттік этномәдени бірлестіктер** 2**0 күнде 120 млн. теңгеден асатын гуманитарлық көмек жинап, оны еліміздің тасқын судан зардап шеккен өңірлеріне жеткізді.**

Ал «Ассамблея жастары» ұйымының белсенділері еліміздің су басқан аймақтарына аттанып, тұрғындарға қол көмегін ұсынды.

Құрметті конференцияға қатысушылар!

Бүгінгі **басты міндет** – этносаралық өзара іс-қимылдың жаңа деңгейіне шығу, оның негізін қоғамның азаматтық мүдделері құрауға тиіс.

Ассамблеяның миссиясы – бүкіл елмен бірге үйлесімді, әділетті, тұрақты қоғам құру. ҚХА осы мақсатты кезең-кезеңімен, жүйелі түрде жүзеге асырып келеді.

Бүгінде қалалық Ассамблея жанындағы **16 этномәдени бірлестік** берекелі бірлік жолындағы бастамаларды үнемі қолдап, қуаттаудан шет қалған емес.

Өздерінің бүгіні мен болашағын Қазақстанмен байланыстырған этнос өкілдері қаладағы қоғамдық келісімді сақтау, жалпыұлттық бірлікті бекемдеу жолындағы межелі міндеттерді абыроймен атқарып келеді.

Отанымыз – Тәуелсіз Қазақстанда мемлекет құраушы қазақ ұлтының төңірегіне топтасып, тұғырлы татулықты ту еткен саналуан ұлт өкілдері тарихы терең Шымқаланың қоғамдық-саяси, әлеуметтік-экономикалық өміріне араласып, еліміздің үшінші мегаполисі Шымкенттің өсіп-өркендеуіне лайықты үлес қосуда.

Бұл үрдіс еліміздің барлық өңірлеріне тән құбылыс. Сондықтан да еліміздің болашағына деген сеніміміз нық.

ЕЛ БІРЛІГІ ҰРПАҚҚА АМАНАТ

Пак Роза Викторовна

Құрметті қауым, қадірменді отандастар!

1 наурыз - Алғыс айту күні. Бұл – мейірімділік пен құрметтің мерекесі. Қазақстан – бәріміздің ортақ үйіміз. Мұнда 100-ден астам ұлт өкілдері бейбіт өмір сүріп жатыр. Біз әртүрлі тілде сөйлейміз. Бірақ бәрімізді біріктіретін нәрсе – Отанға деген сүйіспеншілік.

Қазақстан тарихы – мейірімділік тарихы. Қиын кездерде халқымыз көмекке мұқтаж жандарға қолдау көрсетті. Қазақстан миллиондаған адамға пана болды. Қазақ халқы ешкімді жат көрмеді, қолынан келген көмегін аямады. Қазір сол халықтардың ұрпақтары қазақ жерінде тату өмір сүріп жатыр. Біз осы бірлігімізді сақтауымыз керек.

Этот праздник – не просто дата в календаре. Это день, когда мы должны задуматься, как важно проявлять уважение и благодарность к тем, кто нас окружает. Давайте скажем «спасибо» своим родителям за их любовь, своим учителям за знания, своим друзьям за поддержку. Благодарность – это не просто слова, а поступки.

Президент Казахстана Касым-Жомарт Токаев уделяет особое внимание единству, стабильности и благополучию граждан. В своём выступлении он подчеркнул: «Сила Казахстана – в его сплочённости. Мы должны ценить нашу дружбу, уважать традиции всех народов и работать вместе ради процветания страны.» Бұл сөздер біз үшін маңызды. Біз әрдайым бірлігімізді сақтауымыз керек.

Шымкент – один из самых быстроразвивающихся городов Казахстана. Благодаря труду акима города и его команды Шымкент превращается в современный мегаполис. Қалада жаңа мектептер, ауруханалар, саябақтар салынып жатыр. Жастарға жаңа мүмкіндіктер ашылуда. Бұл – халық үшін, еліміздің болашағы үшін жасалып жатқан еңбек.

Благодарность – это фундамент сильного общества

Благодарность – это основа нравственности, уважения, единства. Мы должны быть благодарны не только в праздники, но и каждый день. Простые слова благодарности могут сделать мир лучше.

Мы должны быть благодарны:

Родителям – за заботу и любовь.

Учителям – за знания и мудрость.

Врачам – за здоровье и спасённые жизни.

Военным – за безопасность и защиту нашей страны.

Строителям, рабочим, фермерам – за их труд, благодаря которому мы живём в благополучии.

Алғыс айту күні – бұл тек өткенге құрмет көрсету емес, бұл болашаққа деген сенім. Еліміз тыныш, халқымыз аман болсын! Біз бір-бірімізге қолдау көрсетіп, бірге дамуға тиіспіз. Қазақстан – біздің ортақ үйіміз.

День Благодарности – это возможность остановиться и задуматься о том, что делает нас единым народом. Казахстан силён своим многообразием, дружбой и взаимоуважением.

Давайте не только в этот день, но и всегда говорить друг другу добрые слова, помогать и поддерживать. Пусть в наших сердцах живёт чувство благодарности и гордости за нашу страну.

С праздником, дорогие казахстанцы! Пусть благодарность всегда будет частью нашей жизни!

МАЗМҰНЫ

БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЦИФРЛЫҚ ТРАНСФОРМАЦИЯ (ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ ЖӘНЕ ӘДІСТЕМЕ)	
Ахметова Ботагөз Тыныштыққызы, Ильясова Гульзира Бахытбековна БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	3
Исманова Р.Ж. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРҒА САУАТТЫЛЫҚТЫ ТАБИҒИ ТҮРДЕ ИГЕРТУ ӘДІСТЕРІ	5
Әлайдарқызы Ботакөз БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ЖОБАЛАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ	9
Зайцева Надежда Николаевна ИНДИВИДУАЛЬНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ДЕТЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ	11
Касимова Гулзира Азимхановна БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ТҰЛҒАЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ	13
Мырзашева Майра Тоқташқызы БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА ЭКОЛОГИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕ БЕРУ	15
Оспанкулова Нурбану Насируллаевна БАСТАУЫШ СЫНЫПТА СЫНИ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	17
Смаилова Гульнара Ораковна ИНТЕГРАЦИЯ ПРЕДМЕТОВ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ПРИМЕРЫ И ПРЕИМУЩЕСТВА	19
Тағаева Умсынай Серікқызы БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	21
Тажиметова Шохида Абдукаххаровна БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ: ӨЗІН-ӨЗІ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ	23
Таубаева Мадина Тыныштыковна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНА МАТЕМАТИКАЛЫҚ ЛОГИКА НЕГІЗДЕРІН ҮЙРЕТУ	26
Тузелбаева Ақмарал Пердебайқызы ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫ АРТТЫРУ: БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІ	28
Абдикулова Айгерім Жумагельдыкызы ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС: БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ РӨЛІ	30
Абдурахманова Мукаддам Абдимуталовна ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ЭМПАТИЯНЫ ДАМЫТУ	32
Агжигитова Ботагоз Арыстановна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУҒА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ	34
Космамбетова Айнура Темирхановна ДЕФЕКТОЛОГИЯДА ДЫБЫСТЫҚ ЖӘНЕ ЛЕКСИКАЛЫҚ ҚОРДЫ ДАМЫТУ ТӘСІЛДЕРІ	36
Кузьмин Александр Сергеевич КАК ПРАВИЛЬНО ОБЩАТЬСЯ С РЕБЕНКОМ, ИМЕЮЩИМ ПРОБЛЕМЫ С РЕЧЬЮ	38
Стенина Ирина Владимировна КАК ПОМОЧЬ РЕБЕНКУ РАЗВИТЬ СЛОВАРНЫЙ ЗАПАС: УПРАЖНЕНИЯ И СОВЕТЫ	40
Школьная Лариса Владимировна ВАЖНОСТЬ НЕВЕРБАЛЬНОГО ОБЩЕНИЯ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ДЕФЕКТАМИ РЕЧИ	42
Аширова Мөлдір АРТИКУЛЯЦИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ	44
Баймаханова Сымбат Маратовна АРТИКУЛЯЦИЯЛЫҚ БҰЗЫЛУЛАРДЫ ТҮЗЕТУ ӘДІСТЕРІ: ЛОГОПЕДИЯЛЫҚ ТЕРАПИЯНЫҢ ТИІМДІЛІГІ	46
Волошина Гульмира Радифовна СКАЗКИ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ РЕЧИ У ДЕТЕЙ С ДЕФЕКТАМИ РЕЧИ	48
Исаева Лаура Алайдаровна	

СӨЙЛЕУ БҰЗЫЛУЛАРЫНЫҢ ТИПТЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЕРТЕ ДИАГНОСТИКАЛАУЫ	50
Нуридинова Алима Нажмидиновна БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ МОТОРИКАСЫН ДАМЫТУ	52
Орманова Ақжібек Нуридинқызы МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДЕ АТА-АНАЛАРМЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ МАҢЫЗЫ МЕН ӘДІСТЕРІ	54
Орманова Роза Кайратовна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ КЕЗЕҢДЕ БАЛАЛАРДЫҢ КРЕАТИВТІ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	56
Отарбекова Лаура Рыстанбековна БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ ТОПТА ЖҰМЫС ІСТЕУГЕ ҮЙРЕТУ	58
Серікбай Жанар Дүйсенбайқызы БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРҒА БАҒЫТТАЛҒАН СЫНИ ОЙЛАУ ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ	61
Сулейменова Роза Муратбековна ӘЛЕМНІҢ ТАБИҒАТЫ ТУРАЛЫ БІЛІМ БЕРУ: ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ТӘРБИЕ ӘДІСТЕРІ	63
Торегелдиева Сагдат Ерсаиынкызы ТӘРБИЕЛЕУ БАРЫСЫНДА СЕНСОРЛЫҚ ЖӘНЕ МОТОРЛЫҚ ДАМУДЫ ҮЙЛЕСТІРУ	65
Утебекова Перизат Куановна БАЛАЛАРҒА ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ ДӘСТҮРЛЕРІН ТАНЫТУ	67
Шеринбетова Ботакоз Темирбаевна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ КЕЗЕҢДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕСІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	69
Ақпаева Жазира Бекболқызы БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ҚОРШАҒАН ОРТА ТУРАЛЫ ТҮСІНІКТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	71
Алипова Жамила Абдуллаевна БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ	73
Байгонысова Айжан Куралбековна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДЕ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ	75
Байдаулетова Лаззат Жайлаубекқызы БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫН ЖОСПАРЛАУ: ТИІМДІ ӘДІСТЕР МЕН ҚҰРАЛДАР	77
Байтасова Жадыра Керимбековна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДАҒЫ ОЙЫН ТЕРАПИЯСЫНЫҢ МАҢЫЗЫ	79
Балахожаева Жамила Алихановна БАЛАБАҚШАДАҒЫ ОЙЫН ӘРЕКЕТІ АРҚЫЛЫ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМЫТУ	81
Балданбаева Жадыра Арысқызы БАЛАБАҚШАДА ДЕНСАУЛЫҚТЫ САҚТАУ ЖӘНЕ НЫҒАЙТУ ӘДІСТЕРІ	84
Бейсебаева Гулжамал Сериқбаевна БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ЖАС ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП ОҚЫТУ	86
Бижигитова Айдын Касымхановна ҚАЗІРГІ БАЛАБАҚШАДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	88
Данабекова Сабира Махатбаевна БАЛАБАҚШАДА ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ: ТӘЖІРИБЕ МЕН ӘДІС	90
Ділдаханқызы Райхан БАЛАЛАРҒА МОРАЛЬДЫҚ ТӘРБИЕ БЕРУ: ӘДІСТЕР МЕН ТӘСІЛДЕР	92
Ерекеева Дина Жумабековна БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ЭМОЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ: ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ПРАКТИКА	94
Жакипова Динара Жумабаевна БАЛАБАҚШАДА ТІЛ МӘДЕНИЕТІН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ	96
Касымбекова Айгул Таджибаевна БАЛАБАҚШАДА ЭМОЦИЯЛЫҚ ИНТЕЛЛЕКТТІ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	98
Құлмағанбетова Балжан Оңайбаевна БАЛАЛАРДА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ	100
Қыстаубаева Гулнұр Қанатовна БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ОЙЛАУҒА БАУЛУ	101
Мусина Жанар Асылбековна БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ	103

Мухитдинова Гулжахан Сражовна БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ	105
Бейсенгір Мөлдір Есенқызы МЕКТЕПТЕГІ ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУ: БАҒЫТТАРЫ МЕН ӘДІСТЕРІ	107
Налибаева Индира Дуйсенбековна ОТБАСЫ МЕН МЕКТЕП АРАСЫНДАҒЫ БАЙЛАНЫС: ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІНЕ ӘСЕРІ	110
Утепбаева Гулзира Килибайқызы БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ҚАУІПСІЗДІГІ: ЖАҢА ӘДІСТЕР МЕН ТӘСІЛДЕР	112
Махалова Гулзира Маденқызы МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІН ДАМЫТУ	114
Батырбекова Айнур Ильясхановна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ АТА-АНАЛАРДЫҢ РӨЛІ	116
Оразбекова Жулдыз Дәуренбековна БАЛАБАҚШАДАҒЫ СӨЙЛЕУ БҰЗЫЛЫСТАРЫН ЕРТЕ ДИАГНОСТИКАЛАУ	117
Ниязова Лаззат Каримбердиевна ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	119
Нұрмахан Ұлдана Нұрмаханқызы ТӘРБИЕЛЕУ ҮРДІСІНДЕ ӨНЕРДІҢ РӨЛІ: БАЛАЛАРДЫҢ ЭСТЕТИКАЛЫҚ СЕЗІМІН ДАМЫТУ	121
Алибаева Айгул Тураевна ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ	123
Абдиева Сайда Ирисбаевна БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БЕЛСЕНДІ ОҚУДЫ ҚОЛДАУ	125
Батырбекова Майра Найзабаевна БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ	127
Бертаева Гулжан Султановна БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІ МЕН СӨЗДІК ҚОРЫН ДАМЫТУДА ОЙЫН ҚҰРАЛЫ	129
Досметова Гулбахар Ахметовна БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	131
Жүсіпова Перизат Аманжолқызы БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА СЫНДАРЛЫ ОҚЫТУ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ДАМЫТУДАҒЫ ТИІМДІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІНІҢ БІРІ	133
Иманбердиева Гульжан Жупарбековна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ	135
Несипбаева Жанна Бакибековна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ТІЛІН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	137
Оспанова Айгуль Абхановна БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ТІЛДЕСУ АРҚЫЛЫ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ЖАСАУ ДАҒДЫЛАРЫ	139
Тасжанова Эльмира Танирбергенова БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ТӘРБИЕ ЖҰМЫСТАРЫН ЖАНДАНДЫРУ	141
Телибаева Кулмария Ауесхановна ОҚУШЫЛАРДЫҢ КӨРКЕМ ЖАЗУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	143
Шалбалаева Гульмира Турмысовна БАЛАБАҚШАДА БАЛАНЫҢ ЖЕКЕ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП ОҚЫТУ	145
Жамиева Карлыгаш Нышанбаевна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫ: БАҚША МЕҢГЕРУШІСІНІҢ РӨЛІ	148
Касимбекова Бахтыгуль Нагизхановна БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕ АТА-АНАЛАРМЕН ТИІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ОРНАТУ	149
Асқарбаева Айжан Сексенбаевна БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕЛІК ЖҰМЫСТАР: ЖАҢА ТӘСІЛДЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР	151

Қанатбекова Гульмира Кеңесбекқызы ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ АМАЛДАРЫ	153
Мамырова Каламкас Тасшабаевна ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ- САПАЛЫ БІЛІМ КЕПІЛІ	155
Тулемисова Гулмира Асилхановна ОҚЫТУ ПРОЦЕСІНДЕ ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСІН ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ	157
Аргимбаева Альмира Кенжебаевна БАСТАУЫШ МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СӨЙЛЕУ ЭТИКЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ	159
Панова Айгуль Набижановна СУИЦИДТІҢ АЛДЫН АЛУ: ЖАСӨСПІРІМДЕРМЕН ЖҰМЫС ЖАСАУДАҒЫ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ӘДІСТЕР	161
Сансызбай Насипа Сансызбайкызы БАЛАЛАР МЕН ЖАСӨСПІРІМДЕРДЕГІ АГРЕССИЯНЫҢ СЕБЕПТЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ БАСҚАРУ ӘДІСТЕРІ	163
Абдраимова Асем Бауржановна, Альмишева Айнагуль Жакеновна, Туранова Гулжаш Курманалиевна ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ БАЛАЛАР ПСИХОЛОГИЯСЫНА ӘСЕРІ: СЕБЕПТЕРІ МЕН САЛДАРЫ	164
Карымбаева Айнур Абдикахаровна ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ ЕРТЕ БЕЛГІЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ ТӘСІЛДЕРІ	166
Ошакбаева Асель Бекбергеновна ЖАСӨСПІРІМДЕР АРАСЫНДАҒЫ СУИЦИДТІК МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚТЫ АЛДЫН АЛУ ЖОЛДАРЫ	168
Танабаева Гульмира Муздыбековна ҚИЫН БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУДІҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ: ТӘЖІРИБЕ МЕН ТЕОРИЯ	170
Курымбаева Акмарал Есалиевна КРЕАТИВНОСТЬ В ОБУЧЕНИИ: КАК РАЗВИВАТЬ ТВОРЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ У ДЕТЕЙ	172
Оспан Балжан Аманбекқызы БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫН БАҚЫЛАУ ЖӘНЕ ТҮЗЕТУ	174
Бердирахманова Гулзада Жаксылыковна БАЛАБАҚШАДА СЕНСОРЛЫҚ ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР	175
Даулетова Балжан Пангереевна БАЛАБАҚШАДАҒЫ СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕ АРҚЫЛЫ ТІЛ ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ	178
Козыкеева Зульфия Конысбековна БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ ТҮРЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ МАҢЫЗЫ	179
Даулетбаева Анар Рыскуловна СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕНІҢ ЕРТЕ ДАМУ КЕЗЕҢІНДЕГІ РӨЛІ	181
Есимова Улбобек Тузеловна ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ ҚЫЗМЕТТЕРІНІҢ БАЛАБАҚШАДАҒЫ МАҢЫЗЫ	183
Колбаева Клара Дауылбаевна БАЛАЛАРДЫҢ КӨРКЕМДІК ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУДА ОЙЫН ӘРЕКЕТІНІҢ РӨЛІ	184
Умарова Гулзат Эсаналиевна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАЛАНЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІСІН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ	186
Нуркеева Перизат Хабидуллаевна ҚОРШАҒАН ОРТА АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ	188
Сугиралиева Клара Пахраддиновна БАЛАБАҚШАДАҒЫ РӨЛДІК ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚИЯЛЫН ДАМЫТУ	189
Карсыбева Алия Сансизбаевна ТАНЫМДЫҚ ОЙЫНДАРДЫҢ ТІЛ ДАМЫТУДАҒЫ РӨЛІ	191
Алдиярова Жанар Курманбековна ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР АРҚЫЛЫ БАЛАНЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ	193
Арынтаева Гулдана Онеровна БАЛАБАҚШАДА ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ	195

Аскарова Жанат Халмуратовна ЛОГИКАЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ЕНГІЗУ АРҚЫЛЫ БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІН ТИІМДІ ҰЙЫМДАСТЫРУ	198
Байдулла Ботакоз Байдуллакызы ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУДА КОМПЬЮТЕРЛІК ЖӘНЕ МУЛЬТИМЕДИЯЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ ҚОЛДАНУ	200
Байтасова Жадыра Керимбековна БАЛАБАҚШАДАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	202
Бекмуратова Динара Алпысовна БАЛАБАҚШАДАҒЫ ДЕНСАУЛЫҚ САҚТАУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫ: БАЛАЛАРДЫҢ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ӘСЕРІ	204
Дәуітбек Гаухар Құрмансейітқызы БАЛАБАҚШАДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ: МҮМКІНДІКТЕР МЕН ҚИЫНДЫҚТАР	206
Егенбердиева Айгерим Созакбаевна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ КЕЗЕҢІНДЕ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ	208
Ештаева Лаззат Бердибаевна БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ МЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ	210
Иманкулова Марал Мейржановна, Кожахметова Улзада Есенгельдиевна ОЙЫН АРҚЫЛЫ БАЛАНЫҢ МОРАЛЬДЫҚ ЖӘНЕ ЭТИКАЛЫҚ ТӘРБИЕ МӘСЕЛЕЛЕРІ	212
Ирискулова Шахназа Кошкаровна БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАНУ ЖӘНЕ СЕНІМДІЛІГІН АРТТЫРУ ТӘСІЛДЕРІ	214
Наширова Дина Жамбуловна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕ МЕН БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ	217
Ошаева Шарипа Исаковна БАЛА ТӘРБИЕСІНДЕ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҚТЫҢ БАЙЛАНЫСЫ	219
Тәтім Айжан Асқарқызы БАЛАБАҚШАДА ЖАСАЛҒАН ОЙЫН АРҚЫЛЫ БІЛІМ БЕРУ ӘДІСТЕРІ	220
Тилеубергенова Нурсауле Садыровна ЕРТЕ ЖАСТАН БАСТАП БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛІН ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ	222
Утепбергенова Алина Жандарбековна ТОПТЫҚ ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	224
Байбабаева Гульназира Бахбергеновна БАЛАЛАРДА ЖАУАПКЕРШІЛІК СЕЗІМІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ	227
Даулетбаева Анар Рыскуловна БАЛАЛАРДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ ӘДІСТЕРІ	229
Дниева Гулнара Даулетияровна ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ТӘРБИЕ ӘДІСТЕРІ МЕН ОЛАРДЫҢ БАЛАБАҚШАДАҒЫ ҚОЛДАНЫЛУЫ	231
Маханова Айгерім Аликызы БАЛАБАҚШАДАҒЫ ОЙЫН ТЕРАПИЯСЫ: ПРИНЦИПТЕР МЕН ӘДІСТЕР	233
Сагынбекова Аигерим Турганбековна БАЛАБАҚШАДА АТА-АНАЛАРМЕН ТИІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ОРНАТУДЫҢ МАҢЫЗЫ	235
Тажиева Айнура Абдрахимовна БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫ ҚҰНДЫЛЫҚТАР МЕН ТӘРТІПКЕ ТӘРБИЕЛЕУ	237
Толенова Асылзат Ауесхановна ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР	239
Абдрасилова Майра Елубаевна БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ЕРТЕ ЖАСТАН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	241
Абдыкаримова Айгуль Атышовна БАЛАЛАРДЫҢ ҚИЯЛЫН ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ОЙЫНДАР	243
Ергеш Фарида Жарылхасынқызы БАЛАБАҚШАДАҒЫ ОҚУ-ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТИІМДІЛІГІ	245
Жолдасова Айжамал Умарбековна ЕРКІН ОЙЫННЫҢ БАЛАНЫҢ ДАМУЫНА ӘСЕРІ	246

Курымбаева Акмарал Есалиевна БАЛАБАҚШАДА ТӘРБИЕ ПРОЦЕСІНІҢ ҰЙЫМДАСТЫРЫЛУЫ	248
Шөкеева Наргиза Өмербекқызы БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫ ИНТЕЛЛЕКТІН ДАМЫТУ	250
Кудайбергенова Айгуль Серикбаевна ЕРКІН ОЙЫН БАРЫСЫНДА БАЛАЛАРДЫҢ ӨЗАРА ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ	252
Курманалиева Салтанат Абдикадировна ЕРКІН ОЙЫН: БАЛАНЫҢ ӨЗІН-ӨЗІ ТАНЫТУЫНЫҢ ҚҰРАЛЫ	254
Орынбаева Гулнар Алимбековна ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУДАҒЫ ЕРКІН ОЙЫННЫҢ РӨЛІ	256
Сматова Бахыткуль Саулембековна ЕРКІН ОЙЫН АРҚЫЛЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУ	258
Бартекеева Жайсан Сандыбаевна БАЛАЛАР БАҚШАСЫНДА ІС-ШАРАЛАРДЫ ТИІМДІ ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ҰЙЫМДАСТЫРУ	260
Жаманкулова Актолкын Анатбаевна БАЛАЛАРҒА ҚАУІПСІЗ ЖӘНЕ ЖАЙЛЫ ОРТА ҰЙЫМДАСТЫРУ	261
Мираманова Актоты Абдихалыковна БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУЫ	263
Мырхиева Жанар Тураровна ӨЗГЕРІСТЕР МЕН ДАҒДАРЫСТАР ЖАҒДАЙЫНДА БАЛАЛАР БАҚШАСЫН БАСҚАРУ	264
Тажиева Мария Раушановна БАЛАЛАР БАҚШАСЫНЫҢ МЕҢГЕРУШІСІНІҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРДІ ДАМЫТУДАҒЫ РӨЛІ	266
Азатова Лазат Калдыбековна БАЛАЛАР БАҚШАСЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ӘДІСТЕРІН ЕНГІЗУ	267
Абылгазиева Перизат Касымбековна МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ ЧТЕНИЮ И ПИСЬМУ	270
Акбердиева Гаухар Лесбековна БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ДАМУЫ: ӨЗІН-ӨЗІ ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ	272
Асылбекова Динар Еркинбековна ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰРАЛДАРДЫ БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕ ҚОЛДАНУ	274
Батирбекова Калдикиз Керимбаевна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ НЕГІЗДЕРІ	277
Пралиева Ауесгул Серикбаевна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЭМОЦИОНАЛДЫҚ ИНТЕЛЛЕКТІН ДАМЫТУ	278
Салиева Кулжан Курманалықызы БАЛАБАҚШАДА АГРЕССИЯНЫ АЛДЫН АЛУ ЖӘНЕ БАСҚАРУ	280
Абдихадирова Гүлжан Арипхановна МЕКТЕПАЛДЫ ТОПТАРҒА АРНАЛҒАН ҚЫЗЫҚТЫ ЭКСПЕРИМЕНТТЕР МЕН ТӘЖІРИБЕЛЕР	282
Канаева Раушан Назарбековна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ КООРДИНАЦИЯСЫН ДАМЫТУ ОЙЫНДАРЫ МЕН ЖАТТЫҒУЛАРЫ	284
Батырбекова Айнур Илясхановна БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕШІ МЕН ӘДІСКЕРДІҢ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ЖҰМЫСЫ	286
Дулатова Гулзира Ибрагимовна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ПАТРИОТТЫҚ ТӘРБИЕГЕ БАУЛУ	288
Иманалиева Аксауле Бектасовна ҚАУІПСІЗДІК ТЕХНИКАСЫ: БАЛАБАҚШАДА ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАРДЫҢ АЛДЫН АЛУ	290
Кадыркулова Айжан Абдасановна БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТАМАҚТАНДЫРУ: БАЛАЛАРДЫҢ ДҰРЫС ТАМАҚТАНУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ	291
Тұнғышбаева Гүлмира Қуанышқызы МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МОДЕЛІ	293
Шардарбекова Айгерим Досалхановна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ДЕРБЕС ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ӘДІСТЕРІ	295
Байдулла Марина Сабыржанқызы	

БАЛАБАҚШАДА БАЛАЛАРДЫҢ МІНЕЗ-ҚҰЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ТӘРБИЕЛЕУ МЕН ДАМЫТУ	297
Алиева Асемкул Айтбековна АРТ-ТЕРАПИЯ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН АРТТЫРУ	299
Орынбекова Бибинур Абдукадыровна ДЕФЕКТОЛОГИЯДАҒЫ ЖАҢА ӘДІСТЕР МЕН ИННОВАЦИЯЛАР	301
Байтурова Жанар Ильясқызы ОҚУ ӨНДІРІСТІК ШЕБЕРІ МЕН СТУДЕНТТЕР АРАСЫНДАҒЫ ТИІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ӘДІСТЕРІ	303
Бекбаева Рыскуль Хусайновна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ СЫНЫПТАН ТЫС ОҚУ ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ	305
Ергешова Гулбану Балабайкызы ӘЛЕУМЕТТІК ПЕДАГОГИКАДАҒЫ ДАҒДАРЫС ЖАҒДАЙЛАРЫ ЖӘНЕ ОЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ЖОЛДАРЫ	307
Жамшитов Рахымжан Маткалиевич КОЛЛЕДЖ ОҚЫТУШЫЛАРЫНА АРНАЛҒАН ИННОВАЦИЯЛЫҚ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ: ӨНДІРІСТІК ТӘЖІРИБЕ НЕГІЗІНДЕ	309
Керимова Сындыгыз Карсыбаевна БАСТАУЫШ СЫНЫПТА ӨЗІН-ӨЗІ БАСҚАРУДЫ ЖӘНЕ ЖАУАПКЕРШІЛІКТІ ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	311
Мырзабаева Гулмарал Мейірханқызы СТУДЕНТТЕРДІҢ ӨНДІРІСТІК ТӘЖІРИБЕСІН ҰЙЫМДАСТЫРУДА ОҚУ ӨНДІРІСТІК ШЕБЕРІНІҢ РӨЛІ	313
Усипбаева Айгуль Савденқызы СТУДЕНТТЕР АРАСЫНДА ЗОРЛЫҚ-ЗОМБЫЛЫҚТЫҢ АЛДЫН АЛУ ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ КЕҢЕС БЕРУ	315
Камбаров Сайлаубек Акимбекович ТӘРБИЕЛІК ЖҰМЫС АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТҰЛҒАЛЫҚ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ	317
Нахаева Курманкуль Иноятовна ЕСТУ ҚАБІЛЕТІ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАРМЕН ТИІМДІ ЖҰМЫС ЖАСАУ ҮШІН БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ ДАҒДЫЛАРЫ МЕН БІЛІКТІЛІКТЕРІ	320
Айдарова Салтанат Оспаналиевна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ МОТИВАЦИЯСЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ	322
Қирабаева Жібек Жайшыбекқызы ҚАЛЫПТАСТЫРУШЫ БАҒАЛАУ ЖҮЙЕСІ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫПТА БІЛІМ БЕРУ	324
Орынбасар Жадыра Тұрмаханқызы ӘР ТҮРЛІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІ МЕН ТӘСІЛДЕРІН ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ	326
Баталова Елена Геннадьевна ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ОБУЧЕНИЕ	329
Тарасенко Лилия Леонидовна КАК ПОМОЧЬ РЕБЕНКУ АДАПТИРОВАТЬСЯ К ШКОЛЬНОМУ ОБУЧЕНИЮ?	331
Алимжанова Назира Бериковна МЕКТЕПАЛДЫ ДАЙЫНДЫҚТА ЭМОЦИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАҒДЫЛАРДЫ ДАМЫТУ	332
Әжібаева Майра Әбуталипқызы МЕКТЕПАЛДЫ СЫНЫПТАРДА БАЛАЛАРДЫҢ СӨЗДІК ҚОРЫН ДАМЫТУ ЖОЛДАРЫ	335
Мұқашева Нүрия Қайратқызы БАЛАНЫҢ ТІЛДІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУДА БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ МАҢЫЗДЫ РӨЛІ	337
Тагаева Шарапат Искаковна ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ШЕБЕРЛІГІН АРТТЫРУ	339
Абдикаримова Акнур Уристемовна БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРДА ЖЕКЕ ҚАБІЛЕТТЕРДІ ДАМЫТУҒА АРНАЛҒАН ӘДІС-ТӘСІЛДЕР	341
Абдикаримова Жанат Курманалыевна	

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНДА ҚОРШАҒАН ОРТАНЫ СҮЮ ЖӘНЕ ҚОРҒАУ СЕЗІМІН ДАМЫТУ	344
Досыбаева Индира Бейсенбаевна ЖЕКЕ ТҰЛҒАҒА БАҒЫТТАЛҒАН ОҚЫТУ: БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУДІҢ ЖАҢА ТӘСІЛДЕРІ	346
Камбарбекова Зауре Альжановна ТӘРБИЕ МЕН БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ РӨЛІ	347
Кешубай Бақтыгүл Тағабайқызы БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМІНІҢ ТОЛЕРАНТТЫЛЫҚ ПЕН МӘДЕНИ АЙЫРМАШЫЛЫҚТАРҒА ДЕГЕН ҚҰРМЕТТІ ТӘРБИЕЛЕУДЕГІ РӨЛІ	349
Койшиманова Мадина Даулетбековна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ ІС-ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУДА ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ҚОЛДАНУ	352
Худайкулова Нурхан Абдисодиковна БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ БІЛІМ АЛУЫНДА ЖЕТІСТІККЕ ЖЕТУ ҮШІН ОҢ МОТИВАЦИЯНЫ ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ	353
Айдарбек Бәкіржан Әшірәліұлы МЕКТЕП ШЕБЕРХАНАСЫНДАҒЫ ПӘНДЕР МЕН БАҒДАРЛАМАЛАРДЫ ИНТЕГРАЦИЯЛАУ	356
Бекбергенова Умсынкул Нұрпейісқызы ЛОГОПЕДТІҢ ЖҰМЫСЫНА ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДИАГНОСТИКА МЕН ЕРТЕ АНЫҚТАУ ӘДІСТЕРІНІҢ ӘСЕРІ	357
Егенова Айгул Атаевна, Егенова Нуркамила Атаевна МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА СЕНСОРЛЫҚ ТӘРБИЕНІҢ МӘНІ	360
Маралбаева Айгуль Турсынханқызы БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТЫ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ	361
Оспанова Шынар Муратовна ЕРТЕ БАЛАЛЫҚ КЕЗЕҢДЕ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫН ҚОЛДАУДЫҢ ӘДІС-ТӘСІЛДЕРІ	364
Сүйінбаева Айнұр Қалмұхамметқызы БАЛАЛАРДЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ МЕН ЫНТЫМАҚТАСТЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ОЙЫННЫҢ РӨЛІ	365
Джаксыбаева Дилдан Мелдешовна ЖАС ҰРПАҚТЫ ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР АРҚЫЛЫ ТӘРБИЕЛЕУ	367
Махан Балжан Асылбекқызы БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЗЕРТТЕУШІЛІК ІС-ӘРЕКЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ	369
Тастанова Лаззат Амзеевна, Илесова Гульжан Турлыбековна БАСТАУЫШ БІЛІМ АЛУШЫЛАРЫНЫҢ ОҚУ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУДАҒЫ ӘДІС ТӘСІЛДЕРІНІҢ ҚОЛДАНЫЛУЫ	372
Стамкулова Акмарал Абдилахаткызы ДЕФЕКТОЛОГИЯ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ӘЛЕУМЕТТІК ДАМУЫН ҚОЛДАУ	374
Абдирова Гульнур Нурлановна ПСИХОФИЗИКАЛЫҚ ДАМУЫ БҰЗЫЛҒАН БАЛАЛАР	377
Төреханова Мамыркүл Тұрарқызы БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕГІ БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕГІ АТА-АНАЛАРДЫҢ РӨЛІ	379
Қаламбаева Ақнұр Білісбекқызы ОҚУДА ҚИЫНДЫҚТАРЫ БАР БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ ӘДІСТЕРІ	381
ПЛЕНАРЛЫҚ МӘЖІЛІС	
Корганова С С., Избасханов Ж.К. ҚАЗАҚСТАН ХАЛҚЫ АССАМБЛЕЯСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ БІРЕГЕЙЛІК ПЕН ПАТРИОТИЗМДЫ ДАМЫТУДАҒЫ РӨЛІ	383
Анарбаев Қ.С. ҰЛТТЫҚ ОРТАҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАР - ҚОҒАМДЫ БІРІКТІРУШІ КҮШ	387

Батырбек Қаратайұлы Жалмұрзаев АССАМБЛЕЯНЫҢ МАҚСАТЫ – ҚАЗАҚСТАНДЫҚ АЗАМАТТЫҚ ҚОҒАМДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ	391
Пак Роза Викторовна ЕЛ БІРЛІГІ ҰРПАҚҚА АМАНАТ	393